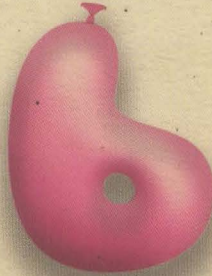

CİLT
II
TOLSTOY - SAVAŞ VE BARİŞ

LEV
TOLSTOY

Türkçesi:
Mete Ergin

II.
CİLT

yordam
edebiyat

Mete Ergin (28 Mart 1934 - 5 Ekim 2015)

Çevirmen. Robert Kolej mezunudur. Bir süre Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Filolojisi bölümünde eğitim gördü. Jack London, Mihail Şolohov, Ernest Hemingway, Bertrand Russell, Bernard Shaw, Erskine Caldwell, O'Henry gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandırdı.

Mete Ergin'in İngilizceden (*War and Peace*, Louise Maude-Aylmer Maude çevirisi) yaptığı *Savaş ve Barış* çevirisi, ilk olarak 1996 yılında Engin Yayıncılık tarafından yayımlanmıştır.

Yordam Kitap'ta
Mete Ergin Çevirileri

Jack London

Martin Eden

John Barleycorn

Yol-İstiridye Korsanları

Ataların Tanrısı

Kurt Dölü

Beyaz Diş

Yanan Gün

Vahşetin Çağrısı

(2017 Baharında)

Mihail Şolohov

Durgun Don (4 cilt)

(Yakında)

LEV TOLSTOY

SAVAŞ VE BARİŞ

ROMAN

TÜRKÇESİ
METE ERGİN

İKİNCİ CİLT
(İKİNCİ KISIM)

yordam
edebiyat

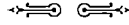
Yordam Edebiyat: 14 • Savaş ve Barış II • Lev Tolstoy
ISBN 978-605-172-174-3 (Tk) - ISBN 978-605-172-176-7 • Türkçesi: Mete Ergin
Düzeltilme: Dilan Keyvan - Nuray Önoğlu - Yağmur Yıldırım
Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • Sayfa Düzeni: Gönül Göner
Birinci Basım: Aralık 2016
© Yordam Kitap, 2016

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat:3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • Faks: 0212 528 19 09
W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat

Baskı: Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic.Ltd.Şti. (Sertifika No: 12028)
İ.O.S.B. Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No:38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
Tel: 0212 5650122

SAVAŞ VE BARIŞ

ROMAN

İKİNCİ CİLT
(İKİNCİ KISIM)

BİRİNCİ BÖLÜM

I

1806 yılı başında Nikolay Rostov izinli olarak evine dönüyordu. Denisov da evine, Voronej'e gidecekti. Rostov, Moskova'ya kadar yolculuğu birlikte yapmaları, orada da Denisov'un kendilerinde misafir kalması için onu kandırmıştı. Moskova yolunda, sonndan bir önceki menzil istasyonunda bir arkadaşına rastlayan Denisov üç şişe şarap devirdiği için, buz tutmuş izlerin çukurlarına dala çıka ilerleyen kızağın sarsıntılarına bana mısın demeden uyuyor, o böyle uyuyadursun, kızak Moskova'ya yaklaştıkça Rostov'un da sabırsızlıktan içi içine sığmıyordu.

Kentin kapılarında izin belgelerini gösterip Moskova'ya girdikten sonra, artık başka hiçbir şey düşünemez oldu; sadece, 'Ah, acaba daha çok kaldı mı? Acaba ne kadar kaldı? Aman ne bitmez tükenmez sokaklarmış; ne bitmez tükenmez dükkânlar, fırıncılar, tabelalar, sokak lambalarıymış, ne çok kızak varmış yollarda böyle!' diye düşünüyordu.

Rostov, "Denisov! Geldik!" diye bağırdı ve "Uyuyor yahu," diye söylendikten sonra, sanki öyle yaparsa kızağın daha hızlı gitmesine yardımcı olurmuş gibi tüm gövdesiyle öne doğru eğildi.

Denisov'dan cevap alamadı.

"İşte, Zahar'ın arabasıyla her zaman yolcu beklediği kavşak, işte Zahar da orada, atı da hâlâ aynı at! İşte, zencefilli çörek aldığımız dükkân da yerli yerinde! Daha hızlı gidemez misin? Hadisene!"

Kızak sürücüsü, "Hangi eve çekiyoruz?" diye sordu.

"Nah işte, şuradaki, en sondaki büyük eve. Koskoca evi görmüyor musun, yahu?" diye söylenip duruyordu Rostov. "İşte o ev, bizim ev yani. Denisov! Denisov! Hadi artık, geldik!"

Denisov başını kaldırdı, boğazını temizledi, ama bir şey söylemedi.

Sürücünün yanında oturan uşağına, "Dimitri!" dedi Rostov. "Şu ışık yanan ev bizimkisi galiba, değil mi?"

"Evet efendim, beybabanızın çalışma odasının ışığı da yanıyor."

"Öyleyse daha yatmamışlardır, değil mi? Ha? Ne dersin?"

Rostov yeni yeni terleyen bıyıklarını parmak uçlarıyla düzelterek ekledi: "Eve iner inmez ilk iş, yeni aldığım şu Macar üniformamı çıkar, unutayım deme sakın." Sonra, sürücüye bağırdı: "Hadisene yahu, biraz daha hızlı sürsene!" Başı yine önüne düşmeye başlayan Denisov'a dönerek, ona da bağıra bağıra, "Uyansana, Vaska!" dedi. Evlerine artık üç kapı kadar bir uzaklık kaldığı hâlde, Rostov sürücüye hâlâ bağıırıyordu: "Hadisene, daha hızlı! Benden sana üç ruble de bahşiş var, votka içersin, hadi göreyim seni, daha hızlı!" Rostov'a atlar hiç gitmiyormuş gibi geliyordu. Sonunda kızak sağ kaldırıma yanaştı, bir evin önünde durdu. Rostov başını kaldırıncaya, sıvasının bir parçası kopmuş o bildik saçağı, merdiven başındaki sundurmayı ve kaldırımın kenarındaki direği gördü. Daha kızak tam durmadan yere atlayıp, koşarak cümle kapısından içeriye daldı. Gelenin kim olduğu umurunda değilmiş gibi, neşesiz ve soğuk bir havası vardı evin. Holde kimsecikler yoktu. Bir an duraladı, yüreği kaygıyla ürperirken, 'Aman Allahım! Sakın kim senin başına bir şey gelmiş olmasın?' diye içinden geçirdi ve hemen tekrar koşarak holü geçip, merdivenin o çok iyi bildiği eğri büğrü basamaklarını bir solukta çıktı. İyi temizlenmiyor diye Kontesin hep kızdığı o bildik kapı kolu yine eskisi gibi yalamaydı, yine eskisi gibi tutukluk yaparak açıldı. Antrede bir tanecik don yağı mumu yanıyordu.

İhtiyar Mihaylo sandığın üstünde uyuyordu. Faytonu arkasından tuttuğu gibi tekerleklerini yerden kesecek kadar güçlü kuvvetli bir at uşağı olan Prokofiy oturmuş, aba terliklerinin altına eski kumaş parçalarından taban örüyordu. Kapı açılınca başını kaldırıp baktı ve yüzündeki ilgisiz, uyuşuk ifade bir anda değişivererek yerini şaşkınlıkla karışık sevince bıraktı; küçük beyi tanıdı.

"Üstümüze iyilik sağlık! Küçük beyimizmiş!" diye çılgılığı bastı. "Gözlerime inanayım mı? Benim aslan evladım!" Koca Prokofiy

heyecanından eli ayağı titreyerek, besbelli Rostov'un gelişini bildirmek amacıyla misafir odasının kapısına doğru seğirtecek ol-
duysa da vazgeçti, geri dönüp küçük beyini önce omzundan öptü
sonra da eline sarıldı.

Elini onun elinden kurtararak, "Herkes iyi mi?" diye sordu
Rostov.

"Allah'a şükür, evet! İyidirler, çok şükür! Biraz önce yemekten
kalktılar. İzin verin de sizi şöyle doya doya bir seyredeyim, benim
aziz efendim."

"Gerçekten de her şey yolunda mı, bir yaramazlık yok ya?"

"Rabbimize şükürler olsun, hiçbir yaramazlık yoktur!"

Denisov'u unutmuş gitmişti Rostov. Herkese sürpriz yapmak
istediği için, kürklü paltosunu çıkarıp attıktan sonra parmakla-
rının ucuna basarak koşa koşa büyük balo salonuna gitti. Loş sa-
londa hiçbir şey değişmemişti: Eski oyun masaları da, üstü örtülü
avize de yerli yerinde duruyordu; ama herhalde Rostov'u başka biri
de görmüş olacak ki, o henüz misafir odasının kapısına varmadan,
yan kapıdan kasırga gibi fırlayan birisi boynuna atılıp onu öpü-
cük yağmuruna tuttu. Başka bir kapıdan yine buna benzer başka
bir yaratık, onun ardından bir üçüncüsü fırladı ve kucaklaşmalar,
öpüşmeler, sevinç çığlıkları, sevinç gözyaşları arasında bütün ev
ayağa kalktı. Hangisinin beybabası, hangisinin Nataşa, hangisinin
Petya olduğunu şaşırmıştı Rostov. Hep bir ağızdan bağrışılıyor,
hep bir ağızdan konuşuluyor, Rostov'un üstüne birden saldırılıp,
yine hep birden öpülüyordu genç adam. Yalnız annesi aralarında
yoktu; bu kadarını fark edebilmişti Rostov.

"Ben de sanıyordum ki... Nikolay... Nereden bilecektik... Canım
benim..."

"Kavuştuk işte... Bir tanemiz bizim... Canım Kolyacığım..."

"Ne kadar da değişmiş! Mumlar nerede? Çay hazırlansın!"

"Beni de öp, beni de öp!"

"Yavrum benim, bana da bir öpücük ver..."

Sonya, Nataşa, Petya, Anna Mihailovna, Vera ve İhtiyar Kont,
Rostov'u aralarına almışlar, sarılıp sarılıp öpüyorlar, bu arada sa-

lona dolan bütün uşaklar, hizmetçiler de “ah”lar, “oh”lar, “ih”ler ve iç çekmelerle kenardan bu sevince katılıyorlardı.

Petya ağabeyinin bacağına yapışmış, “Beni de, beni de!” diye durmadan bağıırıyordu.

Nataşa, Rostov’un boynuna sarılıp asıla asıla onu aşağı, kendi yüzünün düzeyine kadar çekerek doyasıya öptükten sonra birdenbire kollarını boşalttı, geriye çekildi, sonra aniden Rostov’un ceke-tinin ucunu tutup, bir yandan çığlık çığlığa bağıırırken, bir yandan da keçi yavrusu gibi olduğu yerde zıplamaya başladı.

Rostov dört bir yanından ona sevgiyle bakan, sevinç gözyaşla-rıyla buğulanmış gözler ve ondan bir öpücük alabilmek için has-retle bekleyen dudaklarla çevrelenmişti.

Pençe pençe kızarmış yanaklarıyla Sonya bile onun koluna yapışmış, mutluluk ışıltıları saçan gözleriyle Rostov’un gözlerini yakalamaya çalışarak, bunca zamandır özlemini çektiği o bakışın kendisine çevrilmesini bekliyordu. Artık on altısında ve zaten çok güzel bir kız olan Sonya’yı heyecanı ve mutluluğu bir kat daha gü-zelleştirmişti. Soluğunu tutmuş, gözlerini bir an bile ayırmaksızın, gülümseyerek hep Rostov’a bakıyordu. Rostov da minnet dolu bir gülümsemeyle bir ara ona bakabildi, ama ötekiler bırakmıyorlardı ki; herkes hep kendisine bakmasını istiyordu delikanlının, üstelik annesini bile görememişti henüz. O sırada kapıda ayak sesleri duyuldu. Adımlar kapıya o kadar hızlı yaklaşıyordu ki, annesinin ayak sesleri olamazdı bunlar.

Ama işte, annesiydi gelen; oğlunun yokluğunda diktirdiği, Rostov’un görmediği yeni elbisesini giymişti. Herkes bir anda Rostov’un çevresini boşalttı, o da koşa koşa annesine doğru atıldı. Rostov annesini kucaklarken, Kontes başını oğlunun göğsü-ne yaslayarak hıçkırmaya başladı. Kadıncağız başını bir türlü kaldıramıyor, yüzünü süvari üniformasının soğuk, sırma fitilli süslemeleri üstüne bastırdıkça bastırıyordu. Eve girip onların bulunduğu salona kadar gelen Denisov’u hâlâ hiç kimse fark et-memişti; o da bir kenarda durmuş, gözlerini ovuşturarak onları seyrediyordu.

Bir aralık, İhtiyar Kontun soran gözlerle ona doğru baktığını görünce, “Bendeniz Vasili Denisov, oğlunuzun ağkadaşımı,” diye kendini tanıttı.

Kont, “Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz. Sizi tanıyorum, tabii tanıyorum,” diyerek sarılıp Denisov’u öptü. “Nikolenka mektubunda yazmıştı bize... Nataşa, Vera, bakın, Denisov gelmiş.”

Mutluluk sarhoşluğunu yaşayan aynı yüzler bu kez heyecanla Denisov’a çevrildi ve bu darmadağınık kara saçlı, kara bıyıklı subayı kuşatmaya aldı.

“Sevgili Denisov!” diye çığlığı basan Nataşa sevinçten kendini unutarak, boynuna atıldığı gibi sarılıp, şapır şupur öptü onu. Nataşa’nın böyle delişmence davranmasından herkes utandı. Denisov da kıpkırmızı kesildi, ama gülümsemeye çalışarak Nataşa’yı elinden öptü.

Denisov için hemen bir oda hazırlatıp onu oraya aldıktan sonra tüm Rostov ailesi oturma odasında Nikolay’ın başına toplandı.

Rostov’u yanı başına oturtan Kontes, oğlunun elini tutmuş bırakmıyor, ikide birde öpüyordu. Ötekiler de Rostov’un çevresinde toplanmışlar, mutluluk, hayranlık ve sevgi dolu bakışlarını bir an için bile üzerinden ayırmaksızın onun her hareketini, her sözünü, her bakışını yutarcasına izliyorlardı. Kardeşleri onun yanına oturabilmek için itişip kakışıyor, çayını kim verecek, mendilini ya da çubuğunu kim getirecek diye aralarında çekişiyorlardı.

Rostov bu sevgi gösterisinden gerçi çok mutluydu, ama ilk karşılaşma anının baş döndürücü, yoğun sevinci yanında şimdiki sevinç gösterisi biraz yavan kaldığından, hep daha fazla, daha değişik bir şeyler olmasını bekliyordu.

Rostov’la Denisov yol yorgunluğunu atabilmek için ertesi sabah ona kadar yataktan kalkmadılar.

Onların yattığı odaya bitişik odada süvari kılıçları, subay çantaları, torbalar, açılmış elbise sandıkları, çamurlu çizmeler darmadağınık duruyordu. Pırıl pırıl parlatılmış, mahmuzları da takılmış iki çift yeni çizme biraz önce kapının yanına, duvarın dibine bırakılmıştı. Uşaklar, leğenler ve ibriklerle tıraş için sıcak su taşıyor,

Rostov'la Denisov'un tertemiz edilmiş, fırçalanmış üniformalarını getiriyorlardı. Odaya, tütün kokusuyla karışık erkek kokusu sinmişti.

Denisov kısılmış sesiyle, "Hey, Gıgışka, çubuğumu!" diye seslendi. "Ėostov kalk artık!" Rostov saçları karmakarışık olmuş kafasını sıcacık yastıktan kaldırıp, yapışmış göz kapaklarını ovuşturdu.

"Niye, çok mu geç oldu?"

"Geç ya! Saat ona geliyor," diye Nataşa'nın sesi cevap verdi. Bitişik odadan kolalı iç etekliklerin hışırtısı, ardından fısıldaşmalar ve genç kızların kıkır kıkır gülüşmeleri duyuldu. Kapı azıcık aralandı ve aralıktaki mavi renklerden, kurdelelerden, kara saçlardan, neşeli suratlardan oluşan garip bir görüntü belirdi. Nataşa, Sonya ve Petya gelmişler, Nikolay kalktı mı diye bakıyorlardı.

Kapı ağzından, "Nikolay! Hadi, kalksana artık!" diyen sesi duyuldu tekrar Nataşa'nın.

"Hemen kalkıyorum, hemen!"

Bu arada, bitişik odada kılıçları görür görmez eline alan Petya, asker ağabeyini görünce sevinçten deliye dönen her küçük oğlan gibi kendinden geçtiği için, genç kızların erkekleri soyunuk görmelerinin yakışık almayacağını akıl edemeyerek, yatak odasının kapısını açtı.

"Bu senin kılıcın mı?" diye bağırdı.

Kızlar geriye sıçrayarak kapı ağzından çekildiler. Denisov kılı bacaklarını yatak örtüsünün altına saklamaya çalışırken, kordandan büyüyen gözlerini yardım dilenir gibi arkadaşına çevirdi. Petya içeriye bırakıldıktan sonra kapı, arkasından kapatıldı. Öbür taraftan gülüşmeler duyuldu.

"Nikolenka!" diye seslendi Nataşa. "Ropdöşambırını sırtına geçir de azıcık dışarı gel!"

Petya önce Rostov'a, "Bu kılıç senin mi?" diye sordu, sonra büyük bir saygıyla kara bıyıklı Denisov'a dönerek, hayran hayran, "Yoksa sizin mi?" dedi.

Rostov aceleyle ayaklarına bir şey bulup geçirdi, ropdöşambırını giydi, dışarıya çıktı. Nataşa mahmuzlu çizmelerden tekini ayağına geçirmiş, öbürünü de giymeye uğraşıyordu. Nikolay odaya

girdiği sırada fırıl fırıl dönmekte olan Sonya da eteklerini balon gibi açarak yere çökmeye hazırlanıyordu. Nataşa da, Sonya da soluk mavi, bir örnek yeni entarilerinin içinde al al olmuş yanakları, gencecik yüzleriyle şipşirindiler. Sonya hemen oradan kaçtı, Nataşa da ağabeyinin koluna girip onu oturma odasına götürdü, baş başa oturup konuşmaya başladılar. Kendilerinden başka hiç kimseyi ilgilendirmeyecek ufak tefek binlerce konuda âdeta birbirlerine soluk aldırmadan sorular soruyor, cevaplar yetiştiriyorlardı. Nataşa gerek Nikolay'ın, gerek kendisinin söylediği her sözün arkasından kahkahayı basıyordu, ama gülmesi her söylediklerinin komik oluşundan ileri gelmiyordu. Sevinci ve mutluluğu o kadar büyüktü ki, bir türlü kendine engel olamıyordu; sevinç ve mutluluk onda kahkahaya dönüşerek dışa vuruyordu.

Her lafın ardından ikide birde, "Ah, ne güzel, ne harika!" diyordu.

Nataşa'nın yüzünden yayılan sıcacık sevgi ışınlarının etkisi altında Rostov, evden ayrı kaldığı on sekiz aylık süre içinde yüzünü bir kez bile aydınlatmamış olan o çocuksu gülümsemenin şimdi ilk kez kendi ruhunu, kendi yüzünü de aydınlattığını duyumsuyordu.

"Yok yok, dinle beni bak," diyordu Nataşa. "Şimdi sen kocaman adam oldun, tam bir erkek oldun, değil mi ya? Ağabeyim oluşuna o kadar seviniyorum ki." Ağabeyinin bıyıklarına dokundu. "Sizin, yani erkeklerin nasıl olduğunuzu bilmek istiyorum. Sizler de bizim gibi misiniz? Evet mi? Hayır mı?"

"Sonya niye öyle kaçtı?" diye sordu Rostov.

"A, tabii kaçır! Ama bu uzun hikâye! Şimdi sen Sonya'yla konuşurken ne yapacaksın? Senli benli mi konuşacaksın, sizli bizli mi?"

"Bilmem, artık nasıl denk gelirse," dedi Rostov.

"Yok yok, ne olursun, sen yine de sizli bizli konuş onunla! Ben sana her şeyi anlatırım sonra."

"Ama niye?"

"Peki, hadi şimdi anlatayım bari. Biliyorsun, Sonya benim en yakın arkadaşımdır -o kadar ki, onun için kolumu bile dağladım ben. Bak!"

Nataşa muslin elbisenin kolunu sıvayıp, sıska uzun kolunun üstünde, dirseğinin epeyce yukarısında (balo tuvaleti giydiği zaman bile kapalı kalan bir yerde) kırmızı bir yara izi gösterdi.

“Ona olan sevgimi kanıtlamak için yaktım burayı. Hem de çok kolay! Bir cetvel alıp ateşte kızdırdım, sonra da bastırdım koluma.”

Bir zamanlar ona okul sırası olarak hizmet etmiş olan, kol dayanacak yerlerinde mini mini yastıkları bulunan küçük kanepede oturmuş, Nataşa’nın heyecandan ıslıl ıslıl parlayan gözlerinin içine bakarken, kendisinden başkası için hiçbir anlam taşımasa da kendisine hayatının en zevkli anlarını tattıran, sıcacık aile yuvası içinde geçmiş o eski çocukluk günlerine dönmüştü yine Rostov. Sevginin kanıtlanması için kolun yakılması ona hiç de saçma görünmedi. Bunun ne demek olduğunu anladı, anladığı için de şaşırmadı.

“Demek öyle yaptın? Hepsi bu kadarcık mı?” diye sordu.

“Evet, ikimiz de birbirimizi işte böylesine seviyoruz! Bu kadar büyük arkadaşlığımız; öyle büyük, öyle büyük ki! Cetvelle kol yakmak filan fasa fiso kalır bizim arkadaşlığımızın büyüklüğü yanında. Biz ölünceye kadar arkadaş kalacağız. Sonya birisini sevdi mi, ölene kadar sever zaten. Yalnız, buna pek aklım yatmıyor benim. Çabucak unuturum ben.”

“Eee, sonra?”

“Sonrası, beni de seni de öyle seviyor işte.”

Nataşa birdenbire kızardı.

“Hani, sen askere gitmeden önce, hatırlarsın ya?” dedi. “Bütün o geçenleri unutmalıymışsın sen... Öyle diyor Sonya... Diyor ki: ‘Ben onu sonsuza dek seveceğim, ama o özgür olsun.’ Ne düşünceli bir davranış, ne kadar da soylu! Evet evet, çok soylu bir davranış, değil mi ama? Değil mi?”

Nataşa soruyu sorarken öyle duygulanmış, öyle ciddi bir surat takınmıştı ki, aynı konuşmayı daha önce gözyaşları arasında yaptığı hemen belli oluyordu.

Rostov bir an daldı, düşündü.

“Ben sözümünden dönmüş değilim,” dedi. “Üstelik Sonya o kadar cici bir kız ki, hangi aptal tutup da böyle bir mutluluğu teper?”

“Yo, yo!” diye bağırdı Nataşa. “Biz onunla bunları daha önce konuşmuştuk. Senin böyle söyleyeceğini biliyorduk zaten. Ama öyle olmaz, çünkü işte, senin anlayacağın –yani, söz verdiğin için kendini bağlı sayarsan– Sonya seni buna zorlamak için mahsus öyle söylemiş gibi bir duruma düşer. Sen de onunla sırf sözünde durmuş olmak için, mecburen evleniyor durumuna düşersin; onun için de böyle olmaz.”

Rostov onların bu konu üzerinde uzun uzadıya, enine boyuna düşünüp taşındıklarını anladı. Dün akşam eve geldiğinde Sonya’yı görür görmez kızın güzelliği karşısında nutku tutulmuştu; bu sabah ise, Sonya’yı bir an görebildiği hâlde, Rostov’a daha da güzelleşmiş gibi gelmişti. Bir içim su denilecek kadar güzel, bu on altı yaşındaki kız kendisine deli gibi tutkundu. (Rostov’un bundan bir an bile kuşkusu olmamıştı zaten.) ‘O hâlde, benim de onu sevmemem için ne gibi bir neden olabilir, hatta niçin evlenmeyeyim onunla?’ diye içinden geçiriyordu Rostov. Ama tam da bu sırada, onu bekleyen öyle değişik, öyle ilginç eğlenceler vardı ki önünde!

‘Evet, doğrusu onlar bu işi enikonu düşünmüşler,’ diye içinden geçirdi. ‘Bağlı kalmamalıyım ben.’

“Eh, pekâlâ öyleyse,” dedi, “daha sonra yine konuşuruz bunu. Ah, geri döndüğüm, sana kavuştuğum için o kadar mutluyum ki!” diye ekledi. “Hadi, şimdi anlat bakayım bana, sen Boris’e sadık kaldın mı?”

Nataşa, “Amaan, saçmalamasana!” diye bağırarak bir kahkaha attı. “Onu hiç düşünmüyorum bile; başkasını da düşünmüyorum, düşünmek de istemiyorum.”

“Vay, vay, vay! Demek öyle, ha? Peki, şimdi neyle uğraşıyorsun bakalım?”

“Ben mi?” diye sorarken, Nataşa’nın yüzü mutlu bir gülümsemeyle aydınlanmıştı. “Duport’u görmüş müydün sen?”

“Hayır.”

“Ünlü dans ustası Duport’u görmedin mi hiç? Amaan, sen de! O zaman anlayamazsın ki. Bak, bununla uğraşıyorum işte.”

Nataşa kollarını büküp, dansözler gibi eteklerinin uçlarını kaldırdı, geriye doğru hızlı hızlı birkaç adım gitti, bir *piruet** yaptıktan sonra sıçrayıp ufacık ayaklarını havada çırpı ve parmaklarının ucuna kalkarak birkaç adım öne doğru yürüdü.

“Bak, parmaklarının ucunda durabiliyorum! Bak!” dedi, ama parmaklarının ucunda uzun süre kalamadı. “İşte ben böyle olmak istiyorum! Asla evlenmeyeceğim –hiç kimseyle! Dansöz olacağım! Ama sakın kimseye söyleyeyim deme!”

Rostov öyle yürekten, öyle şen, öyle yüksek perdeden bir kahkaha patlattı ki, Nataşa da elinde olmadan gülmeye başladı; içeriki odadan kahkahaları duyan Denisov onların hâline imrendi.

“Hayır, gülmesene; iyi fikir değil mi ama?” diye soruyordu Nataşa.

“Aman efendim, ne demezsin! Yani, sen şimdi Boris’le evlenmek istemiyor musun artık?”

Nataşa kızdı.

“Kimseyle evlenmek istemiyorum ben! Boris’i gördüğüm zaman yüzüne de söyleyeceğim onun.”

“Başıma gelenler!” dedi Rostov.

Nataşa’nın çenesi durmak bilmiyordu. “Amaan, bırakalım şimdi bu saçma sapan konuşmaları,” dedi. “Bu Denisov nasıl biri, iyi bir adam mıdır?” diye sordu.

“Çook!”

“Eh, hadi sana güle güle artık; git de giyin. Korkunç biri midir bu Denisov, yani?”

“Neden korkunç olacakmış, canım?” dedi Rostov. “Yok öyle şey, Vaska harika çocuktur.”

“Sen onu Vaska diye mi çağırıyorsun?.. Ne komik! Demek, çok iyi bir insan, öyle mi?”

“Çok iyi.”

“Hadi öyleyse, acele et de çaya gecikmeyin. Kahvaltıyı hep birlikte yapacağız.”

* *Piruet*: Balede, tek ayak üzerinde yerinde dönüş. –çev.

Nataşa tekrar ayak parmaklarının ucunda dikilip, mini mini adımlarla yürüyerek odadan çıkarken dansözleri taklit ediyordu, ama yüzündeki gülümseme, ancak on beş yaşındaki mutlu bir genç kızın yüzünde görülebilecek bir gülümsemedir.

Rostov misafir odasında Sonya'yla karşılaşınca kızardı. Sonya'ya nasıl davranacağını bilemiyordu. Dün, ilk karşılaşma sevinci sırasında öpüşmüşlerdi, ama bugün ikisi de çekingen davranıyordu; annesi ve kız kardeşleriyle birlikte sanki herkes merakla ona bakıyor, Sonya'ya nasıl davranacağını görmek için onu izliyormuş gibi geliyordu Rostov'a. Sonya'nın elini öptü ve ona "sen" değil, "siz" diye hitap etti, adını kullanırken de "Sonya" dedi. Ama bu arada karşılaşan gözleri birbirine "sen" diyerek tatlı tatlı öpüşmüştü. Sonya'nın bakışları bir yandan, -Nataşa aracılığıyla ona sözünü hatırlattığı için- Nikolay'dan özür diliyor, öte yandan da eksilmeyen sevgisinden ötürü ona teşekkür ediyordu. Nikolay'ın bakışları ise, özgürlüğünü bağışladığı için Sonya'ya teşekkürlerini iletirken, aynı zamanda da onu sevmekten asla vazgeçmeyeceğini, vazgeçmesine de olanak bulunmadığını söylüyordu.

Vera, tam da herkesin sustuğu bir anı seçerek, "Ne kadar tuhaf," dedi, "Sonya ile Nikolay birdenbire 'sizli bizli' oluverdiler; birbirlerine yabancı gibi davranıyorlar."

Her zamanki gibi yine doğruyu söylemişti Vera, ama onun görüşünü ortaya koyuşu çoğu zaman herkesi rahatsız ediyorsa da bu sefer sadece Sonya'yı, Nikolay'ı ve Nataşa'yı rahatsız etmiş, hatta bununla da kalmamış, -bu aşk serüveni oğlunun parlak bir evlilik yapmasını engelleyecek diye zaten ödü patlayan- İhtiyar Kontesin de huzurunu kaçırarak, kadıncağızın genç kız gibi kızarmasına yol açmıştı.

Kremler, kokular sürünmüş, tıpkı savaşa giderken yaptığı gibi süslenip püslenmiş bir hâlde, yeni üniformasının içinde, misafir odasında boy göstererek Rostov'un ağzını bir karış açık bırakan Denisov, gerek hanımlara, gerek beylere Rostov'un umduğundan çok daha büyük bir incelikle davranmasıyla da ayrıca şaşırttı onu.

Askerden izinli dönen Nikolay Rostov'u, ailesi evlatların en iyisi, sevgili kahraman Nikolenka olarak; akrabaları sevimli, çekici ve terbiyeli bir delikanlı olarak; yakın dostları ise yakışıklı süvari teğmeni, çok güzel dans eden, kentin en gözde damat adaylarından biri olarak karşıladı.

Rostov'ları Moskova'da tanımayan yoktu. Tüm yurtluklarını ikinci kez ipotek ettiren İhtiyar Kontun eline bu yıl da bol para geçmişti. Onun için, kendine rahvan yürüyüşlü bir küheylan alıp, Moskova'da henüz kimsenin ayağında görülmeven, son moda-ya göre biçilmiş bir binici pantolonuyla yine son modaya uygun sipsivri burunlu, küçük gümüş malımızları olan bir de çizme yaptıran Nikolenka, gönlünce gezip tozabiliyordu. Eski yaşantısının koşullarına kısa sürede yeniden ayak uyduran Nikolay eve dönüşünün tadını bol bol çıkarıyordu. Büyümüş, adamakıllı olgunlaşmış bir erkek gibi görüyordu kendini. Din dersi sınavından döndüğü zaman üzüldüğü günler, kızak kiralamak için bile Gavrilov'dan borç dilenmek zorunda kaldığı, Sonya ile gizli gizli öpüştüğü günler şimdi çok, ama çok eskilerde kalmış çocukluk günleri gibi geliyordu ona. Gümüş sırma işlemeli süvari üniformasının göğsünde (göğüs göğüse çarpışmalarda yararlık gösteren erlere verilen türden) Aziz Giyorgi nişanı taşıyan, yaşlı başlı at yarışı meraklılarıyla, saygıdeğer beylerle düşüp kalkan, kendi atını yarışlara hazırlayan bir teğmendi o artık. Bulvarlardan birinde oturan bir hanımı da dost tutmuş, akşamları arada bir bu hanımı ziyaret ediyordu. Arharov'ların verdiği baloda mazurka dansı yapılırken başı çeken Nikolay'dı; o artık Feldmareşal Kamenski ile oturup savaştan söz edebilen, İngiliz Kulübü'nün müdavimleri arasına katılan, Denisov'un tanıştırdığı kırk yaşlarındaki bir albayla ahbablığı ilerleten biri olmuştu.

Moskova'ya döndüğünden beri İmparatoru görebilme fırsatı bulamadığından, hükümdarı için çektiği kara sevda azıcık külle-nir gibi olmuştu. Ama yine de sık sık ondan söz ediyor, hüküm-

darına olan sevgisini dile getiriyor, bütün bu konuşmalarında, bu konuda daha söyleyecek pek çok şeyi bulunduğunu, ama duygularını kimsenin anlayamayacağını karşısındakilere hissettirmekten de geri kalmıyordu. O sıralarda Moskova'da, adı herkesin ağzında "gökten inmiş melek" nitelemesiyle dolaşan İmparator Aleksandr Pavloviç'e duyulan hayranlığı, bütün yüreğiyle paylaştığını özellikle belirtiyordu.

Rostov kıtasına dönene kadar Moskova'da kaldığı kısa süre içinde Sonya'ya yaklaşacağına, tam tersine, ondan daha çok uzaklaştı. Güzel olmasına çok güzeldi Sonya, çekiciliğine de diyecek yoktu, üstelik Rostov'a deli gibi tutkun olduğu da apaçıktı, ama bu sıralar Rostov'un kafasında kavak yellerinin esmeye başladığı bir dönemdi. Delikanlıların öyle bir dönemleri olur: Bu gibi şeylere hiç ayıracak zamanları yoktur, birine bağlanmaktan ödleri kopar, akıllarına koyduklarını dilediklerince yapabilmek için gereksinim duydukları özgürlüğe her şeyin üzerinde değer verirler. Moskova'da kalışı süresince ne zaman Sonya aklına takılacak olsa, kendi kendine hep şöyle diyordu: 'Amaan sen de, adını bile bilmediğim, yüzünü bile görmediğim daha ne kızlar çıkacaktır karşıma. Aşka ayıracak vaktim olunca, onunla da uğraşırım elbet, ama şimdi buna vaktim yok.' Ayrıca, hep hanımlarla bir arada bulunmayı erkekliğine de yediremiyordu; onun da kendine göre, böyle bir erkeklik anlayışı vardı işte. Balolara gittiği, hanım meclislerine katıldığı zaman hep, sanki bu işi istemeye istemeye yapıyormuş gibi bir tavır takınırdı. At yarışlarına gelince, İngiliz Kulübü'ne gitmeye, Denisov'la işret âlemlerine katılmaya, ünlü bir evi ziyaret etmeye gelince iş değişirdi -genç, çakı gibi süvarilere yakışanı da böyle şeylerdi zaten!

İhtiyar Kont İlya Andreyeviç Rostov, mart ayı başında Prens Bagratyon onuruna İngiliz Kulübü'nde düzenlenecek yemeğin hazırlıklarına kendini öylesine kaptırmıştı ki, yemekten önceki gün başını kaşıyacak vakit bulamıyordu adamcağız.

Sırtında ropdöşambırla kulübün koca salonunda hiç durmadan dolaşıyor, kulübün müdürüyle, ünlü aşçıbaşı Feoktist'e, Prens Bag-

ratyon onuruna verilecek yemekte sofraya çıkarılacak kuşkonmaz, taze hıyar, ahududu, dana eti ve balık konusunda emirler yağdırdı. Kurulduğu günden beri kulübün üyesi olan Kont aynı zamanda yönetim kurulunda da görevliydi. Konukseverliğin en bol keseden gösterilmesini, son derece eli açık davranılmasını gerektiren böyle bir şöleni ondan daha iyi hazırlayabilecek kimse bulunmadığı, hele şölenin başarısı uğruna gerekirse eksikleri kendi cebinden tamamlayabilecek başka bir gönüllü babayığit hiç ortaya çıkmadığı için, şölenin düzenlenmesi görevi kulüp yönetim kurulunca Konta bırakılmıştı. Kontun emirlerini dinlerken, müdürün de aşçıbaşının da yüzü gülüyordu, çünkü binlerce rubleye mal olacak böyle bir şölenden, Konttan başka kimsenin yönetiminde, kendilerine o kadar tatlı çıkar sağlayamayacaklarını biliyorlardı.

“Aman ha, sakın unutulmasın –kaplumbağa çorbasının içine tarak midyesi de katılacak, biliyorsunuz!”

“Bu durumda, vereceğimiz soğuk *entrée** üç türlü olacak, öyle mi?” diye sordu aşçıbaşı.

Kont biraz düşündü.

“Üç türlüden az veremeyiz –evet, üç türlü olacak... Mayonez, bir,” diye parmağını kıvrırarak saymaya başladı.

“O hâlde, Kont Hazretleri iri mersin balıklarından sipariş etmemi emrederler mi?” diye sordu müdür.

“Evet, başka çaresi yok; fiyat kırmاسalar bile almak zorundayız. Tüh, tüh, tüh! Az kalsın unutuluyordum! Tabii ya, bir *entrée* daha çıkarmamız gerekiyor sofraya. Vah, başıma gelenler!” diye başını ellerinin arasına aldı Kont. “Ya çiçekleri kim getirecek şimdi bana? Mitenka! Hey, Mitenka!” diye vekilharcına seslenince adam şıp diye bitiverdi orada. “Sen hemen fırla, son hızla doğru bizim Podmoskovni** yurtluğunun yolunu tut. Uçarak git, bahçıvan Maksimsa’ya elini çabuk tutmasını söyle; bütün serfleri hemen işe koşsun, seralarda ne var ne yok, hepsi buraya gelecek. Yalnız, söyle

* *Entrée*: Fr. Ana yemeklerden önce genellikle soğuk olarak verilen giriş yemeği, antre. –çev.

** *Podmoskovni*: Rusça, “Moskova’daki.” –çev.

ona çiçekler güzelce keçelere sarılmış olmalı. Cuma günü iki yüz saksıyı burada hazır istiyorum.”

Kont böyle daha bir sürü emir yağdırıp, çeşitli direktifler verdikten sonra yorgunluğunu çıkarmak için tam Kontesçiğinin yanına giderken aklına başka bir şey gelerek gerisin geriye döndü, müdürle aşçıbaşını tekrar yanına çağırttı, yine emirler vermeye başladı. O sırada kapıdan bir erkeğin çevik adımlarıyla mahmuz şakırtısı duyuldu ve Moskova'daki rahat yaşantısı sayesinde iyice dinlenip formuna girdiği, her bakımdan kendini topladığı anlaşılan Genç Kont girdi salona; dudağını gölgeleyen, yeni terlemeye başlamış bıyığıyla, pembe pembe yanaklarıyla pek de yakışıklıydı.

Oğlunun onu orada öyle ropdüşambırda görmesinden azıcık utanmış gibi gülümseyerek, “Ah, evladım,” dedi Kont, “kafam öyle karışık ki, sorma! Bari sen yardımcı ol bana! Daha şarkıcıları da bulamadık. Orkestra işi kolay, daha olmazsa kendi orkestramı getiririm, ama birkaç tane de çingene şarkıcı bulundursak diyorum, ne dersin? Siz askerler bu tür şeyleri seversiniz de.”

Oğlu gülümseyerek, “Vallahi babacığım,” dedi. “Schöngraben Muharebesi'ne hazırlanırken Prens Bagratyon bile sizin şimdi sıkıldığınız kadar canını sıkıntıya sokmamıştır.”

İhtiyar Kont oğluna şakacıktan gücenmiş gibi yaptı.

“Söylemesi kolay tabii, gel de sen yap bakalım!” diyerek cin gibi bakan gözlerinde saygılı ve hâlden anlayan bir ifadeyle deminden beri dikkatle baba oğlu dinlemekte olan aşçıbaşına döndü:

“Bu zamane gençlerinin hâline ne buyrulur Feoktist, ha?” dedi. “Baksana, biz ihtiyarları alaya alıyorlar?”

“Buyurduğunuz gibi efendimiz, güzel yemeği buldu mu yalnız yemesini bilir onlar, ama o yemek hazırlanıncaya kadar, sofraya getirilinceye kadar kimlerin neler çektiği umurlarında bile değildir!”

“Çok doğru, çok doğru!” diye aşçıbaşını onaylayan Kont neşeyle oğluna dönüp iki elini de tutarak, “Seni elime geçirdim işte,” diye bağırdı. “Hadi bakalım, hemen bizim kızağı –ama çift atlısını– hazırlatıp Bezuhov'lara gideceksin şimdi, seni Kont İlya

Andreyeviç'in yolladığını, ahududu ve taze ananas rica ettiğini söyleyeceksin. Bunları ondan başka kimsede bulamayız. Kendisi evde olmasa da sen içeri gir, mesajı prenseslere bırak; ha, bir de Razgulyay'a* uğra, bizim arabacı İpatka yerini biliyor. Orada çingene İlyuşka'yı sor, hatırlarsın; hani Kont Orlov'un verdiği baloda bembeyaz Kazak elbisesiyle dans etmişti; işte onu alıp bana getir.

Nikolay, "Onunla birlikte çingene kızlarını da getireyim mi?" diyerek güldü.

"Hadi bakayım, hadi!"

Tam bu sırada salona sessiz adımlarla Anna Mihailovna girdi. Her zamanki gibi yüzünde yine yumuşak, mazlum Hristiyan görüntüsünün altında gizlenmiş, akli hep işe çalışan becerikli kadın ifadesi vardı. Anna Mihailovna Kontu her gün böyle ropdöşambır-la gördüğü hâlde her seferinde de sıkılganlık duyan Kont, kılığın-dan ötürü özür diledi ondan.

Anna Mihailovna, göz kapaklarını indirip, alçak gönüllü bir tavırla, "Hiç önemi yok, aziz Kontum," dedi. "Hem, Bezuhov'lara ben kendim gitsem daha iyi olur. Piyer dönmüş, onun için seralarından her istediğimizi alabiliriz şimdi. Benim de zaten onu görmem gerekiyordu. Borisciğimden gelen mektubu o ulaştırdı bana. Tanrı'ya şükürler olsun, Borisciğimi karargâha vermişler."

Anna Mihailovna'nın bu işi üstlenmesiyle sırtındaki yüklerin bir bölümünden kurtulduğuna sevinen Kont, Anna Mihailovna için küçük kupa arabasının hazırlanmasını emretti.

"Bezuhov'a söyleyin, onu da bekliyorum; adını davetliler listesine yazıyorum," dedi Kont. Arkasından da sordu: "Karisını da getirmiş mi Moskova'ya?"

Anna Mihailovna gözlerini yukarıya çevirdi, yüzünde derin bir üzüntü belirdi.

"Ah, aziz dostum, ah," dedi, "hiç talihi yokmuş Piyer'in. Eğer duyduklarımızın hepsi doğruysa, çok korkunç bir şey! Oysa Piyer mutlu oldu diye hepimiz ne kadar sevinmiştik, böyle şeyler olabi-

* Razgulyay sözcüğü Rusça "şenlik", "neşe" anlamına gelir. Burada, müzikli bir eğlence yerinin özel adı olarak kullanılmıştır. -çev.

leceği aklımızın köşesinden bile geçmemişti ki! Hem de genç Bezuhov o kadar yüce ruhlu, melek gibi bir adam olduğu hâlde bütün bunlar başına geliyor! Doğrusu yüreğim parçalanıyor hâline, o yüzden elimden geldiği kadar avutmaya çalışacağım onu.”

Baba oğul Rostov’lar bir ağızdan, “Hayrola, ne olmuş?” diye sordular.

Anna Mihailovna derin derin içini çekti, sonra sır verir gibi fısıltıyla, “Söylediklerine göre,” dedi, “Dolohov denen adam, hani şu Mariya İvanovna’nın oğlu, Piyer’in karısını baştan çıkarmış, hem de ne türlü! Bir ara Piyer bu adamı elinden tutmuş, Petersburg’daki evine konuk bile etmiş, oysa o... Kadın şimdi buraya geldi ya, o çapkın da hemen ardından, tabii.”

Anna Mihailovna bunları Piyer’e acıdığını belli etmek amacıyla anlatmıştı, ama Dolohov’dan “çapkın” diye söz ederken gerek sesinin tonuyla, gerek belli belirsiz gülümsemesiyle Dolohov’a sempati beslediğini istemeden açığa vurmuş oluyordu. “Piyer’in bu dertle yıkıldığını söylüyorlar.”

“Vah, vah! Her neyse, siz yine de gelmesini söyleyin Kont Bezuhov’a –burada biraz derdini unuttur hiç değilse. Çok büyük bir şölen olacak.”

Ertesi gün, yani 3 Mart’ta öğleden sonra iki sularında İngiliz Kulübü’nün iki yüz elli üyesiyle elli konuk, Avusturya seferinin kahramanı, onur konuğu Prens Bagratyon’u bekliyorlardı.

Austerlitz Muharebesi’nden kötü haberler alınınca Moskovalılar ilkin şaşkına dönmüşlerdi. O sıralarda Ruslar zaferlere o kadar alışmışlardı ki, yenilgi haberi alınınca bazıları hiç inanmamış, bazıları da çok yadırgadıkları bu olayı açıklamak için birtakım olağanüstü gerekçeler aramaya kalkmışlardı. İngiliz Kulübü’nün, hepsi de doğru haber alabilecek mevkilerde bulunan, seçkin ve önemli kişiler olan üyeleri aralık ayında ilk haberler gelmeye başladığı zaman da kulüpte toplanmışlar, ama bu konuda ağızlarını açmamaya söz birliği etmiş gibi, savaştan ve son muharebeden hiç konuşmamışlardı. Bu gibi toplantılarda konuşmalara genellikle yön veren kişiler olarak bilinenler –Kont Rostopçin, Prens Yuri

Vladimiroviç Dolgoruki, Valuyev, Kont Markov ve Prens Vyazemski- ise kulüpte hiç gözükmeyip evlerinde, kendi aralarında özel toplantılar düzenledikleri için, görüşlerini başkalarından dinlediklerine dayandıran (aralarında İlya Andreyeviç Rostov'un da bulunduğu) Moskova'nın bir kesim insanı bir süre öndersiz kalmış, savaş üzerinde kesin bir görüş edinememişlerdi. İşlerde bir terslik olduğunu sezinleyen bu kesim, kötü haberler üzerine yorumda bulunmayı da içlerine sindiremediklerinden susmayı yeğlemişlerdi. Ama bir süre sonra, kulüp üyelerinin görüşlerine yön veren o önemli kişiler tıpkı toplantıdan çıkan jüri üyeleri gibi yeniden ortalıkta görününce, herkes kesin ve belli bir görüş belirtmeye başlamıştı. O inanılmaz, olanaksız, duyulmamış olay -Rusların yenilgisi- için birtakım nedenler yaratılmış, böylece her şey açıklığa kavuşmuş ve Moskova'nın her köşesinde aynı şeyler konuşulmaya başlamıştı. Yenilginin nedeni olarak şu gerekçeler ileri sürülmekteydi: Avusturyalıların ihaneti, ikmal eksikliği, Polonyalı General Prjebijevski ile Fransız General Langeron'un ihanetleri, Kutuzov'un yetersizliği ve (burası gizli gizli konuşuluyordu) beş paralık değeri olmayan önemsiz kişilere inanan Hükümdarın gençliğiyle deneyimsizliği. Ama orduya (Rus ordusuna) hiç toz kondurulmadığı gibi, Rus ordusunun kahramanlık mucizeleri yarattığı konusunda herkes ağız birliği ediyordu. Eriyle, subayıyla, generaliyle tüm Rus askerleri birer kahramandı. Ama kahramanlar kahramanı da, Schöngaben çarpışmasında sivrildikten sonra, Austerlitz'den çekilişte de kendini gösteren Prens Bagratyon'du, çünkü sadece o, üstelik kendinden iki kat büyük bir düşman kuvvetine sabahtan akşama kadar dönüp dönüp sopa atarak, kolordusunu düzenle geri çekebilmişti. Moskovalıları, Bagratyon'u kahraman seçmeye yönelten nedenlerden biri de onun Moskova'nın yabancıları oluşu, Moskovalılardan önemli tanıdıklarının bulunmayışydı. Böylelikle, onun kişiliğinde hem hiç arkası bulunmayan, hiçbir entrikaya karışmamış basit Rus askeri hem de belleklerde yer etmiş İtalya seferinin kahramanı Suvorov'u çağrıştıran bir adın sahibi onurlandırılıyordu. Dahası, Bagratyon'un böyle

onurlandırılmasıyla, Kutuzov'un beğenilmediği, onaylanmadığı da en iyi yoldan belirtilmiş oluyordu.

Nükteci Şinşin bir seferinde, Voltaire'e nazire yaparak, "Eğer Bagratyon olmasaydı, onu icat etmek gerekirdi," demişti. Kutuzov'un adını kimse ağzını almıyor, alanlar da gizli gizli sövüp, "sarayın rüzgâr fırılacağı" diye, "kart zampara" diye söz ediyorlardı ondan.

Bütün Moskova'da, yenilginin avuntusunu daha önceki zaferlerde bulmayı öneren Prens Dolgorukov'un söylediği gibi, "Şeytanla* kabak ekenin, kabak başında patlar," özdeyişi dillerde dolaşıyor, Rostopçin'in sözleri de ağızlardan düşmüyordu: "Fransızları yüreklendirip savaştırmak için onları pohpohlamak gerekir; Almanları savaştırmak için, kaçmanın ilerlemekten daha tehlikeli olacağına onları mantıksal yoldan inandırmak gerekir; Rus askerlerini ise, tam tersine, fazla atılganlık göstermesinler diye sıkı tutmak gerekir." Austerlitz'de Rus subay ve erlerinin gösterdikleri yiğitlik üstüne herkes bir şeyler uyduruyor, türlü türlü hikâyeler anlatılıyordu. Erin biri tek başına sancağı kurtarmış, bir başkası tek başına beş Fransız'ın hakkından gelmiş, başka biri de tek elle beş topu birden doldurmuş... Berg için de onu hiç tanımayanlar tarafından, sağ elinden yaralanınca kılıcını sol eline alarak düşmanın üzerine saldırdığı hikâyesi uydurulmuştu. Bolkonski için hiçbir şey anlatılmıyor, yalnız onu yakından tanıyanlar, çocuk bekleyen karısını geride o ipe sapa gelmez ihtiyar babasıyla yapayalnız bırakarak genç yaşta ölüp gitmesine yanıyorlardı.

III

3 Mart günü İngiliz Kulübü'nün bütün odalarında, konuşma sesleri uğultu hâlinde yükseliyor, kimi redingotlu, kimi üniformalı, kimi pudralı peruklu, kimi Rus kaftanı giymiş kulüp üyeleriyle konuklar, ilkbaharda oğul vermiş arılar gibi hiç durmadan gidip

* Burada "şeytan", Avusturya oluyor. -çev.

geliyor, bir araya toplanıp ayrılıyor, oturuyor, kalkıyor, kıvıl kıvıl kaynaşıyorlardı. Pudralı peruktan, dizden sıkma kırmızı pantolon ve kırmızı ceketten oluşan üniformaları içindeki, ipek çorap, tokalı iskarpin giymiş uşaklar her kapının önünde dikiliyor, hemen hizmetlerine koşmak üzere konukların bütün hareketlerini dikkatle izliyorlardı. Şölene katılanların çoğu, ablak suratlarından kendine güvenleri okunan, tombul parmaklı ellerinin her hareketinden olduğu kadar seslerinden de güçlülük taştan, yaşlı başlı, saygın kimselerdi. Kulüp üyeleri ve konukların bu sınıftan olanları hep alışık oldukları belirli yerlerde oturuyor ve kendi aralarında belirli gruplar oluşturuyorlardı. Şölene katılanların çok az bir bölümünü ise gelip geçici konuklar meydana getiriyordu: Denisov, Rostov ve -rütbesini geri alarak yeniden Semyonov Alayı subayları arasına katılan- Dolohov da çoğunlukla gençlerden oluşan bu grup içindeydiler. Bu gençlerin, özellikle de asker sınıfından olanların yüzlerinde kendilerinden yaşça büyük kimselere gösterdikleri zoraki saygı açıkça belli olurdu; bu ifadeleriyle yaşlı kuşaklara âdeta şunu söylemek ister gibiydiler: “Size saygıda kusur etmeyiz, önünüzde saygıyla eğilmeye de hazırız, ama unutmayınız ki, yine de gelecek bizimdir.”

Kulübün eski üyelerinden biri olarak Nesvitski de oradaydı. Karısının zoruyla saçlarını uzatıp, gözlük kullanmayı bırakan Piyer de son moda giysileri içinde odadan odaya dolaşıp duruyordu; üzgün ve sıkıntılı bir hâli vardı. Her yerde olduğu gibi burada da servetinden ötürü ona yaltaklanan dalkavuklar çevresini sarıyor, bunlar gibilerine üstünlük taslamaya artık iyice alışmış olan Piyer de onları hiç umursamadığını, hor gören davranışlarıyla belli ediyordu.

Yaşı bakımından gençler grubunda yer alması gerekirken, servetinin büyüklüğü ve yüksek mevkide bulunanlarla yakınlığı dolayısıyla yaşlı ve seçkin kişiler sınıfında yer alan Piyer bunların oluşturduğu gruplar arasında dolaşıyordu. Yaşlıların arasında bazı çok önemli kişiler de vardı ve grupların merkezini oluşturan bu çok önemli kişilerin sesini duyabilmek için yabancılar da zaman

zaman bu gruplara saygıyla sokuluyorlardı. En büyük gruplar Kont Rostopçin'in, Valuyev'in ve Narişkin'in çevresinde toplanmışlardı. Rostopçin, düşmanın önünde bozularak arkalarına bakmadan kaçan Avusturya askerlerinin ayakları altında ezilmemek için Rus askerlerinin ancak süngü zoruyla kendilerine nasıl yol açabildiklerini naklediyordu.

Valuyev –gizli tutulması koşuluyla– Uvarov'un Petersburg'dan Moskova'ya sırf Moskovalıların Austerlitz konusundaki düşüncelerini öğrenmek amacıyla, görevli olarak yollandığını anlatıyordu.

Üçüncü bir grubun ortasında Narişkin, Suvorov zamanında geçmiş bir olaya sözü getirerek, Avusturya savaş meclisinde bulunan Suvorov'un, Avusturyalı generallerin saçma sapan konuşmaları üzerine nasıl horoz gibi öttüğünü hikâye ederken, grubun yakınında duran Şinşin hemen bir şakayla lafa karıştı. Kutuzov'un, horoz gibi ötmek kadar basit bir işi bile beceremediğini, bu konuda bile Suvorov'dan yeterince ders almamış olduğunun anlaşıldığını söyledi, ama gruptaki yaşlılar böyle bir yerde ve böyle bir günde Kutuzov'un adını bile ağza almanın yakışksız kaçtığını belli edercesine kaşlarını çatarak, sert sert baktılar nükteciye.

Kont İlya Andreyeviç Rostov ayaklarına yumuşak çizmelerini çekmiş, yemek salonuyla misafir odası arasında dalgın kafayla telaşlı telaşlı mekik dokuyor, ister önemli, ister önemsiz kişiler olsun bütün tanıdıklarını, hiç sınıf ayırımı gözetmeksizin hep aynı aceleci tavırla selamlayıp buyur ediyor, arada bir de bakışlarını dolaylı olarak levent endamlı yakışıklı oğlunu arıyor, onun bakışlarını yakalayınca, zevkten ağzı kulaklarına vararak göz kırpyordu oğluna. Rostov son zamanlarda ahbap olduğu ve dostluğuna çok değer verdiği Dolohov'la birlikte bir pencerenin önünde duruyordu. İhtiyar Kont oğlunu görünce hemen yanlarına gitti, Dolohov'un elini sıktı.

“Evimize de buyurun lütfen, beklerim... Benim delikanlıyla tanışıyorsunuz demek... Öyle ya, siz de oradaydınız... Birlikte kahramanlık destanları yazdınız...” derken, yanından geçmekte olan yaşlı bir beye dönerek, “Ah! Vasili İgnatiç, hayırlı günler dilerim, eski

dostum,” diye selamladı, ama daha lafını tamamlayamadan salonda bir dalgalanma oldu ve yüzünde korkuyla karışık derin saygı okunan bir uşak telaşla içeriye girerek, “Geldiler!” diye bildirdi.

Çıngıraklar çaldı, kulüp yöneticileri öne fırladılar ve çeşitli odalara dağılmış olan konuklar, küreğin içinde yayılı duran çavdar taneleri kürek sarsılınca nasıl ortaya doğru toplanırsa tıpkı öyle, büyük misafir salonunun kapısı önüne kümelendiler.

Kulübün kuralları uyarınca şapkasıyla kılıcını kapıcıya bırakmış olan Bagratyon giriş holünün koridorunda göründü. Rostov onu Austerlitz Muharebesi’nin arifesinde gördüğünde Bagratyon’un başında astragan kalpak vardı, omzunda kamçısı asılıydı, şimdi ise kalpaksız ve kamçısızdı; sırtına güzel oturmuş, Rus ve yabancı ülkelerin nişanlarıyla dolu yeni üniformasının göğsünün sol yanında, yıldız biçimi Aziz Giyorgi nişanını taşıyordu. Besbelli bu şölen dolayısıyla ve buraya gelmeden az önce saç tıraşı yaptırıp favorilerini kırpıtmış, ama bu değişiklik yüzüne hiç gitmemişti. Bayram çocuğu gibi safça bir neşe içinde olduğu gözlenen Bagratyon’un bu hâli yüzünün sert, erkek çizgileriyle birleşince epey komik kaçıyordu. Kulübe onunla birlikte gelen Bekleşev ve Fiyodor Uvarov, kapıdan onur konuğu olarak önce Bagratyon’un girmesi için durup ona yol verdiler. Kendisine bu kadar büyük saygı gösterilmesinden utanan Bagratyon, onların inceliğinden yararlanır durumuna düşmek istemediği için direnince, kapı ağzında bir bekleşme oldu, ama sonunda yine Bagratyon önden girdi. Ellerini nasıl kullanacağını da bilemeyen Bagratyon kabul salonunun parke döşemesi üstünde yürürken adımlarını çekine çekine, beceriksizce atıyordu: Schöngraben’de, Kursk Alayının başında olduğu gibi, sürülü bir tarlada ateş altında yürümek çok daha kolayına gelirdi. Onu ilk kapının önünde karşılayan kulüp yönetim kurulu üyeleri böylesine saygıdeğer bir konuğu ağırlamaktan duydukları sevinci belirtip, cevap vermesine fırsat bırakmadan Bagratyon’u ortalarına alarak büyük salona götürdüler. Ne var ki, büyük salona girerken önce biraz zorlukla karşılaşıldı, çünkü bütün kulüp üyeleriyle konuklar salon

kapısının ağzına birikmişler, ender rastlanan yabancı bir hayvanı seyretmek ister gibi üst üste yığılarak birbirlerinin omzu üzerinden Bagratyon'u görmeye çalışıyorlardı. Kont İlya Andreyeviç Rostov gülererek ve "Yol açınız, *mon cher*, yol veriniz, lütfen!" diye durmadan aynı sözleri tekrarlayarak, gösterdiği büyük çabalar sonunda yol açabildi de konukları güç bela içeri sokup, salonun orta yerine getirilmiş olan divana oturtabildi. Kulübün en saygın üyeleriyle o çok önemli kişiler hemen yeni gelenlerin başına üşüştiler. Kont İlya Rostov kalabalığı ite kaka kendine zorlukla yol açarak salondan çıkıp, bir dakika geçmeden yanında kulüp yöneticilerinden biriyle tekrar içeri girdi; yönetici elinde kocaman bir gümüş tepsiyle Bagratyon'un önünde durdu, tepsiyi ona doğru uzattı. Tepside, kahramanın onuruna kaleme alınıp bastırılmış birkaç şiir vardı. Bagratyon tepsinin kendisine uzatıldığını görünce, sıkıntılı bir ifadeyle, yardım dilenir gibi şöyle bir bakındı. Ama çevresini saran bütün gözler istenileni yerine getirmesini bekliyordu ondan. Onların gücüne yenik düştüğünü hissedenden Bagratyon kararını vererek tepsiyi iki yanından tutup yöneticinin ellerinden aldı ve tepsiyi ona sunan Konta sitem eder gibi dik dik baktı. Bagratyon'a yardımcı olma zorunluluğunu duyan birisi tepsiyi onun elinden alarak (çünkü öyle yapmasa, Bagratyon'un tepsiyi akşama kadar elinde öylece tutacağı, sofraya da tepsiyle gideceği anlaşılıyordu), şiirleri işaret etti. Bagratyon, 'Eh, başa gelen çekilir, okuyayım bari!' der gibi bir ifadeyle yorgun gözlerini kâğıda çevirerek, ciddi bir suratla ve gözlerini kâğıttan hiç ayırmadan içinden okumaya koyulduysa da şiirlerin yazarı, kâğıtları kendi eline aldı ve yüksek sesle okumaya başladı. Prens Bagratyon başını önüne eğmiş öyle dinliyordu.*

Aleksandr'ın saltanatını taçlandıran zafer haberlerini sen yolla,
Titus'umuzun kutsal tahtını, ey kahraman, her vakit yine sen kolla!
Sen her zaman, hem yüreği merhamet dolu bir insan olarak kal,
Hem de düşmanlarımızın yüreğine hiç acımadan korku sal!

* Şiirler son derece kötü bir Rusçayla yazıldığı için, Türkçeye çevirirken elden geldiğince bu niteliği korumaya çalıştık. -çev.

Sen yurdunda bağışlayıcı olmalısın en az bir Rifeus kadar,
Ama savaş alanına çıkınca desinler sana, işte geliyor Sezar!
Talihi hep gülerek zaferden zafere koşan Napolyon'un kendisi,
Şimdi almış bulunuyor bizim Bagratyonomuzdan dersini!
Bagratyon aklını başına getirdiğinden bir daha saydırayım diyemez,
Şanlı Rus ordusuyla kapışmayı artık gözü yiyemez!

Ne var ki, henüz şiirin sonuna gelinmeden, sofracı başı tanı-
nan, gür sesiyle yemek sofrasının hazır olduğunu bildirdi. Yemek
salonunun kapısı açıldı ve içeriden,

Zafer naralarının uğultusuyla yer gök inlesin,
Yiğit Rusya'nın bayram sevinci var, herkes dinlesin!..

diye başlayan Polonez marşının ezgileri gümbür gümbür yükse-
lirken, okumasını hâlâ sürdüren şaire sert sert bakan Kont Rostov,
Prens Bagratyon'un önünde eğildi. Yemeğin şiirden önce geldiği
inancıyla herkes ayağa kalktı ve Bagratyon yine en önde olmak
üzere hep birlikte yemek salonuna geçildi. Bagratyon iki Alek-
sandr (Bekleşev'le Narişkin'in) arasındaki onur yerine oturtuldu
ve böylece Hükümdarın adı da anılmış oldu. Yemek odasını doldu-
ran üç yüz kişi, tıpkı akarsuyun yatağını kendiliğinden buluşu gibi
son derece doğal bir rahatlıkla, en önemli kişiler onur konuğunun
en yakınında bulunacak biçimde, rütbe ve önem sırasına göre ken-
diliklerinden yerlerini aldılar sofrada.

Yemeğe başlamadan az önce Kont İlya Rostov bir punduna ge-
tirip oğlunu Prens Bagratyon'a takdim etti ve Genç Kontu hatırla-
yan Bagratyon onunla kırık dökük, tutarsız (o gün Bagratyon'un
ağzından çıkan bütün laflar böyle oluyordu) üç beş laf ederken,
İhtiyar Kont da sevinçli, gururlu bakışlarını çevresinde gezdirdi.

Nikolay Rostov, yeni ahababı Dolohov ve Denisov'la birlikte
sofranın ortalarına doğru bir yerde oturuyordu. Nesvitski ile yan
yana oturan Piyer'in tam karşısına düşmüşlerdi. Öbür yönetim
kurulu üyeleriyle birlikte Prens Bagratyon'un karşısında oturan
Kont İlya Rostov, Moskova konukseverliğinin simgesi gibi, Prens
Bagratyon'a ikramda bulunmak için çırpınıyordu.

Kontun çabaları boşa gitmemişti doğrusu. Oruçlu olanlar da unutulmadığından, yemekler etlisiyle etsiziyle* pek güzel hazırlanmıştı, ama yine de yemeğin sonuna kadar Kontun içi hiç rahat edemedi. Bütün yemek boyunca sofracıbaşıya kaş göz etmekten, uşaklara fısıltıyla emirler vermekten geri kalmadığı gibi, her yeni yemeğin sofraya getirilişinde de hep heyecan duydu. Her şey mükemmeldi. İkinci yemek olarak sofraya dev gibi mersin balığı geldiğinde (Kont İlya Rostov'un gurur ve zevkten yüzü kızarıırken), uşaklar şampanyaları patlatıp kadehleri doldurmaya başladılar. Sofradakiler üzerinde hatırı sayılır bir izlenim yaratan balıktan sonra Kont İlya Rostov yönetim kurulu üyeleriyle bakışıp kulaklarına, “Şerefe pek çok kadeh kaldırılacak, şimdiden başlasak iyi olur,” diye fısıldadı ve kadehi eline alarak ayağa kalktı. Onu dinlemek için herkes sustu.

“Hükümdarımız, İmparator Hazretlerinin sağlığına!” diye olanca gücüyle haykırırken, sevinç ve heyecanından o yumuşak bakışlı gözleri dolu dolu oldu. Aynı anda bando da “*Zafer naralarının uğultusuyla yer gök inlesin*” dizesiyle başlayan Polonez marşını vurunca, sofradaki herkes ayağa kalkıp, “Hurra!” diye bağırdı. Bagratyon da ayağa kalkarak, Schönggraben er meydanında savaş narası atar gibi, aynı ses tonuyla o da “Hurra!” diye haykırdı. Kendinden geçercesine coşan genç Rostov'un sesi üç yüz kişinin sesini bastırıyordu. Heyecanından ağlamak üzereydi. “Hükümdarımız, İmparator Hazretlerinin sağlığına! Hurra!” diye kükreyip, bir yudumda boşalttığı kadehini yere çaldı. Pek çok kişi de onun gibi yaptı, bağrıışların, çağrıışların uzun zaman arkası kesilmedi. Sesler kesildikten ve uşaklar yerlere saçılan cam kırıklarını süpürdükten sonra tekrar yerlerine oturan konuklar, kopardıkları gürültüye kendileri de gülererek, kim daha çok bağırdı diye aralarında konuşmaya başladılar. İhtiyar Kont tekrar ayağa kalktı ve tabağının yanına bırakılan bir pusulaya bakarak, “Son seferimizin kahramanı, bizim kahramanımız Prens Piyotr İvanoviç Bagratyon'un sağlığına!” dedikten sonra tekrar kadehini kaldırdı. Mavi gözleri

* Paskalyadan önceki büyük perhizde oruç tutan Ortodokslar et yemezler. -çev.

yine dolu dolu olmuştı. Üç yüz ağızdan aynı anda “Hurra!” haykırışı yükseldi, ama bu sefer bando yerine koro, Pavel İvanoviç Kutuzov’un* bestelediği bir kantatı okumaya başladı.

Durdurulmaz Ruslar hangi engelle kapatılsa da yolları,
Yiğitliklerinin ödülü olan zaferi taşıyor iman dolu kolları,
Sen ey Rus’un düşmanı, sen ey Rus’a yan bakacak,
Bagratyonumuz var bizim, sizin ise kanınız var akacak!..

Kantatın okunması biter bitmez arka arkaya yine sağlığa kadehler kaldırıldı, Kont İlya Rostov her kadeh kaldırılıştta biraz daha duygulandı, yine kadehler yerlere atılıp parçalandı, sesler yükseldikçe yükseldi. Bekleşev’in, Narişkin’in, Uvarov’un, Dolgorukov’un, Apraksin’in, Valuyev’in, kulüp yöneticileriyle tüm kulüp üyelerinin onuruna içildikten sonra son olarak da, şölenin düzenleyicisi Kont İlya Rostov onuruna ayrıca kadeh kaldırıldı. Kadehler kendisi için kaldırılırken, Kont mendilini çıkarıp yüzünü örttü ve düpedüz hüngür hüngür ağladı.

IV

Piyer, Dolohov’la Nikolay Rostov’un tam karşısında oturuyordu. Her zamanki oburluğuyla yedikçe yiyor, içtikçe içiyordu. Ama onu yakından tanıyanlar genç adamda o gün büyük bir değişiklik olduğunu fark etmişlerdi. Yemek boyunca hiç konuşmadan ya gözlerini kırpıştırarak, yüzünü buruşturarak çevresine bakınıp durmuş ya da burun dibini ovuşturarak gözlerini hep bir noktaya dikip dalmıştı. Üzüntü ve iç sıkıntısı çektiğini belli ediyordu yüzü. Çözüm bekleyen bir sorunu durmadan kafasında evirip çevirir gibi bir hâli vardı; çevresinde olanı biteni, konuşulanları ne gözü görüyor, ne kulağı duyuyordu.

Ona böyle eziyet çektiren, kafasının içindeki çözümlenmemiş soruna yol açan neden, Moskova’ya gelir gelmez prenses kuzininin ona, karısıyla Dolohov arasındaki aşırı yakınlığı ima etmesi, üstü-

* P. İ. Kutuzov, Başkomutan M. İ. Kutuzov’la karıştırılmamalıdır. -çev.

ne de bu sabah imzasız bir mektup almış olmasıydı. Bütün imzasız mektuplar gibi bayağı ve alaycı bir ifadeyle kaleme alınmış bu mektupta, gözlük takmasına rağmen Piyer'in çevresinde dönenleri göremediği, karısıyla Dolohov arasındaki ilişkiyi kendisinden başka herkesin bildiği belirtilmişti. Piyer gerek prenses kuzininin imalarına, gerek mektupta yazılanlara kesinlikle inanmamakla birlikte yine de karşısında oturan Dolohov'un yüzüne bakmaya korkuyordu. Dolohov'un güzel gözlerinin o küstah bakışlarıyla rastlantı eseri gözleri karşılaştınca, içinde korkunç, canavarca bir duygunun kabardığını hissederek hemen başını çeviriyordu Piyer. Elinde olmaksızın karısının geçmişi, Dolohov'a gösterdiği yakınlık aklına geliyor, o zaman da, mektupta yazılanların hiç de akla uzak düşmediğini, hatta söz konusu edilen kendi karısı olmasa söylenenlerin pekâlâ doğru varsayılabilirliğini kendi de kabul ediyordu. Savaşın sonra rütbesine ve eski konumuna yeniden kavuşan Dolohov'un Petersburg'a dönünce nasıl hemen evlerine geldiğini elinde olmadan hatırlıyordu Piyer. Gerçekten de Piyer'le eski ahbablığının ve birlikte iştret etmiş bulunmalarının doğurduğu yakınlığa sığınan Dolohov, doğru onun evine inmiş, Piyer de Dolohov'a hem evini açmış hem de borç vermişti. Karısının, Dolohov'un evlerinde kalmasından hoşlanmadığını nasıl gülümseyerek söylediğini, Dolohov'un alaycı bir ifadeyle kendisine nasıl karısının güzelliğini övdüğünü, sonra da ta Moskova'ya gelene dek bir gün bile nasıl yanlarından ayrılmadığını şimdi bir bir hatırlıyordu Piyer.

Piyer, "Gerçekten de yakışıklılığına diyecek yok Dolohov'un. Üstelik onun nasıl biri olduğunu da çok iyi bilirim ben," diye kuruyordu. "Sırf onun için parçalandım diye, onu elinden tutup yakınlık gösterdim diye adımı kirletmekten, beni rezil etmekten özellikle zevk duyabilecek yaradılıştadır o. Benim karımı baştan çıkarmanın -tabii, bu eğer gerçekse- ona nasıl apayrı bir zevk verebileceğini çok iyi anlıyorum. Tabii, gerçekleşebilirse; ama inanmıyorum bunun gerçekleşebileceğine." Dolohov'un zalimliği tuttuğu zamanlarda yüzünün nasıl bir ifade aldığını da hatırlıyordu ister

istememez Piyer: O acımasız ifade, polis komiserini ayının sırtına bağlayıp suya attığı zaman da vardı Dolohov'un yüzünde, yok yere adamın birini düelloya çağırdığında da vardı, posta tatarının atını tabancayla vurup öldürdüğünde de. Şimdi arada bir gözü iliştiğinde, Dolohov'un yüzünde aynı ifadeyi görüyordu. 'Evet, düello etmeye meraklı kabadayının biridir o. Adam öldürmek ona vız gelir. Kendisinden herkesin ödünün patladığını sanıyor, bundan da büyük zevk duyuyordur herhâlde,' diye kuruyordu Piyer. 'Herhalde benim de kendisinden korktuğumu düşünüyordur -aslında korkmuyor da değilim,' diye aklından geçirirken o korkunç, o canavarca duygunun yine içinde kabardığını duyumsadı.

Tam karşısında üçü bir arada oturan Dolohov, Denisov ve Rostov'un neşelerine ise diyecek yoktu. Rostov, biri çakı gibi bir süvari subayı, öbürü de düelloculuğuyla tanınmış dillere destan bir sefih olan iki arkadaşına neşeli neşeli bir şeyler anlatıyor, ikide birde, koskoca gövdesi ve dalgın hâliyle sofrada herkesin dikkatini çeken Piyer'e alaycı alaycı bakıyordu. Onun Piyer'e böyle düşmanca bakışının iki nedeni vardı: Birincisi, bir süvari subayı gözüyle zaten Piyer'i, güzeller güzeli bir kadına parasının gücüyle konmuş karı kılıklı bir sivil diye görüyor oluşu; ikincisi de, kafası çok dolu olan Piyer'in o dalgınlıkla Rostov'u tanımamış, Genç Kontun selamını almamış oluşuydu. Kendini düşüncelere kaptırmış olan Piyer, Hükümdarın sağlığına içilirken ayağa kalkmadığı gibi, kadehini de kaldırmadı.

Öfkeden neredeyse kendini kaybedecek duruma gelen Rostov, Piyer'e yiyecek gibi bakarak, "Ne demek istiyorsunuz siz?" diye bas bas bağırdı. "Kulaklarınız duymuyor mu sizin? Baksanıza, Majestelerinin sağlığına kadeh kaldırılıyor burada!"

Piyer içini çekti, kuzu kuzu ayağa kalktı, kadehini boşalttı ve herkes oturuncaya kadar bekledikten sonra o tatlı gülümsemesiyle Rostov'a döndü.

"Şu işe bakın, sizi tanıyamadım vallahi!" dedi.

Ama Rostov'un onu duyacak hâli yoktu, "hurra!" diye haykırıyordu o sırada.

Dolohov, "Ahbablığını tazelemeyecek misiniz?" dedi Rostov'a.

"Aman sen de, umurumda bile değil; dangalağın teki o!" diye karşılık verdi Rostov.

Denisov da, "Güzel kadınlağın kocalağına heğ zaman nazik davğanmak geğekiğ," diye lafa karıştı.

Piyer gerçi onların ne konuştuklarını duyamıyordu ama kendisinden söz edildiğini kestirmişti. Kızardı ve başını öte yana çevirdi.

Dolohov, "Hadi bakalım, güzel kadınların sağlığına kadeh kaldıralım şimdi de," diyerek, ciddi bir ifadeyle, ama dudaklarının ucunda sinsice bir gülümsemeyle kadehini Piyer'e doğru çevirdi ve "Haydi, güzel kadınlarla âşıklarının şerefine, Petruşa!" diye ekledi.

Piyer, gözlerini bir an bile Dolohov'a çevirmeden, sözüne karşılık da vermeden, hep önüne bakarak kadehinden bir yudum aldı. Kutuzov'un kantatının yazılı olduğu tek yaprak hâlindeki kâğıtları dağıtmakta olan uşak, en hatırlı konuklardan sayılan Piyer'in önüne de bir tane bıraktı. Tam Piyer kâğıdı aldığı sırada Dolohov eğilip kâğıdı onun elinden kaparak okumaya başladı. Piyer ona şöyle bir baktı; göz kapakları kısılmıştı. Yemeğin başından beri ona huzur vermeyen o iğrenç, o korkunç, o canavarca duygunun ruhunun derinliklerinden yükselerek tüm benliğini sardığını duyumsadı. Biçimsiz iri gövdesinin tümüyle, masanın karşı yanına uzandı.

"Hangi cesaretle alırsın bakayım onu sen?" diye bağırdı.

Nesvitski ile sağında oturan adam onun bağırdığını duyup kime bağırdığını da anladıklarından yürekleri ağızlarına gelerek, hemen Bezuhov'a döndüler.

Korka korka, "Şişşt! Şişşt! Ne yapıyorsun sen yahu?" diye fısıldadılar.

Dupduru gözlerinde acımasızlık ve alaycı bir neşe okunan Dolohov gülümseyerek bakıyordu Piyer'e ve bu gülümseyişiyle sanki şöyle demek istiyordu: "Hah işte, benim istediğim de buydu zaten!"

* Piyer'in adının aslında, yani Rusçadaki söylenişi Piyotr'dır; Petruşa ise, Piyotr adının küçültme durumudur. -çev.

Sözcüklerini tarta tarta, “Vermeyeceğim işte!” dedi Piyer’e.

Piyer’in yüzü kireç gibi olmuştu, dudakları titriyordu. Birden atılıp, kâğıdı Dolohov’un elinden kaptı. “Seni... Seni alçak!.. Düelloya çağırıyorum seni!..” diyerek sandalyesini itip sofradan kalktı.

Piyer bu sözleri söyleyip sofradan kalktığı anda, sabahtan beri huzurunu kaçıran, ona acı çektiren, karısının suçlu olup olmadığına ilişkin kuşkunun su götürmeyecek bir kesinlikle doğrulandığını, şimdi karısından nefret ettiğini ve aralarındaki bağın sonsuza dek koptuğunu duyumsadı.

Arkadaşı bu işe karışmasın diye Denisov ne kadar dil döktüyse de onu dinlemeyen Rostov, düelloda Dolohov’un tanıklığını yapmayı kabul etti ve yemekten sonra, Piyer’in düello tanıklığını üstlenen Nesvitski ile görüşerek düello koşullarını kararlaştırdı. Piyer evine gitti, Rostov ise Denisov ve Dolohov’la birlikte geç saatlere kadar oturarak çingenelerle öbür şarkıcıları dinledi.

Dolohov kulübün kapısı önünde Rostov’la vedalaşırken, “Hadi eyvallah, yarına kadar hoşça kal. Yarın Sokolniki’de görüşürüz,” dedi.

“Hiç kaygılanmıyor musun?” diye sordu Rostov.

Dolohov bir an düşündü.

“Bak,” dedi, “düellonun püf noktasını bir iki kelimeyle anlattıvereyim sana. Birisiyle düelloya gireceğin zaman tutup da vasiyetname bırakmaya, anana babana duygusal mektuplar yazmaya kalkışırsan, yani ölebileceğini aklına getirirsen aptallık etmiş olursun; o zaman hapı yuttuğunun resmidir. Ama hasmını öldürmeyi kesinkes kafana koyar, elini de çabuk tutar ve karşındakinin gözünün yaşına bakmazsan, o zaman işin rast gider. Kostroma’da ayı avcılığı yapan bir adamımız vardı bizim; bana şöyle derdi: ‘Ayıdan herkes korkar, değil mi?’ derdi. ‘Ama işte, ayıyı karşıda görünce, ne korkun kalır, ne bir şey. Aman, ayıyı elimden kaçırmayayım der, başka bir şey düşünmezsin!’ Ben de şimdi aynen böyle düşünüyorum. *A demain, mon cher.**”

* Fr. “Yarına dostum.” – çev.

Ertesi sabah saat sekizde Piyer'le Nesvitski kızağa binip So-
kolniki ormanına gittiler, Dolohov'u, Rostov'u ve Denisov'u ora-
da buldular. Az sonra girişeceği işle hiç ilgisi olmayan, kafası dü-
şüncelerle dolu dalgın bir adam hâli vardı Piyer'in üstünde. Yüzü
çökmüş, rengi sapsarıydı. Geceyi uykusuz geçirdiği belliydi. Dal-
gın dalgın bakınıyor, güneşten kamaşmış gibi gözlerini kısıyordu.
İki konu durmadan kafasını kurcalıyor, bunlardan başka bir şey
düşünemiyordu: Sabaha dek gözüne uyku girmeden kafa patlat-
tıktan sonra karısının suçluluğu üzerine kesin bir yargıya varmış
bulunması, buna karşılık kendisi için hiçbir anlam ifade etmeyen
bir adamın onurunu korumak zorunda olmayan Dolohov'u suçsuz
görmesi idi kafasını kurcalayan düşünceler. 'Onun yerinde olsam,
belki ben de aynı şeyi yapardım,' diye düşünüyordu Piyer. 'Belki
değil, kesinlikle aynı şeyi yapardım. Öyleyse düelloya, cinayet işle-
meye ne gerek var? Ya ben onu öldüreceğim ya da o beni vuracak;
belki kafamdan, belki dirseğimden, belki de dizimden vuracak.
Hemen buradan gitsem, bir yerlere kaçsam, toprağın altına girip
saklansam olmaz mı?' diye aklından geçiriyordu. Ama kafasından
tam da bu düşünceleri geçirdiği sırada, onu seyredenlerde saygı
uyandıran son derece sakin bir tavırla, dalgın dalgın, "Bu iş daha
uzayacak mı? Her şey hazır değil mi?" diye sordu.

Hazırlıklar bitip, düelloocuların birbirlerine yaklaşma sınırını
belli etmek için kılıçlar kara saplandıktan ve tabancalar doldurul-
duktan sonra Nesvitski, Piyer'in yanına geldi.

Çekine çekine, "Şu anda, şu çok önemli anda, Kont," diyerek
bir an duraladı, "eğer içimi dökmeyecek, doğru bildiğimi size açık
açık söylemeyecek olursam, beni tanığınız seçmekle verdiğiniz
onura da, bana gösterdiğiniz güvene de layık sayamam kendimi.
Bence, düelloyu ve kan dökülmesini haklı gösterecek yeterli bir ge-
rekçe yoktur... Haklı olan taraf siz değildiniz, hem de hiç değildi-
niz; öfkeye kapılarak kendini kaybeden sizsiniz..."

"Ya, evet... budalalığın dik âlâsı işte," dedi Piyer.

"Öyleyse izin verin de üzüntülerinizi onlara bildireyim, ina-
nıyorum ki, özür dilemenizi karşı taraf da kabul edecektir," dedi

Nesvitski. (Bu olaya karışan herkes ve bu gibi olaylarla karşılaşan her insan gibi Nesvitski de işin sonunun gerçekten de düelloya kadar varacağına hâlâ inanamıyordu.) “Bilirsiniz Kont, bir yanlış sonradan tamiri olanaksız noktaya kadar vardırırmaktansa, insanın yanlışını kabul etmesi çok daha onurlu bir davranıştır. Hem, ortada hakaret filan da yok. İzin verin de görüşeyim karşı tarafla...”

“Hayır! Görüşecek ne var?” dedi Piyer. “Önemi yok artık... Hazır mıyız?” diye ekledi. Sonra, doğal denemeyecek kadar yumuşak bir sesle, “Yalnız, siz bana nereye kadar gideceğimi, nereye ateş edeceğimi söyleyin,” dedi. O güne dek silaha el sürmemiş olan, ama bunu itiraf etmeye de yanaşmayan Piyer, tabancayı alıp, horozunun nasıl kurulduğunu, tetiğin nasıl çekildiğini sorduktan sonra, “Ha, tabii ya, biliyordum ama unutmuşum,” dedi.

Dolohov, (deminden beri onu barıştırmak için girişimlerde bulunan) Denisov’a dönerek, “Ne özür dilenecek, ne de özür kabul edilecek; yok öyle şey,” diyerek, Piyer gibi o da gidip yerini aldı.

Düello için seçilen yer, kızakların bırakıldığı yoldan seksen adım kadar içeride, çamlar arasında küçük bir kayran idi; son birkaç gündür havalar sıcak gittiği için kayranı örten karlar yumuşamaya yüz tutmuştu. İki hasım, kayranın iki ucuna kadar çekilerek birbirlerinden kırk adım uzaklaştılar. Yaklaşma sınırını belli etmek üzere Nesvitski ve Dolohov’un kılıçlarının birbirinden on adım uzakta kara saplı olarak durduğu yerden başlayarak ters doğrultuda uzaklıkları adımlayarak ölçen tanıklar, ıslak karda derin izler bırakmışlardı. Havanın ayazı kırılıp sis bastırdığı için, kırk adım uzaklıktan hiçbir şey görülüyordu. Üç dakika içinde her şey hazır edilivermişti, ama hâlâ oyalanıp duruyorlardı. Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu.

“Hadi bakalım, başlayalım,” dedi Dolohov.

Piyer, yüzünde hâlâ aynı gülümsemeyle, “Tabii, hemen,” dedi.

Seyredenlerin yüreğini korku sarmıştı. Ok yaydan çıkmıştı; başlangıçta önemsemeyip hafife aldıkları iş, onların iradesi dışında ve önlenemeyecek biçimde kendi kanalında geliyordu artık. Yaklaşma sınırına önce Denisov gelerek, bildirdi:

“Hasımlağ bağışma öneğileğini geği çevigdikleğine göge, ağıtık başlasak mı? Lütfen tabancalağınızı alın ve ben ‘Üç!’ değ demez ikiniz de aynı anda biğbiğimize doğğu ileğlemeye başlayın.”

Denisov öfke dolu bir sesle, “Biğ! İki! Üç!” diye bağırarak yana çekildi.

Düelloocular tanıkların bıraktığı ayak izleri üzerinden ilerleyerek, yaklaştıkça, sislerin arasından birbirlerini seçmeye başladılar. Yaklaşma sınırına varmadan da istedikleri anda ateş edebilme hakları vardı. Dolohov ıslıl ıslıl parlayan duru, mavi gözlerini hasmının suratına dikmiş, tabancasını kaldırmadan, ağır ağır ilerliyordu. Dudaklarında gülümsemeyi andırır o aynı ifade vardı.

“Demek, istediğim zaman ateş edebileceğim,” diye düşünen Piyer, “üç!” sesini duyar duymaz hızla ileri atılmış, ama tanıkların açtığı izi tutturamayarak karın derin olduğu yere gitmişti. Tabancayı sağ eline almış, kendini vurma korkusuyla bir kol boyu ileride tutuyordu. Sol eliyle sağ elini desteklemek için karşı konulmaz bir istek duyduğu, ama bunun yasak olduğunu da bildiği için, sol elini arkasına almış, bütün dikkatini bu sol eli üzerinde toplamıştı. Ayak izlerini tutturamadığından derin karın içinde bata çıka altı adım attıktan sonra bir an kadar ayaklarının dibine diktiği gözlemlerini hızla kaldırarak Dolohov’un yüzüne baktı ve kendisine gösterildiği biçimde parmağını kıvrarak tetiği çekti, ateş etti. Silahın o kadar büyük ses çıkaracağını hiç ummadığı için patlamadan irkildi, sonra kendi ürkmesine kendi gülererek kımıldamadan olduğu yerde kaldı. Yoğun sise bir de tabancanın çıkardığı barut dumanı karışınca bir an için hiçbir şey göremez oldu, ama beklediği öbür

silah sesini duymadı. Bir an sadece Dolohov'un hızlı hızlı yaklaşan ayak seslerini duydu, ardından da Dolohov'un karaltısı sislerin arasından belirdi. Dolohov bir elini sol yanına bastırmıştı, öbür elinde tuttuğu tabanca ise ağır ağır yere doğru iniyordu. Yüzünün rengi uçmuştu. Rostov ona doğru koşarak bir şeyler söyledi.

Dolohov, dişlerinin arasından, "Ha-a-a-yır!" diye homurdandı, "hayır, daha bitmedi."

Sendeleyerek birkaç adım daha atıp kılıcın yanına kadar geldi ve kılıcın tam önünde karların üstüne çöktü. Sol eli kan içindeydi; kanları ceketine sildikten sonra o elini yere dayayarak kendine destek yaptı. Bütün kanı çekilen ve tir tir titreyen yüzünü buruşturuyordu.

"Lüt..." diye ağzından bir ses çıktıysa da, ilkin tamamlayamadı sözcüğü. Büyük bir çaba harcayarak, "Lütfen karışmayın," diyebilirdi.

Hıçkırıklarına engel olamayan Piyer ona doğru koşmaya başladı ve tam kılıcın belirttiği sınırı geçeceği sırada Dolohov, "Yerini geçme!" diye haykırınca onun ne demek istediğini anlayarak, kendi sınırını belirleyen kılıcın dibinde kalakaldı. Şimdi aralarında sadece on adımlık bir uzaklık vardı. Dolohov başını karların üzerine doğru eğdi, ağzını karla doldurarak hırslı hırslı çiğnedi, sonra başını tekrar kaldırarak gövdesini doğrulttu, bacaklarını altına alıp dik durumda oturdu, ama ağırlık merkezini tam dengeleyemediği için hâlâ sallanıyordu. Ağzındaki soğuk karları eme eme yutarken dudakları titriyor, ama kalan gücünü toplamak için harcadığı çabadan, akları kızaran gözlerinin içi hâlâ gülüyordu. Tabancasını kaldırdı, nişan aldı.

Nesvitski, "Yanınızı verin, yüzünüzü de tabancanızla kapayın!" dedi Piyer'e. Denisov bile, karşı taraftan olmasına rağmen, Piyer'e, "Yüzünüzü koğuyun!" diye bağırmaktan kendini alamadı.

Yüreği acıma ve pişmanlıkla dolu olan Piyer dudaklarında sevecen bir gülümsemeyle kollarını ve bacaklarını iki yana açmış, o gepgeniş göğsüyle Dolohov'a tam cephe vermiş, üzgün üzgün ona bakıyordu. Denisov, Rostov ve Nesvitski gözlerini yumdular. Göz-

lerini yumdukları anda da tabanca sesini ve Dolohov'un öfkeyle bağırdığını duydular.

"Karavana!" diye bir kez bağırın Dolohov, kendinden geçerek karların üstüne yüzükoyun düşmüştü.

Başını elleri arasına alan Piyer gerisin geriye dönerek karların içinde bata çıka ormana doğru kaçıyor, kaçarken de anlaşılmaz sözler dökülüyordu ağzından:

"Delilik... Delilik... Ölüm... Yalanlar," diye yüzünü buruşturarak söylenip duruyordu.

Nesvitski onu durdurdu, alıp evine götürdü.

Rostov'la Denisov da yaralı Dolohov'u kızığa yerleştirip onunla gittiler.

Yaralı, sorulan hiçbir soruya karşılık vermeden, gözleri kapalı, sessizce yatıyordu kızığın içinde. Ama Moskova'ya girerlerken birdenbire kendine gelerek başını kaldırdı ve büyük bir çaba harcayarak, yanı başında oturan Rostov'un elini tuttu. Dolohov'un yüzünde gördüğü büyük değişiklik karşısında afalladı Rostov. O Dolohov gitmiş, başka Dolohov gelmişti sanki; ondan hiç beklenmeyecek, neredeyse esrikliğe varan, derin ve tutkulu bir sevecenlik okunuyordu bu yüzde.

"İyi misin? Kendini nasıl hissediyorsun?" diye sordu Rostov.

Dolohov, tıkana tıkana, "Kötü! Ama bunun önemi yok, dostum," dedi. "Nereye geldik? Biliyorum, Moskova'ya vardık. Ben önemli değilim, asıl önemlisi, zavallı kadıncağızı öldürdüm ben, benim yüzümden ölecek... Bu acıyı kaldıramaz! Dayanamaz..."

"Kim?" diye sordu Rostov.

"Annem! Anneciğim! Benim biricik, meleklerin meleği ana-cığım!" diyerek Rostov'un elini avucunun içinde sıkın Dolohov, hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Biraz kendine gelince durumu Rostov'a açıkladı; annesiyle oturduğunu, onu ansızın böyle ölüm hâlinde görürse, annesinin dayanamayarak öleceğini söyledi. Rostov'a yalvararak, önden gidip annesini hazırlamasını rica etti.

İstenileni yerine getirmek için önden giden Rostov, o kabadayı Dolohov'un, o deli balta Dolohov'un Moskova'da ihtiyar bir ana ve kambur bir kız kardeşe oturduğunu, onun kadar sevecen bir evladın, onun kadar iyi bir kardeşin daha yeryüzüne gelmediğini öğrenerek hayretler içinde kaldı.

VI

Son zamanlarda Piyer karısıyla çok seyrek baş başa kalabilmişti. Petersburg'da olsun, Moskova'da olsun, evlerinden konuk eksilmiyordu. Düello ettiği günün gecesi yatak odasına gitmeyip, çoğu kez yaptığı gibi, Kont Bezuhov'un öldüğü o büyük odada kaldı.

Geçen gece kafasında binbir düşünceyle sabaha kadar gözünü kırpmadığı için bu gece sinirlerinin büsbütün bozuk olacağını düşünüyordu.

Belki hemen dalar da başına gelenleri unuttur diye niyetlenerek kanepeye uzandıysa da uyuyamadı. İçinde ansızın kopuveren ruhsal fırtınayla duyguları, kaygıları ve anıları birbirine girerek onu öylesine tedirgin etti ki, uyumak şöyle dursun, yattığı yerde bile kalamadı ve ister istemez fırlayıp kalktı, bir aşağı bir yukarı hızlı hızlı dolaşmaya başladı. Gözlerinin önünde kâh karısı, evliliklerinin ilk günlerindeki gibi çıplak omuzları ve baygın, o şehvetli hâliyle canlanır gibi oluyor, kâh Dolohov'un yüzü belirliyordu; Dolohov'un yüzünü bir an için şölendeki o yakışıklı, küstah, acımasız ve alaycı hâliyle görür gibi olurken, bir an sonra aynı yüzü baygın olarak karların üstüne serilmeden az önceki o solgun, titrek ve acılı hâliyle görüyordu.

'Bugün bir şey oldu, ama ne oldu?' diye sordu kendi kendine. 'Öldürdüm; onun âşığını öldürdüm, evet, karımın âşığını öldürdüm ben. Öyle ya, olan bu! Peki, ama niçin? Nasıl oldu da bu durumlara düştüm ben?'

İçindeki ses, 'O kadınla evlendiğin için,' diye cevap verdi.

'İyi ama bunda benim ne suçum var?' diye sordu Piyer.

‘Senin suçun, onu sevmeden onunla evlenişinde; onu da, kendini de kandırmış olmanda.’ Bir anda, Piyer’in gözünün önünde, Prens Vasili’nin evinde yediği akşam yemeğini izleyen sahne canlandı, söylemekte o kadar zorluk çektiği *Je vous aime* sözünü nasıl ıkına sıkına ağzından çıkarabildiğini hatırladı. ‘Başıma gelenlerin hepsinin başlangıcı işte bu oldu! Bunu daha o anda sezinlemiştim ya zaten,’ diye aklından geçirdi. ‘Daha o anda yanlış bir iş yaptığımı, bunu yapmaya hakkımın olmadığını sezmiştim. İşte, sezgilerim doğru çıktı nitekim.’

Geçirdikleri balayı aklına geldi ve aklına gelenler yüzünün kızarmasına neden oldu. Balayına ilişkin anıları içinde çok canlı olarak hatırladığı bir tanesi vardı ki, Piyer’i asıl utandıran, yerin dibine geçiren oydu. Evlenmelerinden kısa bir süre sonra bir gün öğleye doğru, sırtında uzun, ipekli gecelik mintaniyla yatak odasından çıkıp çalışma odasına geçtiğinde baş uşağıyla karşılaşmış, uşak Piyer’in önünde saygıyla eğildikten sonra gecelik mintanına ve yüzüne bakarak, âdeta efendisinin mutluluğunu fark ettiğini belli etmek ister gibi, saygıyı da elden bırakmadan gülümsemişti.

‘Ama onunla iftihar ettiğim zamanlar da çok olmuştur; o görkemli güzelliğiyle, insan içinde yüzümü ağartışıyla, tüm Petersburg sosyetesini evimde ağırlayabilişiyle, herkesi kendine imrendirishiyle ve güzelliğiyle göğsümü az kabartmamıştır,’ diye düşündü Piyer. ‘Demek ki, onunla iftihar etmem için bunlar yetiyormuş! O zamanlar onu anlayamadığımı sanırdım. Onun karakteri üzerine kafa yorarken, karımı anlayamadığım için kaç kez kendimi suçlamışımdır; oysa onun o hiç eksilmeyen ağırbaşlı dinginliğini, uysallığını, hiçbir şeye ilgi ve istek göstermeyişi anılamadığım için ben kendi kendimi suçlarken, meğer bulmacanın bütün gizi onun aşağılık bir kadın oluşunda yatıyormuş. Bu korkunç gerçeği kendi ağzımla bir kez itiraf eder etmez her şey açıklığa kavuşuverdi işte.’

‘Anatol ondan para istemeye geldiği zaman karımı çıplak omuzlarından öperdi. Anatol’e para vermezdi gerçi, ama omuzlarını öpmesine de ses çıkarmazdı. Babası şakacıktan onu kıskandırmaya çalışır, o ise hiç istifini bozmadan, hafifçe gülümseyerek, kıskanç-

lık gösterecek kadar aptal olmadığı cevabını verir, beni kastederek, "Canı ne istiyorsa öyle yapsın," derdi. Bir gün de, ona gebelik belirtileri görüp görmediğini sormuştum. Aşağılayan bir tavırla gülüp, çoluk çocuk sahibi olmayı isteyecek kadar budala olmadığını, hele benden asla çocuk yapmayacağını söylemişti.'

Sonra, aristokrasinin kaymak tabakası içinde yetişip o terbiyeyi görmesine rağmen karısının düşüncelerindeki düzensizlik ve basitliği, bunları ifade edişindeki küstahlığa varan kabalığı hatırlayarak bütün bunların aslında onun karakterine ne kadar uyduğunu düşündü. 'Ben o kadar aptal değilim,' gibi, 'Hele bir dene de gör...' gibi, 'Allez-vous promener'* gibi laflar ağzından eksik olmazdı karısının. Piyer, yaşlısıyla genciyle, kadını erkeğiyle herkesin ona hayran oluşuna bakar bakar, kendisinin bu kadını niçin sevmediğini bir türlü anlayamazdı.

'Evet, onu hiçbir zaman sevemedim,' diye geçirdi içinden. 'Onun aşağılık bir kadın olduğunu biliyordum da ondan. Ama bunu kendi kendime itiraf edecek yürek yoktu bende. Oysa şu Dolohov, karların üstüne belki de ölüm hâlinde çökerken bile, benim pişmanlığım karşısında, zorla da olsa yiğitliğini elden bırakmadan gülümseyebilme yürekliliğini gösterebiliyor!'

Piyer, zayıf karakterli görünmelerine rağmen acılarını paylaşacak, içlerini dökecek birine ihtiyaç duymayan insanlardandı.

Acılarını içine atardı.

'Bütün bunların suçlusu o; bütün kabahat o kadında,' dedi kendi kendine. 'Ama kabahat ondaymış ya da değilmiş, ne önemi var? Kendi aklım neredeydi, ne diye tutup da bağlandım ona? Yalan, hatta yalandan da kötü olduğunu bile bile ne diye *Je vous aime* dedim. Asıl suç bende, onun için sonucuna da katlanmalıyım! Ama katlanacağım şey de nedir ki zaten? Adımın lekelenmiş olması mı? Mutsuzluğum mu? Adaam sen de... Boş şeyler bunlar,' diye düşündü. 'Adıma leke sürülmesiymiş, onurmuş – bunlar hep görece şeyler, özümle ilgili değil benim.' Bu ona başka bir şeyi hatırlattı.

* Fr. "Haydi, çek arabayı," ya da "Hadi bakalım yaylan," anlamına gelen argo bir deyimdir. -çev.

XVI. Louis'yi de onursuz adam, canı ruhlu adam damgasını vurarak idama yollamışlardı; aynı adamı kutsal varlık katına çıkararak onun uğruna şehit olanlar da, onu idama yollayanlar da kendi açılarından haklıydılar. Sonra da, despottur diye Robespierre'in kellesini uçurdular. Kim haklı, kim haksız? Hiç kimse! Sen madem bugün sağsın, yaşamana bak öyleyse; bir saat önce ölebileceğin gibi, yarın da ölebilirsin. Sonsuzlukla karşılaştırıldığında an bile sayılamayacak şu kısacık yaşamda insanın kendi kendini yiyip bitirmesine değer mi hiçbir şey?"

Ama tam bu tür düşüncelerle avunup yatıştığını sandığı sırada birdenbire yine aklına o kadın geliverdi; daha doğrusu, hiç de içtenlikle sevmediği hâlde o kadına coşkun sevgi gösterilerinde bulunduğunu hatırladı ve kanının öfkeyle kabardığını duyumsayarak tekrar kalkıp odayı arşınlamaya başladı. Müthiş bir hırs basmıştı Piyer'i, her şeyi kırıp dökmek geliyordu içinden. 'Ne diye tutup da "*Je vous aime?*" dedim ona sanki?' diye durmadan söyleniyordu. Aynı lafı onuncu kez tekrarladığı sırada aklına Molière'in, "*Mais que diable alloit-il faire dans cette galere,*"* sözü gelince kendi kendine gülmeye başladı.

Gecenin bir vaktinde oda uşağını çağırıp Petersburg'a gideceğini, ona göre hazırlık yapılmasını söyledi. Artık o kadınla aynı çatı altında bir an bile kalamazdı. Bundan sonra onunla konuşmak zorunda kalmayı aklına bile getirmek istemiyordu. Yarından tezi yok, ondan sonsuza dek ayrı kalmak istediğini bildiren bir mektup bırakarak çekip gitmeye karar verdi.

Ertesi sabah uşağı kahvesini çalışma odasına getirdiğinde Piyer elinde açık kalmış bir kitapla divanın üstünde uyuyordu.

Birden uyandırılınca tersi dönmüş gibi bir süre ürkek ürkek sağına soluna bakındı.

"Kontes Hazretleri, Ekselanslarının bugün bir yere çıkıp çıkmayacağını sormamı emrettiler," dedi uşak.

Piyer daha ne cevap yollayacağını düşünürken, Kontesin kendisi giriverdi odaya. Sırtında gümüş işlemeli beyaz atlastan sa-

* Fr. "Ne demeye tutup da başını kendi kendine derde soktu sanki?" -çev.

bahliğıyla ve (güzel başının çevresine iki kat dolanarak onu bir taç gibi süsleyen kalın örgülü) tuvaleti henüz yapılmamış saçlarının sade güzelliğiyle salına salına içeriye girerken çok sakın, çok görkemli bir havası vardı, ama çatık kaşlarının arasından, mermerden yontulmuş fazlaca çıkıntılı alnına doğru korkunç bir öfkenin belirtisi gibi çıkan kırışık, bu görkemli görünüşüne azıcık gölge düşürüyordu. Kendini tutup sakın görünmeyi başarak, uşağın yanında ağzını açmadı Kontes. Düelloyu öğrenmiş, Piyer'le bunu konuşmaya gelmişti. Uşak kahveyi bırakıp çıkınca ya kadar bekledi. Gözlüğünün arkasından ürkek ürkek ona şöyle bir bakan Piyer, elindeki kitabı okumaya çalışıyor görünürken, düşmanlarının önünde kulaklarını ensesine yatırıp sinerek kımtısız bekleyen, tazılar tarafından kuşatılmış bir tavşana benziyordu. Ama kitabı okumaya çalışmanın anlamsız ve boşuna olduğunu kendisi de anladığından gözlerini yine çekine çekine kaldırıp karısına baktı. Karısı, uşağın odadan çıkmasını beklerken oturmamıştı; ayakta durmuş, aşağılayan bir gülümsemeyle gözlerini Piyer'e dikmişti.

“Ee, nedir bu kulağıma gelenler? Ne saçma işlere kalkışmışsın sen öyle... Anlat bakayım bana, niyetin nedir senin? Bilmek istiyorum,” dedi sert bir tavırla.

“Ben, ben mi? Şey,” diye kekeleydi Piyer.

“Şu kahramanlık taslayana da bakın hele! Hemen, şimdi cevap istiyorum, ne demek oluyor bu düello? Neyi kanıtlamaya çalışıyordun bakayım? Ha? Sana soruyorum!”

Piyer ağır gövdesini divanın üzerinde döndürdü, ağzını açtı, ama cevap veremedi.

“Madem sen söylemiyorsun, öyleyse ben sana söyleyeyim...” diye konuşmasını sürdürdü Elen. “Her duyduğuna inanırsın sen zaten. Bu sefer de kulağını doldurdular,” derken güldü. Fransızca olarak, “Dolohov’un benim aşığım olduğunu söylediler.” (Fransızca *amant** sözcüğünü o her zamanki, bayağılığa varan toksözlülüğüyle sıradan bir şey söyler gibi rahatça kullanmıştı.) “Sen de

* Fr. Bir kadının yatıp kalktığı “dostu”, “âşığı”. -çev.

buna hemen inandın! Neyi kanıtlamış oldun sanki? Neyi kanıtlıyor bu düello? Sadece, *que vous tes un sot*,* ama bunu el âlem biliyor zaten. Peki, neye yarayacak? Beni tüm Moskova'ya rezil etmeye yarayacak; el âlemin seni diline dolamasına yarayacak. Senin kendini bilemeyecek kadar sarhoş olduğunu, sebepsiz yere kıskançlık gösterip bir adamı boşu boşuna düelloya çağırdığını söyleyecekler." Elen konuştuğu hırslanıyor, hırslandıkça sesini yükseltiyordu. "Üstelik de her bakımdan senden kat kat üstün olan bir erkeği..."

Hiç kımıldamadan duran Piyer onun yüzüne de bakmadan, gırtlığını temizler gibi, homurtuya benzer sesler çıkarıyordu.

"Hem, onun benim âşığım olduğuna nasıl inanabildin sen, ha? Nedir sebebi? Onun arkadaşlığından hoşlandığım için mi bütün bunlar? Sende birazcık kafa, birazcık anlayış olsaydı, senin arkadaşlığını yeğlerdim."

Piyer boğuk bir sesle, "Konuşmayın benimle... Rica ederim," diye mırıldandı.

"Neden konuşmayacakmışım seninle bakayım? Canımın istediği gibi konuşurum – hem de açık açık konuşayım seninle istersen; senin gibi kocaları olup da âşık tutmayan kadın çok azdır, oysa benim âşığım filan yok," dedi Elen.

Piyer, bir şey söylemek ister gibi, Elen'in anlamını kavrayamadığı çok tuhaf bir ifadeyle onun yüzüne baktı, sonra yine divana uzandı. O anda fiziksel bir acı çekiyordu: Göğsü sıkışıyor, soluğu kesiliyordu. Bu acıya bir son vermek için bir şeyler yapması gerektiğini biliyordu, ama yapmak istediği şey o kadar korkunçtu ki, bunu göze alamıyordu.

Kırık dökük bir sesle, "İyisi mi, ayrılalım biz," diye mırıldandı.

"Ayrılmak mı? Bana göre hava hoş, ama servetinin bir bölümünü bana bırakman koşuluyla," dedi Elen. "Ayrılmakmış! Aklı sıra bununla gözümü korkutacak benim!"

Bir anda divanın üstünden fırlayarak kalkan Piyer, yalpalaya yalpalaya Elen'in üstüne yürüdü.

* Fr. "Senin aptal olduğunu." –çev.

“Geberteceğim seni!” diye haykırarak, o güne dek kendisinin bile bilmediği korkunç gücüyle, koskoca masanın mermer tablasını kaptığı gibi havalandırdı, Elen’in üzerine doğru bir adım attı.

Korkudan yüzü çarpılarak iğrenç bir görünüm alan Elen, bir çığlık kopararak geriye sıçradı. Piyer’in şu hâli tamamıyla babasına çektiğini gösteriyordu. Tüm benliğini sararak onu kendinden geçiren çılgınca öfkenin baş döndürücü tadını duyuyordu şimdi Piyer. Masanın mermer tablasını var gücüyle yere vurup paramparça ettikten sonra kollarını Elen’e doğru uzatarak kadının üzerine doğru yürümeye başladı. Öyle korkunç, öyle tüyler ürpertici bir sesle, “Yıkıl karşımdan!” diye gürledi ki, evin en uzak köşelerinden bile duyulan bu sesle tüm ev halkı dehşet içinde kaldı. O sırada Elen koşa koşa odadan kaçıp gitmeseydi, kim bilir neler yapardı Piyer.

Bir haftaya kalmadan, Rusya anavatan toprakları içindeki yurtluklarının tüm gelirlerini (ki bu da servetinin yarısından çoğu demek oluyordu) karısının üstüne yapan Piyer, bir başına Petersburg’a gitti.

VII

Austerlitz yenilgisiyle, Prens Andrey’in kaybı haberinin Daz Tepeler’e ulaşmasının üzerinden iki ay geçmesine ve bu süre içinde büyükelçilik kanalıyla her yana mektuplar ulaştırılmış, aranıp taranmadık yer bırakılmamış olmasına rağmen ne cesedi bulunabilmiş, ne de tutsak listelerinde adına rastlanabilmişti. Ama bunun üzüntüsü bir yana, ailesinin kafasını kurcalayan bir kuşku onları daha da çok üzüyordu: Andrey’in savaş alanından oranın halkı tarafından kaldırılıp götürülmüş olması da pekâlâ mümkündü ve şu anda belki iyileşiyordu, belki de ölüm döşeğindeydi, ama her ne olursa olsun, eğer düşünülen olasılık doğruysa, genç Prens yad ellerde, yabancıların arasında ailesine bir haber bile ulaştıramayacak kadar kötü durumda bulunuyor, kısaca, sürünüyor demekti. Baba Bolkonski Austerlitz yenilgisini ilkin gazetelerden öğ-

renmişti. Okuduğu gazeteler gerçi olaya, alışlageldiği üzere üstü kapalı olarak kısaca değinip, çarpışmalarda parlak başarılar elde eden Rusların çekilmek zorunda kaldıklarını ve çekilişi başarıyla tamamladıklarını bildirmekle yetinmişlerdi, ama İhtiyar Prens resmî ağızlardan aktarılan bu kısacık rapordan, Rus ordusunun yenildiğini hemen anlamıştı. Gazetede Austerlitz Muharebesi'ne ilişkin raporu okumasından bir hafta sonra da Kutuzov'dan, oğlunun başına gelenleri bildiren bir mektup aldı.

Oğlunuz, –diye yazıyordu Kutuzov– alayının başında, elinde alay sancağıyla gözlerimin önünde vuruldu – babasına ve vatana yaraşır bir kahraman olarak şehit düştü. Yaşayıp yaşamadığının hâlâ bilinemediğini gerek şahsım, gerek tüm Rus ordusu adına üzülerek bildiririm. Oğlunuzun yaşadığını umuyor ve bu umutta teselli buluyorum; aynı umudun sizin için de bir teselli kaynağı olmasını dilerim. Gerçekten de eğer yaşamıyor olsaydı, ateşkes sırasında düşman tarafından bana iletilen ve savaş alanında ölü bulunan Rus subaylarının adlarını içeren listede onun da adı geçerdi.

Akşam geç saatlerde çalışma odasında bir başına otururken bu haberi alan İhtiyar Prens, ertesi sabah yine her günkü gibi yürüyüşe çıktı ama kâhyasıyla da, bahçıvanıyla da, mimarıyla da tek kelime konuşmadı; son derece öfkeli görünmesine rağmen, kimseyi de azarlamadı.

Prenses Mariya her zamanki saatte babasını görmeye gittiğinde, ihtiyar yine tornasının başındaydı ve yine her zamanki gibi, başını çevirip bakmadı bile.

Sonra elindeki ıskarpelayı aniden fırlatıp atarak, doğal olmayan bir sesle, “Aaa, Prenses Mariya!” dedi. (Aldığı hızla daha bir süre dönen torna milinin gittikçe hafifleyerek sönen vınıltısı Prenses Mariya'ya hep bu anı izleyen olayları çağrıştıracak için, bu sesi uzun zaman unutamayacaktı kızcağız.)

Prenses Mariya babasına yaklaştı ve ihtiyarın yüzünü görür görmez dizlerinin bağı çözülür gibi oldu. Gözleri bulandı. Babasının ne bir üzüntü, ne de bir yıkılış belirtisi gösteren, ama müthiş bir öfkeyle görülmedik bir biçimde durmadan seğiren yüzündeki

ifadede gerçeği okuyuvermişti bir anda: Prenses Mariya'nın başı üstünde, biraz sonra bütün ağırlığıyla üstüne çökerek onu ezecek olan bir felaket haberi dolaşıyordu -felaketlerin en korkuncu, yaşam boyu başa gelebilecek en müthiş şey, o güne dek acısını hiç tatmadığı, yeri asla doldurulamayacak, akıllara durgunluk veren bir kayıp haberi idi bu; sevdiği bir insanın ölüm haberi.

O kaba saba, o hantal görünüşlü Prensesin ağzından öyle bir kendini verişle, tariflere sığmaz öyle bir duyarlılıkla, öyle acılı bir, "Baba! Andrey!" döküldü ki, kızının bakışlarına dayanamayan ihtiyar hıçkırarak başını öte yana çevirdi.

"Haber aldım. Tutsaklar arasında da, ölümler arasında da bulunmadığını yazıyor Kutuzov," derken, sanki kızını çılgılığıyla yanından uzaklaştırabilirmiş gibi, o tiz sesiyle çılgılık koparıyordu ihtiyar; "ölüler arasında da!"

Prenses ne bir baş dönmesi geçirdi, ne düşüp bayıldı. O ana kadar kireç gibi bembeyaz olan yüzü, bu sözleri duyar duymaz bir değişime uğradı, yumuşak, tatlı bir ışıkla içinden aydınlanan güzelim gözleri bambaşka bir ışık saçmaya başladı. Bu dünyadaki sevinçlerin hiçbirisiyle ölçüştürülemez, bambaşka, yüce bir sevince benzer apayrı bir duygu seli ruhunun derinliklerinden kabarak içindeki o derin acıyı örttü. Babasından o kadar korkan Prenses Mariya, bir anda bütün korkusunu unuttu, ona yaklaştı, elinden tutarak ihtiyarı kendine doğru çekti, babasının safi sinir kalmış kuru boynuna sarıldı.

"Babacığım," dedi, "bana yüz çevirmeyin, gelin onun için birlikte ağlayalım."

İhtiyar Prens başını öte yana çevirerek, "Alçaklar, hainler!" diye haykırdı. "Ordumuzu mahvettiler, erlerimizi kırdırdılar! Niçin? Hadi git, git de Liza'ya haber ver."

Prenses Mariya perişan bir hâlde babasının yanındaki koltuğa çöktü ve koyverdi gözyaşlarını. Ağabeyi, yüzünde o sevecen, ama aynı zamanda kendini beğenmiş gülümsemeyle her ikisine -kendisine ve Liza'ya- veda ederkenki hâliyle gözünün önüne geliyordu. Kutsal tasviri boynuna geçirdiği sıradaki o sevecen, ama alaycılığı

da elden bırakmayan hâliyle capcanlı duruyordu gözlerinin önünde. 'Artık inanmış mıdır acaba? İnançsızlığından dolayı nedamet getirmiş midir? Acaba şimdi orada mıdır? Orada Tanrı'nın sonsuz rahmetine kavuşmuş mudur?' diye içinden geçiriyordu. Gözyaşları arasında, "Babacığım, bana da söyleyin lütfen, nasıl olmuş?" diye sordu.

"Git, Allah'ını seversen! Muharebede vurulmuş işte; Rusya'nın en seçme evlatlarını götürüp, Rusya'nın onuruyla birlikte toprağa gömdüler. Hadi git, Prenses Mariya. Git de Liza'ya söyle. Ben de hemen geliyorum."

Prenses Mariya babasının yanından döndüğünde Küçümen Prenses oturmuş, iş işliyordu; Mariya'yı görünce, gebe kadınlara özgü iç dinginliğinin verdiği o yumuşak, mutlu ifadeyle başını kaldırıp baktı. Baktı ama gözlerinin Prenses Mariya'yı görmediği, kendi içine çevrili olduğu -içinde gelişmekte olan gizemli, aynı zamanda sevindirici oluşumu gözlediği- belliydi.

Gergefinin üzerinden doğrulup arkaya yaslanarak, "Mariya, elini versene bana," dedi. Görümcesinin elini tutup karnının üstüne bastırdı.

Sevinçli bir haber bekler gibi gözlerinin içi gülerek, ülgerlerin gölgelendirdiği üst dudağını çocuksu bir mutlulukla kaldırarak, kıpırdamadan durdu öylece.

Prenses Mariya, gelininin önünde diz çökerek yüzünü onun entarisinin kıvrımları arasına gömdü.

Liza, mutluluk dolup taşan pırıl pırıl gözlerini görümcesine çevirerek, "İşte, işte! Hissediyor musun onu?" dedi. "Ah, o kadar tuhaf bir duygu ki bu Mariya, onu ne kadar seveceğini bilemezsin!"

Prenses Mariya başını kaldıramadı; ağlıyordu.

"Mariya, neyin var senin kuzum?"

Gelinin dizine dayalı duran yüzünden gözyaşlarını silerken, "Yok bir şeyim," dedi Mariya... "Biraz üzülüyorum işte... Andrey'e üzülüyorum da..."

O sabah Prenses Mariya gelinini kötü habere alıştırmak için birkaç kez girişimde bulunmak istediye de her seferinde ağlamaya

başladı. Küçümen Prenses gözlem yeteneği gelişmiş biri olmadığı hâlde, nedenini anlayamadığı bu gözyaşları yine de heyecanlandırmıştı onu. Hiçbir şey söylemeden, soruşturan gözlerle tedirgin tedirgin çevresine bakınıp duruyordu. Yemekten önce İhtiyar Prens sinirli bir tavırla onun odasına geldi ve kendisinden zaten ölesiye korkan gelinine her zamankinden de kötücül bir ifadeyle şöyle bir bakıp, hiçbir şey söylemeden çıktı gitti. Küçümen Prenses, yalnız gebe kadınlarda rastlanan ve dikkatin içe dönük oluşundan ileri gelen dalgın bir ifadeyle bir süre Prenses Mariya'nın yüzüne bakakaldı, sonra aniden ağlamaya başladı.

“Andrey'den haber mi var yoksa?” diye sordu.

“Hayır, biliyorsun, bu kadar kısa zamanda haber alamayız daha. Ama beybabam kaygılı işte, ben de korkuyorum.”

“Yani, bir şey yok mu?”

Prenses Mariya ışıltılı gözlerini görümcesine çevirip güven verici bir ifadeyle bakarak, “Bir şey yok,” diye karşılık verdi.

Ona bir şey söylememeye karar veren Prenses Mariya, birkaç gün içinde gerçekleşmesi beklenen doğuma kadar korkunç haberin gelinden saklanması konusunda babasını da ikna etmişti. İhtiyar Bolkonski de Prenses Mariya da üzüntülerini içlerine atmışlar, kimseye yakınmadan, üzüntülerine bir başlarına katlanmışlardı, ama bu konuda ikisi de ayrı ayrı, kendine göre bir yol tutturmuştu. İhtiyar Prens umut beslemek istemiyordu: Prens Andrey'in öldüğü kanısına varmış, o yüzden de (oğlunun izini araştırsın diye Avusturya'ya bir görevli yollamasına rağmen), özel bahçesine oğlunun anısına dikmek amacıyla Moskova'dan bir anıt ısmarlamış, herkese de oğlunun öldüğünü söylemişti. Alışageldiği günlük yaşantısını yine sürdürmeye çalışıyordu, ama eski gücü kalmamıştı artık. Yürüyüşlerini daha kısa tutuyor, daha az yiyor, daha az uyuyor ve her geçen gün biraz daha güçten düşüyordu. Prenses Mariya ise umudunu kesmemişti. Dualarında ağabeyini hayattaymış gibi anıyor, hep onun dönüş haberini bekliyordu.

19 Mart sabahı kahvaltıdan sonra Küçümen Prenses, “Şekerim,” derken, ülgerli mini mini üst dudağı sırf alışkanlıkla, gülümser gibi yukarıya doğru kıvrıldı; ama korkunç haberin alınışından beri evin içinde ağızlardan çıkan her sözde, dudaklarda beliren her gülümsemede, hatta ayak seslerinde bile üzüntüden başka bir şey hissedilemediği içindir ki, –nedenini bilmeksizin kendisi de bu üzüntülü havaya giren– Liza’nın bu gülücüğünde, o üzüntülü havayı daha da belirgin kılan bir ifade vardı.

“Şekerim, bu sabahki kahvaltı –aşçı Foka’nın deyimiyle, *firüştik*–* sanırım bana dokundu.”

Hantal, yumuşak adımlarıyla hemen görümcenin yanına koşan Prenses Mariya, telaşa kapılarak, “Neyin var senin, canımın içi? Ah, rengin solmuş!” dedi.

O sırada odada bulunan hizmetçilerden biri, “Mariya Bogdanovna’yı çağırtırsak mı, Sayın Prenses?” dedi. (Mariya Bogdanovna, yakındaki kasabadan getirtilip, iki haftadır Daz Tepeler’de alıkonan ebeydi.)

“A, tabii ya,” diye razı oldu Prenses Mariya. “Belki de zamanı gelmiştir. Ben kendim gider getiririm onu buraya. Sen yüreğini pek tut meleşim,” diyerek Liza’yı öptü, tam odadan çıkacağı sırada Liza bağırdı:

“Ah, hayır, hayır!”

Solgunluğun yanı sıra, ister istemez fiziksel bir acıya katlanacağını bilmekten ileri gelen çocuksu bir korku da çökmüştü yüzüne.

“Hayır, hayır, sadece mide bozukluğu bu!.. Mide bozukluğu olduğunu söyle Mariya! Mide bozukluğu de...” diye bağırarak Küçümen Prenses bir yandan da yapmacıklı bir biçimde küçücük ellerini yumruk yaparak, şımarık çocuklar gibi ağlamaya başladı.

Prenses Mariya ebeyi getirmek için koş koş çıktı odadan. Odadan çıkarken, arkasından gelen feryatları duyuyordu:

* Aşçının besbelli dili dönmediği için yanlış olarak “früştik” diye söylediği Almanca kelimenin aslı, “Frühstück”tür. “Kahvaltı” demek olan kelimenin doğru söylenişi ise “Früştük” olup, ilk “ü” ünlüsü biraz uzatılır. –çev.

“*Mon Dieu! Mon Dieu** Ahh!”

Ebe de zaten oraya doğru geliyordu; önemli bir kişi havalarında, küçük tombul ellerini sakın sakın ovuşturuyordu.

Prenses Mariya korkudan fal taşı gibi açılmış gözlerini ebeye dikerek, “Mariya Bogdanovna, sanırım başlıyor!” dedi.

Mariya Bogdanovna adımlarını hızlandırmaya bile gerek görmeksizin, “İyi ya işte, Tanrı’ya şükürler olsun,” dedi. “Sizin gibi genç hanımlar anlamaz böyle şeylerden.”

“Peki, ama Moskova’dan beklediğimiz şu doktor nerede kaldı hâlâ?” dedi Prenses Mariya. (Liza’nın ve Prens Andrey’in isteğine uyularak Moskova’dan doktor çağırıtali epeyce bir zaman olmuştu, her an gelmesi bekleniyordu.)

“Zararı yok Prenses, korkmayın siz,” dedi Mariya Bogdanovna. “Doktor olmadan da pekâlâ işimizi yapmasını biliriz biz.”

Odasına giden Prenses Mariya beş dakika sonra dışarıda ağır bir şeyin taşındığını duydu. Dışarıya göz attı. Uşaklar, Prens Andrey’in çalışma odasındaki deri kaplı büyük divanı her nedense yatak odasına taşıyorlardı. Divanı taşıyanların suratlarında ciddi, ağırbaşlı bir ifade vardı.

Prenses Mariya odasında bir başına oturmuş, evin içindeki seslere kulak kabartıyor, kapısının önünden biri geçince hemen başını uzatıp koridorda neler olup bittiğini anlamaya çalışıyordu. Koridorda hiç durmadan kadın hizmetçilerin biri gelip biri gidiyor, hepsi de sessiz adımlarla, çıt çıkarmamaya çalışarak yürüyorlardı. Prenses bir bakıp, başlarını hemen çeviriyorlardı. Soru sormaya cesaret edemeyen Prenses tekrar içeri girip kapıyı kapıyor, ya koltuğuna oturuyor, ya eline dua kitabını alıyor ya da dua odacığına geçip ikonaların önünde diz çöküyordu. Heyecanını ve kaygılarını gidermede dualarının bir işe yaramadığını görerek hem şaşıyor hem de müthiş üzülyordu. Bir aralık kapı ansızın, usulca açıldı ve İhtiyar Prens yasak ettiği için çok zamandan beri bu odaya adım atmayan, Prensesin yaşlı dadısı Praskovya Savişna, başını başörtüsüyle bağlamış olarak eşikte görüldü.

* Fr. “Tanrım! Tanrım!” –çev.

“Geliiiim de, birazcık senin yanında oturiim dedim, Maşenka,*” diye açıklamada bulundu yaşlı dadı. “Prensin nikâhında kullanılan mumları da getirdim bak, onun azizinin tasviri önüne dikeriz diye düşündüm,” dedi, içini çekti.

“Ah dadıcığım, ne kadar sevindirdin beni!”

“Allah’ın izni keremiyle, minik kuşum.”

Dadı, yaldızlı mumları yakıp ikonaların önüne diktikten sonra geldi, eline örgüsünü alıp kapının yanına oturdu. Prenses Mariya da eline bir kitap alıp okumaya başladı. Yalnız konuşma ya da ayak sesleri duyunca bakışıyorlardı; Prenses kaygılı, soran gözlerle, dadı da onu yüreklendirir gibi bakıyordu. Prenses Mariya’nın odasında otururken yaşadığı duyguların aynısını bütün ev halkı yaşamaktaydı o sırada. Ama eski bir kör inancın etkisi altında bulunduklarından, hepsi de bir şey bilmezmiş gibi davranıyordu; kör inanca göre gebe kadının doğum sancıları çektiğini ne kadar az kişi bilirse, sancılar o kadar hafif geçermiş. O yüzden kimse bundan söz etmiyordu, ama Prensin evinde, bütün ev halkında her zaman görülen ve çok olağan karşılanan alışılmış terbiyeden, ağırbaşlılıktan daha farklı, şu anda çok önemli, çok gizemli bir olayın yaşanmakta olduğunu bilmenin getirdiği kaygılı bir duygusallık göze çarpıyordu herkeste.

Kadın hizmetçilere ayrılmış koskoca bölümde bir kahkaha duyulmuyordu. Erkek hizmetçiler bölümünde ise bütün uşaklar oturmuşlar, çıt çıkarmadan, tetikte bekliyorlardı. Evin dışında ise, serflerin damlarında meşaleler, mumlar yakılmıştı, kimse uyumuyordu. Odasında topuklarına basa basa bir aşağı bir yukarı dolaşan İhtiyar Prens bir aralık Tihon’u haber almak için Mariya Bogdanovna’ya yolladı. “‘Prens, sormak için beni yolladı,’ diyeceksin sadece ve başka bir şey söylemeden cevabı bana bildiriceksin.”

Mariya Bogdanovna haberciye anlamlı anlamlı baktıktan sonra, “Prese sancıların başladığını bildirirsiniz,” dedi.

Tihon dönüp haberi verdi Prese.

* Maşenka: Rusça Mariya adının, “Maşa” gibi, bir başka küçültme durumu. -çev.

Prens, "Pekâlâ!" diyerek kapıyı Tihon'un arkasından kapadı, ondan sonra da Tihon çalışma odasından en ufak bir ses bile duymadı bir daha.

Bir süre geçtikten sonra mumların fitillerini kırpmak bahanesiyle tekrar odaya giren Tihon, divana uzanmış olan Prens'in yüzündeki kaygılı ifadeyi görünce üzüntülü üzüntülü başını salladı, yanına varıp Prens'i omzundan öptü ve mum fitillerini kırpmadan, niçin odaya girdiğini belirtecek tekkelimede etmeden çıktı. Dünyanın en ciddi, en gizemli olayı kendi yolunda gelişmesini sürdürmekteydi. Akşam geldi geçti, gece indi; nasıl sonuçlanacağını kimsenin kestiremediği bu büyük olay karşısında eli kolu bağlı kalmanın yarattığı kuşku ve tedirginlik, azalacağına arttı. Kimse uyumuyordu.

Kara kışın geri geldiği, olanca gücünü toplayıp son bir kez bütün azgınlığını göstermek istercesine fırtınasıyla, tipisiyle çullandığı tipik bir mart gecesi idi. Moskova'dan çağırılan ve her an gelmesi beklenen Alman doktor için şöseye, birbirleriyle bağlantı sağlayacak biçimde bir dizi atlı karşıcı çıkarılmış, karlarla örtüldüğünden göze görünmeyen sulu hendeklerle ve çukurlarla dolu köy yollarında ona kılavuzluk etmek üzere bütün köşe başlarına ellerinde fenerler taşıyan atlılar dikilmişti.

Prens Mariya çoktandır elindeki kitabı bırakmış, sessiz sedasız oturuyordu: Pırıl pırıl parlayan güzel gözlerini dikmiş, dadısının (her bir çizgisini ayrı ayrı bildiği) kırışık yüzüne, başörtüsünün altından çıkmış ak perçemine ve torba gibi sarkmış gıdısına bakıyordu.

Savişna dadı bir yandan örgüsünü örerken, bir yandan da alçacık sesiyle, ne söylediğini kendi de bilmeden, hatta duymadan, daha önce belki yüz sefer anlattığı şeyleri mırıl mırıl bir kez daha anlatıyordu: Rahmetli annesi Prens Mariya'yı Kişinyev'de nasıl dünyaya getirmiş de, yanında nasıl bir ebe bile yokmuş da, ebe yerine Moldovyalı bir köylü karısı ona nasıl yardım etmiş de... vb.

"Allah kerim, doktor moktor nüzum* etmez," diyordu yaşlı kadın.

* "Lüzum" demek istiyor. -çev.

Tam o sırada, şiddetlenen rüzgâr ansızın yükleniverince, mandalı iyice takılmadan bırakılmış tek pencerelerden biri (kargalar geri gelir gelmez, bütün odalardaki çift katlı pencerelerden birer katı İhtiyar Prensin emriyle sökül-müş-tü)* çarparak açıldı ve içeriye dolan yel, damasko perdeleri havalandırıp kar yüklü soluğuyla mumları söndürdü. Prenses Mariya ürperdi; çorap örgüsünü elinden bırakan dadı pencereye gidip dışarıya doğru uzanarak açılan kanadı yakalamaya çalıştı. Buz gibi yel vurdukça başörtüsünün kenarları ve ak perçemi çırpınıyordu. Kanadı yakaladı, ama kapatmadan içeri seslendi: “Yavrucuğum, prensesim, ağaçlı yoldan doğru bir araba geliyor!” dedi. “Önünde de fenerli adamlar var. Herhalde doktordur bu.”

“Ah, çok şükür! Tanrıma şükürler olsun!” dedi Prenses Mariya. “Hemen koşup karşılayayım adamcağızı, Rusça bilmez çünkü.”

Başına bir şal örten Prenses koşa koşa konuğu karşılamaya gitti. Antreden geçerken pencereden şöyle bir bakınca kapının önüne yanaşmış arabayla ellerinde fenerler taşıyan adamları gördü. Hemen cümle kapısının önündeki merdiven sahanlığına çıktı. Merdiven tırabzanının başına don yağı mumu konmuştu; rüzgâr vurdukça alev mumu yaladığı için mum neredeyse eriyip gitmek üzereydi. Merdivenin bir alttaki sahanlığında elinde bir başka mumla dikilen kapı uşağı Filip’in yüzünde korkmuş gibi bir ifade okunuyordu. Daha aşağıdan, dönerek inen basamakların arkasından, keçe çizmelerle yürüyen birinin ayak sesleri geliyordu. Prenses Mariya’nın kulağına tanıdık bir erkek sesi çalınır gibi oldu.

“Çok şükür!” dedi sesin sahibi. “Ya babam?”

Merdivenin alt başında duran kilercibaşı Demyan’ın sesi, “Yat-tılar efendimiz,” diye karşılık verdi.

Prenses Mariya’ya tanıdık gelen erkek sesi bunun üzerine başka bir şey söyledi, Demyan ona cevap verdi ve keçe çizmeli ayakların attığı adımlar merdivenin görünmeyen yanına doğru hızlanarak yaklaşmaya başladı.

* Rus evlerinde kışın çift kat pencereler kullanılır. Çift kat pencerelerle evlerin havalandırılması iyi olmaz. Bu bakımdan, havalar ısınır ısınmaz pencere katlarından biri çıkarılır. -İngilizce çev.

‘Andrey bu!’ diye aklından geçirdi Prenses Mariya. ‘Ama olmaz, bu kadarı da aklın alacağı şey değil.’

O tam aklından bunları geçirirken, geniş yakası karla örtülü bir gocuğa bürünmüş Prens Andrey’in önce yüzü, daha sonra tüm gövdesi, uşağın elinde mumla beklediği sahanlıkta belirdi. Evet, işte oydu, ta kendisi; yalnız biraz daha zayıf, biraz daha solgundu ve oldukça değişmişti, çizgileri yumuşamış yüzünden heyecanı okunuyordu. Basamakları çıkıp kız kardeşini kucakladı genç Prens.

“Mektubumu almadınız mı?” diye sordu ve cevabı beklemeden (beklese de cevap alamayacaktı zaten, çünkü Prenses konuşacak hâlde değildi) gerisin geriye aşağı inip, bu kez ardından onu izleyen doktorla birlikte (son menzil istasyonunda karşılaşmışlardı) basamakları bir solukta tekrar çıkararak antreye girdi ve kız kardeşini bir daha kucakladı.

“Sevgili Maşenka, canım kardeşim benim, kaderin şu cilvesine bak!” dedi ve gocuğuyla keçe çizmelerini çıkarıp doğru Küçümen Prensesin dairesine gitti.

IX

Küçümen Prenses sırtı yastıklarla desteklenmiş olarak, başında gecelik takkesiyle yatıyordu. (Sancıları biraz önce kesilmişti.) Siyah saçları, ateş gibi yanan terli yanaklarından bukle bukle dökülüyordu. Ülgerlerin gölgelediği üst dudağı yukarı kalkmış, gül goncasına benzeyen güzel ağzı açılmış, neşeli neşeli gülümsüyordu Prensesçik. Prens Andrey odaya girerek Prensesin yattığı divanın ayakucunda durdu. Prensesin çocuksu bir korku ve heyecanla dolan pırıl pırıl gözleri genç Bolkonski’ye çevrildi ve ifadesini değiştirmeden, çivilenmiş gibi aynı noktaya takılı kaldı. Bakışları sanki, ‘Ben hepinizi seviyorum, kimseye de bir kötülüğüm dokunmadı; öyleyse çektiğim bunca acı niye? Ne olursunuz yardım edin bana!’ der gibiydi. Kocasını gözü görüyor, ama onun şu anda karşısında bulunuşunun taşıdığı anlamı kavrayamıyordu. Prens Andrey divanın yanından dolaşarak geldi, onu alnından öptü.

“Sevgilim benim!” dedi –o güne dek bu sözü karısına hiç söylememişti– “Tanrı bağışlayıcıdır...”

Liza ona soran bakışlarla ve küçük bir çocuk gibi sitem edercesine baktı.

Gözleriyle kocasına, “Hep bir yardım umdum, ama hiç yardım eden olmadı, senden bile yardım görmedim!” diyor gibiydi. Kocasının gelişine hiç şaşırmamıştı; aslında, onun orada bulunuşunu algılayamamıştı. Kocasının gelişiyile onun sancılarının başlaması ya da kesilmesi arasında bir bağıntı yoktu ki... Sancılar yeniden başladı ve Mariya Bogdanovna, Prens Andrey’e odayı terk etmesini salık verdi.

Doktor girdi odaya. Prens Andrey dışarı çıktı ve Prenses Mariya’yı görünce hemen onun yanına yaklaştı. Fısıltıyla konuşmaya başladılar, ama ikide birde konuşmayı kesip kulak kabartıyorlardı.

“Hadi git, canım,” dedi Prenses Mariya.

Prens Andrey tekrar karısının dairesine girip, bitişik odada oturarak beklemeye başladı. Yüzünde korku dolu bir ifadeyle yatak odasından çıkan bir kadın, Prens Andrey’le karşılaşınca ne yapacağını şaşırdı. Prens Andrey yüzünü elleriyle kapatarak birkaç dakika o durumda kaldı. Kapı arasından insanın yüreğine işleyen, yaralı hayvanın böğürmesini andırır, acıklı sesler geliyordu. Prens Andrey kalktı, kapıya yaklaştı ve açmaya davrandı. Ne var ki, arkadan birisi kapıyı sımsıkı tutuyordu.

İçeriden dehşet dolu bir ses, “Giremezsiniz içeriye! Giremezsiniz!” dedi.

Prens Andrey odada dolaşmaya başladı. Karısının bağırınası kesilmiş, aradan üç beş saniye geçmiş geçmemişti ki, korkunç bir çığlık –bu karısının çığlığı olamazdı, karısı böyle bağıramazdı– duyuldu yatak odasından. Prens Andrey hemen kapıya koştu; çığlık kesildi, bu sefer bir bebeğin viyaklaması duyuldu.

Prens Andrey ilk anda, ‘Yatak odasında bebeğin işi ne?’ diye düşündü. ‘Bebek mi? Ne bebeği? Bebek ne arıyor orada? Yoksa bebek mi dünyaya geldi?’

Sonra, viyaklamanın ne anlama geldiğini birdenbire kavrayarak sevindi, gözyaşları boğazında düğümlenen Genç Prens, dirseklerini pencerenin çıkıntısına dayayarak, çocuklar gibi hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Kapı açıldı. Ceketini çıkarıp gömleğinin kollarını çemremiş olan doktor sapsarı bir yüzle dışarı çıktı; çenesi tir tir titriyordu. Prens Andrey ona doğru yöneldi, ama Doktor, Prens yüzüne şaşkın şaşkın bakıp, bir şey söylemeden yanından geçti gitti. İçeriden telaşla fırlayan bir kadın, Prens Andrey'le burun buruna gelince bir an eşikte duraladı. Prens Andrey karısının odasına girdi. Beş dakika kadar önce gördüğü gibi, yine aynı konumda yatıyordu karısı, ama ölmüştü; renginin solgun, gözlerinin bir noktaya dikili oluşu bir yana bırakılırsa, yukarıya doğru kıvrılmış ülgerli o ufacık üst dudağıyla çocuksu bir güzellik taşıyan yüzünde yine aynı ifade vardı.

Odanın bir köşesinde, Mariya Bogdanovna'nın titreyen pamuk elleri arasında tuttuğu kırmızı, mini mini bir yaratık bir hırıltı çıkardıktan sonra ciyakladı.

• • •

İki saat kadar sonra Prens Andrey usul adımlarla babasının odasına girdi. İhtiyar adam olanı biteni çoktan öğrenmişti. Kapının arkasında ayakta bekliyordu; kapı açılır açılmaz, kocamış, kuru kollarını mengene gibi oğlunun boynuna doladı, hiçbir şey söylemeden, çocuk gibi hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

Üç gün sonra, Küçümen Prensesin cenaze töreni yapılırken, Prens Andrey karıcığıyla son kez vedalaşmak için katafalkın yanındaki basamakları ağır ağır çıkarak tabuta yaklaştı. Tabuttaki yüzün gerçi gözleri kapalıydı, ama yine aynı yüzdü işte. Sanki hâlâ, "Ah, ne yaptınız bana?" diyordu. Prens Andrey, ömrünün sonuna kadar vicdanını sızlatacak, tamiri olanaksız bir suç işlediği duygusuna kapıldı ve içinden bir şeyler kopar gibi oldu. Ağlayamıyordu. Babası da basamakları çıkıp tabuta yaklaştı, ölünün göğsünde çapraz kavuşturulmuş, kımıltısız duran balmumu gibi sarı ufacık elleri öptü ve ona da sanki ölünün yüzü aynı şeyleri söylüyormuş

gibi geldi: “Ah, neden bana bunu yaptınız, ama neden?” Ölünün yüzündeki ifadeden bu izlenimi alınca, öfkeyle başını çevirdi ihtiyar.

• • •

Cenaze töreninin üstünden de beş gün geçmesi beklendikten sonra Küçük Prens Nikolay Andreyiç vaftiz edildi. Papaz efendi bir kaz teleği ile bebeğin kırıışık, mini mini kırmızı avuçlarını, mini mini tabanlarını yağlarken, sütninesi de bebeğin zıbınını yukarı toplamış, çenesinin altıyla tutuyordu.

Yağlama işi bittikten sonra, vaftiz babalığını da yapan dedesi bebeği sütninesinin kollarından aldı, düşürmek korkusuyla tir tir titreyerek, tenekeden yapılmış eğri büğrü vaftiz badyasının çevresinden dolaştırıp, vaftiz analığını yapan Prenses Mariya’ya teslim etti. Prens Andrey başka bir odada oturuyor, bebeği badyanın içinde boğarlarsa diye korkudan baygınlıklar geçirerek, törenin sona ermesini bekliyordu. Sütnine bebeği babasına getirince, Prens Andrey’in sevinçten ağzı kulaklarına vardı, hele sütnine, bebeğin balmumuyla yapıştırılan bir tutam saçının batmayıp, suyun üstünde kaldığını* söyleyince, pek keyiflendiğini belirtmek ister gibi başını salladı.

X

Dolohov’la Bezuhov arasındaki düelloda Rostov’un da rol oynamış olması babasının çabalarıyla örtbas edildi ve Nikolay, rütbesi sökülüp erliğe indirilmeyi beklerken, Moskova askerî valisinin yaverliğine atandı. Bu nedenle ailesiyle birlikte köydeki yazlıklarına gidemeyerek yaz boyu görevinin başında, Moskova’da kaldı. Dolohov iyileşti ve sağlığının düzelmesi sırasında Rostov onunla dostluğunu adamakıllı ilerletti. Dolohov anasının evinde hasta yatarken, oğlunu deliler gibi sevip üstüne titreyen yaşlı Mariya

* Rus Ortodoks kilisesine bağlı kişilerin vaftiz töreni sırasında papaz, çocuğun saçından bir tutam keser, yanan mumun fitili dibinden aldığı yumuşak bir parça balmumuyla saç tutamını yapıştırıp vaftiz teknesine ya da kurnasına atar. Saç tutamı batarsa bu, çocuğun talihinin açık olmadığına yorulur. –İngilizce çev.

İvanovna, Fedya'sına böyle dostluk gösteren Rostov'u da sevmeye başladığı için sık sık ona oğlundan söz ederdi.

“Evet, Kontum,” derdi, “soyluluğu ruhunda olan tertemiz yürekli oğlumu bugünün bu ahlaksız dünyasında çekemediler işte. Günümüzde erdeme değer veren yok, erdem herkesin kulağına bir hakaret sözü gibi geliyor. Siz, kendiniz söyleyin Kontum, Bezuhov'un şu yaptığı onurlu bir adama yakışır mı yani? Oysa Fedya onu ne kadar da severdi, hatta şimdi bile onun arkasından bir tek kötü söz söylemiyor, yüreği soyludur oğlumun da ondan... Yaramazlar Petersburg'da polis memuruna bir oyun etmişlerdi hani? Bunu hep birlikte yapmamışlar mıydı? Ama buyurun işte! Bezuhov yağdan kıl çeker gibi işin içinden sıyrıldı, bütün kabak da benim Fedya'mın başına patladı. Neler çektiğini bir bilseniz! Gerçi rütbesini sonradan geri verdiler, ama vermeyip de ne edeceklerdi zaten? Er meydanında onun kadar yiğitlik göstermiş bir başka vatan evladı bulunabileceğini hiç sanmıyorum. Ama ne oldu? İşte bu düello işini çıkardılar oğlumun başına! Bu insanlarda bir parçacık duygu da mı yok, hiç onurları da mı yok bunların? O benim biricik oğlum; bunu kendileri de bildikleri hâlde yine de onu düelloya çağırıyor, sonra da öldürmek amacıyla ateş ediyorlar! Şansımız varmış yine, Tanrı bize acıdı. Düello için önemli bir neden mi vardı sanki? Günümüzde kimin gönül macerası olmamış ki? Karısını elbet kıskanır insan, bunu anlayışla karşılarım, ama madem kıskanıyordu, bunun böyle koca bir yıl sürmesine göz yumacağına daha önceden belli etseydi kıskandığını Kont da. Hayır, sen öyle yapma; Fedya'nın bana borcu olduğu için nasıl olsa benimle dövüşmeyi göze alamaz hesabıyla, tut onu düelloya çağır! Ne adilik! Ne soysuzluk! Fedya'nın nasıl bir insan olduğunu anlayan bir siz varsınız Kont, ben de işte bu yüzden, inanınız ki yürekten bağlandım size, onu başka kimsenin anladığı yok. Oysa öyle temiz bir yüreği vardır ki, melek gibi bir insandır!”

Dolohov da, kendini toparlayıp iyileşmeye başladığı sıralarda, Rostov'la konuşurken kendisinden hiç beklenmeyecek bir duygusallık gösterdi.

“Beni kötü biri olarak tanırırlar, biliyorum!” dedi. “Varsın, öyle tanısınlar! Sevdiklerim dışında kimsenin ne düşündüğü umurumda bile değil; ama sevdiğimi de öyle severim ki, onlar için canımı bile veririm. Geri kalanlara gelince, eğer yolumun üstüne çıkarlarsa hepsini bir kaşık suda boğarım. Benim için her şeyden değerli, taptığım bir anacığım var; iki üç de arkadaşım –sen de bunlardan birisin; geri kalanlar ise sadece bana yararlı ya da zararlı oluşları bakımından ilgilendirirler beni. Çoğunun da zararı dokunmuştur bana –özellikle de kadınların. Evet, sevgili dostum,” diye sürdürdü konuşmasını Dolohov, “erkekler arasında gerçekten de insansever, soylu, yüksek düşünceli kimselere rastladığım olmuştur. Ama Kontesi olsun, hizmetçisi olsun, kadınlar arasında parayla satın alınamayanına rastlamadım daha. Benim kadında aradığım şey sadakattir, melek temizliğidir, ama böyle bir kadın görmedim henüz. Böylesine rastlasam, canım feda olsun! Benim karşıma çıkanlar ise...” Kadınları ne kadar hor gördüğünü belirtmek ister gibi bir hareket yaptı eliyle. “İnan bana dostum, yaşamın gözümde bir parçacık değeri varsa eğer, bu sırf, beni yeniden yaşama bağlayacak, ruhumu arındırıp beni yüceltebilecek böylesine mükemmel bir yaratığa bir gün rastlayacağımı hâlâ umuyor oluşumdandır. Ama ne demek istediğimi anlamamışsındır sen.”

Yeni arkadaşının çok etkisi altında kalan Rostov, “Tam tersine, hem de gayet iyi anladım seni,” diye karşılık verdi.

• • •

Rostov’lar güzün Moskova’ya döndüler. Kış başlarında Denisov da Moskova’ya gelip onlarda kaldı. Nikolay Rostov’un Moskova’da geçirdiği 1806 kışının ilk yarısı gerek Nikolay, gerek ailesi için yaşamlarının en güzel, en mutlu dönemlerinden biri oldu. Nikolay yüzünden Rostov’ların evine pek çok genç erkek girip çıkıyordu. Vera yirmi yaşlarında bir dilber olmuştu; Sonya, yeni yeni açan taptaze bir çiçek gibi on altı yaşın bütün çekiciliğini taşıyordu; çocukluktan genç kızlığa geçiş dönemini yaşayan Nataşa kâh ço-

cuksu davranışlarıyla insanları güldürüyor, kâh genç kız oluverip herkesi büyölüyordu.

Gencecik, cici cici kızları olan her evde görüldüğü gibi Rostov'ların evinde de nereye dönseniz romantik bir aşk havası solunuyordu bu dönemde. Rostov'ların evine girip çıkan, çevrelerindeki (besbelli mutluluklarından) gülümseyen, merak ve umutla dolu, her an sevdalanmaya hazır o toy, o şipsevdi yüzleri gören; gencecik kızların o ipe sapa gelmez, ama son derece terbiyeli gevezelikleriyle, çaldıkları müzikle, coşup coşup söyledikleri şarkılarla yaratıkları o coşkulu, o cıvıl cıvıl havayı gören bütün genç erkekler de aynı duyguları –Rostov ailesinin genç kızlarını sevdalanmaya hazır ve mutlu olmaya istekli kılan duyguları– paylaşarak kendilerini bu havaya kaptırıyorlardı.

Rostov'un evine soktuğu genç erkekler arasında, Nataşa dışında bütün ev halkının pek beğendiği Dolohov başta geliyordu. Nataşa hatta bir seferinde Dolohov yüzünden neredeyse ağabeyiyle kavga bile edecekti. Dolohov'un iyi bir adam olmadığı, düelloda Dolohov'un değil, Piyer Bezuhov'un haklı olduğu, Dolohov'u sevimsiz ve yapmacıklı bulduğu konusunda diretiyordu.

Nuh deyip peygamber demeyen Nataşa, "Bana göre bunda anlaşılmayacak hiçbir şey yok!" diye avaz avaz haykırdı. "Herkesten nefret eden, yüreği kara bir adam o. Oysa bak, senin Denisov'u severim; çapkın mapkın ama yine de severim onu. Demek ki insandan anlarmışım. Sana bir türlü anlatamıyorum ki; bu Dolohov denen adam içten pazarlıklarının biri, bense böylelerinden hoşlanmam. Oysa Denisov..."

Rostov, Dolohov'un yanında Denisov'un sözünün bile edilemeyeceğini anlatmak ister gibi, "Canım, Denisov'la o bir tutulamaz ki," dedi. "Dolohov'da nasıl bir yürek olduğunu sen bir bilsen; onu annesinin yanında göreceksin ki... Ne yürek!"

"Ben onu bunu bilmem; onun yanında tedirgin oluyorum işte. Hem, sen onun Sonya'ya vurulduğunu da biliyor musun?"

"Hadi canım sen de!"

"Ben eminim, bak görürsün."

Nataşa'nın sezgisi doğru çıktı. Dolohov, kadınlarla birlikte bulunmaktan hoşlanan biri olmadığı hâlde Rostov'ların evine sık sık uğramaya başladı ve (kimse bu konuda ağzını açmasa da), Dolohov'un eve kimin için geldiği sorusu kısa zamanda açıklığa kavuştu: Sonya için geliyordu. Gerçi Sonya'nın söylemeye dili varamazdı, ama o da bunu biliyor, Dolohov'u her görüşünde pençe pençe kızarıyordu.

Dolohov sık sık Rostov'larda yemeğe kalıyor, onların gittiği hiçbir gösteriyi kaçırmıyor, Yogel'in gençler için düzenlediği balolarda Rostov'ları her zaman bulabileceğini bildiğinden o da düzenli olarak bu balolara gidiyordu. Sonya'ya göze batacak kadar ilgi gösteren Dolohov'un kıza öyle bir bakması vardı ki, onun bu bakışları karşısında sadece Sonya kızarmakla kalmıyor, o Sonya'ya baktığı zaman İhtiyar Kontesle Nataşa bile kıpkırmızı kesiliyordu.

Başkalarına pek benzemeyen bu güçlü adamın, başka bir erkeği seven esmer güzeli zarif kızdan, kendini tutamayacak kadar çok etkilendiği açıkça anlaşıyordu.

Dolohov'un Sonya'ya gösterdiği ilginin eskisine göre farklı olduğunu Rostov da seziyordu sezmesine, ama bu ilginin gerçek niteliğini iyice kestiremiyor, kendi kendine bunun kesin bir tanımlamasını yapamıyordu. Sonya ile Nataşa aklına geldiğinde, 'Canım, bunların ikisi de şıpsevdi, hep birilerine tutulurlar zaten,' diye düşünmekle birlikte, artık onların yanında kendini eskisi gibi rahat hissedemediğinden, gitgide evine de daha seyrek uğrar oldu Rostov.

1806 güzünde, Napolyon'la savaşa tutuşulacağı lafı yine ağız-larda dolaşmaya, üstelik önceki yıla göre daha büyük bir hevesle herkes bunu konuşmaya başlamıştı. Erkek nüfusun binde onunun muvazzaf orduya, binde dokuzunun da yedek olarak milis kuvvetlerine katılması için celp kararı çıkarılmıştı. Her yerde Napolyon'a lanetler yağdırılıyor, ufukta görünen savaştan başka bir şey konuşulmuyordu Moskova'da. Bu savaş hazırlıklarının Rostov ailesini ilgilendiren biricik yanı, Nikolay'ın Moskova'da kalmanın lafını bile ettirmeyip, Denisov'un izninin Noel ertesin-

de biteceği günü iple çekerek onunla birlikte alayına dönmek istemesiydi. Yakında evinden ayrılacak diye eğlence yaşamından el etek çekmek şöyle dursun, bu olgu dolayısıyla eğlence yaşamının tadını daha çok çıkarmaya bakıyordu Rostov. Zamanının büyük bölümünü evinin dışında, şölenlerde, arkadaş toplantılarında, balolarda geçiriyordu.

XI

Noel yortusunun üçüncü günü Nikolay Rostov, son zamanlarda çok seyrek uğradığı evinde yemeğe kaldı. Haçın suya atılması yortusunun hemen ertesinde Nikolay ve Denisov alaylarına katılacaklarından, o akşam veda yemeği niteliğinde büyük bir şölen düzenlenmişti. Dolohov'la Denisov'un da yer aldığı sofrada yirmi kişi vardı. Rostov'ların evinde bu bayram günü solunan aşk havası, bu evde o güne dek hiç böylesine güçlü, böylesine yoğun hissedilmemiştir. Rostov'ların evi o havayla âdeta dile gelmiş, 'Mutluluk gelip geçicidir, yakaladın mı elden kaçırmamaya bak; sev ve sevil! Dünyada gerçek olan yalnız budur, gerisi boştur. Biz de işte burada bundan başka bir şeyle ilgilenmiyoruz,' diyordu sanki.

Her gün yaptığı gibi o gün de arabasına binip kapı kapı dolaşan Nikolay, yorulan atları değiştirip, ikinci çift atın pestilini de çıkardığı hâlde yine de uğramak istediği ya da davetli olduğu bütün kapıları tamam edemedi, yemeğe anca yetişebildi. Daha kapıdan içeri adımını atar atmaz evdeki o aşk havasının yarattığı gerginliği hemen fark etmesinin yanı sıra, evdekilerden bazılarında bir tedirginlik de sezdi. Sonya, Dolohov, İhtiyar Kontes epeyce tedirgindiler; Nataşa ise onlardan bir parça daha az tedirgin görünüyordu. Yemekten önce Sonya ile Dolohov arasında bir şeyler geçmiş olması gerektiğini anladı ve yaradılıştan duyarlı, sevecen bir insan olduğu için, yemekte her ikisine de nazik davranıp renk vermemeye çalıştı. Aynı akşam Yogel (dans öğretmeni), bütün yortu boyunca kız ve erkek öğrencileri için düzenlediği balolardan birini veriyordu.

“Nikolay, Yogel’in balosuna geliyor musun? Ne olursun, sen de gel!” dedi Nataşa. “Gelmeni özellikle rica etti Yogel, hem Vasili Dimitriç de (bu Denisov’du) geliyor.”

Rostov’ların evinde şakacıktan Nataşa’nın şövalyesi rolünü üstlenmiş olan Denisov, “Kontes hazgetleği emgedeg de hiç gitmez oluğ muyum?” dedi. “Hatta *pas de chale* dansını bile yapığım.”

“Zaman bulabilirsem gelirim,” diye cevap verdi Rostov. “Ama Arharov’lara sözüm var; onlar da bir parti veriyorlar.”

Sonra dönerek, “Ya sen?” diye sordu Dolohov’a, ama sorar sormaz da yanlış bir iş yaptığını fark etti.

Soğuk ve öfkeli bir tavırla, “Belki,” diye cevap veren Dolohov, göz ucuyla Sonya’yı şöyle bir süzdükten sonra Nikolay’a, tıpkı kulüpte Piyer’e yaptığı gibi, ateş püskürerek baktı.

‘İşin içinde iş var,’ diye düşündü Nikolay; Dolohov’un yemek biter bitmez kalkıp gitmesi üzerine de kuşkularında haklı olduğu sonucuna vardı. Nataşa’yı yanına çağırarak ortada neler döndüğünü sordu.

Koşa koşa yanına gelen Nataşa, “Ben de seni arıyordum,” dedi. Zaferin kendisinde kaldığını belirtmek ister gibi de ekledi: “Sana söylediğim zaman bana inanmamıştın. Dolohov evlenme teklif etti Sonya’ya!”

Son zamanlarda Sonya’yı pek düşünmez olmuştu Nikolay, ama yine de bu haberi duyunca içinden bir şey koparılır gibi oldu. Çeyizi meyizi olmayan bu anasız babasız kız için biçilmiş kaftandı Dolohov, pek çok bakımdan parlak bir kısmet sayılırdı. İhtiyar Kontese ve çevrelerindeki insanlara sorulacak olsa, Sonya’nın böyle bir teklifi geri çevirmesinin düşünölemeyeceğini söylerdi hep- si de. Dolayısıyla, haberi duyunca Nikolay’ın ilk tepkisi, Sonya’ya duyduğu öfkeyi dile getirme isteği oldu. “Aman ne iyi olmuş; verilmiş sözleri filan unuttur da artık, bu teklifi kabul eder inşallah Sonya,” demeye niyetleniyordu, ama o daha ağzını açmaya fırsat bulamadan, Nataşa yine konuşmaya başlamıştı bile:

“Hayret edeceksin duyunca! Ama Dolohov’un teklifini geri çevirmiş Sonya, düpedüz geri çevirmiş!” Bir an için susup, sonra hemen ekledi: “Başkasını sevdiğini söylemiş!”

“Tabii ya, Sonyacığımın da bu beklenirdi zaten!” diye içinden geçirdi Nikolay.

“Kararını değiştirmesi için annem kaç kez yalvardı ona, ama Sonya hiç dinlemedi; biliyorum, kararını asla değiştirmeyecektir, söz ağzından bir kez çıkmayagörsün...”

“Demek, annem kararını değiştirmesini istedi ondan!” diye si-tem yollu söylendi Nikolay.

“Evet,” dedi Nataşa. “Bak, Nikolay –darılma ama– senin Sonya’yı almayacağını çok iyi biliyorum ben.”

“Orasını sen bilemezsin,” dedi Nikolay. “Her neyse, Sonya’yla bir konuşmak istiyorum.” Sonra gülümseyerek ekledi: “Ne de cici kızdır!”

“Tabii ya, çok şekerdir! Hemen onu senin yanına yolların ben.” Nataşa ağabeyinin yanağına bir öpücük kondurup koşa koşa gitti.

Bir dakika geçmeden de Sonya şaşkın ve ürkek bir tavırla, suçlu gibi çekine çekine girdi odaya. Nikolay hemen onun yanına yaklaşarak elini öptü. Nikolay’ın gelişinden bu yana hiç böyle baş başa kalıp aşktan söz etmemişlerdi.

Nikolay ilkin, “Sonya,” diye çekingen bir tavırla başladıysa da gitgide cesaretini topladı. “Sadece çok parlak ve hayırlı bir kısmeti geri çevirmekle kalıyor olsaydınız, o kadar gam yemezdim – ama o, çok soylu, harika bir insandır aynı zamanda... Benim arkadaşımıdır...”

Sonya onun sözünü keserek, telaşla, “Geri çevirmiş bulunuyorum artık,” dedi.

“Eğer onu benim yüzümden geri çeviriyorsanız, korkarım ki, ben...”

Sonya yine onun sözünü kesti. Korku dolu gözlerini yalvarır gibi Nikolay’a çevirerek, “Nikolenka, sakın öyle bir şey söylemeyin bana!” dedi.

“Hayır. Söylemem gerekiyor. Bu yüzden belki de beni küstah sayacaksınız, ama yine de söylemem daha doğru olacak. Eğer onu benim yüzümden geri çeviriyorsanız, size gerçeği olduğu gibi açıklamak zorundayım. Şuna inanıyorum ki, dünyada sizden daha çok sevdiğim başka bir insan yok...”

Sonya kıpkırmızı kesilerek, “Bu kadarı bana yeter,” diye atıldı.

“Hayır... Bakınız, ben belki de bin kez âşık olmuşumdur, yine de olacağımdan eminim. Gerçi size duyduğum dostluğu, sevgiyi, güveni başka hiç kimseye duyuyor değilim ama... Ayrıca, henüz çok gencim ben. Sonra, annem de bu işe razı değil. Yani –aslında– söz verecek durumda değilim.” Sonra, arkadaşının adını anmakta zorlanarak, “Dolohov’un teklifini yeniden düşünmenizi rica ediyorum,” diye ekledi.

“Bana bunun sözünü bile etmeyiniz. Bir şey istediğim yok benim. Sizi bir kardeş gibi seviyorum, ölünceye dek de seveceğim; başka bir şey istediğim yok.”

“Siz bir meleksiniz, bense size layık bile değilim; sadece, sizi yanlış yönlendirmiş olmaktan korkuyorum,” diyerek Sonya’nın elini bir kez daha öptü Nikolay.

XII

Yogel’in baloları Moskova’nın en eğlenceli baloları olurdu. Evlatlarının yeni öğrendikleri dans adımlarını atışını seyreden anneler de böyle söylerdi, yere yığılacak hâle gelene kadar dans eden delikanlılarla genç kızlar da böyle söylerdi, bu baloları kendilerine yakıştırmazmış gibi havalara giren, ama bir kez geldikten sonra bunları son derece eğlenceli bulan yetişkin beylerle hanımlar da. O yıl evlenen çiftlerden ikisi bu balolarda tanışmışlardı. Gorçakov ailesinin genç ve güzel iki prensesine bu balolarda kısmet çıkmış, o sayede tanışıp evlenmişler ve bu yüzden Yogel’in balolarının ünü bir kat daha artmıştı. Bu baloları ötekilerden ayıran belli başlı özellikler, bunlarda ev sahipliği yapan kimsenin bulunmayışı ve iyi yürekli Yogel’in varlığı idi. Konuklarından ders başına ücret alan Yogel ayakları üstünde, tüy hafifliğiyle oradan oraya seğirterek biletleri öğrencilerinden kendisi toplar, herkesi, sanatının kurallarına uygun biçimde dans figürleriyle selamlardı. Bu baloların bir başka özelliği de buraya sadece, ilk kez uzun etekli tuvalet giyen on üç, on dört yaşındaki yeni yetme kızlar gibi, gerçekten de

dans öğrenmeyi isteyen ve bundan zevk alan gençlerin gelmesiydi. Birkaçı dışında hepsi de güzel kızlardı ya da heves dolu gözleri ışıltılı parladığı, hepsinin de yüzü güldüğü için göze güzel görünüyordular. Aralarında Nataşa'nın olağanüstü zarıflığıyla en iyilerin iyisi olarak sivrildiği, en yetenekli öğrencilerin *pas de chale* dansını da yaptıkları olurdu ara sıra, ama bayram balolarının bu sonuncusunda sadece *ecossaise*, *anglaise* ve yeni yeni moda olmaya başlayan *mazurka* dansları yapılıyordu. Bezuhov'ların konağında-ki büyük salonlardan birini tutan Yogel'in balosu, herkesin de dediği gibi, çok başarılı geçiyordu. Gencecik, şipşirin düzinelerle kız arasından Rostov ailesinin küçük kızları en güzelleriydi. O akşam, her zamankinden neşeli, her zamankinden güzeldi ikisi de. Gerek Dolohov'dan aldığı evlenme teklifi, gerek kendisinin bu teklifi geri çevirmesi, gerek Nikolay'la yaptığı konuşma dolayısıyla gurur ve sevincinden kabına sığamadığı için daha evdeyken dans etmeye başlayarak, saçlarını ören hizmetçiye rahat vermeyen Sonya'nın yüzü şimdi, dans balosunda, âdeta içinden aydınlanmış gibi mutluluk ışıkları saçıyordu.

İlk kez uzun etek giyip, ilk kez gerçek bir baloya katıldığı için en az Sonya kadar koltukları kabaran Nataşa'nın mutluluğu ise belki Sonya'nınkinden de büyüktü. Her ikisi de pembe kurdelelerle süslü beyaz muslin tuvaletler giymişlerdi.

Nataşa daha salona adımını atar atmaz vuruluvermişti. Özel olarak, belli birine değil de herkese vurulmuştu. O anda gözü kime ilişse, ona vuruluveriyordu.

İkide birde, koşa koşa Sonya'nın yanına geliyor, "Ah, ne kadar güzel!" deyip gidiyordu.

Nikolay'la Denisov salonun içinde geziniyor, dans edenleri birer ağabey edasıyla, sevecen bakışlarla seyrediyorlardı.

"Ne kadağ şığın yağabbi. İleğde biğ afet olacak!" dedi Denisov. "Kim?"

"Kontes Nataşa," dedi Denisov. Bir an sustuktan sonra ekledi: "Nasıl da güzel dans ediyog! Ne kadağ da zağif!"

"Kimden söz ediyorsun sen, Allah aşkına?"

Denisov kızarak, "Kız kağıdeşinden dedik ya, yahu!" diye bağırdı.

Rostov gülümsedi.

O sırada kısacık boyuyla Nikolay'ın yanına gelen Yogel, "Aziz Kontum, siz benim en iyi öğrencilerimdensiniz, siz de dans etmelisiniz," dedi. "Bakın, genç kızlarımızın hepsi de ne kadar güzel!" Denisov da bir zamanlar Yogel'in öğrencilerinden olduğu için, ona da dönerek aynı ricayı tekrarladı dans öğretmeni.

"Yoo dostum, ben seyiğci kalmayı yeğleğim," dedi Denisov. "Değsleğinizden hiç yağağlanamazdım, ne kadağ beceğiksiz olduğumu hatığlamıyoğ musunuz?"

Ona katılmadığını belirtmek için, "Hayır, hayır!" diye hemen atıldı Yogel. "Siz sadece biraz dikkatsizdiniz o kadar, yoksa yeteneğiniz vardı – evet evet, yetenekliydiniz."

Orkestradan, yeni moda olmaya başlayan mazurkanın ilk notaları yükseldi. Yogel'i kıramayan Nikolay, Sonya'yı dansa kaldırdı. Yaşlı başlı hanımların yanına oturduktan sonra kılıcına dayanıp öne doğru eğilen Denisov, bir yandan ayağıyla tempo tutarak dans eden gençleri seyrederken, bir yandan da anlattığı fıkralarla hanımları kahkahadan kırıp geçiriyordu. Yogel en iyi öğrencisi ve gurur kaynağı olan Nataşa'yı eş tutmuştu ve ikisi başı çekiyorlardı. Yogel, dans patiği içindeki ufacık ayaklarını hafifçe basarak başlama durumu aldıktan sonra, utangaçlık göstermesine rağmen adımlarını son derece bilinçli atan Nataşa'yla birlikte salonu bir ucundan öbür ucuna kadar uçar gibi geçti. Gözlerini Nataşa'dan ayıramayan Denisov, bilmediği için değil de canı istemediği için dans etmediğini herkese göstermek ister gibi bir hava da vererek, kılıcıyla müziğe tempo tutuyordu. Dans edenler tam bir figürü yaparlarken, önünden geçen Rostov'a göz ederek onu yanına çağırdı.

"Yahu, bu dans böyle yapılmaz ki," dedi. "Buna da polonez mazugka mı deniğ yani? Ama Kontes Nataşa'nın dans edişine diyecek yok, doğğusu."

Denisov'un polonez mazurka dansında gösterdiği ustalıkla Polonya'da bile ün saldiğını bilen Nikolay hemen Nataşa'nın yanına koştu.

“Git de Denisov’u dansa kaldır. Onu kaldır da, dans neymiş gör. Harikalar yaratır!” dedi.

Nataşa, eş seçme sırası tekrar kendisine geldiğinde yerinden kalktı, ayak bileklerine kurdeleyle bağlı şık dans patiklerinin ucunda kısa kısa adımlarla salonu boydan boya geçerek Denisov’un oturduğu köşeye geldi. Herkesin, merakla kendisine bakmakta olduğunu fark etti. Nikolay baktığında, Denisov’la Nataşa’nın gülerек tartıştıklarını, Denisov’un –bir yandan da zevkten ağzı kulaklarına vararak– nazlandığını gördü. Koşarak yanlarına gitti.

“Lütfen, Vasili Dimitriç,” diyordu Nataşa. “Ne olursunuz, gelin.”

“Aman Kontes, yapmayın, olmaz, vallahi billahi olmaz!” diye şakadan nazlanıyordu Denisov da.

“Hadi ama Vaska, uzun etme artık!” dedi Nikolay.

Denisov tatlı tatlı gülerек, “Şunlağa bakın, pisi pisi kandığığ gibi kandığıyoğlağ beni,” dedi.

“Ama size bütün gece şarkı söylerim,” dedi Nataşa.

Denisov, “Bu küçük peğinin bana yaptığamayacağı şey yok vallahi!” diyerek kılıç kemerini çözdü. Sandalyelerin arkasından dolaşarak öne çıktı, damının elinden sıkıca tuttu, başını dikleştirdi ve bir ayağını öbürünün arkasına atarak, dansa başlamak için müziğin uygun yerini bekledi. Denisov’un boyunun kısalığı yalnız at sırtındayken, bir de mazurka dansı yaparken fark edilemezdi; gösterişli bir erkek olduğuna inanan genç binbaşı at üstünde ya da mazurka yaparken gerçekten de fiyakalı dururdu. Temponun ölçüsünü yakalayarak, içi gülen gözleriyle damını “hodri meydan” dercesine yan yan şöyle bir süzen Denisov, bir ayağını ansızın yere vurup bir top esnekliğiyle havaya sıçradıktan sonra, damıyla birlikte fırlıdak gibi döne döne, uçarcasına atıldı salonun ortasına doğru. Salonun yarısını tek ayağının üstünde ve en ufak bir ses bile çıkarmadan âdeta kayar gibi döne döne geçtikten sonra, görünüşte fark edemediği sandalyelerin üzerine doğru bütün hızıyla giderken, birdenbire bacaklarını açıp, mahmuzlarını şakırdatarak topuklarının üstünde zınk diye çakıldı

kaldı, bir saniye kadar böyle durdu ve yine mahmuz şakırtıları arasında, olduğu yerde topuklarıyla hızlı hızlı yeri dövdü, hızlı bir dönüş yapıp sıçrayarak sol topuğunu sağ topuğuna vurdu ve damını kaptığı gibi uçurdu; döne döne yine daire çiziyordu. Onun ne yapmak istediğini aşağı yukarı kestiren Nataşa kendini tamamıyla kavalyesinin yönetimine bırakmıştı, ama nasıl adım uydurabileceğini kendi de bilmiyordu. Denisov ilkin, damını kâh sol eliyle, kâh sağ eliyle tutarak eksenini çevresinde fırıldak gibi döndürdü, sonra tek dizinin üstüne çöküp onu kendi çevresinde dolaştırdı, fırlayıp ayağa kalktı ve damını kaptığı gibi tekrar öyle bir hızla dönerek ilerlemeye başladı ki, görenler bu hızla onların soluk almadan bütün salonları dolaşacağını sanırdı, ama yine birdenbire olduğu yere çakılıveren Denisov, yepyeni figürlerle hiç beklenmedik bir gösteri yaptı. Sonunda, damını zarif hareketlerle döndüre döndüre sandalyesinin önüne kadar getirip topuk vuruşuyla mahmuz şakırdatarak onu selamladığı zaman, Nataşa'da onun selamına karşılık verecek hâl kalmamıştı. Şaşkınlıktan testekerlek açılan gözlerini Denisov'un yüzüne dikmiş, kavalyesini tanımaz gibi gülümseyerek bakıyordu.

“Ne dansıydı bu böyle?” diyebildi sonunda.

Yogel her ne kadar Denisov'un dansını gerçek mazurka diye kabul etmek istemediyse de Denisov'un mazurkayla dans ediş biçimi herkesi büyülediğinden artık hep onu dansa kaldırdılar; Denisov dans ederken, yaşlıca beyler de gülümseyerek aralarında hep Polonya'dan, eski güzel günlerden konuştular. En sonunda bitkin düşen Denisov geldi, pancar gibi kızarmış yüzündeki terleri mendiliyle kurulayarak Nataşa'nın yanına çöktü, balonun sonuna kadar da onun yanından ayrılmadı.

Baloyu izleyen iki gün içinde Dolohov hiç Rostov'ların evine uğramadığı gibi, Rostov onu annesinin evinde de bulamadı; üçüncü gün Dolohov'dan bir pusula aldı:

“Senin de bildiğin nedenlerden ötürü bundan sonra evinize uğramamak niyetindeyim; alayıma katılacağım için bu gece arkadaşlarıma bir veda yemeği veriyorum. İngiltere Oteli'ne gel.”

Rostov o akşam ailesi ve Denisov'la birlikte gittiği tiyatrodan on sularında çıkınca doğru İngiltere Oteli'ne gitti. Onu hemen, Dolohov'un o akşam için tuttuğu, otelin en güzel odasına götürdüler.

Çevresine yirmiye yakın erkeğin toplandığı bir masanın başında Dolohov iki şamdanın arasında oturuyordu. Masanın üstünde altın ve kâğıt olarak bir yığın para duruyor, banko olan Dolohov kâğıt dağıtıyordu. Dolohov'un Sonya'ya evlenme teklif edip de geri çevrilişinden beri görüşmedikleri için şimdi nasıl karşılanacağını bilemeyen Rostov biraz huzursuzdu.

Rostov daha kapıdan içeri girer girmez, Dolohov hep onu bekliyormuş gibi duru mavi gözlerini hemen Rostov'a çevirdi:

“Görüşmeyeli epeyce oldu,” dedi Rostov'a. “Geldiğin için teşekkür ederim. Şu kâğıtları dağıtayım da... Biraz sonra İlyuşa gelecek şarkıcılarıyla birlikte.”

Rostov kızarak, “Bir iki sefer sizin eve uğradım,” dedi.

Dolohov onun bu sözüne cevap vermedi.

“İstersen oyuna katılabilirsin,” dedi.

O anda Rostov'un aklına bir gün Dolohov'la aralarında geçen tuhaf bir konuşma geldi. “Yalnız şanslarına güvenerek kumar oynayanlar aptaldır,” demişti Dolohov.

Rostov'un o anda aklından geçenleri okumuş gibi, “Benimle kumar oynamaya korkuyor musun yoksa?” diye sorarak gülümsedi Dolohov.

Rostov bu gülümseyişin altında, Dolohov'un gerek kulüpteki yemek sırasında, gerek başka başka zamanlarda açığa vurduğu o

aynı ruh durumunu fark etti; böyle anlarında Dolohov, günlük ya-
şantının tekdüzeliğinden bıkmış da, bundan kurtulmak için ola-
ğanüstü ve genellikle zalimce bir şeyler yapmak gereğini duyuyor-
muş gibi bir ruhsal durum gösterirdi.

Rostov tedirgin oldu. Dolohov'un sözlerine şakayla karşılık
vermek isteyerek uygun bir söz bulmaya çalıştıysa da bulamadı.
Rostov daha söyleyeceği sözü bulmaya çalışırken, Dolohov dimdik
onun suratına bakarak herkesin duyabileceği biçimde, tane tane ve
ağır ağır konuştu:

"Kâğıt oyunları üzerine bir konuşma yapmıştık seninle, hatırlarsın... Şansına güvenerek oynamak budalalıktır; kumar oynarken sağlamcı olmak gerekir. Ben de bir denemek istiyorum işte."

'Şansını mı, yoksa sağlamcı oynamayı mı denemek istiyor acaba?' diye düşündü Rostov.

"Ama iyisi mi, sen yine de oynama," diye ekledi Dolohov, sonra da yeni açtığı kâğıt destesini avucunun içinde yaylandırarak, "Banko beyler!" dedi.

Öne para sürerek kâğıtları dağıtmaya başladı. Rostov onun yanına oturdu ve ilkin oyuna katılmadı. Dolohov ikide birde ona bakıyordu.

"Niye oynamıyorsun?" diye sordu bir ara.

Ne gariptir ki, o anda Rostov hemen bir kart alıp ufak bir para sürerek oyuna katılmak için dayanılmaz bir istek duydu.

"Üstümde para yok," dedi.

"Sana güvenim var," dedi Dolohov.

Rostov bir kâğıt üzerine beş rublelik oynayıp kaybetti, tekrar oynadı ve yine kaybetti. Dolohov "tulum çıkardı," yani, arka arka-ya on kez Rostov'un kâğıtlarını vurdu. Bir süre daha kâğıt dağıttıktan sonra bir aralık, "Beyler," dedi Dolohov, "paralarınızı lütfen kâğıtların üstüne koyun, yoksa korkarım hesabı karıştıracam."

Oyunculardan biri, kendisine güvenilmesini beklediğini söyledi.

"Siz kendinize güvenilmesini bekleyebilirsiniz elbette, ama ben burada hesabı karıştırmaktan korkuyorum. Onun için rica ederim,

süreceğiniz parayı kâğıdınızın üstüne koyunuz,” diye cevap verdi Dolohov. Sonra da Rostov’a dönerek, “Sen üstüne alınıp sıkma canını, seninle sonradan da hesaplaşırız,” diye ekledi.

Oyun sürüyor, bir garson hiç durmadan şampanya taşıyıp boşalan kadehleri dolduruyordu.

Oynadığı her kâğıtta kaybeden Rostov’un borç hanesi kabarıp 800 rubleye çıkmıştı. O da sekiz yüz rublelik bir el oynatmak üzere bir kâğıdın üstüne “800 ruble” diye yazdı, ama garson kadehini doldururken fikrini değiştirip sekiz yüz sayısını sildi ve her elde sürdüğü aynı tutarı, yani “yirmi ruble” yazdı tekrar:

Dolohov hiç onun yüzüne bakmıyor gibi görünmesine rağmen, “Bırak 800 kalsın,” dedi, “böylece kaybettiğini daha çabuk geri alırsın. Başkalarına karşı kaybedip sana karşı hep kazandığımı için korkuyor musun yoksa benden?” diye sordu.

Rostov kendine yediremeyerek, sekiz yüz rublelik oynamaya karar verdi ve yere düşmüş, köşesi kırık bir kupa yedilisini alarak masanın üstüne koydu. Bu yediliyi daha sonra hiç unutamayacaktı. Kupa yedilisinin, üstüne, ucu kırık bir tebeşirle okunaklı bir biçimde kalın kalın çizgilerle “800 ruble” diye yazdı; garsonun doldurduğu kadehindeki ılımış şampanyayı bir dikişte yuvarladı ve Dolohov’un meydan okumasına metelik vermezmiş gibi görünme çabası içinde, ama gözlerini de Dolohov’un elinde tuttuğu kâğıt destesinden ayıramayarak, inşallah yedili açılır diye yürek çarpıntısı içinde beklemeye başladı. O kâğıdın kazanıp kazanmamasının önemi çok büyüktü Rostov için. Geçen pazar Kont İlya Andreyiç oğluna iki bin ruble vermiş, para sıkıntılarından söz etmeyi hiç sevmeyen biri olduğu hâlde, mayısa kadar Rostov’a bundan başka para ayıramayacağını, biraz daha tutumlu davranmasını söylemişti. Nikolay da bu iki bin rublenin kendisine yetip de artacağını söyleyerek, mayısa kadar bir daha para diye yanaşmayacağı konusunda babasına şeref sözü vermişti. Şu anda ise o iki bin rubleden geriye bin iki yüz ruble kalmıştı. Dolayısıyla, kupa yedilisini kaybetmesi hâlinde Rostov sadece bin altı yüz ruble ütölmüş olmakla kalmayacak, babasına verdiği sözden dönmek zorunda da kalacaktı. Yürek

çarpıntısı içinde Dolohov'un ellerini gözlerken, bir yandan da düşünüyordu: "Hadi, çabuk ol, istediğim kâğıdı çıkar da, bir an önce şapkamı alıp gideyim buradan; doğru eve gider, Nataşa, Denisov ve Sonya ile birlikte güzel güzel yemeğimi yer, bir daha da asla elimi oyun kâğıdına sürmem." Böyle düşünürken baba evindeki yaşıntısı -Petya ile şakalaşmaları, Sonya ile konuşmaları, Nataşa'yla birlikte söyledikleri şarkılar, babasıyla piket oynamaları, hatta Poyarskaya Caddesindeki baba evinde onu bekleyen rahat yatağı bile-gözlerinin önünde birden öyle duru, öyle net bir biçimde belirdi, o çekici sıcaklığıyla öyle bir canlanıverdi ki, Rostov'a sanki bütün bunlar çok uzak bir geçmişe gömülü, kadrini kıymetini bilmediği bir mutluluktan arta kalan anılarınmış gibi geldi. Şans adı verilen saçma rastlantının yediliyi solda oturana değil de sağda oturana çıkarmakla, yeni bir ışık altında görmeye ve değerini ancak şimdi kavramaya başladığı bütün bu mutluluklardan onu yoksun bırakabileceğini, onu bugüne dek hiç tatmadığı tarifsiz bir mutsuzluğun pençesine atabileceğini Rostov'un akli almıyordu. Böyle bir şey olmazdı, ama yine de Dolohov'un ellerinin hareketini yüreği kabarak izliyordu. Kılı bilekleri manşetin içinden görünen o yayvan, kırmızı eller, kâğıt destesini masaya bırakarak, kendisine uzatılan kadehle tütün çubuğunu aldı.

Dolohov, "Demek benimle oynamaya korkmuyorsun, ha?" dedi ve güzel bir hikâye anlatmaya hazırlanır gibi sandalyesinin arkasına yaslanarak hafifçe gülümsedikten sonra, ağır ağır anlatmaya başladı:

"Evet, beyler, kulağıma geldiğine göre, Moskova'da, benim hileci olduğum dedikodusunu çıkarmışlar, onun için benim karşımda ayağınızı denk almanızı salık veririm."

"Ah, şu Moskova'nın küçük dedikoducuları, ah!" diye gülümseyerek Dolohov kâğıtları yeniden eline aldı.

Rostov birden, ellerini başına götürdü; neredeyse, "Aaah!" diye bir çığlık koyverecekti. Ona gerekli olan yedili en üstte, destenin ilk dağıtılacak kâğıdı olarak duruyordu. Ödeyebileceğinin üstünde para kaybetmişti Rostov.

Dolohov kâğıtları dağıtmaya devam ederken, Rostov'a göz ucuyla şöyle bir bakarak, "Sen bundan sonra çok açılmamaya bak, boğulursun!" dedi.

XIV

Bir buçuk saat sonra oyuncuların büyük bölümü artık kendi oyunlarıyla o kadar ilgilenmez olmuşlardı. Bütün dikkatler Rostov üzerinde toplanmıştı. Rostov'un borç hesabı kabara kabara bin altı yüz rubleyi çoktan aşmış, upuzun çizelgeyi dolduran rakamlar Rostov'un tahminine göre on bin rubleye, hatta belki de on beş bine ulaşmıştı. Gerçekte ise yirmi bini aşmış bulunuyordu. Dolohov artık ne hikâye anlatıyor, ne de anlatılanları dinliyordu; bütün dikkatini vererek Rostov'un ellerini izliyor, zaman zaman da onun kabaran hesabına bir göz atıyordu. Hesap kırk üç bin rubleye ulaşana kadar oynamaya kararlıydı. Kırk üç sayısını, kendi yaşıyla Sonya'nın yaşının toplamı bu sayıyı verdiği için seçmişti. Üzerine sayılar yazılmış, ötesine berisine şarap dökülmüş, oyun kâğıtları saçılmış masanın önünde Rostov, başı iki elinin arasında oturuyordu. Ona eziyet etmek ister gibi sanki mahsus hep önünde duran bir görüntüye takılıyordu gözleri durmadan: Kıllı bilekleri manşetlerin içinden görünen o yayvan, kırmızımsı ellere; kaderini avuçlarında tutan o hem sevdiği hem de nefret ettiği ellere.

'Altı yüz ruble... As çektik, köşesini kıvrıp iki katına çıkaralım... Bir de dokuzlu... Kaybı çıkarmak yine de olanaksız...' diye düşünüyordu Rostov. 'Ah, şimdi evde olsaydım, ne iyi olurdu!.. Bu gelen... Vale; ya bırakacaksın ya da iki katına çıkaracaksın, olmaz! Niye bana bunu yapıyor?' Nikolay bazen oyunu büyötmeye kalkışıyor, ama Dolohov kabul etmiyor ve öne sürülecek parayı kendisi belirliyordu. Dolohov ne derse, boyun eğiyordu Rostov. Bazen, savaş alanında, Enss köprüsünde yaptığı gibi Tanrı'ya yakarıyor, bazen kendisini kurtaracak kâğıdın, buruşturulup masanın altına atılmış olan kullanılmış kâğıt yığınları arasında olduğu kuruntusuna kapılıyor, bazen ceketindeki kordonları sayıp ona

göre bir kâğıt çekerek bütün kaybı tutarı kadar bir parayı o kâğıda yatırmaya kalkıyor, bazen de yardım dilenir gibi öbür oyunculara bakıyor ya da Dolohov'un kafasından geçenleri okumaya çalışarak onun o buz gibi suratına dikiyordu gözlerini.

'Bu kaybın benim için ne demek olduğunu o da biliyordur, canım,' diye içinden geçiriyordu. 'Benim mahvını isteyecek değil ya... Benim arkadaşım değil miydi o? Kendisini ne kadar sevdiğimi bilmez mi? Hem zaten bunda onun bir suçu yok ki! Şansı bu kadar çoksa, o ne yapsın? Ama benim de bir günahım yok. Kimseye bir kötülüğüm dokunmadı ki. Birini mi öldürdüm, kimseyle ağızımdan kötü bir söz mü çıktı, kimsenin kötülüğünü mü istedim sanki? Neden bu korkunç felaket geldi geldi de beni buldu? Hem, bu iş ne zaman başladı? Ben şuraya geleli daha ne kadar oldu ki? Az önce geldim; yüz rublecik kazanayım da, o parayla isim gününde anneciğime o şapkayı alayım diye düşünüyordum – yüz ruble kazanınca çekip gidecektim eve. Buraya gelene kadar ne mutlu, ne özgür bir insandım; ne bir derdim vardı ne de bir tasam! Ama ne kadar mutlu olduğumun farkında değilmişim meğer! O mutluluk ne zaman sona erdi de ne zaman bu hâllere düştüm ben? Değişikliğin başlangıç noktası neresi? En başından beri hep bu masada oturdum, kâğıt seçtim, kâğıt dağıttım, hep onun o yayvan, becerikli ellerini seyredip durdum. Öyleyse ne zaman oldu bu iş ve nasıl oldu? Başıma gelen nedir? Sağlığım da yerinde, gücüm kuvvetim de; eskisi gibiyim ve yerimde oturuyorum işte. Yo yo, olacak şey değil! Hiç kuşkusuz, sonu tatlıya bağlanacaktır!'

Oda pek sıcak olmadığı hâlde yüzü kızarmış, ter içinde kalmıştı Rostov. Zavallı bir ifade taşıyan yüzü, o, sakın görünmeye çalışıp beceremedikçe daha beter, daha da içler acısı bir hâl alıyordu.

Borç hesabı kabara kabara sonunda o uğursuz kırk üç bin sayısına vardı. Rostov hesabına eklenen üç bin rubleyi iki katına çıkardığını göstermek amacıyla tam kâğıdının köşesini kıvırmaya hazırlandığı sırada kâğıt destesini hızla masaya çarparak kenara iten Dolohov, eline tebeşiri alıp Rostov'un hesabını çabuk çabuk

toplamaya girdi; sayılar iyice görünsün diye sıkı bastırmaktan elindeki tebeşir kırıldıkça başka bir tebeşir alıyordu.

“Yemek vakti, yemek! İşte, çingeneler de geldi!”

Gerçekten de dışarının soğuk havasıyla birlikte odaya doluşan birtakım esmer vatandaşlar, çingene şivesiyle aralarında konuşuyorlardı. Nikolay her şeyin bittiğini anlamıştı, ama yine de oyunun onu ilgilendiren yönü parası değil de eğlencesiymiş gibi bir hava vermeye çalıştığı umursamaz bir ses tonuyla, “Eee, devam etmeyecek misin?” diye sordu. “Tam da elime mükemmel bir kâğıt gelmişti yani!”

Bir yandan, ‘Bu iş bitti! Hapı yuttum! Benim için artık beynime bir kurşun sıkmaktan başka yapacak şey kalmadı!’ diye düşünürken, bir yandan da, neşeli bir sesle, “Hadi canım, bir el daha, bir elcik!” dedi.

Toplanmasını bitiren Dolohov, tutarı gösteren sayının kırk üç bini aşan bölümü olan yirmi bir sayısını işaret ederek, “Pekâlâ,” dedi, “yirmi bir rublesine!” Bir deste alarak kâğıt vermeye hazırlandı. Rostov da onun sözüne boyun eğerek, tutarı altı bine çıkarmak için demin büktüğü kâğıdının kenarını düzelterip, dikkatle “yirmi bir” yazdı.

“Benim için hepsi bir,” dedi. “Ben sırf merakımdan oynamak istiyorum, bakalım yine vuracak mısın, yoksa onluyu bana mı vereceksin diye.”

Dolohov ciddi ciddi dağıtmaya başladı. Rostov, kaderini avucu içine alan o kırmızımtırak küt parmaklı ellerden, manşetlerin arasından görünen o kılıklı bileklerden ah ne kadar da nefret ediyordu o anda!.. Onlu Rostov’a geldi.

Dolohov gerine gerine masanın başından kalkarken, “Eveet, bana borcunuz tamı tamına kırk üç bin ruble, Kont,” dedi. “Yahu, insan oturmaktan bile yorulurmuş demek; eh tabii, bu kadar çok oturulursa...” diye ekledi.

“Ya, ben de yorulдум,” dedi Rostov.

Dolohov hiç şakası olmadığını belirtmek ister gibi lafı onun ağzına tıkadı.

“Parayı ne zaman ödemeyi düşünürsünüz, Kont?”

Rostov kıpkırmızı kesilerek, Dolohov’u bitişik odaya çekti.

“Hepsini birden ödeyebilmem olanaksız. Borç senedi kabul eder misin?” diye sordu.

Dolohov dimdik Rostov’un gözlerinin içine bakarak, gülümsemesini saklamaya gerek görmeden, “Yahu, arkadaşım,” dedi, “hani bir söz vardır, bilirsin, ‘Aşkta kazanan, kumarda kaybeder,’ derler. Senin kuzinin de sana âşık, biliyorum.”

“Tanrım, kendimi bu adamın avucu içinde hissetmem ne korkunç bir şey,” diye içinden geçiriyordu Rostov. Bu kadar parayı kumarda kaybettiğini öğrendikleri zaman babasının da, annesinin de ne büyük sarsıntı geçireceklerini çok iyi biliyordu. Bütün bunlardan kurtulmanın ne büyük bir mutluluk olacağını, Dolohov’un ona bu kurtuluşu sağlayabilecek biricik insan olduğunu da biliyordu; ayrıca, Dolohov’un da bunun farkında olduğunu, ama kendisiyle kedinin fareyle oynadığı gibi oynamak istediğini de hissediyordu.

“Senin kuzinin...” diyecek oldu Dolohov, ama Rostov onun lafını ağzına tıkadı.

Müthiş bir öfkeyle, “Kuzinimin bu işle hiçbir ilgisi olmadığı gibi, burada onun adını anmanın da gereği yok!” diye bağırdı.

“Öyleyse, parayı ne zaman ödeyeceksin?” diye sordu Dolohov.

“Yarın,” dedi Rostov ve odayı terk etti.

XV

Efelik taslayarak “yarın” demesi kolaydı, ama bir başına eve dönmek, kardeşlerinin, anasının babasının karşısına çıkıp itirafta bulunmak, ondan sonra da –bir kez şeref sözü verdiği için artık hiç hakkı olmadığı hâlde– onlardan para dilenmek korkunç geliyordu şimdi.

Evdekiler daha yatmamışlardı. Tiyatrodan döndükten sonra gençler hafif bir gece yemeği yiyip klavsenin başına toplanmışlardı. Nikolay salona girer girmez, bütün kış boyunca evlerinden ek-

sik olmayan o şiirsel aşk havasıyla sarmalanıverdi; Dolohov'un evlenme teklifiyle Yogel'in balosunun ardından, tıpkı gök gürlemeli, şimşekli bir fırtına öncesi gibi bu hava şimdi Sonya ile Nataşa'nın çevresinde yoğunlaşmıştı âdeta. Onlar da bunun farkındaydı ve bu gece bütün güzelliği üstündeydi iki genç kızın; tiyatroya giderken giydikleri açık mavi tuvaletleri içinde mutlulukla gülümseyerek klavsenin yanında duruyorlardı. Vera ise oturma odasında Şinşin'le satranç oynuyordu. İhtiyar Kontes kocasıyla oğlunu beklerken, evlerinde kalan yaşlıca, soylu bir hanımla oturmuş, pasyans açıyordu. Denisov her zamanki gibi karmakarışık saçlarıyla klavsenin başına oturmuş, bacaklarını geriye çekmiş, kısa parmaklı ellerini klavyede gezdirerek akor çıkarmaya çalışırken, bir yandan da, ıslıl ıslıl parlayan gözlerini yukarıya çevirerek o güçsüz, kısık, ama yapmacıksız sesiyle, "Peri Kızı" adını verdiği ve şimdi bir beste uydurmaya çalıştığı kendi güftesinin dizelerini okuyordu:

Söyle Peği Kızı, anlat nediğ bu sihiğli güç,
Beni böyle doğmadan liğime doğğu çeken?
Hangi kıvılcımdığ beni ateşe veğen,
Hangi coşkuduğ böyle pağmaklağımı titğeten?

Tutkulu bir sesle güftesini okurken iki kara akik gibi parlayan gözlerini çevirip çevirip, korku ve mutluluk karışımı bir duyguyla kendisini dinleyen Nataşa'ya bakıyordu.

"Mükemmel! Harika!" diye bağırdı Nataşa. Nikolay'ı fark etmeksizin, "Hadi," dedi, "bir kuple daha."

Nikolay oturma odasının kapısını açıp içeride Vera'yı ve anne-siyle pasyans açan yaşlı hanımı görünce, 'Onlar yine kendi havalarında,' diye içinden geçirdi.

Nataşa, "Hah, Nikolenka da geldi işte!" diye bağırarak ağabeyine koştu.

"Beybabam evde mi?" diye sordu Nikolay.

Nataşa onun sorusuna karşılık vermeden, "Geldiğine öyle sevindim ki," dedi. "Kendi kendimize öyle bir eğleniyoruz ki, sorma! Vasili Dimitriç hatırım için bir gün daha kalıyor, biliyor musun?"

“Beybabam henüz dönmedi,” dedi Sonya.

İhtiyar Kontes oturma odasından, “Kolya, döndün mü? Yanıma gelsene, yavrum,” diye seslendi.

Nikolay annesinin yanına gitti, elini öpüp masanın başına oturdu, sessiz sedasız annesinin kâğıtları dizen ellerini seyre koyuldu. Dans salonundan hâlâ kahkahalar ve Nataşa’yı şarkı söylemesi için kandırmaya çalışan neşeli sesler duyuluyordu.

“Olmaz öyle şey, yağma yok!” diye bağıırıyordu Denisov. “Mažeget ileği süğmek yok, şimdi sığa sizde; bağkağölü söyleyeceksiniz, çok gica ediyogum!”

Kontes, süt dökmüş kedi gibi oturan oğluna baktı.

“Neyin var senin?” diye sordu.

Nikolay, sanki aynı soru üst üste pek çok kez sorulduğu için canı sıkılmış gibi, “Amaan, yok bir şey,” dedi. “Beybabam yakında gelir mi?”

“Sanırım.”

‘Hep aynı, kendi havasında onlar. Bir şeyden haberleri yok! Bir başıma kaldım; ne yapayım şimdi ben?’ diye düşündü Nikolay. Kalktı, klavsenin olduğu dans salonuna geçti.

Klavsenin başına Sonya oturmuş, Denisov’un en sevdiği barkarolün prelüdünü çalmaya hazırlanıyordu. Nataşa da şarkıya başlama hazırlıkları içindeydi. Denisov tutkulu gözlerini Nataşa’dan ayıramıyordu.

Nikolay salonda bir aşağı bir yukarı gezinmeye başladı.

‘Ne diye ille de şarkı söyletiyorlar Nataşa’ya sanki?’ diye içinden geçiriyordu. ‘Şarkı söylenmesinin yeri mi şimdi? Böylesine mutlu olmaları için bir neden yok ki!’

Sonya prelüdün ilk akorunu bastı.

Nikolay’ın kafasının içinde ise düşünceler yarışırcasına birbirini kovalıyordu hâlâ. ‘Tanrım! Mahvoldum ben –onursuz bir adamım artık!’ diyordu kendi kendine. ‘Kafama kurşun sıkmaktan başka yapacak bir şey kalmadı benim için –şarkı markı dinlemek benim neyime! Defolup gitsem mi buradan? Ama nereye? Hepsi bir, varsın söylesinler şarkılarını!’

Salonu arşınlamayı sürdürürken, arada sırada Denisov'la kızlara üzgün üzgün bakıyor, ama onlarla göz göze gelmemeye dikkat ediyordu.

Gözlerini Nikolay'dan hiç ayırmayan Sonya, 'Nikolenka, neyin var senin?' der gibi bakıyordu. Nikolay'ın bir derdi olduğunu hemen anlamıştı.

Nikolay ise ona bakmamaya çalışarak başını hep başka yana çeviriyordu.

O son derece duyarlı içgüdüleriyle Nataşa da gerçi hemencecik anlamıştı ağabeyinin durumunu, ama kendisi şu anda kimsenin derdini, tasasını düşünemeyecek kadar neşeli olduğundan, ağabeyinin durumunu fark etmesine rağmen, çocuk yaştakilerin genellikle yaptıkları gibi o da bile bile kendini kandırıyordu. 'Hayır,' diye içinden geçiriyordu. 'Şu anda o kadar mutluyum ki, başkasının üzüntüsünü paylaşıp, kendime dert edemem. Hem, ben herhalde yanılmış olacağım; Nikolenka üzüntülü filan değil - o da herhalde benim kadar mutludur şu anda.' Nataşa öyle duyuyor, kendi kendine böyle diyordu.

Nataşa en iyi akustiği oranın sağladığı düşüncesiyle salonun tam ortasına giderek, "Başlayabilirsin Sonya, tamam!" dedi.

Tıpkı bir balerin gibi başını dikleştirip kollarını iki yanda cansız sallandırdıktan sonra enerjik bir hareketle ayak parmaklarının ucuna kalktı, salonun tam merkezini ayarlamak için bir iki kısa adım daha attı ve kımıldamadan durdu.

Kendinden geçmiş gibi seyreden Denisov'un bakışlarına, "Ya, ben buyum işte!" diye karşılık veriyordu sanki her hâliyle.

Kız kardeşine bakan Nikolay ise, 'Bu kadar keyifli görünmesi için bir neden mi var yani?' diye içinden geçiriyordu. 'Hiç utanıp sıkılma yok mu bu kızda, vicdanı yok mu bunun?'

O anda her şeyi unutmuş görünen Nataşa'nın hançeresinden ilk nota yükselirken kızın boynu hafifçe kabardı, göğsü şişti, gözlerine ciddi bir ifade geldi. Herhangi bir kimsenin de aynı aralıklar ve aynı kadanslarla çıkarabileceği sesler dökülüyordu gülümseyen dudaklarından, ama başkasının ağzından bin sefer

duysanız bin seferinde de soğuk bir umursamazlıkla karşılayacağınız bu sesleri, binbirinci kez onun ağzından duyduğunuzda heyecanlanır, ağlardınız.

Denisov onun sesini çok beğendiği ve onunla ilgilendiği için, Nataşa ilk kez bu kış şan derslerini ciddiye almıştı. Artık küçük çocuk gibi söylemiyordu – henüz olgunlaşmamış sesini eskisi gibi komik, çocuksu çabalamalarla zorlamıyordu; yine de onu dinleyen müzik uzmanları henüz iyi söyleyemediği görüşündeydiler. Hepsi de, “Güzel bir ses. Ama terbiye görmemiş; terbiye edilmesi gerekir,” diyorlardı. Ancak, böyle diyenlerin hepsi de bunu, Nataşa’nın okuması bittikten epey sonra söylüyorlardı. Henüz soluğunu ayarlayamayan Nataşa’nın terbiye görmemiş, geçişlerde zorlanan sesini dinlerken o uzmanlar bile ağızlarını açıp da tek kelime edemiyor, o anda sadece sesin güzelliğine kendilerini veriyor, ondan zevk alıyor, bu sesi bir kez daha dinlemek isteyeceklerini düşünüyorlardı. Nataşa’nın sesinde tüm olanaklarını kullanmayı bilmediğini gösteren öyle bir saflık, öyle lekesiz bir aralık, öyle doğal bir yumuşaklık vardı ve bunlar onun şan tekniğini bilmeyişiyle öyle güzel bağdaşıyordu ki, bu güzel bütünlüğü bozmaksızın o sesi değiştirebilmek olanaksız gibi geliyordu insana.

Nikolay gözlerini testekerlek açmış onu dinlerken, ‘Bu da nesi?’ diye düşünüyordu. ‘Ne oldu bu kıza böyle? Nasıl da söylüyor bugün böyle!’ Ve ansızın Nikolay için her şey, bütün dünya, bir bekleyiş üzerinde yoğunlaşarak odaklandı: Bir sonraki notayı, bir sonraki müzik cümlesini bekleyiş. Bütün dünya üç zamanlı temponun üç vuruşu arasında bölünüyordu âdeta: *Oh mio crudele affetto...** Bir, ki, üç... Bir, ki, üç... Bir... *Oh mio crudele affetto...* Bir, ki, üç... Bir. ‘Ah, bizim şu saçma sapan yaşantımız!’ diye düşünüyordu Nikolay. ‘İğrençlikleriyle, parasıyla, Dolohov’uyla, öfke ve onuruyla baştan aşağı çöplük... Gerçek yaşam ise burada işte... Haydi Nataşa! Haydi, benim güzelim! Göreyim seni, kızım! Bakayım bu ‘si’ye nasıl çıkacak? Çıktı işte, çıktı, Tanrı’ya şükür!’ Nikolay farkında bile olmadan, Nataşa’nın yüksek perdede ‘si’ye çıkmasına yardım etmek

* İtalyanca. Ah, benim zalim aşkı m. –çev.

için ikinci sesleri, sonra üçüncü sesi kendisi vermeye girişti. ‘Aman Yarabbi! Ne mükemmel! Yoksa ben de mi çıkabildim o kadar? Ben miydim o? Ah, ne mutlu bana!’ diye düşünüyordu.

Ah, o akor nasıl da yükselmiş, nasıl da Rostov’un yüreğindeki iyiliği yakalayıp onu da yüceltmmişti bir armoni içinde! O notayla birlikte Rostov’un ruhunda yükselen iyilik duygusu ise, dünyadaki hiçbir şeye benzemeyen, bambaşka, her şeyden üstün bir duyguydu. Kumarda ütölmek de, Dolohov’lar da ne oluyormuş o duygunun yanında, şeref sözü neymiş, namus neymiş!.. Hepsi fasa fiso! İnsan çalar, çırpır, cinayet bile işler, gene de mutlu olabilir...

XVI

Çoktandır müzikten o günkü kadar zevk almamıştı Rostov. Ama Nataşa barkarolünü bitirir bitirmez Rostov yine gerçeğe yüz yüze geliverdi. Bir şey söylemeden salondan ayrıldı, alt kata inip kendi odasına çekildi. Bir çeyrek saat sonra İhtiyar Kont neşeli ve mutlu bir hâlde kulüpten döndü. Onun eve girdiğini duyan Nikolay doğru babasının odasına gitti.

İlya Andreyeviç oğluna gururla bakıp gülümseyerek, neşeli bir sesle, “Eh, iyi eğlendin mi bari?” dedi.

Nikolay, “evet” diyecek oldu, ama dili varmadı: Neredeyse iki gözü iki çeşme boşanacaktı. Kont o sırada piposunu yakmakla uğraştığı için oğlunun durumunu fark etmemişti.

Nikolay ilk ve son kez olarak, ‘Adaam sen de, ucunda ölüm yok ya!’ diye aklından geçirdi ve babasından gezmek için arabasını istemişçesine olağan –kendisini bile utandıracak kadar olağan– bir ses tonuyla damdan düşer gibi, “Baba, bir iş için yanınıza geldim; az kalsın unutacaktım. Bana biraz para gerekti de,” deyiverdi.

O gün her zamankinden de keyifli olan babası, “Bak helee!” dedi. “O parayla idare edemeyeceğini söylemiştim ben. Ne kadar?”

Nikolay, budalalar gibi kaygısız bir sırtışıla (sonradan bu sırtışından ötürü uzun zaman kendini bağışlayamayacaktı) “Epeyce!” derken kızardı. “Kumarda biraz ütöldüm de... Yani, çok ütöl-

düm demek istiyorum –adamakıllı... Epeyce gerekiyor, kırk üç bin ruble.”

Yaşlılarda görülegeldiği gibi inmeye neden olabilecek biçimde boynu ve ensesi birdenbire kıpkırmızı kesiliveren Kont, “Ne diyor-sun? Kime?... Saçmalama şimdi!” diye bağırdı.

Nikolay, “Yarın ödeyeceğime söz verdim,” dedi.

İhtiyar Kont kollarını iki yana açıp, “Ooo!” diyerek yığılır gibi çöktü divana.

Oğlu, içinden kendi kendini aşağılar, kendini –canını vermek-le bile suçunu bağışlatamayacak– bir alçak sayarken, son derece rahat, küstah bir ses tonuyla, “Ne yapayım! Herkesin başına gelir böyle şeyler!” dedi babasına. Aslında babasının ellerine sarılıp öp-mek, önünde diz çöküp kendini bağışlatmak için yalvarmak iste-ğiyle içi titrediği hâlde, kaygısız, hatta kaba bir ses tonuyla bunun herkesin başına gelebileceğini söylemişti!

Oğlunun bu sözlerini duyunca İhtiyar Kont gözlerini indirdi, bir şey arar gibi ötesini berisini yoklamaya başladı.

“Evet evet,” diye mırıldandı. “Zor olacak, korkarım... Parayı bulmak zor olacak biraz, ama... Herkesin başına gelebilir! Evet, evet, herkesin başına gelebilir...”

Oğlunun yüzüne kaçamak bir bakışla bakıp, odadan çık-tı Kont... Babasının direnmesiyle karşılaşmayı bekleyen Nikolay böyle bir şeyi hiç ummuyordu.

“Baba! Ba-ba-cı-ğım!” diye hıçkıran Nikolay, “Bağışlayın beni!” diyerek babasının arkasından koşup onun ellerine sarıldı ve her iki elini de dudaklarına bastırarak, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

• • •

Baba oğul arasında bu konuşmalar geçerken, ana kız da ara-larında en az bunun kadar önemli bir konuşma yapmaktaydılar. Nataşa büyük bir heyecan içinde, koşa koşa annesinin yanına gel-mişti.

“Anneciğim!.. Anneciğim!.. Bana teklifte bulundu... O...”

“Ne teklifinde bulunabilirmiş sana?”

“Teklifte, evlenme teklifinde bulundu anne! Anneciğim!” diye ağlamaya başladı Nataşa.

Kontes kulaklarına inanamadı. Denisov evlenme teklif etmiş. Hem de kime?.. Bu küçücük kıza, bu ağzı süt kokan çocuğa... Bebekle oynamayı daha yeni bırakmış, öğrenimini sürdürmekte olan küçük Nataşa’ya...

Kızının şaka yaptığını umarak, “Nataşa, kes saçmalamayı artık bakayım,” dedi Kontes.

Nataşa öfkelenerek, “Hıh, saçmalıyormuşum! Olmuş bir şeyi söylüyorum ben size!” dedi. “Ben size, ne yapayım diye akıl danışmaya geliyorum, sizse bana ‘saçmaladığımı’ söylüyorsunuz...”

Kontes omuzlarını silkti.

“Gerçi düşünmek bile saçma, ama eğer Mösyö Denisov gerçekten de sana evlenme teklif ettiyse, şimdi hemen gider, kendisine eşeğin biri olduğunu söylersin, o kadar.”

Nataşa gücenmiş bir tavırla, ciddi ciddi, “Hiç de eşek değil o,” dedi.

“O hâlde, istediğin nedir senin? Zaten, bugünlerde âşık olmayanınız yok, bakıyorum da,” dedi öfkeyle Kontes. “Madem ona âşıksın, evlen öyleyse! Hadi bakalım, bahtınız açık olsun!”

“Hayır, anneciğim, âşık değilim ona. Sanıyorum, âşık değilim.”

“İyi ya, bunu söyle ona.”

“Anneciğim, kızdınız mı? Ne olur kızınayın anneciğim; benim kabahatim değil ki, öyle değil mi ama?”

Kontes gülümseyerek, “Hayır, senin kabahatin değil, ama istediğin nedir yavrum? İster misin, ben gidip konuşayım onunla?” dedi.

“Yok yok, ben kendim konuşurum, siz sadece ne demem gerektiğini söyleyin bana, yeter,” dedi Nataşa. Sonra, annesinin gülümsemesine aynı gülümsemeyle karşılık vererek, “Size kolay geliyor tabii,” diye ekledi. “Ama bana evlenme teklif ederken görecektiniz onu! Eminim, aklından böyle bir şey geçirmiyordu; ağzından kacırdı herhâlde.”

“Ne olursa olsun, sen yine de geri çevirmelisin teklifini.”

“Yo, çeviremem. Çok acıyorum ona. Öyle ince duygulu bir insan ki!”

Kontes sert ve alaycı bir tonla, “Öyleyse kabul et. Evlenme zamanın geldi de geçiyor zaten, baksana!” diye cevap verdi.

“Hayır, anneciğim, benim demek istediğim o değil. Ona çok acıyorum. Nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum.”

Küçücük Nataşa’sına erişkin kız gibi davranmak küstahlığının gösterilmiş olmasına adamakıllı içerleyen Kontes, “Zaten bir şey söylemek sana düşmez,” dedi hırsla. “Onunla ben kendim konuşurum.”

Nataşa, “Olmaz, olmaz, sakın yapmayın! Ben söylerim, siz de kapıdan dinlersiniz,” diyerek koşa koşa oturma odasından çıkıp salona geçti. Denisov orada, hâlâ klavsenin önünde oturuyordu; yüzünü ellerinin arasına almıştı.

Nataşa’nın hafif ayak seslerini duyar duymaz yerinden fırlayarak kalktı. Hızlı adımlarla Nataşa’ya doğru giderek, “Natali” dedi, “kadeğimi siz çizeceksiniz, heğ şey sizin elinizde.”

“Vasili Dimitriç, sizin için o kadar üzülüyorum ki... Hayır, yani siz çok duygulu bir insansınız da... Ama olacak şey değil... Yani, öylesi olamaz... Ama bir arkadaş olarak sizi hep seveceğim.”

Denisov öpmeye davranır gibi Nataşa’nın eline doğru eğildi ve Nataşa onun anlaşılmaz, tuhaf birtakım sesler çıkardığını duydu. Denisov’un karmakarışık, kapkara saçlı başından öptü. Tam bu sırada, çabuk çabuk onlara doğru yürüyen Kontesin etek hışırtısını duydular. Kontes yanlarına yaklaştı.

Denisov’un kulağına sert gelen, ama aslında sıkılğan bir sesle, “Vasili Dimitriç”, dedi Kontes, “bizi onurlandırdığınız için size teşekkürlerimi sunarım, ama kızım henüz çok küçük, evlenme çağında değil. Dolayısıyla, oğlumun bir arkadaşı olarak önce bana başvurmanızı beklerdim sizden. Öyle yapsaydınız, şimdi sizi böyle geri çevirmek zorunda bırakmamış olurdunuz beni.”

Denisov suçlu suçlu önüne bakarak, “Kontes...” dedi, bir şey daha söyleyecek oldu, ama söyleyemedi.

Denisov'u bu hâlde görmeyi yüreği kaldıramayan Nataşa yüksek sesle, hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı.

Denisov kırık dökük bir sesle, "Kontes, ben biğ hata işledim," diye sürdürdü konuşmasını. "Ama inanınız bana, kızınızı da, bütün ailenizi de tapağcasına seviyoğum, o kadağ seviyoğum ki, iki kez dünyaya gelsem, sizin uğğunuza iki kez canımı veğğim..."

Kontese baktı ve yüzünde en ufak bir yumuşama belirtisi göremeyince, "Heğ neyse, hoşça kalınız efendim," diyerek Kontesin elini öptü ve Nataşa'ya hiç bakmadan, hızlı, kararlı adımlarla yürüyüp çıktı salondan.

• • •

Denisov Moskova'da bir gün daha kalmak istemediğinden, ertesi gün Rostov, arkadaşını yolcu etti. Moskova'da Denisov'un ne kadar arkadaşı varsa hepsi bir araya gelip "çingenelerin yeri"nde ona bir veda eğlencesi düzenledikleri için, Denisov sonradan kendisini kızağa nasıl bindirdiklerini hatırlamadığı gibi, yolculuğun ilk üç menzilini nasıl geçtiklerini de anlayamadı.

Denisov gittikten sonra Moskova'da on beş gün daha kalan Rostov bu süre içinde evden dışarı adımını atmayıp, kolay kolay toplanamayan parayı babasının bir araya getirmesini bekleyerek, zamanının büyük bölümünü kızların odasında geçirdi.

Rostov'a eskisinden de çok bağlanan Sonya, genç adama son derece yumuşak davranıyor, bu davranışıyla, kumarda kaybetmesinin aslında bir kazanç olduğunu, Rostov'u bu yüzden daha çok sevdiğini göstermek istiyordu sanki, ama Rostov artık kendini ona layık görmüyordu.

Kızların albümlerini şiirlerle, notalarla dolduran Rostov en sonunda Dolohov'a kırk üç bin rubleyi kuruşu kuruşuna yollayıp makbuzunu aldı ve çoktan Polonya'ya varmış bulunan alayına yetişmek üzere, eski ahbablarından hiçbirisiyle de vedalaşmadan, kırım sonunda Moskova'dan ayrıldı.

İKİNCİ BÖLÜM

I

Piyer, karısıyla görüşmesinin ardından Petersburg'a hareket etmişti. Torjok'taki menzil durağında ya hazır at yoktu ya da menzil amiri elindeki atları ona vermek istemiyordu. Piyer beklemek zorunda kalmıştı. Üstündekileri çıkarmadan, yuvarlak masanın önündeki deri kaplı divana uzandı, çizmeli ayaklarını masanın üstüne dayadı ve düşüncelere daldı.

"Bavullarınızı içeriye alayım mı?" diye sordu uşağı. "Bir yatak hazırlatayım mı size? Çay ister misiniz?"

Hiçbir şey görecektir ya da duyacak durumda olmadığı için cevap vermedi Piyer. Bir önceki menzil durağında düşünmeye başladığı sorun hâlâ kafasını kurcaladığı ve şu anda onun için bundan daha önemli bir şey bulunmadığı için Piyer çevresiyle hiç ilgilenmiyordu. Petersburg'a erken ya da geç varacağı, burada yatacak yer bulup bulamayacağı umurunda olmadığı gibi, kafasını kurcalayan soruların yanında, burada birkaç saat veya ömrünün sonuna kadar kalmak bile hiçbir önem taşımıyordu onun için.

Menzil amiri, menzil amirinin karısı, kendi uşağı ve Torjok yapımı el işlemeleri satan bir köylü karısı, ayrı ayrı gelip bir şey isteyip istemediğini sordular Piyer'e. Piyer de durumunu değiştirmeden ve bunların ne istediklerini anlamaksızın, hatta kafasını kurcalayan sorunlar çözülmemiş dururken bu insanların nasıl olup da yaşayabildiklerine şaşarak, gözlüklerinin üzerinden boş boş baktı onlara. Şu an kafasını böylesine uğraştıran sorunlar aslında, düellodan sonra Sokolniki'den evine döndüğü günün gecesi aklını kurcalamaya başlamış, onu sabaha kadar uyutmamış, bir daha da yakasını bırakmamıştı. Ama yolculuk boyu yapayalnız olduğu için düşünceleri şimdi eskisinden de ağır basıyor, Piyer'e hiç soluk aldırılmıyordu. Kafasını başka şeylere vermeye ne kadar çalışırsa

çalışsın, yine hep bu aynı sorulara – hiç durmadan kendi kendine sorduğu, ama bir türlü cevabını bulamadığı sorulara dönüyordu. Sanki yaşamını bir arada tutan ana vida yalama olmuş da ne ileri ne geri çalışıyor, dış tutmadan aynı yerde boşu boşuna dönüp duruyordu; bu boşa dönüşü durdurmak da olanaksızdı.

Menzil amiri gelip Piyer'e yaltaklanarak, "Ekselanslarının iki saatçik daha beklemelerini" rica etti ve iki saat sonra "ne olursa olsun, Ekselanslarına posta arabasının atlarını vereceğini" söyledi. Menzil amirinin yolcudan daha fazla para sızdırmak için yalan söylediği belliydi.

'Şimdi bu iyi bir şey mi, yoksa kötü mü?' diye kendi kendine sordu Piyer. 'Benim için iyi, başka bir yolcu için kötü, menzil amiri içinse kaçınılmaz bir durum; çünkü karnını doyurabilmek için paraya ihtiyacı var. Adamcağız, beylik posta atlarını sivil bir yolcuya verdi diye subayın birinden dayak yediğini söylemişti bana. Aslında subay onu atları sivile verdi diye değil, kendi acelesi olduğundan dövüştür. Bense, onurumun zedelendiği düşüncesiyle vurdum Dolohov'u. XVI. Louis'yi de canidir düşüncesiyle idam ettiler ve bir yıl geçmeden bu sefer onu idam edenleri –yine aynı düşünceyle– idama gönderdiler. Kötü olan nedir? İyi olan nedir? İnsan neyi sevmeli, neyi sevmemeli? Ne için yaşıyor insan? Ben neyim? Yaşam nedir, ölüm nedir? Bütün bunları yöneten hangi güçtür?' diye soruyordu durmadan. Ama bu soruların hiçbirine verilecek bir cevap yoktu ki. Bir tanecik cevap vardı gerçi, ama o da aslında hiçbir şeyi açıklamayan, mantık dışı bir cevaptı: 'İnsan ölünce her şey biter. Ölünce ya her şeyin cevabını bulursun ya da hiçbir şey soramaz olursun.' Ama ölüm düşüncesi de korkunçtu.

Torjoklu ayak satıcısı mallarını, özellikle de keçi derisinden bir çift terliği satabilmek için yalvarıyor, canı yanmış it gibi durmadan çeniliyordu kadın. Piyer, 'Yüzlerce rubleyi üstünde taşıyan ben, bu paraları ne yapacağımı bilemezken, yırtık pırtık hırkasının içinde karşımda dikilen şu kadın bana bakarken utanıyor,' diye aklından geçirdi. 'Para onun nesine gerek? Parayla mutluluğunu bir parçacık olsun arttırabilirmiş, bir parçacık kafa huzuruna erişebilirmiş

de sanki! Kötülüğün ve ölümün, bugün ya da yarın, er geç hem de sonsuzlukla karşılaştırıldığında an kadar kısa kalan bir zaman dilimi içinde bizi alacak olan ölümün pençesinden onu ya da beni bir parçacık olsun kurtarabilecek bir şey var mı bu dünyada?’ Böylece Piyer, o yalama olmuş vidayı bir kez daha sıkmaya çalıştı, ama vida aynı yerde boşu boşuna döndü durdu.

Uşağı, Piyer’e kapalı formalarının yarısı açılmış bir kitabı getirip verdi; Madame de Souza’nın* mektuplar biçimindeki bir romanıydı bu. Emilie de Mansfel adında bir kadının, iffetini korumak için çırpınırken çektiği çileleri okumaya başladı. Piyer, ‘Madem kendisini baştan çıkaranı o kadar seviyordu, öyleyse niye karşı koyuyordu?’ diye düşünüyordu. ‘Tanrı istemese onun yüreğine o sevgi dürtüsünü koymazdı ki; o dürtüyü koyan, Tanrı’nın kendisi. Oysa benim karım –yani, eski karım– hiç karşı koymadı, böyle yapmakta da haklıydı belki. Hiçbir şeyi keşfetmiş, hiçbir şeyi icat etmiş değiliz bizler,’ dedi kendi kendine. ‘Bildiğimiz tek şey, hiçbir şey bilmediğimizdir. Bu bilgi de, bilgeliğimizin ulaşabileceği en yüksek aşamayı gösterir.’

Kafasının içindeki her şey karmakarışık, çevresindeki her şey anlamsız ve tiksindirici geliyordu Piyer’e. Ama içinde bulunduğu durumu bir yandan tiksindirici, itici bulurken, bir yandan da bunda çileli bir haz buluyordu.

Başka bir yolcunun önüne düşerek içeriye giren menzil amiri, Piyer’e yaklaşarak, “Ekselansları cüretimi bağışlarsa, bu beyefendiye azıcık yer açmalarını rica edecektim,” dedi.

Yedek at bulunmayışı yüzünden Piyer gibi beklemek zorunda kalan bu yeni gelen yolcu kısa boylu, iri kemikli, bumburuşuk sarı suratlı yaşlıca bir adamdı; kırılmış güreşçi kaşları, rengi tam olarak kestirilememekle birlikte griye çaldığı söylenebilecek parlak gözlerini çalı gibi örtüyordu.

* Souza-Botelho, Marquise de (Adelaide Marie Emilie Filleul) daha sonra (Connese de Flahaut). (1761-1836) Fransız romancısı. Romanları arasında adı anılmaya değer olanlar şunlardır: *Adele de Senanges* (1794), *Emilie et Alp-onse* (1799) –*Savaş ve Barış*’ta Piyer’in okuduğu da bu romandır– ve *Eugene de Rothelin* (1808). Madame de Souza, ilk kocasının Fransız Devrimi sırasında idam edilmesinden sonra Almanya ve İngiltere’de göçmen olarak yaşamıştır. –çev.

Ayaklarını masadan hemen indiren Piyer kalktı, gidip kendisi için hazırlanan sedire uzandı. Arada bir gözünün ucuyla yeni gelen yolcuyu izliyordu. Yolcu ise Piyer'e hiç bakmadan, yorgun ve asık bir suratla, uşağının yardımıyla yol üstlüklerini çıkarıyor, soyunup dökünüyordu. Sıska, kemikli bacaklarında keçe çizmelele, sırtında da astarı pamuklu kumaştan eskimiş bir gocukla kalan yolcu divana oturdu ve saçları kısacık kırpılmış geniş alınlı koca kafasını çevirerek Bezuhov'a baktı. Onun sert, zeki ve insanın içine işleyen bakışı karşısında şaşaladı Piyer. İçinde bu yabancıyla konuşma isteği uyandıysa da, yolun durumunu sorarak laf açıp açmama konusunda o daha kararını verinceye kadar yolcu gözlerini kapamıştı bile. Önünde kavuşturduğu buruşuk, kuru ellerinin parmaklarından birinde dökme demirden yapılmış ve kuru kafa biçiminde mühürü bulunan iri yüzük Piyer'in gözüne çarptı. Yabancı hiç kımıldamıyordu; ya dinleniyor ya da Piyer'in tahminine göre kendini gevşeterek derin bir meditasyona dalmış bulunuyordu. Adamın uşağı da kendisi gibi buruşuk, sarı suratlı biriydi, sakalı bıyığı da yoktu; tıraş ettirdiği için değil, köse olduğu için yoktu sakalı bıyığı. Bu yaşlı ama hamarat uşak, efendisinin yol çantasını açmış, çay hazırlıyordu. Biraz sonra fokur fokur kaynayan bir semaverle girdi içeriye. Her şey hazır olunca yabancı gözlerini açtı, masaya yanaştı, kendine bir bardak çay koydu, bir bardak çay da ihtiyar köse uşağı için doldurup ona verdi. Piyer tedirgin olmuştu. İçinden gelen güçlü bir isteğin onu bu yabancıyla konuşmaya zorlaması, hatta konuşmalarının kaçınılmaz olduğunu içinden bir sesin söylemesi Piyer'i huzursuz etmişti.

Uşak çayını içtikten sonra boş bardağı, tabağın içine ters çevrilip kapatılmış olarak, tamamı yenmemiş ufak bir şeker parçasıyla birlikte geri getirdi* ve başka bir isteği olup olmadığını sordu efendisine.

Yabancı, "Hayır. Kitabımı ver bana," dedi.

* Rus serfleriyle köylüleri çaylarını genellikle kıtlama içer, başka çay istemediklerini belli etmek için de bardaklarını ters çevirirlerdi. -İngilizce çev.

Uşak getirip ona bir kitap verdi ve yabancı, Piyer'in dinle ilgili olduğunu tahmin ettiği kitabı okumaya daldı. Piyer adamı seyrediyordu. Yabancı birden başını kaldırdı, okuduğu yere bir işaret koyarak kitabı kapatıp divana yaslandı ve gözlerini kapadı; yine o eski durumunu aldı. Piyer seyre o kadar dalmıştı ki, adam ansızın gözlerini açıp sert bakışlarını dimdik onun yüzüne çeviriverince, gözlerini kaçırmaya bile vakit bulamadı.

Ne yapacağını şaşırان Piyer adamın bakışından kurtulmak istiyor, ama pırıl pırıl parlayan o ihtiyar gözler karşı konulmaz bir biçimde onu kendine çekiyordu.

II

Yabancı yüksek sesle ve ağır ağır, tane tane konuşarak, "Yanılmıyorsam, Kont Bezuhov'la konuşmak onuruna ermiş bulunuyorum," dedi.

Piyer hiç sesini çıkarmadan, gözlüklerinin üzerinden soran bakışlarla bakıyordu adama.

"Sizden söz edildiğini duymuştum, sayın bayım," diye sürdürdü konuşmasını yabancı, "başınıza gelen talihsizliği de..." ("Talihsizliği de" derken bunu öyle bir vurgulamıştı ki, sanki bununla, 'Talihsizlik ya! Siz ne ad verirsiniz verin, Moskova'da başınıza gelenlerin talihsizlik olduğunu biliyorum ben,' demek ister gibiydi.) "Çok üzüldüm, sayın bayım."

Kıpkırmızı kesilen Piyer hemen bacaklarını sedirden aşağı indirerek, zoraki ve utangaç bir gülümsemeyle yaşlı adama doğru döndü.

"Talihsizliğinizden böyle söz açışım, basit bir merakdan çok daha önemli ve ciddi nedenlere dayanıyor, sayın bayım."

Yabancı bunu söyledikten sonra bakışlarını hâlâ Piyer'in üstünden ayırmaksızın, onu, yanına oturmaya çağırır gibi, divanın kenarına doğru çekildi. Piyer bu yaşlı adamla konuşmayı hem istiyor hem de istemiyordu, ama çaresiz kaldığını hissederek geldi onun yanına oturdu.

Yabancı konuşmasını sürdürerek, “Siz mutsuzsunuz, sayın bayım,” dedi. “Siz gençsiniz, bense yaşlıyım. Gücümün yettiği kadar size yardımcı olabilmeyi isterdim.”

Piyer zoraki bir gülümsemeyle, “Ya, evet,” dedi. “Sağ olun, var olun. Yolculuk nereden böyle?”

İhtiyarın yüzünde sevecen bir ifade bulunduğu söylenemezdi, hatta tam tersine, soluk ve sert bir ifade vardı, ama buna rağmen yabancıнын gerek yüzü, gerek konuşması çok çekici gelmişti Piyer’e.

“Ama eğer herhangi bir nedenle canınız benimle konuşmayı çekmiyorsa,” dedi yaşlı adam, “çekinmeden söyleyiniz, sayın bayım.” Hemen ardından da, ondan beklenmeyecek kadar yumuşak, babacan bir tavırla gülümsedi.

“Yo yo, hiç de değil! Sizinle tanıştığımıza gerçekten de çok sevindim,” dedi Piyer. Bu arada gözü yine yabancıнын ellerine takılınca, kuru kafa mühürlü yüzüğe biraz daha dikkatle baktı ve bunun masonluk simgesi olduğunu anladı.

“Sorumu bağışlayınız,” dedi, “mason musunuz siz?”

Yabancı, gittikçe daha derine işleyen bakışlarını Piyer’in gözlerinin içine dikerek, “Evet, Farmason Cemiyeti üyelerindenim,” dedi. “Hem onlar adına hem de kendi adıma size kardeşlik elimi uzatıyorum.”

Bu farmasonun kişiliğiyle kendisinde uyandırdığı güven duygusu ve mason inançlarını öteden beri gülünç bulmasının onda alışkanlık hâline getirdiği küçümseme duygusu arasında bocalayan Piyer, “Ne yazık ki,” dedi gülümseyerek, “–ne yazık ki, benim hiç anlayamadığım bir şey– nasıl söyleyeyim, bilmem ki? Yani, benim dünyaya bakış açım sizlerinkinden o kadar değişik ki, korkarım, bu yüzden birbirimizi pek anlayamayacağız.”

“Sizin bakış açınızı bilirim,” dedi mason. “Sözünü ettiğiniz ve kendi beyinsel çabalarınızın ürünü olduğunu sandığınız bu hayat anlayışı, insanların büyük çoğunluğu tarafından benimsenen ve tümüyle gururun, tembelliğin, bilgisizliğin ürünü olan bir hayat anlayışıdır. Bağışlayın beni sayın bayım, ama eğer bunu bilmesey-

dim, zaten konuşmazdım sizinle. Sizin hayat anlayışınız hazin bir yanılgıdır.”

Piyer hafifçe gülümseyerek, “Aynı rahatlıkla ben de sizin yanılgıya düştüğünüzü ileri sürebilirim,” dedi.

Sözlerinin ölçülü biçili kesinliğiyle Piyer’i gitgide daha çok şaşırtan mason, “Ben asla gerçeği bildiğimi ileri sürmem, böyle bir şeye yeltenmem,” dedi. “Hiç kimse bir başına ulaşamaz gerçeğe. Sonunda Yüce Tanrı’ya yaraşır bir mesken olacağı düşünülen tapınak, ta ilk atamız Âdem’den zamanımıza kadar milyonlarca kuşak boyunca insanların toplu çabalarıyla, ortaklaşa çalışmalarıyla taş taş üstüne konularak dikilmektedir,” diye ekledi ve gözlerini kapadı.

Bu adamla konuşurken gerçeği açık açık söylemenin şart olduğunu hisseden Piyer üzgün bir sesle ve kendini azıcık zorlayarak, “Size söylemem gerektiğini sanıyorum,” dedi. “Ben... ben Tanrı’ya inanmam.”

Milyonlarla oynayan bir zengin, cebinde beş rublesi bile bulunmadığı için mutlu olamadığını söyleyen zavallı bir yoksula nasıl küçümsemeyle gülümserse, mason da Piyer’e aynen öyle gülümseyerek dikkatle baktı gözlerinin içine.

“Evet, siz bir tanrıtanımazsınız, sayın bayım,” dedi. “Tanıyamazsınız da. Tanımadığınız içindir ki, mutsuzsunuz.”

“Evet, evet mutsuzum,” diye onu doğruladı Piyer. “Ama elimden ne gelir?”

“Siz onu tanımadığınız içindir ki, çok mutsuzsunuz, sayın bayım,” diye sert bir tavırla ve tir tir titreyen sesiyle konuşmasını sürdürdü mason. “Siz Onu tanımasanız da O burada – benim içimde, benim sözlerimde, sizin içinizde, hatta sizin şu saygısızca sözlerinizdedir!”

Biraz sakinleşmek için sustu, içini çekti. Yeniden, ama bu kez daha sakin konuşmaya başladı:

“Eğer Tanrı olmasaydı,” dedi, “sizinle şimdi Ondan söz ediyor olamazdık ki, sayın bayım. Neyin sözünü ediyoruz biz sizinle, kimin sözünü ediyoruz?” Sonra, her türlü gösteriştten uzak

bir coşkuyla, yalın ve yetkili bir ses tonuyla, “Kimdir sizin inkâr ettiğiniz?” diye sordu. “Tanrı eğer yoksa kim icat etti Onu? Akıl erdirilemeyen böyle bir Varlık kavramı nasıl oluyor da bulunuyor sizde? Nasıl oluyor da siz ve sizin gibi bütün dünya böyle akıl erdirilemeyen bir Varlığın; bütün nitelikleriyle öncesiz ve sonrasız, her şeye gücü yeten Varlığın bulunduğunu düşünebiliyorsunuz; nereden geliyor bu düşünce sizlere...”

Mason sustu ve uzunca bir süre konuşmadan durdu.

Bu sessizliği bozmaya gönlü elvermedi Piyer’in.

Mason bu sefer Piyer’e değil de, dosdoğru önüne bakarak ve heyecanından titremesine engel olamadığı kuru, ihtiyar elleriyle kitabının sayfalarını çevirerek, “Tanrı vardır, ama Onu anlayabilmek zordur,” diye yeniden söze başladı. “Varlığından kuşku duyduğunuz kimse bir insan olsaydı eğer, onu elinden tutar, getirir size gösterirdim. Ama sırf Onu görmemek, Onu anlamamak için gözlerini kapayan; sırf kendi kötülük ve günahkârlıklarını görmemek için gözlerini kapayan bir köre benim gibi zavallı bir ölümlü Onun öncesiz ve sonrasızlık niteliğini, Onun her şeye gücü yetme niteliğini ve sınırsız rahmetini nasıl gösterebilir?” Tekrar bir süre sustu. Sonra hor gören, karanlık bir gülümsemeyle, “Siz kim oluyorsunuz?” diye yeniden söze başladı. “Siz, o saygısızca sözleri söyleyebildiği için kendini akıllı sanan birisiniz. Büyük bir hüner ürünü olan saatle oynarken onu parçalayan, sonra da, sırf o parçaların ne işe yaradığını bilmediği için saati yapan ustaya inanmadığını söylemek cüretini gösteren bir küçük çocuktan bile daha budalasınız siz; onun kadar bile aklınız ermiyor. Ona akıl erdirebilmek zordur... İlk atamız Âdem’den beri yüzyıllar boyunca, günümüze dek hep o bilgiye erişmek için çabalamışsızdır, öyle olduğu hâlde yine de hâlâ sonsuzluk kadar uzağındayız o bilginin; anlayış kıtlığımız dolayısıyla görebildiğimiz sadece kendi zayıflığımız ve Onun yüceliğidir...”

Piyer ıslıl ıslıl parlamaya başlayan gözlerini masonun yüzüne dikmiş, sözünü hiç kesmeden, soru da sormadan dinliyor, dinledikçe yüreği kabarıyor, onun her dediğine bütün ruhuyla ina-

niyordu. İster masonun sözlerinin bilgece içeriğini kabul etmiş olsun, ister konuşmacının –zaman zaman neredeyse tamamıyla kesilecek kadar– titrek çıkan sesinin ciddiyetine ve o titreyişte hissedilen inancın içtenliğine, konuşmacının bu inançla ihtiyarlamış gözlerinin parlamışına ya da onun âdeta bütün benliğinden fışkıran (Piyer’in umutsuzluğu ve boş vermişliği ile büyük bir karşıtlık oluşturduğu için bir kat daha etkileyicilik kazanan) dingin ama sarsılmaz bir kesinlikle, kendini yaptığı işe adanmış görünmesine çocukça bir saflıkla kanmış olsun, Piyer bütün ruhuyla inanmaya istekli, inanmaya hazır bulunuyordu – bu nedenle de inanıyor, yeniden yaşamaya başladığını, arınıp ferahladığını duyumsayarak dünyaya yeniden gelmiş gibi seviniyordu.

“Bu bilgiye akıl yoluyla ulaşılmaz, yaşayarak ulaşılır,” dedi mason.

İçinde kuşkunun kımıltılarını duyumsayan Piyer kaygıyla, “Benim anlamadığım,” diye söze başladı. Masonun öne sürdüğü kanıtların zayıf ya da bulanık kalması ve inanmasına yardımcı olamaması ihtimali onu kaygılandırıyordu. “Benim anlamadığım,” dedi, “nasıl oluyor da insan akli sizin sözünü ettiğiniz o bilgiye ulaşamıyor?”

Mason yine babacan bir tavırla tatlı tatlı gülümsedi.

“Bilgelikğin ve gerçeğin en yücesi de tıpkı dudaklarımızın arasında süzerek emme isteğini bize veren en arı çiy damlaları gibidir,” dedi. “Şimdi ben bu çiy damlalarını alıp pis bir kaba koyarsam, artık onların arılığından söz edebilir miyim? Önce kendi içimi temizlemeliyim ki, içime aldığım o çiy damlalarını hiç değilse bir dereceye kadar temiz tutabileyim.”

Piyer sevinçle, “Evet evet, bakın bu doğru,” dedi.

“Yüce bilgelik yalnızca akla ya da fizik, tarih, kimya gibi çeşitli dallara ayrılan, bu dünyaya ilişkin, akıl yoluyla ulaşılmış bilimlere dayanamaz. Yüce bilgelik tektir. Yüce bilgelik deyince tek bir bilim akla gelir – tüm evreni ve insanın bu evren içindeki yerini açıklayan, tümel bilim. Bu bilimi elde edebilmek için insanın her şeyden önce kendi iç dünyasını arındırması, yeniden canlılığa

kavuşturması kesinlikle şarttır; dolayısıyla, bilebilmek için önce iman etmek ve mükemmelliğe ulaşmak gerekir. Tanrı, vicdan denilen ilahi ışığı ruhlarınıza zaten bu amaçla koymuştur.”

“Evet, evet,” diye bağırdı Piyer.

“Ruh gözünüzü benliğinizin içine çevirerek kendi hâlinizi beğenip beğenmediğinizi sorunuz. Aklınızdan başka bir yol gösterici tanımadınız da, nereye varabildiniz bugüne dek? Nesiniz siz? Gençsiniz, zenginsiniz, akıllısınız ve iyi bir öğrenim görmüşsünüz. Size armağan edilmiş bütün bu güzel bağışları hangi yolda kullandınız? Kendinizden ve yaşantınızdan hoşnut musunuz?”

Piyer yüzünü buruşturarak, “Hayır, yaşantımdan nefret ediyorum,” diye mırıldandı.

“Madem nefret ediyorsunuz, değiştirin öyleyse yaşantınızı siz de. Arındırın kendinizi; arındıkça ulaşırsınız bilgelige. Yaşantınızı gözden geçiriniz, sayın bayım. Nasıl geçirmişsiniz yaşamınızı? Çılgınca sefahat âlemleriyle, zamparalıkla, hep toplumdan bir şeyler alıp karşılığında hiçbir şey vermeden... Koskoca bir servete kondunuz. Nasıl kullanıyordunuz bu serveti? Başkalarına ne hayrınız dokundu? On binlerce toprak köleniz var sizin, bir kerecik olsun onları da düşündünüz mü? Maddi ya da manevi bir parçacık yardımınız dokundu mu onlara? Hayır! Onların alın teriyle ürettiklerini siz sefil yaşantınızda har vurup harman savurmak için kullandınız. İşte sizin yaptıklarınız bunlar. Kamu yararına bir işte çalışmayı hiç denediniz mi? Hayır! Aylaklıkla geçirdiniz ömrünüzü. Sonra da, sayın bayım, bir kadına yaşam yolunda kılavuz olma sorumluluğunu üstlenerek, evlendiniz; kılavuzluk edebildiniz mi bari? Onun gerçeğe giden yolu bulmasına yardımcı olmayıp, tam tersine, ahlaksızlık ve mutsuzluğun dipsiz uçurumuna yuvarladınız onu, sayın bayım. Sırf onurunuzu incitti diye bir insanı vurdunuz; bir de kalkmışsınız, Tanrı’yı tanımadığınızdan, yaşantınızı beğenmediğinizden dem vuruyorsunuz. Bunda şaşılacak bir taraf yok ki, sayın bayım!”

Yabancı sözlerini bitirdikten sonra çektiği uzun söylevden yorulmuş gibi tekrar divana yaslanarak gözlerini kapadı. İhtiyarın

kımiltısız, âdeta cansız gibi duran sert yüzünü bir süre seyreden Piyer dudaklarını kımıldattı, ama ses çıkmadı ağzından. “Evet, pislikle, günahla dolu aylak bir yaşam sürdürdüm ben!” demek istemiş, ama sessizliği bozmaya cesaret edememişti.

İhtiyar mason kısık kısık öksürerek boğazını temizledi ve uşağına seslendi.

Piyer’in yüzüne bakmaksızın, “Atlardan ne haber?” diye sordu uşağına.

“Az önce yedek atlar geldi,” diye cevap verdi uşak. “Burada biraz daha kalıp dinlenmek istemez miydiniz?”

“Hayır. Söyle de atları koşsunlar.”

Piyer kalktı, başını önüne eğip odada gezinmeye başladı. Bir yandan da, ‘Bana yardım edeceğine söz vermeden, her şeyi anlatmadan çekip gidecek mi yani?’ diye düşünüyor, arada sırada da başını kaldırıp yabancıya bir göz atıyordu. ‘Beni yapayalnız bırakacak mı burada? Doğru ya, daha önce hiç düşünmemiştim: Gerçi kendim de beğeniyor değildim, ama çok aşağılık berbat bir yaşamdı benimki de. Oysa bu adam gerçeğin nerede olduğunu biliyor, istese bana da gösterebilir.’ Piyer bunu masona söylemeye can atıyor, ama bir türlü o cesareti kendinde bulamıyordu.

Yolcu, becerikli ihtiyar elleriyle ötesini berisini toplayıp goçuğunun düğmelerini iliklemeye başladı. İşini bitirdikten sonra Bezuhov’a döndü ve nazik bir ses tonuyla, ama olağan bir şeyden söz eder gibi sordu:

“Buradan sonra yolculuğunuz ne yana, sayın bayım?”

Piyer çocuk gibi, ürkek bir sesle, “Şey... Ben... Petersburg’a gidiyorum,” diye cevap verdi. “Size minnettarım. Söylediklerinizin her kelimesine katılıyorum. Ama lütfen beni büsbütün kötü biri olarak da düşünmeyiniz. Sizin isteyebileceğiniz gibi biri olabilmeyi öteden beri bütün ruhumla dilemişimdir; ama bugüne dek kimse de çıkıp bana yardımcı olmadı ki... Yine de tabii, bütün kabahat bende. Lütfen siz bana yardımcı olunuz, öğretiniz bana, belki de günün birinde...”

Piyer sözünü sürdüremedi, yutkundu ve başını çevirdi.

Uzun bir sessizlik oldu. Masonun bir şeyler düşündüğü anlaşıyordu.

“Yardım ancak Tanrı’dandır,” dedi, “ama cemiyetimiz elden geldiğince derdinize bir çare bulmaya çalışacaktır, sayın bayım. Petersburg’a gittiğinizde,” (not defterini çıkardı, kocaman bir sayfayı yırtıp birkaç satır karaladı ve kâğıdı dörde katlayarak) “bunu Kont Vilarski’ye verirsiniz,” dedi. “Yalnız, izin vererseniz size ufak bir öğüdüm olacak. Başkente vardığınızda ilk yapacağınız şey bir süre herkesten uzak, kendi kendinizle baş başa kalmak, eski yaşam biçiminizden uzak durmak olmalıdır.” Uşağının geldiğini görünce de, “Eh, size iyi yolculuklar ve başarılar dilerim, sayın bayım...” diye ekledi.

Piyer daha sonra menzil amirinin kayıt defterinden, bu yolcunun Osip Alekseyeviç Bazdayev* olduğunu öğrendi. Eskiden, daha Novikov** zamanında en önde gelen Martinist masonlardan biriydi Bazdayev. O gittikten sonra Piyer uzun süre ne yatabildi ne de atların değiştirilmesini isteyebildi; odayı bir aşağı bir yukarı arşınlayarak geçmişteki kötü yaşantısını düşünüp durdu, sonra da yeniden yaşama dönmenin verdiği hevesle, gelecekte kendisini bekleyen ve artık ulaşılması kolay görünen mutlu, erdemli, lekesiz bir yaşamı canlandırdı gözlerinin önünde. Zaten, o erdemli yaşamının ne güzel bir şey olduğunu unutmuştu da sırf o nedenle doğru yoldan sapmıştı vaktiyle; şimdi böyle düşünüyordu. Ruhunda o eski kuşkuların izi bile kalmamıştı. Erdem yolunda birbirlerine destek olmak amacıyla insanların birleşerek cemiyet kurabileceklerine, bunun olabilirliğine bütün yüreğiyle inanıyor, masonluğa da böyle bir cemiyet gözüyle bakıyordu şimdi.

* Bazdayev: Tolstoy burada tarihsel bir kişi olan O. A. Pazdayev adından yararlanmış, iki harfini değiştirerek kullanmıştır. –İngilizce çev.

** N. İ. Novikov. (1744-1818) Moskova’ya yerleştikten sonra 1799’da eyleme geçen Rus farmasonudur. Özellikle halkın eğitilmesi ve eğitici yayımlarla ilgilenmiştir. 1792’de kurduğu eğitim derneği hükümet tarafından kapatılmış ve Novikov, Schlüsselburg’da kalebentliğe mahkûm edilmiştir. Novikov zamanındaki Martinistler de adlarını mistik eserler yazar I. C. de Saint Martin adındaki teosofisten alan bir Rus farmason derneği idi. –çev.

Piyer gelişinden kimseyi haberdar etmedi Petersburg'da; evinden dışarı adımını bile atmadan, kimin tarafından gönderildiğini bilmediği, Thomas Kempis'in bir kitabını okuyarak geçiriyordu günlerini. Sabahtan akşama kadar bu kitabı okuyordu. Okudukça da bir şeyin gittikçe daha çok farkına varıyordu; o zamana kadar yabancı olduğu, hiç tatmadığı, inançtan doğan bir sevincin varlığını duyumsuyordu. Kusursuzluğa ulaşmanın mümkün olduğuna inanmaktan, insanların arasında (Osip Alekseyeviç'in ona açıkladığı gibi) kardeşçe bir sevginin var olabileceğine inanmaktan doğan bir sevinçti bu. Petersburg'a gelişinin üzerinden bir hafta geçmişti. Bir akşamüstü, Polonyalı genç kont Vilerski, tıpkı vaktiyle Dolohov'un düello tanışığının yaptığı gibi son derece resmî, etikete uygun tavırlarla Piyer'in odasına girdi; bu adamı Petersburg sosyetesinden gözü ısıırıyordu Piyer'in. Genç Kont kapıyı arkasından kapadı, başka kimse olup olmadığını gözüyle araştırdı ve kendilerinden başka kimsenin bulunmadığına iyice akli yatıp içi rahat etmeden de ağzını açmadı.

Oturmadan, "Size bir mesaj ve bir öneri getirdim, Kont," dedi. "Cemiyetimiz üyelerinden, çok yüksek mevkide bulunan bir kişi, sizin cemiyetimize belli süre beklenmeksizin kabulünüz için başvuruda bulundu ve size benim kefil olmamı istedi. Bu kişinin isteklerini yerine getirmeyi kutsal bir görev sayarım. Benim kefaletim altında Masonluk Cemiyetine girmeyi istiyor musunuz?"

Vaktiyle balolarda, en gösterişli hanımların arasında hemen hemen her zaman yüzünde tatlı, yumuşak bir gülümsemeyle dolaşırken gördüğü bu adamın şimdi böyle sert, buz gibi bir ses tonuyla konuşması Piyer'i şaşırtmıştı.

"Evet, istiyorum tabii," dedi.

Vilerski başını eğerek selamladı Piyer'i.

"Bir sorum daha olacak, Kont," dedi. "Buna bütün içtenliğinizle, bir mason adayı olarak değil de *galant homme** olarak ce-

* Fr. Mert erkek. -çev.

vap vermenizi rica ediyorum: Eski görüşlerinizi bıraktınız mı? Tanrı'ya inanıyor musunuz?"

Piyer kendini şöyle bir yokladı.

"Evet... Evet, Tanrı'ya inanıyorum," dedi.

Vilarski, "Öyleyse..." diye başlayacak oldu, ama Piyer onun sözünü kesti.

"Evet, gerçekten de inanıyorum Tanrı'ya," diye tekrarladı.

"Öyleyse gidebiliriz," dedi Vilarski. "Arabam emrinizdedir."

Yol boyunca hiç konuşmadı Vilarski. Nasıl davranması, nasıl cevaplar vermesi gerektiği konusunda Piyer'in kendisine yönelttiği bütün sorulara, Piyer'i, kendisinden (Vilarski'den) çok daha değerli biraderlerin sınavdan geçireceği, Piyer'e ise doğruyu söylemekten başka bir iş düşmeyeceği cevabını vermekle yetindi.

Araba mason locasının bulunduğu koskoca bir konağın avlusuna girdi. Piyer'le Kont Vilarski karanlık bir merdivenden çıkıp, iyi aydınlatılmış ufak bir antreye girdiler ve burada onlara yardım edecek bir uşak bulunmadığı için, pelerinlerini kendileri çıkardılar. Antreden başka bir odaya geçtiler. Tuhaf kılıklı bir adam göründü kapı ağzında. Vilarski bu adama yaklaşp alçak sesle Fransızca bir şeyler konuştuktan sonra odadaki ufak elbise dolabının önüne gitti; dolapta Piyer'in o güne kadar benzerini görmediği birtakım giysiler vardı. Vilarski dolaptan mendile benzer bir bez alıp bununla Piyer'in gözlerini bağladı, başının arkasından düğüm atarken de düğümün arasına saçını kıştırıp canını acıttı. Sonra Piyer'in başını kendine doğru çekti, yüzünden öptü ve elinden tutup önüne düşerek yürüttü. Piyer bir yandan utangaç utangaç gülümsüyor, bir yandan da, saçını kıştıran düğüm canını acıttığı için yüzünü buruşturuyordu. Böyle hem gülümseyip, hem yüzünü buruşturarak, kollarını koca gövdesinin iki yanından koyvermiş bir hâlde Vilarski'nin ardı sıra ilerliyor, adımlarını çekine çekine atıyordu.

Vilarski onu on adım kadar götürdükten sonra durdu. "Biraderler arasına katılmaya kesin kararlıysanız," dedi Piyer'e, "başınıza ne gelirse gelsin erkekçe dayanmalısınız." (Piyer olumlu

anlamda baş salladı.) “Kapıya vurulduğunu duyunca gözlerinizi açarsınız,” diye ekledi Vilarski. “Size cesaret ve başarılar dilerim,” diyerek Piyer’in elini sıkıp yanından ayrıldı.

Yalnız başına kalan Piyer hâlâ öyle utangaç utangaç gülümsemeyi sürdürüyordu. Bir iki kez omuzlarını silkip mendili açmak ister gibi elini kaldıracak olduysa da, tekrar indirdi. Gözleri bağlı olarak geçirdiği beş dakika ona bir saat gibi geliyordu. Gitgide kolları uyuşmaya, dizlerinin bağı çözülür gibi olmaya başladı. Müthiş bir yorgunluk hissediyordu. Karmakarışık duygular içindeydi. Bir yandan başına geleceklerden korkarken, öbür yandan, korktuğunu belli etmekten daha çok korkuyordu. Neler olacağını, kendisine neyi açıklayacaklarını çok merak ediyordu; ama hepsinden önemlisi, Osip Alekseyeviç’le tanıştığından beri hayalini kurduğu o aylaklıktan uzak, erdemli ve arınmış yaşam yoluna adım atma zamanının en sonunda geldiğine seviniyordu. Kapıya birkaç kez sertçe vurulduğunu duydu. Gözündeki bağı çözdü, çevresine göz gezdirdi. Zifiri karanlık odada sadece, beyaz bir nesnenin içinde yanan ufacık kandilin ölgün ışığı görünüyordu. Piyer ışığa doğru yaklaşıncı kandilin kapkara bir masanın üstünde durduğunu, masanın üstünde açık bırakılmış bir de kitap bulunduğunu gördü. Kitap, Yuhanna İncili idi. İçinde kandil yanan beyaz nesne de oyuklarıyla, göz çukurlarıyla, dişleriyle mişleriyle insan kuru kafasıydı. Piyer, Yuhanna İncili’nin ilk sözcüklerini (*Kelam başlangıçta var idi ve Kelam Allah nezdinde idi ve Kelam Allah idi.*)* okuduktan sonra masanın yanından dolaştı ve ağzına kadar bir şeylerle doldurulmuş büyük, açık bir sandık gördü. İnsan kemikleriyle dolu bir tabuttu bu. Gördükleri onu hiç şaşırtmamıştı. Eski yaşamından bambaşka, yepyeni bir yaşama adım atma umuduyla dolu olduğu için, hep olağanüstü şeylerle, hatta şu anda karşılaştıklarından da olağanüstü şeylerle karşılaşmayı zaten bekliyordu. Kuru kafa, tabut, İncil –buna benzer şeyleri– hatta daha fazlasını bekliyordu o. Çevresine bakınıyor, mistik duygularını harekete geçirme çabası içinde durmadan, “Tanrı, ölüm, sevgi, insanların

* Yeni Ahit, Yuhanna İncili, Bab 1; 1-3. –çev.

kardeşliği,” diye mırıldanarak bu sözcükler yoluyla belli belirsiz birtakım düşünceler çağrıştırıp, bu düşüncelerden sevinç payı çıkarmaya çalışıyordu. Kapı açıldı, içeriye biri girdi.

Odadaki ölgün ışığa gözleri artık alıştığı için içeri girenin kısa boylu bir adam olduğunu seçebildi Piyer. Adam aydınlıktan birdenbire karanlığa girdiği için olacak, bir an duraladı, sonra sakıngan adımlarla ilerleyip deri eldivenli ufacık ellerini masanın üstüne koydu.

Bu kısa boylu adam, göğsünün tamamını, bacaklarının da bir bölümünü örten beyaz deriden bir önlük giymişti; boynundaki gerdanlığa benzer nesnenin altından yukarıya doğru çıkan beyaz, kırmalı dik yaka, adamın aşağıdan aydınlanan uzun suratını çerçeveliyordu.

Piyer’in çıkardığı hafif hışırtıyı duyunca ona doğru dönen adam, “Senin işin ne burada?” dedi Piyer’e. “Aydınlığın gerçeğine inanmayan sen, aydınlığa gözlerini yummuş olan sen, ne arıyorsun burada? Bizlerden istediğin nedir? Bilgelik mi, erdem mi, aydınlatılma mı?”

Kapı açılıp da bu yabancı adam içeriye girdiği anda Piyer, çocukluğunda günah çıkarırken hissettiği o korkuyla karışık saygıya benzer duyguya kapılmıştı. Alışıl gelmiş günlük yaşam koşulları içinde düşünüldüğü zaman tamamıyla yabancı olduğu, ama insanları birbirine bağlayan kardeşlik duygusunun kendisine çok yakın kıldığı bir kişiyle karşı karşıya bulunduğunu hissediyordu. Yürek çarpıntısından soluğu kesilerek Retor’a (cemiyete kabul edilmek isteyen adayı –ya da istekliyi– hazırlayan biradere bu ad verilir) doğru ilerledi Piyer. Retor’a iyice yaklaşıncı onun Smolyaninov adında bir tanıdığı olduğunu gördü. Burada bir tanıdığıyla karşılaşıncı küçük düşürülmüş gibi oldu – tanıdık biri yerine herhangi bir biraderin, erdemli bir öğretmenin bulunmasını yeğlerdi. Piyer tutulup kaldığı için uzunca bir süre konuşamadı, bunun üzerine Retor de sorusunu tekrarlamak zorunda kaldı.

“Evet... ke...ke...kendimi yenilemek istiyorum,” diyebildi Piyer zorlukla.

“Pekâlâ,” dedi Smolyaninov, hemen ardından da çabuk çabuk konuşarak devam etti; hızlı hızlı, ama sakın bir sesle konuşuyordu: “Amacına ulaşman için kutsal cemiyetimizin sana hangi araçlarla yardımcı olacağı konusunda hiç fikrin var mı?”

Piyer gerek heyecanından, gerek soyut konuları Rusça konuşmaya alışık olmayışından ileri gelen bir tutuklukla ve titrek sesle, “Ke...ke...kendimi yenilemek için yo- yo-yol göstereceğinizi, ba... ba...bana ya...ya... yardım edeceğinizi umu-umu-umuyorum,” diyebildi zorlukla.

“Farmasonluk hakkında ne biliyorsun?”

“Sanıyorum farmasonluk, erdemli amaçlar taşıyan insanların *fraternite**’sini* ve eşitliğini öngörür,” dedi Piyer, ama bunları söylerken de ağzından çıkanları, yaşadığı anın ciddiliğine yakıştıramayarak utandı bir yandan. “Sanıyorum...”

Aldığı cevaptan hoşnut kaldığı anlaşılan Retor, bir çırpıda, “İyi!” dedi. “Amacına din yoluyla ulaşmayı hiç denemiş miydin?”

Piyer, “Hayır, dini yanıltıcı bulduğum için hiç o yola başvurmadım,” derken o kadar alçak sesle konuşmuştu ki, onu duyamayan Retor ne dediğini sordu. Piyer de, “Ben ateist idim,” cevabını verdi.

Bir anlık bir suskunluktan sonra Retor, “Gerçeği arayışının nedeni, gerçeğin yasalarını kendi yaşamına da uygulamak; bu yüzden de bilge ve erdemli olmak istiyorsun. Öyle değil mi?” dedi.

“Evet evet,” diye doğruladı Piyer.

Retor boğazını temizledi, eldivenli ellerini göğsünün üstünde kavuşturup konuşmaya başladı.

“Şimdi sana cemiyetimizin belli başlı amaçlarını açıklamam gerekiyor,” dedi. “Eğer cemiyetimizin amaçları senin amaçlarına uygun düşüyorsa, o zaman biraderler arasına katılmanın bir yararı dokunur sana. Cemiyetimizin, ana amacının temeli –ki, bunu hiçbir ölümlünün gücü yıkamaz– son derece önemli bir gizi korumak, kuşaktan kuşağa aktararak sonsuza dek saklamaktır; tüm insanlığın yazgısı, bize çok eski çağlardan, ta ilk insandan kalan bu gizin korunmasına bağlıdır belki de. Ama insan kendini uzun ve çileli

* Fr. Kardeşliği. –çev.

çalışmalar yoluyla önceden hazırlamazsa bu gize erişemez; öyle bir özelliği vardır ki, ona kolayca ulaşabilmek herkesin harcı değildir. Dolayısıyla bizim ikinci bir amacımız da bu gize ulaşmak için çaba harcamış olanların gelenek ve görenekler yoluyla bize bıraktıkları araçları kullanarak üyelerimizi elden geldiğince hazırlamak; kendilerini yenilemelerine, yüreklerini arındırmalarına, kafalarını aydınlatmalarına, bu gizi kavrayabilecek hâle gelebilmelerine yardımcı olmaktır. Üçüncü amacımız ise, üyelerimizi arındırıp yenilemek ve onları inanç ve erdemin örneği olarak göstermek yoluyla tüm insan ırkını düzeltmeye, böylelikle de dünyada hüküm süren kötülüğe karşı bütün gücümüzle savaşmaya çalışmaktır. Şimdi sen bunlar üzerinde düşün, ben tekrar yanına geleceğim,” diye sözünü bitirerek odadan çıktı Retor.

Piyer, ‘Dünyada hüküm süren kötülüğe karşı savaşmak...’ diye onun sözlerini kendi kendine tekrarlarken, kafasının içinde, gelecekte bu yönde yapacağı etkinliklere ilişkin birtakım hayaller canlandı. Bundan on beş gün önceki Piyer’e benzeyen insanlarla konuşacağını, onları doğru yola getirmek için öğütlerde bulunacağını düşünmeye başladı. Kafasının içinde kader kurbanı olmuş, kötü yola düşmüş birtakım insanlar canlandırıyor, sözleriyle, davranışlarıyla onlara nasıl yardımcı olacağını gözünün önüne getiriyor, hayalinde canlandığı birtakım zalimlerin elinden kurbanlarını kurtarıyordu. Retor’un sözünü ettiği üç amaç içinde bu sonuncusu, yani, insanlığı düzeltme amacı Piyer’in özellikle hoşuna gitmişti. Sözü edilen önemli giz, merakını uyandırmakla birlikte somut önemli olan bir şey gibi görünmemişti gözüne; ikinci amaç, yani, insanın kendini arındırması ve yenilemesi konusu pek de ilgilendirmemiş Piyer’i, çünkü şimdiden bütün eski hatalarından arınmış, pırıl pırıl olmuş, her türlü iyiliğe hazır sayıyordu kendini zaten.

Yarım saat sonra Retor geri geldi ve her farmasonun belleyip iyice benimsemesi gereken yedi erdemi saydı ona; Hazreti Süleyman tapınağının yedi basamağına tekabül eden bu yedi erdem şunlardı: 1. Ketumluk (cemiyetin sırlarını saklama), 2. İtaat (cemiyetin daha yüksek rütbeli üyelerinin sözünü dinleme), 3. Ahlak, 4. İnsanları

sevmek, 5. Mertlik, 6. Cömertlik, 7. Ölümü sevmek. “Bu yedinci erdemi benimseyebilmek için,” dedi Retor, “ölüm üzerine sık sık meditasyon yapmaya çalış; böylelikle zaman içinde ölümü artık düşman gözüyle görmemeye başlar, erdem yolundaki çabalamalardan yorulan ruhunu bu dünyanın dertlerinden kurtarıp o çabaların ödülü olan barışa kavuşturacak bir dost gözüyle görürsün.”

Retor sözlerini bitirip çekildikten, onu düşünceleriyle baş başa bıraktıktan sonra, ‘Evet, böyle olması gerekiyordu,’ diye düşündü Piyer. ‘Öyle olması gerekiyor, ama ben henüz yeterince güçlenmiş değilim ki; o yüzden de anlamını yeni yeni kavramaya başladığım yaşamımı hâlâ seviyorum.’ Öte yandan, parmaklarıyla sayarak hatırlamaya çalıştığı erdemlerden aklında kalan beşini şimdiden bütün ruhuyla benimsediğini hissediyordu: mertlik, cömertlik, ahlak, insanları sevmek ve özellikle de ona erdem olmaktan çok, mutluluk gibi görünen, itaat. (Artık aklına estiği gibi yaşamaktan kurtulup, iradesini salt gerçeği bilenlerin emrine vermiş olmaktan son derece mutluydu Piyer.) Yedincisini unutmuştu; bir türlü hatırlayamıyordu.

Bir öncekine göre daha kısa bir aradan sonra Retor üçüncü kez yanına geldi ve niyetinde hâlâ ısrarlı olup olmadığını, kendisinden istenilecek her şeye boyun eğme konusunda kararından cayıp caymadığını sordu Piyer’e.

“Her şeye hazırım,” dedi Piyer.

“Sana şurasını da bildireyim ki,” dedi Retor, “cemiyetimiz öğretilerini sadece söz yoluyla vermekle kalmaz, bilgelik ve erdem peşindeki aday üzerinde belki sözlerden çok daha etkili olan başka araçlar da kullanır. Bu oda ve odanın içinde gördüğün şeyler de herhalde sözcüklerden çok daha fazlasını ilham etmiştir yüreğine şimdiden; tabii, yüreğini temiz tuttuysan. Üyeliğe kabul edilme süreci içinde aydınlanmanı sağlamak için buna benzer başka yöntemler de uygulanabilir sana. Bizim cemiyetimiz de öğretilerini hiyerogliflerle açıklayan çok eski mason cemiyetlerinin tuttuğu yolu izler,” dedi Retor. “Hiyeroglif, beş duyumuzla algılanamayan soyut bir kavramın simgesidir ve simgelediği şeyin özgül niteliklerini taşır.”

Piyer hiyeroglifin ne olduğunu çok iyi bildiği hâlde, bir şey söylemeye cesaret edemedi. Retor'u ses çıkarmadan dinlerken, adamın söylediklerine bakarak, pek yakında sınavının başlayacağını sezinliyordu.

“Kararını iyice verdinse, üyeliğe kabulün için gerekli sınavlara geçeyim artık,” diyerek Piyer’e yaklaştı Retor. “Cömertliğini göstermen için tüm değerli eşyanı bana vermeni istiyorum.”

Tüm varlıklarının istendiğini sanan Piyer, “Hepsi yanımda değil ki,” dedi.

“Üzerinde ne varsa: saat, para, yüzük...”

Piyer cüzdanıyla saatini hemen çıkardıysa da, nikâh yüzüğünü parmağından çıkarırken epeyce zorluk çekti. Bu iş de bitince Retor tekrar konuştu.

“İtaatkârlığını göstermen için, soyunmanı istiyorum.”

Retor’un sırayla verdiği talimata uyarak önce ceketini, sonra yeleşini, daha sonra da çizmesinin sol tekini çıkardı Piyer. Mason onun gömleğini tuttu, göğsünün sol tarafını sırtına kadar açtı, sonra eğilip pantolonun sol paçasını dizinin üstüne kadar sıyırdı. Adamı zahmetten kurtarmak isteyen Piyer çizmesinin sağ tekini çabucak çıkarıp sağ paçasını da kendisi sıvamaya hazırlanırken, mason bunun gerekli olmadığını söyleyerek, sol ayağının altına bir terlik verdi. Piyer içinden durumuna gülüyor, utanıyordu; kuşku lanmaya da başlamıştı. Kendini tutup belli etmemeye çalışıyordu, ama bütün çabalarına rağmen yine de elinde olmaksızın yüzünde beliriveren çocuksu, sıkılğan bir gülümsemeyle doğruldu, kollarını sarkıttı, Retor’un önünde bacakları iki yana açık olarak dikilip adamın yeni emirlerini dinlemeye hazırlandı.

“Açık yürekliliğini göstermen için de son olarak, en büyük tutkununu bana anlatmanı istiyorum senden,” dedi Retor.

“Tutkum! Bir sürü tutkum vardı benim,” dedi Piyer.

“Erdeme giden yolda seni en çok tökezleteni hangisiyse, onu,” dedi mason.

Piyer durdu, düşünmeye koyuldu.

‘Şaraba düşkünlüğüm mü? Oburluğum mu? Aylaklığım mı? Tembelliğim mi? Çabuk öfkeye kapılıp hemen gözü dönüveren biri

oluşum mu? Kadınlara düşkünlüğüm mü?’ diye kafasından kusurlarını bir bir sayıyor, ölçüştürüyor, ama hangisine öncelik vereceğini bilemiyordu.

Duyulur duyulmaz bir sesle, “Kadınlar,” dedi.

Retor bu cevabı aldıktan sonra uzunca bir süre hiç kımıldamadan, konuşmadan durdu. Sonunda yaklaştı, masanın üstünde duran bezi alıp tekrar gözlerini bağladı Piyer’in.

“Sana son kez söylüyorum: Bütün dikkatini kendi benliğine çevir, fiziksel duygularına gem vur ve mutluluğu tutkularında değil, kendi yüreğinde ara. Mutluluğun gizi dışımızda değil, içimizdedir...”

Hanidir içinde kaynamaya başladığını fark ettiği o taptaze mutluluk pınarının şimdi bir coşku ve sevinç seli gibi taşarak yüreğini yıkadığını duyumsuyordu Piyer.

IV

Retor’un konuşmasını bitirmesinden biraz sonra birisi Piyer’i almaya geldi, ama bu demin konuştuğu Retor değildi; gelenin, kefilî Vilarski olduğunu sesinden tanıdı Piyer. Kararının kesin olup olmadığı tekrar soruldu, o da, “Evet, evet, kabul ediyorum,” diye karşılık verip yürüdü; açık göğsünden şişman memesi dışarı çıkmış, bir ayağında çizme, öbür ayağında terlikle ve yüzünde mutlu, çocuksu bir gülümsemeyle, sakıngan sarsak adımlarla ilerlerken, Vilarski de kılıcının ucunu onun çıplak göğsüne dayalı tutuyordu. Piyer’i odadan çıkardıktan sonra sık sık yön değiştirerek kâh geriye, kâh ileriye dönen dolambaçlı koridorlardan geçirip sonunda locanın çift kanatlı kapısının önüne getirdiler. Vilarski öksürünce, kapıya dülger çekiciyle vurularak içeriden karşılık verildi ve kapılar ardına kadar açıldı. Kalın bir erkek sesi (Piyer’in gözleri hâlâ bağlıydı) ona kim olduğunu, nerede doğduğunu, doğum tarihini v.b. sordu. Sonra yine gözleri kapalı olarak onu alıp dolaştırmaya başladılar; bu dolaştırmalar sırasında bir yandan da birtakım simgelere başvurarak, ona gerçeğe giden uzun yolda karşılaşacağı zor-

lukları, kutsal sevgiyi, Evrenin Ölümsüz Mimarını, erdem yolunda karşılaşacağı tehlike ve zorluklara cesaretle göğüs germesi gerektiğini anlattılar. Dülger çekiçleri ve kılıçlarla bir yerlere vurularak çıkarılan sesler arasında böyle dolaşıp dururlarken bir şey Piyer'in dikkatini çekti: Ona hitap ederlerken bazen "İstekli," bazen "Çileli", bazen de "Aday" diyorlardı. Onu bir nesneye doğru yaklaştırdıkları sırada yönlendiricilerinin duraksadıklarını, ikircilikli kaldıklarını fark etti Piyer. Çevresindekilerin fısırlar aralarında tartıştıklarını, içlerinden birinin Piyer'i ille de bir halının üstünde yürütmek içinrettiğini duydu. Derken, Piyer'in sağ elini tutup bir nesnenin üzerine koydular, öbür eline de bir pergel tutuşturdular, sonra da, pergeli göğsüne bastırmasını ve cemiyet yasalarına bağlılık andını yüksek sesle okuyan birinin ardından andı tekrarlamasını istediler. Daha sonra kandiller söndürölüp, kokusundan anlaşıldığına göre ispirto lambası yakıldı ve Piyer'e az sonra "küçük ışığı" göreceği söylendi. Gözlerindeki bağ çözölünce Piyer ispirto lambasının ölgün ışığında bir an düş gördüğünü sandı; tıpkı Retor gibi önlükler takmış birtakım adamlar Piyer'in karşısında dikilmişler, ellerindeki kılıçları onun göğsüne çevirmişlerdi. Bu adamlardan birinin beyaz gömleği kan lekeleri içindeydi. Piyer onları görünce, vurmalarını ister gibi göğsünü gererek kılıçların üzerine doğru yürüdü. Ama kılıçlar geri çekildi ve yeniden gözleri bağlandı Piyer'in.

"İşte küçük ışığı gördün," dedi bir ses. Bunun üzerine kandiller tekrar yandı ve birisi Piyer'e şimdi de büyük ışığı göreceğini söyledi. Tekrar gözündeki bağ çözdüler, aynı anda da on, on iki kişi bir ağızdan şu sözleri söylediler: "*Sic transit gloria mundi.*"*

Yavaş yavaş kendini toparlamaya başlayan Piyer çevresine göz gezdiriyor, odada bulunan adamları inceliyordu. Siyah örtölü kocaman bir masanın çevresinde, Piyer'in daha önce gördüğü kişiler gibi giyinmiş on iki birader oturuyordu. Piyer bunların çoğunu Petersburg sosyetesinden tanıyordu. Masanın başında, boynunda tuhaf bir haç asılı, tanımadığı, gençten bir birader vardı. Bu gen-

* Lat. Bu dünyanın debdebesi işte böyle geçicidir. -çev.

cin sağında, Piyer'in iki yıl kadar önce Anna Pavlovna'nın evinde gördüğü İtalyan *abbe* oturuyordu. Çok önemli bir devlet adamıyla, bir zamanlar Kuragin'lerin evinde özel eğitmenlik yapan İsviçreli öğretmen de aralarındaydı. Hepsi de yüzlerinde son derece ciddi bir ifadeyle ses çıkarmadan oturuyor, elinde dülger çekici tutan Üstadı Azam'ın konuşmasını dinliyorlardı. Duvardaki oyuğa yerleştirilmiş yıldız biçimli bir nesne kızıl bir ışık saçıyordu. Masanın bir yanında, çeşitli resimler işli bir halı seriliydi yere; öbür yanda da mihraba benzer bir kürsü, kürsünün üstünde de Yeni Ahit ile bir kuru kafa duruyordu. Masanın yanına çepeçevre, kiliselerdeki mumları andıran koskocaman yedi mum dikilmişti. Biraderlerden ikisi Piyer'i alıp kürsünün önüne getirdiler, bacaklarını dik açı oluşturacak biçimde yana açtırdıktan sonra, tapınağın kapısı önünde bulunduğunu söyleyerek secdeye kapanmasını istediler.

Biraderlerden biri fısıltıyla, "Daha önce eline mala verilmesi gerekirdi," dedi.

"Aaa! Sessiz olalım, lütfen!" dedi bir başkası.

Kendisinden isteneni yerine getirmeyen Piyer miyop gözleriyle şaşkın şaşkın bakınıyordu; kafasının içinde birdenbire birtakım kuşkular uyanmıştı. "Neredeyim ben? Ne yapıyorum ben böyle? Bu adamlar benimle dalga mı geçiyorlar, nedir? Günün birinde bu yaptıklarından utanmaz mıyım sonra?" Ama kuşkuları sadece bir an sürdü. Çevresindeki insanların ciddiyetini hiç yitirmeyen yüzlerine baktı, o ana kadar başından geçenleri düşündü ve bu işi yarı yolda bırakamayacağını anladı. Kuşkuya kapılmaktan duyduğu pişmanlıkla ve inancını tazeleme çabası içinde, tapınağın önünde yere attı kendini. Önceki inancı ve bağlılık duygusu, üstelik daha da güçlü bir biçimde, gerçekten de yeniden uyandı içinde. Yüzükoyun yere kapanmış durumda kısa bir süre kaldıktan sonra ayağa kalkmasını söylediler, sonra da sırtına diğerleri gibi beyaz deriden bir önlük geçirip, bir mala ile üç çift eldiven tutuşturdular eline. Bunun üzerine, Üstadı Azam (veya Üstadı Muhterem, Üstatlar Üstadı) Piyer'e anlatmaya başladı: Gücü ve saflığı simgeleyen beyaz önlüğe asla leke sürdürmemeye çalışması gerektiğini söyledi; ikin-

ci olarak o gizemli maladan söz ederek, bu malayla hem kendi yüreğindeki kötülüğü kazıyacağını hem de sabır ve feragatla çalışarak komşusunun yüreğindeki iyilik yolunu düzleyeceğini anlattı. Üç çift eldivenden birinci çiftin ne anlama geldiğini şimdilik ona açıklayamayacaklarını söyledi; bunlar erkek eldivenleriydi. Yine erkek eldiveni olan ikinci çifti locanın toplantılarında giyecekti Piyer. Kadın eldiveni olan üçüncü çifte gelince, bu konuda da şöyle dedi Piyer'e:

“Sevgili biraderimiz, bu kadın eldivenleri de senindir. Saygını en çok kazanan kadına verirsin bunları. Bu armağan, masonluk yolunda seninle birlikte yürümeye layık, yoldaş diye seçeceğin kadına senin yürek temizliğinin taahhüdü olacaktır.” Bir an sustuktan sonra ekledi: “Yalnız, aman dikkat et, sevgili biraderimiz, sakın ola kirli eller giymesin bu eldivenleri.”

Üstadı Azam bu son sözleri söylerken onun biraz utanır gibi olduğunu fark etti Piyer. Kendisi daha da çok utanmış, kıpkırmızı kesilmişti; çocuk gibi ağlamaya başlayacaktı neredeyse. Piyer utanç içinde, şaşkın şaşkın sağına soluna bakınırken odaya da sıkıntılı bir sessizlik çökmüştü.

Sessizliği biraderlerden biri bozarak Piyer'i alıp halıya doğru götürdü ve elindeki yazma kitaptan, halıdaki simgelerin anlamlarını ona okumaya başladı: Güneşin, ayın, çekicin, şakulün, malanın, yontulmamış kayanın, dört köşe yontulmuş temel taşın, sütunun, üç pencerenin vb. anlamlarını bir bir açıkladı. Bunun ardından Piyer'e oturacağı yeri gösterdiler. Mason işaretleriyle parolasını da öğrettikten sonra oturmasına izin verdiler. Bunun üzerine Üstadı Azam tüzük maddelerini okumaya geçti. Tüzük çok uzundu, Piyer ise sevinç, heyecan ve utançtan okunanları anlayacak durumda değildi. Tüzüğün yalnız son bölümünü dinleyebildiği için, aklında da sadece bunlar kaldı.

Üstadı Azam, “Bizler, tapınaklarımızda iyilikle kötülük arasında başkaca hiçbir aşama tanımayız,” diye okuyordu. “Eşitlik ilkesini bozacak ayırım yapmaktan sakınacaksın. Kim olduğuna bakmaksızın her biraderinin yardımına koşacak, doğru yoldan ayrıla-

na yol gösterecek, düşeni kaldıracak, biraderlerine karşı asla öfke ve düşmanlık beslemeyeceksin. Sevecen ve nazik olacaksın. Herkesin yüreğinde erdem ateşini tutuşturacaksın. Mutluluğunu komşunla paylaşacak ve bu arı mutluluğun kıskançlıkla bulandırılmasına asla izin vermeyeceksin. Düşmanını bağışlayacak, asla kin gütmeyecek, onun sana yaptığı kötülüğe sen yalnız iyilikle karşılık vereceksin. En yüce yasayı böyle yerine getirince de yitirdiğin öz saygının izlerini yeniden bulmuş olacaksın,” diye okumasını bitiren Üstadı Azam yerinden kalktı, Piyer’i kucaklayarak öptü.

Piyer gözlerinde sevinç gözyaşlarıyla sağına soluna bakıyor, çevresini saran tanıdıkların kutlamalarına nasıl karşılık vereceğini bilemiyordu. Şimdi onları birer tanıdık olarak değil, biraderleri olarak görüyor ve onlarla birlikte bir an önce çalışmaya koyulmak için sabırsızlanıyor, içi içine sığmıyordu.

Üstadı Azam elindeki dülger çekiciyle masaya vurunca herkes yerine oturdu, biraderlerden biri de alçak gönüllü olmanın gereği üzerine bir öğreti okudu.

Üstadı Azam son görevin de yerine getirilmesini önerince, burada “Sadaka Tahsildarı” sanını taşıyan o çok önemli devlet adamı, biraderleri dolaşmaya başladı. Piyer’e kalsa dünyadaki bütün parasını seve seve verirdi, ama gösterişçi demelerinden korktuğu için o da ötekilerin yazdığı kadar bir tutar yazdı.

Toplantı bitmişti. Piyer eve vardığında yirmi yıl, belki otuz yıl süren upuzun bir yolculuktan dönmüş gibiydi; baştan başa değiştiğini, eski yaşantısından ve eski alışkanlıklarından tamamıyla koptuğunu hissediyordu.

V

Locaya kabulünün ertesi günü Piyer evinde oturmuş kitap okuyor, bir yanıyla Tanrı’yı, bir yanıyla maneviyatı, bir yanıyla fiziksel dünyayı, dördüncü yanıyla da üçünün karışımından oluşan niteliği simgeleyen “dörtgen”in taşıdığı derin anlamın gizine ermeye çalışıyordu. Zaman zaman dikkati dağılıyor, kafasında kurmaya

başladığı yeni yaşam planına gidiyordu akli. Geçen akşam locada ona, düellosunun İmparatorun kulağına kadar gittiğini, bir süre için Petersburg'dan ayrılmasının kendi hayrına olacağını söylemişlerdi. Piyer de bunun üzerine, 'Bari güneydeki yurtluklarımı dolaşayım da serflerimin durumlarıyla ilgileneyim,' diye düşünmüştü. Piyer tam böyle yeni yaşamının düşünüyordu, yüreği bunun sevinciyle dolarken ansızın Prens Vasili giriverdi odaya.

Daha kapıdan girerken, "Aziz dostum, nedir bu senin Moskova'da yaptıkların?" diye açtı ağzını, yumdu gözünü Prens Vasili. "Ne diye Elen'le kavga ettin, *mon cher*? Çok yanlış bir düşünceye kapılmışsın sen. Ben her şeyi biliyorum, onun için sana kesinlikle söyleyebilirim ki, Hazreti İsa Yahudilere karşı ne derece suçsuz idiyse, Elen de sana karşı o derece suçsuzdu."

Piyer cevap vermek için daha ağzını açmaya hazırlanırken durdurdu onu Prens Vasili.

"Hem, seni seven bir dostun olduğum hâlde neden kalkıp doğruca bana gelmedin? Ben hâlden anlarım; anlayışlı insanımdır," dedi. "Tabii, onuruna değer veren bir erkeğe yaraşır biçimde davrandın sen, gerçi biraz fazla acelecilik ettin, ama neyse, bunlara girmeyelim şimdi." Sonra sesini alçaltarak, "Karını ve beni sosyetenin, hatta sarayın gözünde ne duruma düşürdüğünü düşün bir de," diye ekledi. "Sen burada, o orada, Moskova'da bu kadarı da olmaz ki, a canım," diyerek Piyer'in elini tutup aşağı doğru çekti. "Tamamıyla bir yanlış anlamadan ibaret hepsi efendim. Eminim, sen de aynı şeyi düşünüyorsundur. Hadi, ikimiz oturalım, birlikte bir mektup yazıverelim ona, hemen şimdi; o da mektubu alınca kalkar gelir, her şey açıklığa kavuşur, bu dedikodular da sona erer. Yoksa sevgili yavrucuğum, korkarım ki başını taştan taşa vurursun sonra."

Prens Vasili, Piyer'e anlamlı anlamlı baktıktan sonra ekledi:

"Çok sağlam bir yerden duyduğuma göre, Ana Kraliçe bu işi parmağına dolamış. Bilirsin, Elen'i de pek severler kendileri."

Piyer birkaç sefer konuşmaya yeltenecek olduysa da, Prens Vasili'den ona hiç fırsat düşmemesi bir yana, ağzını bir açacak

olursa fazla sert konuşup kayınbabasını kırmaktan çekindiği için de susmayı yeğledi, çünkü kayınbabasının hiçbir önerisine yanaşmamayı, her isteğini geri çevirmeyi iyice kafasına koymuştu. Ayrıca, masonluk tüzüğünün “sevecen ve nazik” olmayı öngören maddesi de aklından hiç çıkmıyordu. Gözlerini kırptırıyor, kızarıp bozarıyor, kalkıp kalkıp oturuyor, ona hayatta en zor gelen şeyi –onun için en zor şey, kendisinden hiç beklenmeyen tatsız bir sözü, kim olursa olsun, karşısındakinin yüzüne karşı söylemekti– yapıp yapmamak arasında bocalayıp duruyordu. Prens Vasili’nin dünyayı umursamayan o dediğim dedik tavırları karşısında hep boyun eğmeye alıştığı için yine boyun egeceğinden korkuyor, öte yandan, bütün geleceğinin, şimdi ağzından çıkacak sözlerle bağlı olduğunu biliyordu; ağzından çıkacak sözlerle Piyer ya yine eski yaşantısına dönecekti ya da masonların ona gösterdiği, kendisinin de üzerinde yepyeni bir yaşam kurabileceğine kesinlikle inandığı o güzel yolda ilerleyecekti.

Prens Vasili şakacı bir tavırla, “Hadi bakayım, benim güzel yavrucuğum, ‘evet’ deyiver bakayım,” dedi. “Sen hele bir ‘evet’ de, mektubu ben kendi elimle yazarım, ondan sonra da Elen’in dönüşünü hep birlikte kutlarız.”

Ne var ki, Prens Vasili şakacı konuşmasını bitirmeye fırsat bulamadan; Piyer, yüzünü allak bullak ederek bir anda tıpkı babasının yüzüne benzeyen korkunç bir öfkeyle, Prens Vasili’ye bakmaksızın, fısıltı hâlinde, “Prens, sizi buraya ben çağırmadım. Gidin, lütfen gidin!” diyerek fırlayıp yerinden kalktı ve kapıyı açtı.

Ağzından çıkanlara kendi de şaşırان Piyer, afallayarak kalakalan kayınbabasının suratındaki korku ifadesini de görünce bir kat daha sevinerek, “Gidiniz!” diye tekrarladı.

“Ne oluyor size? Hasta mısınız, nesisiz?”

Piyer’in gözdağı verircesine tizleşen sesi, “Gidiniz!” diye bir kez daha tekrarlayınca, Prens Vasili’ye de hiçbir cevap alamadan oradan çekip gitmek kaldı.

Bir hafta sonra yeni edindiği mason dostlarına veda edip sadaka olarak dağıtılması için onlara büyük bir para bırakan Piyer

yurtluklarına gitmek üzere yola çıktı. Yeni biraderleri, Kiev ve Odesa'daki masonlara Piyer eliyle birkaç mektup yolladıktan başka, ona sık sık mektup yazarak yeni etkinliklerinde yol göstereceklerine de söz vermişlerdi.

VI

Piyer'in Dolohov'la yaptığı düello örtbas edilmiş ve İmparatorun o sıralarda düello olayına karşı çok sert bir tutum içinde bulunmasına rağmen, gerek düellocular, gerek tanıkları ceza görmeden yakayı sıyırmışlardı. Bununla birlikte, Piyer'in karısından ayrı yaşıyor oluşuyla da gerçekliği doğrulanan bu düellonun dedikodusu bütün sosyetenin ağzındaydı. Henüz Kont Bezuhov'un gayrimişru oğlu olduğu sıralarda acımayla karışık hoşgörüyü bakılan, Rusya'nın en gözde damat adayı hâline geldiği zaman da övüle övüle yerlere göklere konulmayan Piyer, evlendikten –dolayısıyla da evlenme çağına gelmiş kızlarla analarının ondan bekleyebilecekleri bir şey kalmadıktan– sonra sosyetenin gözünden adama kıllı düşmüştü; zaten kendisinin de sosyetenin gözüne girmek gibi bir niyeti olmadığı gibi, göze girmek için yaltaklanmayı da beceremezdi Piyer. Olanlardan ötürü şimdi herkes onu kabahatli buluyordu; Piyer'in delilik derecesinde kıskanç olduğunu, kafası kızınca tıpkı babası gibi gözünün döndüğünü, kana susamış bir çılgın hâline geldiğini söylüyorlardı. Piyer'in Petersburg'dan ayrılışının ardından Elen, Petersburg'a gelince bütün tanıdıkları onu sadece çok candan karşılamakla kalmadılar, başına gelen talihsizlikten ötürü az çok saygılı da davranmaya başladılar. Konuşmalarda kocasından söz açıldı mı, Elen hemen vakur bir ifadeye bürünüveriyordu; gerçi vakur denen şeyin ne anlama geldiğini bile bilmezdi, ama işte, o içgüdüsel kurnazlığıyla durumuna bu ifadenin yakışacağını kestirip, benimsemişti. O ifadeyle sözüm ona, dertlerine hiç yakınmadan katlanmaya kararlı olduğunu, kocasını da Tanrı'nın ona verdiği bir çile diye kabul ettiğini ima ediyordu. Prens Vasili ise düşüncesini ondan daha açık koyuyordu ortaya. Piyer'in adı

geçtiği zaman omuzlarını silker, parmağıyla alnını göstererek, “Azıcık kafadan kontak; ben zaten hep söyledim,” derdi.

Anna Pavlovna ise, Piyer’in adı geçer geçmez, “Ben en başından beri hep söylemişimdir,” diye atılırdı. “Daha o zaman, hem de herkesten önce (Anna Pavlovna önceliği kimseye bırakmazdı) ben söylemişimdir, onun zamanımızın kokuşmuş fikirleriyle kafasını bozmuş bir yarı deli olduğunu. Yurt dışından yeni döndüğü sıralarda herkes ona hayranken, hatta hatırlarsanız, suarelerimden birinde Marat pozları takındığı zaman da aynen böyle demiştim. İşte, dediğim çıkmadı mı sonunda? Sonunun böyle olacağını önceden bildiğim için ben daha o zamandan bu evliliğe karşı çıkmıştım.”

Anna Pavlovna boş kaldığı günlerde yine eskisi gibi *soirée*’lerini –böyle *soirée*’ler hazırlama konusundaki yeteneğiyle kimsenin boy ölçüşemeyeceğini kanıtlamak istercesine Petersburg sosyetesinin gerçekten de en kaymak tabakasını evinde bir araya getirdiği, kendi deyimiyle, “Petersburg’un imbikten süzölmüş aydınlarının en seçme çiçeklerini” topladığı *soirée*’lerini–vermeyi sürdürüyordu. Anna Pavlovna’nın suarelerinin, sosyetenin kaymak tabakasını bir araya toplayabilme ayrıcalığının yanı sıra bundan da önemli başka iki özelliği daha vardı: Verdiği her davette yeni yeni ilginç kişiler takdim ettiğinden, bütün Petersburg’da onun kabul salonu gibi, saraya en yakın çevrelerin tutum ve düşüncelerini en doğru yansıtan siyasal termometreyi rahatça izleyebileceğiniz bir başka salon daha bulamazdınız.

Napolyon’un Jena ve Auesterdt’ta Prusya ordusunu ortadan kaldırdığına, Prusya’nın birçok kalesini teslim aldığına ilişkin üzücü haberlerin tüm ayrıntıları öğrenildikten epeyce sonra, Rus askerlerinin tekrar Prusya’ya girdiği ve Napolyon’a karşı yeni sefer hazırlıklarının başladığı 1806 yılının sonlarına doğru, Anna Pavlovna da o ünlü *soirée*’lerinden birini veriyordu. Suarede bir araya gelen “sosyetenin gerçekten de en kaymak tabakası”nı oluşturanlar şunlardı: Kocasından terk edilmiş güzeller güzeli mutsuz Elen, Mortemart, Viyana’dan yeni dönmüş olan göz kamaştırıcı

Prens İpolit, iki diplomat, Anna Pavlovna'nın yaşlı teyzesi, sosyete de kendisinden hep "pek çok meziyetleri olan bir adam" diye söz edilen gençten biri, saraya yeni girmiş bir nedime ile annesi ve daha az önemli başkaları.

Anna Pavlovna'nın o akşam konuklarını eğlendirmek için yenilik olarak takdim ettiği kişi, yüksek rütbeli çok önemli bir kişinin yaverliğini yapan ve o sırada özel kuryelik göreviyle Prusya'dan yeni dönmüş bulunan Boris Drubetskoy idi.

Bu suarede siyasal termometre aşağı yukarı şöyle bir şey gösteriyordu: "Avrupalı hükümdarlar ve komutanlar sırf *beni* ya da genel olarak *bizi* üzme, düş kırıklığına uğratmak amacıyla Bonaparte'a ne kadar yüz verirlerse versinler, bizim Bonaparte'a bakışımız asla değişmez. Bu konudaki görüşlerimizi süslü laflarla hiç gizlemeye çalışmadan açıkça söylemeyi sürdüreceğiz; bu bakımdan, Prusya Kralına da, ötekilere de söyleyeceğimiz şudur: "Yazıklar olsun size! *Tu l'as voulu, George dandin** işte, diyeceğimiz budur bizim!"

Evet, Anna Pavlovna'nın o akşamki davetinde siyasal termometrede okunan buydu. Davetlilere o akşam yenilik diye sunulacak olan Boris kabul salonuna girdiğinde herkes yerini almış ve Anna Pavlovna'nın yönettiği konuşmalar, Avusturya-Rusya diplomatik ilişkilerine ve bu iki devlet arasında yeni bir ittifak kurulması umudunun doğduğu konusuna dökülmüş bulunuyordu.

Şık yaver üniforması içinde, pespembe yanaklarından sağlık fışkıran Boris olgunlaşmış erkek havasıyla, kendine güvenen rahat bir tavırla salona girer girmez, Anna Pavlovna'nın davetlerinde alışlageldiği üzere önce hemen alınıp teyze hanıma götürüldü, ona saygılarını sunduktan sonra konukların arasına getirildi.

Anna Pavlovna sıska elini Boris'e öptürdükten sonra, genç adamı tanımadığı konuklarla tanıştıırıp, ayrı ayrı her biri hakkında fısıfısıf bilgi verdi ona:

* "Kendin ettin, kendin buldun, George Dandin." Bu Fransızca sözle, Molière'in *George Dandin* adlı komedisine atıfta bulunuyorlar. -çev.

Prens İpolit Kuragin–*charmant jeune homme*–* Kopenhag’dan işgüder Mösyö Krug – çok kafalı bir adamdır. Mösyö Şitöv – *un homme de beaucoup de merite*.**

Boris gerek annesinin çabaları, gerek yaratılıştan gelen özellikleri ve açıkgözlülüğü sayesinde mesleğinde çok avantajlı bir yere gelebilmeyi başarmıştı. Çok yüksek rütbeli birinin yaveriydi artık; önemli bir görevle gönderildiği Prusya’dan özel kurye olarak daha yeni dönmüştü. Varlığını ilk kez Olmütz’de öğrenip de çok beğendiği, askerliğin yazılı olmayan kuralını – hani, küçücük bir teğmeni bile koskoca generallere üstün kılan, askerlik mesleğinde başarı kazanmak için gayreti, çalışkanlığı, cesaret ve azmi değil, terfi ve ödüllendirme olanaklarını ellerinde bulunduranlarla iyi geçinme sanatını bilmeyi gerektiren kuralı – iyice sindirmişti Boris; kendi hızlı yükselişine şaşıttığı kadar, başkalarının bu işin gizini öğrenemeyişlerine de şaşıyordu. İşin gizini öğrendikten sonra eski arkadaşları ve tanıdıklarıyla ilişkileri, gelecekle ilgili planları, tüm yaşantısı baştan başa değişmişti. Varlıklı biri olmadığı hâlde, eline geçen parayı son kuruşuna kadar üstüne başına harcadığı için herkesten daha şık giyinebiliyor, Petersburg caddelerinde eski bir üniformayla gezerken ya da döküntü bir arabaya binerken görülmektense aç kalmayı yeğliyordu. Yalnız kendisinden üstün dolayısıyla da kendisine yardımları dokunabilecek kişilerle dostluğunu ilerletiyor, yalnız bu gibi kimselerle arkadaş olmaya bakıyordu. Petersburg’u seviyor, Moskova’yı ise hor görüyordu. Eski hâlini, Rostov’ların evindeki yaşantısını, Nataşa’ya duyduğu gençlik aşkını aklına bile getirmek istemediği için, askere gitmek üzere Rostov’ların evinden ayrıldığı günden beri bir kez bile uğramamıştı onlara. Anna Pavlovna’nın evine çağırılmış olmasına, onu mesleğinde biraz daha ilerletecek yeni ve önemli bir adım gözüyle bakan Boris rolünü hemen benimseyivermişti; bir yandan, onu ilginçlikleriyle konuklarına sunmak isteyen ev sahibesinin suyuna giderken, bir yandan da orada bulunanların suratlarını bir bir inceliyor, bunlarla

* Fr. Sevimli bir genç. –çev.

** Fr. Pek çok meziyetleri olan bir adam. –çev.

yakınlık kurmasının kendisine sağlayabileceği yararları kestirmeye çalışıp, yakınlık kurma olanakları elde etmeye bakıyordu. Güzeller güzeli Elen'in yanında kendisine gösterilen yere oturmuş, herkesin Fransızca konuştuğu bu çevrede anlatılanları dinliyordu.

Danimarkalı *charge d'affaires** konuşuyordu:

“Viyanalı, önerilen antlaşmayı esas bakımından uygulanması olanaksız bulmakta olup, hatta arka arkaya kazanılacak parlak başarıların bile böyle bir antlaşmaya işlerlik kazandırılmayacağı görüşündedir; ayrıca, bu başarıların bize nasıl kazandırılacağı konusunda da kuşkuları vardır, Viyana hükümetinin söylediği aynen budur.”

Anna Pavlovna'nın “çok kafalı adamdır,” dediği bu işgüder, bilmişçe bir gülümsemeyle, “Onların böyle kuşku duymalarından ben övünç payı çıkarıyorum,” diye ekledi.

Mortemart, “Viyanalı hükümetiyle, Avusturya İmparatorunu bir tutmamak gerekir,” dedi. “Avusturya İmparatoru böyle bir şeyi aklından bile geçirmiş olamaz; bu sadece hükümetin görüşüdür.”

“Ah, Aziz Vikontum,” diye lafa karıştı Anna Pavlovna, “*L'Urope*,” (her nedense, Fransızlarla konuşurken sözcüğü Urope diye telaffuz ederse, Fransızca'yı yalnız kendisinin becerebildiği üstün bir incelikle konuşmuş olacağına inanıyordu), *L'Urope ne sera jamais notre alliée sincère*.**

Bunun ardından da Anna Pavlovna, Boris'i konuşturabilmek amacıyla, lafı döndürüp dolaştırıp Prusya Kralının kolay kolay kararından dönmeyen, gözü pek kişiliğine getirdi.

Konuşma sırasının kendisine gelmesini bekleyen Boris ise teker teker herkesi büyük bir dikkatle dinlerken, bu arada da sık sık başını çevirip yanında oturan güzel Elen'e bakmaktan geri kalmıyordu; Elen'e gelince, o da yakışıklı gencecik yaverin bakışlarına her seferinde gülümseyerek karşılık veriyordu. Prusya'nın durumundan söz açılmışken de, Anna Pavlovna doğal olarak Boris'e, Glogau'ya yaptığı yolculuğu ve Prusya ordusunun durumunu nasıl

* Fr. İşgüder. -çev.

** Fr. Avrupa hiçbir zaman bizim samimi müttefikimiz olmaz. -çev.

bulduğunu sordu. Boris temiz ve düzgün Fransızcasıyla, acele de etmeksizin onlara Prusya sarayına ve ordusuna ilişkin oldukça ilginç, ayrıntılı bilgiler verdi, ama olguları aktarırken kişisel görüşlerini katmamaya hep özen gösterdi. Boris bir süre orada bulunan herkesin dikkatini kendi üzerinde toplamayı başardı, böylelikle Anna Pavlovna da sunduğu yeniliğin herkes tarafından beğeniy-le karşılandığını görerek sevindi. Boris'in anlattıklarını herkesten daha dikkatli dinleyen Elen (Prusya ordusunun durumu onu herhalde pek ilgilendirmiş olacak ki) yaptığı inceleme gezisi üzerine habire sorular sorup duruyordu yakışıklı yavere. Boris konuşmasını bitirir bitirmez, Elen o her zamanki gülümsemesiyle hemen Boris'e döndü.

"Mutlaka beni görmeye gelmelisiniz," dedi. Boris'in bilmediği bazı nedenler varmış da, o yüzden ille de Elen'i gidip görmesi gerekirmiş gibi bir hava vererek söylemişti bunu. "Salı günü sekizle dokuz arası. Beni çok sevindirirsiniz."

Boris, isteğini yerine getireceğine söz vererek tam Elen'le sohbeti koyultmaya hazırlanırken Anna Pavlovna ona seslendi ve hikâyesini teyzesinin de dinlemek istediğini bahane ederek Boris'i bir kenara çekti.

Hüzünlü bir tavırla göz kapaklarını indirip Elen'i işaret ederek, "Kocasını herhalde tanıyorsunuzdur, değil mi?" dedi Boris'e. "Ah, ne eşi bulunmaz bir kadın, ama ne kadar da mutsuz! Sakın ola onun önünde kocasının adını ağzınıza almayınız; rica ediyorum sizden, aman! Kendi derdi ona yetiyor zaten!"

VII

Boris'le Anna Pavlovna geri döndükleri sırada Prens İpolit gruptan kendisini dinlemelerini istedi. Koltuğunda öne doğru eğilerek lafa başladı:

"*Le roi de Prusse!*" dedi ve güldü. Herkes başını ona çevirdi. İpolit, "Prusya Kralı," diye lafını tekrarlayıp bir kez daha güldükten sonra ciddi bir ifade takındı ve sakın sakın koltuğuna iyice yer-

leşerek arkasına yaslandı. İpolit lafının sonunu getirsin diye bekledi Anna Pavlovna, ama baktı ki, onun başka bir şey söylemeye hiç niyeti yok, lafı kendisi aldı ve zındık Bonaparte'ın Postdam'da Büyük Frederik'in kılıcını nasıl aşırıldığını anlatmaya hazırlandı.

Büyük Frederik'in o kılıcı benim gözümde..." diye başlayacak olduysa da, İpolit tekrar "*Le roi de Prusse...*" diyerek, onun sözünü kesti, ama herkes başını kendisine çevirir çevirmez, lafın arkasını getirmekten vazgeçip özür diledi ve yine sustu. Anna Pavlovna'nın suratı asıldı.

Montemart, yakın arkadaşı Prens İpolit'e döndü ve buna bir son vermesini ister gibi sertçe, "Hadi ama artık canım, ne olmuş Prusya Kralına?" dedi.

Prens İpolit, gülmekten utanıyormuş gibi yaparak tekrar güldü.

"Yok canım, bir şey değil, ben sadece demek istiyorum ki..." (Viyana'da duyduğu bir şakayı, punduna getirip araya sıkıştırabilmek için hanidir fırsat kollayıp duruyordu.) Yani, demek istiyordum ki, *pour le roi de Prusse** savaşa girmekle hata ediyoruz!"

Çevresindekilerin şakaya gösterecekleri tepkiye göre durumu idare etmek için, iki anlama da çekilebilecek ihtiyatlı bir gülücük belirdi Boris'in dudaklarında; yerine göre alaya da, beğenmeye de yorulabilirdi gülümsemesi. Herkes güldü.

Anna Pavlovna sıska kuru parmağını gözdağı verir gibi İpolit'e doğru sallayarak, "Yaptığınız sözcük oyunu çok hınzırca doğrusu!" dedi. "Esprisine diyecek yok, ama haksız. Biz öyle havadan sudan bir nedenle değil, doğru ilkeler uğruna giriyoruz savaşa. Ah, *le mechant, ce Prince Hippolyte!*"**

Dönüp dolaşıp siyasal haberler üzerinde yoğunlaşan konuşmalar akşam boyu hiç kesilmeden sürdü. Suarenin sonlarına doğru İmparatorun bağışladığı ödüllerden söz açılınca konuşmalara büyük bir canlılık geldi.

* "... *pour le roi de Prusse*": Fransızların, "*Faire quelque chose pour le roi de Prusse*" deyiminden alınmış bir bölümdür; "boşu boşuna", "bir hiç uğruna" ya da "havadan sudan nedenlerle" anlamına gelir. Kelime kelime çevrilirse, "Prusya Kralı için" demektir anlamı. -çev.

** Fr. "Ah, ne kadar da fesat şu Prens İpolit!" -çev.

Anna Pavlovna'nın "çok kafalı adamı", "Biliyorsunuz, N. N. geçen yıl portreli bir enfiye kutusu almıştı," dedi. "O bile böyle bir paye kazandıktan sonra S. S. niçin layık görülmesin aynı payeye?"

Diplomat hemen oradan atılarak, "Beni bağışlayınız, ama İmparatorun portresini taşıyan enfiye kutusu bir paye değil, ödüldür; daha doğrusu, bir armağan," dedi.

"Aynı şey daha önce de olmuştur. Örnek olarak Schwarzenberg'in adını verebilirim."

"Olacak şey değil," dedi bir başkası.

"Bahse girer misiniz? Şövalyelik nişanına gelince, o bambaşka bir iş..."

Gitmek için herkes ayağa kalktığı anda, davet boyunca pek az konuşmuş olan Elen tekrar Boris'e dönerek yumuşak bir tonla, ama emir verir gibi, salı günü gelmesini tembihledi. Sonra gülümseyerek Anna Pavlovna'ya doğru dönüp, "Benim için çok önemli de," dedi. Anna Pavlovna da Elen'in isteğini desteklediğini ve onu yüce koruyuculuğu altına aldığını belirtircesine, gülümseyerek karşılık verdi ona.

Görünüşe bakılırsa o akşam Boris'in Prusya ordusuna ilişkin söylediği bir söz yüzünden birdenbire Elen'in aklına Boris'le görüşmesi gerektiği esivermişti. Elen'in tavrından, bu gerekliliğin nedenini salı günü Boris'e açıklayacağı anlamı çıkarılabilirdi.

Oysa salı günü Elen'in görkemli salonuna konuk olduğunda Boris'e niçin ille de gelmesini istediği konusunda hiçbir açıklama da bulunmadı. Salonda başka konuklar da vardı ve Kontes pek az konuştu Boris'le; ama tam Boris veda etmek üzere elini öperken Elen her zamanki alışkanlığının tersine, hiç gülümsemeden, tuhaf bir yüz ifadesiyle ansızın fısıldadı Boris'in kulağına: "Yarın akşama yemeğe gelin... Akşama. Mutlaka gelin... Mutlaka!"

Boris, Petersburg'da kaldığı o süre içinde Kontesin evinden neredeyse hiç çıkmaz oldu; su sızmayan bir dostluk kurulmuştu aralarında.

Savaş gittikçe şiddetleniyor ve ağır ağır Rus sınırına doğru yaklaşıyordu. “İnsanlığın düşmanı” Bonaparte’a her yerde lanetler yağdırılıyordu. Köylerden asker ve milis toplanıyor, çarpışmaların yer aldığı kesimlerden her zaman olduğu gibi yalan yanlış haberler geliyor ve herkes bu haberleri başka başka yorumluyordu.

1805’ten bu yana İhtiyar Prens Bolkonski’nin, Prens Andrey’in ve Prenses Mariya’nın yaşantıları büyük bir değişikliğe uğramış bulunuyordu. O sıralarda Rusya sekiz seferberlik bölgesine ayrılmış, her bölgenin başına milis kuvvetleri toplamak ve bunların donanımlarını sağlamakla görevlendirilen birer bölge komutanı atanmıştı; 1806 yılında İhtiyar Prens Bolkonski de işte bu sekiz komutanlıktan birine getirilmişti. Oğlunun ölüm haberine inandığı günden sonra daha da çöken Prens bizzat İmparator tarafından verilen bir görevi ilderlemiş yaşına rağmen reddetmeyi kendine yedirememiş, hatta bu vesileyle hareketli bir yaşam sürme olanağı bulduğu için gücüne kuvvetine yeniden kavuşmuştu. Kendi görev bölgesine giren üç ili hiç durmadan dolaşıyor, görevini kusursuzca yerine getirmek için titizliği aşırıya vardiıyor, astlarına acımasız bir sertlikle davranıp en ufak ayrıntısına kadar her işle kendisi ilgileniyordu. Artık babasından matematik dersi almayı bırakan Prenses Mariya, babası evde olduğu zamanlar onun çalışma odasına Küçük Prens Nikola (İhtiyar Bolkonski torununu böyle çağırırdı) ve sütannesiyile birlikte giriyordu. Bebek Prens Nikola, sütanesi ve Prenses Mariya’nın dadısı Savişna ile birlikte, ölen annesinin dairesinde yaşıyor, yeğenine elinden geldiği kadar anelik etme görevini üstlenen Prenses Mariya da zamanının büyük bölümünü çocuk odasında geçiriyordu. Görünüşe bakılırsa Matmazel Bourienne de çok düşküncü bebeğe hatta bu yüzden, Prenses Mariya küçük meleği ile (yeğenine böyle derdi) oynaşma, ona dadılık etme zevkini arkadaşına verebilmek için sık sık kendini bu en büyük zevkinden yoksun bırakıyordu.

Daz Tepeler'deki kilisenin mihrabı yanında yatan Küçümen Prensesin türbesinin yanına bir dua yeri yapılmış, bu dua yerinin içine de İtalya'dan getirtilen mermer bir heykelcik konmuştu; kanatlarını açmış, uçmaya hazırlanan bir melek heykeliydi bu. Heykelin üst dudağı gülümser gibi yukarı kalkıktı. Prens Andrey'le Prenses Mariya bir gün dua yerinden birlikte çıkarlarken, meleğin yüzünün şaşılacak kadar Küçümen Prensesse benzediğini söylemekten kendilerini alamamışlardı. Ama işin asıl şaşılacak yanı, heykeltıraşın, meleğin yüzüne tıpkı Prens Andrey'in ölmüş karısının yüzünde gördüğü, "Ah, niçin bana bunu yaptınız?" diyen o yumuşak sitemli ifadeyi vermiş olmasıydı; Prens Andrey bundan kız kardeşine hiç söz etmemiştii tabii.

Prens Andrey'in dönüşünden kısa bir süre sonra İhtiyar Prens Bolkonski, Daz Tepeler'den kırk kilometre kadar uzaktaki büyük yurtluğu Boguçarovo'yu oğlunun üzerine yaptırmıştı. Prens Andrey de, kısmen Daz Tepeler ona üzücü anılarını hatırlattığı, kısmen babasının tuhaf huylarını kolay kolay kaldıramadığı, kısmen de yalnız kalmak ihtiyacında olduğu için bunu fırsat bilip hemen orada yapım işlerine girişmişti; bu bahaneyle zamanının çoğunu Boguçarovo'da geçiriyordu.

Austerlitz savaşından sonra askerlikle bütün ilişkisini bitirmeye kesin karar veren Prens Andrey, yeniden savaş patlayıp da herkes askere alınmaya başlayınca cepheye gitmemek için hemen babasının emrine girmişti; milis toplama işinde babasına yardımcılık ediyordu şimdi. 1805 seferinden bu yana baba ile oğul, rollerini değiştirmiş gibiydiler âdeta. Hareketli yaşıntısının etkisiyle eski enerjisine yeniden kavuşan ihtiyar Bolkonski bu yeni seferden en iyi sonuçların alınacağını umarken, savaşta etkin rol oynamaktan kaçınan, ama savaşın dışında kalışına da için için üzülen Prens Andrey, tam tersine, kötümser bir gözle bakıyordu savaşa.

26 Şubat 1807 tarihinde İhtiyar Prens Bolkonski bölgesinde yine bir denetleme turuna çıktı. Babasının yokluğunda Daz Tepeler'den ayrılmayan Prens Andrey o gün de evdeydi. Küçük

Nikola dört gündür hastaydı. İhtiyar Prensi kente bırakan arabacı dönüşte Prens Andrey'e bazı kâğıtlarla mektuplar getirmişti.

Prens Andrey'i çalışma odasında bulamayan uşak elinde mektuplarla Prenses Mariya'nın dairesini yokladı, ama Prensi orada da bulamadı. Prensın çocuk odasında olduğunu söylediler.

Genç dadı yardımcılarından biri çocuk odasına giderek, "Özür dilerim, efendim, Petruşa size bazı kâğıtlar getirmiş de," dedi. Prens Andrey o sırada çocuk sandalyesinin üstüne oturmuş, kaşlarını çatmış, yarı yarıya su dolu bir bardağa ilaç şişesinden elleri titreyerek ilaç damlatıyordu.

Sert bir sesle, "Neymiş," derken eli sarsıldığı için istemeden ilacı fazla kaçırdı. Bardağı hırsla yere döküp başka su getirilmesini istedi. Genç dadı yardımcısı suyu getirdi.

Odada bir çocuk karyolası, iki sandık, iki koltuk, bir masa, küçük bir çocuk masası ile Prens Andrey'in üstünde oturmakta olduğu, yine çocuk için yapılmış küçük sandalye vardı. Perdeler çekilmiş, masanın üstünde yanan tek mumun ışığı çocuğun gözüne vurmasın diye mumun önüne ciltli nota kitabı konmuştu.

Karyolanın yanında ayakta duran Prenses Mariya, ağabeyine, "Canımın içi, birazcık daha bekleseydik," dedi. "Azıcık daha... Daha geç verirsek..."

Kız kardeşini iğnelemek istediği anlaşılan Prens Andrey, fısıltı hâlinde, ama ters ters, "Hadi canım, sen de," dedi; "sen zaten hep böyle saçmalıklarla geciktirirsin her şeyi, işte bak, sonunda ne oldu!"

"Canımın içi, sahi söylüyorum... Uyandırmasak daha iyi... Bak, ne güzel uyuyor işte," diye fısıltı hâlinde yalvardı Prenses Mariya.

Prens Andrey yerinden kalktı, elinden bardağı da bırakmadan, parmaklarının ucuna basa basa karyolaya yaklaştı.

İkircikli bir ses tonuyla, "Sahiden de uyandırmasak mı acaba; daha iyi mi olur?" dedi.

Görüşünün kabul bulmuş olmasına hem şaşırان hem de işler ters giderse diye bu sefer de korkuya kapıldığı anlaşılan Prenses Mariya, "Sen nasıl istersen, sahi söylüyorum... Bana kalırsa... Ama

yine de sen bilirsin,” dedi ve ağabeyinin dikkatini, duyulur duyulmaz bir fısıltıyla ona bir şey söylemeye çalışan hizmetçi kıza çekti.

İki gecedir yüksek ateşle yatan çocuğun başında bekledikleri için ikisi de hiç uyumamışlardı. Evin doktoruna güvenilmeyip kentten başka doktor çağırılmıştı; o doktorun gelmesini beklerken de son birkaç gündür iki kardeşin başvurmadıkları çare kalmamıştı. Üzüntü, kaygı ve yorgunluktan bitkin düşüp, sinirleri de iyice yıprandığı için ikide birde takışıyor, üzüntülerinin acısını birbirlerinden çıkarıyorlardı.

“Petruşa beybabanızdan bazı kâğıtlar getirmiş efendim,” diye fısıldadı hizmetçi kız.

“Kâğıtların da Allah belasını versin!” diyerek dışarı çıktı Prens Andrey, babasının yolladığı sözlü talimatı dinleyip yazılı talimatıyla birlikte kendisine gelen mektupları da aldıktan sonra tekrar odaya döndü.

“Ne durumda?” diye sordu.

“Hep aynı. Ne olursun, bir parçacık bekleyelim,” diye fısıldadı Prens Mariya. “En iyisinin uyku olduğunu söyler hep Karl İvaniç,” diyerek içini çekti.

Prens Andrey çocuğun yanına yaklaşarak eliyle ateşine baktı: Yavrucak kavruluyordu.

Prens Andrey, “Senin de, senin o Karl İvaniç’inin de!” diyerek, ilaçlı suyu alıp tekrar yanaştı karyolaya.

“Andrey, ne olursun yapma!” diye yalvardı Prens Mariya.

Prens Andrey, kız kardeşinin hâline acımakla birlikte, yine de ters ters, kaşlarını çatarak baktı ona. Elinde bardakla çocuğun üzerine eğildi.

“İlacın verilmesini istiyorum. Rica ederim, sen veriver!” dedi.

Prens Mariya omuzlarını silkti ve ağabeyinin isteğine boyun eğerek bardağı aldı, dadıyı da yanına çağırıp ilacı içirmeye girişince çocuk ağlamaya başladı; göğsü hırıl hırıl ötüyordu yavrucağın. Prens Andrey gözlerini kapatıp yüzünü buruşturarak başını ellerinin arasına aldı ve kendini dışarıya dar attı; gitti, bitişik odadaki divana oturdu.

Mektupları hâlâ elinde tutuyordu. Mekanik olarak açıp okumaya başladı. İhtiyar Prens o iri iri el yazısıyla mavi bir kâğıda zaman zaman da kısaltmalara başvurarak şunları yazmıştı:

Biraz önce özel ulakla çok sevindirici bazı haberler aldım; tabii, eğer uydurma değilse! Anlaşıldığına göre Bennigsen, Eylau'da Bonaparte'a karşı kesin bir zafer kazanmış. Petersburg'da herkes sevinç içindeymiş, askerlere yağdırılan ödüllerin de haddi hesabı yokmuş. Bennigsen gerçi bir Alman, ama yine de kutlarım adamı! Korçevo bölge komutanının -hani şu, Handrikov mudur, işte ne karın ağrısıysa- niyetini anlayabilmiş değilim; şu ana kadar ne yedekleri yolladı, ne de ikmal maddelerini. Hemen dörtlüyle yanına varacaksın bu adamın ve beklediklerim bir hafta içinde noksansız olarak burada bulunmazsa kellesini vurduracağımı söyleyeceksin. Bir mektup da Petenka'dan aldım; Preussisch-Eylau'da Prusyalıların verdiği muharebeyi anlatıyor. Muharebeye kendisi de katıldığı için, anlattıkları doğrudur. Üstlerine hiç vazife olmayanlar işe burunlarını sokmadıkları zaman, Bonaparte'a Almanlar bile sopayı çekebiliyor işte. Denildiğine göre ordusu perişan olmuş, ardına bile bakmadan kaçıyormuş Bonaparte Hazretleri! Hemen dörtlüyle Korçevo'ya koş da, şu işi geciktirme aman!

Prens Andrey içini çekti, mührünü kırarak bir başka mektubu açtı. Bilibin'den gelen, sık aralıklarla doldurulmuş iki sayfalık bir mektuptu bu. Bilibin'in mektubunu okumadan katlayıp kaldıran Prens Andrey babasının mektubunu bir kez daha okudu, "Hemen dörtlüyle Korçevo'ya koş, şu işi geciktirme aman!" diye biten son satır üzerinde durdu.

'Kusura bakma, ama babacığım, çocuk düzelene kadar gide-mem,' diye içinden geçirdi. Kalktı, kapıya kadar gidip içeriye bir göz attı.

Prenses Mariya hâlâ ayakta aynı yerde duruyor, çocuğun kar-yolasını usul usul sallıyordu.

"Sahi, hoşuma gitmeyen bir haber daha veriyordu babam mektubunda; neydi o?" diye hatırlamaya çalıştı Prens Andrey. "Hah hatırladım: Bonaparte'a karşı kazandığımız şu zafer; tam da benim

orduda olmadığım sıraya rastlıyor. Bende bir uğursuzluk mu var, nedir? Adam sen de...” diyerek, Bilibin’in Fransızca yazılmış mektubunu okumaya koyuldu. Sırf, kaç zamandır içinden atamadığı, başka hiçbir şey düşünmesine fırsat vermeyen müthiş üzüntüsünü bir an için olsun unutabilmek amacıyla okuyor, okuduğunun yarısını bile anlamıyordu.

IX

Şu sırada diplomatik sıfatla ordu genel karargâhında bulunan Bilibin gerçi mektubunu Fransızca sözcük oyunlarına, Fransız usulü nüktelere başvurarak Fransızca yazmıştı, ama seferi hikâye edişindeki yansız tutumunda da, öz eleştirisinde de, kendi kendiy-le alay edebilmesinde de katıksız Rus çeşnisi vardı. Diplomatlık mesleği gereği ağzını sıkı tutma zorunluluğunun sıkıntı verici bir şey olduğunu, ama Prens Andrey gibi güvenilir bir dosta hiç değilse mektupla içini dökebildiğine sevindiğini, çünkü orduda olup bitenleri gördükçe içinde biriken öfkeyi dışarı vurmazsa patlayacağı söyleyiyordu. Mektup eski bir tarih taşıyordu; belli ki, Preussisch-Eylau Muharebesi’nden önce yazılmıştı.

Bildiğiniz gibi, aziz Prensım, –diye yazıyordu Bilibin–, Austerlitz’deki parlak başarımızdan (!) sonra, bir daha genel karargâhtan hiç ayrılmadım. Savaşın ne demek olduğunu iyice anladım sayılır; benim için çok da iyi oldu bu. Şu son üç ay içinde gördüklerim inanılır şeyler değil.

Aziz dostum, ab ovo başlayayım. Bildiğiniz gibi, ‘insanlığın düşmanı’ Prusyalılara saldırıyor. Prusyalılar da, yine bildiğiniz gibi, son üç yılda bize topu topu üç kerecik ihanet etmiş olan sadık müttefikimizdir. Biz gerçi sadık müttefikimizin davasına dört elle sarılıveriyoruz hemen, ama gelin görün ki, parlak nutuklarımıza metelik bile vermeyen ‘insanlık düşmanı’ o yontulmamış, o yabani tutumuyla, Prusyalıların başladığı geçit törenini bitirmelerine bile*

* Lat. “yumurtadan” demek olan bu deyim “en başından” anlamına gelir. –çev.

fırsat vermeden üzerlerine atıldığı gibi, iki üç numarayla, göz açıp kapayana kadar onları yere sererek bir temiz dövüyor ve geçip Postdam sarayına kuruluyor.

Prusya Kralı, Bonaparte'a yazdığı mektupta, 'En büyük dileğim, Majestelerinin sarayında görecekləri hüsnü kabulden hoşnut kalmalarıdır; bunu sağlamak için de koşullar elverdiği kadar hızlı hareket ederek her türlü önlemi almış bulunuyorum. İnşallah sizi memnun ederiz!' diyor. Fransızlara karşı terbiyede kusur etmemek için birbirleriyle yarışan Prusyalı generaller de karşı tarafın bir dediğini iki ettirmeden, hemen silahlarını bırakıveriyorlar.

Emrinde on bin asker bulunan Glogau garnizon komutanı, teslim olması istendiği takdirde ne yapacağını kalkıp Prusya Kralına soruyor... Bu anlattıklarımın tümü de olmuştur.

Kısacası, sadece savaş çığlıkları atmakla sorunların üstesinden gelebileceğimizi sanırken, işler öyle bir karışıyor ki, bir anda kendimizi savaşın kucağında buluveriyoruz; hem de kendi sınırlarımızda yürütölen bir savaşın kucağında. Daha kötüsü, bu savaşa Prusya Kralıyla birlikte ve Prusya Kralı için* giriyoruz. Maşallah, hiçbir eksiğimiz yok savaşmak için, sadece ufacık, önemsiz bir eksiğimiz var, o da, Başkomutan. Başkomutanımız o kadar genç olmasaydı Austerlitz zaferimiz daha büyük bir başarıyla sonuçlandırılır diye düşünöldüğünden, bu kez yalnız seksenlikler üzerinde duruluyor ve Prozorovski ile Kamenski arasında bir seçim yapıp Kamenski'de karar kılınıyor. General Hazretleri çağrı üzerine tıpkı Suvorov gibi bir kibitka** içinde geliyor, sevinç ve zafer çığlıkları arasında karşılanıyor.

Ayın dördünde Petersburg'dan ilk kurye geliyor. Mareşal her işi kendisi yapmak isteyen bir adam olduğı için kurye çantaları onun odasına getiriliyor. Mektupların tasnif edilmesine yardım edip mareşale yazılmış olanları ayırmam için beni çağırıyorlar. Mareşal kendisine mektup çıkacak mı diye ayakta bekliyor. Arıyor tarıyoruz,

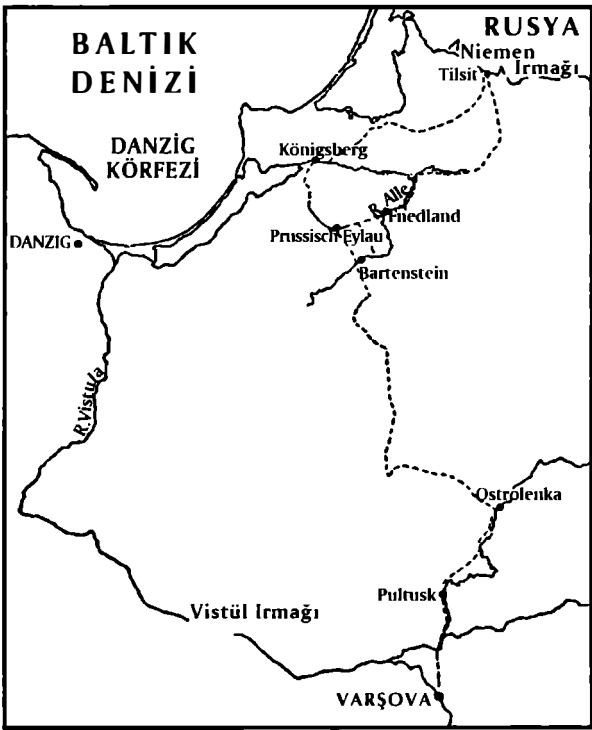
* VII. Kısım'da da geçen aynı Fransızca deyim, "Bir hiç uğruna" anlamında. -çev.
** Kibitka: Aslında göçebelerin kullandığı "oba" da denen çadırları anlatan sözcük. Aynı zamanda, tahtadan yapılmış, üstü tenteli eski tür arabalar için de kullanılır. -İngilizce çev.

ama mareşale mektup çıkmıyor. Sabırsızlanan mareşal Hazretleri işi kendi eline alıyor ve İmparator'dan Kont T.'ye, Prens V.'ye ve daha başkalarına gelen birkaç mektup buluyor. O ünlü öfke nöbetlerinden birine kapılıp deliye dönen mareşal sağına soluna yıldırımlar yağdırarak, İmparatorun başkalarına yazdığı mektupları açıyor, okuyor. 'Ya, demek böyle ha! Bana böyle davranılacaktı demek! Demek ki, bana hiç güvenleri yokmuş! Vay, vay, vay, gözlerini üzerimden ayırmassınlar diye de emir veriliyor! Öyle olsun bakalım! Hadi, hepiniz defolun buradan!' diyor.

Bunun üzerine oturup, General Bennigsen'e o ünlü günlük emrini yazıyor: 'Yaralandığım için at binecek durumda değilim, dolayısıyla orduya komuta da edemem. Kolordunuzu bozguna uğrattınız, sonra da perişan bir hâlde getirip Pultusk'ta bıraktınız! Kolordu burada aç ve açıkta; ne eratin yiyeceği, ne hayvanların yemi var, onun için bunun bir çaresine bakılmalı. Dün, kendi kararınızla Kont Buxhowden'in emrine girdiğinize göre, şimdi sınırlarımıza doğru nasıl çekileceğinizi düşünmek de size düşer, hem de bugünden tezi yok.

İmparatora ise şöyle bir mektup kaleme alıyor:

At sırtında dolaşıp durmaktan her yanımda eyer yaraları açıldı, daha önceki uzun yolculuklarımdan yorgunluğuna bir de bu eklenince, koskoca bir cepheye yayılmış orduyu at sırtında dolaşarak yönetmeme olanak kalmadı. Bu yüzden komutayı benden sonraki en kıdemli komutana, yani Kont Buxhowden'e devredip karargâhımı olduğu gibi kendisine yolladım ve ekmek kıtlığı çekmesi durumunda Prusya'nın içerlerine doğru ilerlemesini salık verdim; çünkü kala kala elde sadece bir günlük tayı kaldı. Tümen komutanları Ostermann ve Sedmoretzki'nin raporlarına göre bazı alaylarda bir lokma bile ekmek kalmadığı gibi, köylünün elinde avucunda olanlar da alınıp yenmiş. Ben iyileşinceye kadar Ostrolenko'da hastanede yatacağım. Raporumu zatı şahanelerine en derin saygılarımla arz ederken şu hususu da belirtmeden geçemeyeceğim: Ordu eğer açık ordugâhta böyle daha on beş gün kalacak olursa, bahara bir tek er bile sağlam çıkmayacaktır.

Yollar noktalı çizgilerle gösterilmiştir.

Atandığı yüce görevi gerektiği gibi yerine getiremediği için zaten onurunu yitirmiş bulunan bu ihtiyar kulunuzun emekliye ayrılarak memleketine dönmesine izin buyurunuz. Majestelerinin, beni ordunun başkomutanlığı yerine bir yazıcı rolü oynamaktan kurtaracak olan yüksek izinlerini burada, hastanede bekleyeceğim. Görevden alınışımın hiçbir önemli etkisi olmayacaktır; ordu da böylelikle bir körden kurtulmuş olur işte! Vatanımız Rusya'nın benim gibi daha nice evlatları vardır!

Mareşal, İmparatora kızıp hepimizi cezalandırıyor; eh, bundan mantıklı bir iş de olamaz yani!

Birinci perde böyle kapanıyor. Sonraki perdeler hem daha ilginç hem de daha eğlenceli. Mareşalin ayrılışından hemen sonra, düşman-

la burun buruna olduğumuz ve meydan muharebesi vermek zorunda bulunduğumuz anlaşılıyor. Komuta, kıdemi dola yısıyla Buxhowden'dedir, ama Bennigsen hiç de öyle düşünmemektedir; kolordusuyla birlikte düşmanı karşılayacak olan da kendisidir ya zaten, eh, o da bu fırsattan yararlanıp, Almanların deyimiyle, kendi savaşını kendi eliyle yönetmeye hevesleniyor. Yönetiyor da. Bennigsen'in yönettiği muharebe, bizlerce zafer sayılan, ama benim görüşüme göre hiç de öyle olmayan şu Pultusk Muharebesi'dir. Sizin de bildiğiniz gibi, bir savaş kaybedilmiş midir, yoksa kazanılmış mıdır diye karar vermek için biz siviller kötü bir alışkanlıkla, yalnız bir tek şeye bakarız. Bir muharebeden sonra hangi taraf geri çekiliyorsa, o taraf savaşı kaybetmiştir deriz; buradan yola çıkarak da, Pultusk Muharebesi'ni bizim kaybettiğimizi söylemek zorundayız. Kısaca, muharebenin ardından biz* geri çekiliyoruz, ama bir yandan da Petersburg'a zafer haberleri uçuruyoruz; başarımızın ödülü olarak Petersburg'dan başkomutanlık unvanının bize verileceği umuduyla, komutayı Buxhowden'e bırakmaya yanaşmıyoruz. Ordunun başkomutansız kaldığı bu arada son derece ilginç, eşi görülmedik manevralara da başvuruyoruz. Şimdi biricik amacımız, aslında yapmamız gerektiği gibi düşmanın saldırılarını savuşturmak ya da düşmana saldırmak değil, kıdemi dola yısıyla başkomutanlığa getirilmesi gereken Buxhowden'in başkomutan yapılmaması için elimizden geleni ardımıza koymamaktır. Bu amacımıza ulaşmak için başvurmayacağımız çare yoktur; nitekim düşmanımızla aramıza bir engel koymak amacıyla (tabii, bu sırada düşmanımız Bonaparte değil, Buxhowden'dir), geçit vermeyen bir ırmağı köprülerin üzerinden geçer geçmez, bütün köprüleri yıktırıyoruz. Buxhowden'le karşı karşıya gelmememizi sağlayan bu manevramız sonucunda da Buxhowden, kendisinininkinden çok daha büyük düşman kuvvetleri önünde geri çekilme olanağı bulamadığından bir güzel yiyor dayağı. Buxhowden kovalıyor, biz kaçıyoruz. O, ırmağın bu yakasına ulaştı mı, biz yallah ırmağın öbür yakasına; böyle sürüp gidiyor. En sonunda, can düşmanımız Buxhowden'e yakalanıyoruz. İki general de

* Burada ve bundan sonraki, Bennigsen'le ilgili bölümlerde "biz" sözcüğüyle Bennigsen anlatılıyor. -çev.

birbirine öyle dış biliyor ki, sonunda iş Buxhowden'in Bennigsen'i dü-elloya çağırmasına, Bennigsen'in de baygınlıklar geçirmesine kadar dayanıyor. Allah'tan, tam bu sırada, Pultusk zaferimizin haberiyle Petersburg'a yolladığımız kurye geri dönüp, başkomutanlığa atanma emrimizi yetiştiriyor da, baş düşmanımız Buxhowden'in şerrinden yakayı sıyrıyoruz. Baş düşmanımızı ortadan kaldırdığımıza göre, artık dikkatimizi ikincil düşmanımıza, Bonaparte'a çevirebiliriz. Gelgelelim tam da bu sırada karşımıza üçüncü bir düşman dikiliyor – ekmek isteriz, et isteriz, peksimet isteriz, atlarımıza yem isteriz, yok daha bilmem ne isteriz diye feryat eden Ortodoks Rus askerleridir bu yeni düşmanımız! Debboylar tamtakır, yollar geçilmez durumdadır. Bizim Ortodokslar öyle bir yağmaya, öyle bir çapula girişiyorlar ki, önceki savaşta yaptıkları solda sıfır kalır bunun yanında. Alaylarımızın yarısından çoğu çeteciliğe başlıyor; bulundukları ülkeyi kasıp kavuruyor, her yanı ateşe veriyor, milleti kılıçtan geçiriyor. Yerel halk mahvolmuştur, hastaneler ağzına kadar dolmuş, her yerde kıtlık baş göstermiştir. Çapulcu alayları iki kez bizim genel karargâhımıza bile saldırdılar da, Başkomutan bunları dağıtabilmek için bir tabur askeri yardımına çağırarak zorunda kaldı. Hatta bu saldırılardan biri sırasında benim elbise torbamı da götürdüler, ama Allah'tan torba boştu da, sadece gecelik mintanımdan oldum. İmparatorumuz, bütün tümen komutanlarına yağmacıları vurma yetkisinin verilmesini öneriyor, ama eğer böyle bir yola başvursak, korkarım ordunun yarısı öbür yarısını vurmaya zorunda kalır.

Başlangıçta Prens Andrey yalnız gözleriyle okuyordu, ama ilerledikçe (Bilibin'in anlattıklarına ne derece güvenilebileceğini çok iyi bilmesine rağmen), elinde olmayarak gitgide ilgisi artmaya başlamıştı. Mektubu burasına kadar okuduktan sonra buruşturdu, kaldırıp attı. Anlatılanlara üzülmemişti de orada yaşananların o kadar uzaktan bile gelip kendisini bularak üzmüş olmasına sinirlenmişti. Okuduklarının uyandırdığı etkiyi yok etmek ister gibi gözlerini kapadı, bebeğin odasında neler olup bittiğini anlamak için kulak kabartarak alnını ovuşturdu. Birden, o taraftan gelen bir ses duyar gibi oldu. Kendisi mektubu okumaya daldığı sırada

çocuğa bir şey olduysa diye yüreği ağzına geldi. Ayaklarının ucuna basarak gidip kapıyı açtı.

İçeri girerken, dadının korkmuş bir ifadeyle kendisinden bir şey saklamaya çalıştığını, Prenses Mariya'nın da çocuğun karyolasının yanında olmadığını fark etti.

Arkasından gelen bir fısıltıyla irkildi; "Canımın içi," demişti Prenses Mariya, ama Prens Andrey bu seste bir umutsuzluk sezini-lemişti.

Kaygı dolu upuzun bir bekleyiş boyunca uykusuz kalanlarda genellikle görülegeldiği gibi, nedensiz bir paniğe kapılıvermişti Prens Andrey – her nedense, oğlunun öldüğünü sanınıştı birden-bire. Gördükleriyle işittiği de dehşete düşmesine hak verdirecek şeylerdi.

'Her şey bitti,' diye düşünürken soğuk bir ter döktü. Dadının çocuğun ölüsünü ondan sakladığı, karyolayı boş bulacağı kesin inancı içinde, allak bullak olmuş bir hâlde karyolaya yaklaştı. Perdeyi çekti, ama korkudan fıldır fıldır dönen gözleri bir süre hiçbir şey göremedi. Sonunda görebildi bebeği: Başı yastıktan kayan yavrucak ateşin verdiği çırpınmalar içinde kendini oradan oraya atarken yatağın ortasına kadar gelmişti; kırmızı yanacıklarıyla karyolada enlemesine yatan bebek, dudaklarını şapırdatar şapırdatar mışıl mışıl uyuyordu, solukları da düzelmişti.

Çocuğu görünce, onu kaybedip de yeniden bulmuş kadar sevinmişti Prens Andrey. Hemen üstüne eğildi ve kız kardeşinden öğrendiği biçimde dudaklarıyla ateşini yokladı. Bebeğin yumuşacık alnı nemliydi. Prens Andrey elini onun başına koydu; saçları da ıslak geldi. Yavrucuğun bol bol ter döktüğü belli oluyordu. Ölmek bir yana, hastalığın ağır dönemini atlatıp iyileşme yoluna girdiği anlaşılmıştı. Prens Andrey'in içinden bu zavallı, mini mini yaratığı kapıp kaldırmak, bağrına basmak geliyordu, ama bunu yapmayı göze alamıyordu. Orada öyle dikilmiş, yorganın dışında kalan minicik başı, mini mini kollarla bacakları seyrediyordu. Arkasında bir hışırtı duyar gibi oldu ve karyolanın perdesinin altından içeriye bir gölge düştü. Dönüp bakmadı bile; kulağı bebeğin düzgün

soluk sesinde, gözleri bebeğin yüzündeydi. Karyolaya vuran gölge Prenses Mariya'nın gölgesiydi; arkadan sessizce gelmiş, karyolanın perdesini kaldırmış, içeri girdikten sonra indirmişti. Gelenin kız kardeşi olduğunu bakmadan anlayan Prens Andrey ona elini uzattı. Prenses Mariya onun elini tuttu, kuvvetle sıktı.

“Terlemiş,” dedi Prens Andrey.

“Ben de haber vermek için senin yanına gelmeye hazırlanıyordum.”

Bebek uykusunda kımıldadı, hafif bir gülücük yapar gibi oldu ve alnını yastığa sürdü.

Prens Andrey kız kardeşinin yüzüne baktı. Prensesin zaten parlak olan gözleri perdenin iç yanındaki yarı karanlıkla, sevinç gözyaşlarıyla büsbütün ışıldıyordu. Karyolanın perdesine hafif tutunarak ağabeyine doğru uzanıp öptü onu. ‘Seni gidi seni,’ der gibisinden birbirlerine parmak salladılar, sonra da üçünü birden dış dünyadan ayıran perdenin oluşturduğu bu gizli köşelerinden ayrılmak istemiyorlarmış gibi, o yarı karanlıkta kıpırdamadan durdular. Oradan ilk ayrılan Prens Andrey oldu; saçları muslin perdeye takılarak dışarıya çıktı, içini çekti ve “Evet, benim için hayatta artık bir tek bu kaldı,” dedi.

X

Piyer, yurtluklarında yapacağı şeyleri bir bir kâğıda geçirip kendine bir çeşit yönerge hazırlamıştı; mason biraderler arasına kabul edilişinden kısa bir süre sonra, yönergesini de yanına alarak sahibi olduğu toprak kölelerinin çoğunluğunun bulunduğu Kiev iline gitti.

Kiev’e varınca yurtluklarındaki yöneticilerin hepsini merkez muhasebe bürosuna çağırarak istek ve dileklerini onlara açıkladı. Toprak kölelerini kısa zamanda kölelikten azat edeceğini, bununla ilgili işlemlerin hazır edilmesi için gerekli adımların atılmasını, bu arada erkek toprak kölelerinin angaryaya koşulmamasını, emzikli çocuğu olan kadınların çalıştırılmamasını,

köylülere yardım edilmesini, fiziksel cezaların kaldırılıp onun yerine uyarı ve azarlamalarla yetinilmesini söyleyerek, bütün yurtluklarda hastaneler, imaretler, okullar açılmasını istediğini bildirdi. Yöneticilerin (bunların arasında yarı cahil çiftlik kâhyaları da vardı) bir bölümü, patronlarının sözlerinden, onun kendilerinden hoşnut olmadığını, parasını kötüye kullandıklarını düşündüğü sonucunu çıkardıkları için korkuya kapıldılar. Bir bölümü de ilk korkuları geçtikten sonra, Piyer'in o peltek konuşmasıyla şimdiye dek hiç duymadıkları türden şeyler anlatmasını komik bile buldular. Bazıları, patronlarının sesini hiç değilse bir kerecik duyabilmiş olduklarına sevinirken, aralarında baş yöneticinin de bulunduğu en akıllılar takımı ise, patronlarını kendi çıkarlarına göre nasıl kullanacaklarını onun sözlerine bakarak anlamaya çalışıyorlardı.

Baş yönetici Piyer'in tasarılarına büyük ilgi göstermekle birlikte, yenilik atılımlarına girişilmesi bir yana, işlerin şimdiki durumunun bile, baştan aşağı "ele alınmayı" gerektirecek kadar kötüye gitmekte olduğu görüşünü ileri sürdü.

Yıllık gelirinin beş yüz bin rubleye ulaştığı söylenen koskoca bir servetin sahibi Kont Bezuhov olarak kendini şimdi, babasından yılda sadece on bin ruble aldığı günlere oranla daha yoksul hissediyordu Piyer. Yıllık bütçesi üzerine ancak belli belirsiz bir fikri olan Piyer'in tahmini aşağı yukarı şöyleydi:

Yurtluklarını ipotek ederek aldığı kredinin faizi olarak Toprak Bankası'na ödenenler aşağı yukarı yılda 80.000 rubleyi buluyordu. Moskova yakınlarındaki yurtluğunun, Moskova'daki konağının bakım giderleri ve prenses kuzinlerinin geçim harcamaları 30.000 ruble kadar tutuyordu. Emekli aylıklarına 15.000 ruble ve bir o kadar da yardım derneklerine gidiyordu. Kontese geçimi için 150.000 ruble ödeniyordu. Çeşitli borçların faizleri 70.000 götürüyordu. Daha önce yapımına başlanan yeni kilise geçen iki yılın her birinde onar bin rubleye mal olmuştu. Geri kalan 100.000 rublenin nereye gittiğini bilemiyor, yine de hemen her yıl yeniden borçlanmak zorunda kalıyordu. Ayrıca, baş yönetici-

si her yılın sonunda ona yazdığı mektupta çıkan yangınlardan, hasatın kötü gittiğinden, fabrikalarla atölyelerin onarılması gerektirdiğinden dem vururdu. Dolayısıyla, Piyer'in karşısına şimdi en önemli zorunluk olarak hiç sevmediği, aklının da hiç ermediği bir konu çıkmış bulunuyordu: pratik bir iş adamı gibi düşünüp ona göre davranmak.

Baş yöneticisiyle birlikte her gün işleri "ele alıyordu" Piyer. Ama kendi katkılarının işleri bir santim bile ilerletmediğinin farkındaydı. Yaptıklarının gerçeklerle ilişkisiz, işlerin işleyiş düzeninden kopuk ve durumu düzeltebilmekten uzak olduğunu kendisi de hissediyordu. Bir yanda baş yöneticisi Piyer'e kapkaranlık bir tablo çizerek, borçların tümünün mutlaka ödenmesi, ondan sonra da toprak kölelerini angaryaya koşmak suretiyle yeni atılımlara girişilmesi gerektiğini ileri sürüyor, ama Piyer buna yanaşmıyordu. Beri yanda Piyer baş yöneticisinden, toprak kölelerinin azat edilmesi için hemen işe girişmesini istiyor, baş yönetici de buna karşı çıkarak önce Toprak Bankası'na olan borçların tamamının ödenmesi, sonra da işlerin aceleye getirilmemesi gerektiğini ileri sürüyordu. Baş yönetici yeni atılımları tamamıyla olanaksız da görmüyor, ama bunların gerçekleştirilebilmesi için Kostroma ilindeki ormanların ve aşağı Volga'daki topraklarla Kırım'daki yurtlukların satılması gerekeceğini söylüyordu. Yalnız, baş yönetici bütün bunları söylerken karmakarışık birtakım yasal işlemlerden; birtakım yasakların ve engellerin kaldırılması, bazı izinlerin çıkarılması gerektiğinden öyle akıl karıştırıcı bir dille söz ediyordu ki, ipin ucunu kaçıran Piyer'e sadece, "Evet, evet, bildiğiniz gibi yapın öyleyse," demek kalıyordu. Piyer bir işi sonuna kadar götürebilecek, tuttuğunu koparan tiplerden olmadığı, bu işleri de zaten sevmediği için, bir türlü işi kendi eline alamıyor, sadece baş yöneticinin yanında işi ele almış gibi görünmeye çalışıyordu. Öte yandan baş yönetici de, patronuyla yaptığı bu görüşmelerden ve patronunun önerilerinden onun çıkarına, ama kendi zararına sonuçlar çıkacağı izlenimini vermek için elinden geleni yapıyordu.

Piyer, Kiev'de bazı ahbablarının yanı sıra, onunla ahbablık kurmaya hevesli pek çok insanla da karşılaştı; ilin en büyük top-

rak sahibi olan, genç yaşta koskoca bir servete konmuş bu zengin adamı güzelce ağırlamak için yarış ediyorlardı insanlar. Yaratılışından gelen zayıflığı –mason locasına girişi sırasında itiraf ettiği zayıflık– yüzünden bu tür ayartıcı gösterilere karşı koyamadı Piyer. Petersburg’daki gibi yine günlerini, haftalarını, aylarını toplantılar, yemekler, şöenler ve balolar dolduruyor, iç dünyasıyla baş başa kalmaya vakit bulamıyordu. Burada yepyeni bir yaşam süreceğini ummuştı Piyer, oysa buradaki yaşantısının da eskisinden geri kalır yanı yoktu; biricik fark, ortamın değişik oluşuydu, o kadar.

Masonluğun üç ilkesinden birini, yani, her masonun davranışlarıyla başkalarına örnek oluşturmalarını öngören ilkeyi hakkıyla yerine getirmediğini Piyer kendi de kabul ediyordu: Yine her masonun sahip olması gereken yedi erdemden ikisi –yüksek ahlak ile ölüm sevgisi– ise hiç yoktu onda. Buna karşılık Piyer, ilkelerden birine –yani, insanlığın yükseltilmesine yardımcı olmak ilkesine– uyduğu ve erdemlerden ikisine –yani, komşusunu sevmek ve cömertlik erdemlerine– sahip olduğu düşüncesiyle avutuyordu kendini.

1807 yılı ilkbaharında Piyer, Petersburg’a dönmeye karar verdi. Dönüş yolunda bütün yurtluklarına uğrayarak, emirlerinin ne dereceye kadar yerine getirildiğini ve kendilerinden hiçbir şey esirgememeye çalıştığı, ona Tanrı emaneti olan canların* şimdiki durumunu kendi gözüyle de görmek istiyordu.

Baş yönetici, Genç Kontun tasarılarını çılgınca bulduğu, bunların ne kendisine, ne Konta, ne de serflere bir yararı dokunacağına inanmadığı hâlde yine de bazı konularda isteklerine uymuştu. Serflerin özgürlüklerine kavuşturulmasının olanaksızlığını savunmayı sürdürürken, bir yandan da bütün yurtluklarda yapımına girilen okulları, hastaneleri ve imaretleri patronunun ziyaretine kadar yetiştirmeye çalışmıştı. Piyer’in hoşuna gitmeyeceğini bildiği şaşaa ve gösterişten kaçınmaya özen göstererek, şükranların sadece ikonlarla, geleneksel ekmek ve tuz ikramıyla sunulacağı dindarca karşılama törenleri düzenlenmişti; efendisinin karakterini bildiği için bu dindarca törenlerle onu daha çok etkileyip gözünü boyayabileceğini düşünmüştü.

* Eskiden Rusya’da toprak kölelerine (yani, serflere) “Can” denirdi. –çev.

Güneyin ilkbaharı, yolların ıssızlığı, Viyana işi arabasının içinde yaptığı hızlı ve rahat yolculuk Piyer’de hoş duygular uyandırmıştı. O güne dek görmediği yurtluklarının hepsi de birbirinden güzel, birbirinden pitoresk gelmişti Piyer’e; uğradığı her yerde durumları oldukça iyi görünen serfler kendilerine yapılan iyiliklerden ötürü minnet duygularını dokunaklı bir biçimde gösteriyorlardı ona. Her gittiği yerde törenlerle karşılanıyordu; karşılama törenlerinden utanmakla birlikte, Piyer, bu törenler sırasında yüreğinde derinden derine bir sevinç uyandığını da duyumsuyordu. Yurtluklarından birinde ona geleneksel ekmek ve tuz ikramında bulunduktan sonra Aziz Piyotr’la Aziz Pavel’i birlikte gösteren bir ikon da armağan eden köylüler, kendilerine yaptığı iyiliklere minnettarlıklarının bir nişanesi olmak üzere, efendilerinin koruyucu azizleri* Piyotr ve Pavel onuruna –parasını da kendi ceplerinden ödeyerek– kiliseye ek bir dua vakfiyesi yaptıрма izni istediler. Bir başka yerde ise onu, kucaklarında çocuklarıyla kadınlar karşılayarak, ağır işlerden kendilerini kurtardığı için şükranlarını sundular. Üçüncü bir yurtlukta Piyer’i elinde haç taşıyan bir papaz, bir çocuk kalabalığı ortasında karşıladı; papaz efendi, Piyer’den aldığı destek sayesinde bu çocukları okutuyor, onlara okuma-yazma ve din dersleri veriyormuş. Piyer bütün yurtluklarında bir örnek planlara göre ve tuğladan yapılmış, yapımı sürmekte ya da yakında açılışı yapılacak okulları, hastaneleri, imaretleri kendi gözleriyle gördü. Her gittiği yurtluğunda yöneticiler ya da kâhyalar tuttukları defterleri çıkarıp Piyer’e, serflerin angaryalarının azaltıldığını gösteriyorlardı ve Piyer mavi kaftanlarını giymiş serf temsilcilerinin ağzından dinliyordu bu insanların şükranlarını.

Yalnız, Piyer’in bilmediği şeyler de vardı: Örneğin, onu tuz ve ekmekle karşılayıp Aziz Piyotr ve Aziz Pavel onuruna kiliselerine ek bir dua vakfiyesi yaptırmak için izin istedikleri köyün, o yörenin ticaret merkezi olduğunu, her yıl Aziz Piyotr gününde köyde

* Rus kilisesinde tutulan Azizler takviminde Aziz Piyotr ile Aziz Pavel’in günleri aynıdır; dolayısıyla bu azizlerin her ikisi de Piyer’in (yani, Rusça adıyla Piyotr’un) koruyucu azizleridir. –İngilizce çev.

panayı kurulduğunu,* onu karşılayan temsilcilerin (köyün en zenginleriydi bunlar) dua vakfiyesinin yapımına çoktan başlamış bulunduklarını, o köydeki köylülerin onda dokuzunun ise en koyu bir sefalet içinde yaşadığını bilmiyordu. Onun yurtluklarında yaşayan, memede çocuğu bulunan kadınların, mal sahibinin toprağında çalıştırılmazken, kendi topraklarında kocaları tarafından ölesiye çalıştırıldıklarını da bilmiyordu. Kendisini elinde haçla karşılayan papazın, çocuklarınızı okutacağım diye köylüleri baskı altında tutarak onlardan haraç aldığını da bilmiyordu; çocuklarını papaza kaptıran** ana babaların gözyaşları döktüğünden de, çocuklarını papazın elinden kurtarmak için yüklü paralar ödemek zorunda kaldıklarından da haberi yoktu. Bir plana göre yapılan tuğla binaların inşaatında serflerin çalıştırıldığını, dolayısıyla, angarya çalışmalarının (yani, mal sahibi hesabına çalışmalarının), kâğıt üzerinde azalmış gözükürken, aslında daha da çok artmış olduğunu hiç bilmiyordu Piyer. Yöneticinin Piyer'e muhasebe defterini açarak onun isteği doğrultusunda, serflerin toprak için ödedikleri kiranın üçte bir azaltıldığını gösterdiği yurtluğunda, aynı serflerin angaryalarının yarı yarıya artırıldığını da bilmiyordu. Bu yüzden de yurtluklarına yaptığı ziyaretlerden son derece hoşnut kalan Piyer, tıpkı Petersburg'dan ayrıldığı sırada olduğu gibi yüreği yine insani duygularla dolu bir hâlde, "öğretmen biraderim" adını verdiği Üstadı Muhterem'e bir alay duygusal mektup yazdı.

'Bunca iyilikte bulunabilmek ne kolaymış, ne kadar az bir çaba gerektirmiş de, bizim bunlardan hiç haberimiz yokmuş meğer!' diye düşünüyordu.

Kendisine minnet duyulması hem hoşuna gitmiş hem de utandırmıştı onu. Ona bu kadar minnet duyan bu basit, bu iyi yürekli insanlar için çok daha fazlasının yapılması gerektiğini

* Dua vakfiyesi bütün köylülerin ilgisini çekeceğinden yöredeki köylerden panayıra gelenler artacak, dolayısıyla da o köyün ticaretle uğraşan zenginlerinin ekmeğine yağ sürülecektir.

** Serfler mal sahibinin topraklarında angarya çalışmalarını bitirdikten sonra kendilerine ayrılan toprağı işlerler, kendi topraklarını işlerken de çocuklarının emeğinden büyük ölçüde yararlanırlardı. Bu bakımdan, çocuklarının vakti onlar için çok değerliydi. -İngilizce çev.

ve kendisinin çok daha fazlasını yapabilecek durumda olduğunu düşünüyordu.

Dangalağın biri olduğu hâlde kurnazlığa kafası çok iyi çalıştığı için akıllı efendisinin saf yanını hemen buluveren baş yönetici, artık parmağında oynatıyordu Piyer'i; hele amacına uygun biçimde hazırladığı karşılama törenlerinin Piyer üzerindeki olumlu etkilerini de gördükten sonra, serfleri azat etmenin olanaksızlığını, onların şimdiki durumlarından hoşnut olduklarını gösteren kanıtlar ileri sürerek daha da çok bastırmaya başlamıştı.

Kendi serflerinden daha mutlusunu görmenin düşünülmemeyeceği ve özgürlüklerini kazanırlarsa Tanrı bilir başlarına neler geleceği konusunda baş yöneticinin görüşlerini içinden paylaşmakla birlikte, Piyer yine de -istemeye istemeye de olsa- doğru bildiğinden şaşmamakta diretti.

Bunun üzerine Toprak Bankası'na ipotekli yurtluklar üzerindeki ipoteğin kaldırılması için bir bölüm toprakla ormanın satışı yolunda her türlü önlemin alınıp alınmadığını Kontun araştırmayacağını da, yeni çıkılan yapıların neden boş kaldığını büyük olasılıkla hiç sormayacağını da, serflerinin tıpkı öteki derebeylerin serfleri gibi hâlâ hem emekleri, hem paraları yönünden sonuna kadar sömürüldüklerini yani, ellerinden her şeylerinin alındığını öğrenebilecek durumda bulunmadığını da çok iyi bilen baş yönetici, efendisinin dileklerini yerine getirmek için bütün gücünü kulanacağına söz verdi.

XI

Piyer Güney Rusya turundan büyük bir iç huzuruna kavuşmuş olarak dönerken, çoktandır içinde beslediği bir dileğini de gerçekleştirdi; iki yıldır görmediği arkadaşı Bolkonski'yi ziyaret etti.

Son menzil durağında, Prens Andrey'in Daz Tepeler'de değil, yakın bir tarihte babasının ona verdiği yurtlukta bulunduğunu öğrendiği için doğruca oraya gitti.

Boguçarovo yurtluğu yörenin hiçbir özellik taşımayan dümdüz bir yerinde kurulmuştu; yer yer kesilmiş köknar ve huş korularıylala, tarlalarla çevriliydi. Çiftlik, şosenin iki yanında dümdüz uzanan köyün en ucunda, yeni kazıldığı için yamaçları henüz yeşillenmemiş, ağzına kadar dolu bir göletin arkasında, yeni dikilmiş bir fidanlığın tam ortasındaydı; genç fidanların arasında göğebaş vermiş birkaç tane kalın gövdeli çam ağacı ta uzaktan göze çarpıyordu. Bir harman yeri, serflerin damları, ahırlar, bir hamam, ufak bir köşk ile cephesi yarım daire biçiminde ve henüz yapımı süren büyük bir taş bina çiftliği oluşturuyordu. Büyük taş binayı çepeçevre kuşatan bahçe yeni düzenlenmişti. Bahçeyi çevreleyen çit de, çitteki kapılar da yepyeni ve sağlam görünüyordu; bir sundurmanın altında yeşile boyanmış iki yangın tulumbaıyla tekerlekli bir su tankı duruyordu. Yollar dümdüzdü, sağlam yapılı köprülere korkuluklar da konmuştu. Buradaki her şey bilerek ve özenilerek yapıldığı izlenimini veriyordu. Piyer, karşılaştığı ev uşaklarına Prensın nerede oturduğunu sorduğunda, göletin kıyıcığına yeni yapılmış ufak köşkü gösterdiler. Prens Andrey'in ihtiyar lalası Anton, Piyer'in arabadan inmesine yardım ettikten sonra Prensın evde olduğunu söyleyerek konuğun önüne düştü ve onu ufak ama tertemiz bir bekleme odasına aldı.

Arkadaşını Petersburg'da son kez görkemli yaşam koşulları içinde gördüğünü hatırlayan Piyer şimdi -temizliğine diyecek bir şey bulamamakla birlikte- bu evin alçak gönüllü boyutları ve gösteriştense uzak eşyası karşısında şaşırıp kaldı. Duvarların sıvası henüz çekilmediği için bağdadi çıtaları burcu burcu çam kokan bekleme odasına hızla girip karşıdaki kapıya doğru ilerlediği sırada, ondan önce davranan Anton ayaklarının ucuna basarak seğirtip kapıyı vurdu.

İçeriden bir ses tersler gibi, "Evet, ne istiyorsun?" diye sordu.

"Konuğunuz var," diye cevap verdi Anton.

"Rica et de, bekleyiversin," karşılığının ardından, çekilen bir iskemlenin çıkardığı ses duyuldu.

Hızlı adımlarla kapıya yaklaşan Piyer birden Prens Andrey'le burun buruna geldi; asık suratla dışarı çıkan arkadaşı yaşlanmış görünüyordu. Piyer onu kucakladı, gözlüğünü alnına doğru kaldırıp arkadaşını yanağından öptü ve daha yakından dikkatle süzdü.

"Bu ne güzel sürpriz böyle; çok sevindim," dedi Prens Andrey.

Piyer cevap vermedi. Şaşkınlığından gözlerini arkadaşından alamıyordu; Prens Andrey'de gördüğü büyük değişiklik karşısında şaşkınlıktan serseme dönmüştü. Arkadaşının sesi yumuşak ve nazikti; dudaklarında, yüzünde gülümseme vardı, ama neşeli ve sevinçli bir ifade vermeye çalıştığı gözleri yine de donuk donuk, cansız bakıyordu. Prens Andrey eskisine göre daha zayıf, daha solgundu, yüzüne de daha olgun bir erkek havası gelmişti, ama Piyer'i asıl yadırgatan ve alışincaya kadar da epeyce rahatsız eden şey onun bu görünüşünden çok, arkadaşının durgunluğu ile alnındaki derin kırışık olmuştü; bu kırışık, Prens Andrey'in uzun zamandır bir dert çektiğini, kafasını bir düşünceye taktığını gösteriyordu.

Uzun bir ayrılıktan sonra karşılaşan arkadaşlar arasında hep olageldiği üzere, belli bir konu üzerinde buluşuncaya kadar onlar da uzunca bir süre daldan dala atlayarak konuştular. Aslında, enine boyuna tartışmaları gerektiğini kendilerinin de bildiği konular üzerine birbirlerine kısa kısa sorular sorup, kısa kısa cevaplar vermekle yetindiler. Geçmişteki yaşantıları, geleceğe ilişkin tasarıları, Piyer'in uğraşları ve yaptığı gezi gibi, savaş gibi başlangıçta şöylece değinip geçıştirdikleri konular neden sonra yavaş yavaş konuşmanın ağırlık merkezini oluşturmaya başladı. Arkadaşını görür görmez Piyer'in dikkatini çeken, Prens Andrey'in yüzündeki o dalgınlık ve yılgınlık ifadesi, geçmişten ve gelecekten hararetli hararetli dem vuran Piyer'i dinlerken, hele gülümserken, daha da belirgin görünüyordu şimdi. Prens Andrey'in yüzünde, arkadaşının heyecanlı heyecanlı anlattıklarına ilgi göstermek istediğini, ama bunun elinden gelmediğini söyleyen bir ifade vardı sanki. Kendi coşkusunu, kendi düşlerini, umutlarını, yaptığı iyilikleri ve bundan duyduğu mutluluğu Prens Andrey'e anlatmasının yakışık almadığı gibi bir duyguya kapılmaya başladı Piyer. Son gezisi sırasında yeniden canlanıp daha da güçlenen masonlukla ilgili ülküle-

rini, görüşlerini açmaya utandı. Saf görünmekten korkarak kendini tutuyordu, ama artık bambaşka ve Petersburg'daki eski Piyer'e oranla çok daha iyi bir insan olduğunu arkadaşına ilk fırsatta anlatmak için karşı konulmaz bir istek duyuyordu.

"O zamandan bu zamana başımdan neler geldi, neler geçti... Öylesine değiştim ki, neredeyse ben bile kendimi tanıyamaz oldum."

"Evet," dedi Prens Andrey, "o zamandan bu zamana çok değiştik, hem de ne değiştik!"

"Eee, biraz da sen anlat. Tasarıların nedir?"

Prens Andrey alaycı bir tavırla, "Tasarılarım!" diye tekrarladı. Sonra bu sözcüğün ağzından çıkışına kendi de şaşmış gibi, "Tasarılarım mı?" dedi. "İşte, gördüğün gibi ev yaptırıyorum. Gelecek yıl temelli buraya yerleşmek niyetindeyim de..."

Piyer sustu, arkadaşının çok yaşlanmış görünen yüzünü sorgulayan bakışlarıyla dikkatle süzüyordu.

"Yok, ben demek istiyordum ki..." diye başlayacak olduysa da, Prens Andrey onun sözünü kesti.

"Canım, şimdi beni bırakalım. Sen kendinden söz et bana; şu gezini, yurtluklarında yaptığın işleri anlat hele."

Piyer, gelişmelerdeki kendi payını elinden geldiğince gizlemeye çalışarak yurtluklarında yapılanları anlatmaya girişti. Prens Andrey sanki anlatılanlar onun çok iyi bildiği eski hikâyelermiş gibi, birkaç kez lafı Piyer'in ağzından kapıp kendisi tamamladı; Piyer'in anlattıklarını hiç ilginç bulmuyordu, hatta ilginç bulmak şöyle dursun, anlatılanlardan Piyer adına utanç duyuyormuş gibi bir hâli vardı.

Arkadaşının tavrından rahatsız olan Piyer, durumu sıkıcı bularak sustu en sonunda.

Prens Andrey'in de rahatsız olduğu ve Piyer'in sohbetinden sıkıldığı açıkça anlaşıyordu.

"Bak, biz seninle şimdi ne yapalım," dedi Piyer'e. "Burada geçici olarak kalıyordum zaten, sırf işlere bir göz atmak için uğraşmıştım. Bugün de kız kardeşimin yanına dönecektim. Sen de kız kardeşimle tanışmış olursun. Ama sahi ya, sen onunla zaten ta-

nışıyorsun,” diye ekledi. Aralarında ortak hiçbir şey yokmuş gibi, herhangi bir konuğu eğlendirmek ister gibi söylemişti bunları.

“Yemekten sonra gideriz. Şimdi sana benim çiftliği göstereyim, ister misin?”

Çıkıp yemek vaktine kadar dolaştılar ve sanki yakın arkadaş değillermiş gibi bir hava içinde hep politikadan, ortak tanıdıklardan söz ettiler. Prens Andrey yalnız yeni çiftliğiyle, yaptırmakta olduğu binalarla ilgili görünüyor, söz ancak bunlara geldiği zaman sesinde bir canlanma belirtisi hissediliyordu. Ama bu konunun bile yeterince ilgisini çekmediği belliydi; nitekim inşaat iskelesinin üstünde Piyer’e evin ileride alacağı biçimi açıklarken birdenbire lafını yarıda kesiverdi:

“Her neyse, bunun da ilginç bir yanı yok ya, işte. Hadi, yemeğimizi yiyelim de yola düzülelim.”

Yemekte Piyer’in evliliğinin konusu açıldı bir ara.

“Duyduğumda çok şaşırmıştım,” dedi Prens Andrey.

Evliliğinden ne zaman söz açılacak olsa hemen kızarırdı Piyer yine kıpkırmızı kesilerek telaşlandı.

“Olanları baştan sona anlatırım sana bir gün,” dedi. “Ama bil-diğin gibi bu iş bitti artık; bir daha açılmamak üzere, ebediyen kapandı bu sayfa.”

“Ebediyen mi?” dedi Prens Andrey. “Hiçbir şey ebedî değildir.”

“Ama sonunun nasıl geldiğini biliyorsun ya işte, bilmiyor musun? Düelloyu duymadın mı?”

“Evet, duydum. Başına bu da gelmiş!”

“Yine de hiç değilse adamı öldürmediğim için şükrediyorum Tanrı’ya,” dedi Piyer.

Prens Andrey, “Nedenmiş o?” diye sordu. “Kuduz itleri öldürmek sevap bile sayılır aslında.”

“Yoo, insan öldürmek yanlış bir iş, yanlış...”

“Niye yanlış oluyormuş?” diye üsteledi Prens Andrey. “Neyin doğru, neyin yanlış olduğunu insanoğlu bilmez ki. Yanlış ya da doğru diye bildiği şeylerde hep yanlış gelmiştir insanoğlu, yanlışmaya da devam edecektir.”

Piyer, geldiğinden beri Prens Andrey'in ilk kez canlanıp bir konuyla ilgilendiğini, konuşmaya başladığını görünce sevindi; arkadaşının neden bu duruma geldiği konusunda kendisine açılmak istediğini de sezmişti.

"Başkasına zararı dokunan her şey yanlıştır," dedi Piyer.

"Başkasına neyin zararı dokunacağını kim söyledi sana?" diye sordu Prens Andrey.

"Neyin zararı mı? Neyin zararı mı?" diye heyecanla sesini yükseltti Piyer. "Bize neyin zararlı olduğunu hepimiz biliriz, canım."

Gittikçe açılan ve edindiği yeni yaşam görüşünü Piyer'e açıklamak istediği anlaşılan Prens Andrey, "Evet, bunu biliyoruz, ama kötü olduğunu kendi nefsimde yaşayarak öğrendiğim bir şeyi başkalarına yapamam," dedi. Konuşmasını Fransızca sürdürdü: "Benim için yaşamda gerçekten de çok kötü olan sadece iki şey vardır: pişmanlık ve hastalık. İyi olan biricik şey ise, bu ikisinin olmamasıdır. Benim bugünkü yaşam felsefem de, işte bu iki kötülükten kaçınarak kendim için yaşamaya bakmaktır."

Piyer, "Ya, insanın hemcinsini sevmesi nerede kalıyor? Fedakârlık denen şey nerede kalıyor?" diye başladı. "Hayır, düşüncene katılmıyorum! Sırf kötülük yapmamak, sonradan pişman olunacak bir şey yapmamak için yaşamak yeterli değildir. Ben böylesini yaşadım; bunu kendi yaşantımda denedim ve yaşamımı neredeyse mahvettim o yüzden. Bugün artık yaşamda mutluluğun ne demek olduğunu anlamış bulunuyorsam, bunun biricik nedeni, artık başkaları için yaşıyor, daha doğrusu (alçak gönüllülüğü yüzünden yanlısını düzeltmek zorunluluğunu duymuştu Piyer), yaşamaya çalışıyor oluşumdur. Hayır hayır, senin görüşüne katılmama olanak yok; hem, kendi söylediğine sen kendin de inanmıyorsundur ya, aslında!"

Prens Andrey alaycı bir gülümsemeyle, konuşmadan bir süre süzdü Piyer'i.

"Kendin de göreceksin ya," dedi, "kız kardeşim Prenses Mariya ile siz ikiniz iyi anlaşırsınız." Kısa bir suskunluktan sonra, "Kendine göre belki sen de haklısındır," diye ekledi. "Ama herkes kendi-

ne göre bir yaşam yolu çizer. Sen, bir zamanlar yalnız kendin için yaşadığını, bu yüzden yaşamını neredeyse mahvettiğini ve ancak başkaları için yaşamaya başladıktan sonra mutluluğa erdiğini söylüyorsun. Bense bunun tam tersini yaşadım. Şan ve şeref için yaşıyordum ben. (Hem, şan ve şeref dediğin de nedir zaten? Başkaları için bir şeyler yaparak onların övgüsünü kazanmaya çalışmak da, başkalarını sevmekle aynı kapıya çıkar.) Evet, ben başkaları için yaşadım ve bu yüzden yaşamımı ‘neredeyse’ değil, temelli mahvettim. Huzura da ancak kendim için yaşamaya başladıktan sonra erebildim.”

İyiden iyiye heyecanlanan Piyer, “Peki ama yalnız kendin için yaşadığını söylerken neyi anlatmak istiyordun?” diye sordu. Oğlun, kız kardeşin, baban ne oluyor?”

“Aa, onlar benim birer parçam – başkaları değil ki onlar,” diye açıkladı Prens Andrey. “Ama en büyük yanlış ve kötülük kaynağı ‘başkaları’ dediğimiz insanlardır. Senin ve Prenses Mariya’nın kullanmayı sevdiğiniz deyimle, *le prochain*’dir, hemcinsimizdir yani. Hemcinsim deyip iyilik yapmak istediğin insanlar da senin şu Kievli toprak kölelerindir işte.”

Sözünü bitirdikten sonra Piyer’in yüzüne alaycı bir ifadeyle meydan okur gibi baktı. Piyer’i kışkırtmaya çalıştığı belliydi.

Piyer de onu ciddiye alarak, “Şaka ediyorsun canım,” dedi. “Yaptığım iyilik devede kulak sayılsa bile, o kadarcığını da yüzüme gözüme bulaştırmış olsam bile, yine de iyilik etmek isteyişimde ne kötülük var, yanlış bunun neresinde? Hiç değilse denedim ya! Üstelik azıcık başarılı da oldum. Senin benim gibi insanlar oldukları hâlde anlamsız birtakım dualar ve kilise ayinleri dışında bir şey görmeden, Tanrı kavramını da, gerçek kavramını da bilmeden yaşayıp ölen bu insanlara, bu toprak kölelerine eğitim sağlamanın ne gibi bir kötülüğü olabilir? Bu dünyada yitirdiklerinin karşılığını görecekları, ödüllendirilecekleri, huzura kavuşacakları bir öbür dünyanın var olduğunu onlara öğretmenin, bu yolla teselli bulmalarını sağlamanın kötülüğü nerede? Kolayca sağlanabilecek maddi yardımların yokluğu yüzünden hastalıktan kırılıp giden bu

insanları doktora, hastaneye, düşkünler evine kavuşturmamda ne gibi bir yanlış, ne gibi bir kötülük olabilir? Erkeğiyle, yaşlısıyla, memede çocuğu olan kadınıyla gece gündüz demeden, dur durak bilmeden çalışan bu insanlara birazcık dinlenme, birazcık rahata kavuşma olanağı sağlamışsam, kuşku götürmez apaçık bir iyilik değildir de, nedir bu?”

Zaten peltek konuşan Piyer’in aceleden dili daha beter dolaşıyordu. “Gerçi yaptıklarım çok bir şey değil, üstelik doğru dürüst becerdiğim de söylenemez, ama hiç değilse bu iyilikleri sağlamak yolunda adımlar attım ya, bu da bir şeydir; dolayısıyla bunun iyi bir davranış olmadığına inandıramazsın beni, üstelik senin de benim gibi düşündüğüne inanıyorum, bunun tersine de inandıramazsın beni. Ama asıl önemlisi,” diye sözünü sürdürdü, “yaşamda gerçek mutluluğa giden yolun başkalarına yardım etmeyi sevmekten geçiyor oluşudur; bunu bilir, bunu söylerim ben, hem de kesinlikle inanarak.”

“Evet, konuyu bu biçimde ortaya koyunca durum değişiyor tabii,” dedi Prens Andrey. “Ben evler, bahçeler yaptırıyorum, sen de hastaneler yaptırıyorsun. Ben böyle oyalanıyorum, sen öyle oyalanıyorsun; ikisi de bir. Ama neyin eğri, neyin doğru olduğuna karar vermeyi, ‘Her Şeyi Bilen’e bırak; bunlara karar vermek bize düşmez. Ama mademki, sen konuyu açtın ve tartışmak istiyorsun,” diye ekledi, “hadi gel, tartışalım öyleyse.”

Sofradan kalkıp dışarı çıktılar, cümle kapısının önündeki, ayvan yerine kullanılan merdiven başına oturdular.

“Hadi tartışalım bakalım,” dedi Prens Andrey. “Okullardan,” diye parmaklarıyla saymaya başlayarak sözünü sürdürdü, “eğitimden, buna benzer şeylerden söz ediyorsun; yani, şu adamı (önlerinden geçerken şapkasını çıkararak onları selamlayan bir köylüyü gösterdi) içinde bulunduğu hayvanca koşullardan çıkarıp, manevi gereksinmelere de sahip kılmak istiyorsun sen; yoksa ben bu adamın sahip olabileceği biricik mutluluğun şimdiki hayvansal mutluluğu olduğu kanısındayım. Senin yapmak istediğin şeyse onu sahip olduğu bu mutluluktan da yoksun bırakacaktır. Ben o adamın

durumuna imrenirken, sen ona benim aklımı, benim duygularımı, benim duyarlığımı veremediğini onu ben yapmak istiyorsun. Onun 'ağır iş yükünü hafifletmek' istediğini de söylüyorsun. Oysa bence, fiziksel çalışma onun en temel gereksinimidir, varlığının nedeni- dir âdeta; tıpkı senin ve benim için beyinsel çalışmanın esas oluşu- gibi. Düşünmeden edemezsin ki sen. Ben sabaha karşı üç doğru yatağa girerim, yine de kafama düşünceler üşüştüğü ve düşünme- den edemediğim için şafak sökene kadar gözümü uyku tutmaz, döner dururum yatağının içinde; tıpkı onun da tarlasını sürme- den, ekip biçmeden edemediği gibi. Bunu yapamazsa ya meyha- neye düşecektir ya da hastalanıp döşeğe. Onun fiziksel çalışma- sını ben yapmaya kalksam dayanamayıp, bir haftaya kalmadan ölürüm; aynı biçimde, o da benim fiziksel aylaklığımı kaldıramaz, yağ bağlayıp şişmanlıktan ölür. Üçüncüsü," diye üçüncü parmağı- nı kıvrırırken, "neydi bakayım sözünü ettiğin öbür şey?" dedi Prens Andrey. "Hah, buldum; hastaneler, hekimler. Şimdi, bizim köylüye inme inmiş, ölüm döşğinde yatıyor adam. Sen geliyorsun, kanını aldırıp ölümden döndürüyorsun onu. O da inmeli olarak bir on yıl daha sürünüp herkesin sırtına yük oluyor. Oysa bıraksan da rahat rahat ölse, on yıl daha bu acıyı çekmeyecek. Nasıl olsa hızlı ürüyorlar, her gün onun gibi sürüyle başkaları doğuyor. Ha, bana desen ki, 'benim için çalışacak bir kol gücünü yitirmek istemiyo- rum' -çünkü benim gözümde o bir kol gücünden başka bir şey değildir- o zaman anlarım, ama sen sırf onu sevdiğin için iyileş- tirmek istediğini söylüyorsun. Senin sevgine gereksinme duyduğu yok ki onun. Hekimlerin insanları iyileştirdiği düşüncesi de safsa- tadır ayrıca! Evet, insanı öldürür onlar!" diyerek yüzünü öfkeyle buruşturup, başını öte yana çevirdi Prens Andrey.

Prens Andrey'in görüşlerini böylesine duru, açık seçik ortaya koyuşuna bakılınca bu konu üzerinde daha önce sık sık düşün- düğü, hevesle ve soluk almadan konuşmasına bakılınca da uzun zamandır birisiyle konuşma fırsatı bulamadığı anlaşılıyordu. Düşüncelerini getirip getirip hep birbirinden umutsuz sonuçlara da- yarken, böyle her umutsuz sonuca varışıyla birlikte gözlerindeki canlılık da azar azar artmıştı.

“Yoo, bu kadarı da korkunç ama çok korkunç!” dedi Piyer. “İnsan böyle düşüncelerle nasıl yaşayabilir anlamıyorum doğrusu! Bundan kısa bir süre önce gerek Moskova’da, gerek yolculuğum sırasında benim de böyle anlarım oldu, ama böyle anlarda ben öyle bir çöküntüye uğruyordum ki, hani, yaşamıyordum denebilir; her şeyden nefret ediyordum o anlarda... En çok da kendimden. Yemeden, içmeden kesiliyordum... Yıkanmıyordum bile... Sende nasıl oluyor?..”

“Niye yıkanmayayım? Ne diye pis kalayım?” dedi Prens Andrey. “Tam tersine; elden geldiğince yaşamı güzelleştirmeye bakmalı insan. Dünyaya gelmiş olmak benim suçum değil ki; onun için de başkalarına zarar vermeden, yaşamımı elimden geldiği kadar hoşça geçirmeye bakarım ben.”

“Peki, ama böyle düşüncelere kapılınca yaşama güdüsü kalır mı insanda? Bu düşüncelerle insan yerinden bile kımıldayamaz, hiçbir işe kalkışamaz ki...”

“Yaşamın kendisi zaten başlı başına bir yük,” dedi Prens Andrey. “Bana kalsa, hiçbir işe elimi sürmeden seve seve otururdum, gel gör ki, buranın eşrafı beni kendilerine *Marechal de la Noblesse** seçerek onurlandırdılar; bu işten yakamı sıyrana kadar akla karayı seçtim. Bu iş için gerekli –beceriklilik gibi, herkesle kolayca senli benli olabilmek, herkesin nabzına göre şerbet verebilmek gibi– birtakım niteliklerin bende olmadığına kolay kolay inandıramadım onları. Sonra şu evin yapım işleri de var; herkesten uzak, başımı dinleyebileceğim bir evim olsun istiyorum. Bir de işte, şu asker toplama işi var başımda.”

“Sen neden katılmadın orduya?”

“Hem de Austerlitz’den sonra!” dedi Prens Andrey sıkkın bir tavırla. “Aman efendim, eksik olsun! Muvazzaf Rus ordusunda bir daha görev almamaya yemin ettim. Almayacağım da... Bonaparte ta buraya, Smolensk’e kadar gelip, Daz Tepeler’e dayansa bile, yine de görev almam Rus ordusunda!” Prens Andrey biraz dur-

* Marechal de la Noblesse: Fr. Bir ilin soylular ve derebeyleri takımının resmi temsilcisi. –İngilizce çev.

du, sakinleştikten sonra, “Evet, başımda bir de şu asker toplama işi var diyordum,” diye sürdürdü konuşmasını. “Babamı 3. Bölge Başkomutanı yaptılar, ben de muvazzaf hizmetten kaçabilmek için çareyi onun emrine girmekte buldum.”

“Bir bakıma, yine de askerlik yapmış oluyorsun, öyle değil mi?”

“Evet,” deyip sustu Prens Andrey.

“Peki, niye yapıyorsun bu işi öyleyse?”

“Bak, nedenini anlatayım sana. Babam çağının en dikkate değer insanlarından biridir. Artık yaşlanıyor olmasına rağmen, acımasız diyemeyeceğim, ama kabına sığamayan bir yapıya sahip. Sınırsız yetki kullanmaya alıştığı için dehşet saçar çevresine; şimdi de İmparator onu seferberlik işinin başına getirip bölge başkomutanı yapınca olağanüstü yetkilerle donatmış oldu. İki hafta kadar oluyor, eğer iki saat geç kalsaydım, Yuhnovo askerlik şubesi kayıt memurunu astıracaktı,” diyerek gülümsedi Prens Andrey. “Babam benden başka kimse söz geçiremediği için katlanıyorum bu işe; böylelikle, ileride çok vicdan azabı çekmesine neden olabilecek şeyler yapmasını engelleyebiliyorum ara sıra.”

“Hah, tamam işte, görüyorsun ya!”

“Evet, ama senin sandığın gibi değil,” diye sürdürdü konuşmasını Prens Andrey. “Kayıt memuruna, o alçak herife acıdığımdan filan değil ki; zerre kadar acımam o namussuza! Yeni askere alınanların çizmelerini, öteberilerini aşırı bir alçağın asılmasına sevinirim bile aslında, ama ben babama acıyorum. Yani, bir bakıma yine kendime acımış oluyorum.”

Prens Andrey gittikçe coşuyordu. Davranışlarında başkalarına yardım etme isteğinin yer almadığını Piyer’e kanıtlamaya çalışırken gözleri çakmak çakmak oluyordu.

“Mesela, seni ele alalım,” diye konuşmasını sürdürdü. “Kendi toprak kölelerine özgürlüklerini vermek istiyorsun; iyi, hoş da sana bir yararı yok bunun –sanırım sen şimdiye kadar toprak kölelerinden hiçbirini kırbaçlatmamış ya da Sibirya’ya sürgün etmemişsindir– evet, sana bir yararı olmayacağı gibi, o özgürlüğün serflerine hiç mi hiç yararı olmayacaktır. Serflerini dövenler,

kırbaçlatanlar, Sibirya'ya sürgüne yollayanlar onların durumunu hiç de kötüleştirmiş olmuyorlar bana kalırsa, Sibirya'da da yine hayvanlar gibi yaşayacaklar, kırbaç yaraları zamanla iyileşecek, yine eskisi gibi mutlu olacaklardır. Serfleri özgürlüğe kavuşturmanın bir yararı olacaksa, bu ne sana, ne de serflerdir – bundan yararlanabilecek olanlar bence sadece, sırf çevrelerindeki herkesi haklı haksız diye ayırt etmeden cezalandırabilme yetkisine sahip bulundukları için ceza veren, sonra da pişmanlık duyup bu pişmanlığı yüreğine gömen, kendi kendini yiyip bitirerek manevi çöküntüye uğrayanlardır. Ben işte asıl bu tür adamlara acıyorum; toprak köleliğinin kaldırılmasını bu tür insanların iyiliği için isterdim. Sen belki böylesini görmemişsindir ama ben gördüm: Nice pırlanta yürekli adamlar vardır ki, sırf sınırsız yetkiye dayalı bu gelenek içinde yetişmiş olmaları yüzünden, zamanla, yaratılıştan gelen yumuşaklıklarını yitirip huysuz, sinirli, katı, acımasız biri kesilmiş ve bunu bildikleri hâlde kendilerini tutamamaları yüzünden mutsuzluk batağına gittikçe daha çok gömülmüşlerdir.”

Prens Andrey öyle içten konuşmuştu ki, bunları ona söyletenin öz babası, İhtiyar Prens Bolkonski olabileceğini düşünmekten kendini alamadı Piyer; cevap da veremedi, sustu.

“Dolayısıyla benim asıl acıdığım ve üzüldüğüm bu gibi insanlardır; onların insanlık onuru adına, onların vicdan huzuru adına, onların yürek temizliği adına üzülrüm ben; serflerin sırtları, serflerin kelleleri için hiç üzmem kendimi. Sen serfinin sırtını istediğin kadar kırbaçlat, kellesini istediğin kadar kazıt,* yine de aynı sırt, yine de aynı kelle olarak kalacaktır nasılsa.”

“Hayır, hayıır, bin kere hayır! Asla katılamam senin düşüncelerine,” dedi Piyer.

* Canlı ya da cansız mal gibi toprakla birlikte alınıp satılan serflerin sahipleri istedikleri serfi Sibirya'ya sürgün de edebilirdi. Böyle sürgüne gönderilenlerin tannmaları ve kaçarlarsa kolayca yakalanabilmeleri için, başlarının yalnız bir yanı usturaya vurdurulurdu. –İngilizce çev.

Akşamüstü Prens Andrey'le Piyer üstü açık bir arabaya binip Daz Tepeler'in yolunu tuttular. Keyfinin yerine geldiği anlaşılan Prens Andrey zaman zaman Piyer'e dönüp birkaç laf ederek sessizliği bozmaya çalışıyordu.

Tarlaları gösteriyor, tarım alanında yaptığı yenilikleri anlatıyordu Piyer'e.

Piyer ise suratını bir karış asmış susuyor, tek heceli sözcüklerle cevap veriyordu sadece; düşüncelere dalmış görünüyordu.

Gerçekten de düşünüyordu Piyer; Prens Andrey'in mutsuz olduğunu, doğru yoldan saptığını, gerçek ışığı göremediğini, dolaşısıyla da ona yardım etme, gözünü açma, elinden tutup kaldırma görevinin kendisine, Piyer'e düştüğünü aklından geçiriyordu. Prens Andrey'e söyleyeceği şeyleri kafasında evirip çeviriyor, en uygununu bulduğu anda da, Prens Andrey'in bir tek sözle, bir tek kanıtla onun bütün söyleyeceklerini, bütün öğretisini temelden çürütebileceğini hissederek, en kutsal inançlarının alaya alınabileceği korkusuyla, lafa başlamaktan vazgeçiyordu.

"Hayır, ama seni böyle düşünmeye yöneltten nedir?" diye damdan düşer gibi girdi lafa. Saldırmaya hazırlanan bir boğa gibi başını eğmiş, gözlerini devirerek bakıyordu Prens Andrey'e. "Niçin öyle düşünüyorsun? Öyle düşünmemen gerekir senin."

Prens Andrey şaşırarak, "Niye mi düşünüyorum? Neyi?" diye sordu.

"Yaşamı, insanoğlunun yazgısını. Senin düşündüğün gibi olmaz. Bir zamanlar ben de senin gibi düşünüyordum; beni bundan ne kurtardı, biliyor musun? Farmasonluk! Yok yok, gülme öyle. Farmasonluğu kendine göre dinsel törenleri olan bir tarikat sanırdım ben de; oysa farmasonluk, insanlığın en yüce, en ölümsüz yanlarının en güzel ifadesidir."

Piyer böylece, kendi anlayışına göre masonluğu Prens Andrey'e açıklamaya koyuldu. Farmasonluğun, Devlet ve Kilise'nin kösteklerinden kurtulmuş bir Hristiyanlık öğretisi olduğunu; insanlar arasında eşitliği, kardeşliği ve sevgiyi amaçladığını söyledi.

“Yaşamda gerçek anlamı olan biricik şey bizim kutsal biraderliğimizdir; gerisi boştur,” dedi Piyer. “Bu biraderliğin dışında her şeyin bir yalandan, aldatmacadan ibaret olduğunu anlamalısın, aziz dostum. Şu noktada senin düşüncene katılıyorum: Doğrudur, senin gibi akıllı ve iyi bir insan için yaşamını başkalarına zarar vermeksizin sürdürmekten başka çıkar yol yoktur. Ama bizim temel inançlarımızı bir benimser de cemiyetimize katılırsan ve bütün benliğine kendini bize verir, sana yol göstermemize razı olursan, benim gibi senin de gözün birdenbire açılverecek, bir ucu göklerin derinliğinde kaybolan o upuzun görünmez zincirin bir halkası olduğunu göreceksin.”

Prens Andrey hiç konuşmadan önüne bakıyor, Piyer’i dinliyordu. Tekerleklerin gürültüsünden iyice duyamadığı için birkaç kez ona bazı söylediklerini tekrarlattı. Arkadaşının hiç sesini çıkarmadan dinlemesinden, gözlerine bir pırıltı gelmesinden, Piyer de konuşmasının boşa gitmediğini ve Prens Andrey’in alay etmeye ya da sözünü kesmeye kalkışmadan kendisini sonuna kadar dinleyeceğini anladı.

Yollarının üstüne taşmış bir dere çıktığı için karşı kıyıya salla geçmek zorunda kaldılar. Prens Andrey’le Piyer sala daha önce binip, atlarla arabanın bindirilmesini beklemeye başladılar.

Prens Andrey dirseklerini salın korkuluğuna dayayıp gözlerini batan günün ışıkları altında parıldayan taşkın sulara dikerek, hiç konuşmadan seyre daldı.

“Ee, anlattıklarına ne diyorsun?” diye sordu Piyer. “Niye bir şey söylemiyorsun?”

“Ne mi diyorum? Seni dinliyordum işte. Hepsi iyi, hoş da,” dedi Prens Andrey, “sen diyorsun ki, ‘Gel bizim cemiyetimize gir, biz de sana yaşamın amacını, insanoğlunun yazgısını, evreni yöneten yasaları öğretelim.’ Peki, ama ‘biz’ dediğin kimler? Yine insanlar. Siz her şeyi nereden biliyorsunuz böyle? Hepinizin görebildiği şeyi bir ben neden göremiyorum? Siz iyiliğin ve gerçeğin egemen olduğu bir dünya görüyorsunuz, ama ben göremiyorum.”

Piyer onun sözünü keserek, “Ahirete inanır mısınız?” diye sordu.

Prens Andrey, "Ahirete inanır mıyım?" diye onun sözünü tekrarladı, ama Piyer onun eskiden tanrıtanıamaz olduğunu bildiği için, kendi sözünü böyle soru biçiminde tekrarlayışını hemen olumsuz bir cevap diye yorumlayarak, arkadaşının sözünü bitirmesine fırsat vermedi.

"Dünyada iyiliğin ve gerçeğin egemenliğini görmediğini söylüyorsun," dedi. "Buradaki yaşamımızı her şeyin sonu diye kabul etseydik, ben de göremezdim, kimse de göremezdi. Yeryüzünde burada, bu yeryüzünde (diyerek kırları gösterdi Piyer), gerçek diye bir şey yok. Burada her şey yalan, her şey kötü. Oysa evrende, tüm evrende gerçek egemendir ve bu dünyanın çocukları olan bizler –sonsuzluk göz önüne alındığında– aynı zamanda evrenin de çocukları sayılırız. O uçsuz bucaksız uyumlu bütünün bir parçası olduğumu başka türlü nasıl hissedebilirim? Tanrı'nın –ya da sen istiyorsan 'Üstün Kuvvet'in diyelim– tecellisinden başka bir şey olmayan bu sayısız varlıklar kalabalığı içinde en alt düzeydeki yaratıklardan yukarıya doğru derece derece yükselen merdivenin bir bağlantı noktasını, bir basamağını oluşturduğumu başka türlü nasıl hissedebilirim yoksa? Bu merdivenin, en alt düzeydeki yaratıkları oluşturan bitkiden insana doğru yükseldiğini eğer görebiliyorsam, hem de açıkça görebiliyorsam, bitkiler dünyası içinde kaybolan, dibini göremediğim bu merdivenin neden ille de bende son bulduğunu varsayayım? Neden yüksele yüksele üstün varlıklara kadar çıktığını düşünmeyeyim? Bu dünyada hiçbir şey hiçbir zaman yok olmadığına göre, kendimin de yok olamayacağı mı, sonsuza dek var olacağımı hissediyorum ben. Benim dışımda, benden üstün ruhların varlığını ve gerçeğin onların dünyasında olduğunu hissediyorum."

"Evet, senin bu dediğin Herder'in kuramıdır," diye onun lafının arasına girdi Prens Andrey, "ama o kuramın beni hiçbir şeye inandırdığı yok aziz dostum; beni inandıran sadece yaşam ve ölümdür. Sana çok bağlı olan, senin de çok sevdiğin birine bir haksızlık yapmışsındır, o yüzden kendini suçlu hisseder, günün birinde bu haksızlığı düzelterceğini umarsın (sesi titremeye başlayan Prens And-

rey başını öte yana çevirerek sürdürdü), derken bu sevdiğin insan birdenbire sancılanır, acılar içinde kıvrana kıvrana ölüp giderir; işte o zaman inanırsın... ‘Neden?’ diye sorarsın, ‘bunun mutlaka bir cevabı olmalı’ dersin. Bir cevabının bulunduğu inanıyorum ben... Benim inandığım budur.”

“Evet evet, tabii,” dedi Piyer, “benim de söylediğim bu değil mi zaten?”

“Hayır. Ben sadece, ölümden sonra da bir yaşamın olması gerektiğine mantıksal bir düşünce süreci sonunda varmadığımı söylemek istedim,” dedi Prens Andrey. “Yani, şöyle: Yaşamda el ele yürüdüğü birisinin birdenbire orada yok oluverdiğini, daha doğrusu, yokluğa karıştığını görüyor ve bir başına, yapayalnız, gözlerini o dipsiz uçurumun karanlığına dikerek kalakalıyorsun. Ben de işte öyle bakakaldım ...*”

“Tamam ya işte! Orada derken orası diye bir yerin ve birisi diye bir şeyin bulunduğunu ifade etmiş oluyorsun. Orası, ahirettir. Birisi de Tanrı.”

Prens Andrey cevap vermedi. Atlarla araba çoktan karşı kıyıya geçirilmiş, atlar yeniden arabaya koşulmuştu. Güneş yarıya kadar ufka gömülmüş, aniden çıkan akşam ayazı kıyıda ufak su birikintilerinin yüzüne gümüş yaldızlar vurmaya başlamıştı, ama Piyer’le Andrey salın üstünde hâlâ konuşmalarını sürdürüyor; uşak, arabacı ve salcı da şaşkın şaşkın onları seyrediyordu.

“Eğer Tanrı varsa, ölümden sonra yaşam varsa, gerçek ve iyilik de vardır; insanoğlu için en büyük mutluluk da bunlara ulaşmaya çalışmaktır,” diyordu Piyer. “Yaşamalı, insanları sevmeli ve şu toprak parçası üstünde sadece bugün yaşamakta olduğumuza değil, ama aynı zamanda (gökyüzünü göstererek), orada, o bütünün içinde yaşadığımıza ve sonsuza dek yaşayacağımıza da inanmalıyız,” dedi.

Prens Andrey salın korkuluğuna dayanmış, gözlerini mavi suların üstünde oynayan güneşin kızıl yansısına dikmiş, sessizce dinliyordu Piyer’i. Piyer de susunca ortalığa derin bir sessiz-

* Prens Andrey’in durumu ve düşünceleri, Tolstoy’un, kardeşi Nikolay’ın ölümünden sonra içine girdiği durum ve kapıldığı düşüncelerle aynıdır. Bu durumunu ve düşüncelerini Rus şairi Fet’e yazdığı mektuplarda açıklar. –İngilizce çev.

lik çöktü. Sal çoktan karşı kıyıya yanaşmıştı ve hafif bir akıntıyla salın dibine vuran suların çıkardığı şıptırtıdan başka ses duyulmuyordu. Minik dalgacıkların çıkardığı bu yumuşacık şıptırtılar Prens Andrey'in kulağına Piyer'in sözlerini fısıldayan bir nakarat gibi geliyordu: "Gerçek budur, inan bana."

Prens Andrey içini çekti, başını çevirdi ve Piyer'in coşkudan kıpkırmızı kesilmiş, sevinçli, ama kendisinden çok üstün bulduğu arkadaşının karşısında hâlâ bir çekingenlik duyduğunu belli eden yüzüne pırıl pırıl, yumuşacık, çocuksu bir ifadeyle baktı.

"Evet, keşke öyle olabilseydi!" dedi. "Neyse, artık yola koyulmalıyız," diye ekleyerek saldan kıyıya atladı, başını kaldırıp demin Piyer'in işaret ettiği gökyüzüne baktı; Austerlitz savaş alanında yattığı günden beri o yüce, o öncesiz ve sonrasız gökyüzünü ilk kez görüyordu. Benliğinin uzun zamandır uyuyakalan en iyi yanının birden uyanıverdiğini, yeniden gençleştiğini ve içinin sevinçle dolduğunu hissetti. Prens Andrey her günkü yaşam koşullarına döner dönmez bu duygusu da kayboluverdi. Gerçi yeniden nasıl uyandırabileceğini bilmiyordu, ama o duyguyu içinde taşıdığını biliyordu artık. Piyer'in ziyareti Prens Andrey'in yaşamında yeni bir çığır açmış bulunuyordu. Dış görünüşüyle yaşamını yine eskisi gibi sürdürmekle birlikte, iç dünyasında yepyeni bir yaşama adım atmıştı.

XIII

Prens Andrey'le Piyer'i getiren araba Daz Tepeler'deki konağın ön kapısına yanaşırken hava da kararmaya başlamıştı. Ön kapıya vardıkları sırada Prens Andrey gülümseyerek Piyer'in dikkatini arka kapı önündeki telaşlı koşuşturmaya çekti. Sırtında bohça taşıyan, ihtiyarlıktan beli bükülmüş bir kadınla kısa boylu, uzun saçlı, siyahlar giymiş genç bir erkek arabanın geldiğini görünce, arka kapının önünden ters yüzü geri dönüp telaşla avlu kapısına doğru seğırtmişlerdi. Kapıdan fırlayan iki kadın arkalarından koşup avlu kapısının önünde onlara yetişti, bunun üzerine dördü birlikte geri

döndüler, arabaya doğru korka korka bakarak arka kapı önündeki basamakları koşa koşu çıktılar.

“Bunlar bizim Mariya’nın takımından: *Allah Adamları** dedi Prens Andrey. “Bizi görünce babamın geldiğini sandılar. Babam bir tek bu konuda söz geçiremiyor Mariya’ya. Bu hacıları babam ön kapıdan kovdurur, Mariya arka kapıdan içeri aldırır.”

“Peki, bu ‘Allah Adamları’ ne demek oluyor?” diye sordu Piyer.

Prens Andrey cevap vermeye fırsat bulamadı. Uşaklar onları karşılamaya çıkmışlardı; Andrey uşaklara İhtiyar Prens’in nereye gittiğini, yakında dönüp dönmeyeceğini sordu.

İhtiyar Prens kentteymiş, biraz sonra dönmesi bekleniyormuş.

Prens Andrey, Piyer’i alıp kendi dairesine götürdü; baba evindeki dairesini her zaman tertemiz ve düzenli olarak onun gelişine hazır tutarlardı. Piyer’i orada bırakıp, kendisi çocuk odasına gitti.

Geri döndükten sonra, “Hadi, gidip kız kardeşimi görelim,” dedi Piyer’e. “Ortalıkta göremedim onu; ‘Allah Adamları’ ile bir köşeye çekilmiş, bizden saklanıyordur herhalde. Oh olsun; şimdi bizi karşısında görünce utanıp sıkılacaktır, ama sen de görmüş olacaksın bu ‘Allah Adamları’nı. İnan ki görmeye değer!”

“Nedir bu ‘Allah Adamları?’” diye sordu Piyer.

“Gel de kendi gözünle gör.”

Prens Andrey’le Piyer içeriye girince, Prenses Mariya gerçekten de sıkıldı, yüzü pençe pençe kızardı. Prenses Mariya’nın bu küçük, sıcacık odasının bir köşesindeki ikon kürsüsünün üstünde kandiller yanıyor, sedirde, Prensesin yanında keşiş cübbesi giymiş sivri burunlu, uzun saçlı, gençten bir adam oturuyordu; semaveri de önlerine çekmişlerdi. Yanı başlarındaki koltukta ise yüzünde çocuksu, ürkek bir ifade taşıyan kara kuru bir hacı kadın oturuyordu.

* “Allah Adamları: Tolstoy, Prenses Mariya’nın “Allah Adamları” ile ilişkisini tasvir ederken, kendi ailesinin geleneklerinden ve çocukluğundaki kişisel gözlemlerinden yararlanmıştı. Bu bölümde sözü edilen türden hacılar, Beyaz Deniz’deki Solovit Manastırından başlayıp aylar, yıllar ve bazen ömür boyu süren bir yolculuğa çıkar, kutsal yerleri dolaşa dolaşa –geçimlerini dilencilikle sağlayarak– Kudüs’e varırlardı. Bunların büyük bir bölümünü körler, sakatlar ya da akli noksan kişiler oluştururdu. Prenses Mariya gibi dindarların bunlara yardım etmesi çok doğal sayılırdı. Nitekim Tolstoy’un teyzesi Kontes A. Osten-Saken de bu tür hacıları sık sık Yasnaya Polyana’da barındırırdı. –İngilizce çev.

Civcivlerini kanatları altına almaya hazırlanan bir anaç tavuk gibi kalkıp hemen hacılarının önüne geçen Prenses Mariya, yumuşak bir tonla, “Andrey, niye daha önce haber vermedin bana?” diye sitem etti ağabeyine.

Elini öpmeye davranan Piyer’e de, “*Charmée de vous voir. Je suis très contente de vous voir,**” dedi. Piyer’i çocukluğundan tanıyan, ağabeyinin yakın arkadaşı olduğunu, karısı yüzünden başının belaya girdiğini bilen Prenses Mariya üzerinde Piyer’in o tertemiz, saf yüzü çok olumlu bir etki uyandırdı. Işıl ışıl parlayan güzel gözleriyle Piyer’e, ‘Sizden çok hoşlandım, ama lütfen dostlarımla alay etmeye kalkışmayın,’ der gibi bakıyordu. Karşılıklı olarak ilk esenleme sözleri edildikten sonra oturdular.

Prens Andrey genç hacıya doğru gülümseyerek şöyle bir bakıp, “Oo, İvanuşka da buradaymış,” diye laf attı.

Prenses Mariya yalvarır gibi, “Andrey!” dedi.

Prens Andrey, Piyer’e dönerek, “*Il faut que vous sachiez que c’est une femme***” dedi.

Prenses Mariya, “Andrey!” diye tekrarladı, “*au nom de dieu!****”

Durumlarına bakılınca iki kardeşin bu konuda öteden beri hep böyle didiştikleri; Prens Andrey’in hacıları hep alaya aldığı, Prenses Mariya’nın da onlara arka çıkarak ağabeyine karşı boş yere savunmaya çalıştığı anlaşıyordu.

“*Mais, ma bonne amie,*” dedi Prens Andrey, “*vous devriez au contraire m’re reconnaisante de ce que j’explique a Pierre votre intimité avec ce jeune homme.*****”

Kendisinden söz edildiğini anlayıp, fıldır fıldır dönen kurnaz gözlerini onlara çeviren İvanuşka’nın yüzüne gözlüğünün üzerinden merakla, ama ciddiyetini elden bırakmaksızın (bundan ötürü de Prenses Mariya’nın şükran duygularını kazanarak) bakan Piyer, “Sahi mi?” dedi.

* Fr. Sizi görmek ne iyi. Çok sevindim sizi gördüğüme. –çev.

** Fr. Bu gördüğün bir kadındır, bilesin. –çev.

*** Fr. Allah aşkına. –çev.

**** Fr. Ama sevgili dostum, o genç adamla aranızdaki bu sıkı fıkılığın nedenini Piyer’e açıkladığım için, tam tersine, bana minnettar olmalısın. –çev.

Prenses Mariya'nın dostları için üzülmesine aslında hiç gerek yoktu, çünkü ikisi de zerre kadar alınmamıştı. Çay bardağını ters çevirip şeker kırığını da yanına bırakan kocakarı (aslında, çayını tazeleseler diye içi gidiyordu) koltuğunda sesini çıkarmadan oturuyordu; başını önüne eğmişti, ama ara sıra yeni gelenlere gözünün ucuyla bakmaktan da geri kalmıyordu. İvanuşka çayını tabağın içine dökerek yudumlarken, kadınlarınkine benzeyen gözle-riyle genç adamları kaşlarının altında kurnaz kurnaz süzüyordu.

Prens Andrey, "E, nerelere kadar uzandın bakalım, Kiev'de miydin?" diye sordu kocakarıya.

Çenebazın biri olduğu anlaşılan kocakarı hemen, "Kiev'deydim efendiciğim," diye cevap verdi hevesle. "Tam da Noel Yortusu'na denk geldi de, evliyalar türbesinde kutsal ekmek yeme törenine katılmak nasip oldu. Şimdi de Kolyazin'den geliyorum efendimiz; orada da Cenabı Allah'ın bir başka hikmeti ayan oldu.

"İvanuşka da seninle birlikte miydi?"

İvanuşka, sesini kalınlaştırmaya çalışarak, "Ben yolculuğumu yalnız yapıyorum, velinimetimiz," dedi. "Pelageya'ya Yuhnovo'da rastladım da..."

Gördüklerini anlatmak için sabırsızlanan Pelageya yol arkadaşının sözünü kesti:

"Kolyazin'de ayan olan hikmeti Huda pek büyük, efendiciğim."

"Neymiş? Yine bir evliya kalıntısı falan mı?" diye sordu Prens Andrey.

"Aman yeter artık, Andrey," diye araya girdi Prenses Mariya. "Pelageya, anlatma sen de ona!"

"Ama... Neden anlatmayayım, benim canım? Severim onu ben. İyi insandır, Allah başımızdan eksik etmesin, velinimetimizdir; hiç unutmam, bir seferinde on ruble vermişti bana. İşte, Kiev'e git-tiğimde, orada bir deli Kiryuşa vardır, yaz kış yalın ayak başı ka-bak gezen bir ermiştir, Allah yolunda bir adamdır, işte o bana dedi ki, şey dedi: 'Asıl gidilecek yeri bilmiyor musun sen?' dedi. 'Bura-larda işin ne? Kolyazin'e gitsene. Orada Kutsal Meryem Anamızın bir tasviri bulundu, git de bu tasvirin yarattığı mucizeyi gör.' Ben

bunu duyunca artık oralarda duramam ki; evliyalara veda edip düştüm yollara.”

Kimseden çıt çıkmıyor, yalnız kocakarının sesi duyuluyordu; ölçülü aralıklarla soluk alıp yine ölçülü aralıklarla, tekdüze bir sesle anlatıyor da anlatıyordu.

“Kolyazin’e vardım ki, herkesin ağzında aynı söz: ‘Allah’ın hikmeti bizlere ayan oldu,’ diyorlar da, başka bir şey demiyorlar. Allah’ın Anası, Kutsallar Kutsalı Meryem anamızın ikonu ağlıyor, gözlerinden de gözyaşı yerine *mürrüsafi** akıyor’...”

Prenses Mariya kızarak, “Pekâlâ pekâlâ,” dedi, “bunları sen bana sonra anlatırsın.”

Piyer, “İzninizle bir şey sormak istiyorum,” dedi ve kocakarıya dönerek, “siz bunu kendi gözünüzle gördünüz mü?” diye sordu.

“Aa, tabii ya, efendiciğim, görmek bana da nasip oldu. Kutsal Meryem Anamızın yüzü nur içinde pırıl pırıl parlıyor, yanaklarından da mürrüsafi şıpır şıpır böyle iniyordu.”

O ana kadar kocakarıyı saf saf büyük bir dikkatle dinlemiş olan Piyer, “Yok canım, bunda bir yutturmaca vardır!” dedi.

Dehşet içinde kalan Pelageya, “Aman efendimiz, siz neler söylüyorsunuz?” diyerek, yardım ister gibi Prenses Mariya’ya döndü.

“Milleti böyle yutturmacalarla kandırıyorlar işte,” diye tekrarladı Piyer.

Kocakarı, “Tövbe Yarabbim tövbe!” diyerek istavroz çıkardı. “Aman, böyle konuşmayın, efendimiz! Yine böyle itikadı olmayan bir general vardı da, ‘Keşişler milleti kandırıyor,’ dediydi bir gün, ama bunu der demez de gözleri kör oluyordu. Sonra bir gün, Peçerski’deki Evliya Katakomplarının koruyucu evliyası bunun rüyasına giriyor, diyor ki ona: ‘Gel, sen bana inan, ben de senin gözlerini açayım.’ Bunun üzerine beriki sağa sola yalvarmaya başlıyor: ‘Ne olursunuz beni ona götürün, ne olursunuz götürün.’ Allah sizi inandırсын, hiç yalanım yok; kendi gözlerimle gördüm. Efendicağızıma söyleyeyim, adamı alıp doooğru getirdiler evliyanın tasviri

* *Mürrüsafi* (Miir): Arabistan Yarımadası ile Batı Afrika’da yetişen bodur bir ağacın özsuyundan elde edilen, bugün de parfüm sanayiinde kullanılan değerli bir reçine. *Commiphora myrrha*. –çev.

önüne, ama daha iki gözü de kör bunun; evliyanın tasviri önüne gelince bu attı kendini yere, başladı yalvarmaya: 'Aman beni gözlerime kavuştur, Çar'ın bana bağışladığı her şeyimi sana vereyim.' Kendi gözlerimle gördüm efendiciğim; ikonun içinde bir de yıldız vardı. Eee, sonra ne oldu dersiniz? Gözleri açılıverdi!" Kocakarı lafını bitirip Piyer'e dönerek, öğüt verir gibi ekledi: "Sakın bir daha öyle şeyler söylemeyin, günaha girer çarpılırsınız. Tanrı sizi cezalandırır sonra, ya!"

"O yıldız ikonunun içine nasıl girmiş?" diye sordu Piyer.

Prens Andrey de gülümseyerek, "Bunun üzerine koruyucu evliyai generalliğe mi yükseltmişler?" diye sordu.

Pelageya birden sapsarı kesilerek ellerini havaya kaldırdı.

"Amanın efendiciğim, amanının, günaha girdiniz! Üstelik bir oğlunuz var sizin!" Pelageya'nın önce sararan yüzü birdenbire kıpkırmızı kesilivermişti. "Eyvahlar olsun, neler söylediniz siz? Tanrı günahınızı affetsin!" dedi ve istavroz çıkardı. "Tanrı onun günahını affetsin!"

Dehşet içinde kalan Pelageya, "Aman efendimiz, siz neler söylüyorsunuz?" diyerek, yardım ister gibi Prenses Mariya'ya döndü.

"Milleti böyle yutturmacalarla kandırıyorlar işte," diye tekrarladı Piyer.

Kocakarı, "Tövbe Yarabbim, tövbe!" diyerek istavroz çıkardı. "Aman, böyle konuşmayın, efendimiz! Yine böyle itikadı olmayan bir general vardı da, 'Keşişler milleti kandırıyor,' dediydi bir gün, ama bunu der demez de gözleri kör oldu. Sonra bir gün," diyerek Prenses Mariya'ya döndü, "cancağızım, ne demek oluyor bu böyle?" diye sordu ve ayağa kalktı. Ağlamaklı bir yüzle bohçasını toplamaya başladı. Prens Andrey öyle konuştu diye hem korktuğu hem de ona acıdığı belliydi; ayrıca, böyle sözlerin söylenebildiği bir evden hem sadaka kabul ettiği için utandığı hem de bundan sonra bu evin cömertliğinden yararlanamayacağı için üzüldüğü anlaşılıyordu.

"Durup dururken niçin böyle yapıyorsunuz?" dedi Prenses Mariya. "Gelip beni bunun için mi buldunuz, yani?"

“Yok yok, vallahi şaka yaptım ben, Pelageya,” dedi Piyer. “*Princesse, ma parole, je n’ai pas voulu l’offenser**” Üzerinde durmayınız, sadece şaka yapayım dedim,” diye utangaç utangaç gülümseyerek kabahatini örtmeye çalıştı. “Kabahat bende, canım; Prens Andrey de kötülük olsun diye söylemedi, şaka yapmak istedi işte.”

Pelageyuşka inansın mı, inanmasın mı diye ikircikliydi hâlâ, ama Piyer’in yüzünde öyle bir pişmanlık okunuyor, Prens Andrey de bir Piyer’e, bir Pelageyuşka’ya öyle yumuşak, öyle inandırıcı bakıyordu ki, kocakarıyı yavaş yavaş yatıştırabildiler sonunda.

XIV

Hacı kadını yatıştırdıktan sonra yeniden konuşturmak için de epeyce dil döktüler. Bunun üzerine yeniden çenesi açılan kocakarı da onlara uzun uzun, çok kutsal bir yaşantısı olduğu için elleri hep günlük kokan Amfilohiy Baha’yı; Kiev’e son gidişinde tanıdık bir takım keşişlerin ona nasıl Katakompların anahtarlarını verdiklerini; kendisinin de nasıl yanına sadece biraz kuru ekmek alarak iki gün iki geceyi evliyaların kemiklerinin saklandığı Katakomplarda geçirdiğini anlattı.

“Bir berikine gidip dua ediyorum, İncil’den birkaç ayet okuyorum, bir ötekine gidiyorum. Azıcık kestiriyorum, sonra kalkıp yeniden dolaşmaya başlıyorum evliyaları, kutsal emanetlere yüz sürüyorum; öyle de mübarek bir huzur var ki, cancağızlarım, insanın gün yüzüne çıkması gelmiyor.”

Piyer bütün ciddiyetini takınmış, dikkatle dinliyordu onu. Prens Andrey kalkıp dışarı çıktı, bunun üzerine Prenses Mariya da Piyer’i aldı misafir odasına götürdü, çaylarını rahat rahat içsinler diye ‘Allah Adamları’nı kendi hâllerine bıraktı.

“Çok nazıksınız,” dedi Piyer’e.

“Ah, inanınız ki, kadıncağızı incitmek istememiştim. Bu insanları çok iyi anlıyor, onlara büyük bir saygı besliyorum ben.”

* Fr. Prenses, şerefim üzerine, kötü bir niyetim yoktu. -çev.

Prenses Mariya konuşmadan, sevecen bir gülümsemeyle bakıyordu Piyer'in yüzüne.

"Ben sizi zaten öteden beri bilir, öz kardeşim gibi severim," dedi Piyer'e. Sonra, bu duygulu sözlerine Piyer'in karşılık vermesine meydan bırakmamak için aceleyle, "Andrey'i nasıl buldunuz?" diye ekledi. "Onun için çok üzülüyorum. Kışın sağlığı yerindeydi, ama ilkbaharda yarası yeniden azdı, doktor da iyi bir tedavi görebilmesi için yurt dışına gitmesi gerektiğini söyledi. Manevi bakımından da durumu çok korkutuyor beni. Kadın değil ki, üzülmünce bizler gibi ağlayıp üzüntüsünü dağıtabilsin. Her şeyi içine atar o. Bugün neşesi de keyfi de yerinde, ama sizin gelişinizin yarattığı bir etki bu, her zaman böyle değildir. Keşke siz onu kandırabilseydiniz de yurt dışına gitse! Hareketli bir yaşam gerekli ona; buradaki durgun, tekdüze yaşam ona hiç iyi gelmiyor. Başkaları fark etmiyor, ama ben anlıyorum."

Dokuzu biraz geçte İhtiyar Prensine eve doğru yaklaşan arabasının çingirak seslerini duyan uşaklar ön kapıya seğirttiler. Prens Andrey'le Piyer de merdiven başına çıktılar.

Arabadan inerken Piyer'i gören ihtiyar, "Kim bu?" diye sordu.

Genç yabancıнын kim olduğunu öğrenince de, "Haa! Çok sevindim! Öp bakalım beni!" dedi.

İhtiyar Prensine keyfi yerindeydi, o yüzden Piyer'e çok candan davrandı.

Akşam yemeğinden önce bir ara tekrar babasının çalışma odasına uğrayan Prens Andrey, konukla babasının hararetli hararetli bir şey tartışmakta olduklarını gördü. Gelecekte savaşların tamamıyla ortadan kalkacağı görüşünü savunuyordu Piyer. İhtiyar Prens ise hiç kızmadan, yalnız alaylı bir dille karşı çıkıyordu bu görüşe.

"İnsanların damarlarındaki kanı boşaltır, yerine su koyarsan, o zaman savaş mavaş kalmaz işte! Kocakarı safsatası bunlar, kocakarı safsatası!" diye üstüne basa basa tekrarlamakla birlikte yine de sevecen bir tavırla Piyer'in omzunu tapışlayıp masasına doğru yürüdü. Onların konuşmasına katılmak istemediği anlaşılan Prens Andrey masanın üstünde duran, babasının kentten getirdiği

gazetelere göz gezdiriyordu. Babası yanına yaklaşıarak onunla iş konuşmaya başladı.

“Eşraf temsilcisi olacak şu Kont Rostov, toplaması gerekenin yarısı kadar bile asker göndermedi. Bir de kalkıp kente kadar geliyor, beni yemeğe davet etmeye yelteniyor; yemeğini de davetini de öyle bir gösterdim ki!.. Baksana sen buraya bakayım! Yaa, işte böyle,” diye oğluna anlatmayı sürdürürken, Piyer’in omzunu tapışladı bir ara. “İyi çocuk bu senin arkadaşın, sevdim onu! Kanımı tutuşturdu. Başkaları akli başında laf ederler oralı olmam da, bu seninki zırvaladığı hâlde benim gibi bir ihtiyarın kanını tutuşturdu, bir yararı dokundu. Eh, hadi gidin artık bakalım! Hadi, yallah! Belki ben de gelir sofrada katılırım sizlere. Bir tartışma daha yaparız.” Kapı ağzından da Piyer’in arkasından seslendi:

“Benim küçük budalamla, Prenses Mariya ile de arkadaşlık et-sene.”

Piyer, Prens Andrey’le arasındaki arkadaşlığın ne kadar güçlü olduğunu, bu arkadaşlığın kendisi için ne büyük bir çekicilik taşıdığını ancak şimdi, Daz Tepeler’e geldikten sonra anlıyordu. Bu çekiciliği sadece Prens Andrey’le olan ilişkisinde değil, bütün aile bireyleriyle, hatta bütün ev halkıyla olan ilişkisinde de buluyordu. Her ikisini de hemen hemen hiç tanımadığı hâlde gerek sert yaratılışlı İhtiyar Prensi, gerek yumuşak yaratılışlı çekingen Prenses Mariya’yı kırk yıllık dostları gibi benimseyivermişti. Onların da Piyer’e hemencecik kanları kaynayivermişti. Hacılara nazik davranmakla gönlünü kazanıverdiği Prenses Mariya gerçi sevgi dolu, yumuşacık bakışlarla bakmıştı Piyer’e, ama bunu yapan sadece Mariya değildi; dedesinin hep Prens Nikolay diye çağırdığı bir yaşındaki torunu da Piyer’i görür görmez ona gülümsemiş, hatta kucağına almasına bile ses çıkarmamıştı. Piyer, İhtiyar Prense konuşurken Piyer’e bakan Mihail İvaniç ile Matmazel Bourienne’nin yüzlerinde de tatlı bir gülümseme vardı.

İhtiyar Prens akşam yemeğine de katıldı; bunu sırf Piyer için yaptığı da apaçıktı. Genç adamın Daz Tepeler’de konuk kaldığı iki

gün boyunca İhtiyar Prens ona çok candan davranmış ve yine gelip evlerinde kalmasını istemişti.

Piyer gittikten sonra, yeni tanışılan birinin ardından hep yapılageldiği üzere tüm aile bireyleri toplanıp, Piyer’le ilgili görüş alışverişinde bulundular ve yeni tanışılan bir kimsenin ardından pek seyrek rastlanan bir şey yaptılar: Yalnız iyi sözler söylediler onun için.

XV

Rostov, onu alayına ve Denisov’a bağlayan bağların ne kadar güçlü olduğunu ilk kez, izinden alayına dönerken hissetti. Alayının bulunduğu yere yaklaşırken de Moskova’daki evine yaklaşırken duyduklarının aynısını yaşadı. Alayından ilk süvari erini –ceketinin düğmeleri açık o süvari erini– gördüğü anda da kızıl saçlı Dementyev’i uzaktan tanıdığı anda da, tavla halatına yular saplarından bağlı duran kula donlu süvari atlarını gördüğünde de Lavruşka komutanına sevinçle, “Kont Hazretleri geldi!” diye seslendiği zaman da, yatağından kalkan Denisov kerpiç kulübeden don paça fırlayıp kendisini kucakladığında da, gelişini kutlamak için bütün subaylar bir araya toplandığında da hep aynı duyguyu –anası, babası, kız kardeşi tarafından kucaklandığı, sevinç gözyaşlarından boğazı düğümlenip konuşamaz olduğu o anki duyguyu– yaşadı. Asker ocağının da en az baba ocağı kadar aziz, baba ocağı kadar sevgili ikinci bir yuva olduğuna kuşku yoktu.

Alay komutanına çıkıp, döndüğünü arz ettikten; yine eski bölüğüne verilip, bölük nöbetini aldıktan; at yemine nezaret ettikten, asker ocağı dışındaki özgür yaşamın başıboşluğundan sıyrılıp kendini yeniden alayının ufak tefek işlerine, asker ocağının günlük yaşam akıntısına kaptırdıktan ve o yaşantının hiç değişmeyen dardaracak çerçevesi içine sıkı sıkı çivilendikten sonra da Rostov, baba evinin çatısı altında yaşadığı “aile ocağında bulunma duygusunu”, orada duyduğu huzuru ve manevi desteği aynen buradaki ocağında da duydu. Üstelik ona yönünü yöresini şaşırtan, yanlış kararlar almasına neden olan dış dünyanın hayhuyu da yoktu burada; burada

ne aralarındaki ilişkiyi bir açıklığa kavuşturup kavuşturmama konusunda karar veremediği Sonya vardı, ne de acaba şuraya mı gitse, yoksa oraya mı diye kararsızlık içinde kalma olasılığı; burada ne doldurulması gereken bir yirmi dört saat vardı, ne de o yirmi dört saati doldurabilecek bin türlü eğlence arasında seçim yapma zorluğu; hiçbirini ötekinden daha yakın ya da daha uzak bulmadığı bir yığın insan da yoktu burada; burada, babasıyla arasındaki o hiçbir esasa dayanmayan, belirsiz para ilişkisine de yer yoktu, Dolohov'a ütülüşünün o korkunç anısına da. Burada, alayında her şey apaçık, her şey basittir ve burada dünya eşit olmayan iki parçaya bölünmüştür: Birincisi, bizim Pavlograd Alayı, öbürü de geri kalanın tümü. Geri kalan ise kimseyi ilgilendirmez. Alayda herkesin belli bir yeri vardır: Bu teğmendir, şu yüzbaşısıdır, bu iyidir, bu kötüdür, ama en önemlisi, kim gerçek dosttur, o bellidir. Kantinci veresiye defterine yazar, maaşlar dört ayda bir alınır; uzun uzadıya düşünülp karar verilecek hiçbir şey yoktur. Pavlograd Hafif Süvari Alayı ölçüleri içinde onurunla yaşar, hiçbir yanlışlığa meydan bırakmayacak kadar açık seçik, net ve kesin olan emirleri yerine getirirsin, yeter; bunları yaptın mı, her şey yolunda demektir.

Yorgunluktan canı çıkmış biri dinlenmek için uzandığı zaman nasıl şöyle "Ohh!" çekerse, Rostov da, asker ocağının belirli koşullarına yeniden kavuşunca öyle sevinerek, rahat bir soluk aldı. Dolohov'a ütöldükten sonra (ailesinin bu konuda onu avutmak için gösterdiği bütün çabaya rağmen kendini bağışlayamayan) Rostov kesin bir karar aldığı için, alayına dönüşünün yeni taarruzun başlayacağı sıraya rastlaması, kararını gerçekleştirebilmesi bakımından çok denk düşmüştü: Kabahatini bağışlatmak için askerliği eskisi gibi değil de tam hakkını vererek yapmak, birinci sınıf bir subay, birinci sınıf bir silah arkadaşı, kısaca, mükemmel adam olmak kararındaydı ve sosyete dünyasında gerçekleştirebilmesi çok zor gibi görünen bu iş, alayında ona aynı derecede kolay görünüyordu.

Kumarda yitirdiği paraları ailesine beş yıl içinde geri ödemeyi aklına koymuştu. Yılda ailesinden on bin ruble alırken, bundan sonra sadece iki bin rubleyle yetinip, geri kalanını borç taksiti olarak ailesine bırakmak kararındaydı.

Rus ordusu arka arkaya birçok kez kâh ilerleyip, kâh geri çekildikten, Pultusk ve Preussich-Eylau muharebelerini verdikten sonra Bartenstein yakınlarında toplanmış, yeniden taarruza kalkmak için İmparatorun gelişini bekliyordu.

Ordunun, 1805 seferine katılmış eski muhariplerden oluşan bölümü içinde yer alan Pavlograd Alayı, birlik mevcudunu yeni kura askerleriyle tamamlayana kadar Rusya'da kaldığından, seferin ilk çarpışmalarına yetişememişti. Pultusk ve Preussich-Eylau muharebelerinde görev alamayan ve orduya ancak seferin ikinci yarısında, harekât alanı içinde yetişen Pavlograd Alayını, Platov'un tümenine bağlamışlardı.

Platov'un tümeni ordudan bağımsız, tek başına hareket etme serbestliğine sahip bir müfrezeydi. Pavlograd Alayı süvarileri birçok kez düşmanla hafif çarpışmalara girmiş çıkmış, tutsaklar almış, hatta bir seferinde Mareşal Oudinot'nun ulaştırma birliklerine ait arabaları bile ele geçirmişlerdi. Nisan ayı geldiğinde Pavlograd Alayı tamamıyla yıkılmış bir Alman köyündeki ordugâhında beklemekteydi; haftalardır yerinden kıınıldamamıştı.

Don kırılmıştı ama hava hâlâ soğuktu, ortalık çamur deryasıydı ve ırmağın başındaki buzlar çözüldüğü için sel basan yollar geçilemez durumdaydı; günlerdir ne atların yem istihkakı, ne de eranın tayın istihkakı* çıkmıştı. Ulaşım tamamıyla durunca, erzakın gelmesinden umudu kesen askerler çareyi çevredeki terk edilmiş

* "... ne atların yem istihkakı, ne de eranın tayın istihkakı..." Tolstoy bu bölümdeki tasvirlerinde, tarihçi Mihaylovski-Danilevski'nin 1806-7 *Savaşları Üzerine Tasvirler* adlı eserinden yararlanmışır. Mihaylovski-Danilevski, eserinin bir yerinde şöyle yazıyor: "Korkunç bir erzak sıkıntısı baş göstermiş ve bu durum yüksek komuta heyetinin gevşekliğiyle, beceriksizliğiyle birleşince, işler iyice çığrından çıkmıştı; levazım müdürlüklerinde, hatta levazım dairelerinde suistimallerin ve rüşvetin önü alınamıyordu. Başkomutan Benningsen'e eranın açlıktan kırıldığı bildirildiğinde, Benningsen onlara şu cevabı vermişti: 'Böylelikle açlığa katlanmayı öğrenirler. Ben bile öğle yemeğinde topu topu üç kap yemek yiyorum.' Ordunun erzak alacak parası vardı, ama satın alacak erzak yoktu. Zaman zaman koskoca generaller birbirlerinin erzak konvoylarına saldırıyor, resmen yağmıyorlardı. Benningsen'in ileri karakollarına ise hiç tayın ulaşmıyordu. Açlıktan elleri ayakları şişen asker kırılıyordu. Hastanelerin durumu ise feciydi." -*İngilizce çev.*

bomboş köylere dağılarak patates aramaya çıkmakta bulmuşlardı, bulabildikleri patates de üçü beşi geçmiyordu.

Yenilebilecek ne varsa yenilip bitirilmiş, köylerdeki bütün ahali kaçıp gitmişti; geride üç beş kişi kalmışsa, bunlar da dilenciden bile yoksul durumda olduklarından, ellerinden alınacak kuru ekmekleri bile yoktu; o kadar ki, genellikle kimsenin gözünün yaşına bakmayan askerler, bunları soymak şöyle dursun, bir de üste kendi tayınlarından kalan son lokmaları veriyorlardı çoğu kez.

Girdiği bunca çarpışmadan topu topu iki yaralı vererek çıkan Pavlograd Alayı, açlık ve hastalık yüzünden neredeyse yarı yarıya kırılmıştı. Hastaneye düşenlerin sağ çıkmayacağından herkes o kadar emindi ki, yedikleri şeylerden vücutları şişenler, ateşli hastalığa yakalananlar, hatta ayaklarını zorlukla sürüyenler bile hastaneye gitmektense nöbet tutmayı, cephede kalmayı yeğliyorlardı. Baharın gelişiyle birlikte, askerler topraktan yeni yeni baş veren kuşkonmaza benzer bir bitki buldular ve buna her nedense “*tatlı maşka kökü*” adını verdiler. Sağlığa zararlı olduğu için yenilmemesi emri çıkarıldığı hâlde askerler yine de bu acı biber tadındaki bitkiyi kirlarda arayıp buluyor, kılıçlarıyla söküp söküp yiyorlardı. Baharla birlikte askerler arasında yeni bir hastalık görülmeye başlandı; kolların, bacakların, yüzün şişmesiyle ortaya çıkan hastalığı doktorlar bu bitkinin yenilmesine bağlıyorlardı. Bütün yasaklara rağmen, Denisov’un bölüğündeki eratin da başlıca yiyeceğini yine bu “*tatlı maşka kökü*” oluşturunuyordu, çünkü adam başına iki yüz elli gram peksimet istihkakıyla iki haftadır idare etmeye çalışan erata verilecek bir lokma peksimet kalmadığından başka, son gelen patateslerin de bir bölümü çürümüş, geri kalanları ise cücüklenmişti.

Keçeleşmiş, parça parça sarkan kış tüylerini hâlâ taşıyan sıksı çıkmış atlara da iki haftadan beri yem diye damlardan sökülen samanlar yediriliyordu.

Bütün bu yokluklara rağmen subaylar da, erat da her zamanki yaşantılarını sürdürüyorlardı. Suratları sararıp solmuş, şişmiş olsa da, giysileri dökülüyor olsa da bütün süvari erleri yine yoklama için sıraya girmekten, ortalığı temizlemekten, at tımarlama ve si-

lah temizliği görevlerini yerine getirmekten, damlardan söktükleri samanları atlarına yedirmekten ve toplandıkları karavanalarının başından oturdukları gibi aç kalktıkları zaman yemeğin kötülüğüyle dalga geçip kendi açlıklarıyla eğlenmekten geri kalmıyorlardı. Boş vakitlerinde yine eskisi gibi çoban ateşleri yakıp çıplak bedenlerini ateşin sıcaklığına vererek cigaralarını tütürüyor, bulup buluşturdukları üç beş çürük patetesi közleme yaparken yarenlik ediyor; Potemkin'in, Suvorov'un seferlerinden dem vuruyor, *Kurnaz Alyoşa* destanını ya da *Papaz Çömezi Mikolka* destanını tatlı tatlı anlatıp, tatlı tatlı dinliyorlardı.

Damları kalmamış yarı yıkık evlerde subaylar yine eskiden olduğu gibi ikiye, üçer yatıp kalkıyorlardı. Saman, patates bulma derdinde olan kıdemliler genellikle eratin kursağına girecek bir şeyler bulabilmek için didinirken, gençler yine eskisi gibi ya kâğıt oynayarak (gerçi yiyecek yoktu, ama para boldu) ya da *svayka** gibi, *gorodki*** gibi daha masum oyunlarla vakit öldürüyorlardı. Kısmen, seferin genel durumu üzerine kimse fazla bir şey bilmediği için, kısmen de durumun iyiye gitmediği az çok sezildiği için, savaştan pek seyrek olarak söz ediliyordu.

Rostov yine eskiden olduğu gibi Denisov'la aynı evde kalıyordu; birlikte geçirdikleri izinlerinden bu yana dostlukları daha da pekişmişti. Denisov gerçi Rostov ailesini ağzına almıyordu, ama Rostov amirinin gösterdiği sıcak ilgi ve yakınlığın biraz da onun Nataşa'ya umutsuz bir aşkla bağlı oluşundan kaynaklandığını seziyordu. Rostov'u elinden geldiği kadar tehlikeye atmamaya çalışan Denisov, genç arkadaşı bir keşif görevinden sağ salim geri dönünce sevincini gizleyemiyordu. Bu seferinde de, yem ve yiyecek bulma işiyle görevlendirilen Rostov'un yolu yıkık bir köye düşmüş, genç adam burada yaşlı bir babayla, emzikli kızının oluşturduğu Polonyalı bir aileye rastlamıştı. Yarı aç, yarı çıplak, perişan durumdaki bu insanlar yaya kaçamayacak kadar zayıf düştükleri, atları arabaları da olmadığı için orada kalmışlardı. Rostov bunları

* Svayka: İri çivilerin bir halkanın ortasından geçirilmesine dayanan bir oyun. -çev.

** Gorodki: Kuka devirme oyunu. -çev.

alıp getirdi, kendi evine yerleştirdi ve yaşlı adam kendini toparlayana kadar birkaç hafta baktı onlara. Bir gün subay arkadaşlarından biri kadınlardan laf açarak, Rostov'a takılmaya başladı ve onun hepsinden açıkgöz çıktığını, kurtardığı o Polonyalı güzel kızı kendileriyle de tanıştırsa hiç fena olmayacağını söyledi. Subayın şakasını kaldıramayan Rostov bir anda parlayarak öyle ağırlaflar etti ki, ikisinin düelloya tutuşmalarını nleyene kadar akla karayı seti Denisov. Rostov'un Polonyalı kıza beslediğı duyguların niteliğini bilmediğı için de, subay çekilip gittikten sonra, gereksiz yere parladı diye Rostov'u bir güzel haşladı. Bunun zerine Rostov şu cevabı verdi:

"Sen ne dersen de... O kıızı ben kız kardeşim gibi görüyorum, dolayısıyla ona laf atılmasının bana ne kadar dokunduğunu anlamam... Çünkü... Ne de olsa... Çünkü işte..."

Denisov onun omzunu tapışladı ve çok duygulandığı zamanlar hep yaptığı gibi, Rostov'a da hiç bakmadan, bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı.

"Ah, siz ostovlağ, ne deli fişeksiniz hepiniz!" diye mırıldanan Denisov'un gözlerinin dolduğunu fark etti Rostov.

XVI

Nisan ayı içinde tüm ordu birlikleri ar'ın gelişi haberiyle çalkalandı, ama Pavlograd Alayı çok uzaklarda, ileri karakol hatlarında görevli olduğı için, Bartenstein'da ar'a verilen teftişte bulunamadı Rostov.

Açık ordughtaydılar. Denisov'la Rostov askerlere kendileri için bir zeminlik kazdırıp üstünü de çalı ırpıyla rttrmşler, ikisi birlikte orada yatıp kalkıyorlardı. Askeri birlikler arasında o sıralarda yeni yeni kullanılmaya başlanan bu zeminlikler şöyle hazırlanırdı: Bir, bir buçuk metre derinliğinde, bir metre genişliğinde ve iki buçuk metre uzunluğunda bir hendek kazılır, hendeğın bir ucuna da girişi oluşturan basamaklar oyulurdu; hendeğın içi ise odayı oluştururdu. Bölük komutanları gibi bazı şanslı subayla-

rın hendeklerinde, girişin tam karşısında, dört tane kazık çakılıp üstüne tahtalar oturtulur, masa diye kullanılırdı. Hendeğin iki yan duvarı yerden biraz yüksekçe, içeriye doğru yetmiş, seksen santim kadar boylu boyunca oyulur, bu oyuklar da karyola ve sedir yerine geçerdi. Hendeğin üstü (tam ortada durmak koşuluyla) ayakta duran birinin başı değmeyecek biçimde örtülür, hatta masaya biraz yaklaşmak koşuluyla sedir ve karyolada fazla eğilmeden de oturulabilirdi. Bütün bölük eratı tarafından çok sevildiği için öbür subaylara oranla lüks içinde yaşayan Denisov'un zeminliğinin giriş ucuna bir de pencere yapmışlardı. Yan yana çivilenmiş tahtalar çatının ön kenarından aşağı sarkıtılmış, bu tahtaların ortasına açılan deliğe de (kırılıp sonradan yapııştırılmış) bir cam oturtulmuştu; işte, pencere dedikleri buydu. Hava çok soğudu mu, basamakların dibine (buraya Denisov "*bizim kabul salonu*" diyordu) yanları kıvrılmış bir sac parçası, sacın içine de askerlerin yaktığı çoban ateşlerinden alınan korlar konurdu; bu kadarcık ateşle bile zeminliğin içi öyle ısınırdı ki, Denisov'la Rostov'un hiç eksik olmayan subay konukları ceketsiz oturabilirlerdi.

Nisan ayında, bölük nöbetçi subaylığının kendisinde olduğu bir günün ertesi sabahı, uykusuz geçen gecenin yorgunluğuyla yedi sekiz sularında zeminliğe dönen Rostov biraz ateş getirtti, sırsıklam olmuş iç çamaşırlarını değiştirdi, duasını etti, birkaç yudum çayla içini ısıttıktan sonra masanın üstünü ve kendi köşesini derleyip toparladı, sabaha kadar rüzgâr yiye yiye pancar gibi kızarmış bir suratla, ceketsiz meketsiz sırt üstü uzanıp kollarını başının altına aldı. Bir iş için dışarı çıkmış olan Denisov'la çene çalınayı canı çektiği için böyle yattığı yerde onu beklerken, bir yandan da, son çıktığı keşif görevinin ardından yakında kendisini terfi ettirirler umuduyla tatlı tatlı hayal kuruyordu.

Birdenbire zeminliğin arkasından Denisov'un çın çın öten sesini duydu; fena hâlde öfkelenildiği anlaşılan Denisov birisini adanmakıllı haşlıyordu. Rostov onun böyle kime bağırdığını anlamak için kalkıp pencereden bakınca bölük iase astsubayı Topçenko'yu gördü.

“Maşka kökü müdüğ, ne boktuğ, kimse yemeyecek diye emiğ veğmişim sana!” diye bas bas bağıırıyordu Denisov. “Oysa Lazağçuk’u gözümle göğdüm; kığlağdan biğ kucak dolusu toplamış getiğiyoğdu.”

İaşe subayı, “Kaç sefer tekrarladım emrinizi komutanım, ama emir filan dinledikleri yok bunların,” diye cevap verdi.

Rostov dönüp yerine yattı, ‘Varsın kendisi uğraşsın, bağıırıp çağırsın, bana ne! Ben görevimi bitirmişim nasıl olsa; keyfime bakarım – oohh ne güzel!’ diye tatlı tatlı içinden geçirdi. O sırada, iaşe subayının sesine Lavruşka’nın – Denisov’un şu lafını esirgemez, kurnaz emir erinin – sesinin karıştığını duydu. Yiyecek toplamaya çıktığı vakit gördüğü tıka basa yüklü birtakım arabalardan, peksimetlerden, öküzlerden söz ediyordu. Denisov’un bağıra çağıra uzaklaştığını, biraz sonra da verdiği komutu duydu Rostov: “İkinci takım! At başına!”

“Nereye gidecekler acaba?” diye meraklandı Rostov.

Beş dakika sonra Denisov zeminliğe girdi, çamurlu çizmele-riyle karyolasına oturdu, çubuğunu yaktı, büyük bir öfke içinde eşyasının altını üstüne getirerek usturpasını arayıp buldu, kılıcını kuşandı ve çıktı gitti. Giderken de Rostov’un sorması üzerine, ters ters ve yarım ağızla işi olduğunu söyleyip, “Bu işin hesabını ileğde biğ Tanğı’ya veğiğim, biğ de hükümdağ!” dedi.

Biraz sonra vıcık vıcık çamurda at toynaklarının çıkardığı şapırtıları duyan Rostov, Denisov’un nereye gittiğini öğrenmek zahmetine bile girmede. Sıcacık köşeciğinde mayışıp, bir güzel uyku çekti, ancak akşama doğru çıktı zeminlikten. Denisov hâlâ dönmemişti. Hava açmıştı; bitişik zeminliğin yanında iki subayla bir kadet svayka oynuyor, fırlattıkları çiviler halkayı tutturamayıp çamurlu toprağa saplandıkça gülüşüyorlardı. Rostov da katıldı oyunlarına. Oyunun ortasında, sıskası çıkmış atlarının üstündeki on beş kadar süvari erinin birkaç tane yük arabasını önlerine katarak kendilerine doğru getirmekte olduğunu gördüler. Arabalar süvarilerin eşliğinde getirilip atların bağlandığı yerin yanına çekildi ve bütün erat arabaların başına üşüştü.

“İşte geldi sonunda,” dedi Rostov. “Denisov da o kadar üzüldü-
ğüyle kaldı. Geldi işte erzak.”

“Tam da zamanında yani!” dedi öbür subaylar. “Erat kim bilir
nasıl bayram edecektir şimdi!”

Arabalarla süvarilerin biraz gerisinden de yanında iki piyade
subayıyla Denisov geliyordu; piyade subaylarıyla bir şey tartışıyor-
du. Rostov, Denisov’u karşılamak için onlara doğru yürüdü.

Piyade subaylarından pek öfkeli görünen kısa boylu ve sıska
olanı, “Bakın binbaşım, sizi uyarıyorum,” dedi.

Denisov da, “Geği veğmeyeceğimi söyledim ya size,” diye kar-
şılık verdi.

“Bunun hesabını verirsiniz sonra, binbaşım. İsyan denir buna
– kendi ordusunun erzak konvoyuna el koymak denir! Eratımızın
kursağına iki gündür yiyecek girmedii!”

“Benimkileğin kuğsağına iki haftadığ giğmedi,” diye cevabı ya-
pıstırdı Denisov.

Piyade subayı sesini yükselterek, “Düpedüz yol kesiciliktir bu!
Bunun hesabını verirsiniz sonra, beyefendi!” diye tekrarladı.

Birden tepesi atan Denisov, “Ne zığlayıp duğuyoğsun be adam?”
diye patladı. “Soğumlusu benim, hesabını veğecek olan da benim,
sen değılsin ya! Onun için fazla zığlama da canını yakmayayım
senin!” Sonra, subayların ikisine birden, “Çekin ağabanızı, hadi
mağş!” diye bağırđı.

Zerre kadar gözünün korkmadığđ belli olan kısa boylu subay,
yerinden de kımıldamaksızın, “Öyle olsun bakalım!” diye bağırđı.
“Madem siz yağmacılığa kalkışıyorsunuz, o zaman ben de...” Ama
lafını bitirmeye fırsat bulamadı.

“Cehenneme kadağ yolunuz vağ, mağş dedim size be! Çekin gi-
din, haziğ kolunuz bacağınız yeğinde duğuşken!” diye kükreyen
Denisov atını subayın üstüne sürdü.

“Pekâlâ, pekâlâ, öyle olsun!” diye gözdağı verircesine homur-
danan piyade subayı atının başını çevirip, eyerin üstünde hoplaya
hoplaya süratliyle uzaklaştı.

Onun arkasından, süvarilerin at binen piyadelere yönelttikleri
en ağır hakareti savurarak, “Köpek köpekliğini bilsin de çit üstüne

otuğmaya kalkmasın, çit üstüne otuğmaya kalkmasın!" diye bağıran Denisov atını sürüp Rostov'un yanına gelirken kahkahadan kırılıyordu.

"Piyadelerin eğzak konvoyuna cebğen el koydum!" dedi. "Eğatımı açlıktan kığdığacak değilim ya!"

Süvarilerin eline geçen arabalar piyade alaylarından birine yollanmıştı, ama Lavruşka'dan konvoyun korumasız olduğunu öğrenen Denisov süvarilerini yanına alıp konvoyu el koymuştu. Denisov'un bölüğündeki bütün erata bol bol peksimet dağıtıldıktan sonra, kalanlar da başka bölüklere verildi.

Ertesi gün alay komutanı Denisov'u yanına çağırttı ve beş parmağını açıp elini gözlerinin önüne tutarak şöyle dedi:

"Ben bu işe işte böyle bakıyorum: Duymadım ve bilmiyorum, onun için de hakkında bir işleme girmiyorum, yalnız, benden sana öğüt: Atına atlayıp doğru karargâha git, levazım dairesine çık, orada işi tatlıya bağlamaya bak; ha, bir de şu kadar erzak alınmıştır diye bir makbuz imzalayabilirsen iyi olur, yoksa irsaliyesini piyade alayına keserler, o zaman da piyade alayı yaygarayı koparır, iş de sarpa sarar."

Alay komutanının öğüdünü tutmayı içtenlikle isteyen Denisov onun yanından ayrılır ayrılmaz doğru karargâhın yolunu tuttu. Zeminliğe akşam vakti döndü. O güne dek arkadaşını hiç bu hâlde görmemişti Rostov. Denisov konuşamıyor, ikide birde soluğu tıkanıyordu. Rostov derdinin ne olduğunu sordukça, Denisov çattallaşmış kısık sesiyle anlaşılmaz bir şeyler homurdanıp küfürler savuruyordu.

Onun bu durumundan telaşa kapılan Rostov, hemen soyunmasını, biraz su içmesini söyledi, bir yandan da alay doktorunu çağırttı.

"Yağmacılıktan yağgılayacaklağmış beni... oooff!" diye homurdandı Denisov. "Biğaz daha su veğsene... Yağgılasınlağ bakalım yağgılayacaklağı vağsa, ama alçak namussuzlağı dövmekten kimse beni alıkoyamaz, hiçbiğ zaman!.. Hükümdağa da aynen böyle söyleyeceğim... Biğaz buz veğsene şuşdan," diye homurdanmayı sürdürüyordu.

Alay doktoru gelip onun bu hâlini görünce, mutlaka kan alınması gerektiğini söyledi. Denisov'un kıllı kolundan bir çorba tabağı dolusu kara kan alındı da ancak ondan sonra açılıp başına gelenleri anlatabildi.

"Vağıyoğum oğaya," diye başladı anlatmaya Denisov. "Neğede bakalım sizin levazım dağe başkanınızın yeği?" Gösteğiyoğlağ. 'Biğaz bekleyeceksiniz lütfen.' 'Otuz kilometğelik yoldan geldim yahu, yapılacak işleğim vağ benim, bekleyemem. Habeğ veğin geldiğimi!' Neyse, hağamileğin başı çıkıyoğ odasından – aklınca da bana değs veğecek: 'Soygunduğ bu sizin yaptığınız!' 'Soyguncu diye askeğleğini doyuğmak için eğzaka el koyana demezleğ,' diyoğum ben, 'kendi cepleğini dolduğmak için o eğzakı çalıp çığpanlağa deniğ!' 'Lütfen susağ mısınız?' 'Eh, susalım bakalım.' Bunun üzerine diyoğ ki: 'Siz şimdi şube müdüğünün yanına gidip makbuzu imzalayın, ama bilin ki, olay genelkuğmaya ğapoğ edilecektiğ.' Şube müdüğünün odasına gidiyoğum. İçeği giğip masaya yaklaşıyoğum... Biğ de ne göğeyim? Duğ, duğ, acele etme!.. Bizi açlıktan kıvğandığan heğgele, çıka çıka kim çıksa beğeniğsin?" diye bağırarak, biraz önce kan alınan kolunun bütün gücüyle masaya öyle bir yumruk indirdi ki, dağılmasına ramak kalan masanın üstündeki maşrapalar havaya zıpladı. "Telyanın! 'Ne?' diye biğ bağığıyoğum, 'Demek bizi açlıktan kıvğandığan sendin, ha?' O domuzun suğatının oğtasına, ama tam da buğnunun üstüne biğ tane aşkediyoğum... 'Vay, ulan seni, bilmem nenin neğesinden çıkma!..' Ben buna biğ giğışıyoğum – yeğ misin, yemez misin, Allah yağattı demeden..." Denisov, kara bıyıklarının altından bembeyaz dişlerini gösteren haince bir sırıtışla, bağıra bağıra, "Ama hığsımı da iyi aldım yani ohh canıma değsin," diye ekledi. "Heğifi elimden almasalağ oğacıkta gebeğtecektim."

"Dur hele, dur; sakinleş biraz, bağıрма öyle," dedi Rostov. "Bak, kolunu kanattın yine. Dur da, şunu yeniden saralım."

Hacamatlı kolunu yeni baştan sıkıca sarıp yatağına yatırdılar onu. Ertesi sabah kalktığıında sakinleşmiş, neşesi de yerine gelmişti.

Ne var ki, öğle üzeri alaydan gönderilen bir karargâh subayı gelip Denisov'la Rostov'u zeminliklerinde buldu ve alay komuta-

nından Binbaşı Denisov'a getirdiği, bir gün önceki olaylara ilişkin resmî soruşturma belgesini üzüntülü, ciddi bir yüzle uzattı. Emir subayı onlara bu işin sonunun büyük olasılıkla kötüye varacağını, bir askerî mahkeme oluşturulduğunu ve yağmacılarla disiplin suçu işleyenlere bugünlerde çok sert cezalar verildiği göz önüne alınırsa, Binbaşı'ya verilebilecek cezanın en hafifinden rütbesinin geri alınması olacağını söyleyerek, bununla yetinirlerse, Denisov'un kendini şanslı sayması gerekeceğini ekledi.

Davacıların ifadesinde şunlar yer alıyordu: Binbaşı Denisov konvoya el koyduktan sonra sarhoş bir vaziyette levazım daire başkanına gitmiş, durup dururken onu hırsızlıkla suçlayarak dövme tehdidinde bulunmuş, kendisini iyilikle dışarı aldıkları hâlde bu sefer dönüp makam odasına saldırarak iki memuru dövmüş, birinin de kolunu çıkarmıştır.

Rostov'un ısrarlı soruları üzerine Denisov gülerek, araya girmeye çalışan başka birine de "galiba" dayak attığını, ama bütün suçlamaların fasa fiso olduğunu, hiçbir mahkemeye gözünü korkutamayacaklarını ve o alçak namussuzlar, üstüne fazla yüklenecek olurlarsa onlara kolay kolay unutamayacakları bir ders vereceğini söyledi.

Denisov gerçi hiçbir şeyi umursamazmış gibi görünüyordu, ama (başkalarına belli etmese de) içten içe askerî mahkemeden ödünün patladığını ve işlerin böyle sarpa sarmasına çok üzüldüğünü, onu yakından tanıyan Rostov'a sezdirmemesi olanaksızdı. Her Allah'ın günü yeni bir sorgu kâğıdı geliyor, mahkeme tarafından yazılı ifade isteniyordu, bir mayıs günü de bölüğünü kendisinden sonra gelen en kıdemli subaya teslim ederek, levazım şube müdürünün makamında çıkardığı darp olayına ilişkin ifade vermek üzere tümen kurmay başkanlığına başvurması emri geldi. Bir gün önce de Tümen Komutanı Platov, iki Kazak süvari alayı yanı sıra, Pavlograd Hafif Süvari Alayından da iki bölük süvari alarak düşman hatları gerisinde bir keşif harekâtında bulunmuştu. Yiğitliğini göstermek için hiçbir fırsatı kaçırmayan Denisov da her zamanki gibi yine müfrezenin en önünde yer almıştı. Düşmanın keskin nişancılarından birinin kur-

şunu gelip, bacağının üst bölümündeki en etli kısma saplanmıştı. Başka zaman olsa Denisov bu kadar hafif bir yara yüzünden alayını bırakmazdı, ama bu kez, kurmay başkanının karşısına çıkmamak için bunu fırsat bilerek gitti, hastaneye yattı.

XVII

Friedland Meydan Muharebesi haziran ayı içinde verilmiş, Pavlograd Süvari Alayı bu muharebeye katılmamış ve muharebe ateşkesle sonuçlanmıştı. Arkadaşının yokluğunu acı acı hisseden, hastaneye yattığından beri onu göremediği için de hem yarasının durumunu hem de hakkında açılan davanın nasıl gittiğini merak eden Rostov, ateşkesten yararlanarak izin alıp hastaneye, Denisov'u ziyarete gitti.

Hastane, biri Ruslar, öbürü de Fransızlar tarafından olmak üzere iki kez yıkıma uğramış ufak bir Prusya kasabasında idi. Yaz mevsiminin donattığı kırların, bunca güzelliklerin ortasında bu küçük kasaba çökmüş damlarıyla; kırık dökük çitleri, yıkık duvarlarıyla; pislik içindeki sokakları, üstü başı dökülen insanları ve hasta hasta ortalıkta dolaşan sarhoş askerleriyle insana bir kat daha hüznü veriyordu.

Tahtaları sökülüp alındığı için tahta perdelikten çıkmış çit kalıntısıyla çevrili bir avlunun ortasında yer alan tuğladan yapılmış bir evi hastaneye çevirmişlerdi. Avluda üç beş asker vardı; yüzü gözü şişmiş, sapsarı suratlı, sargılar içindeki bu askerlerin kimi dolaşüyor, kimi oturmuş güneşleniyordu.

Rostov hastanenin kapısından içeri adım atar atmaz, hastanelerin o kendine özgü havasıyla karışık iğrenç bir irin kokusu çarptı burnuna. Merdivende bir Rus hekimiyle karşılaştı; askerî hekim ağzından purosunu çıkarmadan, ardı sıra gelen asistanıyla konuşuyordu.

"Kırk parçaya bölünemem ya," diyordu. "Akşama, Makar Alekseyeviç'lere gel. Orada olacağım." Asistan birkaç şey daha sordu.

“Amaan, elinden ne geliyorsa o kadarını yaparsın sen de! Ne fark eder zaten?” derken, hekimin gözü merdivenden çıkan Rostov’a ilişti.

“Sizin burada ne işiniz var, beyefendi?” dedi Rostov’a. “Ne istiyorsunuz? Kurşunlardan yakayı sıyırdınız da, şimdi tifüse mi yakalanmak istiyorsunuz? Burası bulaşıcı hastalıklar hastanesidir, beyefendi.”

“Nasıl olur?” dedi Rostov.

“Tifüs beyim, tifüs! Bu dört duvarın arasına gireni ölüm paklar. Makayev’le (derken asistanını işaret etti) ben, yalnız ikimiziz ayakta kalabilen. Meslektaşlarımızdan beş, altısını burada yitirdik... Biri ölünce yenisi gelir, her yeni gelen de haftasına kalmadan şifayı kapar burada.” Hekim, sanki bundan keyif alıyormuş gibi anlatıyordu. “Prusyalı hekimleri davet ettik buraya, ama değerli müttefiklerimizin böyle işlere karınları tok.”

Rostov, burada yatan yaralı süvari binbaşısı Denisov’u görmek istediğini açıkladı.

“Tanımıyorum. Bilemeyeceğim, sayın bayım,” dedi hekim. “Düşünün; bir başıma üç hastaneye birden yetişmeye çalışıyorum – dört yüzün üstünde hastaya! Prusyalı yardımsever hanımlar da ayda bir, azıcık kahveyle keten tiftiği* yollamasalar, yanmıştık!” diyerek güldü. “Dört yüz hasta beyefendi, durmadan da yenilerini yolluyorlar. Dört yüz hastamız vardı, değil mi? Ha?” diye asistanına sordu.

Asistanın yorgunluktan ayakta duracak hâli yoktu. Çenesi düşük doktorun oyalanmasına sinirlendiği, bir an önce çekip gitse diye sabırsızlandığı belli oluyordu.

Rostov, “Binbaşısı Denisov,” diye üsteledi... “Moliten’de yaralanmıştı.”

Askerî hekim umursamayan bir tavırla, “Ölmüştür herhâlde,” dedi. “Sen ne dersin, Makayev? Ha?” diye asistanına sordu.

Ne var ki, asistanı onun görüşüne katılmadı.

“Sözünü ettiğiniz kişi uzun boylu, kızıl saçlı biri miydi?” diye sordu hekim.

* Keten tiftiği eskiden yara pansumanı için kullanılırdı. –çev.

Rostov da ona Denisov'u tarif etti.

Hekim, pek keyiflenmiş gibi, "Ha, öyle biri vardı, ama öldü galiba," dedi. "Yine de listeye bir bakayım. Bizde bir liste olacaktı. Sende mi o liste, Makeyev?"

Asistan, "Liste Makar Alekseyeviç'te," diye cevap verdi. Sonra Rostov'a dönerek, "Ama subaylar koğuşuna girip kendiniz de arayabilirsiniz," diye ekledi.

"Aman, aman, girmesenez daha iyi edersiniz, beyefendi, yoksa bir daha buradan çıkamayabilirsiniz," dedi hekim.

Rostov bir baş selamıyla hekimi savıp, asistandan yolu göstermesini rica etti.

Hekim, "Sonra bana kabahat bulmayın ama," diye Rostov'un arkasından seslendi.

Rostov'la asistan loş bir koridora girdiler. O iğrenç koku burada öyle keskindi ki, Rostov burnunu tutup duraladı ve yoluna devam edebilmek için gücünü toplayana kadar bekledi. Sağ yandaki kapılardan biri açıldı ve topallayarak, yalın ayak, don paça kapı ağzına çıkan koltuk değnekli, sapsarı yüzlü, sıska bir adam orada kapı pervazına yaslanarak durdu, çakmak çakmak gözlerinin kıskanç bakışlarıyla gelenleri süzdü. Kapıdan içeriye bir göz atan Rostov hastalarla yaralıların yerde, samanların, kaputların üstünde yatıklarını gördü.

"İçeriye girip bakabilir miyim?"

"Burada bakılacak bir şey var mı?" dedi asistan.

Asistan içeriye girmesini istemedi diye, Rostov inadına girdi erat koğuşuna. Koridorda burnunun yavaş yavaş alışmaya başladığı o iğrenç koku burada çok daha ağırdı. Koridordakinden daha değişik, çok daha keskindi ve her şey kokunun kaynağının burası olduğunu gösteriyordu.

Büyük pencerelerden bol güneş aldığı için apaydınlık olan bu upuzun odada hastalarla yaralılar, arada bir geçiş yolu bırakacak biçimde, odanın iki uzun kenarı boyunca başları duvarlara dönük, iki sıra hâlinde yatıyorlardı. Hastaların kendinden geçmiş durumda bulunan çoğunluğu gelenlere bakmadı bile. Kendinde

olanlar ise, kimi belinden yukarısını doğrultarak, kimi de sapsarı, sıksa yüzünü yattığı yerden kaldırarak gözlerini Rostov'a dikmişlerdi; büyük bir dikkatle bakan bütün bu gözlerde, aynı karmaşık duyguların oluşturduğu aynı ifade okunuyordu: bir umut, bir yardım çağrısı, bir sitem ve başkalarının sağlıklı oluşunu kıskanma. Odanın ortasına kadar ilerleyen Rostov bitişik iki odaya açılan kapılardan içeriye göz atınca her iki yanda da aynı durumu gördü. Durdu, sesini çıkarmadan çevreye göz gezdirdi. Böyle bir şeyle karşılaşacağını hiç ummamıştı. Duvarın kenarından ortadaki geçit yoluna kadar kaymış bir hasta yerde, tam önünde sırt üstü yatıyordu. Saç kesiminden (başının tepesi çanak gibi usturaya vurulduğu için) Kazak olduğu tahmin edilebilen hastanın koca bacakları, iri kolları iki yana açılmıştı. Suratı mosmor olan adamın gözleri devrilmiş, yalnız akları meydanda kalmıştı. Pembeliğini hâlâ koruyan çıplak kollarıyla bacaklarındaki damarlar oklava gibi kabarmıştı. Adam başının gerisini kaldırıp kaldırıp yere vuruyor, boğuk bir sesle, hiç durmadan aynı sözleri tekrarlıyordu. Ne dediğini anlamak için kulak verdi Rostov. "İçiyim, içiyim, içiyim!" diyordu hasta. Adamı tutup yerine çekecek, su verecek biri var mı diye çevresine bakındı Rostov.

"Burada hastalarla kim ilgileniyor?" diye sordu asistana. O sırada, hastanede hademelikle görevlendirilmiş ordu yardımcı hizmetler sınıfından bir er bitişik odadan çıkıp, baston yutmuş gibi dimdik yürüyerek geldi, Rostov'un önünde esas duruşa geçti. Rostov'u hastane yetkililerinden önemli biriyle karıştırdığı anlaşılan er, gözlerini devire devire, sıkı bir "Buyur komutanım!" çekti.

Rostov, Kazak'ı işaret ederek, "Şunu kaldırıp yerine çek, biraz da su ver," dedi.

Hademe gövdesini daha da dikleştirip, gözlerini daha da çok devirerek, büyük bir gönül rahatlığı içinde, bu kez de bir, "Başüstüne komutanım!" çektiyse de yerinden kımıldamadı.

'Hayır, kimsenin bir şey yapacağı yok, Allahlık bir yer burası,' diye içinden geçiren Rostov gözlerini indirip oradan ayrılmaya hazırlanırken, sağ yanındaki birisinin gözlerini kendisine dik-

tiğini, ısrarla bakmakta olduğunu fark ederek başını ona doğru çevirdi. Köşeye yakın, yere serdiği kaputunun üstünde oturan, kır sakalları uzamış, neredeyse iskeleti çıkmış, sert çizgili yüzü balmumu gibi sarı, yaşlı bir er olan hasta gözlerini Rostov'dan ayırmıyordu. Yaşlı erin bir yanındaki komşusu onun kulağına bir şey fısıldayarak Rostov'u işaret edince, Rostov yaşlı erin kendisiyle konuşmak istediğini anlayarak ona doğru yürüdü. Yaklaşınca, bir bacağını altına alarak oturan adamın öbür bacağının dizinin üstünden kesilmiş olduğunu gördü. Yaşlı erin öbür yanında ve biraz daha uzaktaki komşusu ise, başı geriye kaykılmış bir durumda sırt üstü kıpırdamadan yatan, pat burunlu genç bir erdi. Yüzü balmumu gibiydi, ama çilleri yine de belli oluyordu, gözleri tamamıyla kaymış bu genç ere bakan Rostov'un sırtında buz gibi bir ürperti dolaştı.

Asistana dönerek, "Ama bu galiba..." diyecek oldu.

Yaşlı er Rostov'a bakarak, çenesi titreye titreye, "Yalvarıp duruyoruz burada, komutanım," dedi. "Sabahtan beri ölü yatıyor adamcağız. Köpek değiliz ki, insanız şunun şurasında."

Asistan telaşla, "Hemen birini yollar kaldırtırım, hemen kaldırtırım," dedi. "Biz gidelim komutanım, buyurun."

Rostov da aceleyle, "Evet, evet, gidelim," dedi ve üzerine dikili o sitemli, o kıskanç bakışlarla karşılaşmamak için gözlerini yere indirip, sıra sıra hastaların arasından geçerken de gizlenmek ister gibi başını omuzlarının arasına çekerek odadan çıktı.

XVIII

Asistan, Rostov'u koridordan geçirerek birbirine bitişik üç odadan oluşan subaylar koğuşuna götürdü; kapıların üçü de ardına kadar açıktı. Bu odalarda karyolalar vardı; hasta ve yaralı subayların kimi yatıyor, kimi oturuyordu karyolasında. Hastaneden verilen hasta gömleklerini giymiş kimi subaylar da odadan odaya geziniyorlardı. Birinci odada Rostov'un gözüne ilk çarpan, ufacık

tefecik, tek kollu, sıska bir subay oldu; sırtında hasta gömleği, başında gecelik takkesi, ağzında piposu bir aşağı bir yukarı geziniyordu adam. Rostov'un gözü bir yerden ısıırıyordu onu; dikkatle bakarak, nereden tanıdığını çıkarmaya çalıştı.

Ufak tefek adam, "Şu işe bakın, sizinle tekrar görüşmek burada nasip olacakmış demek," dedi. "Tuşin, Tuşin, hatırlamadınız mı, hani Schönggraben'de sizi top arabasına bindirmiştim? Benim uzantılardan birini de azıcık kısalttılar işte, gördüğünüz gibi..." diye gülümseyerek, gömleğinin boş yenini işaret etti. Rostov'dan kimi aradığını öğrenince, "Haa, Vasili Dimitriç Denisov'u mu arıyordunuz siz? Aynı odadayız onunla. Burada kendisi, burada," diyerek Rostov'un önüne düşüp, gülüşmelerin duyulduğu bitişik odaya götürdü onu.

Erat koğuşundaki o iğrenç çürümüş et kokusunu hâlâ burnunda duyan ve erat koğuşundan çıkana kadar onu ısrarla izlemiş olan o kıskanç bakışlarla genç erin ölü gözlerini hâlâ üzerinde hisseden Rostov, 'Böyle bir yerde nasıl gülebilir insan, gülmek bir yana nasıl yaşayabilir?' diye düşündü.

Vakit öğleye yaklaştığı hâlde, Denisov karyolasında battaniyeyi başına çekmiş, uyuyordu.

"Ha? Ğostov mu?" diye uyanıp, "Vaay Ğostov, meğhaba! Meğhaba, yahu!" derken sesi alaydaki gibi yine gür çıkmıştı, ama gerek sesinin tonunda, gerek yüz ifadesinde, onun o her zamanki rahat ve ateşli görünüşünün altında bambaşka, yepyeni, uğursuz bir duygunun yattığı Rostov'un dikkatinden kaçmadı.

Üstelik öyle pek önemli de sayılamayacak yarası, altı hafta geçmesine rağmen hâlâ iyileşmemişti. Soluk görünen yüzünde de, öbür hastalardaki gibi hafif bir şişlik vardı, ama Rostov'u asıl şaşırtan bunlar değildi. Şaşırmasının nedeni, Denisov'un onu gördüğüne pek sevinmemiş oluşu ile gülümseyişindeki o doğallıktan uzak ifade idi. Ayrıca, ne alayı, ne işlerin nasıl gittiğini sormuş, Rostov bunlardan laf açınca da dinlememişti bile.

Hatta alayın ya da genel olarak, hastane dışındaki o özgür yaşantının hatırlatılmasından Denisov'un hiç hoşlanmadığı iz-

lenimi uyanmıştı Rostov'da. Görünüşe bakılırsa, levazım dairesi olayından başka hiçbir şeyle ilgilenmez, bunun dışında eski yaşantısını tümüyle unutmaya çalışır gibi bir hâli vardı. Rostov'un, bu konuda durumun ne merkezde olduğunu sorması üzerine Denisov hemen atılıp, yastığının altından birtakım kâğıtlar çıkarıvermişti. Bunlardan biri soruşturma komisyonundan gelen yazı, öbürleri de Denisov'un buna cevap olarak yazdığı mektubun müsveddeleri idi. Yazdığı mektubu Rostov'a okurken heyecanlanıyor, düşmanlarının adının geçtiği yerlerde, onlar için kullandığı iğnелейici deyimlere özellikle dikkat etsin diye ikide birde uyarıyordu Rostov'u. Dış dünyadan gelmiş yeni biri diye Rostov'un çevresini alan Denisov'un koğuş arkadaşları, o mektubunu okumaya girişince, birer ikişer dağılmaya başladılar. Aynı hikâyeyi bilmem kaçınıcı kez dinlemekten hepsine de gına geldiğini ölü yüzlerinden anladı Rostov. Sadece, Denisov'unkine bitişik karyolada kaşları çatık oturarak piposunu tüttüren şişman Uhlán ile ikide birde 'Hay Allah!' der gibi başını silkeleyen tek kollu Tuşin kalmıştı dinleyici olarak. Denisov mektubunun yarısına geldiğinde, Uhlán onu susturdu.

"Ben de diyorum ki," diye Rostov'a döndü, "yapılacak en doğru iş, İmparator Hazretlerine başvurup, bağışlanmayı dilemektir. Söylenildiğine göre yakında herkese büyük ödüller geliyormuş, eh... Bu arada bu da bağışlanır elbet..."

"İmpağatoğa yalvağacakmışım; hem de ben!" diye bağırdı Denisov, bağıırırken de sesine eskisi gibi ateşli ve enerjik bir ton verebilmek için yırtındı, ama yine de çıka çıka sinirli bir hadımağası sesi çıktı ağzından. "Niçin yalvağayım? Geççekten de soyguncu olsaydım, meğhamet dileniğdim, oysa soygunculağı hesap veğmeye zoğladığım için askeğî mahkemeye çekiyoğlağ beni. Çeksinleğ bakalım, kimseden koğkum yok benim. Bugüne dek impağatoğuma ve vatanıma namusumla hizmet ettim, çalıp çığpmadım! Bu yüzden mi gütbemi sökecekleğ?.. Dinle, bak. Heğ şeyi açık açık yazdım onlağa. Diyoğum ki, şuğda: 'Eğğ ben devlet malına el uztacak olsaydım...'"

“Çok güzel yazılmış canım, buna diyecek yok,” diye araya girdi Tuşin. “Ama işin püf noktası burada değil ki Vasili Dimitriç,” derken, bu kez Rostov’a döndü. “Bir yerde, kadere rıza gösterip boyun eğmek gerekir, oysa Vasili Dimitriç buna asla yanaşmıyor. Sorgu yargıcının kendi ağzından da duyduk ya, bu iş kötü diye.”

“Kötüyse kötü!” dedi Denisov.

“Sorgu yargıcı kendi elcağızıyla bir de dilekçe yazmıştı senin yerine,” diye sözünü sürdürdü Tuşin. “Şimdi bu dilekçeyi imzalayıp, bu beyefendiden, götürüp dilekçeyi yerine vermesini rica etmek kalıyor sana. Herhâlde beyefendinin, (derken Rostov u işaret etti) genelkurmayda tanıdıkları vardır. Bundan daha iyi bir fırsat ayağına gelmez bir daha.”

Denisov, “Yahu, ben kimsenin elini eteğini öpmem, kimseye yaltaklanmam diye kaç kez söyledim ya sana,” diyerek onun lafını kesti ve mektubunu okumayı sürdürdü.

Rostov, gerek Tuşin’in, gerek ötekilerin öneredikleri yolun en sağlam, en güvenilir yol olduğunu önseziyle anladığı, Denisov’a bir yardımının dokunmasını da çok istediği hâlde, yine de, bu konuda onun aklını çelmeye kalkışmak cesaretini kendinde bulamadı. Direkt gibi dosdoğru bir adam olan arkadaşının dediğinden dönmeyeceğini de, tepesi atıp çarçabuk parlayıvereceğini de iyi bilirdi.

Denisov’un bu zehir gibi şikâyetnamesinin bir saatten uzun süren okunması bittikten sonra Rostov hiçbir şey söylemedi ve günün geri kalan bölümünü, yeniden çevresini alan Denisov’un hastane arkadaşları arasında, perişan bir ruh durumu içinde, bildiklerini onlara anlatıp, onların anlattıklarını dinleyerek geçirdi. Denisov ise akşama kadar bir daha ağzını açmadan, hep somurtarak oturdu.

Rostov, akşam geç vakit gitmeye hazırlanırken, Denisov’a bir emri olup olmadığını sordu.

Denisov, “Evet, bekle azıcık,” diyerek, çevrelerini alan subayların yüzlerine bir göz gezdirdikten sonra kâğıtları yastığının altından çıkardı, üstünde mürekkep hokkasının durduğu pencere kenarındaki masaya gidip oturdu ve yazmaya başladı.

Rostov, alayına dönüp komutana Denisov davasının durumuna ilişkin bilgi verdikten sonra atına atlayarak, İmparatora yazılan dilekçeyi götürmek üzere Tilsit'e doğru yola çıktı. Fransız İmparatoruyla Rus İmparatoru Tilsit'e aynı günde, 13 Haziran'da vardılar. Boris Drubetskoy, İmparatora Tilsit'te eşlik edecek maiyet erkânı arasına kendisini de katmaları için emrinde çalıştığı o önemli generalden daha önce ricada bulunmuştu.

Napolyon'u kastederek, "O büyük adamı görmek isterdim," demişti Fransızca olarak. Oysa Boris de herkes gibi o güne dek Napolyon'dan hep Bonaparte diye söz ederdi.

General gülümseyerek, "Bonaparte'tan mı söz ediyorsunuz?" diye sormuştu.

Boris ne demek istediğini anlayamamış gibi bakmış ve Generalin şakacıktan onu sınıdığını hemen kavramıştı.

"Prens Hazretleri, İmparator Napolyon'dan söz ediyorum," cevabını vermişti Generale. General de gülümseyerek onun omzunu tapışlamıştı.

Boris'e, "Sen çok ilerleyeceksin," demiş ve Tilsit'e giderken onu da yanında götürmüştü.

İki imparatorun Niemen Irmağı üstünde, bir salda gerçekleştirdikleri buluşmayı izleyebilen pek az kişi arasında, o gün, Boris de vardı. İki imparatorun adlarının baş harfleriyle süslenmiş salı da, ırmağın karşı yakasında Napolyon'un Fransız Muhafız Alayı önünden geçişini de, Niemen kıyısındaki otelin önünde düşünceli bir yüzle, hiç konuşmadan oturarak Napolyon'un gelişini bekleyen İmparator Aleksandr'ı da gördü; iki imparatorun ayrı ayrı kayıklara binişini ve sala ilk varan Napolyon'un nasıl çevik adımlarla gelip Aleksandr'ı karşılayarak ona elini uzattığını, sal üzerinde hazırlanmış köşke birlikte nasıl girdiklerini hep seyretti. Boris bu yüksek çevrelerin arasına girdiğinden beri, olanı biteni dikkatle izleyip not etmeyi bir alışkanlık hâline getirmişti. Tilsit buluşması sırasında da, Napolyon'un maiyetindekilerin adlarını

sorup öğreniyor, üniformaları hakkında bilgi alıyor, önemli kişilerin konuşmalarına dikkatle kulak veriyordu. İki imparator köşke girdileri sırada hemen saatine bakan Boris, Aleksandr köşkten dışarı adımını attığı anda da saatine bakmayı unutmamıştı. Görüşme bir saat elli üç dakika sürmüştü. O akşam Boris, tarihsel açıdan kendince önemli saydığı başka olgular arasında, bunu da kaydetti. İmparator Aleksandr, sayılı kişilerden oluşan küçük bir maiyet erkânıyla geldiğinden, Tilsit'te iki imparatorun buluşması sırasında bu küçük maiyet içinde yer alabilmek, mesleğinde başarılı olmayı isteyen biri için çok önemli sayılırdı; Boris de, bunu başarabilmiş biri olarak, mesleğindeki yerini iyice sağlama almış bir kişi gözüyle bakıyordu artık kendine. Bu küçük ama çok önemli çevrede Boris'i tanımayan kalmadığı gibi, hepsi de onu aralarında görmeye alışmış ve aralarına kabul etmiş bulunuyorlardı. Görevli olarak iki kez İmparatorun karşısına çıkma fırsatını bulduğu için artık İmparatorun şahsen tanıdığı bir kişi konumuna da gelen Boris'i ilk zamanlarda aralarında yabancı diye yadırgayıp soğuk davranan tüm saray erkânı, artık onun yokluğunu yadırgar olmuşlardı.

Boris, Tilsit'te, Kont Jilinski adında Polonyalı başka bir yaverle aynı yerde kalıyordu. Bu Polonyalı Kont, Paris'te büyümüş, varlıklı ve aşırı Fransız hayranı biriydi, o yüzden Tilsit'te bulundukları sürece evlerinden hemen hemen hiçbir gün Fransızlar eksik olmadı; Fransız İmparatorluk Muhafız Alayından, Fransız Genelkurmayı'ndan subaylar Kont Jilinski'ye konuk oldukça, öğle ve akşam sofralarında Boris de onun yanında yer alıyordu.

24 Haziran'da Kont Jilinski, Fransız dostlarına bir akşam yemeği veriyordu. Napolyon'un yaverlerinden birinin onur konluğu olarak yer aldığı yemekte ayrıca, Fransız Muhafız Alayından pek çok subay ve eski bir Fransız aristokrat ailesinden gelme, Napolyon'un özel kalem memurlarından genç bir adam da vardı. Aynı gün Rostov sivillerini giydi ve siviller içinde onu kimse görmesin diye karanlıktan yararlanmak düşüncesiyle akşam vakti Tilsit'e girip, Boris'le Jilinski'nin kaldığı eve gitti.

Gerek Rus Genelkurmayı'nda, gerek Boris'te –bir anda düşman konumundan çıkarak dost konumuna giriveren– Napolyon'dan ve Fransızlardan yana gelişme gösteren duygu değişikliği, Rostov için de tıpkı kendisinin bir parçasını oluşturduğu Rus ordusu için olduğu gibi aklın alamayacağı bir şeydi. Rus ordusunda Fransızlara da, Bonaparte'a da hâlâ öfkeyle, aşağılamayla ve korkuyla bakılmaktaydı. Rostov daha geçenlerde, Platov'un tümeninden bir Kazak subayıyla konuşurken, Napolyon'un tutsak edilmesi durumunda imparator muamelesi değil, cani muamelesi göreceği savını ileri sürmüştü. Yakın zaman önce yolda karşılaştığı yaralı bir Fransız albayına da ateşli bir nutuk çeken Rostov, meşru bir hükümdarla cani Bonaparte arasında barış antlaşması imzalanmasının söz konusu bile olmayacağını söylemişti. Dolayısıyla, Boris'in kaldığı evde, kendisinin o güne dek cephenin ön hatlarından ve hep bambaşka bir açıdan görmeye alışık olduğu üniformaları içindeki Fransız subaylarıyla karşılaşınca hem çok şaşırdı hem de fena hâlde bozuldu. Kapıdan bir Fransız subayının başını uzattığını görür görmez, cephede düşmanı her gördüğünde tüm benliğini saran o aynı kavga hırsına, aynı düşmanca duyguya kapıldı yine. Eşikten içeriye adımını atmadan durdu ve Rusça olarak, Drubetskoy'un bu evde oturup oturmadığını sordu. Antreden yabancı bir ses duyan Boris, kimdir diye bakmaya çıktı. Rostov'u tanıyınca da yüzünden bir an için canının sıkıldığını gösteren bir ifade gelip geçti.

Ama yine de canının sıkıldığını belli etmemeye çalışarak, "Aa, sen miydin? Gördüğüme çok sevindim seni, çok sevindim," diye güler yüzle karşıladı Rostov'u. Oysa Boris'in gösterdiği ilk tepkiyi Rostov hemen fark etmişti.

Rostov, "Sanırım uygunsuz bir zamanda geldim," dedi soğuk bir tavırla. "Bana kalsa hiç gelmezdim, ama önemli bir iş var da..."

"Yok, canım, alayından nasıl kurtulabildiğine şaşırdım da birden," dedi Boris. Sonra içeriden seslenen birine, "*Dans un moment je suis a vous*,"* diye cevap verdi.

* Fr. Bir dakika içinde emrinizde olacağım. –çev.

“Uygunsuz bir zamanda geldiğim anlaşıyor,” diye tekrarladı Rostov.

Boris’in yüzündeki o sıkkın ifade hemen kayboluvermişti: Çar-çabuk düşünüp, Rostov’a nasıl davranacağını kararlaştırıverdiği anlaşılıyordu. Hiç istifini bozmadan Rostov’u iki elinden tuttu, bitişik odaya doğru götürdü. En ufak bir tedirginlik göstermeden, büyük bir sükûnetle Rostov’a bakan gözlerinin önünde iç yüzünü gizleyen incecik bir perde, resmiyet gözlüğünün mavi camları vardı sanki; Rostov’a öyle geldi.

“Hadi canım, sen de! Sen ne zaman gelirsen gel, her zaman başımın üstünde yerin vardır!” diyerek, Rostov’u akşam sofrasının kurulduğu odaya alan Boris onu konuklarına eski arkadaşı olarak tanıtırken, Rostov’un aslında sivil değil, hafif süvari sınıfından bir subay olduğunu da açıkladı.

Boris, “*Kont Jilinski, le Comte N.N., le Capitaine S.S*”^{*} diye konuklarını bir bir tanıtırken, Fransızlara kaşlarını çatan Rostov, onları isteksiz isteksiz selamladıktan başka, ağzını açıp tek kelime de etmedi adamlara.

Bu yeni Rus’u dost grubunun arasına istemeye istemeye kabul ettiği anlaşılan Jilinski de Rostov’la hiç konuşmuyordu. Yeni gele-nin neden olduğu bu sıkıntılı havayı fark etmemiş görünen Boris, tıpkı Rostov’u karşılarken yaptığı gibi yine hiç istifini bozmadan, yine gözlerinde o ince perdeyle ve bütün tatlılığını takınarak konuşmaları canlandırmaya çalışıyordu. Konuklardan biri tam bir Fransız nezaketiyle yaklaşarak, inatçı suskunluğunu sürdüren Rostov’a, Tilsit’e İmparatoru görmek için mi geldiğini sordu.

Rostov, “Hayır, iş için geldim,” diye kestirip attı.

Boris’in yüzündeki hoşnutsuzluk ifadesini fark ettiği anda bo-zuluveren ve huysuzluğunu hâlâ üstünden atamayan Rostov, her huysuz gibi, kendini orada fazlalık olarak görüyor, herkesin ağ-zının tadını kaçırdığını düşünüyordu. Gerçekten de ağızlarının tadını kaçırmıştı, çünkü herkes konuşmalara katılırken bir tek o suspus olmuş, oturuyordu. Konukların ara sıra ona ilişen bakış-

* Fr. Kont N. N. - Yüzbaşı S. S.

larında, ‘Bu adam da ne diye burada oturuyor yani?’ der gibi bir soru okunuyordu. Rostov kalktı, Boris’in yanına giderek, “Sizleri rahatsız ettiğim belli. Gel, şu işi konuşalım da gideyim ben,” dedi.

“Yok canım, ne münasebet,” dedi Boris. “Ama eğer yorgunsan, seni benim odaya alayım, yatıp dinlenirsin.”

“Sahi, ya...”

Boris’in küçük yatak odasına geçtiler. Rostov hemen ayaküstü, üstelik de (sanki Boris’in bir kabahati varmış gibi) sinirli sinirli, Denisov olayını anlatmaya girişerek, Boris’in, emrinde çalıştığı generali Denisov adına İmparatora aracı koyup koyamayacağını, af dilekçesini İmparatora ulaştırıp ulaştıramayacağını sordu. Boris’in yüzüne her bakışında içinde bir huzursuzluk uyandığını ilk kez burada, onunla böyle baş başa kalınca fark etti Rostov. Boris bacak bacak üstüne atmış, sağ elinin incecik parmaklarıyla sol elinin üstünü hafif hafif okşayarak ve içinden ne geçirdiğini belli etmeyen o perdeli bakışlarını kâh Rostov’un yüzüne dikip, kâh başka yana çevirerek, tıpkı astından rapor alan bir general edasıyla dinliyordu onu. Gözleri karşılaştıkça huzursuzluk duyan Rostov hemen gözlerini indiriyordu.

“Buna benzer olayları duydum, Majestelerinin de bu gibi olaylara karşı çok sert bir tutum içinde olduklarını biliyorum. Bence en iyisi, bunu Majestelerine hiç açmayıp doğrudan doğruya kolordu komutanına başvurmaktır... Ama genel açıdan bakıldığında, bence de...”

Rostov hiç onun yüzüne bakmadan, bağırır gibi, “Yani, ne suya ne sabuna dokunmak istiyorsun sen, şunu açık açık söylesene!” dedi.

Boris gülümsedi.

“Tam tersine, elimden geleni yapacağım. Yalnız, bana kalırsa...”

O sırada Jilinski’nin kapı ağzından seslenerek Boris’i çağırdığı duyuldu.

“Neyse, sen git, hadi hadi,” diyen Rostov, yemek de yemeyeceğini söyleyip küçük odada kaldı, bitişik odadaki şen şakrak Fransızca konuşmaları dinleyerek uzun süre bir aşağı bir yukarı dolaştı durdu.

Rostov'un Tilsit'e gelişi öyle bir güne rastlamıştı ki, Denisov adına girişimde bulunmak için bundan daha uygunsuz bir zaman olamazdı. Tilsit'e sırtında sivillerle, üstelik de izinsiz geldiği için maiyet generalinin karşısına kendisi çıkamazdı; Tilsit'e varışının ertesi günü 27 Haziran'a denk geldiğinden, Boris de (istese bile) hiçbir şey yapamazdı. O gün, yani 27 Haziran, barış antlaşması ön anlaşmalarının imzalandığı gündü. O gün imparatorlar birbirlerine nişan vermişlerdi: Aleksandr, Légion d'honneur nişanı, Napolyon da birinci dereceden bir Aziz Andrey nişanı almıştı; ayrıca, aynı gün Fransız Muhafız Alayının bir taburu, Rusların Preobrajenski taburuna bir şölen verecek, iki imparator da bu şölende bulunacaktı.

Rostov eski arkadaşından iyice soğumuş, adamakıllı sıdkı sıyrılmıştı; o yüzden de yemekten sonra Boris gelip odaya göz attığında Rostov uyuyor numarası yapmış, ertesi sabah da erken erken, Boris'e görünmeden savuşmuştu. Sırtında redingot, başında silindir şapka kent sokaklarını dolaşüyor; Fransızlara, Fransız üniformalarına merakla bakıyor; sokakları, Fransız ve Rus imparatorlarının kaldıkları evleri seyrediyordu. Kentin ana meydanında sıra sıra masaların dizildiğini, şölen hazırlıkları yapıldığını; sokakların karşıdan karşıya gerilmiş, koca koca "A" ve "N" inisyalleri taşıyan Fransız ve Rus bayraklarıyla donatıldığını gördü. Evlerin pencerelerine de bayraklar asılmış, imparatorların inisyalleri konmuştu.

'Boris'in yardımcı olmaya niyeti yok, ben de ona başvurmayı hiç istemiyorum. Bu iş burada bitmiştir,' diye düşünüyordu Rostov. 'Onunla aramızda her şey sona ermiş bulunuyor, ama Denisov için elimden geleni yapmadan, hele mektubunu İmparatora ulaştırmadan, hiç ayrılamam buradan. İmparatora mı?.. Öyle ya, İmparator burada!' diye düşüne düşüne, Rostov farkında olmadan Aleksandr'ın kaldığı evin önüne gelmişti yine.

Evin önünde eyerli atlar duruyor, İmparatorun evden çıkmasını bekledikleri anlaşılan maiyet erkânı bir araya toplanıyordu.

‘Her an onu görebilirim,’ diye aklından geçirdi Rostov. ‘Ah şu mektubu doğrudan doğruya kendisine bir verebilsem, her şeyi ona bir anlatabilsem... Sivil giyindiğim için sahiden de tutuklar mı beni yani? Olacak şey değil! Hem zaten benim İmparatorum kimin haklı, kimin haksız olduğunu hemen anlar. Her şeyi anlar, her şeyi bilir o. Ondan daha adil, ondan daha yüce gönüllü biri var mı acaba bu dünyada? Burada bulunduğum için beni tutuklasalar da ne önemi var zaten?’ diye aklından geçirirken, İmparatorun kaldığı eve girmekte olan bir subaya gözü takıldı. ‘Görüyorum işte, herkes bal gibi girip çıkıyor oraya. Amaan, ne diye uzun ediyorum sanki! Gidip kendi elimle İmparatora verivereyim şu mektubu, bitsin gitsin! Beni buna zorladığı için de Drubetskoy görsün gününü!’ Cebindeki mektubu eliyle şöyle bir yoklayan Rostov kendinden hiç beklemediği bir kararlılıkla dosdoğru İmparatorun kaldığı eve gitti.

Her an İmparatorla karşılaşmaya kendini hazırlayan ve bu olasılık aklına geldikçe yüreği küt küt atan Rostov, ‘Yok, Austerlitz’deki gibi elime geçen fırsatı kaçırmayacağım bu sefer,’ diye düşünüyordu. ‘Ayaklarına kapanır, yalvarırım. O da beni tutup kaldırır, dinler, üstelik bir de teşekkür eder.’ Hayalinden, İmparatorun kendisine şöyle dediğini geçiriyordu. ‘İyilik yapmaktan mutluluk duyarım ben, ama benim en büyük mutluluğum haksızlıkları düzeltmektir.’ Böylece Rostov, ardından merakla bakan birçok insanın önünden geçerek İmparatorun konuk evinin cümle kapısından içeriye girdi.

Kapıdan girer girmez, üst kata çıkan geniş bir merdivenle karşılaştı. Sağda kapalı bir kapı vardı. Merdivenin altındaki, birkaç basamakla inilen kapı ise zemin kattaki odalara açılıyordu.

‘Kimi istemiştiniz?’ diye sordu birisi.

‘Majestelerine bir mektup sunacaktım da... Bir dilekçe...’ dedi Rostov sesi titreyerek.

‘Dilekçe mi? Nöbetçi subayına, (alt kata inen merdivenleri göstererek) bu taraftan. Yalnız, dilekçe kabul etmiyorlar.’

Kendisiyle konuşan adamın sesindeki kayıtsızlık Rostov'un gözünü korkutmuştu; 'Ben nasıl bir işe kalkıştım böyle!' diye içinden geçirdi; her an İmparatorla karşılaşma olasılığı, büyüleyici çekiciliğiyle onu kendinden geçirip, heyecandan ayakta duramaz hâle getirdiği için Rostov'a kalsa hemen oradan savuşacaktı, ama onu karşılayan teşrifatçı, nöbetçi subayın kapısını açmış bulunduğundan Rostov da girdi içeriye.

Sırtında az önce giydiği anlaşılan tiril tiril patiska gömlekle, ayağında beyaz külot pantolon ve yüksek konçlu çizmelerle, otuz yaşlarında, kısa boylu, topluca bir adam odanın ortasında dikiyor, oda uşağı da her nedense Rostov'un dikkatini çeken ipek işlemeli şık pantolon askısını pantolonunun arkasına iliklemele uğraşıyordu. Külot pantolonlu adam, bitişik odadaki birisiyle konuşuyordu o sırada.

"Şeytansı bir güzelliği var, üstelik daha çiçeği de burnunda," diyordu, ama Rostov'u görünce lafının gerisini getirmeyerek kaşlarını çatı.

"Ne istiyorsunuz? Dilekçeniz mi var?"

Bitişik odadaki adamın sesi, "Neymiş?" diye sordu.

Külot pantolonlu, "Yine bir dilekçe sahibi," dedi.

"Söyleyiver de sonra gelsin. İmparator Hazretleri neredeyse çıkacak, gitmemiz gerek."

Başka zaman gelin, başka zaman, yarın gelin. Bugün geç kaldınız..."

Rostov tam geri dönüp odadan çıkacakken, külot pantolonlu adam durdurdu onu.

"Kimden bu dilekçe? Siz kimsiniz?"

"Binbaşı Denisov'un dilekçesini getirdim," diye cevap verdi Rostov.

"Siz nesiniz? Subay mı?"

"Teğmen Kont Rostov."

"Bu ne cüret böyle! Dilekçeyi komutanınız kanalıyla ulaştır-sanıza! Hadi, çekilip gidin buradan... Çekilin," diyerek uşağının uzattığı üniforma ceketi giymeye koyuldu külot pantolonlu.

Ters yüzü tekrar antreye dönen Rostov, cümle kapısının önünde tören üniformaları içinde birçok general ve subayın birikmiş olduğunu gördü; şimdi bunların önünden de geçmek zorunda kalacaktı.

Her an İmparatorla karşılaşabileceği, İmparatorun gözü önünde tutuklanıp rezil olabileceği aklına geldikçe yüreği sıkışan, davranışının uygunsuzluğu kafasına dank ettiği için büyük pişmanlık duyan ve ataklığından, budalaca cesaretinden ötürü kendi kendine küfreden Rostov, gözlerini indirip o parlak üniformalı maiyet erkânının arasından geçerek kendini tam evden dışarı atacağı sırada, tanıdık bir sesin adını çağırdığını duydu, aynı anda da bir elin kendisini tuttuğunu hissetti.

Kalın bir erkek sesi, “Sırtınızda redingotla ne işiniz var sizin burada bakayım, beyefendi?” diye sordu.

Rostov’un eski tümen komutanı ve son savaşta İmparatorun beğenisini en çok kazanan gözde süvari generallerinden biriydi bu.

Rostov, korku ve umutsuzluk içinde, davranışını haklı gösterecek bir mazeret bulma telaşına düştüyse de Generalin yüzündeki babacan, şakacı ifadeyi görünce kenara doğru çekilip, heyecanlı heyecanlı olanı biteni anlatmaya girişti ve General de Denisov’u tanıdığı için, arkadaşısı adına aracılık yapmasını rica etti kendisinden. Rostov’u sonuna kadar dinleyen General üzgün bir tavırla başını salladı.

“Yazık, çok yazık olmuş bu yiğit askere,” dedi. “Siz o mektubu bana verin.”

Rostov ona mektubu verip olayın ayrıntılarına giriyordu ki lafını bitirmesine vakit kalmadan merdivende telaşlı ayak sesleri, mahmuz şakırtıları duyuldu, General de Rostov’u yalnız bırakarak merdiven başına doğru yürüdü. İmparatorun maiyet erkânı merdivenden koşa koşa inerek atlarının başına gittiler. Austerlitz’de de İmparatorun seyisliğini yapan Hayne, onun atını getirdi, tam o sırada da, Rostov’un iyi bildiği o hafif gıcırtılı ayak sesleri merdivende duyuldu. Tanınma tehlikesini filan unutan Rostov meraklı birkaç siville birlikte merdiven başına yaklaştı ve taparcasına

sevdiği insanı, iki yıllık ayrılıktan sonra ilk kez gördü: Aynı yüz, aynı bakışlar, aynı yürüyüş, aynı görkem ve yumuşaklık. Hükümdarına duyduğu sevgi ve tapma duygusu eskisi kadar güçlü bir biçimde yeniden sardı benliğini. Preobrajensk Alayı üniformasını –beyaz güderi külot pantolon ile yüksek konçlu çizme– giymiş ve Rostov’un tanımadığı bir nişan (*Légion d’honneur*) takmış olan Hükümdar, şapkasını koltuğunun altına sıkıştırmış, eldivenlerini giymekle meşguldü; cümle kapısının önündeki merdiven başına bu vaziyette çıktı. Kapının önünde durdu, çevresine bir göz gezdirdi ve bakışlarının değdiği her şeyi pırıl pırıl aydınlattı. Generalleriyle iki üç kelime konuştu, Rostov’un eski tümen komutanını tanıdı, gülümseyerek yanına gelmesini işaret etti.

Bütün maiyet erkânı geriye doğru açıldı ve Rostov, Generalin Hükümdara uzun uzun bir şeyler anlattığını gördü.

İmparator da Generale birkaç kelime ettikten sonra atına doğru bir adım attı. O anda, maiyet erkânı ve aralarında Rostov’un da bulunduğu meraklı kalabalık tekrar İmparatora doğru halkayı daralttı. İmparator eyeri tutup bineğinin yanında bir an durdu, süvari generaline dönerek (herhâlde herkesin duymasını istediği için olacak), oldukça yüksek sesle, “Yapamam, sayın General; yapamam, çünkü yasalar benden daha güçlü,” dedi ve ayağını üzengiye attı.

General saygıyla başını eğdi, Hükümdar da atına binip cadde- den aşağı doğru eşkinle sürdü. Heyecandan kendinden geçen Rostov da kalabalıkla birlikte Hükümdarın arkasından koştu.

İmparatorun atıyla girdiği meydanın bir yanında Preobrajensk Alayının bir taburu, öbür yanında da, başlarında ayı postundan kalpaklarıyla Fransız Muhafız Alayının bir taburu karşılıklı saf tutmuşlardı.

İmparator Aleksandr, silahlı selam duruşuna geçen taburların bir yanından atının üstünde teftişini başlatırken, bir grup atlı da öbür kanattan dörtnala gelmeye başladı ve bu grubun başında at koşturanın Napolyon olduğunu anladı Rostov. Başkası olamazdı. Başında ufak bir şapka, sırtında da içindeki beyaz yeleği gösteren göğsü açık mavi bir üniforma bulunan ve Aziz Andrey nişanının

hamaylısını kuşanmış olan Napolyon atını eşkinle sürüyordu; kan kırmızı haşası altın sırma işlemeli, safkan Arap kır bir küheylana binmişti. Aleksandr'a yaklaştığı sırada şapkasını çıkardı Napolyon; o şapkasını çıkarırken, Rostov da bir süvari gözüyle, Napolyon'un eyer üstünde iyi durmadığını, daha doğrusu sağlam oturmadığını fark etti. İki tabur da bir ağızdan, "Hurra!" ve "Vive l'Empereur!"* diye bağıldılar. Napolyon'un Aleksandr'a bir şeyler söylemesi üzerine iki imparator da atlarından inip el sıkıştılar. Napolyon'un yüzünde hoş olmayan, yapmacıklı bir gülümseme vardı. Aleksandr ise son derece candan bir ifadeyle ona bir şey söylüyordu.

Kalabalığın meydana doluşmasını önlemek amacıyla Fransız jandarmasının atlarını halkın üstüne sürmesine rağmen Rostov, Aleksandr'ın ve Napolyon'un hiçbir hareketini kaçırmıyor, gözlerini bir an bile ayırmaksızın seyrediyordu. Aleksandr'ın Bonaparte'a dengiymiş gibi davranması, Bonaparte'ın da bu gibi şeyler kendisi için sanki günlük, sıradan bir işmiş gibi Çar'ın karşısında son derece rahat oluşu Rostov'u çok şaşırttı.

Aleksandr'la Napolyon, arkalarında upuzun birer kuyruk oluşturan maiyetleriyle birlikte Preobrajensk taburunun sağ kanadından yaklaşırlarken halka o kadar sokulmuşlardı ki, iki İmparatorla böyle beklenmedik bir biçimde burun buruna gelen kalabalığın en önünde yer alan Rostov'un ödü koptu Çar onu tanıyacak diye.

Tiz bir sesle tane tane ve sözcüklerin üstüne basa basa, "Majesteleri, en cesur askerinize L'egion d'honneur nişanı vermeme izninizi rica ediyorum," dedi.

Bu sözü Aleksandr'dan daha kısa boylu olan Napolyon, gözlerini yukarı kaldırarak, Çar'ın gözlerinin içine baka baka söylemişti. Napolyon'un söylediklerini dikkatle dinleyen Aleksandr başını eğerek tatlı tatlı gülümsedi.

Gözlerini İmparatora dikmiş, silahlı selam duruşunda birer heykel gibi dikilen askerler üzerinde bakışlarını Rostov'u sinir-

* Fr. Yaşasın İmparator! -çev.

lendiren bir sükûnet ve kendinegüven ifadesiyle dolaştıran Napolyon, heceleri tek tek vurgulayarak, “Son savaşta davranışıyla en büyük yiğitliği göstermiş olana,” diye ekledi.

Aleksandr, “Majesteleri, albaya danışmama izin verirler mi?” dedi ve çabuk çabuk birkaç adım atarak tabur komutanı Prens Kozlovski’ye yaklaştı.

Bu arada Bonaparte küçük beyaz elinden eldiveni çıkarmaya uğraşırken eldiveni yırtılıverince, fırlatıp attı. Arkasında duran yaveri hemen seğirterek eldiveni yerden aldı.

Aleksandr alçak sesle ve Rusça olarak, “Kime vermelî?” diye sordu Kozlovski’ye.

“Majesteleri kime emrederlerse.”

Canı sıkılarak kaşlarını çatan Çar, dönüp şöyle bir arkasına baktıktan sonra, “Ama bir cevap vermemiz gerekiyor,” dedi.

Kozlovski, kararını çoktan vermiş bir insan edasıyla, seçtiği kişiyi saflar içinde bakışlarıyla ararken, gözü Rostov’a da ilişti.

‘Sakın ben olmayayım?’ diye düşündü Rostov.

Albay, çatık kaşlı bir ifadeyle, “Lazarev!” diye seslendi. “Ön sıranın birinci eri olan Lazarev de dimdik adımlarla öne doğru ilerledi.

Nereye gideceğini bilemeyen Lazarev’e sağdan soldan, “Nereye gidiyorsun be? Dur olduğun yerde!” diye fısıldadılar. Olduğu yerde çakılıveren Lazarev korka korka gözünün ucuyla komutanına baktı. Öne çıkması istenen askerlerde genellikle görüldüğü gibi Lazarev’in de yüzü seğiriyordu.

Başını hafifçe yana çeviren Napolyon tombul ufak elini bir şey ister gibi arkaya doğru uzattı. Onun ne istediğini anlayan maiyet erkânı hemen harekete geçti ve birbirlerinin kulağına fısıldayarak bir şeyi elden ele Napolyon’un özel oda uşağına –Rostov’un geçen gece Boris’lerin evinde gördüğü genç adama– kadar ulaştırdılar. Oda uşağı da hiç vakit yitirmeden ileri fırlayıp Napolyon’un geriye doğru uzanmış açık avucu önünde saygıyla eğilerek, avucun içine kırmızı kurdeleli nişanı bıraktı. Arkasına hiç bakmadan iki parmağını kapayan Napolyon, nişanı parmaklarının arasında buldu.

Sonra (iyice yana doğru kaydırdığı gözlerini bir an bile kendi imparatorundan ayırmayan) Lazarev'e yaklaştı, başını çevirip, bu işi sırf müttefikinin hatırı için yaptığını anlatan bir ifadeyle Aleksandr'a baktı ve nişanı tutan eli Lazarev'in düğmelerinden birine hafifçe dokunur gibi oldu. O askerin, kendini, dünyanın en büyük nişanıyla ödüllendirilmiş, dünyadaki bütün insanlardan farklı duruma gelmiş bir kişi sayarak ömrünün sonuna kadar mutlu yaşaması için elinin ona şöylece dokunuvermesinin bile yettiğini çok iyi biliyormuş gibi bir hâli vardı Napolyon'un. Nişanı iliştirmeksizin Lazarev'in göğsüne bırakan Napolyon, nişanın orada kendi kendine duracağından kesinlikle emin bir tavırla Aleksandr'a doğru döndü. Nişan gerçekten de durdu Lazarev'in göğsünde, çünkü hem Fransız hem Rus maiyeti arasında bulunan birçok işgüzar el bir anda uzanıp düşmesine vakit bırakmadan nişanı erin ceketine iliştirivermişlerdi. Lazarev ise, kendisine bir şeyler yapan küçük beyaz elli ufak tefek adama kötü kötü baktıktan sonra, silahlı selam duruşunu hâlâ bozmadan bakışlarını yine Aleksandr'ın gözünün içine dikmiş, sorar gibi bekliyordu: Orada dursun mu, yerine mi dönsün, yoksa başka bir şey mi yapsın? Kimseden bir emir çıkmadığı için de bir süre heykel gibi dikili kaldı olduğu yerde.

İmparatorlar tekrar atlarına binip, sürdüler gittiler. Preobrajenski taburu da bunun üzerine saflarını bozup Fransızlarla karıştı, hep birlikte kendileri için hazırlanan sofraya oturdular.

Lazarev'i başköşeye oturtmuşlardı. Gerek Fransız, gerek Rus subayları gelip gelip Lazarev'i kucaklıyor, kutluyor, elini sıkıyorlardı. Birbirine karışan asker ve sivil kalabalığı, Lazarev'i daha yakından görebilmek için itişip kakışıyordu. Alana kurulu şölen sofrasının çevresinde Rusça ve Fransızca sesler, kahkahalar uğultu hâlinde yükseliyordu. Rostov'un yanından mutlu, yüzleri kızarmış, neşeli bir subay grubu geçiyordu.

Bunlardan bir tanesi, "Şölene ne diyorsun, ha?" diyordu. "Baştan aşağı hep gümüş tabaklar... Lazarev'i gördün mü?"

"Gördüm ya!"

"Yarın da Preobrajenski'liler onlara bir şölen vereceklermiş galiba."

“Öyleymiş. Yahu, şu Lazarev’deki şansa bak sen! Ömür boyu bin iki yüz frank maaş bağlandı herife.”

Preobrajenski Alayından bir asker de başına geçirdiği bol tüylü Fransız kalpağını göstererek, “Başlığıma bakın, çocuklar!” dedi.

“Öf be, çok şık doğrusu! Harika!”

Muhafız Alayından bir subay da arkadaşına, “Parola sistemini duydun mu?” dedi. Önceki gün, “*Napolyon, France, Bravoure*”* idi parola, dün ise “*Alexandre, Russie, Grandeur*”** oldu. Parolayı bir gün bizim imparator veriyor, bir gün Napolyon. Yarın da bizim imparator Fransız muhafız birliği erlerinden en cesuru için Aziz Giyorgi nişanı yollayacakmış. Ee yollar tabii ne yapsın? Aynen karşılık vermesi gerek.”

Preobrajenski taburu onuruna verilen şöleni görmeye, arkadaşı Jilinski ile birlikte Boris de gelmişti. Evlerine dönerlerken yolda, bir evin köşesinde dikilmekte olan Rostov ilişti gözüne.

“Rostov! Nasılsın? Özlettin kendini yahu!” dedi ve Rostov’un yüzünde oldukça sıkkın, tuhaf, üzüntülü bir ifade görünce dayanamayarak bir derdi olup olmadığını sordu.

“Yok bir şeyim, yok bir şeyim,” diye cevap verdi Rostov.

“Uğrarsın, değil mi?”

“Olur, uğrarım.”

Rostov köşede daha uzunca bir süre durup şöleni uzaktan seyretti. Bir türlü içinden çıkamadığı son derece üzücü düşüncelerin pençesinde kıvranıyordu beyni. İçinde birtakım korkunç kuşkular uyanıyordu. Bir an oluyor, gözlerinin önünde o değişik yüz ifade-siyle, boynu bükük hâliyle Denisov canlanıyor; kolları bacakları kopuk yaralılarıyla, hastalarıyla, berbat hâliyle hastane gözünün önüne geliyor ve o leş gibi hastane kokusunu burnunda aynen o günkü gibi öyle güçlü duyuyordu ki, kokunun nereden geldiğini anlamak için elinde olmadan çevresine bakınıyordu. Bir an sonra, imparatorluk katına yüceltilip, İmparator muamalesi gören, Aleksandr’ın sevgi ve saygısını kazanan Bonaparte o pamuk gibi

* Napolyon, Fransa, Yiğitlik. –çev.

** Fr. Aleksandr, Rusya, Görkem. –çev.

ufacık eliyle canlanıyordu gözünün önünde. O zaman, ‘O kollarla bacaklarını niçin yitirdi o insanlar öyleyse?’ diye düşünüyordu... Daha sonra, Denisov öte yanda ceza görür, bağışlanmazken, beri yanda ödüllendirilen Lazarev aklına geliyordu. O anda, kendisinin bile yadırgadığı birtakım düşünceler beslemekte olduğunu fark edince de bu kez kendinden korkuyordu.

Preobrajenski taburunun yediği yemeğin kokusuyla kabarıveren iştahı onu bu düşüncelerden uzaklaştırdı; yola çıkmadan önce kendisinin de bir şeyler atıştırması gerekiyordu. Sabahleyin gözüne ilişen bir hana gitti. Handa, aralarında kendisi gibi sivil giyinmiş subayların da bulunduğu müşteri kalabalığı yüzünden, sipariş ettiği yemek gelene kadar uzun süre beklemek zorunda kaldı. Onunla aynı tümenden iki subay da Rostov’un masasına oturdular. Konuşmalar doğal olarak dönüp dolaşıp barış antlaşmasına geldi. Rostov’un silah arkadaşları sayılan bu iki subay da ordunun büyük çoğunluğu gibi, Friedland Muharebesi’nin ertesinde barış imzalanmış olmasından hiç hoşnut değillerdi. Fransız ordusunun ne erzağı, ne de cephanesi kaldığından, Ruslar biraz daha dayansa Napolyon’un işini bitirebileceklerini ileri sürüyorlardı. Nikolay hiç konuşmadan bir yandan yemeğini yiyor, bir yandan da (ve daha çok da) kafayı çekiyordu. Bir başına iki şişe şarabın hakkından gelmişti. İçinden bir türlü çıkamadığı o düşünceler hâlâ kıvrandırıp duruyordu Rostov’u. Kendini bir türlü bu düşüncelerin pençesinden kurtaramıyor, bunları dile getirip ağzından kaçırmaktan korkuyordu. Derken, subaylardan birinin, Fransızları burada seyretmek zorunda kalmanın utanç verici bir şey olduğunu söylemesi üzerine Rostov durup dururken, ansızın öfkelenerek bağırmaya başladı, subaylar da doğal olarak şaşırıp kaldılar:

“Neyin daha iyi olacağını söylemek size düşmez!” diye parladı Rostov, bütün kanı suratına hücum etmişti. “İmparatorun davranışı üzerine siz nasıl hüküm verebilirmişsiniz? Onu eleştirme hakkımız var mı bizim? İmparatorumuzun amaçlarına da, davranışlarına da bizim aklımız ermez!”

Rostov'un böyle durup dururken parlamasını sarhoşluktan başka bir nedene bağlayamayan subay kendini savunmak için, "Ama benim ağızımdan İmparatora karşı tek kelime bile çıkmadı ki," dedi.

Ne var ki Rostov onu duyacak durumda değildi.

"Bizler diplomat değiliz, askeriz, işte o kadar!" diye sürdürdü. "Bize ölmemiz emredilirse, ölürüz. Cezalandırılırsak, hak ettiğimiz için cezalandırılıyor demektir; verilen cezanın haklı olup olmadığını düşünmek de bize düşmez. İmparatorumuz, Bonaparte'ı imparator olarak tanımaya, onunla barış antlaşması imzalamaya karar vermişse, demek ki yapılacak en doğru iş buymuş. Bizler eğer her şeyi ince eleyip sık dokumaya, kendimize göre eleştirmeye yeltenirsek, kutsal hiçbir şey kalmaz sonra ortada! Böylece her şeyi, hatta Tanrı'yı bile inkâr etmiş oluruz!" diye bağırarak yumruğunu masaya indirdi Rostov. Söyledikleri, dinleyenler için ipe sapa gelmez şeylerdi, ama kendi kafasının içinde kaynaşan düşüncelere tamı tamına uygundu.

"Bizim işimiz, görevimizi yerine getirmektir, dövüşmektir; düşünmek değil! İşte o kadar..." dedi.

Tartışmayı uzatmak istemeyen subaylardan biri, "Bir de kafa çekmektir," diye lafı tatlıya bağladı.

"Doğru, bir de kafa çekmektir," diye onu destekleyen Nikolay seslendi:

"Hey, baksana buraya! Getir bakalım, bir şişe daha!"

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I

1808 yılında İmparator Aleksandr, Napolyon'la yeni bir görüşme yapmak için Erfurt'a gitmişti; bu önemli buluşmanın göz kamaştırıcı görkemi uzun süre Petersburg'un yüksek sosyetesinin dilinden düşmedi.

1809 yılına gelindiğinde (Napolyon ve Aleksandr için herkesin kullandığı deyimle), "dünyanın iplerini elinde tutan ikili" arasındaki dostluk o dereceyi bulmuştu ki, Napolyon Avusturya'ya savaş açınca Rusya eski müttefikine karşı eski düşmanını desteklemek amacıyla bir Rus kolordusu çıkarıp sınırın öbür yanına yolladıktan başka, Rus sarayına yakın çevrelerde, Çar Aleksandr'ın kız kardeşlerinden birini Napolyon'la evlendirme olasılığından bile söz edilmeye başlandı. Rus yüksek sosyetesini bir yandan böylece Rus dış politikası üzerine de kafa yorarken, bu çevrelerin o sıralarda üzerinde daha önemle durdukları konu içişleri, daha doğrusu, tüm devlet kademelerinde yapılmaya başlanan değişikliklerdi.

Bu arada yaşam –sağlık ve hastalık gibi, çalışma ve dinlenme gibi temel öğeleriyle; düşünce, bilim, şiir, müzik, aşk, dostluk, nefret ve tutku gibi entelektüel öğeleriyle– gerçek yaşam da, Napolyon'la İmparator Aleksandr arasındaki dostluk ya da düşmanlıktan veya restorasyon planlarından ayrı ve bunlardan tamamıyla bağımsız olarak sürüp gidiyordu.

Prens Andrey aralıksız iki yıl köyde yaşamıştı. Piyer'in yurtluklarında gerçekleştirmek istediği birini bitirmeden öbürüne başladığı ve habire değiştirdiği için de bir türlü tamamlayamadığı tasarımların tümünü Prens Andrey kendi yurtluklarında dünya âleme ilan da etmeden, üstelik kolayca gerçekleştirmişti.

Piyer'de olmayan şey, yani, tuttuğu işi koparına azmi Prens Andrey'de fazlasıyla bulunduğu için gereksiz yere telaş ve üzüntüye kapılmadan, aşırı çaba da harcamadan işlerini tıkr tıkr yürütebilmişti.

Yurtluklarından birinde üç yüz canı özgürlüklerine kavuştu-rup serbest tarım işçisi durumuna getirerek bu alanda, Rusya'daki ilk örneklerden birini vermişti. Öbür yurtluklarında da angarya kaldırılıp, mal sahibinin toprağını işleyen serflerden belli bir yıllık kira alınması esası getirilmişti. Prens Andrey ayrıca, ücretini cebinden ödediği okumuş bir ebeyi sürekli olarak Boguçarovo'da tuttuktan başka, köylü çocuklarıyla serflere okuma-yazma öğretmekle görevlendirdiği papazın ücretini de yine kendi cebinden ödemekteydi.

Prens Andrey zamanının yarısını Daz Tepeler'de babasıyla ve henüz dadıların bakımında olan oğluyla, öbür yarısını da (babasının Prens Andrey'in yurtluğuna verdiği adla) "Boguçarovo Manastırı"nda geçiriyordu. Piyer'le görüşmeleri sırasında ona dünyada olup bitenlerin kendisini hiç ilgilendirmediyi söylemişti, ama aslında bal gibi ilgilendiriyordu; Prens Andrey bütün olayları yakından izliyor, kitaplar getirtiyor ve gerek onu, gerek babasını ziyarete –hem de Petersburg gibi yaşamın nabzının attığı bir merkezden– gelenlerin iç ve dış olayları izleyip öğrenme konusunda, kendisi gibi hiç köyden dışarı çıkmayan birine oranla ne kadar geri kaldıklarını görerek şaşıırıyordu.

Yurtluklarıyla ilgilenmek ve değişik konularda çeşit çeşit kitaplar okumak dışında Prens Andrey'in ara sıra el attığı bir başka uğraşı daha vardı; Rusya'nın başarısız sonuçlanan son iki seferine ilişkin eleştirel bir inceleme ile askerî iç hizmet talimnamesinde değişiklik öngören bir tasarı üzerinde çalışırıyordu.

Prens Andrey 1809 baharında, oğluna dedesinden intikal eden Ryazan'daki yurtlukları oğlunun vasisi sıfatıyla görmeye gitti.

Açık faytonunda oturmuş, ılık bahar güneşi altında iliklerini ısıtarak yeni boy veren çayırıları, yeni yeni yapraklanmaya başlayan akçakavakları, gökyüzünün duru mavi enginliği içinde yumak yu-

mak süzölen ilkbahar müjdecisi bembeyaz bulutları seyrediyordu. Hiçbir şey düşünmeksizin, tam bir gönöl hoşluğu içinde dalgın dalgın sağına, soluna bakıyordu.

Bir yıl önce Piyer'le üzerinde o uzun konuşmayı yaptıkları aynı salla karşıya geçtiler; sokakları çamurlu bir köyü, kışın ekildiği için şimdi yeşeren çavdar tarlalarını, harman yerlerini geride bırakıp bayır aşağı inince köprünün yakınındaki kuytuda yer yer kıştan kalma karlarla karşılaştılar; bayırı çıkınca bu sefer de yağmurlardan yumuşayıp vıcık vıcık olmuş balçığa girdiler; ufak ufak yeşillenmeye başlayan fundalıkların, şeritler hâlinde uzanan anızların yanından geçip yolu iki yandan kucaklayan genç bir akçakavak ormanına daldılar. Ormana girince neredeyse boğucu bir sıcak bastı; en ufak bir hava akımı bile duyulmuyordu. Akçakavakların yapışkan yeşil yaprakları kımıldamadan sarkıyor, leylak rengi çiçek öbeklerinin arasından baş veren otların incecik, taptaze yaprakları geçen kıştan kalma kurumuş yaprakların ortasında yemyeşil fışkırıyordu. Akçakavaklar arasına tek tük serpiştirilmiş bodur kökнарların kış yaz solmayan o karaya çalan yeşili, kışı hatırlatan tatsız bir anı gibi göze çarpıyordu. Ormana girince atlar aksırıp tıksırmaya ve gözle görülür biçimde terlemeye başlamışlardı.

Prens Andrey'in arabacının yanında oturan uşığı Piyotr arabacıya bir şey söyledi, arabacı da başını salladı. Ama arabacının gösterdiği bu kadarcık duygudaşlığı Piyotr yeterli bulmamış olacak ki, oturduğu yerde geriye, efendisine doğru döndü.

Saygılı bir gülümsemeyle, "Ne kadar yumuşak bir hava, efendimiz!" dedi.

"Ne?"

"Ne kadar yumuşak bir hava, efendimiz!"

'Ne diyor bu böyle?' diye içinden geçirdi Prens Andrey. 'Ha, herhalde baharı söylüyor,' diye düşünerek çevresine bakındı. 'Sahi ya, şimdiden yeşermiş ortalık... Bu kadar erken! Akçakavaklar, yabani vişneler, kayınlar bile yeşeriyor... Ama meşeler kendini göstermemiş henüz. Hah, işte şurada bir meşe var!'

Yolun hemen kıyısında göğe baş vermiş bir meşe duruyordu. Ormanı oluşturan akçakavaklardan belki on kat yaşlı bu meşe onlardan on kat kalın, iki misli de yüksekti. Kim bilir ne zaman koparılmış dalları, yer yer soyulmuş kabuğuyla iki kişinin zor kucaklayabileceği gövdesinde böyle eski yaraların izlerini taşıyan ulu bir ağaçtı. Hiçbiri simetrik olmayan, dört bir yana çarpık çurpuk uzanan biçimsiz kollarıyla; nasırlı, buruşuk elleri, eğri büğrü parmaklarıyla, o pırıl pırıl gülümseyen akçakavaklar arasında kaşları çatık, asık suratlı kocamış bir ucube gibi duruyordu. Koskoca ormanın içinde baharın gelişini de, güneşi de umursamamış gibi, ilkbaharın büyüüne kendini kaptırmadan duran bir o köknarlar vardı yaz kış yeşil kalan ölgün yapraklarıyla, bir de bu meşe...

İnsana sanki şöyle diyordu meşe: “İlkbaharmış, sevgiymiş, mutlulukmuş! Hiç durmadan yinelenen bu saçma, bu anlamsız aldatmacadan bıkmadınız mı? Hep aynı aldatmaca, hep aynı yalan! Ne ilkbahar diye bir şey vardır, ne gün ışığı, ne de mutluluk! Hiç değişmeden hep böyle kavruk duran şu köknarlara bakın bir kez; bana da bakın... Sağımdan, solumdan, sırtımdan çıkarak büyümüş ve büyüdükleri günkü gibi kalmış şu eğri büğrü kollarıma, parmaklarıma bakın bir; işte onlar gibi ben de hiç değişmeden duruyorum ve sizin umutlarınıza da, yalanlarınıza da inanmıyorum.”

Ormanın içinden geçerlerken Prens Andrey âdeta ondan bir şey bekler gibi ikide birde, dönüp dönüp baktı meşeye. Meşenin dibinde de çiçekler, meşenin dibinde de yemyeşil otlar bitmişti, ama bunların arasından heyula gibi yükselen meşe o çatık kaşlı, o asık, o gülmeyen uğursuz suratıyla, kaskatı biçimsizliğini hiç değiştirmeden duruyordu.

‘Evet meşe haklı, yerden göğe kadar haklı,’ diye içinden geçirdi Prens Andrey. ‘Varsın başkaları –gençler– kanadursunlar o aldatmacaya; bize gelince, biz yaşamın ne olduğunu da biliriz, bizler için bittiğini de!’

O meşe Prens Andrey’in kafasında karamsar, ama aynı zamanda tatlı bir hüznle dolu sürü sürü düşünce uyandırmıştı, bu yol-

culuk boyunca tüm yaşamını yeni baştan gözden geçirmiş ve yine o umutsuz, ama umutsuzluğu içinde ruha dinginlik veren sonuca ulaşmıştı: Hiçbir yeni girişimde bulunamazdı artık; hiçbir şeyden korkmadan, ama hiçbir umut da beslemeden, başkalarına zarar vermemekle yetinerek yaşamını tamamlamalıydı.

II

Oğlunun vasiliğiyle birlikte Ryazan'daki yurtluğun yönetim yükümlülüğü de kendisine düştüğünden bu görevi çerçevesinde Prens Andrey'in Ryazan ilçesi eşraf temsilcisiyle bir iş görüşmesinde bulunması gerekmişti. Eşraf temsilcisi de Kont İlya Andreveviç Rostov olduğu için, mayıs ortasında kalktı, onu görmeye gitti Prens Andrey.

Bahar sıcaklığı bastırmıştı. Orman baştan başa yeşile kesmişti. Hava öyle sıcak, yollar öyle tozluysa ki su kenarından geçerken insanın kendini suya atması geliyordu.

Arabası Rostov'ların Otradnoye'deki evinin iki yanı ağaçlı bahçe yoluna girdiğinde, Prens Andrey canı sıkkin bir hâlde, eşraf temsilcisiyle neler konuşacağını düşünmekteydi. Sağ yandaki ağaçların arkasından birden cıvı cıvı birtakım kız sesleri çalındı kulağına; başını kaldırıp bakınca, arabanın az ilerisindeki bir grup genç kızın karşıdan karşıya geçmek için koştuklarını gördü. Kızların arabaya en yakın olanı, aynı zamanda en önde koşanı, sarı pamuklu entari giymiş kara saçlı, kara gözlü, incecik, dikkati çekecek kadar zayıf bir kızdı; başına bağladığı beyaz mendilin altından taşan bukleleri kara kara göze çarpıyordu. Arabaya doğru bağırarak bir şeyler söyleyen kız gelenin yabancı olduğunu görünce döndü, arkasına bakmadan kaçmaya başladı; kaçarken de gülüyordu bir yandan.

Her nedense Prens Andrey'in yüreği birden cız etti. Çok güzel bir gündü, pırıl pırıl güneşli bir hava vardı ve tüm yeryüzü gülüyordu; bütün bu güzellikler içinde o incecik cici kız da Prens Andrey'in varlığından habersiz, onun dışında –saçma sapan oldu-

ğuna hiç kuşku bulunmayan- kendi neşeli, kaygısız, deli dolu yaşamını sürdürüyordu işte. Elinde olmaksızın ilgilenen Prens Andrey, 'Bu kadar neşeli oluşunun sebebi nedir acaba?' diye düşündü. "Kafasından acaba şu anda neler geçiriyordur? Askerî iç hizmet talimnamesini, Ryazan serflerini ya da tarım işçilerinin ödeyeceği toprak kirasını değil herhalde. Öyleyse kafasından geçenler nedir; nedir onu bu kadar neşeli kılan?"

Kont İlya Andreyeviç Rostov, Otradnoye'deki yazlığında bundan önceki yıllarda nasıl bir yaşam sürdürüyse 1809 yılında da aynı yaşamı sürdürmekteydi; yani av partileriyle, sahne temsilleriyle, şölenleriyle ve müziğiyle neredeyse bütün ilin eğlencesini o sağlıyordu. Ne zaman yeni bir konuk çıkagelse sevinçten göklere uçan Kont Rostov, doğal olarak Prens Andrey'in gelişine de çok sevindi ve allem edip, kallem edip yatıya alıkoymuştu onu.

Ev sahiplerinin en yaşlılarıyla, (yaklaşan bir isim günü kutlaması dolayısıyla İhtiyar Kontun evini dolduran) konukların en saygıdeğer olanları tarafından ağırlandığı, sıkıcı, upuzun gün boyunca Prens Andrey, evin genç üyeleri içinde neşesi ve kahkahalarıyla dikkati çeken Nataşa'ya sık sık bakmış, her seferinde de kendi kendine, 'Neler geçiyor acaba bu kızın kafasından? Bu gönül şenliği nereden geliyor?' diye düşünmüştü.

Yepyeni bir çevrede kendini yapayalnız hisseden Prens Andrey'i o gece uzun süre uyku tutmadı. Bir süre okudu, sonra mumu söndürdü ve gene yaktı. İç panjurlar kapalı olduğundan odanın sıcaklığı dayanılır gibi değildi. Gerekli birtakım belgeler kentten daha gelmedi diye tutturup kendisini zorla yatıya alıkoymuştu için budala ihtiyara (Rostov'a içinden öyle diyordu) ne kadar kızırıyorsa, kaldığı için bir o kadar da kendine kızırıyordu.

Kalktı, pencereyi açmaya gitti. Daha panjurları açtığı anda, sanki çoktandır pencerenin dibinde bunu bekliyormuş gibi ay ışığı birden doluverdi odaya. Prens Andrey pencere kanadını açtı. Gece mehtaplı, serin ve sessizdi. Tam pencerenin önünde tepeleri tepsi gibi dümdüz budanmış bir dizi ağaç vardı. Ağaçların bir yanı kapkaranlık, öbür yanları ise gümüş gibi pırıltılıydı. Ağaçların dip-

lerinde, çiy düşmüş yapraklarıyla sapsarı yer yer gümüş gibi parlayan sulu, dolgun ve sık birtakım bitkiler vardı öbek öbek. Daha ötede, ağaçların ilerisinde çiy ile ıslanmış bir dam ıslıl ıslıl parlıyor, sağ yanda dallarıyla gövdesi gümüş pırıltıları veren bol yapraklı bir ağaç yükseliyordu; tam ağacın tepesinden, hemen hemen hiç yıldız görünmeyen buğulu ilkbahar göğünde, dolunaya yakın bir mehtap çıkmıştı. Prens Andrey dirseklerini pencerenin pervazına dayayıp gözlerini gökyüzüne çevirdi.

Odası ikinci kattaydı. Üst kattakilerin de uyanık oldukları anlaşılıyordu. Yukarıdan genç kız sesleri geliyordu.

Tam tepesinde gencecik bir kız sesi, "Bir kerecik daha!" deyince Prens Andrey sesi hemen tanıdı.

Başka bir ses, "Ama ne zaman yatacaksın sen?" diye karşılık verdi.

"Yatmayacağım, uyuyamıyorum ki, yatsam ne fayda? Hadi, son bir kerecik."

İki kız, bir şarkının son pasajını birlikte okudular.

"Ah, ne kadar güzel! Ama hadi, yat artık bakalım, her şeyin bir sonu vardır."

Birinci sesin sahibi pencereye yaklaşarak, "Sen yat, uyu, ben uyuyamıyorum," dedi. Entarisinin hıştırtısının, hatta soluk sesinin bile duyulduğuna bakılırsa, kızın pencereden dışarı sarktığı anlaşılıyordu. Ay gibi, ay ışığı gibi, gölgeler gibi her şey taş kesilmişçesine kımıltısızdı. İstmeden konuşmalara kulak misafiri olduğunun anlaşılmasından korkan Prens Andrey de kımıldamayı göze alamıyordu.

İlk konuşanın sesi duyuldu yine: "Sonya, Sonya! Ah, nasıl uyuyabiliyorsun? Şu güzelliğe bir kerecik baksana! Ah, ne güzellik, bu ne güzellik!" Sonra, aynı ses, neredeyse ağlamaklı bir yalvarışla, "Ne olursun, uyuma Sonya!" diye ekledi. "Bu kadar güzel bir gece hiç, ama hiç görülmemiştir!"

Sonya isteksiz bir karşılık verdi.

"Ne olursun gel de şu mehtabı gör bir kerecik!.. Ah, ne güzel! Hadi gel, hadi benim canımın içi, hadi benim bir tanem, gel bak!"

Bak, görüyor musun? Şimdi şuracığa çömelip dizlerimi kollarımın arasına alarak sıkmak böyle sıkmak, sıkmak, alabildiğine sıkmak, sonra da uçup gitmek geliyor içimden! Böyle...”

“Dikkat et, düşeceksin.”

Prens Andrey bir itişme olduğunu, sonra da Sonya’nın itirazcı sesini duydu: “Saat biri geçiyor.”

“Sen hep böylesindir zaten, ille de ağzımın tadını kaçıırırsın. Aman, peki peki, sen git öyleyse!”

Yine bir sessizlik çöktü, ama Prens Andrey onun hâlâ orada olduğunu biliyordu. Ara sıra kulağına hafif bir kumaş hışırtısı, bazen de bir iç çekme sesi çalınıyordu.

“Ah Tanrım, Ah Tanrım! Nedir bunun anlamı?” diye yüksek sesle kendi kendine konuştu kız. “Madem yatmak gerekiyormuş, yatalım öyleyse,” diyerek pencerenin kanadını çarparak kapadı.

Prens Andrey onun sesini duyduğu sürece, ‘Benim varlığımdan haberi bile yoktur, Allah bilir!’ diye içinden geçirirken bir yandan da onun hem kendisi ile ilgili bir şey söylemesini beklemiş hem de söyleyecek diye korkmuştu. ‘İşte, yine o çıktı karşıma. Mahsus gibi âdeta,’ diye düşündü.

Ruhunda birdenbire yaşamının tüm akışına tamamıyla ters düşen ve ancak bir delikanlıya yakıştırılabilecek öyle beklenmedik, öyle deli dolu düşünceler uyanıverdi ki, bu durumuna bir açıklama getiremeyen Prens Andrey gitti, yattı ve hemen uyudu.

III

Ertesi sabah Prens Andrey hanımların odalarından çıkmalarını beklemeden, Konttan başka kimseye de veda etmeden evine doğru yola çıktı.

* “...sonra da uçup gitmek geliyor içimden! Böyle...” Nataşa’nın burada hayal ettiği şeyi Tolstoy yedi sekiz yaşlarındayken gerçekten yapmıştı; bir gece ayın etkisinde kalarak, yerden altı metre yüksekteki pencereden dışarı atmıştı kendini. Yerden baygın kaldırılan Tolstoy, geçirdiği hafif beyin sarsıntısı yüzünden on sekiz saat baygın yatmış, ama kalktıktan sonra bir şeyi kalmamıştı. Yaşamının ileriki yıllarında da bu olayın kötü bir izi kalmamıştı. —İngilizce çev.

Bu dönüş yolculuğunda, üzerinde unutulması olanaksız tuhaf izlenimler bırakan o eğri büğrü yaşlı meşe ağacının bulunduğu akçakavak ormanından tekrar geçişi haziran başlarına denk gelmişti. Altı hafta öncekine oranla ormanın havası daha yoğun, tüm bitki örtüsü daha gür, daha dolgun olduğu için atların hamutlarındaki minik çingirakların sesleri de daha boğuk çıkıyordu. Göl-gelerin de daha koyulaştığı ormanda, yer yer serpiştirilmiş gibi duran o bodur köknarların görüntüsü artık ortamın güzelliğini bozmuyordu; tüylü tüylü genç sürgünlerinin taptaze yeşiliyle onlar da ortamın havasına uymuş gibiydiler.

Sabahtan beri boğucu bir sıcak vardı. Bir yerlerde fırtına bulutlarının toplandığı belliydi, ama ormanın üstünden geçen ufak bir bulutun bıraktığı hafif serpinti, tozlu yolu ve özlü yaprakları pek az ıslatabilmişti. Ormanın gölgede kalan sol yanı kapkaranlık, güneş vuran sağ yanı ise, yaprak kımıldamayan havada, hafif ıslaklığın da etkisiyle pırıl pırıl görünüyordu. Tüm doğa çiçeğe durmuştu; yakından ve uzaktan, coşan bülbüllerin şakımaları yankılanıyordu.

‘Evet, duygularını paylaştığım o meşe ağacı bu ormandaydı,’ diye içinden geçiriyordu Prens Andrey. ‘Ama nerede?’ diye merakla yolun sol yanına bakarken hayran hayran gözlerini diktiği meşenin, aradığı ağacın ta kendisi olduğunu fark etmemişti bile. Şimdi bambaşka bir kimliğe bürünen ulu meşe yemyeşil özlü yapraklardan oluşan koca sayvanını açmış, akşam güneşinin ışınları altında hafif hafif titreyerek uyukluyordu. O kalın, sert, girintili çıkıntılı yüz yaşındaki kabuğundan sapları bile görünmeyen öyle bol yaprak fışkırmıştı ki, o kocamış gövdenin böyle bir şeyi başara-bileceğine kırk yıl düşünse inanası gelmezdi insanın.

Prens Andrey, ‘Evet, aynı meşe bu,’ diye düşündü ve içinde bir anda bahar sarhoşluğu gibi tatlı, akla sığmaz bir sevinç, bir yenilenme duygusu uyandı. Birden, yaşamının en önemli anları aklına geldi. Yüce gökyüzüyle Austerlitz, karısının sitemli, ölü yüzü, salda Piyer’le yaptığı konuşma, gecenin güzelliği karşısında coşan genç kız, gece, mehtap ve... Her şey bir anda üşüşüverdi kafasına.

Prens Andrey ani ve kesin bir kararla, 'Hayır, otuz bir yaşında bitmez yaşam!' diye düşündü. 'İçimdekileri sadece benim bilmem yetmez bunları herkes de bilmeli, Piyer de bilmeli, gökyüzüne uçmak isteyen o genç kız da beni tanımalı – tanımalı ki, bu yaşamı herkesten ayrı, herkesten uzak, kimse bilmeden geçirmiş olmaya-yım; herkes içimdekileri bilmeli ki, bunlar onların yaşamına da yansısın ve ben de onlarla uyum içinde yaşayabileyim.'

• • •

Prens Andrey eve dönünce, sonbaharda Petersburg'a gitmeyi kafasına koydu, sonra da oturdu, bu kararı vermesini gerekli kılan bir sürü bahane icat etti. Petersburg'a gitme gereğini destekleyecek akla yakın, mantıksal çeşit çeşit düşünce arasında, yeniden askerliğe dönme fikri de zaman zaman aklına geliyordu. Daha bundan bir ay öncesine kadar asude köy yaşamını bırakmak ona nasıl aklın almayacağı bir düşünce gibi geliyor idiyse, şimdi de yaşamda etkin bir rol almasının gerekmediği düşüncesine vaktiyle nasıl kapıldığına şaşıyordu. Şimdi şu kesin sonuca varmış bulunuyordu: Yaşamda edindiği deneyimleri belli bir işte uygulamaya koymak üzere yeniden etkin bir rol üstlenmeyecek olursa, edindiği bütün deneyimler anlamsızca boşa gidecektir. Oysa beş para etmez aynı mantık oyunları, kendince gerçekliği apaçık olan şu sonuca varmıştı vaktiyle: Yaşamdan aldığı bunca dersten sonra insanlara yardımcı dokunabileceğine, sevip sevileceğine, mutlu olabileceğine hâlâ inanabilmek, rezillikten başka bir şey değildir. Prens Andrey bir zamanlar böyle düşündüğünü şimdi hatırlamıyordu bile. Şimdi akli ona tam tersini söylüyordu. Ryazan'a yaptığı yolculuktan sonra köy yaşamını çok sıkıcı buluyordu artık; eski uğraşları da ilginçliğini yitirmişti. Çalışma odasında yapayalnız otururken sık sık kalkıp aynanın önüne gittiği, aynada uzun uzun yüzünü seyrettiği olurdu. Bazen de dönüp, yaldızlı çerçevenin içinden kendisine tatlı tatlı, sevecen bir ifadeyle bakan, saçlarını *à la grecque** kıvırtmış Liza'nın portresini seyrederdi. Liza da artık ona eskisi

* Yunan usulü. –çev.

gibi korkunç şeyler söylemez olmuştu; şimdi sadece, soran gözlerle tatlı tatlı bakıyordu, o kadar. Prens Andrey ellerini arkasında bağlar, bir aşağı bir yukarı gezinip durur, kâh kaşlarını çatarak, kâh gülümseyerek, bir suç gibi herkesten gizlediği o dile gelmez, o akla sığmaz düşünceleri –Piyer’le ilgili, ün kazanmayla ilgili, penceredeki kızla ilgili, meşeyle, kadın güzelliğiyle ve aşkla ilgili, yaşamını baştan aşağı değiştiren bütün o düşünceleri– bir bir aklından geçirirdi. O sırada odasına biri gelecek olursa hemen bütün resmiyetini, bütün soğukluğunu takınır, en kötüsü de tatsız bir kuru mantıkla giderdi insanın üstüne.

Böyle anlarda, Prenses Mariya odasına gelip de, “Canımın içi küçük Nikolay bugün dışarı çıkmasın, hava çok soğuk,” diyecek olsa, Prens Andrey kız kardeşine kuru bir ses tonuyla şöyle cevap verirdi:

“Hava sıcak olsaydı gömlekle çıkartırdık dışarıya, ama hava soğuk olduğuna göre, işlevleri insanları soğuktan korumak olan kalın bir şeyler giydirilip, öyle çıkarılır.” Sonra da, ruhunda kaynaşıp duran, herkesten gizlediği o mantık dışı duygulardan ötürü karşısındakini cezalandırmak, yalın mantıkla onu yere vurmak ister gibi eklerdi: “Havanın soğuk olduğu gerçeğinden yola çıkılınca varılması gereken sonuç budur; temiz havaya ihtiyacı olan çocuğun evde kalması gerektiği sonucu değil.”

O zaman, Prenses Mariya da, beyinsel çalışmaların erkekleri böyle duygusuz yaptığını düşünürdü.

IV

Prens Andrey Petersburg’a 1809 Ağustos’unda geldi. Genç Speranski’nin* ikbalinin doruğunda olduğu, onun ortaya attığı reformların hızla uygulanmaya koyulduğu döneme rastlıyordu

* Kont Mihail Speranski (1.1.1772-11.2.1839): Rus devlet adamı. 1801 yılında devlet müsteşarı, 1808’de Adalet Bakanı yardımcısı olan Speranski, 1809 yılında İmparator Aleksandr’ın müsteşarı olmuş, bu dönemde Rus anayasasının kaleme alınmasına yardım etmiştir. Daha sonra gözden düşmüş, 1812’den 1816’ya kadar sürgünde yaşamıştır. 1819-1921 yılları arasında Sibirya Genel Valiliğini yapmıştır. –cev.

bu. Aynı ay içinde arabadan düşüp bacağını inciten İmparator, Peterhof'ta kaldığı üç hafta boyunca her gün Speranski –ve yalnız Speranski– ile görüşmüş, başka kimseyi yanına kabul etmemişti. Rütbe ve barem derecelerinin keyfî olarak saray tarafından verilmesi yönteminin kaldırılmasını, Takdir Komisyonu üyeliği ile Devlet Müşavirliği derecelerinin* sınavla kazanılması yönteminin getirilmesini öngördüğü için bundan hiç hoşlanmayan soylular takımını ayağa kaldıran ünlü iki ferman** işte bu sıralarda hazırlanmaktaydı. Bu iki fermanın dışında, Rusya'da o sırada var olan adli, mülki ve mali devlet mekanizmasının, imparatorluk yüksek meclisinden ilçe meclislerine kadar a'dan z'ye değiştirilmesini öngören bir anayasa değişikliği de tartışılıyordu. İmparatorun, tahta çıkarken kafasında ham olarak taşıdığı ve –kendisinin şakacıktan *comité du salut public**** adını taktığı– Çartoriski, Novosiltsov, Koçubey, Stroganov dörtlüsünün yardımlarıyla uzun zamandan beridir yaşama geçirmeye çalıştığı liberal hayaller, ancak şimdi bir biçime girmekte, şimdi gerçekleşmekteydi.

Daha önce İmparatorun gözdeleleri olan o dört adamın yerini şimdi, sivil alanda Speranski, askerî alanda da Arakçeyev**** almıştı. İmparatorluk özel meclisi üyelerinden olma niteliğiyle, Prens Andrey, Petersburg'a gelişinin hemen ardından saraya çıktı ve Levee'de (İmparatorun devlet adamlarını kabul ettiği törende) ha-

* Burada sözü edilen sivil barem dereceleri, o dönemde Rusya'da birden on dörde kadar giden (çiin) barem derecelerinin dördüncü ve beşinci aşamaları olup, askerlikteki yarbaylık ve albaylık rütbelerine denk düşer. –çev.

** “Ünlü iki ferman”: Gerçekte bu iki ferman, yargılama usulü bakımından bir iki önemsiz değişiklik getirmekle kalmış, öte yandan diploma almak için ortada bir sürü rüşvetin dönmesine yol açmıştı.

*** Fr. Halkı kurtaracak komite. –çev.

**** Arakçeyev, Kont Aleksey (1769-1834): 1803 yılından başlayarak Rus Topçu Birlikleri Genel Müfettişliği görevinde bulunan Arakçeyev'in topçuluk alanında getirdiği yenilikler ve düzenlemeler sayesinde 1812 Borodino savaşı arasında Rus topçusu büyük başarılar gösterebilmiştir. 1808 yılında Savaş Bakanı olmuş, fakat 1812 savaşına aktif olarak katılmamıştır. 1809 yılında imparator danışmanı olan Arakçeyev, imparatorun en yakın adamlarından biri olarak sonuna kadar da bu görevde kalmıştır.

Sertliği ve acımasızlığıyla tanınan, görüşlerinden asla ödün vermeyen Arakçeyev'in, gerici oluşundan ötürü (daha önceki, Austerlitz savaşıyla ilgili bölümlerden de anlaşılacağı gibi) Tolstoy onu hiç sevmezdi. –İngilizce çev.

zır bulundu. Kabul töreninde ilk kez karşılaştıkları hâlde İmparator onunla konuşmak lütfunda bulunmadı. Prens Andrey'e, öteden beri zaten İmparator kendisini sevmez, suratından da, kişiliğinden de hoşlanmazmış gibi gelirdi, şimdi de İmparatorun kendisine nasıl yanına yaklaştırmayan, soğuk bir bakışla baktığını görünce, bu kez, sevilmediğine iyice inandı. Saraylılar İmparatorun bu soğuk davranışını Prens Andrey'e, 1805'ten beri orduda hizmet etmemiş oluşuyla açıkladılar.

Bunun üzerine Prens Andrey, 'İnsanın bir başkasına sempatik gelip gelmemesi elinde olan bir şey değildir,' diye düşündü. 'Dolayısıyla, askerî yönetmelik reformuyla ilgili tasarımı Majesteye şahsen sunup sunmamamın da bir anlamı kalmıyor; projemin önemi kendiliğinden anlaşılacaktır nasıl olsa.'

Babasının arkadaşlarından yaşlı bir feldmareşale, kaleme aldığı tasarıdan söz etti. Feldmareşal de Prens Andrey'e randevu verdi, onu çok güzel karşıladı ve bunu İmparatora bildireceğine söz verdi. Birkaç gün sonra Prens Andrey'e, gidip Savaş Bakanı Kont Arakçeyev'i görmesi bildirildi.

Prens Andrey belirtilen günde, sabah saat dokuzda Kont Arakçeyev'in bekleme odasına adım attı.

Arakçeyev'i şahsen tanıımıyordu, o güne dek hiç görmemişti; ama onunla ilgili olarak kulağına gelenler yüzünden bu adama pek saygı duymuyordu.

Kontun bekleme odasında önemli, önemsiz birçok kişiyle birlikte kendisi de sırasını beklerken aklından şöyle geçiriyordu Prens Andrey: 'Bu adam Savaş Bakanı, İmparatorun güvendiği bir insan, dolayısıyla, kişisel niteliklerinin beni ilgilendirmemesi gerekir. Tasarımı inceleme görevi ona verildiğine göre, tasarımın benimsenmesini de ancak o sağlayabilir.'

Askerlik yaşamının büyük bölümü başkomutan yaverliğinde geçtiği için birçok büyük devlet adamının bekleme odasını, hem de çeşit çeşidini gören Prens Andrey bunların havasına alıştı. Kont Arakçeyev'in bekleme odasının da kendine özgü apayrı bir havası vardı. Kabul edilmek için sıralarının gelmesini bekleyenler

içindeki önemsiz kişilerin suratlarında çekingenlikle karışık uşakça bir ifade okunuyordu; yüksek rütbeliler ise gerek kendilerini, gerek içinde bulundukları durumu, gerek görüşecekleri kişiyi hafif tertip alaya alarak, huzursuzluklarını kayıtsızlık maskesi ile örtme çabasındaydılar. Bunlardan bazısı düşünceli bir tavırla bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, kimileri fısıldaşıyor, kimileri de gülüşüyordu. Kont Arakçeyev'den söz ederlerken bir ara Prens Andrey'in kulağına, "*Sila** Andreyeviç şimdi verip veristirecektir sana, Amca insanın gözünün yaşına bakmaz," lafı çalınınca Konta "*Sila*" ve "*Amca*" adlarını taktıklarını anladı. Önemli kişiler arasında yer alan ve çok bekletildiği için alındığı anlaşılan bacak bacak üstüne atmış bir general, dudaklarında küçümseyen bir gülümsemeyle, bir o yana, bir bu yana dönerek durmadan bacak değiştiriyordu.

Ne var ki, kapının her açılıp kapanışında hepsinin de yüzlerinde bir anda aynı ifade beliriveriyordu – dehşet ifadesi. Prens Andrey nöbetçi yavere adını içeriye bildirmesi için ikinci kez rica edince, yaver ona alaycı bir tavırla bakıp, kendisine de sıra geleceğini söyledi. Nöbetçi yaver, Bakanın odasına böylece birkaç kişiyi sokup çıkardıktan sonra sırası gelen bir subayın suratının nasıl zavallı bir biçim aldığını, bu surattaki müthiş korkuyu görünce şaşkınlıktan ağzı açık kaldı Prens Andrey'in. Subay içeride uzunca bir süre kaldı. Derken, kapının arkasından kulak tırmalayan sert bir erkek sesinin ansızın yükseldiği duyuldu ve açılan kapıdan sapsarı bir suratla çıkan subay, başı iki elinin arasında geçip gitti bekleyenlerin önünden.

Bunun ardından Prens Andrey'i içeriye aldılar. Nöbetçi yaver, kapıdan girerken kulağına, "Sağa, pencere tarafına," diye fısıldadı.

Prens Andrey sade döşenmiş, derli toplu bir odaya girdi ve masanın başında oturan kırk yaşlarında bir adam gördü; belden

* Bakanın adı aslında, Aleksey Andreyeviç Arakçeyev idi. Rusçada, bir erkekten söz edilirken onun kendi adını, soyadını, göbek adını veya patroenimik'ini (doğum gününün denk düştüğü kilise takvimi gününe karşılık gelen koruyucu Aziz'in adı) kullanmakla ince anlam farkları taşıyan duygular ifade edilebilmektedir. Aleksey yerine Rusçada "zor" ya da "cebir" anlamına gelen aynı zamanda da 'Aleksey'in küçültme durumu olan "sila" sözcüğü kullanılmakla, bu kişinin belirgin bir özelliği anlatılmış oluyor. –İngilizce çev.

yukarısı ve kafası uzun, saçları alabrus kesilmiş bu adamın derin kırışıklarla dolu suratının ortasında kırmızı, sarkık bir burnu, çattık kaşlarının altından donuk donuk bakan ela gözleri vardı. Arakçeyev başını Prens Andrey'e doğru çevirdi, ama yüzüne bakmadı.

"Sizin dilekçenizin konusu nedir?" diye sordu.

Prens Andrey hiç istifini bozmadan, "Benim dilekçem yok, Ekselans," karşılığını verdi.

Arakçeyev'in bakışları Prens Andrey'in yüzüne çevrildi. "Oturunuz, Prens Bolkonski," dedi.

"Ben hiçbir dilekçe vermiş değilim. Majeste İmparator kendilerine sunduğum bir tasarımı Ekselanslarına yollamayı uygun görmüşler..."

"Bakınız, beyefendi, sizin tasarınızı okudum ben," diye onun sözünü kesti Arakçeyev; bunu söylerken de ağzından sadece ilk iki sözcük yumuşak bir tonla çıkmıştı. Sonra -yine Prens Andrey'in yüzüne bakmaksızın- aşağılayan bir tavırla, homurdanır gibi sürdürdü konuşmasını: "Yeni bir askerî yasa hazırlanmasını öneriyorsunuz, öyle mi? Bizde yasa çok, ama uygulayacak adam yok. Bugünlerde önüne gelen yasa hazırlamaya girişiyor; yazması uygulanmasından kolay da ondan."

Prens Andrey terbiyeli bir ses tonuyla, "Bendeniz, Majesteleri İmparatorumuzun buyruklarıyla, tasarımın nasıl bir işlem göreceğini öğrenmek için gelmiş bulunuyorum," dedi.

"Tasarınıza bir derkenarla kararımı belirttim ve komisyona havale ettim. Tasarınızı onayla-mı-yo-rum," diyerek yerinden doğrulan Arakçeyev uzanıp masanın üzerinden bir kâğıt aldı, "İşte!" diye Prens Andrey'e uzattı.

Kâğıdın üzerine bir uçtan öbür uca kadar kurşun kalemle, büyük harf yerine küçük harf kullanılarak, bozuk bir imlayla, noktalamasız bir yazı karalanmıştı: "Fransız askerî yasasına benzetilmeye çalışıldığından temelsiz olup, gereksiz yere askerî yasadan sapılmıştır."

"Tasarım hangi komisyona havale edildi?" diye sordu Prens Andrey.

“Askerî Yönetmelikler Düzenleme Komisyonu’na. Ayrıca, zatî âlinizin de aynı komisyona üye atanmanızı önerdim; yalnız, maaş yok.”

Prens Andrey gülümsedi.

“Ben maaş derdinde değilim.”

“Maaşsız üyelik,” diye tekrarladı Arakçeyev. “Size iyi günler... Hey! Çağırın... Bundan sonrakini. Kim var başka?” diye seslendikten sonra hafifçe eğilerek Prens Andrey’i selamladı.

V

Prens Andrey, komisyon üyeliğine atanma kararının kendisine bildirilmesini beklerken, eski tanıdıklarıyla, özellikle de güçlü mevkilerde bulunduklarını bildiği, kendisine yardımcı dokunabilecek olanlarla ahabplığı tazeledi. Eskiden, her muharebe öncesi, geleceği –milyonlarca insanın geleceğini– belirleyen kudretli çevreler onu karşı konulmaz bir güçle kendilerine çeker, Prens Andrey bu kudretli çevrelerin içyüzünü çok merak ederdi; şimdi, Petersburg’da da buna benzer bir duygu içinde kalmıştı. Yaşlıların sinirli, işin dışında kalanların meraklı, işin içindekilerin ketum davranışlarından; herkesin telaşlı, herkesin düşünceli hâlinen ve her gün yeni birinin adını öğrendiği sayısız komitenin, komisyonun ortaya çıkmasından anlıyordu ki, Petersburg’da bu 1809 yılında, muazzam bir iç savaş cereyan etmektedir ve bu savaşın başkomutanı da kendisinin tanımadığı, ama bir dahi olması gerektiğini düşündüğü Speranski adında gizemli bir adamdır. İçyüzünü pek bilemediği bu idari reformlar da, reformların arkasındaki başkışı olan Speranski de birdenbire öyle bir ilgisini çekmeye başladı ki, ordu yönetmenliğinde reform tasarısı Prens Andrey’in kafasında hızla ikinci plana düştü.

Prens Andrey, o dönem Petersburg sosyetesinin her türden, en yüksek çevrelerince iyi kabul görmek için gerekli olan bütün nitelikleri taşıyordu. Her şeyden önce, çok zeki ve çok okumuş

bir adam olarak tanındığı için, sonra da, toprak kölelerini özgürlüklerine kavuşturmakla adı liberale çıktığı için reformları savunan grup onu pek candan karşılamış, şimdi kendi saflarına katmaya çalışıyordu. Yenilikleri sindiremeyen hoşnutsuz ihtiyarların oluşturduğu grup da, sırf babasının oğlu olduğu için Prens Andrey'in gözünün içine bakıyor, reform karşıtı olarak kendi saflarına çekmeyi umuyorlardı onu. Öte yandan, Prens Andrey zengin ve seçkin bir erkek, mükemmel bir damat adayı olduğu için; savaşta öldüğü haberinin duyulması, ardından da gencecik karısını yitirmesi üzerine bütün hanımların kafalarında yarattıkları romantik bir haleye bürünmüş olarak âdeta yepyeni bir kimlikle yine birdenbire ortaya çıkıverdiği için de hanımlar sosyetesini onu büyük bir istekle bağrına basmıştı. Bütün bunlar bir yana, onu eskiden tanıyanların hepsi de şu aynı görüşte birleşmekteydiler: Prens Andrey geçen beş yıl içinde büyük bir gelişme göstermiştir; yumuşayıp olgunlaşmış, o eski yapmacıklı davranışlarını, kibrini, herkesi hor gören alaycılığını bir yana bırakmış, yılların getirdiği bir ağırbaşlılığa ulaşmıştır. Böylece, herkes ondan söz ediyor, herkes onunla ilgileniyor, herkes onunla tanışmaya can atıyordu.

Prens Andrey, Kont Arakçeyev'le yaptığı görüşmenin ertesi günü, Kont Koçubey'in verdiği *soirée*'ye gitti. Konta, Sila Arakçeyev'le yaptığı görüşmeyi aktardı. (Kont Koçubey de, Savaş Bakanının beklemesi odasında Prens Andrey'in dikkatini çeken o belli belirsiz alaycı tonla, bu takma adı kullanarak söz ediyordu Arakçeyev'den.)

"*Mon cher,*" dedi Koçubey, "bu sizin iş konusunda bile Mihail Mihayloviç Speranski'nin yardımı olmadan bir şey yapamazsınız. Bütün ipler onun elindedir. Ben kendisiyle konuşurum. Bu akşam geleceğine söz vermişti..."

"Peki, ama askerî yönetmelikle Speranski'nin ilgisi ne?" diye sordu Prens Andrey.

Prens Andrey'in saflığına şaşırmış gibi, gülümseyerek başını salladı Koçubey.

“Daha birkaç gün önce Speranski ile sizden söz ediyorduk,” diye konuşmasını sürdürdü. “Sizin şu özgür rençperlerinizden konuşuyorduk.”

Katerina zamanından kalma bir ihtiyar, küçümseyen bir tavırla Prens Andrey’e dönerek, “Ya... Toprak kölelerini azat eden sizsiniz demek, Prens?”

Prens Andrey, ihtiyarı boşu boşuna sinirlendirmemek için, yaptığı işi önemsiz göstermek amacıyla, “Zaten geliri çok düşük olan ufak bir yurtluktu,” diye cevap verdi.

İhtiyar adam Koçubey’e bakarak, “Siz de mi aynı yolun yolcusunuz yoksa?” dedi. “Yalnız, benim anlamadığım bir şey var...” diye sürdürdü konuşmasını. “Toprak köleleri azat edilirse, toprağı kim sürecektir? Yasa çıkarması kolay tabii, ama halkı yönetmek zor biraz. Tıpkı şimdi olduğu gibi... Sorarım size, Kont; herkes sınavdan geçirilirse meclis başkanları kimler olacak?”

Kont Koçubey bacak bacak üstüne atıp, sağına soluna baktıktan sonra, “Sınavları kazananlar herhâlde,” diye karşılık verdi.

“Eee? Ne yani? Şimdi benim yanımda çalışan memurlardan biri var, Priyaniçnikov; eşi bulunmaz, pırlanta gibi bir adamdır, ama yaşı altmışına dayanmış – hadi bakalım, o da mı girecek sınavla şimdi?”

“Evet, işin zor yanı da burada zaten, eğitimin yaygın olmadığı göz önüne alınınca...”

Kont Koçubey lafını tamamlamadı; kalktı, Prens Andrey’i kolundan tutup onu da yanına alarak, o sırada kapıdan giren uzun boylu, dazlak kafalı, kırk yaşlarında sarışın bir adamı karşıladı. Boynundaki kurdelenin ucunda haç nişanı, göğsünün sol yanında yıldız nişanı bulunan, mavi frak giymiş bu adamın çok geniş ve açık bir alnı, uzun bir yüzü vardı; yüzünün rengi olağanüstü denecek kadar beyazdı. Speranski dedikleri işte bu adamdı. Onun Speranski olduğunu daha görür görmez anlayan Prens Andrey, yaşamının en önemli olaylarından biriyle karşı karşıya bulunduğunu duyumsayan her insan gibi, heyecanla ürperdi. Bu ürper-ti saygıdan mı, kıskançlıktan mı, yoksa bir beklentiden mi ileri

gelmişti, bilemiyordu. Bir bakışta hemen tanınmasını sağlayan çok değişik, bambaşka bir tipi vardı Speranski'nin. Prens Andrey içinde yaşadığı, içinde büyüdüğü yüksek sosyete de bugüne dek, hareketleri bu kadar incelikten yoksun, bu kadar sıradan olup da böylesine ağırbaşlı bir sükûnet içinde böylesine müthiş bir kendine güven taşıyabilen birine rastlamamıştı daha; ne o buğulu buğulu bakan kısık gözlerdeki yumuşacık, ama azimli ifadenin bir benzerini görmüş, ne de bu adamın sesi kadar pürüzsüz, bunun kadar yumuşak, inceliğin imbiğinden geçmiş bir ses duymuştu bugüne dek. En önemlisi de bu adamın geniş ve oldukça tombul, yumuşacık elleriyle yüzündeki beyazlığı, o saydam beyazlığı kimsede görmemişti. Daha doğrusu, böyle bir beyazlığı Prens Andrey sadece, uzun süre hastanede yatanların yüzlerinde görmüştü. İmparatora Erfurt'ta refakat eden ve Napolyon'la kim bilir kaç kez görüşüp konuşmuş olan, hem Devlet Bakanlığını, hem İmparatorluk müsteşarlığını yürüten İmparatorun gözdesi Speranski, işte bu adamdı.

Hemen hemen herkes, kalabalık bir yere girdiği zaman elinde olmayarak gözlerini oradakilerin yüzleri üzerinde gezdirir; oysa Speranski böyle bir şey yapmadığı gibi, konuşurken de hiç acele etmiyordu. Kendisini can kulağıyla dinleyeceklerinden emin bir ifadeyle ağır ağır konuşuyor ve yalnız konuştuğu kişinin yüzüne bakıyordu.

Prens Andrey onun söylediklerinin bir kelimesini bile kaçırmadan, bütün hareketlerini büyük bir dikkatle izliyordu.

Hoşgörüyü en çok kendi yakınlarından ya da kendilerine yakın hissettikleri kişilerden esirgeyen bazı insanlar gibi Prens Andrey de ne zaman yeni biriyle –özellikle de Speranski gibi ününü çok duyduğu biriyle– karşılaşırsa, o kişiden hep en yüksek insani nitelikleri beklerdi.

Speranski, sarayda alıkonulduğu için daha erken gelemediğine üzüldüğünü söyledi Koçubey'e. Kendisini İmparatorun alıkoyduğunu söylememiş, bu incelikli alçak gönüllülük gösterisi de Prens Andrey'in dikkatinden kaçmamıştı. Koçubey ona Prens Andrey'i

tanıtırken, Speranski gözlerini ağır ağır Bolkonski'ye çevirdi ve hep o gülümser ifadesiyle, bir şey söylemeden yüzüne bakarak, Koçubey sözünü bitirene kadar bekledi.

Sonra, "Sizinle tanıştığımıza çok sevindim; herkes gibi ben de duymuştum adınızı," dedi.

Koçubey, Arakçeyev'in Prens Andrey'i nasıl karşıladığını birkaç kelimeyle anlatınca, Speranski'nin yüzündeki gülümseme iyice belirginleşti.

Sözcüklerin her birini, hatta tek tek bütün heceleri vurgulayarak, ağır ağır, "Askerî Yönetmelikler Düzenleme Komisyonu Başkanı Monsieur Magnitsi yakın arkadaşımıdır, isterseniz sizi onunla görüştürebilirim," dedi ve cümle sonuna nokta koyar gibi sustu. "Öyle umuyorum ki, kendisini hem cana yakın hem de makul olan her girişimi desteklemeye hazır bulacaksınız."

Çok geçmeden Speranski'nin çevresinde bir halka oluştu ve Priyaniçnikov adlı memurundan söz eden ihtiyar, Speranski'ye bir soru yöneltti.

Konuşmalara katılmayan Prens Andrey, daha kısa bir zaman öncesine kadar ilahiyat üzerine yaptığı çalışmalar dışında adı sanı pek duyulmayan biriyken, şimdi Rusya'nın yazgısını o tombul, beyaz ellerinde tutan (bu Bolkonski'nin kendi görüşüydü) adamın, Speranski'nin her hareketini dikkatle izliyordu. Speranski'nin, ihtiyara cevap verirken sükûnetini korumakla birlikte son derece aşağılayıcı bir tavır takınması Prens Andrey'i çok şaşırttı. Speranski erişilmez yüksekliklerden, lütfedip gönül indirerek konuşuyordu âdeta. İhtiyar adam sesini biraz fazlaca yükseltince Speranski gülümsedi ve Hükümdarın onaylamayı uygun gördüğü bir şeyin yararlı mı, zararlı mı olduğu konusunda kendisinin yargıda bulunamayacağını söyledi.

Bir süre daha kalabalığın arasında kalıp onlarla konuştuktan sonra Speranski kalktı, Prens Andrey'in yanına geldi ve onu alarak salonun ta öbür ucuna götürdü. Prens Andrey'i ilgi alanı içine almayı gerekli gördüğü anlaşıyordu.

Az önce konuştuğu kişilerin ne kadar önemsiz olduklarını kendisi kadar Prens Andrey de biliyormuş da, gülümsemesiyle ona bunu ima etmek istiyormuş gibi, açıktan açığa hor gören bir gülümsemeyle, “Şu saygıdeğer beyefendinin beni içine çektiği o hararetli konuşma yüzünden sizinle iki kelime edemedik Prens,” dedi. Bu davranışıyla da Prens Andrey’in gururunu okşamış oldu. “Çoktandır tanıyorum sizi,” diye sürdürdü konuşmasını. “Önce, Rusya’da ilk kez sizin gerçekleştirdiğiniz ve herkese örnek olmasını dilediğim, toprak köleleri konusundaki girişiminizden tanıyorum; ikincisi, imparatorluk yüce meclisinin asil üyelerinden olmanıza rağmen, saraylıların rütbe ve derecelerinin verilmesini düzenleyen –ve bir sürü dedikoduya, ileri geri konuşmalara yol açan– yeni kararnameyi alınganlıkla karşılamayan ender kişilerden biri olduğunuzdan.”

“Haklısınız,” dedi Prens Andrey, “babam ayrıcalıklarımızdan yararlanmasını istememiş, ben de o yüzden devlet hizmetine baremin alt basamaklarından başlamıştım.”

“Babanız eski kuşak insanlardan olmasına rağmen, görülüyor ki, adaletin yerini bulmasından başka amaç taşımayan bu yeni yöntemi yerin dibine batıran bizim kuşak insanlarından çok daha çağdaş kafalıymış.”

Speranski’nin etkisi altında kaldığını fark etmeye başlayan Prens Andrey, bu etkiye karşı koymak çabasıyla, “Ama öyle sanıyorum ki, yeni yöntemi yerin dibine batıranların dayandığı bazı haklı nedenler de yok değil,” diye karşılık verdi. Speranski’nin karşısında bir “evet efendimci” gibi görünmek onuruna dokunduğundan ille de ona ters gelecek bir laf etme gereğini duymuştu. Rahat ve genellikle güzel konuşan biri olduğu hâlde, şimdi Speranski ile konuşurken meramını anlatmakta zorlandığını fark etti Prens Andrey. Kafasını ünlü adamın kişiliğine gerektiğinden fazla takmış olmasından ileri geliyordu bu. Speranski, “Dayandıkları neden, olsa olsa kişisel hırsları olabilir,” diye usulcacık taşı gedğine oturttu.

“Bir dereceye kadar, devletin çıkarları da göz önüne alınmış olabilir,” dedi Prens Andrey.

Speranski sakın bir tavırla, “Bununla neyi kastediyorsunuz?” diye sorarak gözlerini önüne indirdi.

“Ben Montesquieu’nün hayranlarındayım,” diye cevap verdi Prens Andrey; “onun şu düşüncesine bayılırım: *‘le principe des monarchies est l’honneur, me paraît incontestable. Certain droits et privileges de la noblesse me paraissent tre des moyens de soutenir ce sentiment.’*”*

Speranski’nin yüzündeki o gülümseme bir anda siliniverdi, böylelikle de yüzü eskisinden çok daha hoş bir ifade kazanmış oldu. Prens Andrey’in düşüncesi adamın ilgisini çekmişe benziyordu.

Ruşa konuştuğu zamankinden de yavaş ve Fransızca’yı telaffuz etmekte açıkça zorlanarak, ama büyük bir sükûnetle, “*Si vous envisagez la question sous ce point de vue*”** diye söze başladı. Sonra, onurun (*I’honneur*) devlet hizmetini aksatacak birtakım ayrıcalıklarla korunamayacağını; onurun ya ayıplanacak hiçbir şey yapmamak anlamında negatif bir kavram ya da onura değer verilisinin birer kanıtı diye bilinen takdir ve ödülü kazanma peşininde insanları koşturan rekabet dürtüsünün kaynağı olduğunu ileri sürdü. Akıl yürütüşü kısa ve öz, basit ve açıktı.

“Büyük İmparator Napolyon’un *Legion d’honneur*’ü gibi, rekabet dürtüsünün kaynağı olarak onuru yücelten bir kurum, devlet hizmetinde başarıyla çalışılmasını engellemeyip, tam tersine, destekleyen bir kurumdur; sadece bir sınıfa ya da saraya tanınmış bir ayrıcalık değil.”

Speranski, karşısındakine sıkıcı gelmeye başladığını sezdiği bu tartışmayı tatlıya bağlayarak bitirmek istediğini belli eden bir gülümsemeyle, “Yine de siz bu ayrıcalığınızdan yararlanma gereğini duymadınız,” dedi. “Çarşamba günü gelir de beni onurlandırmak lütfunda bulunursanız,” diye ekledi, “daha önce Magnitsi ile konuşmuş olacağım için, ilginizi çekebilecek konular üzerine size

* Fr. “Monarşilerin, onuru bir ilke olarak benimsedikleri, bence tartışılmaz bir gerçektir. Soylulara tanınmış bazı haklar ve ayrıcalıklar da bana kalırsa, bu duyguyu sürdürme araçlarıdır.” –çev.

** Fr. “Soruna eğer bu görüş açısından bakarsanız.” –çev.

bilgi verebilirim; ayrıca, sizinle şöyle daha etraflıca sohbet etme zevkini de tatmış olurum.”

Göz kapaklarını indirip Fransız usulü eğilerek selam verdikten sonra, herhangi bir veda sözü söylemeden ve elinden geldiği kadar etrafın dikkatini çekmemeye çalışarak salondan çıktı.

VI

Prens Andrey’in köyde dış dünyadan yalıtılmış olarak yaşarken edindiği bütün düşünsel alışkanlıklar, Petersburg’a gelişini izleyen ilk günlerde, günlük yaşamın hayhuyu içinde geri plana itildi.

Akşamları eve döner dönmez not defterini çıkarıp, uğraması gereken dört, beş yeri ya da belirli saatlere verilmiş randevuları kaydediyordu. Yaşantısını düzenli yürütme işi, günlük programını her yerde tam zamanında bulunacak biçimde düzenleme işi, yaşımsal enerjisinin büyük bölümünü alıp götürüyordu. Köyde bol bol vakit bulup da üzerinde düşündüğü konuları başkalarına –ilgi çekecek biçimde de olsa– anlatmaktan başka bir şey yapmıyordu burada; ne bir şey düşünüyor, ne de düşünmeye vakti oluyordu.

Bazen aynı gün başka başka yerlerde aynı şeyleri tekrarladığını fark ederek üzülmüyordu. Ama her günü, sabahtan akşama kadar öyle dolu geçiyordu ki, hiçbir şey düşünmediğini dikkate alacak zamanı bile olmuyordu.

Koçubey’in evindeki ilk görüşmelerinde Prens Andrey üzerinde etkileyici bir izlenim bırakan Speranski, çarşamba günü Prens Andrey’i evinde ağırlayıp, baş başa yaptıkları uzun konuşmada ona içini açtığı zaman da aynı etkiyi bıraktı.

İnsanların çoğunu aşağılık, ciğeri beş para etmez yaratıklar olarak gören ve kendini mükemmelliğin doruğuna ulaştırma ülküsünü taşıyan Prens Andrey, akıllı ve erdemli insan ülküsünün canlı simgesini bir insanda görebilmeye öylesine hasretti ki, bu simgeyi Speranski’de bulduğuna hemen inanıverdi. Speranski onun sınıfından gelme, onun gibi yetiştirilmiş, onunla aynı törel değerleri paylaşan bir insan olsaydı, Prens Andrey bu adamın da

karakterinin zayıf yanlarını –toprağa yakın, kahramanlara yakışmayan yanlarını– hemen bulup çıkarıverirdi ortaya; ama bu adamın mantıkçı yanı ağır basan tuhaf kafa yapısını tam olarak anlayamıyor, anlayamadığı için de daha çok saygı duyuyordu. Beri yandan Speranski de kıvrak zekâsının verdiği güven ve rahatlıkla, tutkusuz, coşkusuz aklının tüm hünerlerini ortaya dökme doğal görüntüsü içinde araya sokuşturduğu nükteler, kelime oyunları yoluyla, o derin, o akıllıca düşüncelerinin değerini takdir edebilecek ve geri kalan herkesin nasıl saçmaladığını görebilecek, kendisinden başka tek insanın, şu anda karşısında oturan kişi olduğunu Prens Andrey’e üstü kapalı bir biçimde anlatmak suretiyle onu pohpohlamaktan geri kalmıyordu; bunu ya, Prens Andrey’in yeteneklerini gerçekten de beğendiği için yapıyordu; ya da belki, onu kendi safına çekmeyi gerekli gördüğü için.

O çarşamba akşamı baş başa yaptıkları uzun konuşma boyunca Speranski cümlelerinin arasına birçok kez “biz” sözcüğünü sokuşturdu; bu “biz”le Prens Andrey’i ve kendisini kastediyordu: “Kökleşmiş gelenekler düzeyinin üstünde kalan her şeye biz şöyle bakıyoruz...” ya da gülümseyerek, “Ama biz, kurtların karnı doysun isteriz; doysun ki, koyunlara ilişmesinler...” Yahut “Onlar bunu anlayamazlar,” derken, “onlar” sözcüğünü öyle bir vurguluyordu ki, bundan sadece şu anlam çıkıyordu: “Onların kim olduğunu da, bizim kim olduğumuzu da sizinle ben, biz ikimiz çok iyi biliriz.”

Speranski ile daha ilk karşılaşmasında adama olumlu duygular beslemeye başlayan Prens Andrey’in bu duyguları, çarşamba akşamı yaptıkları o ilk uzun konuşmaları sırasında çok daha güçlendi. Speranski’nin kişiliğinde, enerjisi ve azmi sayesinde iktidara ulaşıp, bu iktidarı sadece Rusya’nın iyiliği için kullanan açık düşünceli, yargıları doğru, son derece kafalı bir insanı görüyordu. Kendisi de tıpkı onun gibi olabilmeyi isterdi; yaşamın bütün fenomenlerine akla yakın açıklamalar getirebilen, yalnız mantıksal düşünceleri önemseyip her şeyi aklın ölçüsüne vurabilen bir insan. Speranski hangi konuyu ele alacak olsa, konuya öyle bir duruluk, öyle bir açıklık getiriyordu ki, Prens Andrey her

noktada ister istemez onun görüşüne katılıyordu. Arada bir itiraz edip karşı tez ileri sürecek olsa da, bunu sırf bağımsızlığını korumak, onun her dediğini tartışmasız kabul etmiş görünmemek için yapıyordu. Her şey yolunda, her şey tam Prens Andrey'in istediği gibiydi de bir tek konuda ne düşüneceğini pek bilemiyordu: Speranski'nin, içinin okunmasına izin vermeyen, ayna gibi soğuk bakışı ile o bembeyaz, sölpük elleri; iktidar sahibi olanların elle-rine insanlar nasıl merakla bakarlarsa, Prens Andrey de öylece, onun ellerinden gözünü alamıyordu bir türlü. O ayna gibi bakış ve o bembeyaz, sölpük eller her nedense sinirine dokunmuştu. Ayrıca, Speranski'nin herkesi aşırı derecede hor görüşünü itici bulmuş, görüşlerini destekleyecek kanıtlar ararken yöntemini sık sık değiştirmesini de beğenmemiştir. Speranski benzeştirme (analoji) dışında akla gelebilecek her türlü zihinsel aracı bir savunma silahı olarak kullanıyor ve Prens Andrey'e biraz fazla atak gibi gelen bir davranışla bunların birini bırakıp, ötekine el atıyordu. Kâh bir uygulamacı kimliğine bürünüp hayalcileri yere vuruyordu, kâh yergici (satirist) kesilip karşıtlarını alaya alıyordu, kâh mantıktan bir santim ayrılmadan ayaklarını sımsıkı yere basıyor, kâh fizikötesine (metafizığe) sarılıp göklere yükseliyordu. (Fizikötesi silahına da biraz fazlaca sarılıyordu.) Bir konuyu alıyor, fizikötesi düşünce alanının en yüksek katlarına çekiyor, zaman, uzay ve düşüncenin tanımlanmasına geçip aradığı çürütücü kanıtları topladıktan sonra tekrar yere ayak basarak asıl konuya dönüyordu. Speranski'nin düşünüş biliminde genel olarak Prens Andrey'i en çok etkileyen taraf, aklın yetkisine ve yetkesine (otoritesine, velayetine) sarsılmaz bir inançla bağlı kalışıydı. Prens Andrey'in çok doğal saydığı ve sık sık aklına getirdiği şeyi, yani, neresinden bakarsanız bakın insanoğlunun, düşüncelerinin tümünü ifade edebilmesine olanak bulunmadığı düşüncesini, Speranski'nin aklının köşesinden bile geçirmediği; adamın bir kerecik olsun, "İnançlarımın, düşüncelerimin tümü saçma mı acaba?" diye bir kuşkuya kapılmadığı besbelliydi. Prens Andrey'e onun en çekici gelen yanı da kafa yapısının bu özelliğiydi işte.

Tanışıklıklarının bu ilk evresinde Bolkonski tıpkı vaktiyle Bonaparte'a duyduğu hayranlığa benzer, tutkulu bir hayranlık duymaktaydı Speranski'ye. Speranski'nin bir papazın oğlu olması dolayısıyla birtakım dangalakların onu avam takımındandır diye alçakça aşağılayabildikleri, bu düzeysizliği gösterebildikleri aklına geldikçe, Prens Andrey'in bu adama duyduğu sempati farkında olmaksızın daha da güçleniyor, hayranlığı bir kat artıyordu.

Speranski ile o ilk uzun görüşmeyi yaptıkları akşam Prens Andrey laf arasında İdari Kanunnameler Hazırlık Komisyonu'ndan söz edince, Speranski gülmüş ve komisyonun yüz elli yıldır varlığını sürdürdüğünü, milyonlarca rubleye mal olduğunu ve Rosenkampf tarafından İdari Kanunname maddelerinin karşılıklarına içeriklerini belirten etiketler yapıştırılması dışında hiçbir iş yapmadığını anlatmıştı. "Harcanan milyonlara karşılık devlete verilen hizmet işte bundan ibaret," demişti. "Senatoya yeni yasama yetkileri vermek istiyoruz, ama bu konuda hazırlanmış yasa yok elimizde. İşte bundan ötürü de Prens Hazretleri, sizin gibi insanların böyle zamanlarda devlet hizmetinde olmaması günahtır!"

Prens Andrey böyle bir konuda çalışmak için insanın hukuk öğrenimi görmüş olması gerektiğini, oysa kendisinin böyle bir öğrenim görmediğini söyleyince de Speranski şu karşılığı verdi ona:

"Canım, onların içinde de zaten hukuk öğrenimi görmüş bir kişi yok ki; ne yapalım yani? Bu bir kısır döngü; bizim de bu kısır döngüyü kırıp, bir çıkış yolu bulmamız gerekiyor."

Haftasına kalmadan Prens Andrey, Askerî Yönetmelikler Düzenleme Komisyonu üyeliğine atandıktan başka, üstelik –hiç ummadığı bir şeyle karşılaşarak– İdari Kanunnameleri hazırlayan komisyonun alt kurullarından birinin başkanlığına da getirildi. Hazırlanmakta olan medeni kanunun birinci bölümünü Speranski'nin ricası üzerine ele alıp, Napolyon Yasası ile Jüstinyen Yasası'ndan da yararlanarak, medeni kanunun "Kişi Hakları" bölümünü yeni baştan yazmaya girişti.

Bundan aşağı yukarı iki yıl kadar önce, 1808 yılı başında Pi-
yer yurtluklarını dolaşıp Petersburg'a döndükten sonra, kendisi
böyle bir amaç gütmese bile, Petersburg farmasonları arasında bir
önder konumuna gelmişti. Yemekli toplantılar, anma toplantıları
düzenliyor, yeni üyeler topluyor, çeşitli locaların birleştirilmesi ve
masonlukla ilgili otantik belgelerin ele geçirilmesi gibi işlerle uğ-
raşıyordu. Mason tapınaklarının yapımı için para veriyor, üyelerin
büyük bölümü sadaka verme konusunda fazla eli sıkı davrandık-
ları için de çoğunlukla eksikleri kendi cebinden tamamlıyordu.
Cemiyetin Petersburg'da kurduğu düşkünler evini paraca hemen
hemen tek başına o ayakta tutuyordu.

Bu arada da yaşantısını yine eskisi gibi sefahat ve aşırılıklar
içinde sürdürüyordu. Yemeğe ve içkiye düşkünlüğünden vazgeç-
mediği gibi, bekâr arkadaş çevreleriyle düşüp kalkmaktan ve -ah-
laka aykırı, utanılacak bir davranış saymasına rağmen yine de- bu
çevrelerin sunduğu ayartmalara kapılmaktan kendini alamıyordu.

Ama bütün bu eğlenceli ve sefiş yaşantının harrangürrası ara-
sında bile, o yılın sonlarına doğru Piyer bir şeyin farkına varmaya
başladı: Masonluk inanç ve ilkelerinin oluşturduğu zemine Piyer
ayaklarını ne kadar sıkı basarsa, ayakları bu zemine o kadar çok
gömülüyor, bataklık gibi onu içine çekiyordu masonluk. Öte yan-
dan, bataklığa gömüldükçe de cemiyete daha çok sarılma zorun-
luluğunu duyuyordu Piyer. Masonluğa girdiği sırada, bataklığın
pürüzsüz yüzeyine ayağını güvenle basabilirmiş gibi bir duyguya
kapılmıştı. Adımını atar atmaz da ayağının biri gömülüvermişti
batağa. Zeminin sağlamlığından iyice emin olmak için öbür aya-
ğını da atmış, bu kez daha da çok batmış ve bataktan kurtulama-
yarak yarı beline kadar gömülmüştü.

Osip Alekseyeviç Bazdeyev de Petersburg'da değildi; son za-
manlarda Petersburg mason localarının işlerine karışmaz olmuş-
tu; Moskova'da oturuyor, hemen hemen hiç başka yere gitmiyordu.
Petersburg localarına kayıtlı üyelerin tümünü dışarıdan da tanıyan

ve çoğunun sosyete de pek önemsenmeyen zayıf karakterli adamlar olduğunu bilen Pi yer, bunları Prens B. ya da İvan Vasilyeviç D. olarak değil de sadece birer mason birader olarak görmekte zorluk çekiyordu. Bunların giydiği mason önlüğünün altında, günlük yaşamlarının biricik amacını oluşturan üniformalarla nişanlarını görüyordu. Birçoğu en az kendisi kadar ödeme gücüne sahip bu insanların ellerinin sadaka toplanması sırasında en çok yirmi, otuz rubleye varabildiğini, onu da nakit ödemeyip borca yazdırdıklarını gördükçe, her biraderin malını hemcinsiyle paylaşmasını öngören masonluk andını hatırlıyor ve kafasından bu gibi şeyleri ne kadar uzaklaştırmaya çalışırsa çalışsın yine de elinde olmaksızın, içinde birtakım kuşkular doğmaya başlıyordu.

Pi yer tanıdığı biraderleri dört kategoriye ayırmıştı: Birinci kategoriye, locaların işlerinde ya da toplumsal ilişkilerde etkin rol üstlenmeyip, Tanrı'nın üçlü niteliği gibi, başlangıçtan beri var olan üç unsur (kükürt, cıva ve tuz) gibi ya da karenin ve Süleyman Tapınağı'ndaki çeşitli simgelerin anlamları gibi, cemiyetin mistik gizleriyle uğraşmaya kendilerini adanmış olanları sokuyordu. Kendine göre Osip Alekseyeviç'i de aralarına kattığı ve çoğunluğunu yaşlı kişilerin oluşturduğu bu sınıf içinde yer alan biraderlere saygı besliyor, ama onların ilgilendikleri konularla ilgilenmiyordu. Masonluğun mistik yönüne gönlü pek yatmıyordu Pi yer'in.

İkinci kategoriye kendisini ve kendisi gibi, aklının yatacağı doğru yolu masonlukta henüz bulamamış, ama bulacağı umuduyla arayışını sürdüren kararsızları alıyordu.

Üçüncü kategoriye, farmasonluğun biçimsel yanlarıyla törenlerinden başka hiçbir yanıla ilgilenmeyip, bunların anlamını ve amacını anlamak için kafa bile yormaksızın, sadece biçimselliğe önem veren (ve çoğunluğu oluşturan) biraderleri koyuyordu. Vilerski de hatta büyük locanın Üstadı Muhterem'i de bunlar arasındaydı.

Dördüncü kategoriye giren biraderlerin sayısı da oldukça çoktu ve bunların büyük bölümünü cemiyete son zamanlarda katılanlar oluşturuyordu. Pi yer'in gözlemlerine göre bunlar hiçbir şeye inan-

mayan, inanmak da istemeyen insanlardı; cemiyete katılmalarının biricik nedeni de localarda sayıları hiç de az olmayan yüksek rütbeden kişilerle yakınlık kurup, onların gücünden yararlanmak düşüncesi idi.

Yavaş yavaş, yaptığı işten soğumaya başlamıştı. Zaman zaman masonluk hiç değilse burada, sanki sadece dış görünüşlerle ilgilenen bir kurummuş gibi görünüyordu gözüne; bu ise onu doyurmuyordu. Gerçi, masonluğun kendisinden kuşku duymak aklına gelmiyordu, ama Rus masonluğunun yanlış bir yol tuttuğu, asıl ilkelerinden saptığı gibi bir kuşku vardı içinde. Bu yüzden, masonluğun daha yüksek düzeyde yer alan gizlerini öğrenmek amacıyla yıl sonuna doğru kalktı, yurt dışına gitti.

• • •

Piyer 1809 yılı yazında Petersburg'a döndü. Rus farmasonları ile yabancı ülkelerdeki farmasonlar arasında yapılan yazışmalar sayesinde, Bezuhov'un dışarıda yüksek mevkilere gelmiş pek çok kişinin güvenini kazandığını, masonluğun birçok gizine erdiğini, bir aşamaya yükseltildiğini ve Rusya'da masonluk davasının tutunmasına çok yardımcı dokunabilecek donanımla dönmekte olduğunu duymayan kalmamıştı. Petersburg masonlarının tümü Piyer'i görmeye geldiler; Piyer'in Petersburg locaları hayrına birtakım hazırlıklar içinde bulunduğunu, ama kendilerinden gizlediğini sanarak onun gözüne girmeye çalışıyordu hepsi de.

İkinci derecedeki locada bir toplantı ve tören düzenlendi; Piyer bu toplantıda, cemiyetin yurt dışındaki ulu önderlerinden duyduklarını, edindiği bilgileri aktaracağına söz vermişti. Toplantı salonunda bir tek boş yer kalmamıştı. Olağan seremonilerden sonra Piyer kalktı, konuşmasına başladı.

Elindeki kâğıttan okuduğu konuşmasına kekeleyerek ve kızarak, "Aziz biraderlerim," diye başladı, "cemiyetimizin gizlerini locamızın dört duvarı arasında korumamız yetmez; etkinlik göstermemiz gerekir, etkinlik! Uyuşmuş kalmışız hepimiz, oysa etkinlikte bulunmalıyız."

Piyer not defterini çıkarıp oradan okumaya başladı:

“Katişksız gerçeği yaymak ve erdemi zafere ulaştırmak için insanları önyargılardan arındırmalı, çağımızın gereklerine uygun düşen ilkeleri benimsetmeli, gençleri eğitmeli, çağın en akıllı insanlarıyla aramızda sımsıkı bağlar kurmalıyız; kör inançlarla, dinsizlikle, bilgisizlikle yılmadan, ama akıllıca savaşmalı, bize gönül vermiş insanları amaç birliğiyle birbirine sımsıkı bağlayan, onlara yetki ve güç kazandıran bir bütün oluşturmaliyiz.

“Bu amaca ulaşabilmemiz için, erdemli kişinin erdemsiz kişiye üstün tutulmasını sağlayacak yolda çaba harcamalı, erdemli insana, erdeminin karşılığı olarak bu dünyada da her zaman için bir ödöl bulunacağı güvenini verebilmeliyiz. Ne var ki, büyük çabalar göstererek yürümemiz gereken bu yolda, zamanımızın siyasal kurumları bizi kösteklemektedir. Şu hâlde, bu koşullar içinde yapılması gereken nedir? Devrimlere arka çıkmak mı? Her şeyi yıkıp geçmek, zorbalığı zorbalıkla alt etmek mi?.. Hayır! Biz böyle şeylerden çok uzağız. Şiddete dayanan her türlü reformun yasaklanması gerekir, çünkü şiddete dayalı reformlar insanların gelişmesine katkıda bulunmadıkları için kötölüğü de ortadan kaldıramazlar; ayrıca, aklın da şiddete ihtiyacı yoktur.

“Cemiyetimizin bütün tasarıları, dürüst ve erdemli insanları inandırma yoluyla birleşmeye hazırlamak esasına dayandırılmalı, kötölüğün ve sapkınlığın cezalandırılıp, yetenek ve erdemin ödölendirilmesi amacını taşımalıdır. Değerli, erdemli insanları ellerinden tutup çamurun içinden kurtarmalı, biraderliğimize bağlamalıyız. Düzensizliği koruyan elleri yönetebilecek gücü cemiyetimiz ancak bu yoldan kazanabilir. Bir kelimeyle bizler, vatandaşlık bağlarını koparmaksızın tüm dünyayı kapsayacak ve (başlıca amacı erdemin kötölüğe üstün gelmesini sağlamak olan cemiyetimizin bu yüce amacını engelleyecek davranışlarda bulunmamaları koşuluyla) öbür yönetimlerin de yanı başında yaşamasına, kendi işini görmesine izin veren, bütün insanlığı içine alacak bir yönetim biçimi kurmalıyız. Bu amaç, Hristiyanlığın güttüğü amacın da ta kendisidir. Hristiyanlık da insanlara akıllı ve iyi olmalarını, kendi

kurtuluşları için en akıllı, en iyi insanların söylediklerine kulak vermelerini öğütler.

“Koyu bir karanlığın her şeye egemen olduğu o çağlarda, tabii, vaaz vermek bir başına yeterli olabiliyormuş. Gerçek kavramı, o güne dek kimsenin duymadığı yepyeni bir kavram olduğu için, bu yenilik niteliği ona büyük bir güç sağlayabiliyormuş, oysa bugün bize çok daha güçlü yöntemler gerekli. Beş duyusu tarafından yönetilen insanoğlu, erdem kavramında da en az bu beş duyunun doyurulması kadar çekici bir yan bulabilmelidir. Tutkuları ortadan kaldırmaya olanak yoktur; bize düşen görev, bu tutkuları soylu bir amaca yöneltmeye ve herkesin tutkularını erdem sınırları içinde doyurabilme olanağına kavuşmasını sağlamaya çalışmak olmalıdır. Cemiyetimiz işte bu amaca ulaşılmasını sağlayacak araçları verebilmelidir insanlara.

“Her devletin yönetim kademelerinde cemiyetimize bağlı yerli sayıda değerli adamımız yer aldığı ve bunların her biri başka iki kişinin eğitimini üstlendiği zaman, birbirimize sımsıkı bağlılığımızı da sürdürürsek, insanlığın iyiliği için bugüne dek gizlice pek çok işi başarmış bulunan cemiyetimiz olanaksız diye bir kavram tanımayacaktır artık.”

Bu konuşma locada sadece büyük bir etki yaratmakla kalmadı, aynı zamanda herkesi heyecanlandırdı da. Biraderlerin büyük çoğunluğu bu konuşmada *İlluminizm** akımının tehlikeli niyetlerini sezerek soğuk bir tavır takınca Piyer çok şaşırdı. Üstadı Muhterem de bir konuşma yaparak karşı görüşlerini ortaya koydu; bunun üzerine Piyer görüşlerini daha büyük bir hırsla savunmaya başladı. Çoktandır böylesine fırtınalı bir toplantı olmamıştı. Loca ikiye ay-

* *İlluminizm*: Üyelerine, “İlluminati” denilen ve özgür düşüncüyü savunan kısa ömürlü bir cumhuriyetçi akım. Eski bir Cizvit olan ilahiyat profesörü Adam Weishaupt tarafından 1776 yılı Mayıs ayında kurulmuş, 1778 yılından başlayarak da çeşitli mason localarıyla ilişkiye girmiştir. Goethe ve Herder gibi edebiyatçıların yanı sıra, Gotha ve Weimer dükleri gibi hükümdarlara da çekici gelen akımın yandaşları gizli cemiyet disiplini içinde, “kadife eldivenli” bir despotizmin insanlığın aydınlığı için gerekli olduğu düşüncesini yaymaya çalışıyorlardı. Bu düşünceye Goethe de *Willhelm Meister* adlı eserinde yer vermişti. -çev.

rıldı, bir bölüğü Piyer'i İlluminizmle suçlayıp ona karşı çıkarken, bir bölüğü de onu desteklemeye koyuldu. İki kişinin bile üstünde birleşebileceği bir gerçeğe ulaşılmasını olanaksız kılan düşünce ve görüş ayrılıklarının bu kadar çok, bu kadar çeşitli olabileceği gerçeğiyle ilk kez bu toplantıda karşılaşan Piyer hayretler içinde kaldı.

Üyeler içinde Piyer'den yana görünenler bile onun görüşlerini kendilerine göre değiştirerek, bozarak yorumladıkları için Piyer bunlarla da ayrı düşüyordu. Onun bütün istediği, düşüncelerini olduğu gibi, aynen aktarabilmektir.

Oturumun sonunda Üstadı Muhterem gazezlice alaycı bir dille, gayretkeşlik gösterdiği için Piyer'i kınayan bir konuşma yaparak, Piyer'in sadece erdem aşkıyla değil, başkalarının önüne geçme sevdasıyla hareket ettiğini ileri sürdü. Piyer ona cevap vermeye kalkışmadı, sadece önerisinin kabul edilip edilmediğini sormakla yetindi. Önerisinin kabul edilemeyeceği cevabını alınca da, alışılmış formalitelerin tamamlanmasını beklemeden locadan ayrılıp, doğru evine gitti.

VIII

Ruhsal bunalımdan o kadar korkan Piyer, bir kez daha bunalıma girdi. Konuşmasını izleyen üç gün boyunca evden dışarı adımını atmadı, kimseyle de görüşmedi ve hep kanepede yattı.

İşte bu sırada karısından bir mektup geldi. Elen, mektubunda yalvararak onunla görüşmek istediğini, onun yüzünden mutluluk nedir unuttuğunu, ömrünü ona adamaya hazır olduğunu söylüyordu.

Mektubun sonunda da, birkaç güne kadar yurt dışından Petersburg'a dönmüş olacağını bildiriyordu.

Mektubu alışının hemen ertesinde, en az saygı duyduğu mason biraderlerinden biri, Piyer'in kimseyle görüşmemek için koyduğu engelleri zorla aşarak onunla görüşmeyi başardı. Lafı döndürüp dolaştırıp Piyer'in evlilik ilişkilerine getiren mason birader, sözüm ona kardeşçe öğüt veriyormuş gibi, karısına karşı bu kadar katı bir tutum takınmakla Piyer'in haksızlık ettiği, ayrıca pişmanlık

duyduğunu söyleyen birini bağışlamamakla masonluğun önemli kurallarından birini çiğnediği kanısında olduğunu söyledi.

Yine bu arada, kaynanası, yani Prens Vasili'nin karısı da Piyer'e yolladığı birisi kanalıyla, çok önemli bir konuda görüşmek üzere birkaç dakikalığına da olsa Piyer'in, Allah rızası için kendisine uğramasını rica ettiğini bildirdi. Kendisine karşı bir komplo kurulduğunu, karısıyla barıştırmaya çalıştıklarını Piyer anlamasına anlamıştı, ama o sırada öyle bir ruh durumu içindeydi ki buna kızamadı bile. Her şey vız geliyordu ona. Bu ruh durumu içinde yaşamda hiçbir şeyi önemsemediği için, karısını cezalandırma konusundaki kararının da, özgürlüğünün de gözünde en ufak bir değeri bulunmuyordu.

“Ne suçsuz var bu dünyada, ne de suçlu; dolayısıyla Elen'i suçlamanın da bir anlamı yok,” diye düşünüyordu.

Karısıyla barışmaya dünden razı gibi hemencecik oluru bastırmadıysa, bunun biricik nedeni, geçirdiği ruhsal bunalım dolayısıyla adım atacak hâlinin olmamasıydı. O sırada eğer karısı ayağına gelseydi, Piyer onu geri çevirmezdi. Kafasında bunca dert, bunca düşünce varken ha karısıyla birlikte olmuş, ha olmamış, hepsi bir değil miydi sanki?

Karısını da, kaynanasını da cevapsız bırakan Piyer bir gece geç vakit Moskova'ya gitmeye, orada Osip Alekseyeviç'i görmeye karar verdi ve hemen yola çıktı. Bu konuda günlüğüne düştüğü notlar şöyle:

Moskova, 17 Kasım

Biraz önce velinimetimin yanından döndüm; onun yanındayken neler hissettiğimi hemen yazıya dökmek istiyorum. Osip Alekseyeviç üç yıldan beri sancılı bir mesane hastalığı çekerek, yoksulluk içinde yaşıyormuş meğer. Ama bugüne dek kimse ağzından ne bir inilti, ne de bir yakınma duymuş. Üç beş lokmacık sade yemeğini yemek için ayırdığı zaman dışında sabahtan gece geç saatlere kadar hep bilimle uğraşıyor. Beni çok candan karşılayıp yattığı karyolaya, yanı başına oturttu. Doğu Şövalyeleri ve Kudüs işaretini yaptım; o da tatlı tatlı gü-

lümseyerek aynı biçimde karşılık verip, Prusya ve İskoçya localarında* neler edindiğimi, neler öğrendiğimi sordu. Ona bütün öğrendiklerimi elimden geldiği kadar tam olarak aktardıktan sonra, Petersburg Locamıza getirdiğim öneriyi, beni nasıl kötü karşıladıklarını, benim de biraderlerle ipi kopardığımı anlattım. Osip Alekseyeviç uzun süre suskun ve düşünceli kaldıktan sonra bu konudaki görüşlerini bana açıklamaya başlar başlamaz, bütün geçmişimle birlikte, bundan sonra izleyeceğim yol da bir anda aydınlanıverdi önümde. Cemiyetimizin üçlü amacını 1) Gizlerin korunması ve incelenmesi; 2) Bunların algılanabilmesi için insanın kendini düzeltip arındırması; 3) Herkesin kendini düzeltmesi yoluyla tüm insanlığın düzeltilmesi gerektiği biçimindeki üçlü amacı – hatırlayıp hatırlamadığımı sorması önce şaşırttı beni. Bu üç amaçtan hangisinin en önemlisi olduğunu sordu. “Hiç kuşkusuz, insanın kendini düzeltip arındırması amacıdır,” dedi. “Sadece ve sadece bu amaca yönelik çabalarımızda her zaman dış koşullardan bağımsız kalabiliriz. Ama aynı zamanda bizden en büyük çabayı bekleyen de bu amaç olduğu içindir ki, çoğu zaman gurura kapılıp bu amacı bir yana iter ve kendimizi gizleri algılamaya layık kılmadığımız, yeterince arındırmadığımız hâlde o bilgilerin gizine ermeye çalışır ya da kendimiz adiliğin, ahlaksızlığın örneğini oluştururken tutup bütün insanlığı düzeltmeye kalkışırız. İlluminizm, toplumsal etkinliklere karışıp yolundan saptığı ve pohpohlanıp şişirilerek gurura kapıldığı için, arı bir öğreti olmaktan çıkmıştır.” Osip Alekseyeviç bu gerekçeye dayanarak, Petersburg Locasında yaptığım konuşmayı ve sonradan yaptıklarımı yerd, ben de içimden ona hak verdim. Aile yaşamımı ele alarak şöyle dedi: “Gerçek bir masonun birinci görevi, size daha önce de söylediğim gibi, kendi kendini mükemmelleştirmeye çalışmaktır. Yaşamımızdaki zorlukları sırtımızdan atmakla bu amaca daha kolay ulaşabileceğimizi sanırsız çoğunlukla; oysa sayın bayım, tam tersine, şu üç büyük amaca ancak yaşamın dertleri ortasında savaşımla vererek ulaşabiliriz: 1) Kendini bilmek; çünkü insan kendini ancak başkalarıyla karşılaştırarak tanıyabilir; 2) Mükemmellik yolunda ilerleme ki,

* Burada sözü edilen İskoçya locaları, İskoçya’da değil; Almanya’da idi. Almanya’da bazı mason localarına bu ad veriliyordu. –İngilizce çev.

bu da ancak büyük çabalarla gerçekleştirilebilir; 3) En büyük erdem olan, ölümü sevmek. Ölüm sevgisinin ya da başka deyimle, yeni bir yaşam içinde yeniden var olma özleminin ruhumuzda güç kazanması için yaşamın ne kadar boş olduğunu görmemiz gerekir; bunu bize en iyi gösterecek şey de yaşamda var olan kötülüklerin ta kendisidir.” Bütün o ruh arılığı, o ruh yüceliğiyle yine de hâlâ kendini ölüm için tam hazırlıklı saymayan Osip Alekseyeviç, çektiği bunca fiziksel acıya rağmen yaşamdan hiç de bıkmış görünmediği için sözleri beni bir kat daha etkiledi. Bunun ardından, velinimetim bana yaratılışı ifade eden karenin tam anlamını açıklayıp, üç ve yedi sayılarının her şeyin temelini oluşturduğuna işaret etti. Petersburg’daki biraderlerden el çekmememi ve bir yandan locanın sadece ikinci dereceden işlerini üstlenmekle yetinip, öte yandan biraderleri gururun abartıcılığından kurtarmaya, onları gerçeğin yolu olan kendini tanıma ve kendini mükemmelleştirme yoluna çekmeye çalışmamı öğütledi. Bunun dışında, kendimi hep gözlem altında tutmamı öğütleyerek bu amaçla bana bir de defter verdi; şu anda yazmakta olduğum bu deftere gelecekte de yaptığım her şeyi kaydedeceğim.

Petersburg, 23 Kasım

Karınla barıştım. Kaynanam gözyaşları içinde gelip Elen’in burada olduğunu, hiç değilse bir kerecik onu da dinlemem için yalvardığını; kızının hiçbir günahı olmadığını, bırakıp gitmekle onu mutsuz ettiğimi ve buna benzer daha bir sürü şey söyledi. Bir kez onu görmeye razı olursam isteğine karşı koyma gücümü uzun boylu sürdüremeyeceğimi biliyordum. Şaşırmış kalmıştım; kimin yardımına, kimin öğüdüne başvuracağımı bilemiyordum. Velinimetim burada olsaydı o bana yol gösterirdi. Odama kapanıp Osip Alekseyeviç’in bana yazdığı bütün mektupları yeni baştan okudum, onunla yaptığım konuşmaları aklıma getirdim ve bunlardan şu sonuca vardım: Yalvaran birine sırt çevirmemeli, herkese –hele kendi yakınlarıma– her zaman yardım elimi uzatmalı ve çileme katlanmalıydım. Ama karımı sadece iyilik olsun diye bağışlayacağımdan, yeniden bir araya gelişimiz de sadece manevi amaçlı olmalı, bunun dışına taşmamalıydı. Buna karar verip,

Osip Alekseyeviç'e de mektupla böylece bildirdim. Karıma, geçmişini unutmamasını ve kendisine karşı işlemiş olabileceğim bütün kusurlarımı bağışlamasını rica ettiğimi, kendisinin ise bağışlanacak hiçbir suçu bulunmadığını söyledim. Bunları söyleyince içim ferahladı. Kendisini tekrar görmenin bana ne kadar zor geldiğini o yine de bilmesin. Büyük evin üst katını kendime ayırıp oraya yerleştirdim; yeniden dünyaya gelmiş gibi tatlı duygular içindeydim.

IX

Her dönemde olduğu gibi o dönemde de, sarayda ya da büyük balolarda bir araya gelen yüksek sosyetenin kaymak tabakası, her biri kendine özgü bir renk taşıyan çeşitli gruplara ayrılıyordu. Bunların içinde en geniş grubu da, Kont Rumyantsev'le Caulaincourt* çevresinde toplanan Fransız Muhipleri (Fransız Severler) oluşturuyordu. Kocasıyla barışıp Petersburg'a yerleşir yerleşmez Elen de bu grubun önde gelen kişilerinden biri oluverdi. Fransız büyükelçiliğinden ve yine aynı çevreden nüktedanlıklarıyla, ince-likleriyle tanınmış kimseler sık sık evine gelip gidiyorlardı.

İki imparatorun gerçekleştirdikleri o ünlü görüşme sırasında Erfurt'da bulunan Elen orada Napolyon yanlısı olarak tanınan Avrupalı ünlü soylularla yakın ilişkiler kurmuştu, dolayısıyla, bu çevreyle tanışıklığı ta oradan geliyordu. Erfurt'da büyük sükse yapmıştı Elen. Napolyon bile, onu tiyatrodaki gördüğü zaman, "*C'est un superbe animal*,"** demekten kendini alamamıştı. Elen aradan geçen zaman içinde bir kat daha güzelleştiği için, karısının güzelliği ve şıklığıyla sükse yapmış olması hiç şaşırtmamıştı Piyer'i.

* Caulaincourt, A. A. Louis, Marquis de (1772-1827): Bir Fransız general ve diplomatı. Fransa ile Rusya arasında arabuluculuk göreviyle 1801'de Rusya'ya gönderilmişti; 1807 yılında Petersburg'ta Fransız büyükelçisi oldu. Napolyon'u 1812 seferinden vazgeçirmek için çok çaba harcamış, ama başaramayınca onunla birlikte sefere katılmıştı. Restorasyondan sonra Fransa'da adı sürgüne gönderilecekler listesine konmuşsa da, İmparator Aleksandr müdahalesiyle listeden çıkarılmıştı. -İngilizce çev.

** Fr. Görkemli bir hayvan bu. -çev.

Onu şaşırtan sadece, bu geçen iki yıl içinde karısının “*une femme charmante, aussi spirituelle que belle*”^{*} ününü kazanmayı başaramış oluşuydu. Ünlüler ünlüsü Ligne Prensi^{**} ona sekiz sayfa dolusu mektup döküyor, Bilibin, “cevherlerini” saklayıp, ilk olarak Kontes Bezuhova’nın önünde ortaya döküyor, Kontesin salonuna kabul edilmesi ise zekâ diploması yerine geçiyordu. Genç erkekler Elen’in suarelerine gitmeden önce, orada iki üç lakırdı edebilmek için kitaplar karıştırırlardı. Öte yandan, elçilik kâtipleri, hatta büyükelçiler bile ona diplomatik sırları açmaktan çekinmedikleri için Elen bir bakıma eline belli ölçüde bir iktidar da geçirmiş sayılırdı. Karısının verdiği suarelerde ve yemeklerde genellikle siyasetten, şiirden, felsefeden konuşulduğunu, karısının ise budalanın teki olduğunu bilen Piyer bunlara ara sıra katılır, her katılışında da tuhaf bir tedirginlik ve korku duyardı. Böyle anlarda, hilesi ha anlaşıldı, ha anlaşılmamak diye ödü kopan bir hokkabaza benzetirdi kendini. Ama böyle bir salonu başarıyla yönetebilmek esasen budala olmayı gerektirdiğinden midir, yoksa kandırılanlar kandırılmaktan zevk aldıkları için midir, artık her nedense, hile hiç ortaya çıkmadı ve Elen Bezuhova’nın hem güzel hem de zeki bir kadın olarak ünü, kolay kolay sarsılmayacak biçimde yerleşti; o kadar ki, kadının ağzından en ipe sapa gelmez, en budalaca laflar bile çıksa millet kendinden geçiyor ve herkes Elen’in varlığından bile haberdar olmadığı birtakım kavramlar, derin anlamlar arıyordu onun her sözünde.

Piyer de böylesine parlak bir sosyete hanımının kocası rolünde çok başarılıydı doğrusu. Kimseyi rahatsız etmeyen; salonun o yüksek kaliteli genel havasını bozmadıktan başka, karısının

* Fr. Güzelliğiyle olduğu kadar zekâsıyla da çekici bir kadın. -çev.

** “Ligne Prensi.” Charles Joseph, Prince de Ligne (1735-1814): Basılı eserleri otuz dört cilt tutan Fransız askeri, diplomatı ve yazarı. Yedi Yıl Savaşı’na katıldıktan sonra Feldmareşal olan bu kişi, İmparator II. Josef’in yakın dostuydu. Rusya’da birkaç yıl kalmış, Büyük Katerina’ya Kırım gezisinde eşlik etmiş ve onun tarafından Rus feldmareşali rütbesiyle onurlandırılmış, daha sonra da resmî görev dışında sık sık Rusya’ya gitmiştir. Geniş kültürü ve seçkin kişiliğiyle hep saraya en yakın çevrede bulunmuştur. -İngilizce çev.

inceliği ve *savoir faire*'iyle* tam bir karşıtlık oluşturan, böylelikle de Elen'in niteliklerini daha belirginleştiren bir fon meydana getiren hafif tertip kafadan kontak, dalgın koca, tam bir *grand seigneur*** idi. Yaratılışı gereği zaten oldum olası hep soyut konulara ilgi duyan Piyer'in son iki yıldır da hiç aralık vermeden, sadece soyut konularla ilgilendiği için dünyayı umursamayan, her şeye hoşgörüyü bakan bir hava gelmişti üzerine; onun yapaylıktan uzak (ve zaten yapay olarak kazanılması olanaksız) bu havası, karısının onu ilgilendirmeyen çevresi içinde Piyer'e ister istemez saygı duyulmasına yol açıyordu. Karısının salonuna girdiği zaman kendini âdeta bir tiyatrodan sanırdı Piyer; herkesle tanışır, herkese aynı yakınlığı gösterir, herkesle aynı mesafeyi koyardı arasına. Zaman zaman konuşmalardan biri ilgisini çekecek olursa hemen o da konuşmaya katılır, "elçilik beyefendileri" orada mıdır, değil midir hiç oralı olmaksızın, (çoğunlukla o sırada oradaki havaya hiç de uygun düşmeyen) görüşlerini pattadak söyleyiverirdi. Ama sosyete, "Petersburg'un en seçkin kadınının" kocasının tuhaflıklarına artık iyice alıştığı için, onun bu gibi çıkışlarını ciddiye alan olmazdı.

Elen'in evinde her Allah'ın günü boy gösteren genç erkekler arasında, askerlik mesleğinde artık dikkati çekecek kadar yükselen ve Elen'in Erfurt'dan dönüşünden bu yana Bezuhov'lar ailesinin en yakın dostu hâline gelen Boris Drubetskoy da vardı. Boris'e çocuk muamelesi yapan Elen "benim uydum" derdi ona. Gerçi Boris'e de herkese gülümsediği gibi gülümserdi, ama onun bu gülümseyişi zaman zaman Piyer'i rahatsız etmiyor değildi. Boris'in üzüntülü bir ağırbaşlılıkla karışık, tam yerini bulan bir saygı gösterişi vardı Piyer'e. Onun saygı gösterişindeki bu kendine özgü hava da rahatsız ediyordu Piyer'i. Üç yıl kadar önce karısının neden olduğu alçaltıcı durum yüzünden o kadar acı çekmişti ki, buna benzer alçaltıcı bir duruma bir daha asla düşmemek için kendini iki yoldan güvenceye almıştı Piyer: birincisi,

* Fr. Beceriklilik, tirendazlık. -çev.

** Fr. Soylu derebeyi. Burada, "çelebi" anlamında kullanılmıştır. -çev.

artık karısına kocalık yapmayarak, ikincisini de her türlü kuşkuluktan kendini uzak tutarak.

‘Hayır, Elen artık bir *bas blue** olduğuna göre, eski hafif meşrepliklerini kesinlikle bırakmıştır herhalde,’ diye düşünüyor, nereden çıkardığını kendisinin de bilmediği, ama doğruluğuna kesinlikle inandığı bir özdeyişi tekrarlayarak, ‘Allame kadınların gönül serüvenine kapıldıkları hiç görülmemiştir,’ diyordu kendi kendine. Buna rağmen ne tuhaftır ki, Boris’i karısının salonunda her görüşünde (Boris de oradan hiç eksik olmuyordu), bu Piyer üzerinde fiziksel bir etki yaratıyordu: Piyer’in kolları, bacakları âdeta uyuşuyor, düşünüş ve davranış özgürlüğünü yitirmiş gibi oluyordu adam.

‘Ne tuhaf bir antipati bu,’ diye düşünüyordu, ‘oysa bir zamanlar ne kadar da hoşlanırdım ondan.’

Sosyete dünyasının gözünde Piyer, tam bir çelebiydi – seçkin bir hanımefendinin, çevresinde olup bitenlere göz yuman zeki ama biraz kaçık kocası, başkalarına zarar vermemekten başka bir şey düşünmeyen iyi yürekli, harika bir adamcağız. Oysa beri yanda, Piyer’in ruhunun derinliklerinde içinden çıkılması zor, karmaşık gelişmeler bir oluşum hâlinde hep süregelmekte ve bu gelişmeler yoluyla Piyer bazı şeylerin anlamına varabilmekte bazen manevi kuşklara düşüp, bazen de sevinmekteydi.

X

Güncesini tutmayı sürdüren Piyer bu dönemde defterine şunları yazmıştı:

24 Kasım

Sabah sekizde kalktım, Kitabı Mukaddes’i okudum, sonra işe gittim. (Piyer, velinimetî Osip Alekseyeviç’in öğüdüne uyarak devlet memurluğuna girmiş, komisyonlardan birinde görev almıştı.) Öğle

* Mavi çorap: Gereğinden çok okumuş, her şeyi bilir geçinen, özellikle edebî bilgisiyle övünen hanımları anlatmak için kullanılan bir deyimdir; “allame kadın” denilebilir. –çev.

yemeğine eve dönüp, yemeği yalnız başıma yedim. Kontesin yanında hoşlanmadığım birtakım konukları vardı. Yemeğimi yerken de, içki-mi içerken de ölçüyü kaçırmadım, ondan sonra da oturdum, biraderler için bazı notlar çıkardım. Akşamüstü aşağıya salona indim ve onlara B. için uydurulan fıkrayı anlattım; salonda bulunanların kahkahadan kırıldıklarını görünce, yanlış bir iş yaptığım kafama dank etti.

Huzur ve mutluluk içinde gireceğim yatağıma. Ulu Tanrım, senin yolunda yürüyebilmem için bana yardımcı ol ki, 1) Sükûnet ve teenni ile öfkenin üstesinden gelebileyim, 2) nefsimi tutarak ve tiksinti duyarak şehveti yenebileyim, 3) a. devlet hizmetinden, b. aile işlerinden, c. arkadaş ilişkilerinden, d. kendi mali durumumu ilgilendiren işlerden el çekmeksizin bu dünyanın gürültü patırtısından uzak durabileyim.

27 Kasım

Geç kalktım. Uyandığım hâlde, tembelliğin çekiciliğine karşı koya-mayarak yatmaya devam ettim. Ey Ulu Tanrım, bana yardım et, bana senin yolunda yürüyebilecek gücü ver! Kitabı Mukaddes'i okudum, ama pek hakkını vererek değil. Urusov birader geldi, onunla havadan sudan konuştuk. Çar Hazretlerinin yeni tasarılarını anlattı bana. Tam bunları eleştirmeye başlayacaktım ki, kendi koyduğum ilkeler ve veli-nimetimin sözleri aklıma geldi. 'Gerçek bir mason, kendisinden devle-te hizmet etmesi istendiği zaman canla başla çalışır, hizmeti istenme-diği zaman da bir kenara çekilip seyirci kalır, ama hiç ağzını açmaz.' Benim en büyük düşmanım, şu dilim zaten. G. V. biraderle, O. birader ziyaretime geldiler, onlarla, biraderler arasına yeni katılacak bir üye-nin masonluğa hazır edilmesi süreci üzerine bir ön görüşme yaptık. Muhakkiklik görevini bana veriyorlarmış. Zayıf olduğum, bu göreve layık olmadığım kanısındayım. Daha sonra, yorumlar konusuna geçip şunlar üzerinde durduk: Tapınağın yedi sütunu ile yedi basamağı, yedi bilim, yedi sevap, yedi günah, Ruhulkudüs'ün yedi armağanı. Birade-rimiz O. çok güzel konuştu. Akşamüstü yeni üyenin kabul töreni yapıldı. Tören salonunu yeni baştan dekore ettirdiğimiz için, bu tören çok şatafatlı geçti. Kabul ettiğimiz yeni üye Boris Drubetskoy'du. Kefili de, muhakkiki de ben oldum. Karanlık odada onunla baş başa kaldığımız

süre boyunca yüreğimi tuhaf bir duygunun kemirdiğini hissettim hep. Ona karşın nefret beslediğimi fark ettim, bu duygumu yenmeye çalıştım, ama boşuna. Sırf ona duyduğum bu nefretten ötürü, inadına onu kötülüklerden korumak, hak yoluna çekmek geldi içimden. Gelgelelim, onun niyetinin kötü olduğu düşüncesi bir kez kafama girmiş, çıkmıyordu. Locaya sırf nüfuzlu biraderlerle tanışıp, onların nüfuzundan yararlanmak için girmek istediğini sezer gibiydim. N. ve S.'nin locamıza üye olup olmadığını bana birkaç kez sorması (tabii, benim bu sorularına cevap vermeme olanak yoktu) gerçeği ve benim gözlemlerime göre manevi gelişmeyi düşünemeyecek kadar sosyete yaşamını seven, bu sosyete insanlarıyla birlikte bulunmaktan haz duyan, dolayısıyla da cemiyetimize saygı duyamayacak yapıda bir adam oluşu dışında, ondan kuşkulanmamı gerektirecek başkaca bir neden bulunmamakla birlikte, yine de bana samimi değilmiş ve o karanlık hücrede baş başa kaldığımız sürece söylediklerime hep sinsi sinsi, hor görürcesine gülümsüyormuş gibi geldiği için, elimde onun göğsüne dayalı tuttuğum kılıcı gerçekten batırmak isteğini duydum hep. Güzel bir konuşma yapamadığım gibi, kuşkularımı da biraderlere ve Üstadı Muhterem'e açıkça söyleyemedim. Ey Doğanın Yüce Mimarı, bu yalan dolan labirentinden kurtulup doğru yolu bulabilmem için Sen bana yardım et!

Bundan sonra defterde üç sayfa boş bırakılarak şunlar yazılmıştı.

Birader V. ile baş başa uzun ve öğretici bir konuşmamız oldu. Birader A.'ya asla sırt çevirmememi öğütledi bana. Layık olmadığım hâlde, bana bazı açıklamalarda bulundu: Dünyayı yaratanın adı *Adonai*'dir.* Her şeyi yönetenin adı *Elohim*'dir!** Üçüncü ad, ağza alınması caiz ol-

* Adonai (İbranice Rab anlamına gelen Adon sözcüğünün çoğulu): İbranilerde ağza alınamayacak kadar kutsal bir kavram sayılan ve İbranice JHVH diye ifade edilen Yaradan kavramı karşılığı olarak gerek kutsal kitap okunmasında gerek dualarda kullanılan sözcüktür. Aynı zamanda, Teslis'in (Kutsal Üçleme) ikinci kişisi olan Mesih'i ifade eder. İbranice JHVH sözcüğü ise, Eski Ahit'in İngilizceye ve başka dillere çevirisi sırasında türetilen uydurma Jehovah (Yehova) biçimini almıştır. -çev.

** Elohim (Dinsel törenlerde Elokem olarak kullanılır): İbranilerin Tanrı'ya verdikleri bir başka ad olup, İncil'in eskilere ait bazı pasajlarında, özellikle de Eski Ahit'in ilk beş kitabında (Musa'nın beş kitabı: Tekvin, Çıkış, Levil'ler, Sayılar ve Tesniye) geçer. -çev.

mayıp, 'Hepsi' anlamına gelen addır. Birader V. ile yaptığım konuşmalar beni erdem yolunda aydınlatıyor, güçlendiriyor, bana destek oluyor. Onunla birlikteyken bütün kuşkularım yok oluyor. Dünyevi bilimlerin zavallı öğretileriyle, her şeyi kucaklayan bizim kutsal öğretimimiz arasındaki belirgin ayırımı iyice görebiliyorum. Beşerî bilimler bir şeyi anlayabilmek için onu lime lime eder, çözümlemek istediği şeyi parçalar. Bizim cemiyetimizin kutsal biliminde ise her şey birdir ve her şey canlı hâliyle bir bütün olarak algılanır. Kutsal Teslis (Üçleme) –yani üç ana cevher– kükürt, cıva ve tuzdur. Kükürtün hem yağlı, hem yanıcı özelliği vardır; tuzla yan yana gelince, ateş alıcı özelliği dolayısıyla tuzda birleşme eğilimin doğmasına neden olur ve tuzun bu eğilimi sayesinde cıvayı kendine çekip tutar, onunla birlikte başka maddeler oluşturur. Cıva sıvı, uçucu, ruh gibi bir özdür, bunların üçü Mesih'i, Ruhulkudüs'ü ve onu simgeler.

3 Aralık

Geç kalktım, Kitabı Mukaddes'i okudum, ama zerre kadar duygulanmadım. Bunun üzerine alt kata indim, büyük salonda bir aşağı bir yukarı gezinmeye başladım. Meditasyon yapmak istiyordum, oysa imgelemim bana oyun oynayıp, dört yıl önce geçen bir olayı aklıma getirdi. Moskova'daki düellodan sonra Dolohov, bir karşılaşmamızda bana, karımdan kurtulduktan sonra artık herhalde huzura kavuşmuş olacağını umduğunu söylemişti. O zaman ona verecek cevap bulamamıştım. Bugün salonda dolaşırken o görüşmenin ayrıntılarını hatırladım ve öç alma hırsıyla en ağır, en yaralayıcı lafları bulup içimden veriştim Dolohov'a. Gözü kararmış bir hâlde öfkenin tutkusuna kapıldığımı fark edince aklım başıma geldi de ancak ondan sonra kendimi toparlayıp bu öç alma düşüncesini kafamdan uzaklaştıradım; yalnız, bu öç alma duygumdan ötürü hiç de pişman olmuş değilim. Biraz sonra Boris Drubetskoy geldi, başından geçen çeşitli serüvenleri anlatmaya başladı. Gelmesinden ötürü kızdığım için ağır bir söz söyledim ona. O da karşılık verdi. Tepem attı, tatsız, hatta ağza alınmayacak bir sürü laf söyledim. O sustu, hiç karşılık vermedi. Bense neden sonra kendime gelebildim, ama artık olan olmuştu. Tanrım...

Bu adamla benim geçinebilmem olanaksız. Bunun biricik nedeni de benim kendini beğenmiş olmamdır. Kendimi ondan üstün tutmakla, aslında ondan daha kötü bir insan hâline geliyorum; çünkü o benim kabalıklarına uysalca katlanırken, ben onu hor görmeyi sürdürüyorum. Ey Ulu Tanrım, sen bana yardım et de onun yanındayken kendi kötülüğümü hatırlayıp, bu adama iyilikle davranabileyim. Yemekten sonra içim geçti, tam dalarken sol kulağıma bir sesin açık seçik, “Günün geldi!” dediğini duydum.

Düşümde karanlıkta yürüdüğümü, böyle yürürken birdenbire köpeklerin çevremi sardığını gördüm. Köpeklerle aldırmandan yoluma devam ettim. Köpeklerden ufak bir tanesi birden saldırıp sol baldırıma dişlerini geçirdi, tuttuğu yeri de bırakmadı bir daha. Baldırımı bırak-sın diye ben bu köpekle boğuşur, ellerimle onu itmeye çalışırken, daha berikini uzaklaştıramadan bu sefer daha iri bir köpek göğsüme atlayıp dişlerini geçirdi. Bunu savurup attım, ama ondan da iri bir köpek geldi üzerime bu kez ve başladı dişlemeye. Köpeği yakaladığım gibi havaya kaldırdım, ama ben onu kaldırdıkça, o irileşiyor, kaldırdıkça ağırlaşı-yordu. Derken, birdenbire biraderimiz A. ortaya çıkıp beni kolumdan tuttu, bir eve doğru götürdü. Bu eve girebilmek için dar bir kalasın üstünden geçmek gerekiyordu. Daha kalasa adımımı atar atmaz kalas eğriliverdi ve ayağımın altından gitti; son anda ellerimi uzatarak tepesine tutunabildiğim bir duvara tırmanmaya çalışırken buldum kendimi. Zor bela kendimi duvarın üstüne kadar çekip, gövdem bir yanda, bacaklarım öbür yanda sarkarak asılı kaldım. Başımı kaldırıp sağıma solumabakınınca, biraderimiz A.’nın da duvarın üstünde oturduğunu, eliyle bana bir yeri gösterdiğini gördüm. Gösterdiği yana bakınca da, iki yanı ağaçlıklı bir yoldan girilen kocaman bir bahçe, bahçenin içinde de büyük ve çok güzel bir yapı gördüm. Uyandım. Ey Ulu Tanrım, Ey Doğanın Yüce Mimarı, tutkularımın simgesi olan bu köpeklerden, hele hepsinin yırtıcılığını kendinde birleştiren o sonuncusundan kurtulmama ve düşümde görmeyi bana nasip eylediğin erdem tapınağına girmeme yardım et.

Bir düş gördüm; Osip Alekseyeviç evime gelmiş oturuyormuş, ben de büyük bir sevinçle onu ağırlamaya çalışıyordum. Odadaki başka biriyle de hiç durmadan gevezelik ediyordum bir yandan da. Derken, benim böyle gevezelik etmemden Osip Alekseyeviç'in hoşlanmayacağını akıl ederek yanına gidip onu kucaklamak istiyordum. Ama tam onun yanına gidince bir de ne göreyim? Osip Alekseyeviç'in yüzü gitmiş, başka yüz gelmiş yerine; tamamıyla gençleşmiş bir yüz. Bu arada da bana duyamayacağım kadar alçak sesle bir şeyler, cemiye-timizin öğretilerinden bazı bölümler söylüyor. Bu sırada, nasıl oluyorsa, hep birlikte odadan dışarı çıkmışız biz. Burada, çok acayip bir olay geçiyor: Onunla yerde yan yana oturuyor ya da yatıyoruz, o da bana bir şeyler anlatıyor, ama ben düşümde, ona olan bağlılık duygularımı belli etmek isteğiyle ve onun söylediklerini hiç dinlemeksizin, kendi iç benliğimi gözümün önünde canlandırıyor, Tanrı'nın, içimdeki iyi insanı kutsadığını düşünüyorum. Gözlerim yaşıyor, bu gözyaşlarını Osip Alekseyeviç de fark etti diye seviniyorum. Ama o sinirlenip benimle konuşmaktan vazgeçerek yerinden fırlıyor, ayağa kalkıyor. Büyük bir şaşkınlık geçirerek, yoksa söyledikleriyle ilgilenmedim diye mi kızdığını soruyorum. Bana hiç cevap vermeden, sevecen bir bakışla bakıyor ve o anda kendimizi benim yatak odamdaki iki kişilik karyolanın yanında buluyoruz. O yatağın kenarına uzanıyor, ben de onu sevip okşama isteğiyle yanıp tutuşarak onun yanı başına uzanıyorum. O zaman Osip Alekseyeviç bana, "Doğru söyle bakayım, senin en büyük zaafın nedir?" diye soruyor. "Ne olduğunu biliyorsun değil mi? Bana kalırsa, bal gibi biliyorsun!" Sonra karşısında utanarak, en büyük zaafımın tembellik olduğunu söylüyorum. İnanmadığını belli etmek için başını iki yana sallıyor. Ben daha beter utanarak, bu evde karımla birlikte oturduğum hâlde onunla karı koca hayatı yaşamadığımı söylüyorum. Buna karşılık o da bana, bir kadının, kocasının okşayışlarından yoksun bırakılmaması gerektiğini söylüyor, bunun görevim olduğunu hatırlatıyor. Bense utandığımı söylüyorum, söylediğim anda da düş orada kesiliyor. Aklımda İncil'den bir ayetle uyandım: 'Hayat onda idi ve hayat insanların nuru idi. Nur karanlıkta parlar idi ve karanlık onu

anlamadı.* Osip Alekseyeviç'in yüzü gencecik ve nur içinde görünmüştü düşümde. Aynı gün velinimetimden bir mektup aldım; mektubunda bana evlilik kurumunun yükümlüklerinden söz ediyordu.

9 Aralık

Beni yürek çarpıntısıyla uyandıran bir düş gördüm. Moskova'daki evimde, büyük oturma odasında oturuyordum; salona açılan kapıdan içeriye Osip Alekseyeviç giriyor. Görür görmez onun yeniden dünyaya geldiğini anlıyor, ona doğru koşuyorum. Onu kucaklıyor, sarılıp ellerini öpüyorum, o da bana şöyle diyor: "Yüzümün tamamıyla değiştiğini fark ettin mi şimdi?" Hâlâ kollarımın arasında tuttuğum Osip Alekseyeviç'e bakıyor ve yüzünün gençleştiğini, görünüşünün çok değiştiğini, ama başında hiç saç olmadığını görüyorum ve düşümde ona, 'Bir yerde karşılaşsaydık sizi tanırdım?' diyorum ve dediğim anda, Ben şimdi doğruyu mu söyledim? diye düşünüyorum. Derken, birdenbire Osip Alekseyeviç'in cenaze gibi yerde yattığını görüyorum; sonra yavaş yavaş kendine geliyor, ikimiz birlikte büyük çalışma odasına giriyoruz. En büyük boy parşömen kâğıtlarından, koskoca bir el yazması kitap var elinde. Düşümde ona, 'Bunu temize çeken benim,' diyorum, o da bana başını hafifçe öne eğerek karşılık veriyor. Kitabı açıp bakıyorum; bütün sayfalarında çok güzel resimler var. Düşümde, bütün bu resimlerin, insan ruhunun sevgisiyle birlikte yaşadığı serüvenleri simgelediğini anlıyorum. Resimlerden biri, saydam vücutlu bir bakirenin saydam giysiler içinde bulutlara doğru yükselişini gösteriyor. Ben yine düşümde, bu resmin 'Neşideler Neşidesi'ni** simgelediğini hemen anlıyor, aynı zamanda ona göz atmakla kötü bir iş yaptığımı hissediyor, ama yine de gözlerimi bir türlü ondan ayıramıyorum. Ey ulu Tanrım, yardımcı ol bana! Yarabbi, beni terk etmeyi dilediğin için terk ediyorsan, irade senindir; ama eğer terk edişinin nedeni ben isem, bana ne yapmam gerektiğini öğret. Benden büsbütün yüz çevirir, beni bu günahkâr hâlimle bırakırsan mahvolurum.

* Kitabı Mukaddes'in Yeni Ahit (İncil) bölümü; Yuhanna'ya göre İncil'in 1. Babı; 4. ve 5. ayetler. -çev.

** Kitabı Mukaddes'in Eski Ahit (Tevrat) bölümünde, "Neşideler Neşidesi". Bölüm, "Nedişedeler neşidesi; Süleyman'ındır," diye başlayıp, cismani aşkı anlatır. -çev.

Rostov'ların mali durumları, köyde geçirdikleri iki yıl içinde düzelmemişti. Gerçi, Nikolay Rostov verdiği karara hâlâ bağlıydı ve alayı da zaten fazla para harcama olanağı bulunmayan ücra bir yerde bulunduğundan, az bir parayla geçinip gidiyordu, ama Otradnoye'dekilerin yaşayış biçimleri dolayısıyla, hele de Mitenka'nın para işlerini yönetiş biçimi yüzünden önu bir türlü alınamayan borçlar yıldan yıla kabardıkça kabarıyordu. Buna bir çözüm bulmak için devlet hizmetine girmekten başka çare kalmadığını gören İhtiyar Kont bir iş aramak, aynı zamanda da, kendi deyimiyle "zavallı kızcağızlarının" son bir kez gönüllerini hoş etmiş olmak için evini Petersburg'a taşımıştı.

Rostov'ların Petersburg'a gelişlerinden kısa bir süre sonra da Berg, Vera'ya evlenme teklifinde bulundu ve teklifi kabul edildi. Moskova'dayken, Rostov'lar sosyetenin kaymak tabakası içinde yer alır, bu konuyu düşünmeye bile değer saymazlardı, oysa Petersburg'da karışık bir çevre ve ait oldukları yer bakımından bir belirsizlik içinde buldular kendilerini. Petersburg'da taşralı sayıldıkları için, Moskova'dayken konuklarının hangi çevreden olduklarını sormaya bile gerek görmeyen Rostov'ların evinde bedavadan yiyip içmeye gelen aynı kişiler, şimdi burada evlerine adım atmaz olmuşlardı.

Rostov'ların Petersburg'daki evleri de, sofraları da, tıpkı Moskova'da olduğu gibi herkese açıktı; sofralarında değişik tabakalardan, çeşit çeşit insanın bir araya geldiği çok görülürdü: Otradnoye'den taşralı komşular; kızlarını da peşlerine takıp getirmiş, hâlleri vakitleri yerinde olmayan taşralı eşraftan yaşlı beyler; eski nedimelerden Madam Peronski; Piyer Bezuhov ve taşradaki ilçe posta müdürünün Petersburg'da devlet memurluğu yapan oğlu vb. Rostov'ları Petersburg'a gelir gelmez sık sık ziyaret etmeye başlayan en yakın dostları arasında şunlar da vardı: Boris, Kontun sokakta rastlayıp kolundan sürükleye sürükleye evine getirdiği Piyer ve evlerinden hemen hemen hiç çıkmayarak, -evlenme teklifi yapmaya hazırlanan genç bir adamın gösterebileceği- en yakın

ilgiyi evin büyük kızı Kontes Vera'ya gösterip, etrafında pervane olan Berg.

Berg'in –bir yandan da hiç gereği olmadığı hâlde kılıcını sol elinde tutarak– Austerlitz'de yaralanan sağ elini herkesin gözüne sokarcasına göstermesi boşa gitmemiştir. Önüne geleni yakalayıp hikâyesini âdeta zorla onlara dinleten Berg ne yapmış etmiş, olayı önemli göstermeyi de öyle güzel becermişti ki, sonunda herkes onun gerçekten de yararlık gösterdiğine inanmış ve bunun sonucunda Berg, Austerlitz'deki yiğitliğine karşılık iki adet liyakat maddyası almıştı.

Berg, Finlandiya savaşında da bir yolunu bulup kendini göstermeyi başarmıştı. Başkomutanın yanı başındaki yaveri öldüren şarapnel parçasını alıp, komutanına götürmüştü. Austerlitz'den sonra yaptığı gibi yine her önüne gelenin yakasına yapışıp, sanki çok önemli bir şeymiş gibi hep bu olayı anlattığı için millet onun gerçekten de önemli bir iş yaptığı kanısına varmış, sonuçta Finlandiya savaşı da Berg'e iki nişan kazandırmıştı. 1809 yılına gelindiğinde Berg artık göğsü madalyalarla dolu bir Muhafız yüzbaşısı olarak, Petersburg'da bazı yağlı görevler kapmış bulunuyordu.

Her ne kadar bazı kuşkucu insanlar, Berg'den söz açılıp, onun meziyetleri dile getirildiği zaman bıyık altından gülüyor idiyse de genç yüzbaşının görevlerini kusursuz yerine getirmek için canla başla çalışan, yiğitliğiyle amirlerinin gözüne girmiş, yeri sağlam, sosyete içinde geleceği parlak, akli başında bir subay olduğu da inkâr edilemezdi doğrusu.

Dört yıl kadar önce Moskova'daki bir tiyatronun *parterre*'in de* bir Alman silah arkadaşına rastlayan Berg ona Vera'yı işaret ederek kulağına Almanca şöyle fısıldamıştı: "*Das soll mein Weib werden.*"** Dedikini gerçekleştirmeyi de o anda, oracıkta kafasına koymuştu. Petersburg'da, Rostov'ların durumuyla kendi durumu üzerine iyice düşünüp taşındıktan sonra, artık evlenme teklifini yapma zamanının geldiğine karar vermişti.

* Fr. Parter. Tiyatroda, alt katta sahneye yakın koltukların bulunduğu bölüm. –çev.

** Alm. "Bu kız benim karım olacak." –çev.

Yaptığı evlenme teklifini Rostov'ların önce biraz ikircilikli karşılamarı Berg açısından doğrusu hiç de gurur verici olmamıştı. Adı sanı duyulmamış, Livonyalı* bir aristokratın oğlunun Kontes Rostova'yı istemeye kalkması önce tuhaflarına gitmişti, ama Berg'in karakterinin en belirgin özelliği olan ve bencilliğinde bile ortaya çıkan o safça iyi niyeti sonucu, Rostov'lar da ister istemez, 'Her işte bir hayır vardır; madem kendisi bu kadar inanıyor, öyleyse bu işin sonu da hayra çıkar,' diye düşündüler. Ayrıca, Rostov'ların mali durumları o kadar kötüleşmişti ki, damat adayının bunu fark etmemiş olmasına imkân yoktu. Ama asıl önemlisi, Rostov'ları asıl düşündüren sorun, güzelliği inkâr edilmese de, Vera artık yirmi dört yaşına geldiği ve sosyetenin içinde görünmediği yer kalmadığı hâlde, hâlâ bir isteklisinin çıkmamış olmasıydı. Böylece, evlenme teklifi kabul edildi.

Berg, (sırf herkesin bir arkadaşı olması gerekir diye düşündüğü için "arkadaşım" dediği) bir arkadaşına, "Bak şimdi, durum şu," dedi, "ben bu işi en ince noktasına kadar hesaba kitaba vurdum; zaten, zor durumda kalacağımı bilsem, hele düşünüp taşınmadan, hiç kalkışmazdım evlenmeye. Oysa tam tersine, her şey sağlama alınmış durumda şimdi. Annemle babamın geçim derdi yok artık – Ostsee eyaletlerinde** topraklardan bir miktar icar ayarladım onlara.*** Maaşım Petersburg'da bana yettiğine göre karımın drahoması ve benim becerikliliğim sayesinde gül gibi geçinir gideriz. Onunla parası için evleniyor değilim –böyle şeyleri görgülü insanlara yakıştıramam– ama bence, karı da koca da kendi paylarına düşen katkıyı ortaya koymalıdır. Benim bir

* Livonya (Livonia): Livland'ın Latinceleştirilmiş adıdır. Almanlar 12. yüzyılda Litvanya'nın kuzeyine düşen Baltık kıyılarının doğusundaki topraklarda ilk kez Liv'ler denilen (Fin-Ugri ırkından) bir kavimle karşılaştıkları için buraya o adı vermişlerdi. Bu ad, geniş anlamıyla bugünkü Letonya ve Estonya'nın tümünü içine alan bölgeyi ifade eder. –çev.

** Ostsee Eyaletleri: Bununla, Baltık eyaletleri anlatılıyor. –çev.

*** On dokuzuncu yüzyıl boyunca Çarlık Rusya'sı Baltık eyaletlerindeki hazine arazilerini kiraya verir, yine bu arazilerden belirli bir bölümünün "icarını" ya da başka bir deyimle "intifa hakkını" yararlığı görülen kişilere ve daha çok da "iltimaslı kişilere" "aralık" olarak dağıtırdı. –çev.

mesleğim var elimde, onun da epeyce tanıdıkları ve ufak da olsa bir geliri. Eee, bu zamanda az şey sayılmaz, değil mi ama? Asıl önemlisi de herkesin saydığı, alımlı bir kızdır, üstelik bana tutkun...”

Berg kızarak gülümsedi ve şöyle sürdürdü: “Ben de onu seviyorum, çünkü hem çok akli başında hem de çok iyi huylu. Oysa kız kardeşi, aynı ana babadan geldikleri hâlde bambaşka bir insandır; huysuzun, geçimsizin biridir, o kadar zeki de değildir. Öyle bir... ne bileyim işte... Hoşlanmıyorum ondan... Ama benim sözlüm... Her neyse, sen de zaten bize,” dedi ve tam “yemeğe” diyecekken akli başına gelip lafı çevirerek, “çaya geliyorsun,” diye tamamladı cümlesini. Ardından da dilinin hızlı bir itişiyile, dudaklarının arasından, bunca düşünüyü kurduğu mutluluğun simgesini oluşturan halkanın dumandan örneğini savurdu.

Berg’in evlenme teklifini önce ikircikli karşılayan ana baba Rostov’lar, karar verildikten sonra, bu gibi durumlarda her ana babanın yapacağı gibi, sevinç gösterileriyle birbirlerini kutlamaya giriştiler. Ne var ki, sevinçleri içten değil, sadece görünüşü kırtarmak içindi.

Bu evlenme işi yüzünden karı koca neredeyse birbirlerinin yüzüne bakamaz hâlde gelmişlerdi. Vera’ya yeterince sevgi göstermedikleri, ondan kurtulmaya dünden hazırmış gibi davrandıkları için vicdan azabı çekiyorlardı âdeta. Ailede bu konu yüzünden en çok üzülen kişi de İhtiyar Konttu. Neden bu kadar üzüldüğü sorulacak olsa belki kendisi buna cevap veremeyebilirdi, ama üzüntüsünün temelinde mali zorluklar yatıyordu. Elinde kaç para kaldığını ya da borçlarının nereye ulaştığını kesinlikle bilemediği gibi, Vera’ya drahoma olarak ne kadar ayırabileceğini de bilebilecek durumda değildi adamcağız. Kızlarının doğumlarında her birine drahoma olarak üçer yüz toprak kölesiyle birlikte birer yurtluk ayırmıştı. Ne var ki, bu yurtluklardan biri çoktan satılmıştı, öteki de ipotekliydi; ipotek faizi ise öyle bir rakama ulaşmıştı ki, artık bu yurtluğun da satılması kaçınılmaz olmuştu; dolayısıyla bu yurtluğu da Vera’ya verebilme olanağı yoktu. Elde de para kalmamıştı.

Berg'le Vera'ya söz kesmelerinin üzerinden bir ay geçtiği, nikâha topu topu bir hafta kaldığı hâlde Kont drahoma konusunda hâlâ bir çare düşünebilmiş değildi; bugüne kadar da karısına bu konuyu hiç açmamıştı. Kontun aklına kâh Ryazan'daki yurtluğu Vera'nın üzerine yapmak geliyor, kâh ormanlarını satmayı, kâh senet karşılığı borç almayı düşünüyordu.

Nikâha birkaç gün kala Berg sabah erkenden Kontun çalışma odasına geldi, tatlı bir gülümseme ve saygılı bir tavırla, gelecekteki kayınbabasından, Vera'ya drahoma olarak ne kadar verileceğini bildirmesini rica etti.

Bu soruyla karşılaşmayı çoktandır bekleyen Kont o kadar rahatsız oldu ki, hiç düşünmeden, aklına ilk gelen şeyi söyledi:

“Bakın işte, bu konuyu kendinize böyle iş edinmenize sevindim doğrusu; memnun edeceğiz sizi, memnun edeceğiz...”

Sonra da, konuşmayı burada kapatmak istediğini belirtmek ister gibi kalkıp Berg'in omzunu tapışladı. Oysa Berg, hiç oralı olmaksızın tatlı tatlı gülümseyerek, eğer Vera'ya ayrılacak drahomanın miktarı kendisine bildirilmez ve yarısı peşin olarak verilemezse, nişanı bozmak zorunda kalacağını söyledi.

“Çünkü siz de hak vereceksinizdir ki, Sayın Kontum, karımı geçindirebilecek belirli bir geliri sağlama almadan evlenirsem, iğrenç bir davranış olur bu...”

Kont, daha başka isteklerle karşılaşmamak, beri yandan da cömertliğine gölge düşürmemek kaygısıyla, Berg'e seksen bin rublelik bir borç senedi vereceğini söyleyerek konuşmayı sona erdirmek istedi. Berg tatlı tatlı gülümsedi, Kontu omzundan öptü, arkasından da çok minnettar olduğunu, ama nakit otuz bin ruble eline sayılmadan yeni bir yaşam kurma hazırlığına girişemeyeceğini bildirdi. “Ya da, hiç değilse yirmi bin rublecik, Kont Hazretleri,” diye ekledi. “Gerisi için de altmış bin rublelik senet verirsiniz.”

Kont, acelesi varmış gibi hızlı hızlı konuşarak, “Peki peki, tamam!” dedi. “Yalnız, özür dilerim ama dostum, yirmi bin ruble nakit üstüne size yine seksen bin rublelik senet vereceğim ben; itiraz istemem! Hadi, öpün bakayım beni!”

Nataşa on altısını doldurmuş, 1809 yılı da –yani, Nataşa’nın bundan dört yıl önce Boris’le öpüştükten sonra, parmaklarıyla sayıp bulduğu yıl– gelip çatmıştı. O öpüşmelerinden sonra Boris’i bir daha hiç görmemişti Nataşa. Sonya’yla ya da annesiyle konuşurken Boris’le ilişkisinden söz edilecek oldu mu, gayet rahat bir tavırla, aralarındaki ilişkinin geçmişte kalan ve çoktan unutulmuş çocukça şeyler olduğunu, üzerinde durmaya bile değmeyeceğini söylüyordu. Ama içinden, Boris’le birbirlerine verdikleri sözün sadece bir şaka mı, yoksa bağlayıcı bir söz mü olduğu sorusu onu hep üzüyordu.

Boris, 1805 yılında orduya katılıp Moskova’dan ayrıldığından beri Rostov’ları görmemişti. Birkaç kez Moskova’ya geldiği ve Ot-radnoye yakınlarına yolu düştüğü hâlde hiç Rostov’lara uğramamıştı.

Nataşa zaman zaman Boris’in onu artık görmek istemediği düşüncesine kapılıyor, Boris’ten söz açılınca büyüklerinin üzgün bir tavır içine girmeleri de onun bu kuruntusunu doğruluyordu.

Ne zaman Boris’in adı geçecek olsa, Kontes, “Eee, eski dostlar hatırlanmaz oldu artık,” derdi.

Anna Mihailovna da artık onlara eskisi kadar sık uğramıyordu; kendini Rostov’lardan çekmiş gibiydi. Kadına bir büyüklenme gelmişti; ne zaman Boris’in adı geçse kadın hemen büyük bir heyecanla atılır, oğlunun meziyetlerini, mesleğindeki başarılı yükselişini anlata anlata bitiremezdi. Rostov’lar Petersburg’a gelince, Boris onları ziyarete gitti.

Arabası Rostov’ların evine yaklaşırken oldukça heyecanlıydı. Anıları arasında en romantik yeri Nataşa tutuyordu çünkü. Ama yine de evlerine giderken, çocuklukta içilmiş bir andın her iki taraf için de bağlayıcı sayılamayacağını gerek Nataşa’ya gerek ana ve babasına açıkça hissettirmeye kesinlikle kararlıydı. Kontes Bezuhova’ya yakınlığı sayesinde yüksek sosyete de kendine parlak bir yer edinmişti; yüzde yüz güvenini kazandığı çok önemli bir devlet adamının koltuğu altında askerlik mesleğinde yükseklerle

tırmanmış bulunuyordu ve şu sıralarda, Petersburg'un en zengin mirasyedi hanımlarından biriyle evlenme tasarıları vardı kafa-sında; bu tasarısının kolaylıkla gerçekleşmemesi için de bir neden görünmüyordu ortada. Boris misafir salonuna girdiğinde Nataşa kendi odasındaydı. Boris'in geldiği haber verilince deliler gibi koştu salona; gözleri sevinçle parlıyor, kıpkırmızı kesilmiş yüzündeki gülümseme, arkadaşlıktan öte duygular anlatıyordu.

Boris onu kafasında hep dört yıl önceki görüntüsüyle o kısa etekli entarisi içindeki, kıvrıcık kara buklelerinin altından gözleri ıslıl ıslıl parlayan, yüzünden çocuksu gülümsemesi hiç eksik olmayan hâliyle hatırlıyordu. Nataşa içeriye girince Boris'in yüzünde bir şaşkınlık ve hayranlık ifadesi belirdi. Onun yüzünde bu ifadeyi görmek de Nataşa'yı pek sevindirdi.

"Eee, senin o yaramaz eski oyun arkadaşını tanıyabildin mi bakalım?" dedi Kontes.

Boris, Nataşa'nın elini öptükten sonra, ondaki değişikliğe şaşı-rıp kaldığını söyledi. "Ne kadar da güzelleşmişsin böyle"

"Ya babamı nasıl buldun, yaşlanmış mı?" diye sordu Nataşa.

Nataşa oturdu ve annesiyle konuşmakta olan Boris'in lafını hiç kesmeden, sessiz sedasız çocukluk aşkının kahramanını incelemeye koyuldu. Büyük bir dikkatle kendisini inceleyen sevgi dolu bakışların ağırlığını üzerinde hisseden Boris bir iki kez gözlerini ona çevirdi.

Boris'in üniforması, mahmuzları, boyun bağı, saçlarını tarayış biçimi hepsi tam modaya uygun ve *comme il faut** idi. Nataşa'nın ilk ağızda fark ettiği, Boris'in bu tarafı olmuştu. Boris, Kontesin yanındaki koltukta hafifçe yan oturuyor ve sol eline derisi gibi uyan, belki de dünyanın en temiz eldivenini sağ eliyle ikide birde düzelterek Kontesle konuşuyordu: Petersburg sosyetesinin kaymak tabakasından eğlenceli anekdotlar aktarırken dudaklarını imbikten süzölmüş bir zarafetin ifadesi olarak tuhaf bir biçimde büzüyor, Moskova ve Moskova'daki ortak tanıdıklarla ilgili anılar

* Fr. "Dört başı mamur" anlamına gelen bir deyim. Sözcük anlamı: Olması gerektiği gibi. -çev.

canlandırıldığı zaman da belli belirsiz alaycı bir ifade takınıyordu. Petersburg aristokrasisinin kaymak tabakasından söz ederken Boris'in ikide birde falanca büyükelçinin balosuna ya da filanca-nın davetine katıldığını laf arasına sokuşturmasının altında belli bir amaç yattığından kesinlikle emindi Nataşa.

Boris konuştuğu sürece, Nataşa hiç ağzını açmadan, kaşlarının altından süzdü durdu onu. Boris de onun bakışından gittikçe daha fazla tedirgin oldu. Sık sık lafını kesiyor, dönüp dönüp Nataşa'ya bakıyordu. On dakika kadar oturmuş oturmamıştı ki, kalkıp eğilerek ev sahiplerini selamladı, gitmek için izinlerini istedi. O sorgulayan, o meydan okuyan, hafiften alaycı bakışlar hâlâ üzerine çevriliydi. Boris bu ilk ziyaretinden sonra Nataşa'yı eskisinden de çekici bulduğunu kendi kendine itiraf etmekle birlikte, bu çekiciliğe kapılıp duygusal hareket etmemesi gerektiği kararına vardı; çünkü hemen hemen hiç drahoması olmayan Nataşa ile evlenmeye kalkarsa meslek yaşamını mahvederdi, öte yandan, evlenmeye yanaşmadan eski ilişkilerini tazelemeye kalkışmak da onursuzca bir davranış olurdu. Bu yüzden, Nataşa'yı görmemeye karar verdi. Gelgelelim, bu kesin kararının üzerinden birkaç gün geçmeden yine uğradı, sonra da ziyaretlerini gitgide sıklaştırdı ve sonunda her gün gelmeye ve sabahtan akşama kadar Rostov'larda oturmaya başladı. Bu arada sık sık, Nataşa'yla bir anlaşmaya varması gerektiğini düşünüyor ve ona geçmişi unutmasını; her şeye rağmen, geçindirebilecek durumda olmadığı için kendisiyle evlenmesine izin veremeyeceklerini söylemeye niyetleniyordu. Ne var ki, aklından geçirdiklerini söylemeye de bir türlü dili varmıyor, bu konuyu açmaya bile yanaşamıyordu. Bir çıkınaza saplanıp kalan Boris'in bu çıkmazdan kurtulabilmesi her geçen gün biraz daha zorlaşıyordu. Kontese ve Sonya'ya göre, Nataşa hâlâ eskisi kadar âşıktı Boris'e. Gerçekten de Nataşa, Boris'in en sevdiği şarkıları söylüyor, ona albümünü gösteriyor, albümüne yazı yazdırıyor, geçmişten söz etmesine izin ver-meyip, delikanlıya bugünün güzelliğini hissettirmek için elinden geleni yapıyordu; Boris de söylemeye niyetlendiği şeyleri bir türlü söyleyemiyor, niçin hâlâ Rostov'lara gitmeyi sürdürdüğünü ya da

bu işin sonunun nereye varacağını kendi de bilmeksizin, her gün kafası karmakarışık olmuş bir hâlde dönüyordu evine. Elen'lerin evinden de ayağını kestiği için ondan her gün sitem dolu pusulalar alıyor, ama yine de günlerini Rostov'larda geçiriyordu.

XIII

Bir akşam, bukleli perukasını çıkarıp başına patiskadan gecelik takkesini, sırtına da jilesini geçiren Kontes, beyaz takkesinin altından saçının bir perçemi çıkmış hâlde seccadenin üstüne diz çökmüştü; iç çekerek ve arada bir iniltiye benzer sesler çıkararak akşam duasını ediyor, eğilip eğilip kalkıyordu. O sırada, annesi gibi sırtına bir jile geçirmiş ve saçlarını kâğıtlarla sarıp kıvrımış olan Nataşa çıplak ayaklarında terliklerle koşa koşa odaya girdi, Kontes kaşlarını çatarak başını arkaya çevirdi. Tam da, "Yattığım döşek bana teneşir olmasın Yarabbi," diyerek duasını bitirmek üzereyken Nataşa içeriye girmiş, Kontesin duasını bozmuştu. Yanakları al al olmuş, gözleri hevesli bir ışıkla parlayan Nataşa annesinin duada olduğunu fark ederek aniden hızını kesip durdu ve ani hız kesişi yüzünden kendini tutamayıp hafifçe öne doğru eğilirken de, 'Eyvahlar olsun!' der gibi dilinin ucunu çıkardı. Annesinin duasını sürdürdüğünü görünce ayaklarının ucuna basarak bale yapar gibi kısa adımlarla karyolaya gitti, minik ayaklarını hızla birbirine sürterek terlikleri ayağından çıkarıp bir hoplayışta, annesinin kendisine teneşir olmasından korktuğu yatağının üstüne çıktı.

Yüksek karyolada kalın bir kuş tüyü döşek, döşegin üstünde yukarıdan aşağıya doğru boyları büyüyen ve her biri değişik boyda, üst üste duran beş tane yastık vardı. Nataşa kendini yastıkların üstüne attı, kuş tüyü yatağın içine gömüldü, yuvarlanarak duvar tarafına gitti, yorganın altına girip dizlerini çenesinin altına doğru toplayarak büzüldü ve kıvrıla büküle yerine iyice yerleştikten sonra yorganı ayaklarıyla tekmeleyip, bir yandan da kıs kıs gülerek göz ucuyla annesini seyretmeye koyuldu. Duasını bitiren Kontes çatık kaşlı bir

suratla karyolaya yaklaştı, ama Nataşa'nın başını yorganın altında sakladığını görünce yine sevecenliği ağır basarak gülümsedi.

"Hadi bakayım, hadi ama artık!" dedi.

"Anneciğim azıcık konuşabilir miyiz? Ha?" dedi Nataşa. Hadi, bir kerecik gıdından öpeyim; bir kerecik şuradan, başka yok!" diyerek annesinin boynuna sarılıp gıdısından öptü.

Nataşa görünüşte çok hoyrat ve annesine karşı kaba olmasına rağmen aslında o kadar ince duygulu, o kadar da anlayışlı bir kızıydı ki, ne zaman böyle annesinin boynuna sarılsa bu işi annesinin canını yakmadan, onu üzmeden, incitmeden yapmasını becerirdi.

Kontes yastıklarını düzelterip, Nataşa'nın durulmasını bekledi; kızı yatakta birkaç kez daha döndükten ve yorganın altında yanı başında, kolları yorganın üstünde, yüzünde ciddi bir ifadeyle serildikten sonra, sordu:

"Eveet, bu akşamki konumuz nedir bakalım?"

Kont kulüpten eve dönmeden önce Nataşa'nın akşamları annesinin odasına yaptığı bu ziyaretler ana kızın en hoşlandıkları şeylerden biriydi.

"Bu akşamki konumuz mu? Ben seninle şeyi konuşacaktım."

Nataşa elini uzatıp annesinin dudaklarının üstüne bastırdı.

"Boris'i... Biliyorum, biliyorum," dedi ciddi bir tavırla. "Bildiğim için geldim zaten. Ne olursun, bir şeye söyleme, biliyorum ben."

"Yo, söyle söyle!" diyerek elini çekti. "Hadi anne, söylesene... Ne tatlı olmuş Boris, değil mi ama?"

"Nataşa, on altı yaşındasın artık. Senin yaşındayken ben evli barklı bir kadındım. Boris ne tatlı diyorsun. Evet tatlıdır, ben de onu kendi evladım gibi severim, ama sen neyin peşindesin?.. Niyetin nedir senin? Gördüğüm kadarıyla, oğlanın aklını başından almışsın..."

Kontes lafını bitirince başını çevirip kızının yüzüne baktı. Nataşa gözlerini dosdoğru karşıya, karyolanın maun sayvan ayaklarındaki sfenks oymasına diktiği için annesi onun ancak profilini görebildi. Kızının yüzündeki ifadenin ne kadar ciddi olduğunu görünce de şaşırdı.

Annesini dinlerken kafasından bir şeyler geçirmekte olan Nataşa, "Peki, ne olmuş yani?" dedi.

"Başını döndürmüşsün oğlanın, ama neye yarar? Ondan istediğin nedir senin? Onunla evlenemeyeceğini sen de biliyorsun."

Nataşa, konumunu değiştirmeksizin, "Niyeymiş o?" dedi.

"Çünkü Boris henüz çok genç, çünkü beş parasız, çünkü akrabamız olur... Çünkü sen ona âşık filan değilsin."

"Nereden biliyorsun?"

"Ben bilirim. Doğru değil bu senin yaptığın, canımın içi!"

"Ama ben istedikten sonra..." diye başlayacak oldu Nataşa.

"Bırak saçmalamayı artık," dedi Kontes.

"Ama benim isteğimin..."

"Nataşa, ben ciddiyim..."

Nataşa annesinin lafını bitirmesine fırsat vermedi. Kontesin iri elini tutup göğsüne doğru çekti, önce tersini, sonra da avucunu öptü, sonra yine tersini çevirip parmak diplerinin bir çıkıntısından, bir girintisinden sırayla öperek fısıllı fısıllı saymaya koyuldu: "Ocak, şubat, mart, nisan, mayıs... Anneciğim konuşsana, niye bir şey söylemiyorsun? Hadi konuş, ne olursun?" diye başını çevirip annesinin yüzüne baktı. Kontes besbelli ne söyleyeceğini unutmuş, sevecen bakışlarla kızını seyre dalmıştı.

"Böyle olmaz, yavrucuğum! Sizin ta küçüklüğünüzden beri arkadaş olduğunuzu herkes anlamaz; evimize girip çıkan delikanlılar aranızdaki ilişkinin böyle yakın olduğuna bakarak sonra senin hakkında önyargılı davranırlar. Üstelik Boris'e de boş yere eziyet yaptırmış olursun. Hem, belki tam da kendine uygun, zengin birini bulmuşken yarı deliye döndü oğlan."

"Deliye?" diye tekrarladı Nataşa.

"Bak, sana şimdi kendimden bir örnek vereyim. Benim bir kuzenim vardı..."

"Biliyorum! Kiril Matyeviç, ama o çok yaşlı!"

"Canım, eskiden yaşlı değildi ki. Bak, ne yapacağımı söyleyeyim sana Nataşa; Boris'i bir kenara çekip konuşacağım onunla. Evimize bu kadar sık gelmesin..."

“Gelmek istiyorsa, niçin gelmesin?”

“Bu işin sonunun olmadığını biliyorum da ondan...”

“Nereden biliyorsun? Olmaz anneciğim, sakın konuşayım deme! Ay, ne saçma!” dedi Nataşa; elinden oyuncağını almışlar gibi öfkelenmişti. “Pekâlâ, onunla evlenecek değilim, ama onun da benim de hoşuma gittiğine göre, varsın gelsin.” Nataşa gülümseyerek baktı annesinin yüzüne. “Evlenmece yok, yalnız öylesine işte,” diye ekledi.

“Öylesine nasıl olacakmış, yavrum?”

“Öylesine işte. İlle de onunla evlenmem gerekmez ki. Ama... İşte, öylesine”

“Öylesine, öylesine,” diye onun lafını tekrarlayan Kontes o yaşlı hâlinden hiç beklenmeyen bir kahkaha attıktan sonra, tüm gövdesi sarsıla sarsıla, katıla katıla gülmeye başladı.

“Amaan, gülmesene öyle, yeter!” diye bağırdı Nataşa. “Koskoca karyolayı sarsıyorsun, baksana! Vallahi tıpkı bana benzedin sen de; durup dururken makaraları koyveriyorsun... Dur bakayım...” diyerek Kontesin ellerini tuttu, serçe parmağının dibindeki çıkıntıyı öpüp, “haziran,” dedi ve öbür ele geçerek, “temmuz, ağustos,” diye öpmeyi sürdürdü. “Ama anne, söylesene; sahiden de çok mu âşık bana? Ne dersin? Sana da hiç bu kadar âşık olan çıkmış mıydı? Ne kadar da tatlı üstelik ne kadar tatlı, ne kadar tatlı. Ama tam benim beğendiğim tip sayılmaz – dapdaracık bir endamı var, tıpkı bizim yemek salonundaki ayaklı saat gibi... Anlamadın mı? *Dar*, canım, bildiğin *dar* işte – gri, açık gri...”

“Allah aşkına, neler saçmalayıp duruyorsun sen?” dedi Kontes. Nataşa’nın çenesi durmak bilmiyordu.

“Sahi söyle, anlamadın mı? Nikolay olsa anlardı... Şimdi, Bezuhov örneğin...* O mavi, koyu mavi ile kırmızı karışımıdır ve dört köşedir.”

Kontes gülerek, “Sen onunla da kırııştırıyorsun!” dedi.

* “Şimdi, Bezuhov örneğin... o mavi-koyu mavi ile kırmızı karışımı ve dört köşe.” Fizyoloji uzmanlarına göre sesler bazı insanlara, özellikle de gençlere birtakım renkler ve biçimler çağrıştırır; tıpkı teosofistlerin “ruh” kuramında kişiliklerin ve huyların ayrı ayrı renkleri olduğu gibi. –İngilizce çev.

“Yo, o farmasonmuş; öğrendim. O da tatlı, koyu mavi ve kırmızı karışımı... Sana nasıl anlatsam, bilmem ki?”

Kont, kapının arkasından, “Kontesçigiiim!” diye seslendi. “Uyumuyorsun yaa?” Nataşa hoplayıp karyoladan inerek, terliklerini kaptığı gibi yalın ayak koşa koşa odasına kaçtı.

Uzun süre Nataşa’nın gözünü uyku tutmadı. Benliğinin içindeki kaynaşmayı da, kendisinin açıkça anladığı pek çok şeyi de başkalarının anlayamadığını düşündü hep.

O kalın örgülü saçlarıyla kedi yavrusu gibi kıvrılmış uyuyan Sonya’ya bakarak, ‘Sonya anlayabilir mi?’ diye aklından geçirdi. ‘Nasıl anlasın? O bir iffet simgesidir. Bir kez Nikolay’a âşık oldu ya, artık başka hiçbir şeyi gözü görmez onun. Annem bile anlamıyor. Ah, böylesine akıllı olduğum için ne kadar seviniyorum...’ Sonra, kendisini üçüncü kişi yerine koyup, konuşanın da çok akıllı –dünyanın en akıllı, en bilge, en iyi adamı– olduğunu hayal ederek, onun ağzından, ‘Ayrıca, ne kadar da çekici olmuş!’ dedi. Bu bilge adam, ‘Bu hanım kızda her şey var, her şey,’ diye devam etti. ‘Olağanüstü bir zekâya, olağanüstü bir çekiciliğe sahip... Çok da sevimli ve hareketli bir tip, öyle de güzel yüzüyor, öyle güzel at biniyor ki... Hele sesi!.. Bu kadar güzelini duymadım desem, yeridir!’

Çerubini’nin eserlerinden, en sevdiği bir operanın ezgilerini azıcık mırıldandı ve kendini kaldırıp yatağın üstüne attı; güzel bir uyku çekeceğini düşünerek sevindi, kendi kendine güldü. Hizmetçisi Dunyaşa’yı çağırıp mumu söndürmesini söyledi; daha Dunyaşa odadan çıkmadan, Nataşa başka bir dünyaya; bu dünyadan daha mutlu bir dünya olan düşler dünyasına kaymıştı bile. Bu dünyada da her şey gerçek dünyadaki kadar, hatta –değişik olması dolayısıyla– daha da ışıkl, daha da güzeldi.

Ertesi gün Kontes, Boris’i bir kenara çekerek onunla konuştu, bu konuşmadan sonra Boris de onların evinden ayağını kesti.

1810 yılının eşiğinde, 21 Aralık 1809'da, Katerina döneminin en önde gelenlerinden yaşlı bir saraylı, yemekli bir balo veriyordu. Baloda kordiplomatik de bulunacak, Çar Hazretleri de baloyu onurlandıracaktı.

Yaşlı saraylının İngiliz Rıhtımı'ndaki ünlü konağı şıkır şıkır-
dı; donanma gibi aydınlatılan konakta yakılan ışığın haddi hesabı
yoktu. Kırmızı çuha serilmiş, pırıl pırıl aydınlatılmış cümle ka-
pısının önünde sadece jandarma değil, başlarında bizzat emniyet
müdürü olmak üzere çok sayıda polis de koruma görevlisi olarak
bulunuyordu. Kırmızı üniformalı seyisler ve şapkaları sorguçlu
arabacıların kullandığı kupa arabalarının biri gidiyor, biri geli-
yordu durmadan. Arabalardan üniformalı, madalyalı, nişanlı, ha-
maylılı erkekler çıkıyor; uşakların telaşlı koşturtmaları arasında,
hanımefendilerin arabadan inmeleri için arabaların basamakları
takır tukur indiriliyor; atlaslara, erminlere bürünmüş hanımefen-
diler indirilen basamaklara sakına sakına basarak arabalardan çı-
kıp, kırmızı çuha üzerinden hiç ses çıkarmayan küçük, hızlı adım-
larla çabucak geçerek kapıdan içeri giriyorlardı.

Yeni bir araba göründü mü, hemen hemen her seferinde bir fı-
sıldeşme oluyor, şapkalar çıkarılıyordu.

"İmparator mu?.. Yok canım bir Bakan... Prens... Büyükelçi.
Sorguçları görmüyor musunuz?" diye konuşmalar geçiyordu kala-
balık arasında. Oradakilerin hepsinden daha iyi giyimli ve herkesi
tanıdığı anlaşılan birisi, günün en önemli kişilerinin adlarını bir
bir sayarak gelenleri öbürlerine tanıtıyordu.

Konukların neredeyse üçte biri geldiği hâlde, Rostov'lar hâlâ
giyinme telaşı içindeydiler; baloya onlar da davetliydi.

Bu balo yüzünden Rostov'lar oldukça hareketli günler yaşa-
mışlardı; çağrılmazlarsa diye korkular geçirmişler, hazırlıklar
konusunda aralarında tartışmalar çıkmış; tuvalet, zamanında ye-
tişmeyecek ya da istedikleri gibi olmayacak diye yürekler ağızlara
gelmişti.

Ana İmparatoriçenin sarayındaki eski nedimelerden ve Kontes Rostova'nın hem yakın arkadaşı hem de akrabalarından olan sıska, soluk benizli Mariya İgnatyevna Peronskaya da Rostov'larla birlikte geliyordu baloya; bu hanım, taşralı Rostov'lara Petersburg yüksek sosyetesinde yol göstericiliği yapmaktaydı.

Rostov'lar uğrayıp, onu Tavriçevski Bahçeleri semtindeki evinden saat onda alacaklardı sözde, oysa ona beş kala kızlar hâlâ giyinmiş değillerdi.

Nataşa'nın katılacağı ilk büyük balo oluyordu bu. Sabahın sekizinde yatağından fırlayan Nataşa akşama kadar bütün gününü büyük bir heyecan ve telaş içinde geçirmişti. Sabahtan beri bütün çabalarını, bütün dikkatini yalnız bir nokta üzerinde toplamıştı: Üçünün de –kendisinin, annesinin ve Sonya'nın– elden geldiği kadar güzel, kusursuz giyinmelerini sağlamak. Annesi de, Sonya da bu konuda kendilerini tamamıyla ona teslim etmişlerdi. Kontes koyu kırmızı kadife bir elbise giyecekti; kızlar ise pembe ipek etek üstüne incecik beyaz tül tuvalet giyip, bellerini saran enli kuşağa, gül biçimi verilmiş ipek fiyonklar ilâştireceklerdi. Saçları *a la greque* olacaktı.

Temel hazırlıkların hepsi bitmişti: Ayaklar, eller, boyunlar, kulaqlar baloya yakışır bir özenle yıkanmış, kokular sürülmüş, pudralanmıştı; seyrek örgü ipek çoraplar, ayak bileklerine kurdeleyle bağlanan yumuşak tabanlı, ökçesiz, beyaz saten pabuçlar giyilmiş, saç tuvaletleri hemen hemen tamamlanmıştı. Sonya ile Kontes giyinmelerini bitirmek üzereydiler, ama Nataşa onlara yardım etmek için çırpınırken kendi işini savsaklamıştı. Narin omuzlarının üstüne bir jile almış, hâlâ aynanın karşısında oturuyordu. Giyinmesini hemen hemen bitiren Sonya odanın ortasında durmuş, belindeki ipek kurdeleye son fiyongu ilâştirmek için toplu iğneyi geçirmeye çalışıyor, narin parmağını acıtan iğnenin başına bastır-dıkça, ipek kumaşa zor giren iğne gıcır gıcır ediyordu.

Nataşa hızla başını çevirdi ve saç tuvaletini yapmakta olan hizmetçi saçları elinden bırakmaya vakit bulamadığı için saç dipleri

acıdığınan, iki eliyle başını tutarak, “Öyle olmaz, öyle yapılmaz, Sonya!” diye bağırdı. “Fiyonk öyle durmaz. Gel bakayım buraya!”

Sonya oturdu, Nataşa da fiyongu değişik bir biçimde iğneleyerek tutturdu.

Nataşa’nın saçını hâlâ elinden bırakmamış olan hizmetçi, “Bir dakikacık rahat verin bana, hanımcığım! Böyle yapamıyorum ki,” dedi.

“Amaan canım! Biraz bekleyiver, işte. Hah, şimdi oldu, Sonya.”

“Hâlâ hazırlanamadınız mı siz? Saat ona geliyor neredeyse,” diye seslendi Kontes.

“Şimdi! Şimdi! Sen hazır mısın, anneciğim?”

“Yalnız hotozumun iğnelenmesi kaldı.”

“Sakin kendin takmaya kalkma; ben takarım,” diye seslendi Nataşa. “Sen beceremezsin.”

“Saat on oldu ama.”

On buçukta baloda olmayı kararlaştırmışlardı, oysa Nataşa henüz giyinmemişti, üstelik bir de Tavriçevski Bahçeleri semtine uğramaları gerekiyordu.

Altından bale pabuçları görünen uzun iç etekliği ve hâlâ sırtında annesinin jilesiyle oturan Nataşa, saç tuvaleti tamamlanır tamamlanmaz hemen Sonya’nın yanına koştu, onu tepeden aşağı şöyle bir dikkatle süzdü, sonra doğru annesinin yanına koştu. Kontesin başını bir bu yana, bir o yana çevirerek hotozunu taktıktan sonra kır saçlarına çabucak bir öpücük kondurup, kısaltmak için eteğini bastıran hizmetçilerin yanına koştu.

Gecikmeye de zaten Nataşa’nın uzun gelen eteğinin kısaltılması neden olmuştu. İki hizmetçi oturmuş, dikiş ipliklerini dişleriyle çabuk çabuk kopararak, harıl harıl etek bastırıyorlardı. Üçüncü bir hizmetçi ağzında toplu iğnelerle bir Kontesin yanına, bir Sonya’nın yanına koşarak mekik dokuyordu. Dördüncü hizmetçi de bürüm-cük tuvaleti kolunun üstüne yatırıp yukarı kaldırmış, öyle tutarak bekliyordu.

“Mavruşka, biraz daha çabuk, canımın içi!”

“Yüksüğümü uzatabilir misiniz bana hanımcığım, bakın şurada...”

Kont kapıya kadar gelerek, “Daha ne kadar sürecektir hazırlanmanız?” diye sordu dışarıdan. “Bakın, size güzel bir koku getirdim. Peronskaya beklemekten usanmıştır.”

Hizmetçi, iç eteği bastırılmış bürümcük tuvaletin üstündeki iplik parçasını üfledikten sonra, elindeki tül giysinin tüyden hafif en halis malzemeden yapıldığını bilen ve beğenisini belli etmek isteyen bir insan edasıyla onu iki parmağının arasında tutup şöyle bir silkerek, “Tuvaletiniz hazır, küçük hanım,” dedi.

Nataşa tuvaletini giymeye koyuldu.

Kapıyı aralayan babasına, “Bir dakika, bir dakika! İçeri girmeyin babacığım,” diye, başından geçirmekte olduğu için yüzünü örten tuvaletin altından seslendi.

Sonya hızla kapadı kapıyı. Bir dakika sonra Kontu içeriye aldılar. Kont mavi bir frak, dizden bağlı çoraplar ve tokalı iskarpinler giymiş, kokular sürünmüş, saçlarını pomatlamıştı.

Odanın ortasında tuvaletinin eteklerini düzeltmekte olan Nataşa, “Ooo, babacığım! Bu ne şıklık! Ne kadar da yakışmış size!” diye bağırdı.

Nataşa’nın önünde diz çökmüş, eteğin uçlarını çeke çeke düzeltmekte olan hizmetçi, ağzında tuttuğu toplu iğneleri diliyle bir yandan öbür yana aktararak, “Bir dakikacık izin verin, küçük hanımcığım! Bir dakikacık, lütfen,” dedi.

Sonya üzgün, umutsuz bir ifadeyle Nataşa’nın giysisini süzerek, “Sen ne dersen de,” dedi. “Sen ne dersen de, yine de çok uzun.”

Nataşa geriye çekilerek boy aynasından kendine bir baktı. Etek, gerçekten de uzundu.

Küçük hanımın arkasından dizleri üzerinde emekleyen Mavruşka, “Yok vallahi, hanımcığım, o kadar da uzun değil,” dedi.

“Eh ne yapalım, uzunsa kısaltırız biz de... Bir dakikada kısaltırız,” diyen Dunyaşa, dizlerinin üstüne çöktüğü yerden kalkamadan, başörtüsünün ön tarafında saplı duran dikiş iğnesine kararlı bir tavırla el atıp, yeni baştan girişti işe.

O sırada başında hotozu, sırtında kadife tuvaletiyle Kontes sessiz sedasız, utangaç bir tavırla içeriye girdi.

“Ooo, güzeller güzelim benim!” diye bağırdı Kont. “Hepinizden güzel, vallahi!”

Kont onu kucaklamaya davrandıysa da, elbisenin buruşacağından korkan Kontes geri çekildi, ama bu arada da kızarmıştı. “Anneciğim,” diye bağırdı Nataşa, “hotozunuzu birazcık daha bu yana; durun, ben yaparım,” diye ileriye atılınca, eteğini bastırmakta olan hizmetçiler hareket edemedikleri için eteğin ucunu birden bırakamadılar ve yırtılan tülün bir parçası ellerinde kaldı.

“Eyvahlar olsun! Ne olacak şimdi? Vallahi benim kabahatim yok!”

“Üzülme sen,” dedi Dunyaşa öbür hizmetçiye. “Ben hemencecik tuttururum, belli bile olmaz.”

O sırada dadıları da geldi ve daha kapıdan girerken, “Aman, aman, aman, şu güzellere bakın!” dedi. “Kraliçe gibi maşallah! Sonya da öyle! İkisi de bir içim su!”

Sonunda, onu çeyrek gece arabalarına binip yola çıkabildiler. Ama daha Tavriçevski Bahçeleri’ne uğrayacaklardı.

Peronskaya çoktan hazırlanmış, bekliyordu. Yaşını başını almış, çirkince bir kadın olduğu hâlde, Rostov’lardaki heyecanı o da yaşamış, ama bu gibi şeylere alışık olduğu için onlar kadar telaşa kapılmamıştı. Onun da o yaşlanmış, çirkin bedenini yıkamışlar, güzel kokular, pudralar sürmüşlerdi; onun da kulaklarının arkası özenle silinmişti. Göğsüne nedimelik arması işlenmiş sarı tuvaletiyile evinin misafir salonuna adımını attığı zaman onun yaşlı oda hizmetçisi de tıpkı Rostov’ların hizmetçileriyle uşaklarının yaptığı gibi, “ah”lar, “oh”lar arasında hayranlığını dile getirmişti.

Madam Peronskaya, Rostov’ların giyim kuşamına, Rostov’lar da onun tuvaletiyile ince zevkine övgüler düzdükten sonra, saat on birde, saç tuvaletleriyle giysileri bozulmasın diye büyük bir dikkatle arabalarına yerleşip, yola düzüldüler.

Nataşa o gün sabahtan akşama kadar başını kaşıyacak vakit bulamadığı için, biraz olsun baloyu ve balonun neler vadettiğini düşünmek kızcağızın aklına hiç gelmemişti.

İçi rutubetli ve buz gibi olan arabaya tıkiş tıkiş doluştuıkları zaman –ancak o zaman– balo aklına geldi ve Petersburg'un en seçme delikanlılarının dolduracağı o pırıl pırıl aydınlatılmış salonları, müziğiyle, çiçekleriyle, danslarıyla, imparatoruyla gözünün önünde canlandırmaya koyuldu. Karşılaşacağı şeyler sıkış sıkış oturdukları arabanın soğuk havasıyla hiç mi hiç bağdaşmayan, o kadar olağanüstü, o kadar güzel şeylerdi ki, bunun gerçekleşeceğine neredeyse inanası gelmiyordu. Kendisini nelerin beklediğini ancak kırmızı çuhaya ayağını basıp hole adımını attıktan ve kürk mantosunu çıkarıp Sonya'yla yan yana, annesinin önünde, iki yanına çiçekler sıralanmış merdivenin basamaklarını çıkmaya başladıktan sonra algılayabildi. Ancak o zaman baloda nasıl davranması gerektiğini hatırladı da, böyle bir atmosferde bir genç kıza yaraşacağını düşündüğü ağırbaşlı, kibirli tavrı takınmayı akıl edebildi. Ama talihi varmış ki, o tavrı takınmaya durumu elvermedi; gözleri buğulanıyor, nabızı dakikada yüz atıyor, hiçbir şeyi net göremiyor, yüreği pır pır ediyordu. Bu yüzden düşündüğü tavrı takınamadı; takınamadığı da iyi oldu, yoksa gülünç duruma düşecekti. Heyecandan bayılacak hale gelen Nataşa bütün gücünü harcayarak durumunu belli etmemeye çalışıyor, âdeta bir uyurgezer gibi atıyordu adımlarını. Bu hâli ise gerçekte ona çok, ama çok yakışıyordu. Önlerindeki konuklar da, içeriye yeni girip arkalarından gelen balo kıyafetleri içindeki öteki konuklar da, herkes gibi alçak sesle konuşuyorlardı. Merdiven sahanlığındaki aynalar beyaz, soluk mavi, pembe tuvaletler içindeki çıplak boyunlarıyla kolları incilerle, pırlantalarla süslü hanımları yansıtıyordu.

Aynalara şöyle bir göz atan Nataşa, öbür yansımalar içinde kendini ayırt edemedi. Birbirine karışmış bir insan kalabalığının hareket hâlindeki görüntüsünden başka bir şey seçemedi.

Balo salonuna girer girmez de, ayak seslerinin, konuşmaların, selamlaşmaların oluşturduğu genel uğultuyla kulakları sağır gibi oldu; salonun aydınlığı, oynayan ışıltılar ve pırıltılar ise gözlerini kamaştırdı. Yarım saatten beri kapıda dikilerek bütün gelenleri, “*Charme de vous voir*,”* sözleriyle karşılayan ev sahibi ile sahibesi, Rostov’larla Peronskaya’yı da aynı biçimde karşıladı.

Her ikisi de siyah saçlarına bir gül ilıstirmiş, her ikisi de beyaz tuvalet giymiş iki kız, aynı saygılı tavırla diz kırdılar, ama ev sahibesinin gözleri, incecik Nataşa üzerinde biraz daha uzun durdu. Ev sahibesi olarak herkese aynı güler yüzü gösteren kadın, Nataşa’nın gözlerinin içine bakmakla yetinmeyip, ona çok daha değişik gülümsedi. Nataşa’ya bakarken, geri gelmeyecek olan kendi gençliğini, katıldığı ilk baloyu hatırlamış da olabilirdi. Ev sahibi de gözleriyle Nataşa’yı izleyerek, Konta, kızının hangisi olduğunu sordu. Sonra da parmaklarının ucunu öperek, “Bir içim su!” dedi.

Balo salonunda konuklar çoğunlukla kapı ağzına yakın duruyor, İmparatoru bekliyorlardı. Kontes, kalabalığın ön safında bir yer buldu kendine. Nataşa birçok kişinin kendisinden söz etmekte olduğunu işitiyor, kendisine bakıldığını hissediyordu. Bakanların, hoşlanarak baktıklarını da fark ettiği için, bu gözlemini içini rahatlatı.

‘Bizim gibi olanlar da var, bizden kötöleri de,’ diye düşündü. Peronskaya, Kontese balonun en önemli kişisini göstermeye çalışıyordu.

“Bak bak, bu yana bak, görüyor musun?” diyordu. “Şu kırmızı saçlı olanı işte, Hollanda büyükelçisi o.” Gösterdiği, gümüşü beyaz, kıvrıkcık, gür saçlı yaşlı adamın çevresini hanımlar sarmış, anlattığı bir şeye kıkır kıkır gülüyorlardı.

Peronskaya, tam o sırada kapıdan giren Elen’i göstererek “Hah, işte geldi,” dedi; “Petersburg’un kraliçesi, Kontes Bezuhova. Ne şahane güzellik! Mariya Antonovna** ile güzellikte aşık atabilecek bir o var! Bak, bak; yaşlısı, genci bütün erkekler nasıl hemen perva-

* Fr. “Sizi gördüğüme sevindim.” –çev.

** “Çar’ın metresi; Mariya Antonovna Narişkına. Prens Çetvertin’in kızı. –çev.

ne kesiliverdiler çevresinde. Hem güzel hem zeki... Söylediklerine göre Prens... deli divane oluyormuş onun için. Bir de şu iki hanıma bak... Elen'in yarısı kadar bile olamazlar, ama erkekler yine de ondan çok koşturuyorlar arkalarından."

O sırada kızıyla birlikte salonu boydan boya geçmekte olan bir hanımefendiyi işaret etti; kadının ardı sıra yürüyen kızı, gudubetin biriydi.

"Milyonluk bir mirasa kondu bu kız." dedi Madam Peronskaya. "Talipleri de peşinden hiç ayrılmazlar..."

O sırada önlerinden geçmekte olan uzun boylu, yakışıklı bir Süvari Muhafız subayını işaret ederek, "İşte şu da, Kontes Bezuhova'nın kardeşi Anatol Kuragin," dedi. Anatol onların önünden geçerken başını dikmiş, hanımların tepesinden, ileride bir şeye bakıyordu. Madam Peronskaya devamla, "Yakışıklı bir adam, değil mi?" dedi. "Söylentiye göre, şu mirasyedi kızla evlenecekmiş. Senin yeğen Drubetskoy var ya, o da pek üstüne düşüyormuş bu kızın. Dediklerine göre milyonlarla oynuyormuş kız."

O sırada Kontes, Caulaincourt'u işaret ederek kim olduğunu sorunca, Peronskaya, "A, o Fransız büyükelçisi, canım," dedi. "Şu hâline bir baksana adamın, gören de onu hükümdar sanır. Ama ne de olsa kibar insanlar; Fransızlar çok kibar oluyor. Sosyete de onlar gibisi yok canım. Hah işte, gözdemiz de geldi! Ee, doğrusu bizim Mariya Antonovna hâlâ bütün güzellere taş çıkartır! Ne kadar da sade giyinmiş! Eşi bulunmaz biri canım!"

Madam Peronskaya bu sefer de Bezuhov'u göstererek, "Şu gözlüklü şişko adam da dünyaca tanınmış bir farmasondur," diye konuşmasını sürdürdü. "Onu şöyle karısıyla yan yana koy; tam bir soytarı sana!"

O şişman, çam yarması gibi gövdesini bir o yana, bir bu yana çevirip sağına soluna baş selamı vere vere safların arasından ilerleyen Piyer, pazar yeri kalabalığı içinde dolaşırcasına rahat, tatlı tatlı gülümseyerek yürüyordu. Kalabalığın arasından ilerlerken, gözleriyle birini aradığı açıkça anlaşıyordu.

Madam Peronskaya'nın "Soytarı" diye adlandırdığı Piyer'in tanıdık yüzünü görünce sevinmişti Nataşa; bir bakışta da onun kalabalık arasında kendilerini, özellikle de kendisini aradığını anlamıştı. Ne var ki, Piyer onların hizasına gelmeden, bir pencerenin dibinde, göğsü nişanlarla dolu, hamaylı kuşanmış uzun boylu biriyle konuşmakta olan beyaz üniformalı, orta boylu, esmer, çok yakışıklı bir adamın yanında durdu. Orta boylu, beyaz üniformalı adamı görür görmez hemen tanıdı Nataşa; Bolkonski idi bu. Üstelik ilk gördüğünden daha mutlu, daha yakışıklı, âdeta gençleşmiş buldu onu.

Annesine Prens Andrey'i göstererek, "Anneciğim bak, bir tanıdığımız daha var burada; Bolkonski; gördün mü?" dedi. "Hatırlayacaksın, Otradnoye'de bir gece bizde kalmıştı."

"Oo, siz onunla tanışıyor muydunuz?" dedi Madam Peronskaya. "Hiç sevmem bu adamı. Şu sıralar herkes onun ağzının içine bakıyor, ama soğuk nevalenin biridir. Hele o afrası tafrası! Bununun yeli harman savuruyor mübareğin! Ne olacak, babasına çekmiş işte! Speranski ile de can ciğer kuzu sarması; onun reform planlarına yardım mı ediyormuş, projeler mi hazırlıyormuş ne... Bir de hanımlara davranışına bakın şunun hele! Bakın, bakın!" diyerek Bolkonski'yi işaret etti. "Hanımın biri ona bir şey söylüyor, o ise tutup sırtını dönüyor ona. Ah, o hanımlara yaptığını bana yapacak ki, gününü göstereceğim ben onun!"

XVI

Birdenbire kalabalık dalgalandı, heyecanlı sesler yükseldi, önce birbirine yaklaşp sonra açılan safların arasından ve o anda çalmaya başlayan orkestradan yükselen müziğin eşliğinde İmparator salona girdi. Ev sahibi ile sahibesi hemen arkasından yürüyorlardı. Bu ilk karşılama formalitelerini bir an önce bitirmek ister gibi, sağını solunu selamlayarak hızlı hızlı yürüyordu İmparator. Güftesinin içine, "*Aleksandr, Yelizaveta, sizler kalplerimizi fethettiniz*" sözleri eklendiği için o sıralarda günün modası hâline gelen

Polonez'i çalıyordu orkestra. İmparator, balo salonundan kabul salonuna geçti; heyecandan yüzleri değişmiş bir insan kalabalığı da, âdeta birbirlerini ezercesine arkasından seğırtip, iki salonu ayıran geniş kapı ağzına yığıldılar. İmparator dönüp tekrar kapı ağzına gelerek orada ev sahipleri ile konuşmaya başlayınca, kapı ağzına yığılan kalabalık da telaşa geri çekildi. Şaşkınlıktan ne yaptığı- nın farkında bile olmayan gençten bir adam, hanımlardan yana çekilmelerini rica ederek açılmalarını sağlamaya çalışırken ikide birde ayaklarına basıyordu. Suratlarının hâlinden, görgü kural- larını filan tamamıyla unuttukları anlaşılan bazı hanımefendiler de, tuvaletlerinin bozulacağına aldırmaksızın, ön sıraya geçmek için birbirlerini çiğniyorlardı. Çünkü kavyeler polonez dansı için damlarını seçmeye başlamışlardı.

Kalabalık birbirini çiğneyerek geri çekilip yol açtı ve İmpara- tor, ev sahibesinin elinden tutarak, ama müziğin temposuna ayak uydurmaksızın, kabul salonundan tekrar balo salonuna geçti. İm- paratorla ev sahibesini evin beyi ile Mariya Antonovna Narişkina izledi, onların arkasından da büyükelçiler, bakanlar, generaller kalabalığa sökün etti; Madam Peronskaya bunların adlarını hiç sektirmeden, çabuk çabuk sayıyordu. Hanımların yarısından çoğu kavyelerini bulmuşlar ve polonez için ya yerlerini almışlar ya da almak üzereydiler. Nataşa'nın içinden bir ses, dansa kaldırılma- dıkları için duvarın dibine sokulmuş duran ufak bir hanım top- luluğu arasında, annesi ve Sonya ile bir başına kalacağını söylü- yordu. İncecik kollarını sarkıtmış, soluğunu tutmuş, ıslıl ıslıl yanan korku dolu gözlerini karşıya dikmiş, körpecik göğüsleri düzenli aralıklarla inip kalkarak, her şeye hazır bekliyordu; ya sevincin doruğuna erecekti ya da düş kırıklığının en acısını tadacaktı. O sırada gözü ne İmparatoru görüyordu ne de Peronskaya'nın gös- terdiği, adlarını sayıp durduğu önemli kişileri -bir tek düşüncesi vardı Nataşa'nın: 'Yoksa kimse beni dansa kaldırmayacak mı, ilk dansa kalkanlar arasında bulunamayacak mıyım?' diye kaygılanı- yordu. 'Bunca erkek arasından nasıl olur da, bir tanesi bile beni görmez? Olacak şey mi bu? Gözleri sanki beni hiç görmüyor ya

da görse bile bakışları âdeta, “Yoo, benim aradığım kız bu değil; bunun suratına bile bakmaya değmez” diyor gibi. Hayır hayır, olanaksız bu,’ diye düşünüyordu. ‘Benim dans etmeyi ne kadar sevdiğimi, dansa kaldırılmak için can attığımı, ne kadar güzel dans ettiğimi hepsinin de biliyor olmaları gerekir. Bir dansa kaldırsalar beni, ne kadar hoşnut kalacaklarını kendileri de görecekler ya...’

Bir süreden beri çalınmakta olan Polonez’in ezgileri Nataşa’nın kulağında üzüntülü bir anı gibi yankılanmaya başlamıştı. Ağlayası geliyordu. Madam Peronskaya da onları bırakıp gitmişti. Kont ise salonun ta öbür yanındaydı. Kimsenin kendileriyle ilgilenmediği, kimsenin kendilerini istemediği bu yabancılar kalabalığı arasında, ıssız bir ormanın ortasında kaybolmuş gibi Nataşa, annesi ve Sonya bir başlarına kalakalmışlardı. Yanında bir hanımla önlerinden geçen Prens Andrey de görünüşe bakılırsa tanımamıştı onları. Koluna taktığı damıyla gülerek konuşmakta olan yakışıklı Anatol gerçi arada bir Nataşa’ya bakıyordu, ama duvara bakar gibi. Boris iki kez önlerinden geçmiş, iki seferde de başını çevirmişti. Bir ara, dansa kalkmamış olan Berg’le karısı yanlarına geldi.

Bu aile toplantısından müthiş utandı Nataşa – kendini aşağılanmış gibi hissetti; aile sohbeti için sanki başka yer kalmamış da bula bula bu baloyu bulmuşlar gibi... Sırtındaki yeşil tuvaletle ilgili bir şeyler anlatmakta olan Vera’yı dinlemiyordu bile Nataşa.

En sonunda, İmparator üçüncü damının yanında (üç dam değıştirmişti dans boyunca) durdu, müzik de sustu. Yaverin biri kaygılı bir yüz ifadesiyle (zaten neredeyse duvarın ta dibinde duran) Rostov’ların yanına koşarak biraz geri çekilmelerini rica etti, aynı anda da orkestranın yer aldığı galeriden, ritmiyle insanda dans etme isteği uyandıran valsini duru, düzgün, kulağı okşayan ezgileri yükseldi. Hükümdar gülümseyerek salonu süzüyordu. Bir dakika geçtiği hâlde henüz kimse dansa kalkmamıştı. Teşrifatçılılık yapan yaver, Kontes Bezuhova’nın yanına giderek onu dansa davet etti. Elen, gülümseyerek elini kaldırıp, yüzüne bile bakmadan, yaverin omzuna koydu. Bu işin ustası olan yaver damını belinden sıkıca tutup, kendine güvenen bir tavırla önce

mahsus ağırdan alarak, dans pistinin kenarından süzülürcesine geçti, kayan adımlarla Elen'i salonun köşesine kadar götürdü; orada Elen'in sol elini tutup kaldırdı ve başladı döndürmeye. Gittikçe hızlanan müzik dışında, yaverin hızla hareket eden çevik ayaklarındaki mahmuzların ritmik şakırtısından başka en ufak ses duyulmuyor, Elen'in üç adımda bir her dönüşünde kabaran kadife tuvaleti ise alev gibi şavkıyordu. Gözlerini onlardan ayıramayan Nataşa, valsini açılışını yapan kendisi olmadığı için neredeyse ağlamak üzereydi.

Sırtında bembeyaz süvari albayı üniforması, bacaklarında dizden sıkma çoraplar, ayaklarında da dans iskarpinleri olan Prens Andrey, yuvarlak dans pistini çevreleyen kalabalığın en önünde, Rostov'lardan biraz ötede durmuş, heyecanlı ve güleç yüzle çevreyi seyrediyordu. Yanı başında duran Baron Firhoff da ona, ertesi gün toplanacak olan devlet şûrasının ilk oturumuyla ilgili bir şeyler söylüyordu. Speranski'nin çok yakınında bulunan ve yasama meclisinin çalışmalarına katılan bir kişi olarak Prens Andrey'den bu ilk oturum hakkında güvenilir bilgiler elde edebileceğini umuyordu Baron Firhoff. Prens Andrey ise onu dinlemiyor, bakışlarını kâh İmparatora, kâh dans etmeye niyetlenip de pistin ortasına çıkacak cesareti henüz bulamayan erkeklere çevirerek, seyretmeyi sürdürüyordu.

Prens Andrey, İmparatorun huzurunda utanıp sıkılan kavalyelerle, dansa kaldırılmak için içleri giden damları böyle seyrederken, Piyer yanına gelerek kolundan tuttu.

"Dans etmeden duramazsın sen," dedi. "Bak, benim kayırıp kolladığım bir küçük hanım var burada; genç Rostova. Onu dansa kaldırırsana."

"Nerede?" diye sordu Bolkonski. Sonra barona dönerek, "İzninizle!" diye ekledi. "Konuşmamızı başka bir yerde tamamlarız, balyaya gelenin dans etmesi gerekir."

Piyer'in işaret ettiği yöne doğru ilerledi. Nataşa'nın düş kırıklığı izleri taşıyan üzgün yüzü hemen gözüne çarptı. Kızı tanıdı, onun yüksek sosyete içine ilk çıkışı olduğunu anladı; şu anda ne-

ler hissetmekte bulunduğunu tahmin etti, Otradnoye'deki evin üst kat penceresinde söylediklerini hatırladı ve güler yüzle Kontes Rostova'ya yanaştı.

Kontes kızarak, "İzin verirsiniz sizi kızım ile tanıştırayım," dedi.

Prens Andrey, kaba olduğunu ileri süren Madam Peronskaya'nın sözlerini yalanlarcasına, büyük bir nezaketle, neredeyse yerlere kadar eğilerek, "Eğer Kontes beni hatırlarlarsa, kendileriyle daha önce tanışmak onuruna ermiştim," dedi ve dansa davet etmek için söylenmesi gereken lafların gerisini getirmeden, önce elini Nataşa'nın beline doğru uzattı, sonra da valse davet etti. Mutluluğa ya da düş kırıklığına hazırlanan Nataşa'nın yüzündeki üzgün ifade bir anda yok olup, onun yerini mutlu, minnettar, sevinçli bir çocuksu gülümseme alıverdi.

Elini kaldırıp Prens Andrey'in omzuna koyarken, yüzündeki ağlamaklı ifadenin yerini alan o gülümsemeyle, korkuları giderilen bu küçücük mutlu kız sanki, 'Sizi ne zamandır bekliyordum,' der gibiydi. Dans pistine çıkan ikinci çift oluyorlardı. Prens Andrey zamanının en iyi dans eden erkeklerinden biri olarak tanınırdı; Nataşa da fevkalade güzel dans ederdi zaten. Mutluluktan neredeyse kendinden geçen, gözlerinin içi gülen Nataşa'nın saten dans pabuçları içindeki, âdeta kendiliğinden hareket eden ufacık ayakları, kayar gibi giden hızlı, yumuşacık adımlarla üstlerine düşeni mükemmel yerine getiriyordu. Çıplak, incecik kollarıyla boynu güzel sayılmazdı, Elen'inkilerle karşılaştırıldığında omuzları zayıf, göğüsleri de pek ufak kalıyordu. Ne var ki, Elen, kendisini süzen binlerce gözden arta kalan cilalarla âdeta katılaştırmış gibi görünürken, Nataşa, kendini ilk kez gözler önüne seren, bunu da kesinlikle zorunluktur diye yapan -zorunluk dışında, yaptığı işten utanç duyacağı açıkça belli olan- tertemiz bir genç kız görünümündeydi.

Dans etmesini zaten severdi Prens Andrey; durmadan siyaset konuşup bilgiçlik taslamaya kalkışanlardan bir an önce yakasını kurtarmak, ayna zamanda da İmparatorun orada bulunuşunun

yarattığı ölçülü davranma kaygısından ileri gelen o sıkıcı havayı dağıtmak amacıyla dansı bir fırsat bilmiş, Piyer kendisine o sırada Nataşa'yı gösterdiği, aynı zamanda gözüne ilk çarpan güzel kız Nataşa olduğu için de onu seçmişti; ama o narin, kıvrak vücudu kendi vücuduna bu kadar yakın, elinin altında kıpır kıpır hissettiği, o gülümseyen yüzü o kadar yakınında gördüğü anda da kızın çekiciliği şarap gibi başına vurmuştu. Dansı bitirip kızı yerine bıraktıktan sonra derin derin soluyarak, dans eden öbür çiftleri seyrederken de kendini canlanmış, gençleşmiş hissediyordu.

XVII

Prens Andrey'den sonra Boris gelip Nataşa'yı dansa kaldırdı, onu baloyu açan yaver izledi, arkasından da birçok genç kavalye sökün etti; kavalye bolluğu yüzünden, artanları Sonya'ya devredererek, mutluluktan pırıl pırıl parlayan kızarmış yüzüyle bütün akşam durmadan dans etti Nataşa. Dans ettiği sürece de başkalarının ne yaptığı, ne ettiği umurunda bile olmadı, kimseye dikkat etmedi. Ne İmparatorun, Fransız büyükelçisiyle uzun uzun konuştuğuna, ne hanımlardan birine özellikle iltifatkar davrandığına dikkat etti; Prens falancanın kime ne dediğine kulak vermek, Prens filancanın kime nasıl davrandığına bakmak ya da Elen'in büyük bir sükse yaparak falan feşmekanın özel ilgisine mazhar olduğuna dikkat etmek şöyle dursun, İmparatoru bile gözü görmediği gibi, İmparatorun gittiğini de ancak balonun canlanmasından fark etti. Yemekten önceki neşeli *cotillon*'lardan* birinde yine Prens Andrey'le eşleştiler. Prens Andrey ona ilk kez Otradnoye'deki evin bahçe yolunda karşılaştıklarını hatırlattıktan sonra, mehtaplı gecede kendisi de uyuyamadığı için, konuşmalarına nasıl istemeden kulak misafiri olduğunu anlattı. Nataşa da o geceyi hatırlayarak pencere başında söylediklerinde sanki utanılacak bir şey varmış gibi kızarıp, utana sıkıla özür dilemeye girişti.

* Fr. *Cotillon*: Genellikle balolarda ve kalabalık grup eğlencelerinde toplu olarak yapılan, kadril'e benzer bir dans türü. -çev.

Ömrünü yüksek sosyete çevrelerinde geçirmiş her erkek gibi, hep görmeye alıştığı o sosyetenin damgasını taşımayan biriyle böyle bir çevrede karşılaşmaya hasretti Prens Andrey. Nataşa da işte tam onun aradığı gibi biriydi; şaşkın şaşkın bakan gözleriyle, mutluluğuyla, hatta Fransızca konuşurken yaptığı yanlışlarla öyle biri. Prens Andrey, Nataşa'ya özel bir ilgi gösteriyor, ona özellikle sevecen davranıyordu; yanına oturuyor, önemsiz şeylerden, havadan sudan konuşuyordu onunla. Nataşa'nın her türlü üzüntüden, kaygılardan arınmış, sadece içindeki mutluluğu yansıtan gözlerindeki sevinç pırıltısı, tatlı tatlı gülümseyişi çok hoşuna gidiyordu. Hele birisi tarafından dansa davet edilen Nataşa'nın gerek dansa kalkarken, gerek dans ederken davranışlarında göze çarpan incelik, hayran olunmayacak gibi değildi. Cotillon'un ortasında, birlikte bir figürü tamamladıktan sonra Nataşa soluk soluğa kaldığı için yerlerine dönerlerken, başka bir kavalie kızı dansa davet etti. Yorgunluktan adım atacak hâli kalmadığı, göğsü körük gibi kalkıp indiği ve yeniden dansa kalkmayı besbelli hiç istemediği hâlde, Nataşa yine de neşesini bozmadan hemen elini kavalyesinin omzuna koydu, koyarken de, dönüp gülümseyerek Prens Andrey'e baktı.

Nataşa gülümsemesiyle, "Yanınızda oturup dinlenebilmeyi çok isterdim, çok yoruldum, ama siz de görüyorsunuz işte, bir an bile soluk aldırıyorlar bana, durmadan dansa kaldırıyorlar. Beni dansa kaldırmaları çok hoşuma gidiyor, mutlu oluyorum; hem, ben herkesi seviyorum, sizi de seviyorum, siz ve ben bunun ne demek olduğunu anlıyoruz," diyor ve daha pek çok şey anlatıyordu. Kavalyesi onu serbest bırakınca, yapılacak yeni figür için iki hanım seçmek üzere koşa koşa salonun öbür başına gitti Nataşa.

Onu seyretmekte olan Prens Andrey, 'Eğer önce kuzinine, sonra başka bir hanıma giderse, Nataşa benim karım olacak,' diye içinden dilek tuttu ve bu hâline kendi de şaşıtı. Prens Andrey'in dileği çıktı ve Nataşa önce kuzinine gitti.

'Bazen ne saçma sapan şeylere takıyor insan kafasını!' diye aklından geçirdi Prens Andrey. 'Yalnız şurası da bir gerçek ki, son derece çekici, son derece kendine özgü nitelikleri olan bir kız; bu-

ralarda böyle dans etsin, bir aya kalmaz kaparlar onu.' Nataşa be-
lindeki kuşaktan kayan fiyonklardan birini düzelterek gelip yanı
başına otururken de, 'Bu kız gibisine çok ender rastlar insan, çok
ender,' diye düşündü.

Cotillon bittikten sonra İhtiyar Kont mavi frakı içinde onla-
rın yanına geldi. Prens Andrey'i evine davet ettikten sonra, kızına
eğlenip eğlenmediğini sordu. Nataşa önce cevap vermeden, 'Nasıl
böyle bir soru sorabilirsiniz?' dercesine babasının gözlerinin içine
baktı.

"Daha önce hiç bu kadar eğlendiğim olmamıştı!" dedi ve bunu
söylerken, babasını kucaklamak isteğiyle incecik kollarının kalkar
gibi olup, hemen yine aşağı sarktığı da Prens Andrey'in gözünden
kaçmadı. Nataşa gerçekten de hayatının en mutlu anını yaşıyordu.
İnsan onun gibi mutluluğun doruğunda dolaşırken böyle olur işte:
Yüreği yalnız iyilik ve sevecenlikle dolup taşar; kötülük denen,
mutsuzluk denen, üzüntü denen şeylerin de var olduğunu aklına
bile getirmez.

• • •

Piyer, karısının saray çevreleri içindeki konumu dolayısıyla ilk
kez bu baloda utandığını hissediyordu. Canı sıkkın, dalgındı. Al-
nının ortasında yanlamasına, derin bir kırışık belirmişti; bir pen-
cerenin önünde dikilmiş duruyor, gözlüklerinin üzerinden bakı-
yor, ama hiç kimseyi gözü görmüyordu.

Nataşa yemeğe katılmak üzere yerinden kalkıp giderken onun
önünden geçti.

Piyer'in o somurtkan hâli gözüne çarptığı için önünde durdu.
İçinden ona yardımcı olmak gelmişti; yüreğinden taşan mutlulu-
ğun fazlasını ona verebilmek isterdi.

"Ne kadar eğlenceli burası, Kont, değil mi?" dedi.

Söyleneni anlamadığı belli olan Piyer, dalgın dalgın gülümsedi.

"Ya, çok memnun oldum," dedi.

'Böyle bir yerde nasıl hoşnutsuzluk duyabilir insan?' diye için-
den geçirdi Nataşa. 'Hele, Bezuhov gibi bir insan; onun kadar iyi

yürekli bir insan!’ Nataşa’nın gözünde baloda kim var, kim yok, hepsi de iyi, sevecen, iyilikçi, birbirlerini seven, birbirlerini asla incitemeyecek kadar mükemmel insanlardı, dolayısıyla hepsinin de mutlu olmaları gerekirdi.

XVIII

Ertesi gün Prens Andrey baloyu hatırladıysa da, üstünde pek durmadı. ‘Evet, çok güzel bir balo oldu doğrusu. Bir de... Evet, şu küçük Rostova, çok şirin bir kız. Petersburglulara hiç benzemeyen taptaze, kendine özgü bir havası var; onca insanın arasında bu havasıyla hemen ayırt edilebiliyor.’ Dünkü baloyla ilgili olarak düşündükleri bu kadarla kaldı ve çayını içip hemen çalışmaya koyuldu.

Ama yorgunluğunu atamamış ya da uykusunu almamış olmasından dolayı istekli çalışmadığı için iş çıkaramıyordu. Kendi yaptığı işi kendisi eleştirmeyi alışkanlık hâline getiren Prens Andrey yine böyle kendi kendini eleştirip dururken, birinin geldiğini duyarak sevindi.

Bitski idi gelen. Çeşitli komisyonlarda görevli olan Bitski’nin Petersburg sosyetesinde girip çıkmadığı çevre hemen hemen yoktu. Ayaklı gazete gibi hiç yorulmadan, hiç usanmadan oradan oraya haber taşıyan ve Speranski’nin yenilikçi düşüncelerinin ateşli bir savunucusu, bir Speranski hayranı olan Bitski, günün modasına göre elbise değiştirir gibi fikir değiştirebilen –ve sırf bu niteliği dolayısıyla da, o sırada hangi fikri tutuyorsa onun partizanca savunucusu kesilen ya da öyle görünmeyi becerebilen– tiplerdendi. Daha şapkasını bile çıkarmadan, kafası binbir düşünceyle doluymuş da, o yüzden çok dalgınmış havaları içinde Prens Andrey’in odasına paldır küldür girip, hemen konuşmaya başladı. O sabah açılışı İmparator tarafından yapılan yasama meclisinin ilk oturumuna ilişkin ayrıntıları buraya gelmeden az önce duyduğu için pek heyecanlıydı; hararetili hararetili anlatıyordu. İmparatorun konuşması olağanüstü imiş. Böyle bir konuşmayı ancak ülkele-

rini meşrutiyetle yöneten hükümdarlar yapabilmış. “İmparator açıkça söylemiş; meclisin ve senatonun, mülkün temeli olduğunu belirtmiş, yönetimin sultaya değil, sağlam ilkelere dayanması gerektiğini beyan etmiş. İmparator Hazretleri maliyede reform yapılması ve bütçe hesaplarının hâlka açık olması gereği üstünde de durmuş,” diye bazı sözcükleri, gözlerini anlamlı bir biçimde açarak vurgulayarak anlatıyor da anlatıyordu.

“Ah, evet, bugünkü oturumla bir çığır açılmış bulunuyor, tarihimizde en önemli çığır,” diye lafını tamamladı.

Prens Andrey, yasama meclisinin açılışına ilişkin Bitski’nin anlattıklarını dinlerken, bunca zamandır hem de çok önemseyerek beklediği açılış yapıp geride kaldıktan sonra şimdi, bu olayı önemsemek şöyle dursun, birdenbire önemsizden de değersiz bulunduğunu fark ederek buna kendi de çok şaştı. Bitski heyecanlı heyecanlı anlatırken, onun bu heyecanını gülünç bulunduğunu saklamaya bile çalışmadan, alaycı bir gülümsemeyle dinliyordu. Kafasına takılan bir tanecik düşünce vardı sadece basit bir düşünce: “İmparatorun meclis açılışında şunu ya da bunu söylemiş olmasından bana ne, yahut Bitski’ye ne? Bu yüzden mutluluğum mu artacak, başım göğe mi erecek yani?”

Bu basit düşünce, Prens Andrey’in çok yakında gerçekleşmesi beklenen reformlara onca zamandır duyduğu o büyük ilgiyi bir anda yerle bir etmeye yetmişti. O akşam Speranski’nin evine yemeğe gidecekti. Speranski onu çağırırken, “Birkaç yakın dostla, kendi aramızda bir yemek olacak,” demişti. Speranski’nin evinde henüz bir yemeğe kalmadığı, dolayısıyla da, hayran olduğu adamı kendi evinde, kendi sofrasının sıcak ve yapaylıktan uzak havası içinde hiç görmediği için bu çağırışı sevinçle karşılamış olan Prens Andrey, şimdi de gitmeye üşeniyordu.

Yine de tam saatinde Speranski’nin Tavriçevski Bahçeleri semtindeki gösterişsiz, ufak evinin kapısından girdi. Aşırı (ve biraz da manastır havası veren) temizliğiyle dikkati çeken evin parke tabanlı yemek salonuna geçtiğinde saat henüz beşti, ama ona rağmen Speranski’nin yakın dostlarından oluşan tüm konuklarının

kendisinden erken geldiklerini gördü; bir araya toplanmış yarenlik ediyorlardı. Speranski'nin (babası gibi uzun suratlı) kızı ile kızının dadısından başka kadın yoktu ortada. Öbür konuklar da Gervais, Magnitski* ve Stolipin idi. Prens Andrey yemek salonuna daha girmeden, ta antreden kulağına yüksek sesli konuşmalar ve her hecesi tek tek, kesik kesik, belirgin çıkarılan gevrek; hani, insanın sahnede duymaya alışık olduğu türden bir kahkaha çalınmıştı. Birisi –herhalde Speranski– bütün “ha”ları birbirinden keskin bir biçimde ayırarak, “ha-ha-ha” diye gülüyordu. Prens Andrey, Speranski'nin o ünlü kahkahasını daha önce hiç duymadığı için koskoca bir devlet adamının böylesine tiz bir sesle, gevrek gevrek gülmesi ona biraz tuhaf göründü.

Yemek salonuna girdi. Bütün konuklar ayakta, iki pencere arasına konulmuş, üstü çerezlerle dolu ufak bir masanın önünde toplanmışlardı. Meclis açılışında giydiği elbiseyi değiştirmedeği anlaşılan Speranski'nin sırtında hâlâ, göğsünde nişanıyla gri bir frak, yüksek yakalı beyaz yelek vardı; güleç bir yüzle masanın başında duruyordu. Konukları çevresini almışlardı. Magnitski, Speranski'ye bir fıkra anlatıyor, Speranski de daha öbürü lafını bitirmeden peşin peşin kahkahayı basıyordu. Prens Andrey içeri girdiği sırada da yine Magnitski'nin bir lafı kahkaha tufanı arasında gürültüye gitmiş bulunuyordu. Stolipin, bir yandan ağzındaki peynirle ekmeği çiğnemeye çalışırken, bir yandan da boğuk bir sesle kahkahaları koyveriyordu. Gervais, ıslık gibi çıkan sesiyle kıs kıs gülüyor, Speranski de o gevrek, tiz kahkahalarını atıyordu.

Speranski gülmesine ara vermeden, sölpük beyaz elini Prens Andrey'e uzattı.

“Sizi gördüğüme çok sevindim Prens,” dedi ve Magnitski'ye dönüp, “Bir dakika...” diyerek onun fıkrasını yarıda kestikten sonra, Prens Andrey'e, “Bu yemekte sadece eğlenceli şeyler konuşulacak,

* M. L. Magnitski: Speranski'nin reform tasarılarının en ateşli savunucularından olup, onun başyardımcılığını da yapan bu kişi, Speranski'nin gözden düşmesi üzerine hemen gerici Arakçeyev'in safına geçmiş, bu kez de her türlü ileri harekete düşman kesilmiştir. Daha sonra, zimmetine para geçirdiği için memurluktan atılmıştır. –İngilizce çev.

işten hiç söz edilmeyecek; öyle kararlaştırdık!” diye açıkladı. Sonra yine fıkra anlatana dönüp, kahkahalarını kaldığı yerden sürdürdü.

Speranski'nin böyle gevrek gevrek kahkaha patlatması karşısında Prens Andrey biraz şaşkınlık, biraz üzüntü, biraz da düş kırıklığı karışımı bir duygu içinde bakakaldı. Neredeyse Speranski'yi tanıyamayacaktı; sanki o adam gitmiş yerine başka biri gelmişti. Daha önce Prens Andrey'in Speranski'de bulduğu ve hayran olduğu bütün o gizemli, büyüleyici nitelikler bir anda silinivermişti; şimdi Speranski, gözüne çekicilikten uzak, hatta çirkin görünüyordu.

Yemek boyunca hiç kesilmeden süren konuşmaların konusunu hep aynı kitabın –gülünç fıkralar derleyen bir kitabın– içeriği oluşturuyordu. Magnitski henüz bir fıkrayı bitirmeden, bir başkası, daha gülüncünü anlatmak için sabırsızlanıyordu. Fıkraların çoğu da ya memurluk yaşamı üzerineydi ya da memurlar üzerine. Sofradakilerin tutumuna bakılırsa, devlet memuru denen insanları son derece önemsiz buldukları, memurların hâline ancak gülünüp eğlenilebileceği kanısında oldukları açıkça anlaşılıyordu. Speranski de o sabahki meclis oturumunda yüksek rütbeden yaşlı ve sağır bir devlet adamının düşüncesi sorulduğunda kendisinin de aynı görüşte olduğu cevabını verdiğini aktardı. Gervais ise resmî sayım işiyle ilgili bir olayı, sırf olayla ilgili tüm kişilerin ne budala olduklarını iyice ortaya çıkarabilmek amacıyla baştan sona kadar anlattı. Kekeleyerek lafa karışan Stolipin, eski düzende memurların nasıl görevlerini kötüye kullandıklarını heyecanlı heyecanlı anlatmaya başlayınca, sofrada bir an için ciddi bir hava eser gibi oldu. Stolipin'in konuyu bu kadar ciddiye alması üzerine, hemen atılıp lafa karışan Magnitski Stolipin'i makaraya aldı. Gervais de bir şakayla araya girince sohbet yine eski neşeli havasını buldu.

Speranski'nin dostlarıyla bir araya gelip bir parça eğlenerek günün yorgunluğunu atmak istediği, onun bu isteğinin farkında olan arkadaşlarının da hem onu neşelendirmek hem de kendilerini eğlendirmek amacını güttükleri belliydi. Oysa onların bu neşeleri Prens Andrey'e ruhsuz ve sıkıcı geliyordu. Speranski'nin tiz sesi-

le hiç durmamacasına attığı kahkahalar falsolu nota gibi kulağını tırmalıyordu Bolkonski'nin. Hiç gülmeden oturuyor ve gülünlere katılmamakla sofranın neşesini kaçıracağından korkuyordu, oysa onun bu neşeli havanın dışında kaldığına kimsenin dikkat bile ettiği yoktu. Herkesin keyfi yerindeydi.

Prens Andrey birkaç kez konuşmalara katılmayı denediyse de, her seferinde lafları havada kaldı; bir türlü onların şakalarına ayak uyduramadı.

Adamların söylediklerinde gerçi ne edebe aykırı, ne de yakışksız bir şey vardı; hatta zekice yapılmış nüktelerin çoğuna gülünebilirdi bile, ama bu nüktelerde, nüktenin tuzu biberi olması gereken ruh eksikti. Bu adamlar ise böyle bir şeyin varlığından bile habersiz görünüyorlardı.

Yemekten sonra Speranski'nin kızıyla dadısı kalktılar. Speranski sölpük beyaz eliyle küçük kızının başını okşayıp öptü onu. Speranski'nin bu davranışı bile yapmacıklık geldi Prens Andrey'e.

Portolarını İngilizler gibi sofrada içmek isteyen erkekler masadan kalkmadılar. Konuşmalar arasında laf dönüp dolaşıp Napolyon'un İspanya'yı işgali sırasında izlemekte olduğu siyasete dayandı ve sofrada bulunanların hepsi de Napolyon'un siyasetini doğru bulurken, Prens Andrey karşı görüşü savunmaya başladı. Konuşmanın tatsız bir yola dökülmesini önlemek istediği anlaşılan Speranski gülümseyerek, o konuyla uzaktan ya da yakından ilintisi bulunmayan bir fıkra anlatmaya girişti. Böylece, birkaç dakika kadar herkes susmuş oldu.

Sofrada bir süre daha oturulduktan sonra, Speranski şarap şişesini eline alıp, "Bugünlerde şarabın iyisi de kolay kolay bulunmuyor!" diyerek tıpasını sıkıştırdıktan sonra uşağa verdi ve sofradan kalktı. Ötekiler de kalktı ve güle konuşa hep birlikte misafir odasına geçildi. O sırada bir kurye gelip, Speranski'ye iki mektup teslim etti, Speranski de mektupları alıp çalışma odasına gitti. Speranski aralarından ayrılır ayrılmaz gülüşmeler, kahkahalar bıçakla kesilir gibi duruverdi ve konuklar kendi aralarında, akli başında insanlar gibi alçak sesle, derli toplu konuşmaya başladılar.

Çalışma odasından çıkıp konuklarının yanına dönen Speranski, "Evet, şimdi sıra şiirlerin okunmasına geldi!" dedi. Prens Andrey'e dönerek, "Şaşılacak bir yetenek," diye ekledi, aynı anda da Magnitski hemen pozunu aldı ve Petersburg'un bazı tanınmış kişileri üzerine Fransızca kaleme aldığı gülünçlü dizeleri okumaya başladı. Okuması birkaç kez alkışlarla kesildi. Okuma bittikten sonra Prens Andrey, allahaismarladık demek için Speranski'nin yanına gitti.

"Nereye böyle, erkenden?" dedi Speranski.

"Bir *soirée*'ye çağırılıyım da sözüm var..."

Bütün konuşmaları bu kadarla kaldı. Prens Andrey, ayna gibi içini göstermeyen o soğuk gözlere bir kez daha yakından bakınca, Speranski'den de, kendisinin Speranski için yaptığı çalışmalardan da, Speranski'nin uğraşlarından da bir şey ummanın ya da onun bu uğraşlarını önemsemenin budalalıktan başka bir şey olmadığı sonucuna vardı. Oradan ayrıldıktan sonra, Speranski'nin o ruhsuz, gevrek kahkahası daha uzun bir süre kulaklarında çınladı durdu.

Prens Andrey evine döndükten sonra, Petersburg'da geçirdiği şu son dört ay üzerinde, yepyeni bir konuyu ele alır gibi uzun uzadıya durdu. Çabalamalarını, didinmelerini düşündü; birtakım kimselerle görüşebilmek için sağa sola ricalarda bulunuşu ve daha önce sadece gözden geçirme sözü verdikleri kendi eseri olan ordu reform tasarısını şimdi sırf İmparatora çok yetersiz yeni bir tasarı sunulduğu için, sessiz sedasız komisyondan geçirmeye hazırlandıkları aklına geldi. Berg'in de üyeliğine atandığı komisyonun toplantılarını düşündü. O toplantılarda biçime ve formalitelere ilişkin konular üzerinde nasıl kılı kırk yararcasına, uzun uzadıya durulduğunu, ama işin özüne gelince büyük bir beceriyle nasıl hemencecik geçiştiriverdiklerini hatırladı. Medeni kanunun hazırlanması için kendi yaptığı yorucu çalışmaları, Roma hukuku ile Fransız medeni kanunundan bazı bölümleri Rusçaya çevirirken nasıl kendinden utandığını hatırladı. Sonra, Boguçarovo'yu gözünün önüne getirdi; köyde yaptığı çalışmaları, Ryazan'a gidi-

şini, serfleri, köyün aksakalı Dron'u belleğinde bir bir canlandırıp, bütün bu insanlarla, kendi eliyle kaleme aldığı kişisel haklar mad-desini birbirine uydurmaya çalıştı kafasında. Bu kadar yararsız bir işe bunca zamanını harcayabilmiş olmasına kendi de şaşıtı.

XIX

Prens Andrey ertesi gün, daha önce uğrama fırsatını bulamadığı birkaç evi ve bu arada, baloda ahabplik tazelediği Rostov'ları ziyaret etti. Rostov'ları ziyaret edişinin bir nedeni nezaket kural-larını yerine getirmek idiyse, bir nedeni de, üzerinde çok tatlı bir izlenim bırakan o yaşam dolu, benzersiz küçük kızı bir kez de ev hâliyle görme isteğiydi.

Rostov'larda Prens Andrey'i ilk karşılayanlardan biri Nataşa oldu. Sırtındaki koyu mavi ev entarisiyle Nataşa, Prens Andrey'e balodakinden de şirin göründü. Gerek Nataşa, gerek ailenin öbür bireyleri onu eski bir dost gibi, gösteriş ve yapmacıktan uzak, içten bir ilgiyle, candan karşıladılar. Daha önce çok sert yargılarla eleş-tirdiği bu aile bireylerinin tümü de şimdi gözüne son derece iyi yü-rekli, sade, cana yakın insanlar gibi görünüyordu. Hele Petersburg gibi bir yerde insanı daha da çok etkileyen o candan, sıcak konuk-severliğiyle, ille de yemeğe kalması için ısrar eden Kontu kıramadı.

'Evet, hepsi de fevkalade insanlar,' diye düşünüyordu Prens Andrey. 'Tabii, Nataşa'nın bir pırlanta olduğunun farkında bile değiller, ama zararı yok; son derece iyi, sevecen kişilikleriyle bu yaşam dolu, romantik, cici kız için de düşünülebilecek en elverişli ortamı oluşturuyorlar!'

Nataşa'nın, içinde değişik bir dünya -kendisinin hiç tatmadığı sevinçlerle dolup taşan, tamamıyla yabancı kaldığı, ama Otrad-noye'deki o mehtaplı gecede varlığıyla kendisini tedirgin eden-bambaşka bir dünya yaşattığını anlıyordu Prens Andrey. Bu dünya şimdi onu tedirgin etmediği gibi yadırgatmıyordu da, tam tersine, kendisinin de şimdi içine girdiği bu dünya, yepyeni bir sevinç kay-nağı oluşturuyordu onun için.

Nataşa, yemekten sonra Prens Andrey'in isteği üzerine klavsenin başına geçmiş, hem çalıyordı, hem söylüyordu. Prens Andrey pencerenin önünde bir yandan hanımlarla ayaküstü sohbeti sürdürürken, bir yandan da Nataşa'yı dinliyordu. Bir lafını tam ortasında kesmek zorunda kaldı; birdenbire boğazı gözyaşlarıyla düğümленir gibi olmuştu. Böyle bir şeyin başına geleceğini kırk yıl söyleseler inanmazdı. Dönüp, şarkısını sürdüren Nataşa'ya baktı ve ruhunun yepyeni bir sevinçle ürperdiğini duyumsadı. Mutluluktan bu; hüznle karışık bir mutluluk. Ağlaması için ortada hiçbir neden yokken, ağlamak geliyordu içinden. Kime ya da neye ağlayacaktı? Eski aşkına mı? Küçümen Prensesine mi? Uğradığı düş kırıklıklarına mı?.. Umutlarının geleceğe kalmış oluşuna mı?.. Hem evet hem hayır. Şu anki ruh durumunun asıl nedeni, benliğinin içindeki sonsuz, sınırsız büyüklükteki bir şey ile kendisinin ve Nataşa'nın sınırlı birer maddeden başka bir şey olmayan varlıkları arasındaki korkunç karşıtlığı çok keskin, çok yeğın bir duyumla birdenbire algılamış bulunmasıydı. Nataşa şarkısını bitirene kadar bu karşıtlık duygusu Prens Andrey üzerindeki etkisini sürdürmekle birlikte, bir yandan da tuhaf bir neşe verdi ruhuna.

Nataşa şarkısını bitirir bitirmez hemen Prens Andrey'in yanına giderek, sesini nasıl bulduğunu sordu ona. Sorar sormaz da, uygunsuz bir davranışta bulunduğunu fark ederek bocalamaya başladı. Prens Andrey gülümsedi ve ona her yaptığı şey gibi, şarkı söyleyişini de beğendiğini söyledi.

O akşam Rostov'lardan oldukça geç vakitte ayrıldı Prens Andrey. Sırf alışkanlığından, doğruca yatağına gitti, ama çok geçmeden de uyuyamayacağını anladı. Başucundaki mumu yakıp yatağının içinde bir süre oturduktan sonra kalktı, sonra yine yattı; uyuyamaması hiç de rahatsız etmişe benzemiyordu onu: Havası boğucu bir odadan, Tanrı'nın bahçesindeki tertemiz havaya çıkmış gibi bir tazelik, bir arınmışlık duyuyordu ruhunda. Nataşa'ya vurulduğunu aklının köşesinden bile geçirmediği gibi, onu düşünmüyordu da; onu sadece gözünün önünde canlandırmakla yetiniyordu; ama

Nataşa'yı gözünün önünde canlandırmasının bir sonucu olarak da bütün yaşamını yepyeni bir ışık altında görüyordu. 'Yaşam, bütün yaşam her türlü sevinciyle önümde apaçık dururken bu dappara-cık çerçevenin içine niçin sıkışıp kalıyorum, niçin bu boğucu atmosferin içinde didinip duruyorum?' diye kendi kendine sordu. Ve çok uzun bir zamandan beridir ilk kez gelecekle ilgili mutlu tasarılar kurmaya başladı kafasında. Oğlunun eğitimiyle ilgilenerek bir özel eğitmen tutmaya, oğlunu bu eğitmene teslim ettikten sonra da emekliliğini isteyip yurt dışına çıkmaya, gidip İngiltere'yi, İsviçre'yi, İtalya'yı görmeye karar verdi. 'Henüz gücüm, kuvvetim, gençliğim yerindeyken, özgürlüğümün tadını çıkarmalıyım,' dedi kendi kendine, 'Piyer, insanın mutlu olabilmesi için her şeyden önce mutluluğun gerçekleşebileceğine inanması gerekir derken çok doğru söylemiş; işte şimdi ben de inanıyorum buna. Ölülerini yerli yerinde bırakalım da, hazır yaşıyorken yaşamın tadını çıkarmaya bakalım.'

XX

Bir sabah Albay Adolf Berg, Piyer'i evinde ziyaret etti; Moskova'da ve Petersburg'da tanımadığı kimse kalmayan Piyer, onu da tanıyordu. Sırtına gıcır gıcır bir üniforma geçirmiş olan Berg, saçlarını briyantınleyip, İmparator Aleksandr gibi şakaklarından öne doğru taramıştı.

"Az önce saygıdeğer eşiniz Kontes hanımefendinin yanındaydım; ne yazık ki, kendileri ricamı kabul buyurmadılar," dedi ve gülümseyerek ekledi: "Sizin karşınızda inşallah şansım daha yaver gider."

"İsteğiniz nedir, Albay? Emrinize hazırım."

Vereceği habere aklınca karşısındakinin mutlaka sevineceğini düşünen Berg, "Kiraladığımız yeni daireye artık iyice yerleştik de," diye müjde verir gibi bildirdikten sonra daha da tatlı bir gülümsemeyle, "onun için ufak bir *soirée* verelim de, benim ahbablarımla, hanımın ahbablarını bir araya getirelim diyoruz," diye ekledi.

“Kontes Hazretleriyle sizin, vereceğimiz bu akşam yemeğini onurlandırmanızı ricaya gelmiştim.”

Kontes Bezuhova, Berg’leri adam yerine koymadığı, böyleleriyle görüşmeyi kibrine sığdıramadığı için daveti reddetmişti; gerçekten de bu daveti reddedebilmek için insanın ancak Elen kadar katı yürekli olması gerekirdi. Berg, evinde ufak ama seçkin bir çağrılılar grubunu bir araya getirmek istediğini, bundan büyük bir mutluluk duyacağını, kâğıt oyunlarına ya da buna benzer zararlı şeylere para harcamaktan nefret ettiği hâlde yine de sırf toplantıyı renklendirme uğruna belli bir masrafı göze aldığını öyle bir açık yürekle anlattı ki, Piyer onu kıramayarak geleceğine söz verdi.

“Yalnız, özür dileyerek, geç kalmamanızı rica ediyorum Kont; sekize on kala filan bizde olunuz lütfen. Bir el boston çeviririz. Bizim general de geliyor; beni çok sever kendisi. Soframız pek ahım şahım değil, ama yemeğe de kalırsanız, Kont, çok onur duyacağım.”

Her yere, her zaman geç giden Piyer bu alışkanlığının tersine, o akşam sekize on kala değil, sekize çeyrek kala oldu Berg’lerin evinde.

Berg’le karısı bütün hazırlıklarını tamamlamışlar, biblolar ve tablolarla süslenmiş, yepyeni mobilyalar yerleştirilmiş yeni, ufak, tertemiz, aydınlık çalışma odasında konukların gelmesini bekliyorlardı. Berg, üniforma ceketinin bütün düğmelerini iliklemiş, karısının yanı başında oturmuş, ona, insanın kendinden yüksek kişilerle ahbaplık etmesinin pekâlâ mümkün olabildiğini, zaten böyle insanlarla ahbaplık kurmaya çalışmak gerektiğini, ancak böyle ahbaplıkların insana yarar sağlayabileceğini anlatıyordu.

“Böyleleriyle ahbaplık edersen onlardan bir şeyler kapar, bir ihtiyacın oldu mu onlardan rica edebilirsin. Örneğin beni ele al; ilk terfimden bu yana yaşamımı ne güzel yoluna koydum işte. (Berg, yaşamı yıllarla değil, terfilerle ölçerdi.) Akranlarım olan meslektaşlarım hâlâ koyduğum yerde otlarken, ben ilk yer açılır açılmaz alay komutanlığına getirileceğim, ayrıca, senin kocan olmak mutluluğuna da ermiş bulunuyorum. (Ayağa kalkıp Vera’nın elini öptü, bu arada da, halının kıvrık kalmış kenarını düzeltmeyi

savsaklamadı.) Bütün bunlara nasıl kavuştum ben? Ahbaplarımı doğru seçmesini bilerek, en başta. Tabii, işini kusursuz yapmak ve dürüst olmak da çok önemli.”

Kadın denen zayıf yaratığın karşısında üstünlüğünün tartışma götürmez olduğunu vurgulamak istercesine gülümsedi Berg. Bir süre sustu, düşündü: ‘Şu benim sevgili karıcığım da öyle, zayıf bir kadın işte alt tarafı; *ein Mann zu seinn** ne demektir bilemez ki, bunun değerini anlayamaz ki...’ O böyle düşünüyor, beri yanda da Vera kendini ondan üstün görüyor ve inancına göre bütün erkekler gibi yaşamı baştan aşağı yanlış yorumlayan iyi yürekli, dürüst kocacığına içinden kıs kıs gülüyordu. Berg, karısından pay biçerek bütün kadınların zayıf ve budala olduklarını sanırken, Vera da sadece kocasına bakıp bu gözleminden çıkardığı genellemeyle, bütün erkeklerin aslında kendini beğenmiş, bencil ve yalnız kendilerini akıllı sanan anlayışı kıt yaratıklar olduğunu düşünürdü.

Berg karısının yanına yaklaştı ve avuç dolusu para sayıp aldığı dantel *fichusunu*** buruşturmamaya özen göstererek kucaklayıp, dudaklarının tam ortasına bir öpücük kondurdu.

Bilinçaltı düşünce akımını sürdürerek, “Yalnız, önemli bir nokta var; erkenden çoluğa çocuğa karışmamız hiç doğru olmaz,” dedi.

“Evet,” diye cevap verdi Vera. “Böyle bir şeyi ben de hiç istemem doğrusu. Sosyal yaşamın keyfini sürelim biraz.”

Berg mutlu, sevecen bir gülümsemeyle karısının başörtüsünü göstererek, “Prenses Yusupova’da da aynısından vardı,” dedi.

O sırada Kont Bezuhov’un geldiği bildirildi içeriye. İçleri rahatlayan karı koca gülümseyerek bakiştılar; Berg, Kontun kendi hatırı için geldiğini, Vera ise bu onuru kendisine borçlu olduklarını düşünüyordu.

‘Ahbap edinmenin yolunu yordamını bileceksin, o zaman böyle başarılı olursun işte,’ diye içinden geçiriyordu Berg. ‘Bütün iş, yolunu yordamını bilmekte.’

* Alm. Erkek olmak. -çev.

** Fr. Başörtüsü. -çev.

Vera, “Yalnız senden rica ediyorum,” dedi, “ben konuklarla ilgilenirken, lütfen sözümü kesmeye kalkma; ben ayrı ayrı her birinin neden hoşlandığını, her biriyle nasıl konuşulacağını gayet iyi biliyorum.”

Berg tekrar gülümsedi.

“Aa şekerim, erkek erkeğe konuşulacak konular da çıkabilir yani,” dedi.

Piyer’i yeni döşenmiş ufak misafir odasına buyur ettiler. Bütün mobilyaların simetriye son derece özen gösterilerek yerleştirildiği bu odada, bu simetrik düzeni bozmadan hiçbir yere oturmak kabîl değildi; bu bakımdan, eğer Berg büyük bir özveride bulunarak, saygıdeğer konuğunun hatırı için simetriyi bozma pahasına koltuklardan ya da kanepelerden birinin yerinden oynatılmasını göze alıp, kendi eliyle konuğunun altına bir koltuk çekseydi, kimse de niye böyle yaptı diye şaşmaz, davranışını olağan karşılardı onun. Gelgelelim, bir türlü eli varıp da simetriyi bozmaya kıyamadığı anlaşılan Berg, kararsızlık içinde bir süre bocaladıktan sonra yer göstermekten vazgeçip, konuk canı nereye isterse oraya otursun diye karar vererek sorunun çözümünü ona bıraktı. Piyer baktı ki yer gösteren yok, tuttu kendisi bir koltuk çekti altına; böylece simetrinin de canına okudu. O, koltuğuna yerleşir yerleşmez karı koca hemen *soirée*’yi açtılar ve konuklarını oyalama çabasına düşüp birbirlerinin lafını keserek çalçene giriştiler lafa.

Piyer’i oyalayabilmek için akli sıra en iyi çarenin Fransız büyükelçiliğinden laf açmak olacağını düşünen Vera hemen bu yolda uygulamaya geçmişti. Berg ise, erkekleri ilgilendiren konulara değinilmesi gerektiği kanısında olduğu için, ikide birde karısının sözünü keserek konuşmayı Avusturya savaşına çekmeye çalışıyor, ama çektiği anda da bilinçaltı bir dürtüyle konunun genelinden ayrılıp lafı yine kendisine getiriyor ve bu savaşa katılması için kimlerden ne gibi öneriler aldığını, önerileri hangi nedenlerle geri çevirdiğini uzun engin anlatmaya girişiyordu. Konuşma, böyle daldan dala atlanarak çorbaya döndüğü, üstelik de araya erkek- si bir ögenin sokuşturulmuş olmasına Vera pek içerlediği hâlde,

karı kocanın her ikisi de -topu topu bir konukları bulunsa bile- *soirée*'lerinin çok güzel başladığı ve konuşmacıyla, çayıyla, pırıl pırıl şamdanlarda yanan mumlarıyla başkalarının verdiği suarelere tıpatıp benzediği inancı içinde, gönül rahatlığıyla gecenin keyfini çıkarıyorlardı.

Biraz sonra Berg'in eski arkadaşı Boris de geldi. Boris'in Berg'le Vera'ya azıcık tepeden bakar, gönül indirir gibi bir hâli vardı. Boris'in arkasından bir hanımla bir albay, onların arkasından Berg'in komutanı olan general, daha sonra da Rostov'lar geldi ve böylece bu suarenin de başka suarelerden aşağı hiçbir tarafı kalmamış oldu. Salonlarındaki hareketi, canlılığı; diz kırmalarla bel kırmalarla selamlaşmaları, sağdan soldan gelen kopuk kopuk konuşma seslerini, etek hışırtılarını görüp duydukça, Berg'le Vera'nın ağızları kulaklarına varıyordu. Suareleri, her yönüyle başkalarının verdiği suarelere tıpatıp benziyordu; zerre kadar aşağı kalır yanı yoktu. Hele general, onun bulunuşu doğrusu apayrı bir hava katıyordu. Yeni dairelerini pek beğenen ve Berg'in omzunu tapışlayan General, üstelik babacan tavrıyla evin büyüğü rolünü de üstlenerek, boston oyunu için masanın hazırlanmasına bizzat nezaret etme inceliğini de gösterdi. General Hazretleri, konuklar içinde önem sırası bakımından kendisinden sonra gelen Kont İlya Rostov'un yanına oturdu. Yaşlılar bir arada, gençler bir arada oturuyor, ev sahibesi de çay masasının başında konuklarına hizmet ediyordu; çay masası da gümüş kek sepeti içinde sunulan kekine varıncaya kadar, tıpkı Panin'lerin suaresindeki çay masası gibi donatılmıştı. Kısaca, her şey başka suarelerdekinin tıpatıp aynıydı.

XXI

Piyer de baş konuklardan biri olduğu için, Kont Rostov, general ve albayla birlikte boston oyununa oturmak zorunda kalmıştı. Oyun masasında oturduğu yerden Nataşa'yı tam karşıdan görüyordu; balodan bu yana kızda meydana gelen tuhaf değişiklik şaşırttı onu. Hemen hemen hiç konuşmadan oturan Nataşa baloda-

kine oranla güzelliğini oldukça yitirmiş görünüyordu, hatta çevresindeki hiçbir şeyle ilgilenmeksizin yumuşak yumuşak bakan o güzel gözleri olmasa çirkinleştiği bile söylenebilirdi.

Piyer ona şöyle bir bakıp, 'Ne olmuş bu kıza böyle?' diye düşündü. Çay sofrasının başında ablasının yanında oturan Nataşa, yanı başına çökerek ona bir şey soran Boris'in yüzüne bakmadan isteksiz isteksiz cevap verdi. Piyer elindeki aynı renkten kâğıtların hepsine el yaptırıp üst üste beş löve kazanarak ortağını sevindirdikten sonra, aldığı elleri toplarken, "Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz!" sözleri arasında salona giren birinin ayak seslerini duyunca Nataşa'ya kaydı gözleri yine.

Bu sefer daha da çok şaşırarak, 'Ne oluyor bu kıza böyle?' diye sordu kendi kendine.

Prens Andrey gelmiş, Nataşa'nın önünde durmuş, ona bir şey söylüyordu; Nataşa için kaygılanır gibi sevecen ve meraklı bir hâli vardı. Nataşa ise kıpkırmızı kesilen yüzünü yukarıya, ona doğru çevirmiş, soluklarının hızlandığını belli etmemeye çalışıyordu. Biraz önce, içindeki ateşi küllendirmiş gibi duran genç kız, yenisinden ateşi canlandırmıştı sanki; içindeki o ateşin şavkı vuruyordu yüzüne şimdi. Biraz önceki çirkin Nataşa gitmiş, balodaki o güzel Nataşa gelmişti yine.

Prens Andrey yanına yaklaşıncı, Piyer arkadaşının yüzüne yepyeni, âdeta gençleşmiş gibi bir ifade geldiğini gördü.

Piyer oyun boyunca ister istemez birçok kez yer değiştirdiği için Nataşa'ya kâh yüzü, kâh sırtı dönük oturuyordu, ama yine de altı oyun süren parti boyunca hem Bolkonski'yi, hem Nataşa'yı gözlemekten hiç geri kalmadı.

"Bu ikisi arasında çok önemli bir şeyler geçiyor," diye düşünen Piyer hem tatlı hem acı bir duygunun etkisinde kalarak oyunu savsaklamaya başladı.

Altı oyun oynandıktan sonra, General, böyle oyun oynanmaz diyerek masadan kalktı, böylelikle Piyer de serbest kalmış oldu. Sonya ve Boris'le bir yana çekilmiş olan Nataşa onlarla konuşuyor, Vera da yüzünde bilgiç bir gülümsemeyle Prens Andrey'e bir

şeyler anlatıyordu. Piyer arkadaşının yanına gidip gizli bir şey konuşup konuşmadıklarını sorduktan sonra yanlarına oturdu. Prens Andrey'in Nataşa'ya gösterdiği ilgiyi fark ederek, bir suarenin gerçek bir suare olabilmesi için –üstü kapalı da olsa– tatlı tatlı gönül işlerinden de söz açılması gerektiğine karar veren Vera, Prens Andrey'i yalnız yakalar yakalamaz hemen yanaşıp önce genel olarak aşktan söz açtıktan sonra lafı Nataşa'ya getirmişti. Prens Andrey kadar akıllı (Vera onu öyle sayıyordu) bir konuğun karşısında, politikacı taktiği uygulamak gerekeceğini düşünmüştü.

Piyer, onların yanına vardığında, Vera'nın kendini kaptırmış, ha babam konuştuğunu, Prens Andrey'in üzerine de utangaç bir hâl gelmiş olduğunu gördü; oysa arkadaşının böyle utandığı hemen hemen hiç görülmemiş şey değildi.

Piyer geldiği sırada Vera bilmiş bilmiş gülümseyerek, "Siz ne dersiniz?" diyordu. "O kadar keskin görüşlüsünüz ki, bir bakışta insanların içini okursunuz siz, Prens. Natali için ne dersiniz? Tek bir erkeğe bağlı kalabilecek bir tip mi sizce? Başka kadınlar gibi (derken kendini kastederek), tek erkeğe bağlanabilir mi, bir erkeği sevip ömrünün sonuna kadar ona sadık kalabilir mi?" diye ekledi. "Ne dersiniz, Prens?"

Prens Andrey, utangaçlığını alaycı bir gülümsemeye gizlemeye çalışarak, "Doğrusu, bu kadar incelikli bir sorunu çözümleyebilecek kadar yakından tanımıyorum kız kardeşinizi," diye cevap verdi ve ekledi: "Öte yandan da, hep dikkat etmişimdir; en sadık eşler genellikle fazla çekici olmayan hanımlar arasından çıkıyor." Sonra başını kaldırıp, yanlarına gelen Piyer'e baktı.

"Evet, doğru söylüyorsunuz, Prens. Zamanımızda," diyerek "zamanımızda" sözcüğünü tıpkı bu sözcüğü kullanmaya pek meraklı olup da, insanoğlunun temel özelliklerinin zamanla değişebileceğini ve "zamanımız" insanının değişen özelliklerini yalnız kendilerinin keşfettiğini, bunun önemini yalnız kendilerinin bildiğini sanan kuş beyinliler gibi vurgulayarak konuşmasını sürdürdü Vera. "Genç kızlara gerektiğinden çok özgürlük tanınıyor,

dolayısıyla da sık sık kendisine kur yapılan kız bu işin zevkine kapılarak gerçek sevginin ne olduğunu unutuyor. İtiraf etmek gerekir ki, Natali’de de böyle bir eğilim çokça var.” Lafın dönüp dolaşıp yine böyle Nataşa’ya getirilmesinden hiç hoşlanmadığı anlaşılan Prens Andrey, rahatsız olduğunu belirtmek ister gibi kaşlarını çat-tı. Kalkmaya davrandıysa da, Vera daha da bilmiş bir ifadeyle gülümseyerek üsteledi:

“Öyle sanıyorum ki, erkekleri onun kadar arkasından koşturan başka bir kız görülmemiştir,” diye sürdürdü konuşmasını. “Öyle olduğu hâlde, bugüne dek onu derinden etkileyebilen bir erkek çıkmadı daha. Pek tabii, siz de bilirsiniz ya, Kont,” diyerek Piyer’e döndü. “Bizim yakışıklı Boris’imiz bile, laf aramızda bu gönül oyunları diyarında az yol almamıştır hani...” (diye, sıralarda yaygın bir moda hâlinde herkesin elinde dolaşan “aşk atlası”na yolla-ma yaptı.)

Prens Andrey kaşlarını çatmış, susuyordu.

“Boris’le aranız iyidir, değil mi?” diye sordu Vera.

“Evet, kendisini tanırım...”

“Öyleyse, çocukluğunda Nataşa’ya âşık olduğundan da söz etmiştir size, yanılıyor muyum?”

Prens Andrey birdenbire kızarak, “Yaa, böyle bir çocukluk aşkı mı vardı aralarında?” diye sordu.

“Evet, bildiğiniz gibi yeğenler arasındaki yakınlık bazen aşka kadar varır. *Le cousinage est un dangereux voisinage*. Sizce de öyle değil mi?”

“Oo, bundan hiç kuşku yok!” diyen Prens Andrey yapmacık bir neşeyle birden Piyer’e döndü; Moskova’daki ellilik kuzinlerin-den kendisini kollamasını söyleyerek ona takılmaya başladı ve bu şakalar, takılmalar arasında kalkıp Piyer’i kolundan tuttu, bir kenara çekti.

Prens Andrey’in, yerinden kalkarken, Nataşa’ya şöyle bir bak-tığını da gözünden kaçırmayan Piyer, arkadaşının bu hiç beklen-medik heyecanlı hâli karşısında şaşırarak, “Hayrola?” diye sordu.

“Seninle... Seninle mutlaka konuşmam gerekiyor,” dedi Prens Andrey. “Hani şu kadın eldivenleri vardı ya, (masonların cemi-yetlerine yeni katılan biraderlerine, sevdiği kadına armağan için verdikleri eldiveni kastediyordu.) ben... Neyse, şimdi kalsın; bunu sonra konuşurum seninle,” dedi ve gözleri tuhaf bir ışıkla parlayarak, tedirgin adımlarla gidip Nataşa’nın yanına oturdu. Piyer, onun Nataşa’ya bir şey sorduğunu, Nataşa’nın da cevap verirken kızardığını gördü.

O sırada Berg, Piyer’in yanına gelerek, Generalle albayın İspanya’daki gelişmeler üzerine tartışmaya giriştiklerini söyledi ve ille Piyer de bu tartışmaya katılsın diye binbir ricada bulundu.

Berg hayatından çok memnun, çok mutluydu. Keyfinden hep güleç bir suratla dolaşıyordu ortalıkta. Bugüne dek gördüğü başka suarelerden hiç de aşağı kalmayan kendi suareleri de çok başarılı geçiyordu. Suareleriyle, başka suareler arasında zerre kadar fark yoktu işte; hanımların zarif konuşmalarından, kâğıt oyunlarına, Generalin oyun masasında bozulup sesini yükseltmesine; sema-verinden çayına, çayla birlikte sunulan keklerine kadar her şey, ama her şey tıpatıp aynıydı da, bir tanecik eksikleri –Berg’in başka *soirée*’lerde görüp de imrendiği, keşke benim suaremde de olsa diye düşündüğü– bir tanecik eksikleri vardı: Keskin zekâlara layık ciddi ve önemli bir konu üzerinde erkekler arasında şöyle dört başı bayındır bir tartışma açılmamış, heyecanlı erkek sesleri doldurmamıştı onun salonunu. Ama işte şimdi General Hazretleri bir tartışma başlattığı için, Berg ne yapıp edip Piyer’i de bu tartışmaya sokmaya çalışıyordu.

XXII

Kont İlya Andreyiç tarafından öğle yemeğine eve çağırılan Prens Andrey çağrıya uyarak ertesi gün Rostov’lara yemeğe gidip, yemekten sonra da bütün gün onlarda oturdu.

Prens Andrey’in, evlerine kimin için geldiğini ailede bilmeyen yoktu; o da saklamaya gerek görmeksizin bütün gün hep Nataşa’nın

yanı başında bulunabilmek için elinden geleni yaptı. Hem baş döndürücü hem de içine ürküntü veren bir mutluluk içinde yüzen Nataşa ise, yakında çok önemli bir şeyler olacağını yüreğinin derininde duyumsuyordu, ama bunu duyumsayan sadece o değildi; tüm aile bireyleri de bir bekleyiş havası içine girmişti. Prens Andrey Nataşa ile konuşurken, Kontes de gözlerinde hüznle karışık ciddi bir ifadeyle, belli etmemeye çalışarak hep Prensi gözetliyor, Prens başını ona doğru çevirecek oldu mu utanıyor, hemen yanındaki-lerle havadan sudan konuşuyormuş gibi bir poz takınma telaşına düşüyordu. Sonya'ya gelince, Nataşa'yı bir an bile Prens Andrey'le baş başa bırakmaya hem korkuyor hem de onlara engel oluyorum diye tasalanıyordu. Nataşa ise, Prens Andrey'le bir dakikacık bile yalnız kalacak olsa, sanki başına korkunç bir şey gelecekmiş gibi hemen korkuya kapılıyor, rengi atıyordu. Bununla birlikte, Prens Andrey'in utangaç hâline şaşmaktan da kendini alamıyordu Nataşa. Adamın, bir şey söylemek istiyormuş da açılmaya çekiniyormuş gibi bir hâli vardı; bunu açıkça görüyordu Nataşa.

Akşam, Prens Andrey gittikten sonra Kontes, Nataşa'nın yanına yaklaşıp kulağına eğilerek, kimsenin duyamayacağı bir sesle, "Eee, ne haber?" diye sordu.

"Anneciğim! Allah aşkına şimdi bana bir şey sormayın!" dedi Nataşa. "Böyle şeyler konuşulmaz ki canım!"

O anda böyle tepki gösteren Nataşa, geceleyin yine anneciğinin koynuna girip kâh korkulu, kâh heyecanlı bir ifade alan gözlerini dosdoğru karşıya dikerek uzun bir süre Kontesin yanında yattıktan sonra, her şeyi bir bir anlattı ona: Prens Andrey kendisine nasıl iltifat etmiş, yurt dışına gideceğinden söz açtıktan sonra yazı neredede geçireceklerini sorup lafı nasıl Boris'e getirmiş, Boris'le ilgili olarak nasıl ağzını aramış vb.

"Ama böylesi... Böylesi... Hiç başıma gelmemişti!" dedi Nataşa. "Yalnız, nedense onun yanındayken içimi bir korku kaplıyor. Onunla yalnız kalmaktan korkuyorum hep. Bu ne anlama geliyor? Bu sefer işin ciddi olduğu anlamına mı geliyor? Ha? Anne, uyuyor musun?"

“Hayır canımın içi, ben de korkuyorum senin gibi,” diye cevap verdi annesi. “Hadi, git artık!”

“Gitsem de uyuyamam ki! Uyumak da neymiş ne saçma şey!” Sonra, ruhunu allak bullak eden yepyeni birtakım duyguların yarattığı şaşkınlık ve korku içinde, “Anneciğim! Anneciğim! Daha önce başıma hiç böyle bir şey gelmemişti!” dedi. “Böyle bir şey hiç aklımıza gelir miydi!..”

Prens Andrey’i daha Otradnoye’de ilk gördüğü anda gönlünü ona kaptırdığına inanıyordu Nataşa. Daha o günden göz koyduğu (Nataşa bunun böyle olduğuna kesinlikle inanmıştı bir kez) erkekle tekrar, hiç beklenmedik bir biçimde karşılaşmasının ve onun da kendisine –görünüşe göre– ilgisiz kalmadığını anlamış olmasının yarattığı, mutluluğa benzer tuhaf bir duygu âdeta korkutuyordu onu.

“Tam bizim Petersburg’a yerleştiğimiz sırada onun Petersburg’a geleceği tutuyor, sanki mahsus buna denk getirmek istermiş gibi. Sonra da o baloda karşılaşacağımız tutuyor... Yazgı bu, yazgı! Her şeyin âdeta tasarlanmış gibi böyle bir araya gelişi, işin bu noktaya varışı yazgıdan başka bir şey değil! Zaten daha o zaman, onu görür görmez bir tuhaf olmuşum.”

Annesi, düşünceli bir tavırla, “Başka neler söyledi sana? Neymiş o şiirler bakayım? Bana da söylesene...” dedi. Prens Andrey’in, Nataşa’nın albümüne yazdığı dizelerden söz ediyordu.

“Anneciğim, onun dul bir erkek oluşunda benim yönümden utanılacak bir şey yok, değil mi?”

“Sus bakayım, Nataşa! Tövbe de!” diyen annesi, bir Fransız atasözünü aktararak ekledi: “Evliliğin temeli cennettedir!”

“Anneciğim, güzel anneciğim benim, ah, ne kadar seviyorum seni! Ah, ne kadar mutluyum!” diye bağırarak annesine sarılan Nataşa’nın gözlerinden sevinç ve mutluluk gözyaşları dökülüyordu.

Tam bu anda, Prens Andrey de Piyer’in evinde, Nataşa’ya olan aşkını, Nataşa ile evlenmeye kesin karar verdiğini anlatmaktaydı Piyer’e.

Aynı gün Kontes Elena Bezuhova evinde resmî olmayan bir ahbap toplantısı düzenlemişti. Toplantıya Fransız büyükelçisi ve pek çok seçkin bay ve bayan yanı sıra son zamanlarda Elen'i çok sık ziyaret eden yabancı bir Prens de katılmıştı. Bu yabancı prensin Çar ailesiyle kan akrabalığı vardı. Piyer de toplantıya inmiş ama hep somurtkan bir yüzle odadan odaya, dalgınlığından ötekine berikine çarparak, karamsar düşünceler içinde dolaşıp durmuştu.

Nataşa'nın da katıldığı o balodan bu yana, yaklaştığını sezdiği sinir bunalımına karşı koyabilmek için umutsuzca çırpınmaktaydı Piyer. Çar ailesiyle kan bağı bulunan o yabancı prensin karısıyla yakın ilişki içine girmesinden kısa bir süre sonra hiç beklemediği hâlde birdenbire mabeyinciliğe getiriliveren, bu yüzden de büyük bir eziklik duyan Piyer, o gün bugündür utancından saray sosyetesinin neredeyse yüzüne bakamaz olmuştu. Eskiden de gerçi insanlıkla ilgili her şeyin boş olduğu düşüncesi zaman zaman aklına gelmez değildi, ama bu aralar bu karanlık düşünce onu çok daha sık yokluyor, umutsuzluğa sürüklüyordu. Ayrıca, koruması altına aldığı Nataşa ile Prens Andrey arasında duygusal bir yakınlığın oluştuğunu da fark eden Piyer, bir arkadaşının durumuna, bir de kendi durumuna bakıp aradaki büyük karşıtlığı gördükçe kendi durumuna daha beter üzülüyor, karamsarlığı bir kat artıyordu. Karısını ne kadar kafasından çıkarıp atmak istiyorsa, Nataşa ile Prens Andrey'i de o kadar düşünmek istemiyordu. Sonsuzluk ve sonrasızlık karşısında her şeyin önemsiz olduğu düşüncesi yine yoklamaya başlamıştı Piyer'i, eskiden kafasını kurcalayan o soru yine gelip gelip önüne dikiliyordu: "Niçin?" Şeytanın pençesine düşmek üzere olduğunu duyumsayan Piyer, bu tehlikeyi uzaklaştırmak için masonluğa yeni baştan umutla sarılmış, gece gündüz demeden masonluk işleriyle uğraşmaya vermişti kendini. Toplantıdan gece yarısına doğru ayrılarak, Kontesin dairesinden kendi dairesine çıkan Piyer, sırtına eski bir ropdöşambır geçirip yine ça-

lışmaya koyulmuştu. Tütün dumanlarının bulut gibi kapladığı alçak tavanlı odada masanın başında İskoç masonlar locasının basılı kayıt ve raporlarını asıllarından kopya etmekle uğraştığı sırada, odasına birinin girdiğini duydu. Prens Andrey'di gelen.

Piyer, hoşnutsuzluğunu saklamadan, dalgın dalgın, "Haa, sen miydin?" dedi. "Ben de kafamı kaldırmadan bununla uğraşıyorum işte," diyerek masanın üstündeki el yazması kitabı gösterdi. Yaşamın kötülüklerinden kurtulmak için çareyi çalışmakta bulan mutsuz bir insan edasıyla söylemişti bunu.

Prens Andrey ise, yeniden dünyaya gelmiş gibi pırıl pırıl mutlu bir yüzle ve heyecanlı bir ifadeyle Piyer'in önüne dikilmiş, kendi bencil sevinci yüzünden onun üzüntülü hâline dikkat bile edemediği için sırtıarak bakıyordu arkadaşının yüzüne.

"Evet, iki gözüm!" dedi; "dün açmaya niyetlendiğim konuyu sana bugün söylemeye geldim. Daha önce hiç başıma böyle bir şey gelmemişti. Ben âşık oldum, azizim!"

Piyer birden derin bir iç geçirdi ve çöker gibi, koca gövdesini bütün ağırlığıyla divana, Prens Andrey'in yanına bıraktı.

"Nataşa Rostova'ya, değil mi?" dedi.

"Evet, evet! Başka kim olabilir? Kırk yıl düşünsem aklıma gelmezdi, ama işte gönül ferman dinlemiyor. Dün akşam az acı çekmedim, az üzülmедim, ama yine de bu acıları bile dünyada başka hiçbir şeye değişmem; meğer bugüne dek yaşamıyormuşum ben. İşte sonunda yaşamaya başladım, ama onsuz sürdüremem yaşamımı! Ya o? Acaba o da beni sevebilir mi?.. Ondan çok yaşlıyım... Niye konuşmuyorsun?"

"Ben mi? Ben mi?" diyen Piyer birden ayağa kalkıp odayı arşınlamaya başladı. "Ne demiştin ben sana?.. Öteden beri düşüncemi hiç değiştirmedim... Pırlantadır o kız... Eşsizdir... Sevgili dostum, yalvarırım sana felsefe yapmaya filan kalkışma, kuşkuculuğu bir yana bırak; evlen, evlenmeye bak... Sen hele evlen, bak göreceksin, senden mutlu erkek olmayacak yeryüzünde."

"Ya o?"

"Sana âşık."

“Hadi canım! Saçmalama, sen de...” derken, gülümseyerek Piyer’in gözlerinin içine baktı Prens Andrey.

Piyer öfkeyle bağırdı: “Seviyor seni dedik ya, ben biliyorum işte!”

Prens Andrey onu kolundan tutup durdurarak, “Dur hele, dinle azıcık,” diye karşılık verdi. “Benim durumumu biliyor musun sen? Ne olursa olsun, birisine açılmak zorundayım.”

Piyer, “Pekâlâ, hadi durma, açıl öyleyse. Bana açılmak isteyişine sevindim,” dedi ve aynı anda, sevindiğini gösterecek biçimde yüzü yumuşayıp, alnındaki çizgiler kayboldu; gerçekten de seve seve dinledi Prens Andrey’i. Arkadaşı dıştan görüldüğü gibi, aslında da değişmiş, yepyeni bir insan olmuştu. Neredeydi onun o eski melankolik, yaşamdan usanmış hâli; neredeydi o düş kırıklığına uğramış Bolkonski? Hiç çekinmeden içini dökebileceği biricik insan Piyer olduğu için Prens Andrey, Piyer’e her şeyi açık açık anlatmaya karar vermişti; nitekim anlattı da; arkadaşına bütün içini döktü. Uzun bir geleceği kapsayan tasarılar yapmaktan artık korkmadığını, o ağırlığı üstünden attığını; babasının kaprisi uğruna kendi mutluluğunu feda edemeyeceğini; babasını bu evliliğe razı etmek, Nataşa’yı babasına sevdirmek için elinden geleni yapacağını, ama bunu başaramazsa, babasının rızasını alamasa bile yine de evleneceğini söyledi. Bu duygunun onu nasıl kavradığına, tamamıyla kendi dışında, kendisinden bağımsız bir şey gibi nasıl ona egemen olduğuna çok şaşıtığını anlattı.

“Biri çıkıp da bende böyle bir yetenek, böylesine sevebilme yeteneği bulunduğunu daha önce söyleseydi, asla inanamazdım,” dedi Prens Andrey. “Vaktiyle yüreğimde duyduğum sevgiye hiç mi hiç benzemiyor bu. Şimdi dünya benim gözümde iki parçaya bölünmüş gibi: Tüm sevinçleri, tüm umutları ve aydınlığı kendine toplayan birinci parçayı o oluşturuyor; ikinci parçayı ise, içinde onun yer almadığı geri kalan her şey; bu ikinci parçada sadece üzüntü, kaygı ve karanlık var...”

“Kaygı ve karanlık,” diye onun sözlerini tekrarladı Piyer, “evet, evet, bunu anlıyorum.”

“Aydınlığı sevmemek elimden gelmiyor, ne yapayım; kabahat bende değil ki. Öylesine mutluyum ki! Anlıyorsun beni değil mi? Benim adıma sevindiğini biliyorum.”

Arkadaşının hâli çok dokunmuştu Piyer’e. Oysa Prens Andrey’in talihi parladıkça, kendi talihi kararıyordu âdeta. Bu duygular içinde, arkadaşına mahzun mahzun bakarak, “Evet evet,” diye doğruladı onu Piyer.

XXIII

Prens Andrey’in evlenmek için babasının rızasını alması gerekiyordu; bu amaçla, köye gitmek üzere ertesi gün yola çıktı.

Oğlunun iletmiş haberi sakın karşılaşmış görünen İhtiyar Prens, içinden müthiş köpürüyordu. Ömrünün şu son demlerinde onun yaşamını değiştirmeye ya da onun yaşantısına yenilik katmaya oğlunun gönlünün nasıl razı gelebildiğini aklı almıyordu. ‘Bıraksalar da şu birkaç günlük ömrümü dilediğim gibi tamamlasam,’ diye düşünüyordu ihtiyar. ‘Ondan sonra ne hâlleri varsa görsünler.’ Bununla birlikte, oğluna karşı politik bir yol izlemeyi yeğledi; ihtiyar Bolkonski politika yapmasını da bilir, ama buna ancak çok önemli durumlarda başvururdu. Bu kez de öyle yaptı, bağırıp çağırmaya kalkmadan, konuyu irdelemeye girişti.

Bu evlilik, her şeyden önce soy sop, servetler ve rütbeler bakımından denk düşen bir evlilik gibi görünmüyordu. İkincisi, Prens Andrey artık genç değildi, üstelik sağlığı da bozuktu (bu noktayı özellikle vurguladı ihtiyar), buna karşılık kız çok küçüktü. Üçüncüsü, Prens Andrey bir tanecik oğlunu kalkıp da delişmen bir kızın eline teslim ederse, oğluna yazık etmiş olurdu. İhtiyar Bolkonski, oğluna alaycı alaycı bakarak, “Dördüncü ve sonuncusu olarak da, senden bu evliliği bir yıl ertelemeni rica ediyorum,” dedi. “Yurt dışına çıkar, sağlığınıla doğru dürüst ilgilenir ve daha önce yapmayı düşündüğün gibi, Nikolay’a iyi bir Alman eğitmen ararsın. Ondan sonra da aşkın mı, tutkun mu, inadın mı –sen artık nasıl kabul ediyorsan– yine hâlâ bu gücünü korursa, evlenirsin! Benim son

sözüm budur,” dedikten sonra da, kararını hiçbir şeyin değiştirmeyeceğini belli eden bir tavırla üstüne basa basa, “Dikkat et, son sözüm!..” diye ekleyerek bitirdi.

Prens Andrey babasının aklından geçenleri anlamıştı: Oğlunun ya da nişanlanacağı kızın birbirlerine besledikleri duygunun bir yıllık deneme süresi sonuna kadar bugünkü gücünü koruyamayacağı veya bir süre içinde nasıl olsa kendisinin göçüp gideceği umudunu taşıyordu ihtiyar. Bu nedenle, Prens Andrey, babasının isteğini yerine getirmeye –evlenme teklifini yapıp, nikâhı bir yıl ertelemeye– karar verdi.

Prens Andrey, Rostov'lara yaptığı ziyaretten üç hafta sonra Petersburg'a döndü.

• • •

Nataşa, annesiyle yaptığı konuşmanın ertesi günü Bolkonski'yi akşama kadar boşuna bekledi durdu; Bolkonski gelmedi, ikinci ve üçüncü gün de öyle. Bu arada Piyer de görünmediği için Prens Andrey'in babasını görmeye gittiğini öğrenemeyen Nataşa, onun böyle birdenbire ortadan kayboluşunu neye yoracağını bilemiyordu.

Üç hafta hep böyle geçti. Bu süre içinde, canı hiçbir yere gitmek istemeyen Nataşa evden dışarı adımını atmadı; ruhsuz bir gölge gibi dolaşıyordu ortalıkta, akşamları annesinin yatağına gitmiyor, geceleri gizli gizli ağlıyordu. Durup dururken yüzü kızarıyor, her şeye çarçabuk sinirleniyordu. Uğradığı düş kırıklığını herkesin anladığını, hâline güldüklerini ya da acıdiklarını sanıyordu. Bu durum, üzüntüsü zaten kendine yeten Nataşa'nın gururuna dokunuyor, yarasının üstüne tuz biber ekiyordu.

Bir gün annesinin odasına gitti, bir şey söylemek için ağzını açacak oldu, ama gözyaşlarını tutamayıp hüngür hüngür ağlamaya başladı birden. Neden cezalandırıldığını bir türlü anlayamayan kalbi kırık bir çocuk gibi ağlıyordu.

Kontes, avutucu sözlerle onu yatıştırmaya çalışırken, bir süre sakın sakın annesini dinleyen Nataşa birdenbire patlayarak onun sözünü kesti:

“Anne yeter, kes lütfen! Benim bunu düşündüğüm yok, düşünmek bile istemiyorum zaten! Bir gün bile sektirmeden gelirken, birden gelmez oluverdi işte!..”

Ha ağladı, ha ağlayacak gibi yine sesi titriyordu, ama kendini tutabildi ve sakın sakın sürdürdü konuşmasını:

“Zaten, evlenmekte gözüm yok benim. Üstelik ondan korkuyorum... Sinirlerim bozulmuş olmalı, ama neyse, tamamıyla topladım kendimi, sakınleştım artık.”

Eski bir entarisi vardı Nataşa'nın; sabahları o entariyi sırtına geçirdi mi, gününün neşeli başlayacağına inanır, bu elbisede böyle tuhaf bir güç bulunduğu inancını taşırdı. Annesiyle o konuşmayı yaptığının ertesi sabahı yine eski entarisini giydi ve balodan sonra bıraktığı eski yaşantısına o gün yeniden dönmüş oldu Nataşa. Sabah çayını içtikten sonra –yüksek rezonansı nedeniyle en çok orayı sevdiği için– balo salonuna geçip, solfej çalışmaya başladı. Birinci egzersizini tamamlayınca gitti, salonun tam ortasında put gibi durdu ve en sevdiği bir parçayı okudu. Bomboş balo salonunu uzayan titreşimleriyle doldurarak ağır ağır sönen notaların tatlı ezgilerine (böyle bir şeyi beklemiyormuş gibi) sevinçle kulak verirken, birdenbire içinin neşeyle doluverdiğini duyumsadı. ‘Bu işi bu kadar büyütmenin ne anlamı var sanki?’ dedi kendi kendine. ‘Dünya bu hâliyle de güzel!’ Sonra, ayaklarının altında ses veren parke döşemede bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı; ama laf olsun diye dolaşmıyordu Nataşa. Yeni alınan, en sevdiği pabuçlarının önce topuklarını, burunlarını basarak dolaşırken, bir yandan da, tıpkı demin kendi sesini dinlediği gibi, şimdi de ökçelerinin düzenli tıkırtısıyla, pabuç burunlarının çıkardığı ritmik gıcırtıyı büyük bir zevkle dinliyordu. Bir aynanın önünden geçerken gözü kendi görüntüsüne ilişti. Aynadaki görüntünün yüzündeki ifade, ‘Neşem de, her şeyim de yerinde işte!’ diyordu sanki. ‘Oohh, canıma değsin! Kimseye de ihtiyacım yok!’

Uşaklardan biri bir şey almak için salona girmek istediye de, Nataşa onu içeri almayarak kapıyı arkasından kapadı, sonra yine gezinmeye devam etti. O sabah Nataşa, kendine en çok yakıştı-

dığı o eski ruh durumuna yeniden kavuşmuştu; benliğini bulan, benliğinden hoşnut Nataşa olmuştu yeniden. Hayalinde kendini yine o yaşlı ve bilge erkek yerine koyup, kendinden üçüncü çoğul kişi adıyla söz ederek, “Şu Nataşa’ya da bakınız, ne kadar çekici kendileri!” diye konuşmaya başladı. “Hem kendileri güzel hem de sesleri; üstelik de gencecikler! Yeter ki, başkaları çıkıp da kendilerinin huzurunu kaçırmassın; çünkü kendilerinin kimseye bir zararı yok ki!” Gelgelelim, başkaları “kendilerinin” huzurunu kaçırmassa bile “kendileri” için bundan sonra huzur diye bir şey kalmadığı da, “kendilerinin” kafasına, aynı anda dank ediverdi.

Cümle kapısının açıldığı, antreye giren birisinin, “Evdeler mi?” diye sorduğu ve bunu izleyen ayak sesleri duyuldu. O sırada aynada kendini seyreden Nataşa bir anda, bakar kör oldu. Kulak kesilmiş, antreden gelen sesleri dinliyordu şimdi. Aynadaki görüntüsü yeniden belirlediğinde yüzünün kireç kesilmiş olduğunu gördü. Gelmişti – “o” gelmişti! Kapalı kapıların ardından sesini anlamadığı hâlde, gelenin “o” olduğunu kesinlikle biliyordu.

Heyecandan yüreği gümbür gümbür, kireç gibi bir yüzle koşan koşan gidip misafir odasına dar attı kendini.

“Anne! Anneciğim, Bolkonski geldi!” dedi heyecanla. “Anne çok kötü oldu, ben yapamam! İstemiyorum... Üfff... Bu eziyete katlanmak istemiyorum! Ne yapacağım ben şimdi?..”

Kontesin cevap vermesine fırsat kalmadan, yüzünde heyecanlı ve ciddi bir ifadeyle Prens Andrey girdi içeriye. Nataşa’yı görür görmez de yüzü aydınlanıverdi. Önce Kontesin, sonra da Nataşa’nın elini öpüp divanın yanına oturdu.

Kontes, “Sizi görmek onurundan bizleri uzun zamandır...” diye lafa başlayacak olduysa da, Prens Andrey sözünü kesip, Kontesin sormaya niyetlendiği soruyu o daha sormadan, acelesi varmış gibi hızlı hızlı cevaplamaya girişti.

“Uzunca bir süredir sizleri göremedim, çünkü babamın yanına gitmiştim. Onunla çok önemli bir konuyu görüşmem gerekiyordu. Daha dün gece döndüm,” diyerek Nataşa’ya baktı ve bir an sustuktan sonra, “Sizinle biraz konuşmak istiyordum, Kontes,” diye ekledi.

Kontes gözlerini indirerek derin bir göğüs geçirdi.

“Buyurunuz efendim,” diye zor duyulur bir mırıltı çıktı ağzından.

Nataşa, kalkıp gitmesi gerektiğini biliyor, ama yerinden kımlıdamıyordu: Görgü kurallarını filan unutmuş, boğazını sıkmışlar gibi gözlerini testekerlek açarak Prens Andrey’in yüzüne bakakalmıştı.

‘Hemen mi? Şimdi şu anda mı!.. Yo, hayır, olamaz!’ diye düşünüyordu Nataşa.

Prens Andrey tekrar Nataşa’ya baktı ve Nataşa onun bu bakışından, yanılmadığını anladı. Evet, yazgısı hemen, şimdi, buracıkta belirlenecekti.

Kontes, “Nataşa, hadi sen git kızım! Ben sonra seni çağırırım,” diye fısıldadı.

Nataşa yalvaran gözlerle bir Prens Andrey’e, bir annesine baktı ve odadan çıktı.

Prens Andrey, “Kontes Hazretleri, sizden kızınızı istemeye geldim,” dedi.

Kontes kıpkırmızı kesildi, ama bir şey söyleyemedi.

Neden sonra, ağırbaşlı bir tavırla, “Teklifiniz...” diye söze başladı. Prens Andrey, çıt çıkarmadan gözlerinin içine bakıyordu kadının. “Teklifiniz...” derken diyeceğini şaşırdı Kontes, “doğrusu, bizce de uygundur ve... Ben kabulediyorum. Memnun oldum. Kocam da... Umarım... Ama işte, tabii, karar kızımızındır...”

“Sizin izninizden sonra ben kızınızla konuşurum... İzniniz var mı?” dedi Prens Andrey.

“Evet,” diye cevap verdi Kontes. Elini öpmesi için Prens Andrey’e uzattı ve Prens Andrey onun elini öpmek için eğilince, o da, bir yabancılık hissetmesine rağmen yine de sevecen bir tavırla dudaklarını uzatıp Prens Andrey’i alnından öptü. Onu oğlu gibi sevebilmeyi isterdi, ama her nedense bu adama bir türlü kanı ısınamıyor, onu ürkütücü buluyordu. “Kocamın da rıza göstereceğinden eminim,” dedi Kontes, “ama babanız...”

“Tasarımı babama açtım; düğünün bir yıldan önce yapılmaması kesin koşuluyla, rıza gösterdi. Size bunu da söyleyecektim,” dedi Prens Andrey.

“Nataşa’nın henüz pek genç olduğu bir gerçek, ama bilmem ki, bir yıl da çok uzun değil mi?..”

Prens Andrey içini çekerek, “Başka çarem yoktu,” dedi.

Kontes, “Onu şimdi yanınıza yollarım,” diyerek odadan çıktı.

Kızını ararken, “Allah yardımcımız olsun!” diye mırıldanıp duruyordu kadıncağzı.

Sonya, Nataşa’nın yatak odasında olduğunu söyledi. Nataşa karyolasının üstüne çıkıp oturmuş, kuru gözlerini karşıdaki ikonlara dikmiş, bembeyaz bir yüzle, hızlı hızlı hiç durmadan haç çıkarırken, bir yandan da bir şeyler mırıldanıyordu. Annesini görünce hoplayıp yataktan indi, bir koşuda yanına vardı.

“Evet anne?.. Eee?..”

Kontes, Nataşa’ya soğuk gibi gelen bir tavırla, “Hadi, onun yanına git. Seni istemeye gelmiş,” dedi. Kızı koşa koşa giderken de derin bir iç geçirip, üzüntülü, sitemli bir tavırla, “Git bakalım... Git,” dedi arkasından.

Nataşa misafir odasına nasıl girdiğini ömrünün sonuna kadar hatırlayamayacaktı. İçeri girip de Prens Andrey’i karşısında görünce, olduğu yere çakıldı kaldı. ‘Bu yabancı adam şimdi birdenbire benim her şeyim mi oluverdi; mümkün mü bu?’ diye sordu kendi kendine. Aynı anda da cevabını yine kendi verdi. ‘Evet, her şeyim oluyor! Benim için dünyada şimdi ondan değerli hiçbir şey yok!’ Prens Andrey yere bakarak onun yanına yaklaştı.

“İlk gördüğüm andan beri sizi seviyorum. Ben de umabilir miyim?”

Gözlerini kaldırıp Nataşa’ya baktı ve kızın yüzüne tutkusuz, heyecansız, ciddi bir ifade geldiğini görerek şaşırdı. Nataşa’nın yüzündeki ifade, içinden geçenleri açık açık anlatıyordu: ‘Sormaya ne gerek var? Çok iyi bildiğiniz hâlde, niçin hâlâ kuşkuya kapılıyorsunuz? Sözcükler duyguları anlatamadıktan sonra, konuşmaya ne gerek var?’

Nataşa ona doğru yaklaştı. Prens Andrey de onun elini tutup öptü.

“Beni seviyor musunuz?” diye sordu.

Nataşa âdeta sinirlenmiş gibi, “Evet, evet!” diye çabuk çabuk mırıldandı. Derin derin içini çekti, solukları gitgide sıklaştı, sonunda hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

“Hayrola? Ne oldu size? Bir şey mi var?”

Nataşa gözyaşlarının arasından gülümseyen gözlerle ona bakarak, “Ah, o kadar mutluyum ki!” dedi. Prens Andrey’e biraz daha sokuldu, iznini ister gibi bir an durakladıktan sonra uzanarak öptü onu.

Prens Andrey onun iki elini de avuçlarının içine aldı, gözlerinin ta içine baktı ve... Nataşa’ya duyduğu o eski sevgiyi bulamadı yüreğinde. Yüreğindeki duygular ani bir değişikliğe uğramıştı; tutkunun o şiirsel, o mistik çekiciliği gitmiş, bunun yerini, çocukluktan çıkıp çıkmadığı bile iyice belli olmayan şu zavallı kızın gösterdiği dişice zayıflık karşısında bir acıma duygusu; onun o büyük sevgisi ve dürüstlüğü karşısında da, bundan sonra sonsuza dek kendisini bu kıza bağlayacak hem sıkıcı, hem sevinçli bir görev duygusuyla karışık korku almıştı. Şu anki duygusu daha önceki duygusu kadar parlak, onun kadar şiirsel olmasa da, ondan hem daha güçlü hem de daha ciddi idi.

Prens Andrey, gözlerini hâlâ onun gözlerinden ayırmaksızın, “Evlenme işinin bir yıldan önce olamayacağını söyledi mi size anneniz?” diye sordu.

Nataşa o sırada, ‘Herkesin “delişmen kız” dediği ben şimdi, babamın bile önünde saygıyla eğildiği bu akıllı, bu sevimli yabancıyla aynı düzeye mi yükseliyorum; onun karısı mı oluyorum yani?’ diye içinden geçirmekteydi. ‘Bu mümkün mü?.. Gerçek olabilir mi bu? Yani, ben şimdi birdenbire büyümüş mü oluyorum? Büyüdüğüm için artık yaşamı oyun gibi alamayacak mıyım? Ağzımdan çıkan her sözün, atacağım her adımın sorumluluğunu taşımak zorunda mı olacağım? Peki, ama bana bir şey sormuştu. Neydi o?’

“Hayır,” diye cevap verdi Prens Andrey’in sorusuna, ama soruyu anlamamıştı bile.

“Bağışlayın beni!” dedi Prens Andrey. “Ama siz henüz o kadar gençsiniz, bense yaşam yolunda o kadar yol aldım ki... Korkarım, siz henüz kendinizi bile yeterince tanıımıyorsunuzdur.”

Nataşa bütün dikkatini vererek dinlemesine rağmen, yine de Prens Andrey’in söylediklerinin anlamını kavrayamıyordu.

“Mutluluğum erteleneceği için bu bir yıl gerçi bana çok zor gelecek,” diye konuşmasını sürdürdü Prens Andrey. “Ama hiç değilse, duygularınızı iyice tartabilmeniz için böylelikle size bir zaman tanınmış olur. Bu bir yılın sonunda vereceğiniz kararla dilerim beni mutlu edersiniz, ama bu arada özgürsünüz: Nişanımız gizli tutulacaktır ve bu arada eğer siz beni sevmediğinizi fark eder ya da başka birini sevecek olursanız...” diye yapmacık bir gülümsemeyle sözünü sürdürmek isterken Nataşa onun sözünü kesti.

“Niçin böyle söylüyorsunuz?” derken, Nataşa’nın sesi âdeta bir çılgılık gibi çıktı. Gerçeği söylediğinden kesinlikle emin olarak, “Çok iyi biliyorsunuz ki,” diye sürdürdü konuşmasını, “Otradnoye’de ilk karşılaştığımız günden beri seviyorum sizi.”

“Bu bir yıl içinde, kendinizi tanımayı öğreneceksiniz.”

Evliliklerinin bir yıl ertelendiğini ancak şimdi algılayan Nataşa, “Koskoca bir yıl!” dedi. “Ama niçin bir yıl?”

Prens Andrey, bu ertelemenin nedenlerini açıklamaya girişti. Nataşa, “Bir yıl bekleyeceksem, ölürüm ben; olacak şey değil! Çok kötü!” Sevddiği adamın yüzüne baktı ve bu yüzde bir acıma, aynı zamanda şaşkınlık ifadesi gördü.

Gözyaşlarını tutarak, “Yok yok,” dedi birdenbire, “ben hepsine razıyım! O kadar mutluyum ki!”

Annesiyle babası odaya gelerek sözlüleri kutsadılar.

O günden sonra Prens Andrey, Rostov’ların evine artık Nataşa’nın sözlüsü olarak gidip gelmeye başladı.

Resmî nişan töreni yapılmadığı gibi, Nataşa'yla Bolkonski arasında söz kesildiği de kimseye bildirilmedi; Prens Andrey, bildirilmemesi için diretmişti. Erteleme kendi yüzünden olduğu için, bunun cezasına da katlanması gerektiğini; verdiği söze sonsuza dek bağlı kalacağını, ama Nataşa'yı bağlamak istemediğini, onu serbest bıraktığını söylemişti. Nataşa eğer altı ay sonra onu sevmeyi anlırsa, evlenme önerisini reddetmek hakkına sahip olacaktı. Doğal olarak gerek Nataşa, gerek anası babası böyle bir şeyin sözünü bile duymak istemediklerini belirtmişlerse de, Prens Andrey'i kararından döndürmek mümkün olmamıştı.

Prens Andrey, Rostov'lara her gün geliyor, ama Nataşa'yla sözlüsü gibi senli benli değil, sizli bizli konuşarak resmiyeti elden bırakmıyor ve kızın sadece elini öpüyordu. Söz kesildikten sonra aralarında çok doğal, yakın, sıcak bir ilişki kuruluverdi. O güne dek sanki birbirlerini hiç tanımamış gibiydiler. Her ikisi de kendini yepyeni bir insan gibi görüyordu şimdi: Eskiden birbirlerini yapmacıklı, yapay bir insan gibi görürken, şimdi o yapaylıktan kurtulmuş, doğal ve içten davranır hâle gelmişlerdi. Rostov ailesi başlangıçta Prens Andrey'le ilişki kurmakta epeyce zorluk çekti; onlara başka dünyadan gelmiş biri gibi görünüyordu Prens Andrey. Bu yüzden Nataşa ailesini ona alıştırmak için uzunca bir süre çaba harcamak zorunda kaldı; bir yandan da gurur duyarak, Prens Andrey'in görüldüğü gibi değil tıpkı kendileri gibi biri olduğunu, kendisinin ondan hiç korkmadığını, onların korkması için de bir neden bulunmadığını anlatıncaya kadar epeyce dil döktü. Bir süre sonra herkes Prens Andrey'e alıştı. Artık aile bireyleri onun yanındayken de alışageldikleri yaşantılarını sıkılmadan sürdürebiliyordu; hatta Prens Andrey de onlara ayak uyduruyordu. Kontla, yurtlukların yönetiminden, tarım ekonomisinden güzel güzel konuşuyor; Kontes ve Nataşa ile usul usul moda üzerine sohbet ediyor; Sonya ile albümlerden ve dantel işlerinden söz edebiliyordu. Ev halkı kendi aralarında olduğu kadar onun yanın-

dayken de ara sıra lafı Nataşa'yla ikisi arasındaki ilişkiye getirerek, gelişmeleri çok şaşırtıcı bulduklarını, ama bunun bir yazgı olduğunu gösteren *alametlerin* önceden ortaya çıktığını ileri sürerek, *alametleri* de şöyle sıralıyorlardı: Birincisi, Prens Andrey'in Otradnoye'ye gelişi; ikincisi, kendilerinin Petersburg'a yerleşmesi; üçüncüsü, Nataşa ile Prens Andrey'in birbirlerine çok benzemele-ri (bu benzerliği de daha Prens Andrey'in Otradnoye'ye gelişinde, ilk fark eden Nataşa'nın dadısı olmuş); dördüncü, Prens Andrey'in 1805'te Nikolay'la karşılaşması... Ve bu işin böyle sonuçlanacağını öncesinden gösteren daha bir sürü olay!

Nişanlı ya da sözlü bir çift varsa eğer bir evde, onlar ortalıktayken o eve mutlaka romantik, uyuşuk, dingin bir hava çöker; işte o hava Rostov'ların evinde de vardı. Herkes bir aradayken, çoğu kez kimseden çıt çıkmadığı olurdu. Bazen ötekiler odadan çıkıp Nataşa ile Prens Andrey'i baş başa bıraktıkları hâlde onlar yine konuşmadan otururlardı. Gelecekte pek söz etmezlerdi Prens Andrey bu konuyu açmaya çekiniyor, utanıyordu. Prens Andrey'in duygularını her zaman sezebilen Nataşa da onun bu duygusunu paylaşıyordu. Bir seferinde Nataşa ona oğlunu soracak oldu. Prens Andrey, şu sıralarda sık sık yaptığı gibi –ki, Nataşa en çok onun bu hâline bayılıyordu– kızarak, oğlunun kendileriyle oturmayacağını söyledi.

Nataşa, “Niçin oturmayacakmış?” diye sordu kaygıyla.

“Onu dedesinden koparıp alamam, ayrıca...”

Onun aklından geçenleri hemen tahmin eden Nataşa, “Oysa ben ne kadar isterdim; onu çok seveceğimden eminim!” dedi. “Ama siz kimseye bizi suçlama olanağı bırakmamak, kimsenin eline koz vermemek istiyorsunuz.”

İhtiyar Kont ara sıra gelir, Prens Andrey'i öper, Petya'nın eğitimi ya da Nikolay'ın mesleği konusunda ona akıl danışır. İhtiyar Kontes onlara bakar bakar iç çekerdi; Sonya ise, hep onları rahatsız edeceği korkusu içindeydi; o yüzden, yanlarında oturmasını istemelerine rağmen yine de ne yapar eder, bir bahane uydurup onları yalnız bırakırdı. Prens Andrey konuştuğu zaman, onu dinleme-

ye gerçekten de doyum olmazdı; Nataşa bundan büyük bir gurur duyar, koltukları kabara kabara dinlerdi onu. Kendisi konuştuğu zaman ise, Prens Andrey'in o ince eleyip sık dokuyan dikkatli bakışlarını hep üzerinde hissederek hem korkar hem de sevinirdi. Şaşırır, kendi kendine sorardı: 'Benim içimi okumaya çalışıyor; peki ama aradığı nedir? İçimi okumaya çalışarak öğrenmek istediği nedir? Ya aradığını bulamazsa bende? O zaman ne olacak?' Bazen de Nataşa'nın kendine özgü o deli dolu neşesiyle coşacağı tutar, Prens Andrey'i katıla katıla güldürürdü, onun gülmesine, bu hâline bayılıyordu Nataşa. Prens Andrey çok seyrek gülerdi, ama bir de gülmeye başladı mı, kendini kapıp koyverirdi. Böyle kendinden geçercesine güldüğü zamanlar, Nataşa onu kendine daha yakın hissediyordu. Ayrılma gününün gittikçe yaklaştığını aklına getirmese, yüreğine bu ayrılığın acısı çökmese, mutluluğu tam olacaktı Nataşa'nın; gelgelelim ayrılığın düşüncesi bile tüm kanının çekilmesine, bembeyaz kesilmesine yetiyordu.

Prens Andrey, Petersburg'dan ayrılışının arifesinde Rostov'lara gelirken, balodan bu yana onlara hiç uğramamış olan Piyer'i de getirdi yanında. Tedirgin, utangaç bir hâli vardı Piyer'in. Piyer Kontesle konuşurken, Nataşa gidip Sonya'nın yanına, ufak satranç masasının başına oturdu, Prens Andrey'i de yanına çağırdı. Prens Andrey, yanına gidince sordu Nataşa'ya:

"Bezuhov'u çok eskiden mi tanırırsınız? Beğenir misiniz onu?"

"A, severim onu, ama çok şapşaldır."

Nataşa böylece, Piyer'den ne zaman söz açılacak olsa hep yaptığı gibi biraz da kendinden eklemelerle, Piyer'in dalgınlığına ilişkin anekdotlar anlatmaya girişti.

Prens Andrey birdenbire ciddileşerek, "Sırrımızı ona açtığınızı biliyor muydunuz?" dedi. "Ta çocukluğumuzdan beri birbirimizi tanırız onunla. Altın gibi bir yüreği vardır. Sizden ricam şu, Natali - ben yurt dışına gidiyorum, kimin ne olacağını Tanrı bilir. Siz de vazgeçebilir... Tamam tamam, biliyorum; böyle konuşmak yasak! Yalnız, şunu söylemek istiyorum: Ben burada yokken başınıza herhangi bir şey gelecek olursa..."

“Ne gelebilir ki?”

“Yani, bir derdiniz olursa şayet,” diye Sonya’ya dönerek sürdürdü konuşmasını Prens Andrey, “sizden de rica ediyorum, Matmazel Sophie, her ne olursa olsun, sadece ve sadece Bezuhov’a başvurunuz yardım için; asla başkasına değil! Dalgındır, şapşaldır, ama altın gibi de yüreği vardır.”

Sevgilisinden ayrılmanın Nataşa’yı böyle etkileyebileceğini ne anası, ne babası, ne Sonya, ne de hatta Prens Andrey tahmin edebilirdi. Nataşa, âdeta olacıklardan habersizmiş gibi, kızarmış bir yüzle, ama ağlamaksızın, sabahtan akşama kadar evde telaşlı telaşlı dolaşıp en olmayacak, en önemsiz işlerle uğraştı durdu.

Prens Andrey veda edip de elini öperken bile ağlamadı, sadece “Ne olursun, gitme!” dedi; ama bunu öyle bir ses tonuyla, öyle bir ifadeyle söyledi ki, Prens Andrey bir an için, “Gitmesem daha iyi olacak galiba,” diye düşünmekten kendini alamadı. Bunu ileride hatırlayacaktı. O gittikten sonra da ağlamadı Nataşa; günlerce odasından çıkmadı, bir damla bile gözyaşı dökmeden ve hiçbir şeyle ilgilenmeden, sadece ara sıra, “Off!” çekip, “Niye gitti sanki?” diye söylenerek oturdu durdu.

Prens Andrey’in gidişinden on beş gün sonra Nataşa, birdenbire yakalandığı bu ruhsal hastalıktan yine birdenbire kurtulup, çevresindekilerin şaşkın bakışları arasında çarçabuk eski benliğine kavuşuverdi. Ama manevi bir değişim geçirdiği, fizyonomisinden belli oluyordu – tıpkı uzun bir hastalıktan kalkan çocukların yüzlerinde görülen değişiklik gibi.

XXV

Oğlunun onu bırakıp gidişini izleyen yıl içinde Prens Nikolay Andreyiç Bolkonski’nin yalnız sağlığı kötüleşmekle kalmadı, ihtiyarın huysuzluğu da besbeter arttı. Eskisine göre daha da sinirli olan ihtiyar sık sık, durup dururken öfke krizleri geçiriyor, hırsını da genellikle Prenses Mariya’dan alıyordu. Kızını acımasızca hırpalayabilmek, ona iyice eziyet edebilmek için onun en zayıf, en

duyarlı noktalarını âdeta özenle arayıp bulur, oradan yüklenirdi hep. Prenses Mariya'nın hayatta iki tutkusu, dolayısıyla da iki sevinç kaynağı vardı: yeğeni Nikoluşka ile din. İhtiyar Prensin saldırlarına ve alaylarına da en çok işte bu iki konu hedef olurdu. O sırada hangi konu konuşuluyor olursa olsun, Prens ne yapar eder, lafı döndürüp dolaştırıp evde kalmış kızların kör inançlarına, bunların çocuk terbiyesi bilmediğine, çocukları şımarttığına getirirdi. "Onu (Nikoluşka'yı) da kendine benzetip, evde kalmış kıza çevireceksin bu gidişle, şu hâle bak!" derdi. Ya da, Prenses Mariya yanlarındayken, dönüp Matmazel Bourienne'e Rus köy papazlarıyla Rus kutsal tasvirlerini nasıl bulduğunu sorar, sonra da bunları alaya alırdı.

Babası Prenses Mariya'nın duygularını incitmekten bir an bile geri kalmayıp her fırsatta ona eziyet ederken, Prenses Mariya onu bağışlamak için hiç de özel bir çaba harcama gereğini duymuyordu. Babası, kızının karşısında hiç kabahatli olabilir miydi? Bütün yaptıklarına rağmen kendisini sevdiğini bildiği babasının adil olmadığını nasıl düşünebilirdi? Hem aslında "adalet" de neydi ki? Başkalarına üstünlük taslama anlamına gelen "adalet" kavramı üzerine asla kafa yormazdı Prenses Mariya. İnsanlığı ilgilendiren karmaşık yasaların tümü onun için bir tek basit ve apaçık yasaya indirgenmiş bulunuyordu: Kendisi Tanrı olduğu hâlde insanlığa sevgisi yüzünden kendini insanlık için feda eden Hazreti İsa'nın örneğini verdiği "sevme ve kendini feda etme" yasası. Başkaları adilmiş ya da değilmiş, bundan bana ne diye düşünürdü Prenses Mariya. Onun üstüne düşen görev sevmek ve kendini feda etmektir; o da bu görevi yerine getiriyordu.

Kışın, Prens Andrey Daz Tepeler'e geldiğinde Prenses Mariya yıllardan beri onu ilk kez bu kadar neşeli, bu kadar nazik ve seven görüyordu. Ağabeyindeki değişikliğin bir nedeninin olduğunu anlamıştı, ama Prens Andrey ona aşkından hiç söz etmemişti. Ağabeyi yola çıkmadan önce babasıyla baş başa uzun bir görüşme yapmış ve evden ayrılırken baba oğulun aralarının şekerrenk olduğunu sezinlemişti Prensis Mariya.

Genç kızlar genellikle ağabeylerini kendi kız arkadaşlarıyla evlendirmeyi düşlerler; Prenses Mariya da ağabeyini Petersburg'daki sevgili arkadaşı Jüli Karagina ile evlendirmeyi düşlerdi hep. Prenses Andrey'in Daz Tepeler'den ayrılışından kısa bir süre sonra Prenses Mariya bu arkadaşına bir mektup yazdı. Arkadaşı, Türkiye'de ölen erkek kardeşi için yas tutuyordu o sıralarda.

Benim iyi yürekli, duygulu arkadaşım, Jüliciğim, öyle anlaşıyor ki, acı çekmek ikimizin ortak yazgısı.

Kaybınız o kadar büyük ki, bunu kendi kendime ancak bir tek şeyle açıklayabiliyorum: Seni ve eşsiz anneciğini çok seven Tanrı, sizlerin sevgisini sınamak lütfunda bulunmuş – kaybınız işte Onun bu lütfunun bir işaretidir.

Ah, benim aziz dostum bizleri –avutacak demiyorum ama umutsuzluktan kurtaracak tek şey dindir; sadece din. Dinin yar-dımı olmaksızın hiçbir şeye akıl erdiremeyen insanoğlunun anlayamadıklarına açıklama getirebilen tek şey dindir; dolayısıyla bizler şu sorunun cevabını da yine dinde bulabiliriz: Acımasız, yararsız, zararlı ve hem kendilerine, hem başkalarına sadece yük olan birtakım kimseler yaşamaya devam ederken, öte yandan, sadece başkalarına zararı dokunmamakla kalmayıp, başkalarının mutluluğu için varlıkları gerekli olan ve yaşamdaki mutluluklarını başkalarını mutlu kılmakta bulabilen iyilikçi, soylu insanlar niçin, hangi nedenle Tanrı'nın yanına çağırılıyor? Gördüğüm ve aklımdan hiçbir zaman çıkaramadığım ilk ölüm olan, sevgili geliminin ölümü de beni böyle etkilemişti. Mükemmel bir insan olan kardeşin niçin öldü diye sen şimdi nasıl kaderi sorguluyorsan, ben de aynı biçimde, kimseye bir kötülüğü dokunmadıktan başka, yü-reğinde hiçbir zaman en ufak bir kötülük de beslememiş olan Liza gibi bir melek nasıl olur da ölür diye sormuştum kendi kendime. Oysa sonra ne oldu dersin, aziz dostum? Aradan beş yıl geçtikten sonra ben bile bu küçücük kafamla, onun niçin öldüğünü, bu ölümün Yaradanın sonsuz iyiliğinin bir ifadesi olduğunu açıkça anlayabildim; iyice anladım ki, her işine akıl erdiremediğimiz Tanrı,

insanoğluna sonsuz sevgisini bu yoldan da göstermektedir. Sık sık şöyle düşünürüm ben: Liza melekler kadar masum bir insandı ve belki de işte bu yüzden, annelik görevlerinin tümünü yerine getirebilecek kadar güçlü yaratılmamıştı. Genç bir eş olarak yüzde yüz kusursuz olan Liza belki de anne olarak o kadar kusursuz değildi. Hepimizi, özellikle de Prens Andrey'i, yüreğimizi dağlayan acıların ve en temiz anılarla bırakıp giden Liza herhalde şimdi orada, bir gün benim de sahip olabilmeyi düşleyemeyeceğim bir yere sahip bulunuyordur. Ama Liza'nın kendi iyiliği bir yana, onun bu erken, bu acı ölümünün gerek ağabeyim, gerek benim üzerimde -bütün acılarımıza rağmen- çok hayırlı etkisi de oldu. O öldüğü sırada bu düşünceler hiç aklıma gelmemişti. O sırada gelseydi de, bu tür düşünceleri şiddetle kovardım aklımdan, oysa şimdi apaçık ve duru bir biçimde düşünebiliyorum üzerinde. Bütün bunları, benim için yaşamın birinci ilkesi hâline gelen, İncil'deki şu gerçeğe seni de inandırmak için yazıyorum, aziz dostum: Tanrı'nın isteği dışında, başımızdan bir tel bile eksilmez. Onun isteklerinin temelinde de bizlere olan sonsuz sevgisi bulunduğundan, başımıza her ne gelirse gelsin, bizlerin iyiliği içindir.

"Gelecek kışı Moskova'da geçirip geçirmeyeceğimizi soruyorsun. Seni çok göreceğim gelmesine rağmen, Moskova'da kışı geçireceğimizi hiç sanmıyorum; istemiyorum da zaten. Belki duyunca şaşıracaksın, ama gelmek istemeyişim Bonaparte yüzünden! Nedeni de şu: Babamın sağlığı her geçen gün gözle görülür derecede kötüye gittiği için sinirleri de çok zayıfladı, kendi görüşlerine karşı hiçbir şeye tahammülü yok, hemen sinirleniveriyor. Senin de bildiğin gibi, en çok da siyasi konularda sinirlenir. Bonaparte'ın Avrupalı tüm hükümdarlarla, hele Büyük Katerina'nın torunu olan bizim Hükümdarımızla kendini bir tutmasına, onlarla aynı düzeyde görüşmesine katlanamıyor! Gerçi senin de bildiğin gibi politikayla hiç ilgilenmem, ama gerek babamın anlattıklarından, gerek Mihail İvanoviç'le konuşmalarından dünyada olup bitenleri, hele Bonaparte'a büyük payeler verildiğini ben bile öğrendim; görünüşe göre, Bonaparte'ın bütün dünyada büyük bir adam, hele de Fransa

İmparatoru sayılmadığı tek yer Daz Tepeler. Babamın ona hiç tahammülü yok. Moskova'ya gitmekten hiç söz etmeyişi, bunun lafını bile ağzına almayışi kanımca politik görüşleri yüzünden; karşısında kimin bulunduğunu zerre kadar umursamadan politik görüşlerini uluorta söylemekten çekinmeyeceği için, bunun yaratabileceği tatsız tartışmaları hesaba katıyor olmalı. Moskova'da göreceği doğru dürüst tedavinin sağlayacağı iyi sonuçları, Bonaparte yüzünden çıkacak kaçınılmaz tartışmalar silip süpürecektir zaten. Moskova'ya gidip gitmeme konusunda kesin kararını yakında verecek.

Buradaki yaşantımız, ağabeyim Andrey'in yokluğu dışında yine eskisigibi. Prens Andrey, sana daha önceki mektubumda da bildirdiğim gibi, oldukça değişmişti son zamanlarda. Ölüm acısından sonra ilk kez bu yıl eski neşesine kavuşmuş gördüm onu Çocukluğundan beri bildiğim o eski Prens Andrey oldu yeniden: Eşi bulunmaz, altın gibi yüreği olan, nazik ve sevecen eski Prens Andrey. Görebildiğim kadarıyla, kendisi için yaşamın sonunun gelmediğini sonunda o da anlamış görünüyor. Ama bu ruhsal değişikliğinin yanı sıra vücutça çok zayıf düşmüş. Eskisine göre çok kilo verdiği gibi, çok da sinirliydi. Sağlığı için çok üzülüyorum doğrusu; doktorların çoktandır salık verdikleri bu yurt dışı gezisine çıktığı için seviniyorum. İnşallah ona yarar bu gezi. Petersburg'da ağabeyimden en yetenekli, en etkin, en kültürlü genç erkeklerden biri diye söz edildiğini yazıyorsun. Beni kibirli bulursan onun çok yakını oluşuma ver, ama bundan hiçbir zaman kuşku duymamışımdır. Burada onun serflerinden eşrafına kadar herkese yaptığı yardımların haddi hesabı yok. Petersburg'da kendisine gösterilen ilgiyi o zaten hak etmişti. Dedikoduların, özellikle de yalan yanlış dedikoduların Petersburg'dan Moskova'ya ne kadar çabuk ulaştığına şaşmamak elde değil; hani şu, ağabeyimin Rostov'ların küçük kızıyla nişanlandığı yolunda çıkarılan dedikoduyu söylemek istiyorum. Ağabeyimin bir daha, hele o kızla evleneceğini hiç sanmıyorum. Nedenini de söyleyeyim sana: Birincisi, karısından çok seyrek söz etmesine rağmen, onu kaybetmekten duyduğu acı yüreğine öyle bir oturmuş ki, artık yüreğini bir başka kadına veremez, küçük meleğine bir üvey anne getiremez. İkincisi

de, bildiğim kadarıyla bu kızcağız Prens Andrey'i hoşnut edebilecek tipte bir kız değildir. Ağabeyimin onu kendine karı olarak seçebileceğini hiç sanmıyorum ve içtenlikle söyleyeyim, hiç de istemiyorum doğrusu. Neyse, lafı çok uzattım, ikinci sayfanın da sonuna geldim. Hoşça kalasın, Tanrı'ya emanet olasın benim sevgili dostum. Can yoldaşım Matmazel Bourienne de sana öpücüklerini yolluyor.

Mariya.

XXVI

Prenses Mariya yaz ortasında ağabeyinden, İsviçre'den hiç beklemediği bir mektup aldı; mektupta umulmadık, şaşırtıcı haberler yer alıyordu. Ağabeyi ona Nataşa Rostova ile nişanlandığını bildiriyordu. Mektup baştan sona kadar Prens Andrey'in nişanlısına duyduğu aşkla, kız kardeşine duyduğu sevgi ve güveni anlatıyordu. Prens Andrey mektubunda söylediğine göre, daha önce hiç böylesine âşık olmamış ve ancak şimdi yaşadığını anlıyormuş. Daz Tepeler'e son gelişinde bundan babasına söz edip, kız kardeşine söylemediği için ondan özür diliyordu Prens Andrey. Ona da söylemiş olsa, kız kardeşi gidip babasını razı etmek için onunla konuşmaya kalkar, ihtiyarın rızasını sağlayamadıktan başka bir de boşu boşuna gazabını üstüne çekmekle kalır diye korktuğunu, bu yüzden söylemediğini anlatıyordu mektupta. "Ayrıca," diyordu, "o sırada konu henüz şimdiki gibi kesinlik kazanmış da değildi. Babam evleninemi bir yıl ertelememi istemişti; işte bu bir yılın altı ayı geçti bile, oysa benim kararım karar, hatta eskisinden bile kararlıyım şimdi. Kaplıcalardan yararlanınam için doktorlar beni burada bir süre daha kalmaya zorlamamış olsalar, çoktan dönerdim Rusya'ya, ama ne yapayım ki dönüşümü üç ay daha ertelemek zorundayım. Beni de, babamla aramızdaki ilişkileri de bilirsin sen. Bağımsızlığını her zaman korumuş bir insanımdır ben; öyle de kalacağım, ama babamın aramızda geçireceği günler belki de sayılıyken, isteğine karşı gelip de öfkelenmesine, üzülmesine ne-

den olamazdım; onun üzülməsi mutluluğumun yarısını götürürdü. Şimdi aynı konuda babama da yazıyorum; senden ricam, babamın bir eşref saatini kollarıp mektubumu ona vermendir. Sonra da lütfen, babamın genel olarak konuya şimdi nasıl baktığını ve bu bir yıllık süreden dört aylık indirim yapmaya razı olabilecek gibi görünüp görünmediğini bildiriver bana.”

Uzun süre ikircikli kalıp, türlü türlü kuşkular ve korkular yüzünden bocalamalar geçirdikten, uzun uzun dualar okuduktan sonra, sonunda mektubu babasına verebildi Prenses Mariya. Ertesi gün babası ona gayet sakin bir sesle şöyle dedi:

“Ağabeyine yaz, ben ölünceye kadar beklemesini söyle... Zaten çok beklemeyecek, yakında benden kurtulacak.”

Prenses Mariya cevap vermeye kalkışacak olduysa da babası onun ağzını açmasına bile fırsat tanımadan, sesini yükseltti de yükseltti:

“Evlen, evlen, evlen evladım, evlen bakalım!.. Aman, aman aman! Aile de ne aile hani! Aklı başında insanlarmış, ha? Zenginmişler, ha? Yaa, küçük Nikolay’ın da ne cici bir üvey anası olur böylece! Yaz, söyle ona, canı istiyorsa hemen yarın evlenebilir, ama ben de Bourienne’le evlenirim!.. Ha, ha, ha! Ee, oğlumuzu da üvey anasız bırakmayalım bari! Yalnız, bir şey daha var; bu evde başka bir kadına yer yok artık; evlenirse, gider ayrı evde oturur.” diyerek bu kez Prenses Mariya’ya döndü: “Belki sen de onunla gitmek istersin. Ha? Git öyleyse, git, sen de git bakalım. Git, yolun açık olsun! Hadi şimdi yıkıl gözümün önünden... Yıkıl!”

Bu öfke krizinin ardından bir daha konuyu ağzına almadı İhtiyar Prens. Gelgelelim, oğlunun yüreksizliği nedeniyle duyduğu öfkeyi onun yüzüne karşı boşaltamayıp içine atmak zorunda kaldığı için de hıncını bu sefer kızından almaya başladı. Prenses Mariya’yı alaya almak, üzme için öteden beri kullandığı araçlara şimdi bir yenisini ekledi; Matmazel Bourienne’e kur yapmak ve çocuklarına bir üvey anne getirmekten ikide birde söz etmek.

“Niye evlenmeyecekmişim onunla? Mükemmel bir prenses olur Matmazel Bourienne!” diyordu kızına.

Babasının son zamanlarda Fransız kızıyla samimiyeti gerçekten de adamakıllı ilerlettiğini görerek şaşkınlıktan dilini yutacak hâle gelen Prenses Mariya dehşet içinde kalıyordu. Babasının mektubu nasıl karşıladığını Prens Andrey'e yazdı, ama aynı zamanda babalarını bir uzlaşmaya yanaştırabilmek umudunun bulunduğundan da söz ederek ağabeyini avutmaya çalıştı.

Prenses Mariya'nın başlıca avuntusu ise küçük Nikolay, ağabeyi ve din idi. Ama bunun yanı sıra, herkes gibi onun da yalnız kendisiyle ilgili bazı umutları, yüreğinin derininde gizlediği bazı düşleri vardı ve yaşamın acılarına katlanabilmesini asıl bu umutlar, bu düşler sağlıyordu. Bu umutlarla düşleri ona babasından gizli olarak evlerini ziyaret eden kimi yarım akıllı birtakım hacılar şu "Tanrı Adamları" vermişti. Prenses Mariya yaşayıp gördükçe, deneyimleri arttıkça, neşeyi ve mutluluğu burada, yeryüzünde arayan insanların dar görüşlülüğüne daha çok şaşıyordu: Gerçekleşmesi olanaksız bir düştten ibaret olan günahla dolu dünya mutluluğu uğruna insanların bunca didinmelerini, çırpınmalarını, acı çekmelerini, birbirlerini yemelerini aklı almıyordu. Prens Andrey de işte karısını o kadar sevdiği hâlde bununla yetinmeyip, karısı öldükten sonra mutluluğu başka bir kadında aramaya kalkıyordu. Babası ise buna karşı çıkıyordu, çünkü oğluna daha zengin, daha saygın bir eş yakıştırdığı için düş kırıklığına uğramıştı. Bunların hepsi de gelip geçici, bir anlık çıkarlar yüzünden birbirlerini yiyor, birbirlerine eziyet ediyor, birbirlerinin ruhlarını ölümsüz ruhlarını incitiyorlardı. Bunu görmemek için insanın gözünün kör olması gerekirdi; öyleyken, üstelik Tanrı'nın öz oğlu Hazreti İsa da sırf bizlere bu yaşamın gelip geçici olduğunu, bir sınavdan başka bir şey olmadığını anlatmak için yeryüzüne indiği hâlde, yine de mutluluğu bu yaşamda bulacağımızı sanarak dört elle sarılıyoruz ona. 'Nasıl oluyor da kimse bu kadarcık şeyi akıl edemiyor?' diye düşünüyordu Prenses Mariya. 'Sadece Tanrı Adamları, kendilerine kötü davranılacağından korktukları için değil, sırf babamın günaha gireceğinden korktukları için ona görünmeden, sırtlarında torbalarıyla arka kapıdan beni ziyarete gelen şu Tanrı Adamları

anlıyor bunu; yalnız onlar anlıyor. Hiçbir şeye bağlanmaksızın, takma bir ad altında, paçavralar içinde, hiç kimseye kötülük etmeden, sadece bütün insanlara –kendilerini koruyanlara olduğu kadar, kovanlara da– dua ederek diyar diyar dolaşabilmek için aileyi de, yuvayı da, dünya zenginliğini de elinin tersiyle itebilmek: Böyle bir yaşamdan ve bunun gerçeğinden daha yüce bir yaşam, daha yüce bir gerçek olamaz işte!’

Fedosyuşka adında elli yaşlarında, çopur suratlı, ufak tefek sesiz bir hacı kadın vardı; otuz yılı aşkın bir zamandan beri bu kadın boynunda ağır zincirler asılı olarak yalın ayak, başı kabak dolaşır dururdu dünyayı. Prenses Mariya en çok onu severdi hacılar arasında. Bir gün, tek kandilin yandığı yarı karanlık odada ikonun önünde, kendisine yaşamını anlatan Fedosyuşka’yı dinlerken, Prenses Mariya’nın aklına birdenbire yaşamda izlenmesi gereken biricik gerçek yolu Fedosyuşka’nın bulmuş olduğu düşüncesi gelivermişti. Bu düşüncenin etkisi altında öyle kalmıştı ki, o anda, kendisi de hacı olmayı aklına koymuştu. Fedosyuşka yattıktan sonra Prenses Mariya bu konuyu uzun uzun düşünmüş ve sonunda, kim ne derse desin, hacı olup yollara düşmeye karar vermişti. Bu düşüncesini, günah çıkarttığı papazı Peder Akinfi’den başka kimseye açmamış, papaz da onun bu düşüncesini onaylamıştı. Bunun üzerine Prenses Mariya hacılara armağan edeceği bahanesiyle kendine bir aba gömlek, bir çift çarık, kaba saba dokunmuş uzun bir hırka, bir de siyah başörtüsünden oluşan tam takım bir hacı kadın kıyafeti düzmüştü. Define gibi sakladığı bu giysilerinin durduğu gizli dolabın önüne sık sık gider, tasarısını uygulamaya koyma zamanının artık gelip gelmediğini düşünürdü.

Hacıların anlattığı hikâyeleri dinlerken, onların ağızlarından mekanik bir biçimde dökülen, ama kendisi için çok derin anlamlar içeren o basit sözcüklere kendini öyle kaptırırdı ki, bu yüzden her şeyi yüzüstü bırakıp evden kaçmasına ramak kaldığı çok olurdu. Sirtında torbası, elinde sopası, pırtılar içinde, Fedosyuşka’nın yanında tozlu yollara düştüğünün hayalini kurar; hayalinde –her türlü dünya hırsından, her türlü bedensel aşktan, her türlü kıs-

kançlıktan arınmış olarak- diyar diyar türbeleri dolaşır, sonunda da üzüntü ve pişmanlık denen şeylerin bilinmediği, yalnızca dirliğin hüküm sürdüğü sonsuz barış ülkesine ulaşırdı.

“Bir yere varınca orada durur duamı okurum, ama oraya alışmadan, orasını sevmeden hemen ayrılır, yine yola düzülürüm. Oradan oraya, bacaklarımda derman kalmayınca dek dolaşır, en sonunda da bir köşeciğe uzanır ölürüm; böylece, üzüntünün, pişmanlığın da bulunmadığı, yalnızca dirliğin hüküm sürdüğü sonsuz barış cennetine ulaşmış olurum...” diye düşünürdü Prenses Mariya.

Ama arkasından da, babasını görünce, hele hele küçük Koko’sunu (Nikolay’ı) görünce kararı sarsılıverirdi. Bu sefer de babasıyla küçük yeğenini Tanrı’dan çok sevmekle günaha girdiğini düşünerek oturur, sessiz sessiz ağlardı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

I

Tevrat'taki masallar bize, Âdem'le Havva cennetten kovuluncaya kadar ilk insanın kol gücüyle çalışmak zorunda bulunmayışının –yani, aylaklığının– onu mutlu kılmaya yettiğini anlatır. Ama cennetten kovulan insan aylaklık sevgisini de beraberinde taşıdığı hâlde, insan ırkının uğradığı lanetin ağırlığını daha hâlâ üzerinden atamamış oluşunun nedenini, sadece bu lanette –bizi rızıkımızı topraktan alın terimizle çıkarmak zorunda bırakan lanette– değil, aynı zamanda, manevi yapımızın niteliği dolayısıyla aylaklıktan huzursuzluk duymamızda da aramamız gerekir; aylaklığın tadını huzur içinde çıkaramayız biz insanlar. Aylak aylak oturduğumuz zaman vicdanımızın sesi içeriden bizi dürtükler, günah işlediğimizi söyler. İnsanoğlu eğer boş oturduğu hâlde yine de görevini yapmış olmanın vicdan huzurunu ona sağlayacak bir geçim yolu bulabilseydi, ilk insanı mutlu kılan koşullardan birini elde etmiş olurdu. İnsanların hem zorla aylak edildiği hem de aylaklıktan ötürü kimsenin vicdanının rahatsız olmadığı böyle bir sınıf vardır dünyada: asker sınıfı. Askerlik mesleğini o kadar çekici yapan, dünya durdukça da çekici yapmaya devam edecek olan nedenlerin en başında, hiç kimsenin vicdanını rahatsız etmeyen bu zoraki aylaklık gelir işte.

1807'den sonra da askerliğini yine Pavlograd Alayında sürdüren ve şimdi Denisov'dan devraldığı bölüğe komuta eden Nikolay Rostov, mutluluk veren bu tür aylaklığın tadını sonuna kadar çıkarıyordu.

Nikolay Rostov ilerleyen yıllar içinde dobra dobra, babacan bir adam olup çıkmıştı; Moskova'daki ahbabları onu bu hâliyle belki biraz kaba bulurlardı, ama silah arkadaşları tarafından ve hem astları hem üstleri tarafından sevilip sayılan Rostov hayatından çok

memnundu. Son zamanlarda -1809 yılında- evden gelen mektuplarda annesinin yakınmalarına gittikçe daha sık rastlamaya başlamıştı; kadıncağız hemen her mektupta maddi durumlarının her gün biraz daha bozulduğundan söz ediyor, oğlunun artık evine dönmesini, yaşlı ana babasını sevindirip rahata kavuşturmasını istiyordu.

Nikolay bu mektupları okudukça, yaşamın türlü sıkıntılarından uzak bu sevdiği, gürültüsüz patırtısız ortamdan kendisini ille de çekip alacaklar diye karalar bağlıyordu. Sıkıntılarıyla, düzeltilmesi gereken işleriyle, hesabı kitabıyla, yola getirilmeleri gereken kâhyalarıyla, çekişmeleriyle, entrikalarıyla, yükümlülükleriyle, sosyetesıyla, Sonya'nın aşkıyla ve kendisinin Sonya'ya verdiği sözle bir burgacı andıran o yaşama er ya da geç dönmek zorunda olduğunu hissediyordu. Bütün bunlar gözüne son derece zor ve karmaşık görünüyor, annesine Fransızca olarak yazdığı, "Sevgili Anne-ciğim," diye başlayıp, "ellerinizden öpen oğlunuz," diye bitirdiği soğuk, resmî mektuplarında eve ne zaman döneceğinden hiç söz etmiyordu.

1810 yılında annesiyle babasından aldığı mektuptan, Nataşa'nın Bolkonski ile nişanlandığını, İhtiyar Prens zorluk çıkardığı için nikâhlarının bir yıl sonra kıyılacağını öğrendi. Bu mektup Nikolay'ı iki bakımdan çok üzdü. Birincisi, ailede herkesten çok sevdiği Nataşa'sından ayrılacağına; ikincisi de, bir süvari subayı olarak incinen gururunun acısını çıkaramadığına üzül-müştü. Kendisi evde olsaydı, Bolkonski denen o herife, "Sen eğer Nataşa'yı gerçekten sevseydin, kaçık babanın rızasını almaya gerek duymazdın," der, Bolkonski'lerle akraba olmanın kendileri için hiç de büyük bir onur sayılmayacağını söylerdi. Nikolay bir ara, izin alarak eve gitmeyi, evlenmeden önce Nataşa'yı bir kez daha görmeyi de düşündü, ama o kararsızlık içinde bocalarken, manevralar başladı; ayrıca, evde karşılaşacağı karmaşa ve Sonya da aklına gelince yine vazgeçti. Ne var ki, ilkbaharda annesinin Konta haber vermeden yazdığı bir mektubunu alınca, gitmeye karar verdi. "Eğer hemen gelip işleri eline almazsan, varımız yoğumuz

haraç mezat satılacak, başımızı sokacak evimiz bile kalmayacak elimizde,” diye yazıyordu annesi. Kont fazla yufka yürekli olduğu ve Mitenka’ya gereğinden çok güvendiği için önüne gelen onu sömürüyor, dolayısıyla da işler her geçen gün biraz daha kötüye gidiyormuş. “Sana yalvarıyorum, Allah rızası için hemen gel, yoksa ben de bütün aile de perişan olacağız,” diyordu Kontes.

Bu mektup Nikolay’a çok dokundu. O basit, sıradan sağduyusu tutması gereken yolu gösterdi ona.

Yapılacak ilk iş, askerlikten istifa etmese bile, hemen izin alarak eve dönmekti. Gerçi, eve gidip de ne yapacağını bilmiyordu; ama öğle yemeğini yiyip şekerlemesini de yaptıktan sonra, son derece sert başlı ve uzun zamandır binilmemiş olan Mars adındaki kır aygırı eyerlemelerini emretti.

Döndüğünde hayvan köpük içinde kalmıştı. Rostov gerek Lavruşka’ya (Denisov uşağını Rostov’a bırakmıştı), gerek akşamleyin eve gelen silah arkadaşlarına, izin için başvuruda bulunduğunu, evine gideceğini bildirdi. Düşündükçe bir tuhaf oluyor, durumunu garipsiyor, yaptığına neredeyse kendisinin de inanası gelmiyordu: Karargâhtan merakla beklediği haberi –yüzbaşılığa terfi ettirilip ettirilmediğini ve son manevralarda gösterdiği başarıdan ötürü kendisine Azize Anna nişanı verilip verilmeyeceği haberini– almadan gitmek zor geliyordu Rostov’a; iki bin rubleye rahat rahat alıcı bulabileceğine bahse girdiği kula donlu üç atını, pazarlıkta bir türlü kesişemediği şu Polonyalı Kont Goluhovski’ye satamadan gitmek zor geliyordu; Uhlan Alayının Polonyalı gözdeleri Matmazel Pşacetski onuruna verdikleri baloya karşılık nispet olsun diye Hafif Süvari Alayının kendi gözdeleri Matmazel Borjovski onuruna vereceği baloya katılmadan nasıl gidebileceğini akli almıyordu; ama yine de bu pırıl pırıl dünyasını, bu sevgili dünyasını bırakıp o karmakarışık, o saçma sapan dünyaya gitmek zorunda olduğunu biliyordu. Bir hafta sonra izin kâğıdı çıktı. Arkadaşları –yalnız kendi alay arkadaşları değil, tüm tugaydaki arkadaşları– katılacaklardan adam başına on beşer ruble toplayarak Rostov’un onuruna dört başı bayındır bir şölen düzenlediler. İki ayrı orkestranın çalıp,

iki ayrı koronun söylediği şölende Rostov kalkıp Binbaşı Basov'la karşılıklı trepak dansı yaptı. Kafaları tütsülü subaylar Rostov'u yakalayıp yakalayıp havalara attılar ve teker teker hepsi kucaklayıp kucaklayıp bıraktılar. Onlar bıraktıktan sonra Rostov'u bu kez de üçüncü bölüğün eratı havaya atıp, "Hurra!" diye haykırdılar. Şölenin sonunda Rostov'u alıp kızağına güzelce yerleştirdiler ve ilk menzil istasyonuna kadar da onu geçirdiler.

Yolculuğun Kremençug'dan Kiev'e kadar tutan ilk yarısında Rostov'un aklı hep geride bıraktığı bölümünde kaldı. Yarı yolu geçtikten sonra ise kula atlarını da, karargâhtan beklediği haberi de ikmal iâşe subayı Dojoyveko'yu da yavaş yavaş unutmaya başladı; bunların yerini Otradnoye'yi nasıl bulacağı gibi, orada kendisini nelerin beklediği gibi evine yönelik kaygılar aldı.

Sanki duyguları, ivmeyi uzaklığın karesiyle ters orantılı olarak artıran yer çekimi yasasına bağlıymış gibi, sılaya yaklaştıkça sıla hasreti daha çok artıyordu. Otradnoye'den önceki son menzil istasyonunda sürücüye üç ruble bahşiş verdi ve eve varınca küçük bir çocuk gibi heyecanla, ikişer üçer atlayarak çıktı merdivenleri.

Kavuşma heyecanı yatışıp, bulduğunun beklediği gibi çıkmayışının verdiği o tuhaf "her şey eskisinin aynı işte, o kadar acele edecek ne vardı sanki?" duygusu da gelip geçtikten sonra, kendini evindeki o eski yaşama uydurmaya koyuldu Nikolay. Annesiyle babası hemen hemen bıraktığı gibiydiler; sadece bir parça yaşlanmışlardı, o kadar. Yalnız, annesinde de babasında da eskiden hiç görmediği, tamamıyla yabancı olduğu yepyeni bir hâl gözüne çarptı: Üzerlerinde sanki bir tedirginlik vardı ve karı koca birbirleriyle konuşurken, eskisi gibi hep bal akmıyordu ağızlarından şimdi. Nikolay çok geçmeden bunun nedeninin, evde işlerin yolunda gitmeyişi olduğunu da anladı. Yirmisine yaklaşan Sonya'yı eskisinden güzel bulmamıştı, ama bu kadarı da zaten yeterdi kıza. Daha Nikolay eve adımını attığı anda buram buram aşk kokmaya, mutluluk kokmaya başlayan kızın bu sarsılmaz sevgisi ve bağlılığı karşısında duygulanıp sevinmekten kendini alamadı Nikolay. Nikolay'ı en çok şaşırtan Petya ile Nataşa oldu. On üçünü bitiren

Petya tanınmayacak kadar boy atmış, sesi şimdiden dönmeye başlamış ve zeki, neşeli, yaman bir delikanlı olup çıkmıştı. Nataşa'ya gelince, o da o kadar değişmişti ki, Nikolay bir süre kendini buna alıştırmakta zorluk çekti; kız kardeşine her baktığında şaşıyor, gülmekten kendini alamıyordu.

"Sen gitmişsin, yerine başkası gelmiş," dedi Nataşa'ya.

"Nasıl yani? Çirkinleşmiş miyim?"

"Tam tersine," diye onun kulağına fısıldadı Nikolay, "ama bu ne ağırbaşlılık böyle! *Prenses hanım!*"

"Evet, evet, evet!" diye sevinçle bağırды Nataşa.

Ağabeyine, Prens Andrey'le aralarındaki aşk serüvenini, Prens Andrey'in Otradnoye'ye gelişini baştan sona kadar anlatıp, sözlüsünden aldığı son mektubu gösterdi.

"Nasıl, sevindin mi bu işe?" diye sordu Nataşa. "Artık eski yaramazlıklarım kalmadı; o kadar mutluyum ki şimdi!"

"Çok sevindim," diye cevap verdi Nikolay. "Üstün nitelikleri olan bir adamdır... Peki, sen iyice tutuldun mu ona?"

"Nasıl anlatayım, bilemem ki?" diye cevap verdi Nataşa. "Boris'e de âşıktım; öğretmenime de Denisov'a da tutulmuştum, ama bu seferki çok farklı. Durulduğumu, huzura kavuştuğumu hissediyorum şimdi. Ondan daha mükemmel bir erkek bulunamayacağını bildiğimden herhalde, artık içim rahat, huzurum yerinde. Eskisine hiç benzemiyor bu seferki."

Nikolay nikâhın bir yıl ertelenmesini hoş karşılamadığını söyleyince Nataşa sinirlenerek ağabeyine karşı saldırıya geçti hemen; başka çare olmadığını, babanın rızası alınmadan bir aileye gelin girmenin hiç de iyi bir şey olmayacağını, ertelemeyi kendisinin de istediğini ona kanıtlamaya çalıştı.

"Bir şey anladığın yok senin, bir şey anladığın yok!" deyip duruyordu.

Nikolay da bunun üzerine ona hak vererek, bir daha ağzını açmadı.

Bununla birlikte kız kardeşine ne zaman bakacak olsa şaşmaktan kendini alamıyordu yine de. Sırsıklam âşık olduğu nişanlısın-

dan ayrı kalmış bir kıza hiç de benzemiyordu Nataşa. Bu konuda en ufak bir huysuzluk çıkarmadan, ayrılığı olağan bir şeymiş gibi sükûnetle karşılıyordu, üstelik eskisi gibi neşesi de yerindeydi. Bu durum Nikolay'ı şaşırtıyor, hatta kız kardeşinin Bolkonski'yi gerçekten sevip sevmediği konusunda kuşkuya düşürüyordu. Nataşa'yı henüz Prens Andrey'in yanında hiç görmediği için, kız kardeşinin başının bağlandığına bir türlü inanası gelmiyordu. İçinden bir ses ona bu evlenme tasarısında bir yapaylık bulunduğunu söylüyordu hep.

'Niçin ertelendi? Niçin resmen nişanlanmadılar?' diye sorup duruyordu kendi kendine.

Bir seferinde annesiyle kız kardeşinden konuşurlarken, kendisi gibi annesinin de zaman zaman bu evliliğe kuşkuyla baktığını anladı ve hem şaşırdı hem de içinden sevindi.

Evlenince ya mutlu olmazsa diye, kızlarını elin oğluna vermeye genellikle kıyamaz analar; Kontes de işte böyle bir duygu içinde, "Al işte bak, ne yazmış kendin gör," diyerek, Prens Andrey'in mektuplarından birini gösterdi oğluna. "Aralıktan önce gelemeyeceğini yazıyor. Gelmekten onu alıkoyan nedir acaba? Hastalığıdır, elbet! Zayıf bünyeli biri. Yalnız, sakın Nataşa'ya bundan söz edeyim demeyesin. Sen onun böyle neşeli görüldüğüne kanma. Genç kızlığının son demlerini yaşıyor kızcağız; sözlüsünden mektup aldığı zaman ne hâle geldiğini ben bilirim onun."

Kontes, oğluyla yaptığı bu tür konuşmaları her seferinde, "Her neyse, Allah'ın izniyle sonu iyi olur elbet; ne de olsa fevkalade bir adam!" diye bağlıyordu.

II

İzninin ilk günlerinde neşelenmeye hiç fırsat bulamayan Nikolay hep asık suratla dolaştı ortalıkta. Annesi onu buraya, çiftliğin yönetimini ele alıp hâle yola koysun diye çağırmıştı; dolayısıyla, -çok saçma bulduğu, hiç sevmediği- işlere eninde sonunda karışmak zorunda olduğunu biliyor, buna canı sıkılıyordu. Sonunda bu

yükü bir an önce sırtından atmaya karar verdi ve gelişinin üçüncü günü, nereye gittiğini soranlara cevap bile vermeden çatık kaşla evden çıkıp, fırtına gibi Mitenka'nın lojmanına girerek, tam hesabı çıkarmasını istedi ondan. Tam hesapla ne demek istediğini, korkudan gözleri fal taşı gibi açılan Mitenka kadar bile bilmiyordu aslında. Aralarındaki konuşma ve Mitenka'nın antresinde bekleyen köy muhtarı, köy ihtiyar heyeti üyesi ve yazman hem korkarak hem de içlerinden "Oh!" çekerek Genç Kontun sesinin önce yükseldiğini, gitgide yükselerek kamçı gibi şaklamaya başladığını, arkasından da birbiri ardınca hakaretler, küfürler yağdırdığını duydular:

"Soyguncu!.. Nankör kâfir!.. Seni bir benzeteyim de gör sen... Ulan, sen beni babam mı sandın, ha? Aklın sıra bizi dolandıracaksın, ha?.."

Aynı adamlar biraz sonra da yine öyle hem korku, hem sevinç karışımı bir duygu içinde, gözleri kan çanağına dönmüş, yüzü mosmor kesilmiş Genç Kontun Mitenka'yı yakasından sürüyerek dışarıya çektiğine ve punduna getirip getirip tekmelediğine tanık oldular; Genç Kont bir yandan Mitenka'yı büyük bir beceriyle tek-melerken, bir yandan da avaz avaz haykırıyordu: "Defol ulan, namussuz! Defol, gözüm görmesin seni bir daha, haydut!"

Altı basamak merdivenden baş aşağı uçan Mitenka, bitişikteki fundalığa canını zor attı. (Otradnoye'de bu fundalık "suçluların cenneti" diye bilinir, kim bir kabahat işlerse kapağı buraya atar, saklanırdı. Otradnoye yurtluğunda yaşayanlar, özellikle de zaman zaman Mitenka'dan kaçmak zorunda kalanlar bu fundalığın saklanmaya ne kadar elverişli bir yer olduğunu çok iyi bilirlerdi, çünkü Mitenka bile köyden sarhoş döndüğü zamanlar gelir burada saklanırdı.)

Odalardan birinin kapısı aralandı (içeride bir köşede kâhyanın kapitone yorgan örtülmüş karyolasıyla, masanın üstünde kay-nayan pırıl pırıl semaveri göze çarpıyordu), kapı aralığından kâhyanın karısıyla baldızlarının başları uzandı dışarıya.

Genç Kont onlara başını bile çevirip bakmadan, soluk soluğa, kararlı adımlarla yürüyüp çıktı, doğru evine gitti.

Hizmetçilerden olanı biteni hemen öğrenen Kontes hem bundan sonra artık işler yoluna girer diye sevinmiş hem de öte yandan, bu kadar heyecanlandığı için oğlunun başına bir iş gelirse diye üzölmüştü. Birkaç sefer ayaklarının ucuna basarak gidip oğlunun kapısını dinledi; Nikolay içeride fosur fosur piposunu içiyor, lüle üstüne lüle tazeliyordu.

Ertesi gün Kont, oğlunu bir kenara çekip, utana sıkıla gülümseyerek, "Aman evladım, yazık değil mi sana, hiç kendini bu kadar üzmeneye değer mi?" dedi. "Mitenka bana olanları anlattı da..."

'Bu delilerin arasında, onların saçma sapan işlerine aklımın hiç ermeyeceğini biliyordum zaten,' diye içinden geçirdi Nikolay.

"700 rubleyi deftere işlemedi diye kızmışsın sen. Oysa nakli yekûn yapılmış ve 700 ruble de nakli yekûndan sonra işlenmiş; öbür sayfayı çevirip baksan, görecekmişsin."

"Babacığım, bu herif soyguncunun biri işte: hırsız! Hırsız olduğunu bal gibi biliyorum! Ne yaptıysam yaptım; olan oldu bir kere. Ama siz öyle istiyorsanız, ben de bundan sonra ağzımı açıp tek kelime etmem ona."

"Yok evladım, öyle bir şey dediğim yok. (Kont utancından yerin dibine girecekti neredeyse. Karısının malını mülkünü iyi yönetmediğini kendi de biliyor, çocuklarına karşı kendini suçlu sayıyor, ama durumu düzeltmek için bir çare bulamıyordu.) Yok, evladım, işi eline almanı özellikle rica ediyorum senden. Ben zaten yaşlandım. Ben..."

"Hayır, babacığım. Ağzınızın tadını kaçırdığım için beni bağışlayın. Sizin kadar anlamam bu işlerden ben."

'Allah bu köylülerin de para işlerinin de nakli yekûnların da tümünün canını alsın,' diye içinden geçiriyordu Nikolay. 'Kumarda hesap tutmasını bal gibi bilirdim, ama bu nakli yekûn işine aklım ermiyor işte,' diye kendi kendine bir süre söylendi durdu ve bir daha da yönetim işine burnunu sokmadı. Yalnız bir seferinde, Kontes oğlunu yanına çağırıp Anna Mihailovna'dan vaktiyle aldığı iki bin rublelik bir borç senedini göstererek bu konuda ne yapmayı düşündüğünü sorunca, "İşte bunu!" diye cevap verdi Nikolay.

“Ne yapılacağına benim karar vermemi istiyorsunuz madem; gerçi Anna Mihailovna’yı da, Boris’i de sevmem, ama bir zamanlar bizim dostumuz idiler, üstelik de yoksul insanlar. Onun için, işte bunu yapmayı düşünüyorum!” dedi ve senedi yırtıp attı. İhtiyar Kontes de sevincinden hüngür hüngür ağlamaya başladı. Bundan sonra bir daha para işleriyle uzaktan ya da yakından hiç ilgilenmeyen genç Rostov yeni merak sardığı ve büyük bir tutkuyla bağlandığı başka bir uğraşa ayırdı bütün zamanını: avcılığa. Babası sırf bu avcılık merakı yüzünden yurtluğunda birçok adam, bir sürü köpek besliyordu.

III

Havalar yavaş yavaş kışa dönmeye başlamıştı; sabahları çıkan ayaz, güz yağmurunu iyice içmiş toprağın yüzünü sertleştiriyordu. Sık kümeler hâlinde iyiden iyiye boy veren yoncaların yeşili, davarların toynaklarıyla yatırdığı evlek evlek kış çavdarının esmeri yanında; bahar hasadından arta kalan anızların soluk sarısı yanında; sert buğday başaklarıyla donanmış tarlaların koyu kıvılcı yanında göze daha da parlak görünüyordu. Daha ağustosun sonunda, yakılmış anızların karasıyla yeni sürülmüş tarlaların karası arasında yeşil adacıklar gibi duran pırnallarla fundalıklar, sapları yeni yeni filizlenen kış buğdayı tarlalarının körpe yeşili arasında altın sarısı ve parlak kırmızı adacıklar gibi duruyordu şimdi. Boz tavşanlar tüylerini yarı yarıya değiştirmişti; tilki yavruları yuvalarını terk etmeye başlamış, kurt eniklerinin boyları köpeklerinkini geçmişti. Sürek avı için en uygun mevsimdi. Avdan bir türlü hevesini alamayan toy avcı Rostov, kışa girilirken tam da form tutmaya başlayan köpeklerinin pestilini çıkarmıştı. Dolayısıyla, avcılar toplantısında Rostov’un köpeklerinin önce üç gün dinlendirilmesi, ondan sonra da 16 Eylül’de (avcılar henüz uğramadığı için) kurt yavrularının kaynaştığı meşelikten başlatılacak uzun bir süre avına çıkılması kararlaştırıldı.

14 Eylül’de durum bu merkezdeydi.

Av köpekleri o gün hiç dışarı bırakılmadı. Hava ayaza çekmişti, ısırmacı bir soğuk vardı, ama akşama doğru hava kapamaya başladı ve soğuk kırıldı. 15 Eylül sabahı genç Rostov sırtında ropdöşam-bırıyla pencereden dışarıya bir göz atınca av için eşi bulunmaz bir hava olduğunu gördü: Yaprak kımıldamayan havada sanki gök-yüzü eriyerek yeryüzüne karışıyordu. Havada gözlenebilen biricik kımiltı, mikroskobik sis zerreciklerinin nazlı nazlı ağışığıydı. Bahçe-deki ağaçların çıplak, incecik dallarını kaplayan saydam damlalar yeni dökülen yaprakların üstüne tıtır tıtır damlıyordu. Bostanın kara toprağı gelincik göbeğı gibi ıslak ıslak parlıyor ve az ötede sisin boz örtüsü içinde eriyerek kayboluyordu. Nikolay cümle kapısının önündeki çamurlanmış, ıslak sahanlığa çıktı. Burnuna köpek ko-kusuyla karışık çürümüş yaprak kokusu çarptı. İri kıçlı, iri siyah gözlü, kara benekli, Milka adındaki kancık, sahibini görünce yattığı yerden doğruldu, arka ayaklarının önce birini, sonra da öbürünü uzatarak gerindi ve tavşan gibi yere yapışarak sindi; sonra sahibinin üstüne doğru bir zıplayışta tam burnunun ve bıyığının üstünden bir güzel yaladı. Borzoy* türü bir başka köpek de Nikolay'ı görünce sırtını kamburlaştırdığı gibi bahçedeki gezinti yolunun oradan kopup yıldırım hızıyla kendini merdiven başına attı ve kuyruğunu kaldırarak Nikolay'ın bacaklarına sürtünmeye başladı.

Aynı anda en kalın erkek sesiyle, en tiz erkek sesinin iç içe gir-diğı, taklit edilmesi olanaksız o avcı naralarından biri duyuldu: "Oğ-hoiyy!" Biraz sonra da, kangal hâlinde elinde topladığı upu-zun kırbacıyla köpek eğiticisi ve avcı başı Danilo köşeden görün-dü. Kır saçları Ukraynalı usulü tepeden kazıtılmış avcı başı elinde kırbacıyla yaklaşırken, buruşuk yüzünde, yalnız avcılarda rastla-nan, o dünyaya tepeden bakan, her şeyi küçümseyen ifade vardı. Başından Çerkez kalpağını çıkararak selamlarken, efendisinin yü-züne de öyle küçümseyerek baktı. Ama Nikolay onun bu küçüm-seyen tavrından zerre kadar gocunmadı; çünkü her şeyi ve herkesi hor görse de dünyaya tepeden de baksa bu Danilo alt tarafı onun avcı başısı, onun toprak kölesiydi.

* Dünyaca ünlü, cins Rus tazısı. -çev.

Güzel havayı, köpekleri, avcı başını görünce karşı konulmaz bir tutkuyla avcılık damarının kabardığını ve sevgilisiyle karşılaşan toy bir âşık gibi her şeyi unutup, daha önce verilen karardan caymaya can attığını fark ettiği için azıcık utanarak, “Danilo be!..” dedi Nikolay.

Avcı başı köpekleri haydamaktan kısılmış, başpapazlarıinki kadar kalın sesiyle, “Buyurun, efendimiz!” diyerek, kaşlarının altından çıkmak çıkmak bakan kara gözlerini –iki kelime ettikten sonra susan– efendisinin yüzüne dikti. Bu bakışıyla sanki, ‘Ee, kendini tutabilecek misin bakalım?’ der gibiydi.

Milka’nın kulaklarının arkasını kaşımakta olan Nikolay, “Ne güzel gün, değil mi ama ha?” dedi. “Atlarla şöyle dörtlene, köpekleri de önüne kattın mı ne av olur ama ha?”

Danilo cevap yerine gözlerini kırıştırdı.

Bir dakika süren sessizlikten sonra o boru gibi sesi duyuldu Danilo’nun: “Sesleri dinlesin diye Uvarka’yı şafakla yola çıkardım. Dediğine göre, kancık yer değiştirmiş, hepsini toparlayıp Otradnoye korusuna taşımış. Ulumaları oradan geliyormuş şimdi” (*Kancık yer değiştirmiş* demekle, her ikisinin de bildiği dişi kurdun yavrularını alıp, köyden iki kilometre ilerideki küçük bir avlak olan Otradnoye korusuna getirdiğini anlatmış oluyordu Danilo.)

“Peşlerine düşmemiz gerekmez mi sence?” dedi Nikolay. “Uvarka’yı al da bana getir sen bakayım.”

“Başüstüne.”

“Köpeklerin yemeğini de kes.”

“Başüstüne, efendim.”

Beş dakika sonra Danilo ile Uvarka, Nikolay’ın büyük çalışma odasında boy gösterdiler. Danilo gerçi pek uzun boylu sayılmazdı, ama yine de onu insanlara ait bir ortamda, böyle dayalı döşeli bir odada görünce, bir at ya da ayı görmüş gibi oluyordu insan. Danilo da bunu bildiği (ayrıca, efendisinin bir eşyasını kırmaktan korktuğu) için, kapı ağzında kımıldamadan duruyor ve alçalttığı sesiyle çabuk çabuk konuşuyordu; diyeceğini deyip, şu tavanın altından

bir an önce kurtulmak, kendini açık havaya atıp tepesinde yine gökyüzünü görmek için acele ediyordu.

Nikolay soracaklarını sorup, köpeklerin ava hazır olduklarını kendi de ava çıkmayı dört gözle bekleyen Danilo'nun ağzından da duyduktan sonra, atların eyerlenmesini emretti. Tam Danilo odadan çıkmaya hazırlanırken, Nataşa telaş içinde, fırtına gibi daldı odaya; telaşından entarisini bile giymemiş, saçlarını bile toplamamış, ihtiyar dadısının uzun yeldirmesini şöylece alıvermişti üstüne. Onun arkasından da Petya koşarak geldi.

"Gidiyorsun, değil mi?" diye sordu Nataşa. "Ben biliyordum gideceğini zaten! Sonya gitmeyeceğini söylemişti, ama böyle bir havada senin yerinde duramayacağını biliyordum ben."

O günkü süre avında işi ciddi tutup doğru dürüst bir kurt avı yapmaya niyetlendiği için Nataşa ile Petya'yı yanında götürmek istemeyen Nikolay, istemeye istemeye, "Evet, gidiyoruz," dedi. "Gidiyoruz, ama bu sefer yalnız kurt avlayacağız; sizin canınız sıkılır."

"En çok kurt avını sevdiğimi sen de bal gibi biliyorsun," dedi Nataşa. "Ne hınzır ama! Bize hiç haber vermeden atları hazırlatıp, bir başına savuşmaya kalkıyor."

"Ruslar engel tanımaz!" diye bağırdı Petya. "Biz de gidiyoruz!"

Nikolay, "Ama sen gidemezsin," diye karşı çıktı Nataşa'ya; "an-nem öyle söyledi."

"Bal gibi de giderim işte! Ben gideyim de sen de gör!" diye karşılık verdi Nataşa; kararlı olduğu belliydi. Avcı başına dönerek, "Danilo, söyleyiver de bizim için de at eyerlesinler," dedi ve ekledi: "Ha, Mihail'e söyle, o da gelecek bizimle; benim köpekleri de alsın."

Bir odada bulunmak zaten başlı başına sıkıcı bir şeydi Danilo için, ama bir de bunun üstüne küçük hanımdan emir almak hiç katlanılır şey değildi. İki kardeş arasındaki anlaşmazlığın onu hiç ilgilendirmediğini belli etmek ister gibi gözlerini önüne indirdi ve kazara çarpıp ya da ayağına filan basıp küçük hanımın canını yakmamak için büyük dikkat harcayarak, dışarıya dar attı kendini.

Av için sürüyle adam ve köpek besleyen, büyük av partilerine yetecek kadar av malzemesini her zaman hazır bulunduran İhtiyar Kont bu işlerle uğraşmayı artık tamamıyla oğluna bırakmıştı; ama bu 15 Eylül günü keyfi pek yerinde olduğu için o da ötekilerle gitmeye karar verdi.

Bir saate kalmadan, ava katılacak herkes evin kapısı önünde toplanmış bulunuyordu. Nikolay, kendisine bir şeyler anlatmaya çalışan Nataşa ile Petya'nın yanından, şimdi ıvır zıvırla uğraşmanın zamanı olmadığını belli etmek isteyen sert bir tavırla, yüzlerine bakmadan yürüdü geçti. Avla ilgili her şeyin tamam olup olmadığını kendi gözüyle görüp denetledi, yatağı bulup çevirmeleri için bir köpek sürüsüyle birlikte birkaç avcıyı önden yolladı. Don cinsi kestane doru atına bindi, kendi köpeklerini ıslıkla yanına çağırdıktan sonra harman yeri üzerinden Otradnoye avlağına doğru yola çıktı. İhtiyar Kontun ak yeleli, ak kuyruklu kula iğdişini seyisi önden götürmüştü, Kont ise faytonuna binip dosdoğru av bölgesine, kendisine ayrılan küçük alana gidecekti.

Elli dört kopoy* ile birlikte altı köpekçi ve sürücü önden gönderilmişti. Rostov ailesi üyeleriyle birlikte, onların dışında avcı, köpekçi ve sürücü olarak toplam sekiz kişiyle, tasmaları birbirine tutturulmuş kırk tazılık bir sürü katılıyordu süre avına; kopoylara, Rostov'ların her birinin kendi özel borzoy sürüsü de eklenince, ava yüz otuzun üstünde köpek ve yirmi atıyla çıkılmış oluyordu.

* Avı anlatan bölümlerde adları sık sık geçen "kopoy" (ya da öbür adıyla, "zağar") ile "borzoy" denilen Rus tazılarının özelliklerini belirtmekte –avda yer alan bazı olaylara açıklık kazandırmak yönünden– yarar görüyoruz. Kopoylar, koku alma duyuları son derece gelişmiş, buna karşılık fazla hızlı koşamayan, cüssesiz köpeklerdir. Borzoylar ise tam tersine, koku alma yetenekleri zayıf, ama son derece hızlı ve uzun süre koşabilen çok güçlü, paralayıcı hayvanlardır. Dolayısıyla avda av hayvanının kokusunu alarak bulma görevi kopoylara, avı kovalayıp yakalama görevi de borzoylara verilir. Borzoylar, koku alma yetilerinin zayıflığı yüzünden avlarını kaçırabilir, değişik bir durum karşısında çoğu kez ne yapacaklarını şaşırırlar (tıpkı burada da tavşanı kovalayan borzoyun, tavşan çökünce ne yapacağını şaşırması gibi). –çev.

Köpeklerin her biri sahibini tanıyor, sahibinin narasını öbür-
külerden ayırt edebiliyordu. Avcıların hepsi de nerede duracağını,
ne yapacağını bilen işinin ehli adamlardı. Çitin öbür yanına ge-
çer geçmez yolun ve tarlaların üstünde düzgün bir biçimde yayılıp
hiç gürültü etmeden, hiç konuşmadan Otradnoye korusuna doğru
ilerlemeye başladılar.

Atlar tarlalarda yumuşak bir halı üstünde gider gibi hiç ses çı-
karmadan ilerliyordu; yalnız ara sıra, yola çıkıp da bir su birikin-
tisine bastıkları zaman hafif bir şapırtı duyuluyordu. Buğulu gök-
yüzü ağır ağır, belli belirsiz hâlâ toprağa doğru iniyor gibiydi. Hava
durgun ve ılıktı; ara sıra bir atın tıksırması, avcılardan birinin ıslığı
ya da yolundan ayrılan bir köpeğin sırtında şaklayan kamçıyla kö-
peğin havlaması dışında en ufak bir ses duyulmuyordu.

Bir kilometre kadar gittikten sonra, sislerin içinden çıkan baş-
ka beş atlının, yanlarında köpekleriyle Rostov'lara doğru yaklaştığını gördüler. En önde, pos bıyıkları ağarmış, yakışıklı, dinç bir
ihtiyar geliyordu. İhtiyar iyice yaklaşıncı, Nikolay, "Hayırlı günler,
amca!" dedi ona.

"İşte bu kadar! Haydaaa! Ben biliyordum zaten," diye lafa baş-
ladı amca. (Nikolay'ın amca dediği ihtiyar, Rostov'ların uzaktan
akrabası oluyordu ve Rostov'larinkine yakın ufak bir yurtluğu
vardı onun da.) "Dayanamayıp çıkacağını biliyordum ben; iyi de
ettin doğrusu. İşte bu kadar! Haydaaa! (İhtiyar, bu iki sözü dili-
ne pelesenk etmişti.) Hemen koruyu tutmaya bakın, çünkü benim
Girçik haber verdi, İlagin'ler de köpeklerini alıp Korniki'den bu
yana geliyorlarmış. İşte bu kadar! Geciktiniz mi, kurt eniklerini
burnunuzun dibinden kaldırıverirler. Hayda!.."

"Ben de oraya gidiyordum zaten. Sürülerimizi birleştirelim
mi?" dedi Nikolay.

Kopoylar bir araya getirilip tek sürü yapıldı ve Nikolay'la amca,
atları üstünde yan yana yola koyuldular. Sarınıp sarmalandığı ör-
tülerin altından hevesli gözleri ıslıl ıslıl parlayan Nataşa, kuyruğu-
nun dibinden hiç ayrılmayan Petya ile birlikte dörtnala onların
yanına geldi; Nataşa'ya göz kulak olması tembihlenen seyis Miha-

il de Nataşa'nın hemen ardındaydı. Petya gülüyor, hayvanını sık sık hem kamçılıyor hem de gereksiz yere dizginlerini çekiyordu. Nataşa ise, kendine güvenen bir binici gibi hiç telaşa kapılmadan, son derece rahat yönetiyordu hayvanı; nitekim ustaca tuttuğu dizginleri hiç boşlamadan yağız Arapçığını (atının adı Arapçık idi) kolaylıkla durdurmuştu.

Amca başını çevirip hoşnutsuzluğunu belirten bir tavırla bir Nataşa'ya bir de Petya'ya baktı. Av gibi çok ciddi bir işin hafife alınması hiç hoşuna gitmemişti.

“Günaydın amca. Biz de geliyoruz!” diye bağırdı Petya.

Amca sert sert, “Günaydın, günaydın! Ama sakın köpeklerin önüne geçeyim demeyesiniz,” dedi.

Nataşa, “Nikolaycığım, şu Trunila ne yaman köpekmiş meğer; beni hemen tanıdı,” dedi. Trunila diye sözünü ettiği, onun en sevdiği kopoy idi.

‘Bir kere Trunila “köpek” değil, kopoydur,’ diye içinden geçiren Nikolay, kız kardeşine, avda ağabey olduğunu hatırlatmak ister gibi kaşlarını çatarak baktı. Nataşa durumu anladı.

Amcaya doğru dönen Nataşa, “Kimsenin ayağına dolanırız diye korkmayın amca,” dedi. “Bize gösterilen yerde durur, hiçbir şeye karışmayız.”

“Çok da iyi edersiniz, küçük hanım,” dedi amca. “Yalnız, siz dikkat edin de attan düşmemeye bakın,” diye ekledi. “Sonra bir daha binemezsiniz. İşte bu kadar, haydaa! Ata binmek için üstüne çıkacak hiçbir şey bulamazsınız buralarda.”

Otradnoye korusu yemyeşil bir vaha gibi yüz sajen* kadar ileride görünmüştü; önden giden avcılar koruya iyice yaklaşmış bulunuyordu. Nikolay kopoyların nerede salıverileceğini amca ile uzun boylu görüşüp kararlaştırdıktan ve Nataşa'ya duracağı yeri gösterdikten –gösterdiği yerden bir tek av hayvanının geçmesi söz konusu bile olamazdı– sonra, dere yatağının üstünden dolaşarak koruya doğru ilerledi.

* Sajen: 2 m. 13 cm; Rusların kullandığı bir uzunluk ölçü birimidir. –çev.

“Eee yeğenim, bu sefer peşine düştüğün kurt, tam bir azman,” dedi amca. “Gözünü aç da, elinden kaçırmamaya bak!”

“Göreceğiz bakalım,” diyen Rostov, amcanın laf dokundurmasına karşılık verir gibi, “Karay, buraya!” diye seslenerek tazısını çağırdı. Karay, bir seferinde, hiç kimsenin yardımı olmadan iri bir kurdu tek başına haklamasıyla ün kazanmış yaşlı, çirkin, çarpık çurpuk bir tazıydı. Herkes yerini aldı.

Oğlunun av tutkusunu ve avı ne kadar ciddiye aldığını bilen İhtiyar Kont geç kalmamak için acele etmiş, çift atlı faytonunu, kış çavdarı ekili tarlaların içinden hızla sürerek, daha avcıların hiçbiri yerine yerleşmeden, alı al moru mor, yanakları titreyerek neşe içinde, kendisine ayrılmış olan geçide varmıştı bile. Ona ayrılan yerden kurt geçmesi olasılığı vardı. İlya Andreyiç gocuğunu düzeltti ve av bıçaklarını kuşanıp av borusunu da omzuna astıktan sonra, kendisi gibi kırışmaya başlamış olan pırıl pırıl besili, yumuşak başlı, uslu atı Vifliyanka’sına bindi, faytonunu eve geri gönderdi. Avcılığa pek meraklı olmamakla birlikte avcılık kurallarını çok iyi bilen Kont İlya Rostov, korunun kıyısındaki bekleyeceği fundalığa gidip yerini aldı, dizginleri avucunun içinde toparladı, eyerine güzelce yerleşti ve hazır olduğuna iyice emin olunca, gülümseyerek çevreye göz gezdirmeye başladı.

Bir zamanların yaman binicilerinden sayılan, ama son zamanlarda kilo aldığı için eyerin üstünde eskisi kadar esnek duramayan özel uşağı Semyon Çekmar da yanı başındaydı. Tasmalarından birbirine bağlanmış üç tane kurt tazısının tasma kayışını elinde tutuyordu; tazıların üçü de birbirinden azgın görünüyordu ama bu görünüşlerine rağmen üçü de tıpkı sahipleri ve sahiplerinin atı gibi biraz fazla yağ bağlamışlardı. Tasmaya bağlı olmadan serbestçe yerde yatan iki köpek daha vardı yanlarında; bunlar yaşlı ve çok usta köpeklerdi. Korunun kıyısında, onlardan yüz adım kadar ötede de Kontun öbür seyisi Mitka duruyordu; av denildi mi yerinde duramayan bir av meraklısı, gözünü daldan budaktan esirgemyen bir biniciydi bu Mitka. Kont İlya Andreyiç, çok eskiden kalma alışkanlığı uyarınca, av başlamadan önce gümüş bir kadehten, bir

kadeh dolusu baharatlı votka çekti, üstüne de iki üç lokma mezeyi yarım şişe en sevdiği Bordo şarabıyla yuvarladı.

Gerek faytonla buraya kadarki hızlı yolculuktan gerek içtiği şaraptan yüzü pancar gibi kızarmıştı Kont Rostov'un. Hafifçe sulanmaya başlayan gözleri de bir başka türlü parlıyordu şimdi. Eyerin üzerinde gocuğuna bürünmüş hâliyle, at gezintisine çıkarılmış bir çocuğa benziyordu.

Uzun boylu, çökük avurtlu Çekmar her işini bitirmişti; otuz yıllık hizmetten sonra artık neredeyse canciğer olduğu efendisini de keyifli gördüğü için, tatlı bir sohbet açılrsa diye Kontun gözünün içine bakıyordu. Korudan çıkan bir başka atlı –besbelli korudaki avcılardan daha önce zılgıtı yediği için– usul usul onlara doğru yaklaştı ve gelip Kontun arkasında ses çıkarmadan durdu. Sırtına kadın entarisi, başına sivri külâh geçirmiş ak sakallı bir ihtiyardı; Nastasya İvanovna diye kadın adıyla çağrılan bu adam Rostov'ların yurtluğunda yaşayan, evlerine girip çıkan soytarılarıydı.

Kont ona bir göz kırparak, "Eee, Nastasya İvanovna," diye fısıldadı, "hele bir ses çıkar, hele kurdu ürkütüp bir kaçır da bak gör, Danilo seni nasıl benzetir sonra!"

Nastasya İvanovna, "Benim elim de armut toplamıyor ya!" diye karşılık verdi.

Kont ona, "Şşşt!" diyerek Semyon'a döndü. "Küçük hanımı gördün mü? O nerede duruyor?" diye sordu.

"Genç Kont Piyotr'la birlikte, Jarov merasının orada duruyor, efendim," diye cevap veren Semyon, ardından da gülümseyerek ekledi: "Bayan olduğu hâlde ava ne kadar da meraklı!"

"Onun nasıl böyle at binebildiğine şaşıyorsun değil mi, Semyon?" dedi Kont. "Değme erkeği cebinden çıkarır vallahi!"

"Vallahi öyle! Nasıl şaşmazsın; hem gözü pek hem de çakı gibi maşallah!"

"Ya Nikolay? O nerede? Lyadov sırtlarında olmayacak mıydı?"

"Evet efendim," dedi Semyon. Sonra da, Kontun neden hoşlandığını iyi bildiği için, hemen arkasından ekledi: "Nerede durula-

cağını çok iyi biliyor. Bu işten öyle iyi anlıyor ki, bazen Danilo da, ben de şaşkınlıktan ağzımız açık kalıyoruz.”

“Çok güzel at biniyor, değil mi, ha? Atın üstünde ne de fiyakalı duruyor ama değil mi, ha?”

“Aynen resim gibi, vallahi! Geçende, Zavarjin fundalığının oradan bir tavşan kaldırıp kovaladıydı. Atını dörtmala bir sürüşü var, çalıların üstünden bir atlatışı var, hani, görülecek şey! Atı bin ruble eder, ama binicisine paha biçilmez yani! Babayiğidin böylesi mumla aransa bulunmaz!”

Semyon övgüyü kısa tuttu diye üzülen Kont, “Mumla aransa bulunmaz...” diye onun sözlerini tekrarlardı. Enfiye kutusunu çıkarmak için gocuğunun eteğini kaldırırken, bir kez daha, “aransa bulunmaz,” dedi.

Semyon, “Geçende, kilisedeki ayinden tören üniforması içinde bir çıkışı vardı...” diye tam yeniden başlayacakken lafını yarıda kesiverdi; şimdilik sadece iki üç köpeğin havlamasından da ibaret olsa, sürek avının müziği, durgun havada açık seçik kulağına çalınıyordu çünkü. Parmağıyla efendisini konuşmaması için uyarırken öne doğru eğilmiş, safi kulak kesilmiş, dinliyordu. “Kurt eniklerinin kokusunu aldılar,” diye fısıldadı. “Dosdoğru Lyadov sırtlarına sürüyorlar.”

Kont, suratına yayılan sırtıkan ifadeyi düzeltmeyi bile unutmuş, elinde tuttuğu enfiye kutusunun kapağını bile açmadan öylece kalakalmış, önünde uzanan dar düzlükten uzaklara bakıyordu. Kopoy havlamalarının ardından Danilo’nun av borusu, kurdun bulunduğunu bildiren pes perdeden sesiyle öttü, biraz sonra da tüm köpek sürüsünün öndeki üç köpeğe yetiştiğini anlatan karmakarışık köpek havlamaları göklere yükseldi; havlamaların gittikçe tizleşmesi, köpeklerin kurdun peşinde olduklarına işaret etti. Köpekçilerin haydama naralarının yerini de şimdi daha değişik “saldırtma” bağrıışları almıştı: lu-lu-lu! diye, tiz bir sesle bağırarak saldırtıyorlardı kopoyları. Danilo’nun kâh pes perdeden, kâh tiz perdeden yükselen sesi ise hepsini bastırıyordu. Danilo’nun sesi sanki koruluğa sığınıyor da, dışarıya taşıyordu.

Kont ve uşığı birkaç dakika ses çıkarmadan kulak verdikten sonra, kopoyların iki sürü hâlinde ayrıldıkları kanısına vardılar: Yırtınır gibi bağrışarak ilerleyen büyük sürünün sesi gittikçe uzaklaşırken, Danilo'nun lu-lu-lu'larıyla saldırttığı öbür sürü korudan yıldırım hızıyla çıkıp Kontun önünden geçti gitti. Biraz sonra iki sürünün sesleri birleşir gibi olduysa da yeniden ayrıldı; ama her iki sürü de gittikçe uzaklaşıyordu.

Semyon içini çekti ve eğilip tasma kayışına dolanan borzoylardan birini kurtardı. Kont da içini çekti ve elindeki kutuyu fark ederek kapağını açtı, bir çimdik enfiye aldı. Koruluktan çıkıp ileri atılmak isteyen borzoylardan birine Semyon, "Geri bas!" diye bağırırken birdenbire irkilen Kont, enfiye kutusunu yere düşürdü. Nastasya İvanovna kutuyu almak için atından indi. Kontla Semyon onu seyrediyorlardı.

Tam o sırada, hiç beklenmedik bir biçimde –sürek avında beklenmedik şeyler çok olur– cığlık cığlığa bağrışan köpek sürüsünün sesiyle Danilo'nun lu-lu-lu'larını neredeyse burunlarının dibinde duyuverdiler.

Kont başını çevirince, sağ yanından Mitka'nın belermiş gözleriyle kendisine baktığını, aynı zamanda da başından çıkardığı şapkasını öbür yana, ileriye doğru sallayarak bir şeyi işaret etmeye çalıştığını gördü.

Deminden beri bağdırmamak için kendini zor tuttuğu anlaşılan Mitka, ciğerlerinin olanca gücüyle, "Dikkaaat!" diye bir nara atarak borzoyları salıverdikten sonra atını dörtnala Kontun yanına doğru sürdü.

Kontla Semyon fundalığın dibinden dörtnala uzaklaşırken, sol yanlarında bir kurdun uzun ve yumuşak adımlarla hiç acele etmeden, hafifçe yalpalayarak, biraz önce ayrıldıkları noktaya doğru gelmekte olduğunu gördüler. Kayışlarından kurtulan azgın borzoylar atların ayakları arasından fırlayıp kurda doğru atıldılar.

Kurt durdu, bademcikleri şişmiş bir insan gibi boynunu âdeta zorla döndürerek koca kafasını köpeklere doğru ağır ağır çevirdi, sonra yine yalpalayarak iki üç adım atıp kuyruğunu kamçı gibi

savurarak bir zıplayışta fundalığın içinde gözden kayboldu. Aynı anda fundalığın öbür başından kulak zarını patlatacak tiz havlamalarla önce bir tane, arkasından bir tane daha ve derken bütün kopoy sürüsü paldır küldür, düşe kalka fırlayıp kurdun kaybolduğu fundalığa doğru atılarak çayırılığı son hızlarıyla geçmeye başladılar. Kopoy sürüsünün ardından, onların çıktığı kestane rengi fundalık yarıldı ve Danilo'nun ter içinde kalmış ıslak ıslak parlayan doru atı görüldü. Kamburunu çıkararak atının yelesine doğru yatan Danilo'nun başında şapkası yoktu; karmakarışık, kırılmış uzun saçları terden ıslanan kıpkırmızı suratına yapışmıştı.

“Lu-lu-lu-lu! Lu-lu-lu!..” diye bağırırken birden Kontu gördü Danilo, aynı anda gözlerinde öfke şimşekleri çaktı.

Kırbacını gözdağı verir gibi Konta doğru kaldırırken, “Allah senin belanı versin!” diye haykırdı.

“Kurdu burnunun dibinden kaçırdın be!.. Bir de avcıyım diye geçinir!” Daha fazlasını söylemeye değmezmiş gibi, utancından yerin dibine giren ve korkudan ödü patlayan Konta şöyle bir baktıktan sonra, Konta duyduğu öfkenin acısını atından çıkarırcasına kırbacını var gücüyle doru iğdişinin terli sağırsına basıp, kopoyların ardı sıra dörtnala atıldı. Dayak yemiş öğrenciye dönen Kont, ‘Şu hâlime bari sen acı,’ der gibilerinden suçlu suçlu gülümseyerek başını Semyon’a çevirdi. Ama Semyon yerinde yoktu; kurdun önünü kesmek için fundalığın öbür yanına doğru dörtnala at sürüyordu. Tazılar da kurdu çevirmek için dört bir yana dağılmışlar, bir oraya, bir buraya koşuşup duruyorlardı. Gelgelelim, kurt fundalıktan kurtulup çoktan canını koruluğa attığı için kimse önünü kesemedi.

V

Bu arada Nikolay Rostov yerinden hiç ayrılmadan kurdu bekliyordu. Köpeklerin çıkardıkları değişik seslerin ne anlama geldiğini iyi bildiği için, onların sesinin yaklaşıp uzaklaşmasından, avcılarının uzaklaşıp yaklaşan seslerinden koruda neler olduğunu

kestirebiliyordu. Büyük kurtlarla yavruların korulukta olduğunu da, kopoy sürüsünün ikiye ayrıldığını da, kurtlardan birinin ardına düşüldüğünü ve işin ters gittiğini de hep anlamıştı. Kurdun her an karşısına çıkmasını bekliyordu. Canavarın nereden, hangi yönden gelebileceği, kendisinin hayvanı nerede ve nasıl kıştırılabileceği üzerine binbir tane hesap yapmıştı belki. Ama artık yavaş yavaş umudu umutsuzluğa dönmeye başlıyordu. Kurdu karşısına çıkarsın diye birkaç kez Tanrı'ya dua edip yakardı. Çok önemsiz nedenlerle heyecana kapıldıkları zaman insanlar nasıl utanç duyarak dua ederlerse, o da aynı biçimde, bir yandan tutkuyla dua ederken bir yandan utanıyordu. "Benim için bu kadarcık şeyi yaparsen, ne olur sanki?" diyordu Tanrı'ya. "Biliyorum, sen yücelerin yücesisin, senden böyle bir şey istemek de günah, ama ne olursun şu kurdu karşıma çıkarıver de, amca tam oradan bakarken benim Karay onun gözü önünde kurdun üstüne atılıp dişlerini can damarına geçirebilsin!" Bu yarım saatlik bekleyiş süresi içinde Rostov hevesli gözlerini belki bin kez tedirgin tedirgin koruluğun kıyısına; çarpık çurpuk dallarıyla küçük kavak fidanlarına tepeden bakan iki koca meşenin olduğu noktaya; sonra, yamacı sellerden aşınmış dere yatağına; daha sonra da, sağına düşen fundalığın üst başında şapkasının ucu görünen amcaya çevirmişti.

'Yok yok,' diyordu kendi kendine, 'bende nerede o şans! Ama ah, bir de olsa, neler vermezdim! Ne gezeer! Zaten hiçbir şeyde şansım tutmaz ki; ne kumarda, ne savaşta; talihim hep ters gider.' Austerlitz'le, Dolohov'la ilgili anılar hızlı hızlı, ama dupduru görüntülerle geçiyordu gözlerinin önünden. 'Ömrümde bir kerecik, sadece bir kerecik olsun şöyle azman bir kurt tutayım istiyorum!' diye içinden geçirirken gözlerini dört açarak, safi kulak kesilerek sağını solunu kolluyor, köpeklerin seslerindeki en ufak değişikliği bile kaçırmıyordu.

Bir kez daha sağa doğru baktığında bomboş tarlanın üzerinde kendisine doğru koşarak gelen bir hayvan gördü. İnsan uzun zamandır hasretini çektiği bir şeyle karşılaşınca nasıl soluğunu tutarsa, Rostov da bir an soluğunu tutarak, 'Yok canım, değildir,'

diye düşündü. Mutluluğun doruğuna, hem de öyle patırtısız gürültüsüz, öyle kolaycacık ulaşıvermişti ki, gözlerine inanamıyordu; bu yüzden, bir saniyeden fazla öylece kalakaldı. Kurt kendisine doğru koşarak gelirken, önüne çıkan bir hendeğin üzerinden yumuşak bir sıçrayışla geçti, ama atlayışında bir ağırlık vardı. Sırt tüyleri boz, kocaman karnındaki tüyler kızıla çalan yaşlı bir dişi kurttu bu. Herhâlde kendisini kimsenin görmediğinden emin olduğu için, hiç acele etmeden seğirtiyordu. Rostov soluğunu tutarak başını çevirip borzoylara baktı. Borzoyların kimi ayakta idi, kimi de yatıyordu; ama hiçbirisi de kurdu görmemiş, durumu fark etmemişti. Pirelerinin derdine düşen ihtiyar Karay kafasını geriye döndürmüş, gerilen dudakları arasından sarı sarı görünen dişleriyle çakur çukur arka bacağına pire kırıyordu.

Rostov dudaklarını büzerek, fısıldar gibi, “Lu-lu-lu!” dedi. Borzoylar tasmalarının halkalarını koparırcasına çekerek bir anda ayaklanıp kulaklarını dikiverdiler. Karay, arka bacaklarında pire ayıklama işine son verdi, kulaklarını dikti, ayaklandı, parça parça keçeleşmiş tüyler sarkan kuyruğunu silkeledi.

Koruluktan kendisine doğru yaklaşmakta olan kurttan gözlerini ayırmaksızın, ‘Köpekleri şimdi salıversem mi acaba?’ diye düşünüyordu Nikolay. Kurdun suratındaki ifade bir anda değişti; o güne dek hiç görmediği bir şeyle –üzerine çevrilmiş insan gözleriyle– karşılaşan hayvan bütün tüylerini kabarttı ve başını Rostov’a doğru hafifçe döndürerek durdu. Kendi kendine, ‘Geri mi dönmeli, ileriye mi gitmeli? Eh, oldu olacak, ilerleyeyim bari...’ der gibi bir duraksama geçirdikten sonra yeniden harekete geçen kurt, bir daha hiç arkasına bakmadan o sakın, yumuşak, uzun, kayar gibi atılımlarıyla fazla acele etmeksizin, ama kararlı bir tavırla yoluna devam etti.

Heyecandan kendisinin bile tanıyamadığı bir tonda çıkan sesiyle, “Lu-lu-lu-lu!” diye saldırı narasını bastı Rostov; aynı anda da altındaki cins at kendiliğinden, dört nala bayır aşağı atıldı. At, kurdun önünü kesmek için biraz açıktan alarak, hendeklerin üstünden uçarcasına geçerken, ondan hızlı olan tazılar atı çoktan geride

bırakmışlardı bile. Nikolay'ın ne kulakları kendi sesini duyuyor ne de gözleri altından kayarak geçen toprağı ya da borzoyları görüyordu; dörtnala at sürdüğünün bile farkında değildi o anda. Dere yatağı boyunca kendisiyle aynı doğrultuda ve her an hızını biraz daha artırarak koşan kurttan başka bir şeyi görmüyordu Nikolay. Kurda ilk yaklaşan, şu kalın kıçlı, kara benekli kancık kopoy Milka oldu; yaklaştı, yaklaştı... Kurtla aynı hizaya geldi. Ne var ki, Milka böyle bir durumda her zaman yaptığı gibi ani bir saldırıya geçeceği yerde, kurdun yan gözle kendisine baktığını görür görmez kuyruğunu dikti ve ön bacaklarını gererek olduğu yerde çakılıverdi.

Milka'nın hemen ardından yetişen kızıl tüylü, Lyubim adındaki borzoy öne doğru fırlayarak hiç düşünmeden kurdun arka bacaklarına saldırdıysa da, aynı anda büyük bir korkuyla kendini yana attı. Bir an için çöker gibi olan kurt, dişlerini göstererek hemen toparlanıp doğruldu ve uzun uzun hamlelerle tekrar koşmaya başladı; köpekler şimdi hep bir arada onu birkaç adım geriden kovalıyorlardı, ama hiçbiri yaklaşmaya cesaret edemiyordu.

Hâlâ bağırmaya devam eden ve bağırımdan neredeyse sesi kısılan Nikolay, 'Olacak şey değil! Göz göre göre kaçacak yahu!' diye düşünüyordu. Tek umudu ihtiyar tazısında kalan Nikolay başını çevirip onu aradı ve "Karay, Karay, lu-lu-lu!" diye bağırdı. Dikkatini canavardan bir an bile ayırmaksızın kurtla hemen hemen aynı hizada koşan Karay, onun önünü kesebilmek için yaşlı kaslarını alabildiğine zorluyordu. Ne var ki, kurdun uzun adımlı koşusuna ayak uyduramadığı açıkça görülüyordu; Karay'ın hesabını tutturamayacağı belliydi. Nikolay, önlerindeki koruluğa artık iyice yaklaştıklarını görüyor ve kurdun oraya kapağı attı mı ellerinden kurtulacağını biliyordu. Tam o sırada, köpekleriyle birlikte ileriden ortaya çıkan bir avcı dosdoğru kurdun üzerine sürdü atını. Yine bir umut belirmişti. Başka bir takımdan, Nikolay'ın tanımadığı, sapsarı tüylü, upuzun gövdeli genç bir borzoy gözünü budaktan esirgemedi kurda tam cepheden saldırarak göğüsledi ve canavarı yere yıkmasına ramak kaldı. Ne var ki, akıl almaz bir hızla toparlanıp doğruluveren kurt yıldırım gibi sarı borzoyun üstüne çullanarak

dişlerini geçirince, ciyak ciyak bağırarak borzoy böğründen aldığı yaradan kanlar akararak tepe üstü yere yuvarlandı.

“Karay, hadi benim kocamış aslanım!..” diye inler gibi bir feryat kopardı Nikolay.

Öbür tazının kurdu oyalaması sayesinde, arkasından keçeleşmiş tüyler sarkan yaşlı Karay, kurda beş adımlık bir mesafeye kadar yaklaşabilmişti. Kurt da başına gelecek tehlikeyi sezmiş gibi Karay’a gözünün ucuyla bir bakıp, kuyruğunu bacaklarının arasına iyice kısırdıktan sonra hızla kaçmaya davrandı; ama o da nesi! Hayret ki, hayret! İhtiyar Karay kurda çullanmıştı bile iki hayvan dertop olmuş bir hâlde tam Nikolay’ın önündeki hendeğin içine yuvarlandılar.

Öbür köpeklerin de yetişmesiyle, altta kalıp, arka bacakları uzanmış vaziyette yerde çabalayan kurdun körük gibi soluduğunu duyduğu; kulaklarını ensesine yapıştırmış canavarın gözlerindeki dehşeti (Karay dişlerini kurdun boğazına geçirmiş, kıpırdatmıyordu onu) gördüğü bu an, Nikolay’ın yaşamındaki en mutlu andı. Elini eyerinin ön kaşına dayamış, atından inip kurdu bıçaklamak için uygun anı kollarken, birdenbire kurdun başını köpek kalabalığı arasından yükselttiğini ve pençeleriyle hendeğin kenarına tuttuğunu gördü. (Karay her nedense boğazını bırakmıştı canavarın.) Dişlerini çelik bir kapan gibi şaklatan kurt arka bacaklarının güçlü itişiyile bir hamlede hendeğin dışına fırladı ve köpeklerden de kurtulduğu için, kuyruğunu kısıtırıp yine koruluğa doğru atıldı. Sakatlandığı ya da yaralandığı belli olan Karay, sırtının bütün tüyleri kabarmış bir hâlde, acı acı inleyerek sürüne sürüne zorla çıkabildi hendekten.

“Ey ulu Tanrım! Neden?” diye umutsuzluk içinde bağırdı Nikolay.

Amcanın avcıları yandan, kurdun önünü kesecek biçimde dörtnala geliyorlardı; onun borzoyları yetişip, bir kez daha önlediler kurdu. Kurt yine köpek kalabalığının altına düştü.

Nikolay, Nikolay’ın seyisi, amca ve avcıları halka olarak kurdu çevirmişler, kurt sırt üstü çevrildiği anda atlarından inmeye hazır

“Lu-lu-lu!” çekiyorlar ve kurdun köpeklerin altından her kurtuluşunda, koruya doğru her hamle yapışında onlar da atlarını baldırıyorlardı.

Kapışmanın daha en başında, Danilo avcılarının çığlıklarını duyar duymaz hemen dörtmala fırlamıştı korunun geri ucundan. Karay’ın kurdu yakaladığını görünce, bu işe bitti gözüyle bakarak atını durdurmuştu. Ama atlıların yere inmediklerini, kurdun köpeklerin altından kurtulup yine koruya doğru kaçtığını görünce, kestane doru hayvanını baldırlayıp, tıpkı Karay’ın yaptığı gibi, doğrudan doğruya kurdun üstüne doğru değil, canavarın önünü kesecek biçimde korunun öbür ucuna doğru dörtmala sürmüştü. Bu manevrası sayesinde de, kurt amcanın borzoyları tarafından ikinci kez durdurulduğu sırada Danilo oraya iyice yaklaşmış bulunuyordu. Hançerini sıyırıp sol eline almış, hiç bağırmadan, hayvanının körük gibi işleyen böğürlerini habire kamçılararak yıldırım gibi geliyordu.

Danilo’nun kestane dorusu yanından soluyarak geçene kadar Danilo’yu görmemişti Nikolay; Danilo atının üstünden kendini yere fırlattığı zaman gövdesinin çıkardığı sesi de duymadı Nikolay, hatta onun köpeklerin arasına girdiğini, kurdun sırtına binip canavarın kulaklarını yakalamaya çalıştığını da görmüyordu gözleri. Köpekler de, avcılar da, hatta kurdun kendisi de, bu işin artık burada bittiğinin farkındaydılar. Kulaklarını ensesine yapıştıran kurt doğrulabilmek için çabalıyor, ama dört bir yanından yapışan borzoylar bırakmıyordu. Danilo yarım doğrulduktan sonra, kurdun kulaklarına yapışıp, âdeta dinlenmek için çömelecekmiş gibi bütün ağırlığıyla çöktü canavarın üstüne. Nikolay tam hançerini saplamaya hazırlanırken Danilo, “Yapma, bırak; bağışlayacağız onu!” diye fısıldadı ve oturuşunu değiştirerek bir ayağını kurdun ensesine dayadı. Canavarın çeneleri arasına kalınca bir değnek yerleştirip, yular vurur gibi sırimla sıkıca bağladılar ağzını. Dört ayağını bir araya getirip bağladıktan sonra Danilo onu yerde sağa sola birkaç kez yuvarladı.

Yorgunluk akan yüzlerinde mutlu gülücüklerle kurdu, canlı bir ata (at ürküp homurdanarak kaçmak istediği için uğraşarak)

yüklediler ve kurda havlayarak çevrelerinde dört dönen köpeklerle, hep birlikte, buluşma yerine doğru yola koyuldular. Kurdun yavrularından ikisini kopoylar, üçünü de borzoylar boğazlamıştı. Her birinin kendine göre anlatacak bir hikâyesi olan avcılar ganimetlerini ortaya almış, hep bir arada tatlı tatlı anlatırlarken, sağdan, soldan insanlar kurdu görmeye geliyor, ağzı değnekle bağlanmış durumda bir sıırıktan baş aşağı sarkıtılan koca kafalı kurt da çevresini saran insan ve köpek kalabalığına camlaşmış iri gözleriyle donuk donuk bakıyordu. Dokunulduğu zaman hayvan, bağlı bacaklarını silkelemeye başlıyor, yabansı ve anlamsız bakan gözlerini herkesin üstünde dolaştırıyordu. İhtiyar Kont da atının üstünden kurda sokuldu, şöyle bir dokundu.

“Ooo, ne de azılı şeymiş bu böyle!” dedi. Yanı başında duran Danilo’ya dönerek, “Çok azılı, değil mi, ha?” diye sordu.

Hemen davranıp başından başlığını çıkaran Danilo, “Buyurduğunuz gibi efendimiz,” dedi.

Kont, kurdu kaçırdığı için Danilo’nun kendisine nasıl çıkıştığını hatırladı.

“Sen de az azılılardan değilsin ya, hani!” dedi. Danilo cevap olarak, hiç ağzını açmadan, utangaç bir çocuk gibi tatlı tatlı, uslu uslu gülümsemekle yetindi.

VI

İhtiyar Kont eve döndü; Nataşa ile Petya da gecikmeden doneceklerine söz verdiler, ama vakit henüz erken olduğu için hâlâ sürdürülen avı da bırakamadılar. Öğle üzeri köpekleri bodur ve sık ağaçlarla kaplı bir kuru dereye saldıılar. Nadasa bırakılmış bir tarlada duran Nikolay yukarıdan köpekçilerinin hepsini görebiliyordu.

Nikolay’ın tam karşısına düşen kış çavdarı ekili bir tarlada, kendi avcısı, yabani fındıkla kaplı bir çukurun ardında bir başına dikiliyordu. Kopoylar daha yeni salıverilmişti ki, Nikolay sesinden tanıdığı Voltorn’un kesik kesik havladığını duydu; az sonra öbür

köpekler de ona katılıp aralıklı aralıklı havlamaya başladılar. Bir dakika geçmeden de dere yatağından, tilki kaldırıldığını haber veren bir avcı narası duyuldu ve bütün köpekler bir anda yabani fındık çalısını bırakıp Nikolay'ın yanından yıldırım gibi geçerek çavdar tarlasından aşağı, dere yatağına doğru koşmaya başladılar.

Nikolay, dere yatağı boyunca atlarını dörttnala süren avcılarının kırmızı başlıklarını, hatta zaman zaman kopoyları bile bulunduğu yerden rahatça görebiliyor ve karşısındaki çavdar tarlasında her an bir tilkinin görünmesini bekliyordu.

Yabani fındık çalısının arkasında duran avcının borzoyları da salıverdiğini, aynı anda da nadasa bırakılan tarlaya bol tüylü, çok güzel kuyruğu olan kısa bacaklı, acayip görünüşlü kızıl postlu bir tilkinin fırladığını gördü; iri keseklerin üstünde koşmakta zorluk çekiyordu tilki. Borzoylar hemen peşine düştüler... Dört yandan kısıtılan tilki, kabarık kuyruğu öne arkaya kıvrıla kıvrıla karıkların arasına sinerek ve gitgide küçülen daireler çizerek kaçmaya çalışıyordu. Tam o sırada Nikolay'ın hiç tanımadığı beyaz bir borzoy çıkıverdi ortaya, onun ardından da yine yabancı, kara bir borzoy fırladı ve bir anda ortalık birbirine girdi; bütün borzoylar başları bir arada, kuyrukları dışarıya doğru olmak üzere tilkinin çevresinde bir yıldız oluşturdular. Biri kırmızı başlıklı, öbürü yeşil paltolu tanımadığı iki atlı dörttnala oraya vardılar.

'Bu da nesi?' diye düşündü Nikolay. 'Bu avcılar da nereden çıktı? Amcanın avcılarından değil.'

Avcılar hemen tilkinin işini bitirdiler, ama terkiye bağlamadan uzun boylu oyalandılar orada. Yüksek kaşlı eyerler vurulmuş atlarının yularlarını ellerinde tutarak dikilip duruyorlardı, köpekler de serilmiş yatıyordu. Avcılar birbirlerine el kol hareketi yaparak, tilkiyi çekiştiriyorlardı. Derken, onların bulunduğu yerden duyulan bir boru sesi kavga çıktığı haberini ulaştırdı kulaklara. Kavga çıkması durumunda borunun böyle çalınması avcılar arasında önceden kararlaştırılmıştı.

Nikolay'ın seyisi, "Bu İlagin'lerin avcısı," dedi, "bizim İvan'la kavgaya tutuşmuş."

Nikolay, Nataşa'yla Petya'yı yanına çağdırtmak için seyisini yollayıp, köpekçilerin kopoyları bir araya topladıkları yere doğru ağır ağır sürdü atını. Avcıların birçoğu ise dörtmala kavganın çıktığı yere doğru gidiyorlardı.

Nikolay atından indi, Nataşa ile Petya da tam o sırada oraya geldiler. Nikolay onlarla birlikte kopoyların yanında sorunun çözüme bağlanmasını beklemeye başladı. Kavga eden avcı biraz sonra terkisinde tilkiyle birlikte fundalıkların arasından dörtmala çıkıp genç efendisinin yanına vardı. Avcı, saygılı konuşmaya hazırlanarak daha uzaktan başlığını çıkarmıştı, ama sapsarı kesilmiş suratından öfkesinin izleri hâlâ silinmemişti ve körük gibi soluyordu. Bir gözü moraran avcı, belki bunun farkında bile değildi.

“Orada ne oldu aranızda, öyle?” diye sordu Rostov.

“Efendim, bizim kopoyların kıstırdığı tilkiyi boğazlamaya kalktı! Tilkiyi kıstıran da benim kancık, hani şu fare tüyü renginde olanı! Bir de kalkmış, hak iddia ediyor!.. Akli sıra kapacak tilkiyi! Tilkiyi kaptığım gibi indirdim bunun kafasına. Aha, işte ben bağlamışım tilkiyi terkime, beri yanda seninki daha hâlâ vır vır ediyor!” Avcı hızını alamayıp –besbelli hâlâ o kavga anını yaşıyordu– belindeki avcı bıcağını göstererek, “Senin canın bundan tatmak istiyor galiba, ha!” dedi, düşmanıyla konuşur gibi.

Orada durup avcının laflarını daha fazla dinlemek istemeyen Nikolay, kız kardeşiyle Petya'ya kendisini orada beklemelerini söyleyip atına atladı, düşmanlarının –yani İlagin'lerin– bulunduğu yere doğru sürdü.

Kavgadan galip çıkan avcı da atını sürüp kendi takımının arasına katıldı ve sırtını okşayarak sorular soran yandaşlarına zaferinin öyküsünü yeni baştan anlatmaya koyuldu.

Kavga şuradan çıkmıştı: Rostov'ların bir anlaşmazlık dolayısıyla mahkemelik oldukları İlagin, Rostov'ların zilyetliğinde bulunan avlağa girmiş ve besbelli onlara inat kendi köpeklerini tam da onların ava çıktığı bölgeye sokarak, Rostov'ların köpekleri tarafından kıstırılan tilkiye kendi avcısının el koymaya kalkışmasına göz yummuştu.

Nikolay o güne dek İlagin'in yüzünü bile görmemişti, ama yargılarında da, duygularında da ılımlılık nedir bilmediğinden, sırf -bu köy ağasının azgınlıkları ve başına buyruk davranışları konusunda- kulağına gelen dedikodulara bakarak adamı can düşmanı bellemişti; gerçekten de bütün yüreğiyle nefret ediyordu bu adamdan. İşte bu yüzden şimdi öfkesi beynine vurmuş bir hâlde kırbacını avucunun içinde sıkarak atını düşmanının üzerine heycanla sürerken, her şeyi göze almış bulunuyordu; düşmanı en sert biçimde cezalandırmaya kararlıydı.

Nikolay korunun köşesini döner dönmez, başında kunduz postundan kalpak bulunan, yağız bir küheylana binmiş tıknaz yapılı bir beyefendinin yanında iki seyisiyle kendisine doğru gelmekte olduğunu gördü.

Nikolay, can düşmanı İlagin'le karşılaşmayı beklerken, karşısında son derece nazik, babacan tavırlı ve Genç Kontla tanışmak için can atan gerçek bir beyefendi buldu. İlagin daha karşıdan kunduz kürkü kalpağını çıkararak yaklaştı ve olanlara çok üzüldüğünü, başkasının borzoyları tarafından yakalanan tilkiye el koymaya kalkışan adamını cezalandıracağını bildirdi. Kontla daha yakından tanışmak istediğini özellikle belirterek, kendi av bölgesinden de yararlanabileceğini söyledi Rostov'a, hatta onu avlağına davet etti.

Ağabeyinin başına iş açacağından korkan Nataşa, merak ve heyecanını yenemeyerek Nikolay'ın ardından gitmişti. Düşmanların dostça sohbet ettiklerini görünce yanlarına yaklaştı. Nataşa'yı görünce kunduz kürkü kalpağını ta havalara kadar kaldıran İlagin tatlı tatlı gülümseyerek, övgüsünü çok işittiği Kontesin yalnız av merakıyla değil, güzelliğiyle de tam bir Diana olduğunu söyledi.

Avcısının kabahati yüzünden doğan gerginliği iyice yumuşatmayı kafasına koyduğu anlaşılan İlagin, bulundukları yerden topu topu bir kilometre kadar uzaktaki, kendisinden başka kimsenin avlanmasına izin vermediği ve dediğine göre "tavşan kaynayan" sırtlara Nikolay'ı da götürmek için çok ısrar etti. Nikolay da onu kıramadı ve böylece sürekle avı, avcılarla köpeklerin sayısı iki katına çıkmış olarak devam etti.

İlagin'in sırtlardaki avlağına giden yol dümdüz araziden geçiyordu. Avcılar avcı hattına yayılmış olarak, beyler de bir arada gidiyorlardı. Amca da, Nikolay da, İlagin de birbirlerine belli etmemeye çalışarak ikide birde öbürkilerin borzoylarına kaçamak bakışlar atarak, kendi borzoylarıyla yarıştıracak rakip arıyorlardı.

İlagin'in borzoyları arasındaki al benekli, ufak yapılı dişi borzoyun güzelliğine vurulmuştu Rostov; iri gözleri, ince uzun burnu ile narin yapılı olmasına rağmen hayvanın çelik gibi kasları vardı. İlagin'in borzoylarının ününü, ne kadar hızlı olduklarını pek çok kişiden duyan Rostov, bu güzel kancığı görünce kendi Milka'sına iyi bir rakip bulunduğunu düşündü.

İlagin o yılki hasattan söz açmıştı; tam ciddi ciddi bu konuyu konuşurlarken, Nikolay al benekli kancığı işaret etti.

Önemsemezmiş gibi bir tavırla, "Ufak tefek, ama güzel bir kancık!" dedi. "Hızlı da koşar mı bari?"

İlagin de al benekli kancıktan aynı önemsemez tavırla söz ederek, "O mu? Ha, yaman kancıktır, peşine düştüğünü yakalar," diye cevap verdi. Oysa böyle umursamazmış gibi söz ettiği Yerza adlı bu köpeği bir yıl önce komşusundan alabilmek için köpeğe karşılık toprak kölelerinden üç aile birden vermişti. İlagin konuşmayı kaldıkları yerden sürdürerek, "Demek, sizin oralarda da hasat bu yıl pek bir şeye benzemedi, öyle mi Kont?" dedi. Sonra, Kontun yaptığı komplimana bir karşılık verme gereğini duyarak, Rostov'un köpeklerine şöyle bir göz gezdirip, geniş yapısıyla dikkatini çeken Milka'yı seçti. "Şu sizin kara benekli de yaman! Yapılı hayvan!" dedi.

Nikolay, "Evet, oldukça hızlıdır," diye cevap verirken içinden de, 'Ah, şimdi önümüze şöyle yetişkin bir tavşan çıkacaktı ki, Milka'nın ne biçim bir borzoy olduğunu gösterecektim sana,' diye geçirdi. Sonra seysisine döndü ve bir tavşan kaldırına bir ruble vereceğini söyledi.

İlagin, "Bazı avcıların gerek avladıkları hayvanları, gerek köpeklerini neden bu kadar kıskandıklarını doğrusu anlayamıyorum ben," dedi. "Bense, Ekselans böyle arkadaşlarla..." derken,

Nataşa'ya doğru dönüp başlığını çıkararak tekrar selam verdi, "evet, böyle arkadaşlarla birlikte atla dolaşmaktan çok zevk alırım, bu da bana yeter... Daha ne isterim? Ama avladığım hayvanların hesabını tutmakmış, postlarını saymakmış... Bunlar hiç umurumda değil."

"Değildir ya!"

"Benim borzoylarım hiçbir şey tutmasa, başkasının borzoyları tutsa da üzülmem. Avı seyretmekten zevk duyuyorum, bu da bana yetiyor. Haklı değil miyim ama Kont? Çünkü bana kalırsa..."

Tam o sırada borzoyları tutan köpekçilerin birinin duralayıp, "Dehaa!" diye uzatarak attığı narayı duydular. Anızların arasında ki bir tümseğin üstüne çıkan köpekçi kırbacını havaya kaldırarak, "Dehaaa!" diye uzatarak bir daha tekrarlardı narasını. (Bu nara ile kırbacın havaya kaldırılması, sinmiş bir tavşanın görüldüğünü anlatıyordu.)

İlagin umursamayan bir tavırla, "Ha, sanırım bir tavşan gördü," dedi. "Hadi bari peşine düşüverelim şunun Kont."

Gerek Yerza'yı, gerek amcanın kızıl Rugay'ını, o güne dek kendi borzoyları karşısında deneme fırsatı bulamadığı için iki rakip olarak gören Nikolay, "Evet, sürüp yanlarına varmalı bir... Birlikte kovalayalım mı, ne dersiniz?" dedi. İlagin ve amca ile birlikte tavşanın bulunduğu yere doğru atını sürerken de, "Ya iki köpek birden geçerse benim Milka'yı!" diye düşünmekten de kendini alamadı.

İlagin, tavşanı gören kırbaçlıya,* "Yetişkin mi bari?" diye sorduktan sonra -en ufak bir heyecan belirtisi göstermeden- başını çevirip ıslıkla Yerza'sını yanına çağırdı. Amcaya dönerek "Ya siz, Mihail Mikaronoviç?" diye sordu.

Amcanın suratı deminden beri bir karış asıktı.

"Ben sizinle hiç aşık atabilir miyim?" diye karşılık verdi amca. "Siz bir borzoya bir köy veriyorsunuz. İşte bu kadar! Haydaa! Sizin borzoyların her biri binlerce ruble eder. Siz ikiniz aranızda yarıştırın köpeklerinizi; ben seyrederim!" Amca böyle dedi, ama "Rugay!

* Köpekçiler uzun kırbaç taşıdıkları için, onlardan "kırbaçlı" diye de söz ediliyor. -çev.

Hey, hey!" diye köpeğini çağdırmaktan da geri kalmadı. Kızıl tüylü borzoyunu hem gerçekten çok sevdiği için hem de ona güvendiğini ötekilere göstermekten kendini alamadığı için, bir kez de hayvanın küçültme adını kullanarak, "Rugayuška!" diye tekrarladı. Bu iki ihtiyaçla ağabeyinin aslında çok heyecanlı olduklarını, ama heyecanlarını gizlemeye çalıştıklarını Nataşa hissetmiş, onların heyecanı ona da bulaşmıştı.

Tümseğin üstündeki köpekçi yarı eğilmiş durumda kırbacını hâlâ havada tutuyordu. Atlarını tümseğe doğru âdeta ile ağır ağır ilerleten beylerle birlikte giden Nataşa ve Petya'dan başka orada hiç kimse kalmamış, bütün avcılar ve bütün köpekçiler açılıp meydana onlara bırakırken, ileride, ta ufuk çizgisi üzerinde tavşan kovalayan bütün köpekler de geri çağrılıp oradan uzaklaştırılmıştı. Üç erkek ve Nataşa hiç konuşmadan, büyük bir ciddiyet içinde, ağır ağır yaklaşıyorlardı tümseğe.

Tavşanı gören köpekçiye yüz adım daha yaklaştıktan sonra, Nikolay, "Burnu hangi yöne dönük?" diye seslenerek sordu.

Ama kırbaçlı adam daha cevap vermeye fırsat bulamadan, durumun vahametini sezen tavşan, olduğu yerde daha fazla kalamayarak, hopladı. Kırbaçlının yanındaki bütün kopoylar da tasmalarıyla, kayışlarıyla mayışlarıyla bayır aşağı yallah arkasından... Demeye kalmadan, bağlı tutulmayan ne kadar borzoy varsa dört bir yandan onlar da atılıp tavşanı kovalayan kopoyların ardına düştüler. Ağır ağır tümseğe doğru yaklaşmakta olan beylerin üçü bir ağızdan kopoylara, "Duur!" diye bağırırken, borzoylardan sorumlu köpekçilerin tümü, "Dehaaa!" çığlıklarıyla at koparıp borzolarını tavşanın ardına saldı. O ana kadar heyecanını gizlemeyi başarabilen İlagin de, Nikolay da, Nataşa da, amca da nereye gittiklerine bile bakmadan atlarını dörtnele kaldırmışlar, avın bir saniyesini bile kaçırmamak kaygısıyla yel gibi gidiyorlardı; hiçbirinin gözü borzoylarla tavşandan başka bir şey görmüyordu o anda. Kaldırılan tavşan da iri ve çok hızlı kaçan bir tavşandı. İlk hoplayışından sonra hemen kaçmamış, dört bir yandan bir anda yükselen köpek havlamalarına, naralara ve toynakların gümbür-

tüsüne kulak kabartmıştı. Fazla acele etmeden beş on sefer hoplamış, borzoyların yaklaşmasını bekleyip tehlikenin geldiği yönle kendisinin gideceği yönü iyice kestirdikten sonra kulaklarını ensesine yatırarak olanca hızıyla koşmaya başlamıştı. Demin yattığı yer anızlarla kaplıydı, oysa şimdi önünde sürülerek güz ekimine hazırlandığı için toprağı yumuşamış tarlalar vardı. Tavşanı bulan kırbaçlının iki borzoyu, onu öbür köpeklerden daha önce gördükleri için peşine ilk düşen de onlar olmuştu, dolayısıyla bütün öbür köpeklerden çok daha avantajlı başlamışlardı ava, ne var ki, çok geçmeden İlagin'in al benekli Yerza'sı onları geride bırakıp, bir boy kala avının ponpon kuyruğunu nişanlayarak hızlı bir sıçramayla üstüne atladı ve yakaladığını sanarak top gibi yuvarlandı yerde. Tavşan ise postu kurtarmış, kamburunu çıkarmış, eskisinden de hızlı kaçıyordu şimdi. Yerza'nın arkasından yetişen kalın saçlı, kara benekli Milka, tavşanla arasını hızla kapatıyordu.

"Mılaşka, aslanım benim!" diye zafer çılgılığını koyverdi Nikolay. Görünüşe göre Milka'nın tavşanı enselemesi sadece an meselesiydi; gelgelelim, Milka tavşanın yanından ok gibi geçip gitti. Tam yakalanacağı anda ansızın sinivermişti tavşan. Bu kez yine güzelim Yerza yetişti tavşana, ama iyice yaklaştığında, bir daha yanlış yapmamak için bu sefer kuyruğunu değil, arka bacağını nişanlamak niyetiyle uzaklığı hesaplamak ister gibi bir anlık bir duraksama geçirdi.

İlagin, kendisinin bile tanıyamayacağı kadar değişmiş bir sesle, "Yerzinka, hadi be güzeliiiiim!" diye feryadı koyverdi. Yerzinka'sı umutlarını boşa çıkarmıştı. Tam enseleyeceği sırada tavşan bir şaşırtmaca verip yana kırmış, biçilmiş tarlayla ekili tarla arasındaki sınırı oluşturan hendeğe dalmıştı; hendeğin içinde yıldırım gibi kaçıyordu şimdi.

Milka ile Yerza bir kez daha peşine düştüler tavşanın; aynı arabaya koşulu iki at gibi, at başı gidiyorlardı. Tavşanla aralarındaki uzaklığı gerçi gittikçe kapıyorlardı, ama hendeğin içinde tavşan onlardan çok daha rahat koşabildiği için eskisi kadar da hızlı kapayamıyorlardı arayı.

Tam o sırada, üçüncü köpek sahibinin sesi duyuldu: “İşte bu kadar! Haydaa! Rugay, Rugayuşka!” Aynı anda, amcanın al borzoyu sırtını kamburlaştırıp şimşek gibi ileri atıldı, öndeki iki borzoya çarçabuk yetişip onları geride bıraktı, tavşana iyice sokulduğu anda da, o sıradaki müthiş hızının kendisi için yaratacağı tehlikeyi hiç umursamadan bir omuz vuruşuyla kendisi de yuvarlanırken, tavşanı hendekten dışarı, ekili çavdar tarlasının üstüne fırlattı. Hiç duraklamadan, dizlerine kadar gömüldüğü çamurla tarlada canını dişine takıp kaslarını alabildiğine zorlayarak daha da korkunç bir hızla atıldı tavşanın üstüne. Bakanların görebildiği tek şey, Rugayuşka’nın ağzında tavşanla dertop olmuş bir hâlde çamurların içinde yuvarlanması oldu. Bir an sonra borzoyların tümü oraya varmış, Rugay’ın çevresini halka gibi sarıvermişlerdi. Atlıların da yetişmesi çok sürmedi. Bütün atlılar içinden yalnız amca indi atından; sevincinden ağzı kulaklarına varıyordu. Tavşanın arka ayaklarından birini kesip aldı, kanı iyice aksın diye tavşanı silkeledi, dizlerinin bağı çözülmüş gibi bacakları da, elleri de tir tir titreyerek heyecandan belermiş gözlerini hızlı hızlı çevrede dolaştırırken, kime ne dediğini kendi de bilmeden, ortaya konuşmaya başladı: “İşte bu kadar! Haydaa! Borzoy dediğin böyle olur işte... Tümüne de böyle nal toplatır işte. Bir rublelik borzoy muymuş, bin rublelik borzoy muymuş hiç ayırt etmez, gözünün yaşına da bakmaz, hepsini böyle kepa-ze eder işte... Hadi bakalım, işte bu kadar! Haydaa!..” diye soluk soluğa durmadan söyleniyordu; onu duyan da sanki orada kim var, kim yok hepsi onun düşmanıymışlar ve hepsi de onu aşağılamışlar da, o da öç alma fırsatını sonunda ele geçirdiği için karşılık olarak veryansın ediyor sanırdı. Az önce kesip aldığı çamurlu tavşan bacağını köpeğinin önüne fırlatarak, “Al bakalım Rugay, bu bacak senin hakkın,” dedi. “İşte bu kadar! Haydaa!”

Nikolay’ın da o anda gözü kimseyi görmüyordu; kendisini dinleyen olup olmadığına aldırmadan, “Benimkinin canı çıkmıştı tabii, bir başına üç kez üst üste bastırdı tavşanı...” diye söyleniyordu.

İlagin'in seyisi, "Eh, o da o kadar açıktan alıp çaprazına koşmasaydı da, yormasaydı kendini!" dedi.

Dörtnala at sürmekten soluk soluğa kalan, yüzü pancar gibi kızaran İlagin de hâlâ yatışmamış heyecanıylayla, aynı anda başka hava çalmaktaydı: "Benimki tavşanı o kadar sıkıştırıp yolunu da şaşırttıktan sonra, sokak köpeği bile olsa yakalardı onu!.." Yine aynı anda, avın heyecanından deminden beri soluğunu tutmakta olan Nataşa, kendinden geçmiş bir hâlde, keyifli bir çığlıkla koyverdi soluğunu; çığlığı öyle yüksek, öyle tiz çıkmıştı ki, bir süre herkesin kulakları çın çın öttü. Nataşa aslında bu çığlığıyla beylerin deminden beri söylenerek ifade etmeye çalıştıkları duyguları açığa vurmuş oluyordu; başka zaman olsa bu yabansı çığlığı kopardığı için kendinden utanır, ötekiler de şaşırır, ayıplarlardı onu. Amca, katılaştan tavşanı kendi eliyle burup açtı, terkisine güzelce yerleştirdi; bunları yaparken herkese nispet yapar gibi mahsus ağırdan alıyordu. Kimseyle konuşmaya gönül indirmemiş gibi bir hava içinde kula içdişine binip sürdü, gitti. Öbürküler de bütün hevesleri kaçmış bir hâlde, düş kırıklığı içinde onun ardı sıra yola koyuldular. O eski, yapmacıklı, umursamaz görünüşlerine yeniden kavuşabilmeleri, kendilerine gelebilmeleri için aradan epeyce bir süre geçmesi gerekti. Amcanın terkisine bağlı zincirini şıkırdata şıkırdata, çamurlanmış kıcını muzaffer bir edayla sallaya sallaya seğirten kızıl tüylü Rugay'dan gözlerini uzun zaman ayıramadılar.

Rugay her hâliyle onlara sanki şöyle diyordu: "İşte, görünüşte benim de başka köpeklerden hiç farkım yok gibi, ama iş tavşan kovalamaya geldi mi açın gözünüzü! İş ciddiye bindi mi durum değişir!"

Epeyce bir süre sonra amca, atını sürüp Nikolay'ın yanına gelerek ona iki çift lakırdı edince, bunca olanlardan sonra amca yine de kendisiyle konuşmaya gönül indirdi diye Nikolay'ın koltukları kabardı.

Akşama doğru İlagin veda edip onlardan ayrıldığında Nikolay evinden o kadar uzaklaşmış bulunuyordu ki, amca tam takım, hep birlikte geceyi kendi ufak yurtluğunda, Mihaylovko köyünde geçirmelerini önerince, Nikolay kabul etmek zorunda kaldı.

“Benim evimde kalırsanız daha da iyi olur,” dedi amca. “İşte bu kadar! Haydaa! Baksanıza, hava yağdı yağacak. Sizi rahat ettiririz, dinlenirsiniz güzelce; Küçük Kontesi de faytonla yollarız geriye.”

Amcanın çağırısı kabul edildi. Nikolay, Nataşa ve Petya’yla amcanın evine giderken, avcılardan biri de faytonu getirmesi için Otradnoye’ye gönderildi.

İrili ufaklı, dört beş uşak, efendilerini karşılamak için kapının önüne fırladılar. Yaşlısıyla, genciyle küçüklü büyüklü birçok kadın serf de arka kapıdan başlarını uzatmışlar, merakla atlı kalabalığına bakıyorlardı. Nataşa’yı, bir kadını, bir hanımefendiyi at sırtında görmek onları öyle şaşırtmış, öyle meraklarını uyandırmıştı ki, birçoğu dayanamayıp utanmayı çekinmeyi bu yana bırakarak ortaya çıktılar ve sanki Nataşa onların dilinden anlayan kendileri gibi bir insan değil de bir ucubeymiş gibi gözünün içine baka baka aralarında konuşmaya, Nataşa üzerine yorumlar yapmaya başladılar.

“Arinka, şuna baksana be, yan oturmuş! Kıcının bir yanıyla oturmuş eyere, öbür yandan da eteklerini sarkıtmış! Bak bak, bir de ufacık av borusu var!”

“Üstüme iyilik sağlık! Av bıçağı bile var, ayol...”

“Tatar kızlarından hiç farkı yok billahi!”

İçlerinden en yırtık olanı Nataşa’nın suratına karşı, “Yuvarlanmadan nasıl durabiliyorsun orada öyle?” diye sordu.

Gür bitkilerle örtülü bir bahçenin tam ortasında kurulmuş, tomruklardan yapılma küçük evinin merdivenleri önünde amca atından indi, uşaklarıyla hizmetçilerine bir göz gezdirdikten sonra, işi olmayanların çekilip gitmesi, geri kalanların da konuklarını ağırlamaları, avcılarla ilgilenmeleri için otoriter sesiyle bağıra bağıra emirler yağdırdı.

Serfler çil yavrusu gibi dağılıverdiler. Amca, Nataşa'yı belinden tutup kaldırarak attan indirdi ve ona elini vererek, kapı önündeki kağşamış merdivenden çıkmasına yardım etti. Evin içi, sıva çekilmemiş çıplak tomruk duvarlarıyla fazla temiz görünmüyordu –içinde oturanların evi tertemiz tutmak için aşırı bir özen göstermedikleri belliydi– ama dikkati çekecek kadar bakımsız da değildi. Kapıdan girer girmez insanın burnuna hemen burcu burcu elma kokusu çarpıyordu ve duvarlar baştan başa kurt postlarıyla, tilki postlarıyla kaplıydı.

Amca konuklarını antreden, sonra içinde bir portatif masayla birkaç tane kırmızı boyalı iskemle bulunan ufak sofadan, daha sonra da kayın ağacından yuvarlak bir masayla bir sedirin durduğu misafir odasından geçirip en sonunda kendi özel odasına getirdi; yırtık bir kanepıyla iyice yıpranmış, incelmış bir kilimin serili olduğu odanın duvarlarında Suvorov'un ve ev sahibinin annesiyle babasının portreleri, bir de askerî üniformalı kendi resmi asılıydı. Odaya tütün ve köpek kokusu sinmişti. Amca konuklarına, oturup rahatlarına bakmalarını söyledikten sonra onları bırakıp çıktı. Sırtı hâlâ çamur içinde olan Rugay geldi, çıkıp kanepeye yayıldı ve diliyle, dişleriyle temizlenmeye koyuldu. Çalışma odası bir koridora açılıyor, koridorda paravan niyetine tavandan sallandırılmış paçavra gibi perdeler göze çarpıyordu Bu perdelerin arkasından kıkır kıkır gülüşüp fısıldaşan kadın sesleri geliyordu. Nataşa, Nikolay ve Petya sırtlarından gocuklarını çıkarıp kanepeye oturdular. Dirseğini kanepenin koluna, başını da eline dayayan Petya hemen uyuverdi. Nikolay'la Nataşa konuşmadan oturuyorlardı. Yüzleri kızarmış, karınları acıkmıştı ve her ikisi de hayatlarından çok memnundu. Bir ara bakıştılar (av sona erdiği ve bir çatı altına girdikleri için Nikolay artık ağabeylik taslama gereği duymuyordu), Nataşa ona göz kırptı ve daha fazla dayanamayarak ikisi birden –nedenini kendileri de bilmeksizin– makaraları koyverdiler.

Az sonra amca sırtına bir Kazak kaftanı, bacağına mavi bir külot pantolon geçirmiş, yumuşak sahtiyan çizmelerini giymiş olarak içeri girdi. Otradnoye'de görse şaşırıp komik bulacağı bu

kılığı Nataşa burada hiç yadırgamadığı gibi, frak ve redingotu Otradnoye’de ne kadar doğal buluyorsa bu kılığın da bu ortama o kadar yakıştığını düşündü. Neşesi en az onlar kadar yerinde olan ve (iki kardeşin buradaki yaşayış biçimine gülebileceklerini aklının köşesinden bile geçirmediği için) onların böyle makaraları koyvermelerinden hiç alınmayan amca da kendiliğinden birdenbire doğuveren bu neşeli havaya katıldı.

Nikolay’a upuzun saplı bir çubuk ikram edip, kendisi için de kısa saplı bir çubuğun lülesini üç parmağının alışkın, becerikli hareketleriyle doldururken, “Aşk olsun vallahi, Genç Kontes, aşk olsun! İşte bu kadar! Haydaa!” dedi. “Hiç böylesini görmemiştim yani! Sabahtan akşama kadar erkek gibi at sırtından inmedi de yine de bana mısın demedi; hâlâ dipdiri vallahi!”

Biraz sonra (ayak seslerinden yalın ayak olduğu anlaşılan) bir genç kızla, al yanaklı, kalın gerdanlı, kıpkırmızı dolgun dudaklı, güzelce yüzlü, kırk yaşlarında, çok şişman bir kadın elinde tıka basa dolu kocaman bir tepsiyle içeriye girdi. Her hareketinden ve bakışlarından içten bir konukseverliğin ağırbaşlı sıcaklığı taştan kadın, konukların her birine tatlı tatlı gülümseyerek, yine her birinin önünde saygıyla eğildi. Göğsüyle karnını ileri çıkarıp başını geride tutmasına neden olan olağanüstü şişmanlığına rağmen (amcanın evini çekip çeviren bu kalfa kadının) adımları çok hafifti. Masaya gidip tepsiyi bıraktı ve yumuk yumuk elleriyle sürahileri, çerez tabaklarını, şişeleri birer birer çıkarıp masaya dizmeye koyuldu. İşini bitirdikten sonra kapının dibine çekilip, güler yüzle durdu orada. Yüzündeki ifade Rostov’a sanki şöyle der gibiydi: “İşte gördünüz beni! Ben ‘o’yum! Amcanızı anladınız mı şimdi?” Anlaşılmayacak gibi miydi sanki? Anisya Fiyodorovna’nın, içeri girerken kaş uçlarının yukarı doğru azıcık yukarı kıvrılarak alınının ortasını hafifçe kırıştırtmasının anlamını; dudaklarını azıcık büzerek gülümsemesinin, yüzündeki mutlu ifadenin anlamını yalnız Nikolay değil, Nataşa bile görür görmez anlamıştı. Anisya Fiyodorovna tepside bir şişe baharatlı şarap, çeşnileri değişik birkaç şişe votka, mantar turşusu, kaymaklı çavdar çöreği, petek

balı, balla mayalandırılmış köpüklü şıra, köpüksüz şıra, elma, taze ceviz, kavrulmuş ceviz ve bal badem tatlısı çıkarmıştı. Daha sonra sofraya taze taze kızarmış tavuk, domuz pastırması ve birkaç çeşit reçel de getirdi.

Bunların hepsini de becerikli Anisya Fiyodorovna ya kendi eliyle yapmış ya da bahçeden kendi elleriyle toplamıştı; ev ürünü olmayan tek şey yoktu sofrada. Yiyeceklerin hepsine de tadıyla ve kokusuyla, Anisya Fiyodorovna'dan bir şeyler sinmişti âdeta: lezzet, temizlik, lekesizlik ve tatlı gülücükler.

“Bundan da tadın, şundan da alın, Küçük Kontes hanımefendi,” diyerek hiç durmadan ikramda bulunuyordu Nataşa'ya.

Hepsinden de birer parça tadan Nataşa ömründe bu kadar lezzetli kaymaklı çörek, bu kadar güzel kokulu reçel, bu kadar nefis bal ya da bal badem tatlısı, bu kadar güzel pişirilmiş tavuk yemediğini, böyle bir şey görmediğini düşünüyordu. Biraz sonra Anisya Fiyodorovna odadan çıktı.

Yemeklerini bitirdikten sonra, Rostov'la amca vişne likörlerini yudumlarken sohbete daldılar; onlar geçmişteki avlardan, ileride çıkacakları avlardan, Rugay'dan, İlagin'in köpeklerinden tatlı tatlı konuşurken, Nataşa da kanepede dimdik oturmuş, gözleri pırıl pırıl, can kulağıyla onları dinliyordu. Bir şeyler yesin diye birkaç kez Petya'yı uyandırmaya çalıştıysa da, Petya homurdanmakla kaldı, uyanmadı. Nataşa bu yepyeni ortamda kendini o kadar mutlu hissediyordu ki, faytonun onu almaya erken gelmesinden korkuyordu. Bir evi ilk kez onurlandıran konuklar ağırlandıktan sonra genellikle, bir ara ortalığa bir suskunluğun çökmesi olağandır; işte böyle olağan bir suskunluktan sonra amca, konuklarının kafalarından geçen bir soruya açıklama getirir gibi lafa girdi:

“Gördüğünüz gibi, ahir vaktimi işte böyle dolduruyorum ben,” dedi. “Ölüm Allah'ın emri. İşte bu kadar! Haydaa! Ölüp gideceksin, baki kalmayacak ki bu dünya sana. Öyleyse, günlerini hırgürle geçirip, ne diye günaha gireceksin?”

Bunu söylerken amcanın yakışıklı yüzü derin anlamlar taşıyan bir ifade takınmıştı; bunu fark eden Rostov gerek babasının, ge-

rek komşularının bu ihtiyardan her zaman nasıl büyük bir övgüyle söz ettiklerini hatırladı. Bütün ilde, kendine göre tuhaflıkları olan, ama başkalarının çıkarı söz konusuyken kendi çıkarını hiç düşünmeyen, son derece yüce gönüllü bir ihtiyar olarak tanınırdı amca. Aile anlaşmazlıklarını gidermesi için onu hakem yaparlar, vasiyetlerin yerine getirilmesinde onu uygulamacı seçerlerdi. Sırrını ona açmayan yoktu; kaç kez de onu yargıçlığa getirmek, daha başka önemli görevler vermek istemişlerdi, ama o herhangi bir kamu görevi almamakta ısrarla direnmişti hep. İlkbaharı ve güzü açık havada, kırlarda kula iğdişinin sırtında geçirir, kışın evinden dışarı çıkmaz, yaz aylarında da bahçesini baştan aşağı bürümüş gür bitkilerin gölgesi altında yatardı.

“Askerlik mesleğine neden girmiyorsun amca?”

“Bir zamanlar yaptım bu işi, ama bıraktım. Bana göre değil, işte bu kadar! Haydaa! Askerlik işine kafam ermiyor benim. Bu iş sana göre, bende o kadar kafa yok. Ama avcılığa gelince, orada dur, işte bu kadar! Haydaa! Yahu, açsanıza şu kapıyı!” diye seslendi. “Ne diye kaparsınız şu kapıyı?”

Koridorun (amcanın deyimiyle, “kolidorun”) sonundaki kapı “av uşakları odası” adını verdikleri, avcıların yatıp kalkmasına ayrılmış olan odaya açılıyordu. Yalın ayak koşuşmalar duyuldu ve görünmeyen bir el av uşakları odasının kapısını açtı. Koridorun öbür yanından bir balalayka sesi geliyordu; balalaykayı bir ustanın çaldığı hemen belli oluyordu. Nataşa müziğe biraz kulak verdikten sonra daha rahat duyabilmek için kalktı, koridora çıktı.

“Çalan, benim Mitka... Benim arabacı,” dedi amca. “Ona güzel bir balalayka almıştım. Çok severim Mitka’yı ben.”

Amcanın avdan her dönüşünde, Mitka “erkekler” odasında oturur, ona balalaykayla en sevdiği bu parçayı çalardı.

Nikolay, “Ne kadar da güzel çalıyormuş! Aferin aferin!” dedi. Bunu söylerken, müziği çok beğenmiş olması ayıplanacak bir şeymiş gibi kibirli bir eda vardı sesinde.

Ağabeyinin kibirli ses tonunu fark eden Nataşa ona darılır gibi, “Güzel mi dedin? Güzel de laf mı?” dedi. “Harika çalıyor, harika!”

Amcanın evinde tattığı mantar turşusunun, amcanın evinde tattığı bal ve vişne likörünün nasıl dünyada bir eşinin daha bulunmadığını düşünüyor idiyse, balalaykayla çalınan şu parça da ona bu anda müzik zevkinin erişilmez doruğu gibi geliyordu.

Balalayka susunca, Nataşa kapıya doğru, “Ne olur çalmaya devam edin, lütfen devam edin,” diye seslendi. Mitka balalaykasını akort etti ve varyasyonlar katarak, sesleri titrete titrete, “*Hanımefendim*” adlı parçayı çaldı. Amca, yüzünde tatlı bir gülümsemeyle başını yana eğmişti dinlerken. Aynı parça arka arkaya belki yüz kez çalındı, ama dinlemekten bir türlü bıkmayan konuklar, bir daha, bir daha çalınmasını istiyorlardı. Anisya Fiyodorovna da geldi, heybetli gövdesini kapının pervazına yaslayarak kapı ağzında dikilip dinlemeye başladı.

Nataşa’ya gülümseyerek, (gülümsemesi hayret edilecek kadar amcanın gülümsemesine benziyordu) “Demek sizin de hoşunuza gitti?” dedi. “Güzel çalar bizim Mitka doğrusu!”

Amca birdenbire eliyle sert bir hareket yaparak, “Bakın işte burasını hiç doğru çalamaz,” dedi. “Burasının çok daha hızlı çalınması gerek, döktüreceksin burada canım! İşte bu kadar! Haydaa! Döktüreceksin!..”

“Siz de çalışıyor muydunuz?” diye sordu Nataşa.

Amca cevap vermeyerek, gülümsemekle yetindi.

“Anisya, git de bir bak bakalım, benim gitarın telleri hâlâ yerinde duruyor mu? Uzun zaman oluyor el vurmaya gitar. İşte bu kadar! Haydaa! Uzun zamandır elime almadım.”

Anisya o hafif adımlarıyla sevese seğirtip, gitarı aldı getirdi.

Amca kimsenin yüzüne bakmadan gitarı eline aldı, tozunu şöyle bir üfledi, iri kemikli parmaklarıyla gövdesine vura vura akordunu yaptı, koltuğuna rahatça yerleşti. Dirseğini fiyakalı bir pozla ileri çıkararak gitarın sapını biraz yukarıdan tutup Anisya’ya bir göz kırptıktan sonra, önce tek bir akor –ama dupduru, gürül gürül çağılayan, tertemiz bir akor– vurdu, ardından da büyük bir özgüvenle, hiç acele etmeden, tertemiz sesler çıkararak, “*Hanımefendi*” adlı parçayı değil de, “*Sokaktan Gelir Yosma*” adlı çok tanınmış,

ağır tempolu şarkıyı çalmaya başladı. Tempoda en ufak bir kay-
ma bile olmadan, büyük ustalıkla çalınan şarkının ezgileri gerek
Nataşa'nın, gerek Nikolay'ın yüreklerini tatlı, sıcacık bir duyguyla
doldurdu bir anda; aynı duygunun, Anisya'nın da bütün benliğin-
den taştığı gözleniyordu. Yüzü kıpkırmızı kesilen Anisya Fiyodo-
rovna, başörtüsünün ucuyla ağzını kapatıp, kıkır kıkır gülerək
odadan kaçtı. Amca ise, bambaşka bir ifade alan dalgın, hülyalı
gözlerini Anisya'nın az önce durduğu noktaya dikmiş, sakın sa-
kin büyük bir güven ve ustalıkla, en ufak falso yapmadan çalmayı
sürdürüyordu. Zaman zaman, hele müziğin temposu hızlanıp sesi
daha yüksek çıkmaya ve amcanın parmakları telleri koparacak
gibi güçlü vurmaya başladığında, kır, pos bıyıklarının altında yü-
zünün bir yanı hafifçe güler gibi oluyordu.

Amca bitirir bitirmez, Nataşa atılıp, "Harika, amca, harika!
Devam, devam, ne olursunuz, devam!" diye bağırmaya başladı.
Amcanın boynuna sarıldığı gibi şapur şapur öpmeye başladı. Ağa-
beyine dönerek, "Nikolay, nedir beni bu kadar duygulandıran?"
dedi.

Nikolay da amcanın çalışını çok beğendiği için, parçayı bir kez
daha çaldı ihtiyar. Kapı aralığından Anisya Fiyodorovna'nın gü-
lümseyen yüzüyle, onun arkasından daha başka yüzler belirdi...

Tatlı suyu, duru suyu kime taşırsın yosma?

Eğlen biraz, dur azıcık, o kadar koşma...

diye yeni baştan çalıp söylerken, parmakları tellerin üzerinde
uçarcasına, ustalıkla gezinen amca bir omuz silkmeyle tellere son
bir kez vurup kesti.

Nataşa, bu sanki kendisi için bir ölüm kalım sorunuymuş gibi,
"Ne olur benim biricik amcacığım, ne olursun devam et," diye çığ-
lık çığlığa yalvarıyordu.

Amca yerinden kalkıp şöyle bir dikleştirdi gövdesini; o anda
ona bakanlar, biri ciddi, öbürü şen iki benlikli bir insan görüyor-
lardı: Ciddi benlikli adam, şen benlikli adamı küçümser gibi bıyık
altından gülümserken, şen benlikli olanı onu umursamadan, bir
halk dansının başlama pozunu almaya hazırlanıyordu.

Az önce gitarın tellerinde gezinen eliyle Nataşa'yı yanına çağırırken, "Haydi yeğenim, göster bakalım kendini!" dedi.

Nataşa omuzlarındaki şalı bir kenara fırlattı, koşa koşa gidip amcanın karşısına geçti, ellerini beline dayayıp omuzlarını geri atarak bekledi.

Küçüklüğünden beri Fransız göçmenlerinden bir mürebbiyenin ellerinde yetiştirilen Küçük Kontes şu dansın ruhunu ona verecek Rus havasını nerede, ne zaman solumuş olabilirdi? Fransızların *pas de chale*'sini* çocukluğundan beri yapa yapa bu tavrı benimsemiş ve Rus halk dansı tavrını çoktan unutmuş olması gerekirken, nereden geliyordu bu tavır? Üstelik amcanın ondan beklediği gibi –taklit edilmesi ya da öğrenilmesi olanaksız– katıksız bir Rus ruhunu davranışlarında tümüyle yansıtarak... Nataşa ayağa fırlayıp yüzünde kendine güvenen, muzaffer bir ifadeyle bilgiç bilgiç gülümseyerek amcanın önüne dikildiği anda Nikolay'la ötekilerin yüreğini kaplayan ilk korku –Nataşa'nın dansı beceremeyeceği korkusu– geçmiş, onun yerini hayranlık almıştı hemen.

Nataşa'nın tüm adımları, tüm hareketleri; duruşu, yürüyüşü, kıvrılarak dönüşü o kadar aslına uygun, hatta o kadar mükemmeldi ki ipekler, kadifeler arasında büyütülmüş bu nazlı Küçük Kontese az öncesine kadar bakıp bakıp içinden gülme gelen Anisya Fiyodorovna şimdi, dans için gerekli mendili onun eline tutuştururken gözyaşlarını tutamıyordu. El bebek, gül bebek büyütülmüş bu zarif, bu nazlı Kontesçik, Anisya'nın yüreğini –Anisya'nın babasının da, anasının da, teyzelerinin, halalarının da, kısaca her Rus erkeği ve kadınının yüreğini– dolduran o duyguları böylesine anlayabildiği için tutamıyordu gözyaşlarını Anisya.

Dans bitince şen bir kahkaha patlatan amca, "Aferin sana, Küçük Kontes!" diye bağırdı. "Aferin, işte bu kadar! Haydaa! Aferin be yeğenim!.. Şimdi iş, sana şöyle aslan gibi bir koca bulmaya kaldı. İşte bu kadar! Haydaa!"

Nikolay gülümseyerek, "O bulundu bile!" diye laf attı.

* Şalla yapılan bir Fransız dansıdır ve Rus halk danslarıyla en ufak bir benzerliği yoktur. –İngilizce çev.

“Ooo?” diye şaşkınlığını belli eden amca soran gözlerini Nataşa’ya çevirince, Nataşa mutlu bir gülümsemeyle “evet” anlamında başını salladı. “Hem de aslan gibi!” dedi, ama bunu dediği anda da tuhaf bir duyguya kapılarak düşünmeye başladı:

‘Nikolay’ın, “O bulundu bile!” derken öyle gülümsemesinin anlamı neydi acaba? Bu gülümseme sevinç mi, yoksa üzüntü mü ifade ediyordu? Andreyciğimin bu akşamki eğlencemizi anlayamayacağına ya da hoş karşılamayacağını düşünüyor Nikolay herhalde. Oysa Andrey de anlardı, hem de her anını. Şimdi acaba nerededir?’ diye aklından geçirirken yüzü birden ciddileşivermişti Nataşa’nın. Ama bu durum sadece birkaç saniye sürdü. Kendi kendine, ‘Düşünme bunu şimdi, sakın düşünme,’ derken, gülümseyerek tekrar amcanın yanı başına oturdu, biraz daha gitar çalması için yalvarmaya başladı.

Amca önce bir romans, arkasından bir vals çaldı ve bir ara verdikten sonra boğazını temizleyerek, en sevdiği avcı türküsünü çalıp söylemeye başladı:

Akşam güneşi ağır ağır uykusuna yatarken,
Karlara fısıldaşarak iniyor gökten...

Amca da tıpkı köylüler gibi, türkünün bütün ruhunun sözcüklerde olduğu, o sözcüklere hangi ezgiyi uydurursan uydur, ezginin bütün işlevinin sözcüklerin anlamını güçlendirmekten ibaret kalacağı inancıyla okuyordu türküsünü. Bu da türküye tıpkı kuş şakıması gibi kendiliğinden, doğal bir çekicilik katıyordu. Nataşa vurulmuştu amcanın okuyuşuna. Arp derslerini bırakmaya, sadece gitar çalmaya oracıkta karar verdi. Rica ederek amcanın elinden gitarını aldı ve avcı türküsünün birkaç ezgisini hemen çıkarıverdi.

Gece saat ona doğru, Nataşa ile Petya’yı almak için Otradnoye’den üç atlinin eşliğinde yollanan faytonla, üstü açık araba kapıya dayandı. Gelen adamlardan birinin dediğine göre Kontla Kontes çocuklarının başına bir şey mi geldi diye çok merak edip, adamakıllı telaşlanmışlar.

Kütük gibi uyuyan Petya’yı karga tulumba taşıyıp arabanın içine yatırdılar. Nataşa’yla Nikolay da faytona bindiler. Nataşa’yı

sıkıca sarıp sarmalayan amca ona veda ederken, sesinde bambaşka bir sevecenlik vardı. Yaya olarak önlerine düşüp köprüye kadar (köprüden araba geçmediği için oradan aşağı kıvrılıp, suyun sığ yerinden geçeceklerdi) onları geçirdikten sonra, yolcuların önüne ellerinde fenerler taşıyan atlılar kattı. Karanlığın içinden Nataşa'ya –ama o gün sabahtan beri kullandığı ses tonuyla değil, 'Akşam güneşi ağır ağır uykusuna yatarken' diye başlayan türküyü okuduğu zamanki ses tonuyla– seslendiği duyuldu amcanın: "Yolun açık olsun, benim sevgili yeğenim!.."

Köyün içinden geçerlerken evlerin camlarının içeriden vuran ışıkla kırmızı kırmızı parladığını görüyorlardı; burunlarına burcu burcu odun dumanı kokusu geliyordu.

Şoseye çıktıkları sırada, Nataşa, "Ne şeker adammış amca!" dedi.

"Evet," diye onu destekledi Nikolay da. "Üşümüyorsun ya?"

"Yo, çok iyiyim, çok iyiyim. Öyle mutluyum ki!" diye karşılık verirken, bu kadar mutlu oluşuna neredeyse inanası gelmiyordu Nataşa'nın. Uzun bir süre hiç konuşmadılar.

Gece zifiri karanlık, hava rutubetliydi. Atları da göremiyor, sadece toynakların çamurlu toprakta çıkardığı şapırtıyı duyuyorlardı.

Yaşamın bunca değişik, tamamıyla yabancı olduğu binbir izlenimini hemen kapıvererek kendine mal eden ruhundan – almayla, benimsemeye açık o gencecik yüreğinden neler geçiyordu acaba Nataşa'nın? Bunca değişikliğe nasıl yer bulabilmişti yüreğinde? Ama mutluydu işte – çok mutluydu. Eve yaklaşırlarken, bütün yol boyunca hatırlamaya çalıştığı ve sonunda çıkarmayı başardığı o avcı türküsünün ezgisini mırıldanmaya başladı.

"Çıkardın mı sonunda?" dedi Nikolay.

"Şu anda aklından ne geçiriyordun, Nikolay?" diye sordu Nataşa.

Bu soruyu birbirlerine sormaya bayılırlardı.

"Ben mi?" diyerek hatırlamaya çalıştı Nikolay. "Dur bakayım... önce şeyi düşünüyordum... Ha, buldum; Rugay var ya, hani şu kı-

zıl tüylü borzoy, onun amcaya çok benzediğini düşünüyordum... Dünyaya köpek olarak değil de insan olarak gelseydi, amcayı yanından hiç ayırmazdı eminim; ava götürmese bile sırf huzur duy- mak için yanında tutardı diye düşünüyordum. Gerçekten de insa- na ne kadar huzur veren bir kişiliği var  u amcanın! Sence de öyle değil mi? Eee, sen ne d   n yordun peki?"

"Ben mi? Dur bi dakika. Hah, ilk önce, arabanın içinde böyle eve gittiğimizi sanıyoruz, ama bu zifiri karanlıkta nereye gittiği- mizi kimse bilemez diye düşünüyordum – böyle giderken gider- ken, Otradnoye'ye varacağımıza, bir de bakıyoruz, periler ülkesine gelmi iz... Sonra, bir de şeyi düşünüyordum... Neyse, başka bir şey yok, hepsi o kadar i te."

Nikolay, "Ben biliyorum, onu d   n yordun herhalde," derken Nataşa onun ses tonundan gülümsediğini anladı.

Nataşa o sırada gerçekten de Prens Andrey'i ve –amcayı tanımı  olsa– onun da ihtiya ı ne kadar seveceğini düşündüğü hâlde, "Ha- yır," diye cevap verdi. "Bir de bütün yol boyunca hep, 'Aniyu ka'nın ne güzel bir yürüyüşü var; ne güzel bir yürüyüşü var!' diye düşündüm kendi kendime." Nataşa'nın, bunu söyler söylemez attığı içten gelen, mutlu kahkaha kulağında çınladı Nikolay'ın. Birden- bire, "Biliyor musun?" diye ekledi Nataşa. "Eminim,  u anki ruh dinginliğimi bir daha hiç bulamayacağım ben, bir daha böylesine mutlu olamayacağım."

Nikolay, "Hadi canım sen de! Amma da sa maladın ha!" diye cevap verirken içinden de düşünüyordu: 'Ne tatlı kızdır  u benim Nata am? Asla onun gibi bir dost bulamam. Ne diye evlenmeye kalkıyor sanki? Bu arabada onunla birlikte sonsuza dek yolculuk yapabilirim böyle!'

Nataşa da aynı anda, 'Ne tatlı insandır  u ağabeyim benim!' diye düşünüyordu. Gecenin rutubetli, kadife karanlığı içinde uzaktan onları çağırır gibi pencerelerinde ı ıklar kırpı an evlerini işaret ederek, "Aaa bak, misafir odasında hâlâ ışık yanıyor," dedi.

Kont İlya Andreyiç Rostov, eşraf temsilciliği görevinden, bir sürü masraf kapısı açtığı için istifa etmiş, ama yine de işleri düzelmemişti. Nataşa ile Nikolay sık sık anneleriyle babalarının aralarında kaygılı kaygılı konuştuklarına tanık oluyor, gizli gizli, atadan kalma görkemli Rostov konağını ve Moskova yakınlarındaki yurtluğu satışa çıkarmaktan söz ettiklerini duyuyorlardı. Kont, eşraf temsilciliği görevini bıraktığı için ağırlama harcamalarının da artık eskisi kadar büyük olmaması gerekirdi, üstelik Otradnoye’de yaşam önceki yıllara oranla oldukça durgun geçiyordu; buna rağmen o dev gibi, koskoca ana yapının da “kanatların” da bir gün bile boş kaldığı olmuyor, her Allah’ın günü sofralarına en az yirmi kişi oturuyordu. Bunların tümü de Rostov’larda yatıp kalkan, neredeyse artık aileden sayılan “yanaşmalar” ya da her nedense, Rostov’ların evinde oturmayı kendileri için zorunluk sayan kimselerdi. Bunlar arasında müzik öğretmeni Dimmler ile karısı, tüm ailesiyle eve yerleşen dans üstadı Yogel, burasını kendi evi bellemiş olan kız kurusu Matmazel Belova, Petya’nın özel öğretmenleri, kızların eski mürebbiyeleri ve kendi evlerinde oturmaktansa Rostov’larda oturmayı çıkarlarına daha uygun bulan buna benzer pek çok kişi sayılabilirdi. Gerçi eskisi kadar kalabalık konukları olmuyordu, ama gerek Kont, gerek Kontes başka türlüşünü akıllarından bile geçiremeyecekleri için yaşayış ölçüleri, yaşam düzeyleri hiç değişmeden, eskisi gibi sürdürülüyordu. Av ve avcılıkla ilgili koskoca düzen olduğu gibi korunmaktaydı; hatta daha doğrusu, Nikolay sırf avcılık amacıyla mevcudun üstüne elli yeni atla, on beş tane de yeni seyis eklemişti. İsim günlerinde, yöredeki bütün komşuların çağrıldığı görkemli şölenler veriliyor, herkese pahalı armağanlar dağıtılıyordu. Whist ve boston oynamayı hâlâ sürdüren Kont, oyun oynarken elinde kâğıtları yelpaze gibi açarak tuttuğu, rakip oyuncular da dolayısıyla elini rahatlıkla görebildiği için, hemen her Allah’ın günü komşularına yüzlerce ruble ütülüyor, göz göre göre yolduruyordu kendini; artık bu iş öyle bir raddeye

varmıştı ki, Kontla oyun oynamayı başlıca geçim kaynağı hâline getiren ve onunla bir parti oynayabilmek için can atan komşular neredeyse bu işi sıraya bindirmişlerdi.

İşlerinin içinde kocaman bir ağa düşmüş gibi çırpınıp duran Kont, ağa yakalandığını kabul etmek de istemediğinden, çırpındıkça çırpınıyor, çırpındıkça daha beter ağa dolaşüyor, ne ağı bir seferde parçalayıp çıkacak iradeyi, ne de düğümleri zaman içinde dikkatle, teker teker çözebilecek sabrı gösterebiliyordu. Yufka yürekli Kontes, çocuklarının mahva sürüklendiğini görerek üzüm üzüm üzüyor, Tanrı Kontu böyle yarattığı için onu da sorumlu tutamıyor, çocuklarının geleceği için aslında kocasının da (belli etmemeye çalışsa bile) kaygı duyduğunu, onun da çok üzüldüğünü düşünerek, durumu düzeltecek bir çare arıyordu. Kadın kafasıyla da bir tek çare gelebiliyordu aklına: Nikolay'ı zengin bir mirasyedi kızla evlendirmek. Bunun son umutları olduğunu düşünen Kontes, bulduğu kızı eğer Nikolay beğenmez de reddederse, bellerini bir daha asla doğrultamayacakları inancındaydı. Bulduğu kız da, Rostov ailesinin ta çocukluğundan beri tanıdığı, annesi de babası da son derece erdemli kişiler olan ve son erkek kardeşinin de ölümü dolayısıyla çok büyük bir mirasa tek başına konmuş bulunan Jüli Karagina idi.

Kontes, Moskova'ya, Jüli'nin annesine daha önce yazdığı bir mektupta çocuklarını evlendirme düşüncesini ona açmış ve kайдından olumlu cevap almıştı. Karagina cevabında, kendi yönünden hiçbir sakınca bulunmadığını, ama sonucu, kızının gönlünün Nikolay'a yatıp yatmayacağını belirleyeceğini bildirmiş, bu nedenle bir ara Nikolay'ın Moskova'ya gelmesini istemişti.

Kontes birkaç kez Nikolay'ı yanına çağırarak, kızlarından birini baş göz ettiğini, öbürünün de evlenmesine az kaldığını, şimdi biricik isteğinin oğlunu evlenmiş görmek olduğunu yana yakıla, gözyaşları içinde anlatmıştı oğluna. O günü de görürse gözleri açık gitmeyeceğini söylemişti. Daha sonra da, olağanüstü bir kısmet bulduğundan söz ederek oğlunun ağzını aramış, evlenme konusunda ne düşündüğünü öğrenmeye çalışmıştı.

Kontes sık sık lafı Jüli'ye getirip oğlunun yanında kızı öve öve göklere çıkarıyor, Nikolay'a her fırsatta, bayramlardan yararlanarak Moskova'ya gitmesini, biraz eğlenmesini söylüyordu. Annesinin lafı nereye getirmek istediğini pekâlâ anlayan Nikolay, yine böyle bir sohbet sırasında annesini açık açık konuşmaya zorladı. Kontes de ona, işlerinin düzelebilmesi için biricik umudun, onun Jüli Karagina ile evlenmesine kaldığını söyledi.

Nikolay, ne yüce gönüllü bir insan olduğunu annesine göstermek isteğiyle, sözlerinin kadıncağızın üzerinde yaratacağı yıkıcı etkiyi hiç düşünmeden, "Ama anneciğim," dedi, "ya ben parasız bir kızı seviyorsam; para uğruna aşkımı feda etmemi mi bekleyeceksin şimdi benden?"

Kendini haklı göstermek için ne diyeceğini bilemeyen annesi, "Yok canım, sen yanlış anladın beni," dedi. "Beni hiç anlamamışsın sen, Nikolenka." Sonra da, yalan söylediğini kendi de bildiği ve daha beter çıkmaza gireceğini fark ettiği için, "Benim bütün istediğim senin mutlu olman," diye ekledi ve ağlamaya başladı.

"Anneciğim, ne olur ağlamayın," dedi Nikolay. "Siz bana dileğinizin ne olduğunu söyleyin, yeter; biliyorsunuz ki sizi hoşnut edebilmek için canımı bile veririm. Sizin için aşkımı da feda ederim ben."

Oysa sorunun bu biçimde ortaya konması Kontesin hiç işine gelmiyordu: O oğlundan bir fedakârlık beklemiyor, tam tersine, kendisi oğlu için fedakârlıkta bulunmak istiyordu.

Gözyaşlarını kurulayarak, "Hayır, sen beni anlamıyorsun, bu konuyu kapatalım artık," dedi.

'Evet, yoksul bir kız gerçekten de var ve belki de onu seviyorum ben,' diye düşündü Nikolay. 'Peki, ama para uğruna sevgimi de onurumu da ayaklar altına almam mı gerekiyor yani? Annemin nasıl olup da böyle bir öneriyi bana yapabildiğini aklım almıyor. Sonya yoksul olduğu için onu sevmemem gerektiğini mi düşünüyor yani? Sırf yoksuldur diye mi onun sadakatine sevgisine karşılık vermemem gerekiyor? Ben o taş bebek Juli'lerle mutlu olamam ki; Sonya ile pekâlâ mutlu olabilirim oysa. Ailem için sevgimi feda

etmeye her zaman hazırım, ama tutup da sevmediğim birini sevmeye zorlayamam kendimi. Sonya'yı sevdiğime göre de onun yerine bir başkasını koyamam.'

Nikolay Moskova'ya gitmedi, Kontes de bir daha evlenme konusunu açmadı ona. Ama oğluyla drahomasız Sonya arasındaki ilişkinin gün geçtikçe güçlendiğini görerek üzüyor, hatta zaman zaman sinirleniyordu. Kontes bu konuda asıl kabahati kendisinde bulmakla birlikte, yine de sık sık, durup dururken Sonya'yı iğnelemekten, azarlamaktan kendini alamıyor, onunla eskisi gibi senli benli de değil, hep sizli bizli, "Siz kızım," diye konuşuyordu. O yufka yürekli Kontesin bu kadar sinirlenişinin asıl nedeni, Sonya'ya kızacak haklı bir gerekçesinin bulunmayışı idi; nasıl bulunsundu ki, bu kara gözlü yoksul yeğenciği, ekmeğini yediği insanlara karşı her zaman boynu bükük, her zaman son derece terbiyeliydi, hepsine yürekten bağlıydı ve Nikolay'ı hiç eksilmeyen bir sadakatle, karşılık da beklemeden seviyordu.

Nikolay izninin sonunu evinde bekliyor, günlerini ailesinin yanında geçiriyordu. Prens Andrey'den dördüncü mektubu da almışlardı bu arada; Roma'dan attığı mektupta Prens Andrey, yarasının sıcak iklimde ansızın yeniden açıldığını, dönüşünün bu yüzden geciktiğini söylüyor, "Yoksa çoktan Rusya'nın yolunu tutmuş olurdum," diyor ve sağlığı nedeniyle dönüşünün yıl başına kadar erteleneceğini bildiriyordu. Nataşa ise sözlüsünü yine eskisi kadar seviyor, bu aşkta huzur buluyor, yaşamın tadını çıkarmaktan hiç geri kalmıyordu; gelgelelim, ayrılıklarının dördüncü ayının sonuna doğru bunalıma girmeye başladı ve bunalımı atlatacak gücü gösteremedi. Yüreği bu kadar sevgiyle doluyken ve sevmeye bu kadar hazırken yaşamından bunca zamanın boş yere koparılıp alınmış olmasına üzüyor, kendine acıyordu bu yüzden.

Rostov'ların evinde yaşamın tadı tuzu kalmamıştı.

Noel geldiğinde, gerek komşuların, gerek evdeki uşaklarla hizmetçilerin ardı arkası kesilmek bilmeyen uzun ve sıkıcı resmî kutlamalarıyla, yeni giysiler içinde toplu olarak katıldıkları Noel ayini dışında, yortuya girildiğini gösterecek hiçbir eğlence yapılmadığı gibi, kimsede bir bayram sevinci göze çarpmıyordu; oysa termometrenin sıfırın altında yirmi derece reomürü* göstermesine rağmen gündüzün pırıl pırıl parlayan güneşli gökyüzüyle, geceleyin ıslıl ıslıl kırpışan yıldızlı kış göğüyle durgun ve ayaz hava, Noel şenlikleri için o kadar uygundu ki, her şeyiyle insanı eğlenceye çağırıyordu sanki.

Yortunun üçüncü günü öğle yemeğinden sonra ev halkı ayrı ayrı odalarına çekildiler. Günün en sıkıcı vaktiydi bu. Sabahtan komşu ziyaretleri yapan Nikolay oturma odasında, kanepede uyukluyordu. İhtiyar Kont çalışma odasında dinlenmeye çekilmişti. Sonya misafir odasında yuvarlak masanın başına oturmuş, nakış örnekleri çıkarıyor, Kontes de pasyans açıyordu. Soyтары Nastasya İvanovna yaşlı iki hanımefendinin arasında, pencerenin önünde bir karış asık suratla oturuyordu. Nataşa içeriye girdi, önce Sonya'nın yanına gidip ne yaptığına baktı, sonra da annesinin yanına giderek konuşmadan dikildi.

"Yersiz yurtsuzlar gibi ne dolaşıp duruyorsun ortalıkta öyle?" dedi annesi. "Ne istiyorsun?"

Nataşa ıslıl ıslıl parlayan, ama içi gülmeyen gözleriyle annesine bakarak, "Onu... Onu istiyorum... Hem de hemen, şimdi!" dedi.

Kontes başını kaldırıp kızının gözlerinin içine dikkatle baktı.

"Anne, öyle bakma bana! Bakma; yoksa şimdi ağlamaya başlarım!"

"Otur bakayım biraz yanıma," dedi Kontes.

"Anneciğim, onu istiyorum. Neden böyle boşu boşuna ziyan oluyorum ben?"

Nataşa'nın sesi çatallaştı, gözleri doldu ve gözyaşlarını göstermemek için başını yana çevirerek kalkıp çıktı odadan.

* Eksi yirmi derece reomür, yaklaşık olarak eksi altı derece celsiusa denk gelir. -çev.

Oturma odasına geçti, orada bir süre ayakta durup düşündü, sonra kendi odasına gitti. Odasında yaşlı hizmetçilerden biri serflerin bölümünden, dışarıdaki ayazdan yeni içeri girdiği anlaşılan soluk soluğa kalmış genç bir kızı paylamaktaydı.

“Oyun oynadığını filan görmeyeyim bir daha,” diyordu yaşlı hizmetçi, “her şeyin bir zamanı var...”

“Bırak kızı gitsin, Kondratiyevna,” dedi Nataşa. “Hadi sen git Navruşa, git hadi.”

Nataşa, Navruşa’yı kurtardıktan sonra dans salonundan geçerek, antreye açılan koridora çıktı. Yaşlı bir uşakla iki genç yamak oturmuş kâğıt oynuyorlardı. Nataşa girince hemen oyunu bırakıp ayağa kalktılar.

‘Bunlara ben bir iş versem, ama ne yaptırsam acaba?’ diye düşündü Nataşa.

“Hah, Nikita, sen gidiver de... Nereye yollasam onu acaba?.. Hah, doğru avluya git de bir horoz getir bana, ama mutlaka horoz olacak... Sen de Mişa, bana bir avuç yulaf getiriver lütfen.”*

Mişa gitmeye hazırlanırken, şen bir suratla, “Sadece bir avuç mu?” diye sordu.

“Hadi hadi, durma çabuk git bakayım,” diye onu sepetledi yaşlı uşak.

“Fiyodor, sen de bir parça tebeşir buluver bana.” Yolu üstündeki kilere de uğrayıp, çay vakti olmadığı hâlde, kilercibaşıya semaveri kaynatmalarını emretti Nataşa.

Evdeki hizmetkârlar içinde en aksisi kilercibaşı Foka olduğu için, Nataşa sözünü ona da geçirmek ister, böyle sınamalara girişmeye bayılırdı. Semaverin yakılmasının gerçekten de istenip istenmediği konusunda Nataşa’nın sözüne güvenemeyen Foka, genç hanımefendisine şaka yapıp yapmadığını sormaya kadar vardırırdı işi. Sonra da, Nataşa’ya mahsustan kaşlarını çatarak, “Ah sizi gidi tatlı küçük hanım, sizi!” dedi.

* Rusya’da o zamanlar Noel günlerinde, yere yulafları belli bir biçimde dizip horozu yedirmek suretiyle fal bakma göreneği vardı; Nataşa’nın niyetinin de bu olduğu anlaşılıyor. –İngilizce çev.

Ev halkı içinde uşaklara Nataşa kadar iş buyurarı, onları ko-
şuşturanı yoktu. Uşaklardan ya da hizmetçilerden hangisi kar-
şısına çıkacak olsa, hemen bir iş buyururdu. İçlerinden biri de
çıkıp kendisine surat asacak mı acaba, diye merakını gidermeye
çalıştığı sanılırdı; oysa uşaklar evde en çok Nataşa'nın sözünü
dinlerler, bir dediğini iki ettirmezlerdi onun. Nataşa koridorda
ağır ağır yürürken, 'Şimdi ne yapsam? Acaba nereye gitsem?' diye
düşünüyordu.

Sırtında kadın fistanıyla kendisine doğru gelen soytarıyı gö-
rünce, "Nastasya İvanovna, benim dünyaya getireceğim çocuklar
neye benzeyecek sence?"

"Neye benzeyecek; pireye benzeyecek, ağustos böceğine benze-
yecek, çekirgeye benzeyecek," diye cevap verdi soytarı.

'Üff, Tanrım! Üff! Hep bu sıkıntısı! Nereye gitsem aca-
ba? Neyle oyalasam kendimi?' diye içinden geçirirken, birden bir
koşu tutturdu Nataşa; topuklarını yere vura vura seğirterek üst
kata, Yogel'le karısını -karı koca Yogel'ler üst kata yerleşmişler-
di- görmeye gitti. Mürebbiyelerden ikisi Yogel'lerle masa başın-
da oturuyorlardı; masada tabak tabak kuru üzüm, ceviz içi ve
badem vardı. Mürebbiyeler aralarında geçimin Moskova'da mı,
yoksa Odesa'da mı rahat olduğunu tartışıyorlardı. Nataşa biraz
oturdu, ciddi ve düşünceli bir yüzle bir süre onları dinledi, sonra
yine kalktı.

"Madagaskar Adası," dedi ve ne demek istediğini soran Madam
Scloss'un sorusuna cevap olarak tek tek heceleri vurgulaya vurgu-
laya, "*Ma-da-gas-kar*," diye tekrarlayıp çabucak odadan çıktı gitti.
Kardeşi Petya da üst kattaydı o sırada: Özel eğitmeniyle birlikte,
gece yakacakları maytapları hazırlıyorlardı.

"Petya! Petya!" diye seslendi kardeşine. "Beni aşağıya sırtında
indirsene!"

Petya hemen koşup, ablasını sırtına almak için eğildi. Nataşa
da bir hoplayışta onun sırtına binip, kollarını boynuna doladı;
Petya, sırtında ablasıyla sıçraya sıçraya at gibi koşmaya başladı.

“Aman aman, dur... Bu kadarı yeter... Sakar... Madagaskar!..” diye bağıırıp Petya’nın sırtından yere atlayan Nataşa usul usul indi alt kata.

Böylece, ülkesinde teftiş gezisine çıkıp iktidarını, sözünün geçerliğini sınamış, tüm uyruklarının boyun eğdiğine güven getirmiş, ama içindeki sıkıntıyı bir türlü atamamış bir hükümdar gibi, salına salına balo odasının yolunu tuttu Nataşa. Gitarını alıp, kitap dolabının arkasında karanlık bir köşeye çekildi. Petersburg’dayken Prens Andrey’le izledikleri operadan aklında kalan bir bölümü çıkarmaya çalışarak bas teller üzerinde parmaklarını gezdirmeye başladı. Başkaları duyacak olsa, gitarından çıkardığı bu seslerden hiçbir şey anlamayabilirlerdi, ama bu sesler arka arkaya çağrışımlar yaratarak Nataşa’nın gözünün önünde bir sürü anıyı canlandırıyordu. Gözlerini kilerin aralık kapısından sızan ışık demetine dikerek, kitap dolabının arkasında oturmuş, kendini dinliyor, anıları arasında dolaşıyordu. Geçmişe bir özlem uyanmıştı içinde.

Elinde bardakla oradan geçen Sonya kilere doğru gidiyordu. Nataşa gözleriyle Sonya’yı izledi ve kiler kapısından sızan ışık demetini Sonya ile birleştirdi, aynı kapının aralığından yine böyle ışık demeti vururken Sonya’yı yine elinde bir bardakla daha önce de bir kez böyle gördüğünü hatırlar gibi oldu. ‘Evet, böyleydi, tıpatıp böyleydi,’ diye aklından geçirdi. “Sonya, bil bakalım bu nedir?” diye ona seslenerek, gitarın bas tellerini tıngırdattı.

Sonya irkilerek, “Ah, sen orada mıydın?” dedi ve Nataşa’ya doğru biraz yaklaştı, gülümseyen yüzünü uzatıp onun çaldığı parçaya dikkatle kulak verdi. Yanılmış olmaktan korktuğu için çekine çekine, “Bilmem ki, *Fırtına mı?*” dedi.

‘İşte! Daha önce de aynı şeyler olmuş, o da yine böyle irkilmiş sonra da yine böyle gülümseyerek, yine böyle çekine çekine yaklaşırmıştı,’ diye aklından geçiriyordu Nataşa. ‘Ben de yine şimdi olduğu gibi, o zaman da onda bir eksiklik bulunduğunu düşünmüştüm.’

“Bilemedin. Saka’dan* korodur bu; dinle bak!” diyerek, Sonya’nın hatırlayabilmesi için, koro parçasını mırıldanmaya başladı Nataşa. Sonra, “Nereye gidiyordun?” diye sordu Sonya’ya.

“Şu bardaktaki suyu değiştirecektim. Desenleri bitirmek üzerim de...”

“Sen her zaman oyalanacak bir şeyler bulursun, oysa ben bulamıyorum,” dedi Nataşa. “Nikolay nerede?”

“Sanırım uyuyor.”

“Sonya, hadi git de uyandır şunu,” dedi Nataşa. “Söyle ona, bu raya gelip şarkı söylemesini istiyorum.”

Nataşa oturduğu yerde daha bir süre, önceden de geçtiğini hatırladığı şeyin ne olabileceğini, ne anlama, geldiğini çıkarmaya çalıştı, ama baktı ki içinden çıkamıyor, canını bununla daha fazla üzmeyip yine Prens Andrey’le ilgili anılarına daldı, onun sevdalı gözlerle kendi gözlerinin içine baktığı anları hayalinde canlandırmaya koyuldu.

“Ah, daha erken bir gelebilse! Bu iş hiç gerçekleşmeyecek diye ödüm kopuyor! En kötüsü de her geçen gün biraz daha yaşıyorum, en kötüsü bu! O gün geldiğinde ben, şimdiki ben olmayacağım ki... Ama bakarsın, bugün çıkagelir, biraz sonra burada olur. Belki gelmiştir de misafir odasında oturuyordur. Belki dün geldi de ben unuttum!” Kalktı, gitarı bıraktı, doğru misafir odasına gitti.

Eğitmenleriyle, mürebbiyeleriyle, konuklarıyla bütün ev halkı salonda, masanın başındaydı. Uşaklar masanın çevresinde emre hazır bekliyorlardı, ama Prens Andrey yoktu ve yaşam yine eskisi gibi, hiçbir değişiklik olmaksızın akıp gidiyordu.

İhtiyar Kont, Nataşa’nın girdiğini görünce, “Hah, geldi işte!” dedi. “Gel, otur şöyle yanı başıma bakayım.” Ama Nataşa annesinin yanı başında ayakta dikildi; bir şey arar gibi göz gezdiriyordu çevresine.

* Saka (Su taşıyan): Fransız Devrimi döneminde ve daha sonra Fransız operasının gelişmesine büyük katkıda bulunan ünlü İtalyan bestecisi Maria Luigi Carlo Zenobio Salvatore Çerubini’nin (Dğ. 1760-Öl.1842) “Der Wasserra-ger” (Saka) adıyla da bilinen, “Les deux Journees” adlı ünlü operası. -çev.

“Anne, anneciğim, ver onu bana; onu bana geri getir, hemen geri getir,” diye mırıldandı Nataşa. Hıçkırıklarını zor tuttuğu belli oluyordu.

Nikolay da gelince, ağabeyiyle birlikte büyüklerin arasında masaya oturdu Nataşa. Karşısında hep aynı yüzleri, hiç değişmeyen o aynı insan yüzlerini görmekten dolayı, birdenbire müthiş bir bıkkınlık duyan Nataşa âdeta dehşete kapılarak, ‘Ah Tanrım! Ah Tanrım!’ diye içinden geçirdi. ‘Hep aynı suratlar, hep aynı konuşmalar; babam da, fincanını hep böyle tutar, böyle üfler çayını!’

Çaylar içildikten sonra Nikolay, Sonya ve Nataşa oturma odasına çekildiler. Evin en sevdikleri köşesi burasıydı; buraya kendilerini attılar mı, hemen birbirlerine içlerini dökmeye koyulurlardı.

X

Oturma odasında hepsi rahat rahat yerlerine yerleştikten sonra Nataşa, ağabeyine, “Sana da hiç öyle bir duygunun geldiği olur mu?” diye sordu. “Hani, bundan sonra hiçbir şey, ama hiçbir şey olmayacakmış gibi bir duygu! İyi olan ne varsa, hepsi de geçmişte kalmış gibi? Can sıkıntısı gibi değil de melankolik bir duygu?”

“Sanıyorum evet, herhâlde!” diye cevap verdi Nikolay. “Her şey yolundayken, herkesin neşesi yerindeyken benim de böyle bir duyguya kapıldığım oldu. Her şeyden bıktığım, artık hepimiz birden ölüp gitsek, diye düşündüğüm zamanlar bile oldu alaydayken, bir seferinde, herkes kalkıp müzikli bir eğlenceye gitmişti, bir ben gitmemiştim... Birden öyle bir bunaldım, öyle bir sıkıntı bastı ki...”

“Ah, evet biliyorum, biliyorum, biliyorum,” diye atılarak ağabeyinin lafını kesti Nataşa. “Çok küçükken aynı şey benim de başıma geldi. Hatırlar mısın, hani bir seferinde erikleri yedim diye beni cezaya bırakmışlardı? Sizler hepiniz dans ederken, ben derslikte hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordum hani? O günü hiç unutamam: Kendime de acıyordum, başkalarına da; herkese acıyordum. Benim hiçbir suçum yoktu, iftiraya uğramıştım; bana asıl dokunan da bu olmuştu,” dedi Nataşa. “Hatırlıyor musun?”

“Hatırlıyorum ya,” dedi Nikolay. “Sonradan gelip senin gönlünü almaya çalışmıştım, ama öyle utanıyordum ki, sorma... Ne tuhaf çocuklardık be! Komik suratlı bir bebeğim vardı hani, onu sana vermek istemiştım. Hatırladın mı?”

Nataşa, aklına gelen bir anıyla gülümseyerek, “Ya sen hatırlıyor musun?” dedi. “Hani bir seferinde ama çok, çok eskiden, daha küçücükken dayım bizi çalışma odasına çağırtmıştı... Hani, bizim eski evde? Ortalık da zifiri karanlıktı. Odaya girince bir de ne görelim...”

Nikolay sevincinden kesik bir kahkaha atarak, “Bir Arap...” diye haykırdı. “Tabii hatırlıyorum ya! Yalnız, bugün bile hâlâ anlayabilmiş değilim: Gerçekten de Arap var mıydı, yoksa bizi hep Arapla korkuttukları için hayal mi görmüştük?”

“Canım, hatırlasana... Ak saçlı bir Arap’tı, bembeyaz dişleri vardı, orada dikilmiş bize bakıyordu... Değil mi?”

“Sonya, sen de hatırlıyor musun?” diye sordu Nikolay.

Sonya çekine çekine, “Evet, ben de böyle bir şey hatırlar gibiyim,” dedi.

“Canım, sen de hatırlayacaksın işte,” dedi. Nataşa. “Beybabamla anneme sonradan bu Arap kimdir diye sormuştum da Arap marap yok demişlerdi. Gördün ya, sen de hatırladın işte!”

“Hatırladım ya, tabii... Demin görmüş gibi hatırlıyorum dişlerini.”

“Ne tuhaf! Tıpkı bir düş gibi! Bayılıyorum böyle şeylere.”

“Peki, bunu hatırlıyor musun? Hani, lop yumurtalar alıp balo salonuna gitmiştik de, yumurtaları topaç gibi çevirerek oynuyorduk, birdenbire iki tane kocakarı ortaya çıkıp fırıldak gibi dönmeye başlamışlardı halının üstünde? Sahici miydi, değil miydi o kocakarılar? Ne kadar eğlendiğimizi de hatırlıyor musun?”

“Tabii... Peki, ya sen, beybabamın sırtında mavi paltosuyla kapının önüne çıkıp tüfekte ateş edişini hatırlıyor musun?”

Keyiflerinden ağızları kulaklarına vararak, anılarını; ama daha ileriki yetişkinlik dönemlerinin üzüntülü anılarını değil, küçüklüklerinin romantik anılarını; düşle gerçeğin birbirine karıştığı mini mini çocukluk çağının en eski izlenimlerini tazeleyip, büyük

bir ruh dinginliği içinde kendi kendilerine böylece eğlenmeyi sürdürdüler, güldüler, neşelendiler.

Üçü de aynı anıları paylaştıkları hâlde, Sonya, her zamanki gibi yine Nataşa'yla Nikolay'a ayak uydurmakta güçlük çekiyordu. Onların hatırladıkları pek çok şeyi o unutmuş gitmişti, hatırlayabildikleri ise, öbür ikisinin hatırladığı kadar heyecanlı bir etki yaratacak türden değildi. Sonya, önemli bir katkıda bulunamadan, sadece onların neşesine ortak olmaya, bu neşeli havaya kendini uydurmaya çalışıyordu.

Nikolay'la Nataşa onun, evlerine ilk gelişini hatırladıkları zaman, biraz canlanır gibi oldu Sonya. Nikolay'ı ilk gördüğünde üstünde sırma kordonlu bir ceket olduğunu ve dadısının ona, "Bak, seni de böyle sırma kordonlarla dikecekler," dediğı için Nikolay'dan ne kadar korktuğunu anlattı.

Nataşa, "Bana da seni bir lahananın içinde getirdiklerini söylemişlerdi, çok iyi hatırlıyorum," dedi. "Ayrıca, söylediklerine hiç inanmadığımı, yalan söylediklerini anladığımı, bu yüzden canımın çok sıkıldığını da hatırlıyorum."

Onlar böyle tatlı tatlı konuşurlarken odanın öbür kapısından içeriye bir hizmetçi kız başını uzattı.

"Horozu getirdiler, hanımefendiciğim," diye fısıldadı.

"İstemez, Polya. Söyle de geri götürsünler," dedi Nataşa.

Onlar konuşurken, oturma odasına Dimmler* girdi, köşede duran arpın yanına gitti. Arpın meşin kılıfını sıyrıp almaya çalışırken, kılıfı tellere değdirdiğı için kulak tırmalayıcı bir ses çıktı. O sırada misafir odasından İhtiyar Kontesin, "Edward Karlıç, Mösyö Field'in** şu en sevdiğim noktürnünü çalmanızı rica ediyorum," diye seslendiğı duyuldu.

* Müzik öğretmeni Dimmler. Koskoca romanda adı topu topu iki üç kez geçen bir tip için bile, o tarihlerde gerçekten de Moskova'da yaşayan bir müzisyenin adını kullanmış olması, Tolstoy'un, yazdığı dönemi ne kadar derinlemesine, ne kadar etraflı incelediğinin bir başka kanıtıdır. -İngilizce çev.

** Field John: (Dğ. 1782 Dublin-Öl. 1837 Moskova): İngiliz kompozitörü ve piyanisti. Öğretmeni Clementi ile 1802 yılında Rusya'ya gelmiş ve ölümüne kadar St. Petersburg'da ve Moskova'da yaşamış, daha çok "noktürn"leriyle ünlü bu besteciye Chopin'in gerek öz, gerek biçim yönünden çok şey borçlu olduğu söylenir. Rusya'ya yerleştikten bir süre sonra "Rusyalı Field" diye anılmaya başlamıştı. -İngilizce çev.

Dimmler arpi akort ederken dönüp Nataşa'ya, Nikolay'a ve Sonya'ya baktı, baktı... Ve, "Sizler ne uslu gençlersiniz böyle!" dedi.

Nataşa bir an başını çevirip, "Evet, felsefeye daldık da," dedikten sonra konuşmasını kaldığı yerden sürdürdü. O sırada rüya üzerine tartışıyorlardı.

Dimmler çalmaya başlayınca Nataşa ayaklarının ucuna basarak sessizce masaya gitti, mumu alıp odanın dışına bıraktıktan sonra yine gelip yerine güzelce yerleşti. Oda, özellikle de onların oturduğu kanepenin bulunduğu köşe iyiden iyiye karanlıktı, ama büyük pencereden dolunayın gümüşü ışığı vuruyordu yere. Dimmler parçayı bitirdiği hâlde yerinden kalkmamıştı; bıraksın mı, yoksa yeni bir parça mı çalsın diye bir türlü karar veremiyormuş gibi, parmaklarını tellerin üzerinde hafif hafif gezdiriyordu.

Nataşa, Sonya ile Nikolay'a biraz daha sokularak, "Biliyor musunuz," diye fısıldadı. "İnsan geçmişi hatırlamak için kendisini zorlarsa, böyle hatırlaya hatırlaya bence sonunda, dünyaya gelişinden öncesini de hatırlayabilir..."

Derslerinde her zaman pekiyi tutturan ve bir öğrendiğini bir daha hiç unutmayan Sonya, "A, buna ruh göçü derler," dedi. "Mısırlılar insanın daha önce hayvan ruhunda yaşadığına ve sonunda tekrar hayvana döneceğine inanırlardı."

Müzik kesildiği hâlde Nataşa yine fısıltı hâlinde konuşmaya devam ederek, "Yok, ben eskiden hayvan olduğumuza inanamam," dedi. "Ama orada bir yerlerde, daha sonra da burada bir zamanlar melek olduğumuza inanıyorum... Hatırlayışımızın nedeni de bu zaten..."

Sessizce gelip yanı başlarında oturan Dimmler, "Ben de katılabilir miyim aranızda?" dedi.

"Önceden melek idiysek, sonradan niye böyle alçaltıldık peki?" diye sordu Nikolay. "Hayır, senin dediğin gibi olamaz!"

"Alçaltıldığımızı da nereden çıkardın... Kim demiş alçaltıldık diye? Hem, önceden ne olduğumuzu kim biliyor?" diye inançla konuşmasını sürdürdü Nataşa. "Ruh ölümsüzdür, mademki sonra-

sızlığı yaşayacağım, öyleyse öncesizliği de yaşadım, hep yaşamaktaydım demektir.”

Gençlerin yanına oturduktan sonra başlangıçta hafif bir küçümsemeyle onları gülümseyerek dinleyen Dimmler, “Evet, ama bizim öncesizliği ve sonrasızlığı kavrayabilmemiz çok zor,” dedi; bunu söylerken en az gençler kadar ciddi bir tavırla ve fısıltı hâlinde konuşmuştu.

“Öncesizliği ve sonrasızlığı kavramak niçin zor oluyormuş?” dedi Nataşa. “Şu anda bugünü yaşıyoruz, yarını yaşayacağız, daha sonra da sonrasız; dünü yaşadık, evveli günü yaşadık...”

Kontesin seslendiği duyuldu: “Nataşa, hadi bakayım, sıra sende! Bir şarkı oku benim için. Fesat kumkumaları gibi ne çekilmişsiniz oraya öyle?”

Nataşa, “Anne, canım istemiyor,” dedi ama yine de kalktı.

Hiçbiri, hatta yaşını başını almış Dimmler bile konuşmayı kesip oturma odasının o köşesinden ayrılmak istemiyordu, ama Nataşa kalkmış, Nikolay da klavsenin başına geçmiş bulunuyordu bir kez. Her zamanki gibi, odanın ortasında, en iyi ses veren noktada yerini alan Nataşa annesinin en sevdiği şarkıyı okumaya başladı.

Nataşa gerçi canının istemediğini söylemişti, ama çok uzun zamandan beri de onun bu akşamki kadar güzel söylediğini duyan olmamıştı, bundan sonra, uzunca bir süre de olmayacaktı. Çalışma odasında Mitenka’yla konuşmakta olan Kont, kızının sesini duyunca, aklı dışarıdaki oyuna giden küçük bir çocuk gibi, vekilharca diyeceklerini unutup şaşırdı, sonunda da konuşmayı keserek kulağını tamamıyla şarkıya verdi. Mitenka da müziğe kulak vermiş, gülümseyerek bekliyordu Kontu. Nikolay gözlerini kız kardeşinden ayırmaksızın, onunla birlikte söyler gibi soluklarını Nataşa’nın soluklarına uyduruyordu. Sonya ise, Nataşa’yı dinlerken, kendisiyle kuzini arasında ne büyük bir fark bulunduğunu ve kendisinin onun gibi bir büyüleyiciliğe asla sahip olamayacağını düşünüyordu. Kontes, gözleri dolmuş, hem mutlu hem de hüznü bir gülümsemeyle dinliyor, ara sıra başını sallıyordu. Nataşa’yı, kendi gençliğini düşünüyor, Nataşa ile Prens Andrey’in yakında

evlenecekleri aklına geldikçe, bu evlilikte doğal olmayan bir yan, bir uğursuzluk bulunduğu duygusuna kapılıyordu.

Gidip, Kontesin yanına oturan Dimmler, dinlerken gözlerini kapatmıştı. Sonunda, "Ah, Kontes," dedi, "Avrupalılara özgü bir yetenektir bu işte; ona kimsenin bir şey öğretmesine gerek yok. Bu ne yumuşaklıktır, bu ne sıcaklıktır... Ne güçtür..."

Kontes, kiminle konuştuğunu unutarak, "Ah, kızım için o kadar korkuyorum ki," dedi. Analık içgüdüleriyle Nataşa'da herkesten fazla bir şey bulunduğunu seziyor ve kızının bu fazlaları yüzünden mutlu olamayacağını düşünerek korkuyordu. Nataşa daha şarkısını bitirmeden on dört yaşındaki Petya sevinç içinde, koşa koşa odaya girip *maskaraların* geldiğini haber verdi.

Bıçakla kesilir gibi şarkısını kesiveren Nataşa, kardeşine "Salak!" diye bağırıp koşa koşa gitti, kendini bir koltuğa attı ve hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı, uzunca bir süre de dinmedi şiddetli ağlaması.

Bir yandan hâlâ boğulurcasına hıçkırırken, şıpır şıpır inen gözyaşları arasında bir yandan da gülümsemeye çalışarak, "Yok bir şeyim, anne, vallahi bir şeyim yok; Petya korkuttu da beni" diyordu.

Rostov'ların serflerinden on, on iki tanesinin bir araya gelerek oluşturduğu, kimi Türk kıyafeti giymiş, kimi ayı kılığına girmiş, kimi hancı, kimi hanımefendi olmuş maskaralar grubu dışarının hem ayazını, hem neşesini kendileriyle birlikte içeriye taşıyarak çekine çekine önce antreye yığıldılar. Sonra, birbirlerinin arkasına saklana saklana balo salonuna doluştular ve önceleri çekine çekine gösterilerine başladılar, ama çok geçmeden açıldılar ve gittikçe artan bir neşe içinde şarkılar söyleyip, danslar ederek, Noel oyunları oynayarak bütün hünerlerini döktürmeye koyuldular. Maskaraların kılıklarına katıla katıla gülen Kontes, değişik kılıkları içinde her birinin kim olduğunu bir bir bulduktan sonra, çıkıp misafir odasına gitti. Balo salonunda kalarak maskaraları seyretmeyi sürdüren Kont neşe içinde alkışlıyordu onları. Gençler ortadan kaybolmuşlardı.

Yarım saat kadar sonra, maskaraların arasına, krinolin (etekleri çemberlerle kabartılmış elbise) giymiş yaşlı bir hanımefendi katıldı: bu Nikolay'dı. Petya, bir Türk kızı kılığına girmişti. Dimmler, palyaço olmuştu. Nataşa süvari subayı olmuş, yanmış mantarla kendine bir bıyık çizip kaşlarını da iyice kalınlaştıran Sonya ise Çerkez delikanlısı kılığına girmişti.

Maskaralar dışındaki seyirciler tarafından pek beğenildiklerini ve –bütün seyirciler onları tanıdıklarını belli etmeme konusunda büyük bir başarı gösterdiği için– tanınmadıklarını, dolayısıyla da kılık değiştirmede çok usta olduklarını sanan gençler, bu gösterilerini başka yerde de tekrarlamaya karar verdiler.

Yolların durumu kızak gezintisine son derece elverişli olduğu için troykasına* binip dolaşmaya hanidir can atan Nikolay, kıyafet değiştirmiş on iki serfi de yanına alarak amcaya kadar uzanmalarını önerdi.

“Yok, canım, ihtiyarı durup dururken ne diye rahatsız edeceksiniz?” dedi Kontes. “Hem, bu kalabalıkla onun evinde adım atacak yer bulamazsınız. İlle de bir yere gitmek istiyorsanız, Melyukova'lara gidin.”

Madam Melyukov, Rostov'lardan beş kilometre kadar uzaktaki konağında her yaştan birçok çocuğu ve onların eğitmenleri, mürebbiyeleri ile yaşayan dul bir hanımdı.

“Çok doğru, *ma chère*, fevkalade bir fikir,” diye şakıdı İhtiyar Kont. “Hemen kılık değiştireyim de ben de onlarla gideyim. Pachte'in** gözleri fal taşı gibi açılacak.”

Ama son günlerde Kontun bacak ağrıları tuttuğu için onun gitmesine izin vermedi Kontes. Kontun evde kalmasına, küçük hanımların ise, Luiza İvanovna'nın (Madam Schoss'un) onlara şaperonluk*** etmeyi kabuletmesi koşuluyla gidebileceklerine karar verildi. Madam Schoss'u razı etmek için gençler arasında kadına en çok yalvaran da, o her zamanki ağırbaşlı ve çekingen Sonya oldu.

* Troyka: Rusya'ya özgü, üç at koşulu kızak ya da araba. –çev.

** Pachte (Paşet okunur): Rusça Pelageya adının, Fransızca küçültme durumudur. –çev.

*** Şaperon: Genç kızlara koruyucu olarak eşlik eden yaşlıca hanını. –çev.

İçlerinde en mükemmeli Sonya'nın kılığı idi. Bıyıklarıyla kalın kaşları kıza çok yakışmıştı. Herkes onun güzelliğinden dem vurduğu için adamakıllı heveslenen kızcağız yerinde duramaz hâle gelmişti. Erkek kılığı içinde bambaşka bir insan olup çıkan Sonya, yazgısının buna bağlı olduğunu duyumsuyor, içinden, 'Ya şimdi, ya hiçbir zaman!' diye geçiriyordu. Sonunda Madam Schoss'un gönlü edildi ve yarım saate kalmadan dört tane troyka, mini mini çingiraklarıyla çingirdayarak, kızak ayakları buz tutmuş karda gacur gacur öterek kapı önüne yanaştı. Noel yortusuna yakışır bir neşeyle havayı ilk şenlendiren Nataşa oldu, onun neşesi birer birer hepsine bulaştı, arttıkça arttı ve hep birden bağrışa çağrışa, güle oynaya dışarının ayaz havasına kendilerini atıp kızaklara doluşurlarken neşeleri doruğa ulaştı.

Troykalardan ikisi ev işlerinde kullanılan, sıradan kızaklardı; üçüncüsü Kontun özel troykasıydı ve ortadaki at, Orlov'un ünlü harasından gelme rahvan bir hayvandı; Nikolay'ın özel troykası olan dördüncü kızığın orta hayvanı olarak da tüyleri saçak saçak uzamış, kısa boylu, yağız bir at koşuluydu. Üstünde krinolin giysiyle, sırtına çapraz kayışlı süvari yamçısını almış olan Nikolay kızığının ortasında ayakta duyuyor, dizginleri elinde tutuyordu. Ay ışığı ortalığı o kadar aydınlatıyordu ki, Nikolay, dizginleri tutan madenî halkaların ışıltısı ve kapı önündeki saçağın altında gürültü eden kalabalıktan ürkererek korkuyla başlarını çevirip bakan atların pırıl pırıl parlayan gözlerini görebiliyordu.

Nataşa, Sonya, Madam Schoss ve iki hizmetçi kız Nikolay'ın kızığına; Dimmler, karısı ve Petya, İhtiyar Kontun kızığına bindiler, geri kalan maskaralar da öteki iki kızığa doluştular.

Nikolay, babasının kızığıyla yarışıp, arkadan yetişerek onu geçebileceğini göstermek istediği için, Kontun arabacısına, "Sen önden çık, Zahar!" diye seslendi.

Dimmler'i, karısını ve Petya'yı taşıyan Kontun kızığı, kızak ayakları, buz tutan kara yapıştığı için gacur gacur ederek yerinden kımıldadı, yumuşak sesli çingirakları tıngırdadı. Yandaki atlar ağırlıklarını ortaya doğru vererek sıkıca bir yüklenip, dizlerine

kadar gömüldükleri, şeker gibi ısıldayan kupkuru karları dört bir yana fışkırttılar ayaklarının altından.

İlk kızağın ardından Nikolay hareket etti, öbür ikisi de gürültücü yolcularının bağırış çağırışları ve kızak ayaklarının çıkardığı gıcırtilar arasında onu izlediler. Dar yolda önce bir süre aynı kararda, tırısla yol aldılar. Bahçenin yanından geçerlerken, yapraklarını dökmüş ağaçlar parlak ay ışığını gizliyor, ağaçların yola düşen gölgeleri önlerini karartıyordu. Ama çiti geride bırakır bırakmaz, ay ışığını yer yer mavi mavi yansıtarak elmas ışıltıları saçan, baştan başa ay ışığına belenmiş bembeyaz karlarla örtülü kımıltısız düzlük göz alabildiğine önlerine serildi. “Tak-tuk!” yolu enine kesen dar bir hendeğe hızla girip çıkmıştı öndeki kızak; arkadaki kızak ve daha geriden gelen öbür iki kızak da aynı sesleri çıkararak hendeği aştıktan sonra troykalar, donmuş sessizliği paramparça ederek birbiri ardı sıra yola yayıldılar.

Ayazın dondurduğu havada Nataşa’nın çığlığı çın çın öttü: “Bakın, tavşan izleri! Birçok iz var!”

Ardından Sonya’nın sesi duyuldu: “Nikolay, hava ne kadar aydınlık!”

Nikolay başını geriye çevirip baktı ve Sonya’nın yüzünü daha yakından görebilmek için ona doğru biraz eğildi. Samur kürkler arasından kendisine bakan –ve ay ışığı altında hem çok yakın, hem çok uzak duran– karakaşlı, kara bıyıklı, bambaşka, çok tatlı bir yüz gördü.

‘İşte bu benim eski Sonyam!’ diye içinden geçirdi Nikolay. Eğilip biraz daha yakından bakarak gülümsedi.

“Ne oldu Nikolay, ne var?”

Nikolay, “Yok bir şey,” diyerek tekrar atlara döndü yüzünü.

Çok araç geçtiği için karları iyice basılmış olan –donmuş kızak izleri içinde iri başlı nal çivilerinin açtığı mini mini çukurların ay ışığı altında ıslıl ıslıl parladığı– şoseye çıkılınca, koşumlara daha hevesli asılan hayvanlar kendiliklerinden adımlarını hızlandırdılar. Nikolay’ın kızağındaki sol yan atı, boynunu yay gibi büküp sıkı bir eşkine geçti. Orta atı ise kıcını sağa, sola yalpalatan rahvan gi-

dişini değıştirmeden aynı tempoda yol almakla birlikte, “Başlayalım mı, yoksa daha erken mi?” diye sorar gibi kulaklarını dikmişti. Yağız atları bembeyaz kar fonunun önünde uzaktan kara lekeler gibi görünen Zahar’ın troykasının çingirak sesleri gittikçe uzaklaşıyor, kızak durmadan arayı açıyordu. Onun kızıağındaki grubun attığı çığlıklar ise açık seçik duyuluyordu.

Dizginleri sol eline aktarıp, sağ eliyle kırbacını savuran Nikolay, “Haydi benim aslanlarım!” diye patlattı narayı.

Ne kadar hızlı gittiklerini ancak yüzlerine çarpan yelin şiddetinden ve dörtlüde kalkmış bulunan yan atların atılımlarla koşumlara asılıp, her atılımda hızlarını biraz daha artırmasından anlayabiliyorlardı. Nikolay dönüp, geriden gelen kızaklara bir göz attı.

Orta atların bile dörtlüde kalkmasına neden olan kırbaç şaklamaları, bağrıış çağırışı arasında öbür iki kızak da arkalarından hızla geliyordu. Nikolay’ın kızıağıının orta atı eğri ağacın* altında düzenli atılımlarla ilerliyor, yavaşlamak şöyle dursun, gerektiğinde hızını daha da artırabilecek gibi görünüyordu.

Nikolay öndeki kızıağı yetişmişti. Ufak bir bayırdan aşağı uçar gibi inince, bir derenin yanında uzanan düzlüğü kesen, üstündeki karlar iyice çignenmiş geniş bir yolun önünde buldular kendilerini.

Nikolay şaşırarak, ‘Nereye geldik biz böyle?’ diye düşündü. ‘Burası Kosoy merası olsa gerek. Yok, yok, değıl ben burasını daha önce hiç görmedim. Ne Kosoy merası, ne de Diyoukin sırtı burası nereye geldiğimizi Tanrı bilir. Adını sanını bilmediğim yeni bir yer burası. Sanki daha önce yokmuş da, sihirli bir değnekle konmuş gibi. Amaan, her neyse!’ Tekrar atları dehleyip hızlandırdı ve yavaş yavaş birinci kızıağı geçmeye başladı.

Zahar dizginlere asılıp beygirleri yavaşlattı, gözleri bile görünmeyecek kadar kırağı kaplamış suratını Nikolay’a çevirdi.

* Eğri ağaç: Tek atlı arabalarda (veya troykalarda), iki okun ucuna birleştiren, ters dönmüş U’ya benzer ahşap araba donatılarından biridir. Troykalarda orta at iki ok arasında, yan atlar ise okların dışında bulunur. –çev.

Nikolay da dizginlere asılıp atlarını yavaşlatınca, Zahar kol-
larını uzatıp dizginleri boşladıktan sonra dilini şaklatıp atlarını
yeniden haydayarak, bir nara patlattı:

“Sıkı dur, beey!”

İki troyka yan yana eskisinden de hızlı uçuyordu şimdi; yel gibi
giden atların bacakları gittikçe daha hızlı, daha hızlı hareket edi-
yordu. Nikolay’ın troykası azar azar öne çıkmaya başladı.

Kollarını hâlâ ileriye doğru uzatmış durumda dizginleri çırpı-
rak atları haydamakta olan Zahar, bir kolunu havaya kaldırarak,
“Boşuna çabalıyorsun, bey!” diye bağırdı.

Sayvanlarını dehleyip kırbacı basan Nikolay ortadaki atı da
dörtnala kaldırıncı Zahar’ı geçti. Atların toynaklarının kaldır-
dığı karlar toz gibi oturanların yüzlerine serpiliyordu; geçmekte
oldukları kızağın çingiraklarını duyuyor, hızla ilerleyen kızak ve
atları ise belli belirsiz bir karaltı hâlinde zar zor seçebiliyorlardı.
Kızak ayaklarının çıkardığı hışırıtlarla, kızların attığı çığlıklar
yankılanarak, dört bir yanlarından geliyormuş duygusu veriyordu.

Atlarını tekrar yavaşlatan Nikolay çevresine bir göz gezdirdi.
Dört bir yanda göz alabildiğine yine o büyümlü düzlük uzanıyor,
o bembeyaz örtü, yıldızlarla dolu gökyüzünden vuran parlak ay
ışığını olduğu gibi yansıtıyordu.

‘Zahar deminden beri sola döneyim diye bağıırıp duruyor, ama
niçin sola döneceğiz?’ diye düşünüyordu Nikolay. ‘Acaba doğru
yol üzerinde miyiz; bu gittiğimiz yol gerçekten de Melyukovka’ya*
çıkarmak mı bizi? Böyle nereye gittiğimizi Tanrı bilir artık, başı-
mıza ne geleceğini Tanrı bilir ancak; ama ne olursa olsun, şu ana
kadar hayatımdan çok memnunum, hiç bu kadar tuhaf, bu kadar
tatlı bir duyguya kapılmamıştım şimdiye kadar.’ Geriye dönüp kı-
zakta oturanlara bir göz attı.

Arkasından, hangisinin hangisi olduğunu çıkaramadığı iki gü-
zelden biri –kara kaşlı, kara bıyıklı olanı– “Şunun suratının hâline
bakın, kardan ne bıyıkları görünüyor ne kirpikleri; bembeyaz ke-
silmiş!” diye bağırdı.

* Melyukovka: Melyukov’ların arazisi ya da yeri anlamına geliyor. –çev.

‘Bu herhalde Nataşa’dır,’ diye düşündü Nikolay. ‘Şu da herhalde Madam Schoss’dur, ama yanılmış da olabilirim. Şu bıyıklı Çerkezi ise hiç tanımıyorum, ama vuruldum ona.’

“Üşümüyorsunuz ya?” diye sordu kızaktakilere.

Ötekiler Nikolay’a cevap vermeyip, gülüştüler. O sırada arkadaki kızaktan Dimmler bağıra bağıra bir şey söyledi – herhâlde komik bir şeydi söylediği, ama ne dediğini anlayamadılar.

“Evet, evet!” diye bağrışarak Dimmler’e cevap verdi onun kızağındakiler.

‘Kayan gölgeleriyle, mücevher gibi parlayan ışıltılarıyla, çığlık çığlığa bağrışan hayvanlarıyla sanki büyülmüş bir ormanın içindeymişiz gibi yahu! İşte, mermer basamaklı merdivenleriyle, gümüş kaplı kuleleriyle periler şatosu da karşımızda duruyor. Gerçekten de Melyukovka’ya vardıysak, bu daha da tuhaf; çünkü bunca yol alıp, kim bilir nerelerden geçtikten sonra yine de Melyukovka’yı tutturabildiysek aşk olsun doğrusu,’ diye düşünüyordu Nikolay.

Gerçekten de Melyukovka’ya varmışlardı; bütün hizmetçiler, uşaklar ellerinde mumlarla, sevinçli, gülen yüzlerle merdiven başına onları karşılamaya çıkmıştı.

Cümle kapısının önünden birisinin, “Kimmiş gelenler?” diye sorduğu duyuldu.

“Kontun maskaraları gelmiş canım; atlarından tanıdım,” diye başka sesler cevap verdi.

XI

Gücü kuvveti yerinde, enine boyuna bir kadın olan Pelageya Danilovna Melyukova, gözlerinde gözlüğü, sırtında önü açık sabahlığıyla kızlarını çevresine toplamış, misafir odasında oturuyor, canları sıkılmasın diye elinden geldiğince kızlarını oyalamaya çalışıyordu. Kızlar sessiz sedasız oturmuşlar, bir bardak suyun içine akıttıkları erimiş mum damlalarının oluşturduğu desenlerin duvara vuran gölgelerini seyrediyorlardı. Konukların sofada yankılanan ayak sesleriyle konuşmalarını o sırada duydular.

Sofada hafif hafif öksürerek kırağı kaplamış yüzlerini, gözlerini silen süvariler, süslü püslü cici hanımlar, cadılar, soytarılar, ayılar, çarçabuk mumları yakılan balo salonuna doluşmaya başladılar. Dansı, palyaço Dimmler ile yaşlı hanım Nikolay başlattı. Çevreleri bir anda çığlık çığlığa bağrıışan küçük çocuklarla sarıliveren maskaralar, seslerini değıştirip yüzlerini saklayarak ev sahibesini selamladıktan sonra dağıldılar, salonda yerlerini aldılar.

Bütün ev halkı sevinç içinde çığlık çığlığa bağrııyor, her biri ayrı bir şey söylüyordu:

“Allah layıgınızı versin ayol, tanınmaz olmuşsunuz! Hah, şuradaki Nataşa işte! Dur bakayım, kime benziyor? Bana birisini hatırlatıyor, ama... Hah, şuradaki de Herr Dimmler! Aman ne hoş olmuuüş! Zor tanıdım, vallahi. Ne de güzel dans ediyor öyle! A-a-a... Üstüme iyilik sağılık! Şu Çerkez’e baksanıza, ayol! Amanın, Sonya-cıgımıza ne kadar da yakışmış bu kıyafet! Aaa, ya bu kim böyle? Ah, ah, ah... Neşe getirdiniz evimize vallahi! Nikita, Vanya, çabuk şu masaları kaldırın ortadan. Biz de kukumav kuşları gibi kendi kendimize oturuyorduk işte... Ha, ha, ha! Süvariye bakın hele şu süvariye! Aslan gibi delikanlı vallahi! Ya bacakları, ya bacakları!.. Aaa, bakamayacağım vallahi!”

Melyukov ailesinin sevgilisi olan Nataşa, kızları alıp evin arka bölümünde kaybolmuştu. Arka odalardan birine kapanıp uşaklardan yanmış şişe mantarı istediler, kadın giysileri, erkek giysileri getirttiler, çıplak kollarını kapı aralıgından uzatarak getirilenleri aldılar ve on dakikaya kalmadan, kıyafet değıştirmiş olarak hep birlikte balo salonunda boy gösterdiler.

Madam Melyukova ortalığı toplatıp konuklarına geniş bir yer açtırdıktan ve gerek beyefendilerle hanımefendiler, gerek onların uşaklarıyla hizmetçileri için çeşit çeşit çerezler, şuruplar hazırlattıktan sonra, gözlüğü burnunun ucunda, maskaraların arasında dolaşmaya başladı; gülmemeye çalışarak eğilip eğilip teker teker her birinin suratına bakıyor, ama yine de hiçbirini tanıyamıyordu. Karı koca Dimmler’lerle Rostov’ları tanıyabilmek şöyle dursun,

kendi kızlarını bile, hatta kızlarının sırtındaki -ölmüş kocasına ait- üniformaları dahi tanıyamamıştı kadıncağız.

Kazan Tatarı kılığına giren kendi kızlarından birinin suratına bakarak, yanındaki mürebbiyeye ikide birde, “Kim bu acaba?” diye sorup duruyordu. “Rostov’lardan biri olsa gerek!” Bir ara Nataşa’ya yaklaşıp sordu: “Sayın süvari subayımız, hangi alaydansınız siz bakalım?” Sonra, elinde tepsiyle çerezler ve soğukluklar dolaştıran sofracı başıya seslendi: “Şuradaki Türk’e meyveli jöle ikram ediver. Dinlerine göre meyveli jöle yemelerinde bir sakınca yoktur Türklerin.”

Madam Melyukova’nın gözü ara sıra dansçılara – tanınmak için ellerinden geleni artlarına koymayarak sıçramalar, hoplamlarla türlü türlü komiklikler, şaklabanlıklar yapan dansçılara takıldıkça, kadıncağız o yaşlı hâliyle kendini tutamayıp makaraları koyveriyordu; yüzünü mendiliyle gizlemeye çalışırken tombul gövdesi tepeden aşağı zangır zangır sarsılıyordu kahkahalarıyla.

“Saşinet* Ah, benim Saşinet’ime de bakın hele!” diyordu.

Rus halk dansları ediliş, hep birlikte Rus halk türküleri de söylendikten sonra Madam Melyukova, hanımlar ve efendilerle uşakları ve hizmetçileri ayırmadan dizerek kocaman bir halka yaptırdı onlara; ondan sonra ortaya bir yüzük, bir sicim, bir de gümüş ruble getirilip hep birlikte oyunlar oynandı.

Bir saat olmadan, kıyafeti bozulmamış, buruşmamış kimse kalmamıştı. Yakılmış şişe mantarıyla yapılan bıyıklar, kaşlar bozulmuş, terden pırıl pırıl parlayan kıpkırmızı, neşeli suratlara is karası bulaşmıştı. Maskaraların yüzlerini artık tanımaya başlayan Madam Melyukova ayrı ayrı hepsine, özellikle de genç kızlara zekice buluşlarından ötürü iltifatlar yağdırıyor, kıyafetlerini çok yakıştırdıklarını söylüyor, kendisini bu kadar eğlendirdikleri için teşekkürler ediyordu. Serflere balo salonunda yiyecekler ikram edilirken, beylerle hanımlar da misafir odasında hazırlanan gece sofrasına çağrıldılar.

* Rusçada, Şaşa adının küçültme durumudur. -çev.

Hep birlikte oturulan sofrada bir aralık, Melyukova'ların evinde yaşayan bir kız kurusu, damdan düşer gibi, "Bomboş hamamda fala bakmak kadar korkunç şey yoktur!" dedi. Melyukova'nın en büyük kızı, "Niye?" dedi.

"Bomboş hamama bir başına gitmek cesaret ister de ondan... Gidemezsiniz..."

Sonya, "Ben giderim," dedi.

Melyukova'nın ortanca kızı atılarak, "Hani şu kızın başına gelenleri anlatsanıza bize!" dedi.

"Eh, anlatayım bari," diye lafa başladı kız kurusu. "Genç bir hanım, çıkıp bir horoz tutar, iki kişilik de sofraya alıp gelir, bir tamam güzelce kurar sofrayı, geçer başına oturur. Demeye kalmaz, birtakım sesler duyar bu; yaklaşan bir kızağın çingiraklarıdır duyduğu sesler. Kızak kapıya dayanır! Kız kulak kabartır... Bir erkeğin ayak sesleri kapıya doğru yaklaşır, yaklaşır... Birden kapı açılır ve içeriye o girer! Ama aynen insan kılığında, subay kıyafetinde... Gelir, kızın karşısına oturur sofraya."

Korkudan gözleri testekerek açılan Nataşa, "Ay, ay!" diye çılgınlığı bastı.

"Eee, sonra? Konuşmuş mu?.."

"Evet. Aynen insan gibi; her şey yolunca yordamınca... Bu, güzel güzel diller döküp kızı kandırmaya çalışırmış; kızın da, horoz ötene kadar onu durmadan konuşturması gerekirmiş, ama birden içine korku düşmüş, o korkuyla ellerini yüzüne kapamış, işte o zaman, öteki de kızı yakalamak için üstüne atılmış. Allah'tan, küçük hanımın şansı varmış da, hizmetçiler koşup tam zamanında imdadına yetişmişler..."

"Canım, şimdi kızları korkutmanın sırası mı?" dedi Pelageya Danilova.

Kızı, "Anneciğim, siz de bakardınız ya, kendi falınıza..." diye atıldı.

"Peki, samanlıkta fal bakmak nasıl oluyor?" diye sordu Sonya.

"İşte, mesela böyle bir vakitte, samanlığa gidilir, kulak kapıya dayanıp dinlenir. Gerisi, ne duyduğuna bağlı; 'tak-tak!' diye sesler

duyarsan, kötüye alamettir; ama tahıl aktarılır gibi sesler duyarsan, iyidir. Ama bazen de duyduğun sesler...”

“Anneciğim, samanlıkta kendi başınıza gelenleri anlatsan bize.”

“Amaan, unuttum gitti...” diye karşılık verdi Pelageya Danilova. “Samanlığa gitmeyi düşüneniniz yoktur ya inşallah?”

“Var var! Ben varım, Pelageya Danilova!” diye atıldı Sonya. “İzin verirseniz, ben gitmek istiyorum.”

“Eh madem korkmuyorsun, git bakalım öyleyse.”

“Luiza İvanovna, gidebilir miyim?” diye sordu Sonya.

Yüzük oyunu olsun, sicim oyunu olsun, ruble oyunu olsun bütün oyunlar oynanırken de, şimdi konuştukları sırada da Sonya’nın yanı başından bir saniye bile ayrılmamış olan Nikolay, artık bambaşka bir gözle bakıyordu ona. Sonya’yı gerçek anlamda ilk kez bugün ve mantar isiyile yaptığı o bıyıklar sayesinde tanıdığını fark ediyordu. Sonya’yı gerçekten de hiç bu kadar canlı, bu kadar neşeli, bu kadar güzel görmemişti şimdiye dek.

Sonya’nın ıslıl ıslıl gözlerine, bıyıklarının altında iki yanağına gamzeler konduran, o güne dek bu kadar tatlısını hiç görmediği o mutlu, coşkulu, pırıl pırıl gülümsemesine bakarken, ‘Asıl Sonya demek buymuş da, ben fark edememişim şimdiye kadar; ne aptalmışım!’ diye düşünüyordu.

“Ben hiçbir şeyden korkmam,” dedi Sonya. “Şimdi gidebilir miyim hemen?” diyerek ayağa kalktı.

Ona samanlığın yolunu ve durup nasıl kulak vereceğini tarif ettikten sonra bir gocuk verdiler. Sonya, başını da örtecek biçimde gocuğu omuzlarına aldı, göz ucuyla Nikolay’a baktı.

‘Ne tatlı şey şu kız, Yarabbi! Bugüne dek aklım neredeymiş benim?’ diye düşünüyordu Nikolay.

Sonya koridora çıkarak samanlığın yolunu tuttu. Hemen ardından da Nikolay, sıcağın bunaldığını söyleyerek sokak kapısının önüne çıktı. Kalabalık yüzünden gerçekten de fazlaca ısınmıştı oda.

Dışarıda hava yine öyle dingin, yine öyle ayaz ve mehtaplıydı, yalnız, ortalık biraz daha aydınlıktı şimdi. Pırıl pırıl aydınlığında, karların üstünde binlerce yıldızın ışıltısı o kadar güzel oynuyor-

du ki, insanın başını kaldırıp da gökteki gerçek yıldızlara bakası gelmiyordu. Gökyüzü karanlığıyla insanın içini ürpertirken, yer-yüzü insanın içini açıyordu.

‘Aptal mıyım, neyim ben yahu! Ne diye bekliyorum sanki?’ diye içinden geçiren Nikolay koşa koşa basamakları indi, evin yanından dolaşan patikadan arka kapıya doğru gitti. Sonya’nın buradan geçeceğini biliyordu. Yolunun üstünde karla kaplı odun yığınları vardı; bu odun yığınlarının arkasındaki, yaprakları dökülmüş yaşlı ıhlamur ağaçlarının çatal çatal gölgeleri odun yığınlarının üstünden patikaya vuruyordu. Patika samanlığa çıkıyordu. Kütükten duvarlarıyla, karla örtülü damıyla samanlık, ay ışığının altında mücevher gibi pırıldıyordu. Bahçedeki ağaçlardan biri ayazın etkisiyle çatırdadı, sonra yine sessizliğe gömüldü ortalık. Nikolay, göğsünün havayla değil de, âdeta ölümsüz gençliğin gücü ve neşesiyle dolduğunu duyumsuyordu.

Evin arka kapısı önündeki basamaklardan inen ayak sesleri duyuldu, en alt basamak sundurma çatısının dışında kaldığı ve kar aldığı için, ayaklar altında gıcır gıcır sesler çıkardı. Nikolay’ın kulağına yaşlı bir hizmetçinin sesi çalındı. “Doğru gidin, patikadan dosdoğru, küçük hanımcığım,” diyordu hizmetçi. “Yalnız, sakın arkanıza bakayım demeyin.”

Sonya’nın sesi, “Ben korkmam ki,” diye cevap verdi ve kızın, altları incecik pabuçlarla karları gacırcı gacırcı ezerek kendisine doğru yaklaşan ayak seslerini duydu Nikolay.

Gocuğa iyice sarınıp sarmalanmış olan Sonya, gittikçe yaklaşıyordu. Birkaç adım kala o da Nikolay’ı gördü.

Nikolay onun ay ışığı vuran pırıl pırıl yüzüne bakarak, ‘Hem bambaşka hem de aynı,’ diye düşündü. Sonya’nın başını da örten gocuğun altına ellerini sokarak kızın belini kavradı, kendine doğru sıkıca bastırdı ve yanık mantar kokan bıyıklı dudaklarından öptü. Sonya ufacak ellerini Nikolay’ın ellerinden kurtarıp genç adamın yanaklarını avuçları içine alarak dudaklarından dolu dolu öptü.

Birbirlerine bütün söyleyebildikleri, “Sonya!..” ve “Nikolenka!..” oldu.

Gözünden asla hiçbir şey kaçmayan Nataşa, Pelageya Dani-lova'lardan dönüşte durumu ayarladı, kendisi Madam Schoss'la birlikte arkadaki kızağa, Dimmler'lerin yanına geçip Sonya'yı hizmetçilerle birlikte Nikolay'ın kızağında bıraktı.

Nikolay, dönüşte yarışmaya filan kalkmayarak kızağı hızlı, ama hep bir kararda sürerken, sık sık dönüp, her şeye bambaşka bir görünüm veren fantastik ay ışığında Sonya'nın yüzüne bakıyor, yapma bıyık, yapma kaşların altındaki eski Sonya ile bir daha asla yanından ayrılmamayı kafasına koyduğu şimdiki Sonya'yı arıyordu. Dönüp dönüp bakıyor, aynı yüzde hem eski hem yeni Sonya'yı görüyor, o yanık mantar kokusunu aldıkça, kızın öpüşünün uyan-dırdığı tatlı duyguyu hatırlayarak ayaz havayı derin derin ciğerle-rine çekiyor ve tepesinde yıldızlarla bezenmiş gökyüzüne, altında hızla geri geri kaçan bembeyaz yeryüzüne baktıkça da, kendini yine periler ülkesinde sanıyordu.

Ara sıra dönüp, "Sonya nasılsın, kendini iyi hissediyor mu-sun?" diye soruyordu.

"Evet," diyordu Sonya. "Ya sen?"

Yolu yarılادıklarıında Nikolay dizginleri arabacıya verdi, koşup geriden gelen kızağın basamağına atladı, oradan Nataşa'ya Fran-sızca olarak fısıldadı:

"Nataşa, ne oldu biliyor musun? Sonya konusunda kesin kara-rımı verdim."

Nataşa, baştan aşağı sevinçle ürpererek, "Ona da söyledin mi?" diye sordu.

"Ah, şu kaşlarla bıyıkların yok mu, öyle tuhaf duruyorsun ki!.. Nataşa sevindin mi?"

"O kadar sevindim, o kadar sevindim ki, anlatamam! Yavaş ya-vaş kızmaya başlıyordum sana. Sana söylemiyordum, ama kızcağı-za o kadar kötü davranıyordun ki... Ah, o kadar iyi yürekli bir in-san ki o! Oysa benim bazen kötülüğüm tutar, ama yine de Sonya'yı mutsuz gördükçe, kendi mutluluğumu içime hiçbir zaman doğru

dürüst sindiremiyordum,” diye devam etti Nataşa. “Çok sevindim bu habere, çok. Hadi şimdi sen koş, onun yanına dön.”

“Dur hele dur. Hay Allah, ne kadar tuhaf görünüyor yüzün!” diye bağırdı Nikolay. Kız kardeşinin yüzüne bakarken, onda da yepyeni, bambaşka, o güne dek hiç dikkatini çekmemiş olan tatlı, olağanüstü bir büyüleyicilik görmüştü. “Nataşa, sanki periler ülkesindeymişiz gibi, değil mi?”

“Evet,” diye cevap verdi Nataşa. “Çok iyi ettin.”

Nikolay, ‘Nataşa’yı daha önce de şimdiki gibi görseydim,’ diye düşünüyordu. ‘Çoktan ona sorardım ne yapmam gerektiğini; o da bana söyler ve her şey çoktan iyi bir sona ulaşmış olurdu.’

“Demek sevindin, ha? Sence iyi ettim, ha?”

“Hem de ne iyi ettin! Geçenlerde annemle bu yüzden atıştık. Annem onun seni avlamaya çalıştığını söyledi. Söylenecek şey mi yani! Az daha üstüne yürüyordum annemin. Sonya hakkında hiç kimsenin kötü düşünmesine, kötü bir laf etmesine izin veremem; o bir iyilik simgesi.”

Nikolay, kız kardeşinin doğru söyleyip söylemediğini anlamak ister gibi yüzündeki ifadeye bir kez daha dikkatle bakarak, “Yani iyi ettim, değil mi?” dedi. Kızıktan aşağı atladı, çizmelerle karları gacıır gucur çığneyerek kendi kızığine koştu. İçi gülen gözleriyle kürklü kukuletasının altından boncuk gibi bakan bıyıklı Çerkez yerli yerinde duruyordu ve bu Çerkez Sonya’ydı... Ve bu Sonya pek yakında hiç kuşkusuz onun mutluluk kaynağı, biricik sevgili karısı olacaktı.

Eve varıp annelerine Melyukova’larda geceyi nasıl geçirdiklerini anlattıktan sonra kızlar odalarına çekildiler. Soyundular ama yapma bıyıklarını silmeden oturup, uzun uzun mutluluklarını anlattılar birbirlerine. Evlendikleri zaman eşlerinin kendileri için sadece bir koca değil, aynı zamanda bir arkadaş olacağından, yaşamlarını nasıl mutluluk içinde geçireceklerinden dem vurdular. Nataşa’nın masasının üstünde, Dünyaşa’nın akşamdan bıraktığı iki ayna duruyordu.

Yerinden kalkıp aynaların önüne geçen Nataşa, "Ama acaba ne zaman gelecek bu mutluluk? Korkarım... Benim için hiçbir zaman... Çünkü gerçek olamayacak kadar güzel!" dedi.

Sonya, "Aynanın önüne otursana Nataşa, belki onu görürsün," dedi.

Nataşa mumları yakıp oturdu.

Aynadaki kendi yansıasına bakarak, "Ben şimdiden burada bıyıklı birini görüyorum," dedi.

"Böyle şeyler alaya gelmez hanımcığım," dedi Dunyaşa.

Sonya ve Dunyaşa'nın yardımlarıyla Nataşa, aynaların önünde nasıl durması gerekiyorsa öyle oturtuldu, yüzü ciddi bir ifadeye bürünerek sesini çıkarmadan beklemeye başladı. Aynaların içinde, aynı çizgi üzerinde geriye doğru görüntüleri gittikçe küçülen mumların ışıklarına gözlerini dikip, belli belirsiz seçilen en dipteki minik kare içinde (kulağına doldurulmuş masallara dayanarak) ya bir tabut ya da Prens Andrey'i görme beklentisiyle uzunca bir süre oturdu. Ama aynaların içinde gözüne çarpabilecek en ufak bir bulanıklığı bile tabut ya da Prens Andrey olarak kabullenmeye kendini o kadar hazırlamış bulunmasına rağmen, yine de hiçbir şey göremedi. Gözleri sık sık kırpışmaya başlayınca aynaların önünden çekildi.

"Neden başkalarına bir şeyler görünür de, bana hiç görünmez?" dedi. "Hadi, şimdi de sen otur Sonya. Sen bu gece mutlaka bir şey görürsün. Hadi, benim için otur... Bugün sabahtan beri beni korkutan bir sıkıntı var içimde!"

Sonya geçti, aynaların karşısına oturdu, uygun konumu aldı ve bakmaya başladı.

Dunyaşa, "Siz hep alay edersiniz ama," diye fısıldadı Nataşa'nın kulağına. "Bakın görürsünüz, Sofiya Aleksandrovna bu sefer mutlaka bir şey görecektir."

Sonya, Dunyaşa'nın fısıltısını duyduğu gibi, Nataşa'nın verdiği karşılığı da duydu. "Göreceğinden kuşkum yok," dedi Nataşa. "Geçen yıl da görmüştü zaten."

Üç dakika kadar hiçbiri ağzını açmadı.

Nataşa, “Mutlaka görecektir...” diye fısıldayacak oldu, ama lafını bitirmeye fırsat bulamadı. Sonya, gözlerini diktiği aynadan ansızın geriye çekilerek yüzünü elleriyle kapadı ve:

“Ah, Nataşa!” diye bir çığlık kopardı.

“Bir şey gördün mü? Gördün mü, ha? Ne gördün?” diye bağırıp duruyordu Nataşa.

Dunyaşa, düşmesin diye aynayı altından tutarken, “Dediğim çıktı işte,” dedi.

Aslında bir şey görmemişti Sonya. Gözleri kırpışmaya başladı-ğı için tam aynanın önünden kalkmaya hazırlanırken, Nataşa’nın “Mutlaka görecektir...” diye fısıldadığını duymuş, Dunyaşa’yı ya da Nataşa’yı düş kırıklığına uğratmaya kıyamamıştı. Öte yandan, gözlerini kırpmadan daha fazla dayanmasına da olanak kalmadığı için, elleriyle yüzünü örtüvermişti. Ama yüzünü örterken neden öyle, “Ah, Nataşa!” diye çığlık attığını kendi de bilmiyordu.

Nataşa onun elini yakalamış, “Gördün mü, onu gördün mü?” diye sıkıştırıp duruyordu Sonya’yı.

Sonya, Nataşa’nın “Onu” derken kimi –Prens Andrey’i mi yoksa Nikolay’ı mı– kastettiğini hâlâ tam anlayabilmiş değildi, ama yine de, “Evet. Dur bakayım azıcık... Evet, onu gördüm,” demekten kendini alamadı. Kafasından şimşek gibi şu düşünce geçmişti: “Bir şey görmediğimi niye söyleyeyim onlara? Gerçekten görenler var ya! Hem, görüp görmediğimi kim nereden anlayacak?”

“Evet, onu gördüm,” dedi.

“Nasıl? Ayakta mıydı, yatıyor muydu?”

“Yok yok, benim gördüğümde... Önce bir şey göremedim, ama gördüğümde yatıyordu.”

Korkudan testekerek açılan gözlerini arkadaşının gözlerinin içine diken Nataşa, “Andrey miydi yatan? Hasta mı?” diye sordu.

“Yok yok... Tam tersine... Tam tersine! Neşeliydi, yüzünü bana doğru çevirdi.” Sonya bunları anlatırken, yavaş yavaş, söylediklerini gerçekten de gördüğü kuruntusuna kapılmaya başlamıştı.

“Ee sonra, Sonya?”

“Sonrasını tam olarak çıkaramadım; mavili kırmızılı bir şey vardı.”

“Sonya! Ne zaman dönecek Andrey? Onu bir daha ne zaman görebileceğim! Öff, Tanrım, onun için öyle korkuyorum ki... Kendim için de korkuyorum... Her şeyden korkuyorum!..” diyerek, sözünü bitirmeden ve onu avutmaya çabalayan arkadaşının girişimlerine kulak asmadan gitti, yattı Nataşa. Baş ucundaki mum söndürüldükten sonra da uzun süre, buz tutmuş pencerelerden içeriye vuran donuk ay ışığına dikili gözleri fal taşı gibi açık olarak, kımıldamadan yattı.

XIII

Noel yortusunun hemen ertesinde Nikolay, annesine Sonya'yı sevdiğini ve onunla evlenmeye kararlı olduğunu söyledi. Oğluyla Sonya arasında olup bitenlerin çoktandır farkında olan ve böyle bir açıklamayı hep bekleyen Kontes, onu hiç sesini çıkarmadan dinledikten sonra, canı kiminle istiyorsa evlenebileceğini, ama ne annesinden ne de babasından böyle bir evliliği kutsamalarını beklememesi gerektiğini söyledi. Nikolay, ömründe ilk kez annesini darılttığını anlamıştı; oğlunu o kadar sevmesine rağmen, annesinin hiç de yumuşayacağına benzemediğini görüyordu. Soğuk bir tavır takınan Kontes oğlunun yüzüne hiç bakmadan kocasını yanına çağırttı, kocası gelince de oğlunun önünde buz gibi bir tavırla, birkaç sözcükle durumu ona açıklamak istedi, ama sinirinden kendini tutamayarak hüngür hüngür ağlamaya başladı ve kalkıp odadan çıktı. İhtiyar Kont aşağıdan alarak Nikolay'a yalvarıp onu kararından caydırmaya çalıştıysa da, oğlu artık sözünden dönmeyeceği cevabını verince, içini çekti, durumdan sıkıldığı için de lafı fazla uzatmayarak çıktı, Kontesin yanına gitti. Oğluyla ne zaman karşı karşıya gelse, aile servetini iyi yönetememiş olmasının verdiği bir eziklik duyardı Kont; bu kez de aynı ezikliği duyduğu için, oğlunun zengin kızı bırakıp bir çulsuzla evlenmek istemesine karşı çıkamamış, kızamamıştı bile. Aslında, mali durumları bo-

zulmamış olsa, Nikolay'a Sonya'dan daha iyi bir eş bulunamayacağına kendi de çok iyi bildiği ve oğlunun böyle açınazda kalışından kendisini, Mitenka'yı ve bir türlü vazgeçemediği kendi kötü alışkanlıklarını sorumlu tuttuğu için, bu durum karşısında şimdi Kontun yüreği daha da beter yanıyordu.

Karı koca, konuyu oğullarıyla bir daha görüşmediler, ama birkaç gün geçtikten sonra Kontes Sonya'yı yanına çağırıp, kızcağızı şaşkınlık içinde bırakan –hatta kendisinin de şaştığı– bir acımasızlıkla haşladı yeğenini; onu, oğlunu baştan çıkarmaya çalışmakla ve entrikacılıkla suçladı. Kontesin kendisinden ne istediğini bir türlü anlayamayan Sonya, gözlerini yere indirip, bu acı sözleri sessizce dinledi. Velinimetleri için her türlü fedakârlığa katlanmaya razıydı kızcağız. Zaten, fedakârlık dendi mi, her zaman hazırды Sonya; yalnız, bu kez kimin için ve neyinden fedakârlık etmesi gerektiğini bilemiyordu. Bütün Rostov ailesini olduğu gibi, Kontesi de çok severdi, ama Nikolay'ı sevmemek de elinde değildi ki; üstelik Nikolay'ın mutluluğunun kendisinin onu sevmesine bağlı olduğunu da çok iyi biliyordu. Kontesin karşısında sessiz ve dalgın oturuyor, ağzını bile açmıyordu cevap vermek için.

Durumu öğrenen Nikolay buna daha fazla katlanamayacağını hissederek, konuyu bir kez daha annesiyle görüşüp sorunu çözmeye karar verdi. Önce tatlı dille annesine yalvardı, kendisini de Sonya'yı da bağışlamasını, evlenmelerine rıza göstermesini rica etti; baktı ki olmuyor, bu sefer, eğer bir daha Sonya'yı ezmeye kalkışırsa, Sonya'yla onlardan gizli hemen evlenebileceğini söyleyerek gözdağı verdi.

Kontes, oğlunun o güne dek annesinde hiç görmediği buz gibi bir tavırla cevap vererek, erişkin bir adam olduğunu, Prens Andrey nasıl kendi babasının rızasını almadan evleniyorsa, Nikolay'ın da aynı şeyi yapabileceğini, ama annesinin o *entrikacı yaratığı* gelin diye kabul etmesini beklememesini söyledi.

Annesinin kullandığı “*entrikacı yaratık*” sözüne fena hâlde sinirlenerek köpüren Nikolay, sevgisinin böyle pazarlık konu-

su yapılabileceğini, hatta sevgisini feda etmeye zorlanabileceğini annesinden hiç beklemediğini söyledi. “Bütün istediğiniz buysa, eğer,” dedi, “bu fedakârlığı da yaparım, ama bir daha da benim yüzümü...” Lafını tamamlamasına –yüzündeki ifadeden annesinin de dehşet içinde söylemesini beklediği ve ağzından kaçırmış bulunsa her ikisini de ömürlerinin sonuna kadar mutsuz edecek olan o ölümcül sözcüğü söylemesine– fırsat kalmadan, deminden beri kapı arkasından onları dinleyen Nataşa üzgün, bembeyaz bir yüzle içeriye daldı.

Nikolay’ın ağzından çıkan ve çıkacak olan sözler duyulmasın diye, onun sesini bastırmak ister gibi çığlık çığlığa bağırarak, “Nikolay, benim bir tanem, sen ne dediğini bilmiyorsun!” diye ağabeyine doğru atıldı. “Ne olursun, sus! Sus! Sus diyorum! Sussana!..”

Oğluyla aralarındaki her türlü ilişkinin kopmasına ramak kaldığını kendi de anladığı için Nikolay’a korkudan büyümüş gözlerle baktığı hâlde, sırf inadı ve tartışma heyecanı yüzünden yumuşamaya yanaşmayan anneye doğru dönen Nataşa, “Anneciğim, canım anneciğim Nikolay öyle demek istemedi, benim bir tanecik anneciğim...” diye dil dökmeye koyuldu.

“Nikolay, ben sana sonra nedenini açıklarım, hadi, sen şimdi git buradan,” dedi ağabeyine. Sonra yine annesine dönerek, “Anneciğim, sen de lütfen biraz dinle,” diye yalvardı.

Nataşa’nın ne demek istediğini kimse pek anlayamadıysa da, konuşması amacına ulaşmıştı. Hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başlayan Kontes yüzünü kızının göğsüne dayadı, Nikolay da başını ellerinin arasına alarak odadan çıktı.

Nataşa hemen kolları sıvayıp barıştırmaya girişimlerinde bulundu ve bir dereceye kadar da başarı sağladı; Nikolay, bir daha Sonya’ya kötü davranılmayacağı sözünü annesinden aldı, kendi de ana babasının bilgisi dışında bir işe kalkışmayacağına söz verdi.

Ana babasıyla arası açık kaldığı için yüzüne ciddi, hüzünlü bir ifade çökmekle birlikte, çılgınca bir aşka tutulduğu inancında olan Nikolay, alaydaki işlerini yoluna koyduktan sonra emekliliğini isteyerek askerlikle ilişkisini kesmek, döner dönmez de Sonya

ile evlenmek kesin kararı içinde, birliğine katılmak üzere ocak ayı başlarında evinden ayrıldı.

Nikolay gidince, Rostov'ların evine eskisinden de beter, insanın ruhunu karartan kasvetli bir hava çöktü. Kontes geçirdiği sarıntı yüzünden yatağa düştü.

Yeğenine karşı elinde olmaksızın düşmanca tavır alan Kontesin tutumu, Nikolay gittiği için zaten dertli olan Sonya'nın üzüntüsüne tuz biber ekiyordu. Mutlaka kesin bir tavır alınmasını gerektiren işlerin gittikçe sarpa sarması yüzünden Kontun üzüntüsü de her gün biraz daha artıyordu. Moskova'daki aile yadigârı konakla, Moskova yakınlarındaki çiftliğin eninde sonunda satışa çıkarılması zorunlu hâle geldiğinden, Moskova'ya gidilmesi gerekiyordu. Ama Kontesin sağlık durumu yüzünden Moskova'ya gidişleri birer gün, birer gün hep erteleniyordu.

Sözlüsünden ayrı kalmayı başlangıçta gönül rahatlığıyla kabullenen ve neşesini yitirmeyen Nataşa ise şimdi sinirli bir kız olup çıkmıştı; sabırsızlığı her geçen gün biraz daha artıyordu. Sevdiği insana adamak isteyeceği en güzel zamanının böyle boş yere, kimseye bir yarar sağlamadan ziyan olup gittiği düşüncesi bir kurt gibi kafasını kemiriyordu durmadan. Sözlüsünden aldığı mektuplar da genellikle sinirine dokunuyordu. Kendisi burada Andrey'i bir an bile kafasından çıkaramayıp çile doldururken onun oralarda gezip tozduğunu, yeni yeni yerler, yeni yeni insanlar görerek hayatını yaşadığını düşünmek onu kahrediyordu. Prens Andrey mektuplarında ona ilginç şeylerden ne kadar çok söz ederse, Nataşa'nın da o oranda sinirleri oynuyordu. Bu mektuplar, Nataşa'nın içini rahatlatmak şöyle dursun, bıktırıcı yapay bir zorunluluk gibi geliyordu ona. Bir ses tonuyla, bir gülümseme bir bakışla ifade edebileceğinin binde birini bile mektupla ifade edebileceğine inanmadığı için de Prens Andrey'in mektuplarına cevap vermeye kolay kolay eli varmıyordu. Eli varıp yazdığı zaman da, müsveddesindeki yazım yanlışlarını Kontesin düzelttiği bu mektuplar o kadar resmî, o kadar sıradan, o kadar kuru oluyordu ki, Nataşa kendisi bile önemsiz buluyordu bunları.

Kontesin sağlık durumunda h  l   bir iyiye gidiş g  zlenmiyordu, ama Moskova yolculuğunu daha   ok erteleme olanağı da kalmamıştı artık. Nataşa'nın   eyizinin bir an   nce sipariş edilmesi, evin satılması gerekiyordu. Ayrıca, İhtiyar Prens Bolkonski kışı Moskova'da ge  irmekte olduğu i  in, oğlunun da oraya gelmesi bekleniyordu; hatta Nataşa, onun   oktan geldiği kanısındaydı.

B  ylece Kont, yanına Nataşa ile Sonya'yı alıp, Kontesi k  yde bırakarak, ocak ayı sonunda yola   ıktı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

I

Nataşa ile Prens Andrey arasında söz kesildikten sonra Piyer, görünürde hiçbir neden yokken, birdenbire, yaşantısını artık eskisi gibi sürdüremeyeceği duygusuna kapılmıştı. Velinimetini sayesinde gözleri açılıp gerçeği gördüğü, o gerçeğe kesinlikle inandığı ve manevi benliğini düzeltme yolunda çaba harcarken başlangıçta bundan büyük mutluluk duyduğu hâlde, Andrey'le Nataşa'nın söz kesmelerinden sonra, hele bunun üstüne hemen hemen aynı sırada bir de Osip Alekseyeviç Bazdayev'in öldüğü haberini alınca, bütün mutluluğu -yaşamdan aldığı bütün zevk- kayboluvermişti. Bu eski yaşamın kala kala sadece kılçıkları kalmıştı ona: Evi, şu sıralarda çok önemli bir kişinin yakın ilgisine mazhar olan karısı, tanımadığı kimse kalmayan Petersburg'daki ahabaları ve sıkıcı formalitelerle dolu saraydaki görevi. İşte bu yaşam birdenbire iğrenç gelmeye başlamıştı Piyer'e. Bunun üzerine, güncesini de tutmaktan vazgeçen, biraderlerle ilişkisini kesen, yeniden kulübe dadanan, eski bekâr arkadaş çevresiyle dostluğu tazeleyen ve yine eskisi gibi çok yiyip, çok içmeye başlayan Piyer işi öyle azıttı ki, sonunda Kontes Yelena Vasilyevna (Elen), ona adamakıllı bir zılgıt çekmek zorunda kaldı. Karısına hak veren Piyer, davranışlarıyla onu utandırmamak için kalktı, Moskova'ya gitti.

Moskova'ya vardığında, daha evine adımını atıp da sayısız uşaklarla, hizmetçilerle dolu koskoca konakta kimisi iyice kuruyup solmuş, kimisi solmakta olan prensesleri gördüğü anda; kentin ana caddesinden geçerken İverski kilisesindeki yaldızlı Meryem Ana tasviri önünde yanan sayısız mumların ışığını gördüğü anda; hiç araç geçmediği için kardan örtüsü bozulmadan duran Kremlin

alanını, Sivtsev Vrajok* semtinin sefalet yuvalarıyla arabacılarını gördüğü anda; damarlarında kanlarını hızla dolaştıracak hiçbir güçlü istekleri kalmadan, ömürlerinin son demlerini sükûnet içinde geçirmeye bakan yaşlı Moskovalıları gördüğü anda; Moskovalı hanımefendileri, Moskova balolarını, Moskova'daki İngiliz Kulübünü gördüğü anda, bir sükûnet cennetinin rahatlığına kavuşmuş gibi oldu. Yıpranmış ve pis de olsa eski ropdöşambırının içinde insan kendini nasıl rahat hissederse Moskova da ona işte böyle bir duygu vermiş, rahatlatmıştı Piyer'i.

Yaşlı hanımefendilerinden, çoluk çocuğuna varıncaya kadar bütün Moskova sosyetesini, aralarındaki yerini hep hazır tuttukları, uzun zamandır yolunu gözledikleri bir konuk gibi karşıladı onu. Moskova sosyetesinin gözünde Piyer sıra dışı insanların en incisi, en iyi yürekli, en kültürlüsü, en neşelisi, en açık fikirlisi; kaçıklıklarıyla da, yüce gönüllülüğüyle de su katılmamış eski tarz tam bir Rus soylusuydu. Cüzdanı her zaman boştu; çünkü bu cüzdan her zaman herkese açıktı.

İster yardımseverler toplantısı olsun; ister beş para etmez tablolarını satışa çıkaranlar, ister yardım dernekleri, ister çingene şarkıcılar, okullar olsun; ister içki âlemi yapmak amacıyla, isterse hayır işleri, kiliseye yardım, masonlara yardım amacıyla olsun, isterse kitap satın almak amacıyla olsun, hangi nedenle ve kim olursa olsun, Piyer'e başvurdu mu, eli boş dönmezdi. Piyer'den yüklüce borç alan iki arkadaşı onu korumasalar, Piyer çoktan elinde avucunda ne varsa hepsini dağıtırdı. Kulüpte onsuz geçen bir şölen, onsuz geçen bir tek suare bile düşünülemezdi. Piyer iki şişe Margaux'yu** devirip mahmur mahmur koltuğuna yerleşir yerleşmez ahbabları hemen çevresini alırlar, ondan sonra da artık söyleşiler, tartışmalar, şakalar gırla giderdi. Tartışmalar bir yerde kavgaya dönüşecek gibi oldu mu, Piyer'in hiç üstlerine gitmeden tatlı tatlı ortaya atıverdiği bir iki şaka, kavgacıları barıştırmaya yeterdi.

* Moskova'nın sefil kenar mahallerinden biri. -çev.

** Fransa'nın Bordeaux'ya çok yakın Girond bölgesinde, Margaux adlı köyde üretilen ünlü Chateau-Margaux şarabı. -çev.

Mason localalarının verdiği yemekli toplantılar, Piyer'in yokluğunda neşesiz, sıkıcı geçerdi.

Bekâr arkadaşlarıyla yediği yemekten sonra Piyer evine gitmeye kalkacak oldu mu, hemen herkes ayaklanır, arabalara binip eğlenmeye bir yerlere gitme önerisi ortaya atılır, ille Piyer de onlara katılsın diye tutturulurdu; Piyer onları kıramayıp o yumuşacık, tatlı gülümsemesiyle, "Peki," deyince de -özellikle gençler- sevinçten havalara zıplar, zafer naraları atarlardı. Balolarda kavalye eksikliğini Piyer giderirdi. Hiçbir kadına yan gözle bakmadığı ve -hele karnını güzelce doyurduktan sonra- ayırım gözetmeksizin hepsini de hoş tuttuğu için, evlisiyle bekârıyla bütün genç hanımlar onu çok severlerdi. Hanımlar onun arkasından, "*Il est charmant; il n'a pas de sexe*,"* diye konuşurlardı.

Emekliye ayrıldıktan sonra ömürlerinin geri kalanını geçirmek için Moskova'ya yerleşen yüzlercesi gibi, Piyer de emekli mabeyincilerden sayılıyordu artık.

Yedi yıl önce yurt dışından geldiğinde biri çıkıp da ona gelecekle ilgili planlar yapmasına, acaba ne yapsam diye düşünmesine hiç gerek olmadığını, çünkü daha doğduğu günden yazgısının belirlenmiş ve yaşamının izleyeceği yolun sonuna dek çizilmiş bulunduğunu; ne kadar çırpınırsa çırpınsın, onun konumundaki herkes gibi Piyer'in de şimdi ne ise yine o olarak kalacağını söyleseydi tüyleri diken diken olurdu Piyer'in; asla inanmazdı. Kimi zaman, Rusya'da cumhuriyetin kurulmasını ve kurucusunun da kendisi olmasını bütün yüreğiyle dileyen o değil miydi? Kimi zaman bir Napolyon olmayı düşleyen o değil miydi? Kimi zaman da büyük bir filozof olmak isteyen ya da büyük bir strateji uzmanı olup Napolyon'u dize getirmeyi düşleyen o değil miydi? Günahkâr insanlığı düzeltebilme umudu bulunduğu inanan, bunu gerçekleştirebilmeyi bütün yüreğiyle isteyen, kendi kendini düzeltip mükemmelliğin doruğuna ulaşmayı düşleyen o değil miydi? O değil miydi düşkünlere yardım yurtları kuran, o değil miydi okullar kurup toprak kölelerini azat eden?

* Fr. Pek şeker şey seksle de ilişkisi yok. -çev.

Oysa şimdi bütün bunların yerine sadece bol bol yiyip içen, karnını güzelce doyurup yeğinin düğmelerini gevşettikten sonra hükümeti azıcık çekiştiren, bütün Moskovalıların sevgilisi İngiliz Kulübü'nün üyesi, sadakatsiz bir kadının zengin kocası, emekli bir mabeyinciydi. Yedi yıl önce, Moskova'ya yerleşmiş bu emekli mabeyincilerden nefret ederken, şimdi kendisinin de onlardan biri olduğu düşüncesine uzun zaman alışamadı Piyer.

Bazen, bu yaşantısının gelip geçici olduğunu düşünerek kendini avutmaya çalışıyordu, ama tam bunu düşünürken aklına gelen başka bir düşünceyle tüyleri diken diken oluveriyordu: Bu tür yaşama kendisi gibi, bunun gelip geçici olduğu düşüncesiyle başlayan ve İngiliz Kulübü'ne kafalarında gür saçlarla, ağızlarında otuz iki diş tastamam girip de dişsiz ve dazlak olarak çıkan o kadar çok insan vardı ki...

Durumunu gözden geçirdiği zamanlar –o sırada eğer kendini beğenmişliği üzerindeyse– bazen, nefret ettiği o emekli mabeyincilerden kendisinin farklı olduğunu düşünürdü: “Onlar durumlarından hiç yakınmayan, yaşamlarından hoşnut, kuş beyinli, sıradan insanlar; oysa ben hiç değilse bir hoşnutsuzluk duyuyorum, hâlâ insanlık için bir şeyler yapabilmeyi istiyorum,” diye düşünürdü. Kendinden utandığı zamanlar ise şöyle düşünürdü: “Ama benim bu arkadaşlarım da belki tıpkı benim geçirdiğim iç mücadelelerini geçirmişlerdir; belki onlar da kendilerine yeni bir yaşam biçimi arıyorlardır ve onları bu hâle getiren de yine bende olduğu gibi, soylarının ve ait oldukları çevrenin –doğa güçleri gibi insanı eli kolu bağlı bırakan bu korkunç gücün– zorlamasıdır.” Piyer, bu düşünceler içinde, Moskova'da bir süre oturduktan sonra artık arkadaşlarını hor görmez oldu; onlara gittikçe daha çok ısındı, kendine acıdığı gibi onlara da acımaya, saygı duymaya başladı.

Piyer artık eskisi gibi umutsuzluk bunalımlarına, sağlığıyla ilgili kuruntulara, vesveselere de kapılmıyordu, ama vaktiyle iveğen krizler hâlinde kendini gösteren hastalığı şimdi iyice yerleşmiş, süreğen bir hâl almış bulunuyordu. Günde birkaç kez şaşkın şaşkın kendine sorduğu olurdu: ‘Ne için? Ne yararı var? Nereye gidiyor

bu dünya?’ Elinde olmaksızın, hâlâ yaşam fenomeninin anlamını araştırıyordu; ama bu soruların cevabının olmadığını deneyimlerinden bildiği için, soruları çarçabuk kafasından uzaklaştırıp ya hemen eline bir kitap alıyor ya da kent dedikodularıyla oylanmak amacıyla kulübün yolunu tutuyor veya Apollon Nikolayeviç’e gidiyordu.

‘Kendi bedeninden başka hiçbir şey düşünmeyen ve dünyanın en kafasız kadınlarından biri olan Yelena Vasilyevna’ya zekâ ve kültürün doruğu diye tapıp, saygı gösterir bu millet,’ diye düşünüyordu Piyer. ‘Napolyon’un gerçekten de büyük bir insan olduğu dönemlerde önüne gelen onu aşağılamaya kalkar, sonra aynı Napolyon kendini zavallı bir soytarı derekesine düşürünce, İmparator Fransuva –hem de gayrimeşru olacağını bile bile– kızını ona peşkeş çeker, kızını ille de onunla evlendirmek için çareler arar. İspanyollar, Fransızlar karşısında kazandıkları 14 Haziran Zaferi için Tanrı’ya şükranlarını sunma amaçlarına Katolik Kilisesi’ni alet ederlerken, Fransızlar 14 Haziran’da İspanyolları yenmeleri onuruna Tanrı’ya şükranlarını sunmak için aynı Katolik Kilisesi’nden yararlanır. Benim mason biraderlerim tüm varlıklarını hemcinsleri için feda edeceklerine yaşamları üzerine ant içerler, ondan sonra da sıra yoksullara sadaka toplamaya geldi mi, bir rubleyi bile esirgerler; en eski İskoç mason locasında kullanıldığı bilinen bir halı parçasıyla, kopya edenlerin bile daha ne anlama geldiğini bilemedikleri, kimsenin işine yaramayacak eski bir mason yasası metni yüzünden Astraea Locası ile Kudret Helvasını Arayanlar Locası birbirine düşer, neredeyse birbirlerinin gözünü oymaya kalkarlar. Kötülükleri bağışlamayı ve hemcinsini sevmeyi emreden Hristiyanlık yasasına iman ettiğimizi söyleriz hepimiz, üstelik aynı yasa onuruna Moskova’nın yerinde kırk tane kilise dikmişizdir, ama daha dün, sopayla dövülerek öldürülme cezasına çarptırılmış asker kaçağını öldürmeden önce, bağışlamayı ve sevmeyi emreden aynı yasaya hizmet etmesi gereken adam, yani papaz efendi, tutar, askeri öldürecek olan cellada haçı öptürür.’

Böyle düşüncelere kendini kaptıran Piyer, ikiyüzlülüğün böylesine yaygın oluşu, herkes tarafından böylesine olağan kabul edilişi karşısında, sanki bu yeni bir şeymiş gibi, her seferinde şaşır kalıyordu. 'Bu ikiyüzlülüğü, yaşamı arapsaçına çeviren bu karmaşayı ben görüyorum,' diye düşünüyordu, 'ama gördüğümü onlara nasıl anlatmalı? Kaç kez anlatmayı denedim; ama her seferinde de aslında onların da içlerinden bunu benim kadar bildiklerini, yine de bile bile gözlerini yumduklarını anladım. Ellerinden bir şey gelmediği, her şeyi olduğu gibi kabul etmekten başka çareleri bulunmadığı anlaşılıyor. Peki, ama ben ne yapacağım?' diye düşünüyor, boşa koyuyor dolmuyor, doluya koyuyor almıyordu. Piyer'de de birçok insanda –en çok da Ruslarda– rastlanan aynı mutsuz özellik vardı; o da birçokları gibi iyiliğin ve doğruluğun varlığına, var olabileceğine inanıyor, ama yaşamdaki kötülükleri, bozuklukları çok yakından algıladığı, çok derinden duyumsadığı için yılgınlığa kapılıyordu. Piyer'e göre yaşamda bütün köşe başlarını kötülük ve yalan tutmuştu; hangi işe elini atacak olsa bunlarla karşılaşılıyordu insan. Öte yandan da yaşamını sürdürmek, kendine bir uğraş bulmak zorundaydı. Çözüm bulamadığı bu sorunların ağırlığına da katlanamayan Piyer, dolayısıyla, bunları unutmak için bir oyalanma fırsatı çıktı mı hemen dört elle sarılıyordu; türlü türlü çevrelere girip çıkıyor, çok içiyor, tablolar satın alıyor, evler yaptırıyor ve en çok da okuyordu.

Eline ne geçirirse okuyordu Piyer. Geceleri eve döndüğünde oda uşakları onu soyarlarken bile o eline bir şey alır, okurdu. Okumayı bırakır, yatar uyur; uykudan kalkınca birini ziyarete ya da kulübe gider, dedikodu dinler; dedikodudan bıkınca içkiye vurur; içkiden kalkar, kadınlara gider; kadınlardan yine dedikoduya döner; dedikodudan yine okumaya geçer, okumayı bırakır yine şaraba vururdu kendini. İçki gitgide, fiziksel olduğu kadar, ruhsal bir zorunluluk hâlini almaya başlamıştı Piyer için. Doktorlar şişmanlığı dolayısıyla şarabın kendisi için tehlikeli olduğu konusunda onu uyardıkları hâlde yine de aşırıya kaçılıyordu Piyer. O doymak bilmez gırtlğından aşağı beş altı kadeh şarabı görev yapar gibi, arka

arkaya yuvarlamadan rahat edemiyor, ancak gövdesine tatlı bir sıcaklık yayılmaya başladıktan sonra gevşeyip yumuşayabiliyordu; o zaman çevresindeki herkese tatlı davranıyor, ortaya atılan hiçbir fikre karşı çıkmıyor, fazla kurcalamadan her söylenene evet deyip geçiyordu. Birkaç şişe şarabı yuvarladı mı, ayıkken gözüne arapsa-çı gibi görünen yaşam karmaşası yavaş yavaş o kadar da korkutucu gelmemeye başlıyor, sorunlar karşısındaki çaresizliği, şaşkınlığı –o karmaşa duygusu– azalıyor, ama hiçbir zaman tamamıyla kaybolmuyordu. Öğle ya da akşam yemeklerinden sonra gevezelik ederken veya kitap okurken bile bu karmaşa duygusu sürekli bir kulak çınlaması gibi hiç bırakmıyordu yakasını. Ama birkaç şişe şarabı devirdikten sonra kendi kendine hiç değilse şöyle diyebiliyordu. ‘Boşver canım. Nasıl olsa çözerim ben bu karmaşayı. Hem, bir çözüm buldum bile sayılır. Yalnız, şimdi bununla uğraşacak vaktim yok, hemen çözerim ben bunu!’ Oysa bu “hemen” hep erteleniyordu.

Sabahları aç karnına bütün sorunlar yine çözümsüz bir arapsa-çı gibi kafasına üşüşüverince, hemen kitaba sarılıyordu Piyer; bir ziyaretçisi gelirse, çocuklar gibi seviniyordu.

Bazen de bir yerden kulağında kalan bir şeyi – siperlerde ateş altında yapacak hiçbir şey bulamadan beklemek zorunda olan askerlerin, tehlike duygusuna daha kolay katlanabilmek için oyalanabilecek bir şey bulmakta ne büyük zorlukla karşılaştıklarını – hatırlıyor ve o anda, yaşamdan kaçıp sığınacak bir yer arayan bütün insanlar, gözüne o askerler gibi görünüyorlardı: Sığınacak yeri bazı insanlar tutkulara buluyordu, bazıları da kumarda; kimi yasalar kaleme almakta buluyordu, kimi kadınlarda, kimi avcılığa, at yarışlarına, ıvır zıvıra sığınyordu, kimi de siyasete, devlet adamlığına ya da şaraba. ‘Her şey olacağına varır; yaşamda ne önemli ne de önemsiz diye bir şey vardır; her şey sonunda aynı kapıya çıkar. Yapılacak şey, elden geldiğince yaşamın korkunç yanından uzak durmaya bakmak olmalı. O *korkunç* şeyi görmeyeyim; onu gözüm görmesin, yeter,’ diye düşünüyordu.

Prens Nikolay Andreyiç Bolkonski ile kızı, kış başlarında Moskova'ya taşındılar. Gerek meslek yaşamındaki şanlı geçmişi, gerek zekâsı ve kendine özgü kişiliğiyle Moskovalıların zaten öteden beri çok saygı duydukları bir insan olan İhtiyar Prens Moskova'ya gelişi, I. Aleksandr'ın devleti yönetişine duyulan hayranlığın yavaş yavaş azalmaya ve Fransız aleyhtarı bir milliyetçilik duygusunun kente egemen olmaya başladığı bir sıraya da rastladığı için, yönetim aleyhtarı çevreler onu hemen baş tacı ediverdiler.

Prens son bir yıl içinde iyiden iyiye çökmüştü. Bunaklık belirtileri artık açıkça görülüyordu; İhtiyar Prens sık sık uyuyakalıyor, uzak geçmişin en önemsiz anılarını taptaze tutan belleği en yeni olayları unutuyor, Moskovalı muhaliflerin liderliğine soyunan ihtiyar, bu rolü oynarken küçük bir çocuk gibi gururlanıp şişiniyordu. Buna rağmen, eski tarz saraylı giysisi ve pudralı peruğuyla akşamları çay saatinde misafir salonuna indiğinde, şunun ya da bunun kışkırtmasıyla geçmiş zamana ilişkin gözlemlerini dobra dobra anlatmaya, hele günün yönetimine ilişkin eleştirilerini hiç sözünü sakınmadan takır takır ortaya dökmeye bir başladı mı, saygıda zaten hiçbir kusur etmeyen tüm konukların gözünde bir kat daha büyüyordu Prens Nikolay Andreyiç Bolkonski. Dev boyutlu duvar aynalarıyla, devrim öncesi Fransız stilindeki mobilyalarıyla gerek bu eski tarz konak, gerek konağın içinde yaşayanlar – kendisi de zaten geçen yüzyıldan kalma olan o sert, keskin zekâlı ihtiyar; ihtiyara derin bir saygıyla bağlı oldukları anlaşılan nazik kızıyla, alımlı Fransız kadını ve pudralı peruklarıyla ortalıkta dolaşan uşaklar – tüm konuklar için son derece hoş, son derece görkemli bir manzara oluşturunuyordu. Ama bu evde, ev sahipleriyle birlikte geçirdikleri iki saatlik ziyaret süresi içinde konukların hiçbiri de bu iki saatin dışında, gündüz ve gece, bir yirmi iki saat daha bulunduğunu; ev halkının o yirmi iki saatlik zaman diliminde, kendilerinin alışık olduğu, herkesin gözünden uzak özel yaşamlarını sürdürdüklerini, doğal olarak, aklının ucuna bile getirmiyordu.

Bu özel yaşam son zamanlarda Prenses Mariya için iyiden iyiye çekilmez bir hâl almış bulunuyordu. Prenses Mariya, Moskova'da en büyük iki zevkinden –hacılarla yaptığı söyleşilerle, Daz Tepeler'in ona sağladığı bir köşeye çekilip yalnız kalabilme, ruhunu dinlendirebilme olanağından– yoksundu; taşra yaşamının ona sağladığı zevklerin, olanakların hiçbirisi yoktu burada. Buranın sosyetesinin arasına da karışamıyordu: İhtiyar Prens sağlığının bozukluğu yüzünden evden dışarı çıkamıyordu; herkes onun kızını yalnız başına kapı dışarı bırakmadığını bildiği için de kimse kalkıp Prenses Mariya'yı bir başına yemeğe ya da toplantıya çağır-mıyordu. Evlenme umudunu da büsbütün yitirmişti Prenses; bunu aklına bile getirmiyordu artık. Ara sıra evlerine gelen ve içlerinden belki de kendisine bir istekli çıkabilecek olan genç erkeklere baba-sının nasıl düşman gibi davranıp, onları nasıl hemen sepetlediğini görüyordu. Arkadaşı da kalmamıştı: Moskova'ya geldiklerinden bu yana, en sevdiği, en yakın iki arkadaşının ikisi de onu hayal kırıklığına uğratmışlardı. Öteden beri zaten yüreğini tam olarak açacak kadar yakın bulmadığı Matmazel Bourienne'den şimdi büsbütün nefret ediyor ve çeşitli nedenlerden dolayı onunla arası-na hep bir mesafe koyuyordu. Beş yıldan beri sürekli olarak mektuplaştığı Jüli Moskova'daydı, ama karşılaştıklarında o da Prenses Mariya'ya uzak durmuş, soğuk davranmıştı. Erkek kardeşlerinin ölmesiyle Moskova'nın en zengin mirasyedisi oluveren Jüli o sıra-larda, modaya uygun eğlenceli yaşamın baş döndürücü burgacına kendini kaptırmış, gidiyordu. Genç erkekler Jüli'nin çevresinde pervane oluyor, Jüli de bunu birdenbire değerinin anlaşılmış olma-sına yoruyordu. Jüli, yavaş yavaş karta kaçan bir sosyete kızının, evlenmek için son şansını kullanacağını hissettiği evredeydi şim-di. Bahtı ya şimdi açılacaktı ya da hiçbir zaman. Perşembe günleri gelip çattı mı, Prenses Mariya'ya bir hüznün çöküyor, acı acı mektup yazacak kimsesinin de kalmadığını hatırlıyordu; çünkü Jüli –artık birlikte olmaktan da zevk almadığı Jüli'si– zaten buradaydı ve haf-tada bir kez buluşuyorlardı. Yaşlı bir Fransız göçmeniyle ilgili öy-küyü hatırlıyordu Prenses Mariya: “Bu adam yıllar yılı her akşam

bir hanımın evine gider, vaktini onun yanında geçirirmiş, ama akşamlarını geçireceği bir yer kalmayacak diye o hanımla evlenmeye yanaşmazmış; Prenses Mariya da durumunu işte bu adama benzetiyordu. Jüli'nin Moskova'da oluşu nedeniyle mektup yazacak kimsesinin kalmadığına üzülüyordu. Moskova'da konuşabileceği, içini açıp derdini dökebileceği kimsesi yoktu, buna karşılık şu sıralarda dertleri de başından aşkındı. Prens Andrey'in dönüş günü, dolaşısıyla evlenme tarihi gittikçe yaklaşıyordu; oysa Prenses Mariya ağabeyinin verdiği görevi, yani, babalarını bu evliliğe razı etme görevini başarıyla tamamlayabilmiş olmaktan çok uzaktı – durum tamamıyla umutsuz görünüyordu. Genç Kontes Rostova'nın adının geçmesi bile (zaten her an öfkesi burnunda olan) İhtiyar Prens Bolkonski'yi çileden çıkarmaya yetiyordu. Prenses Mariya'yı son zamanlarda çok üzen bir başka neden de altı yaşına giren yeğeni küçük Nikolay'a ders vermesinden doğmaktaydı. Prenses Mariya, küçük yeğeniyle olan ilişkilerinde kendisinin de tıpkı babası gibi sinirlilik belirtileri gösterdiğini biliyor, buna çok üzülüyordu. Yeğenine ders verirken bir daha asla sinirlenmeyeceğini kendi kendine kaç kez tekrarlarsa tekrarlasın, yine de eline cetveli alıp da küçük Nikolay'a Fransız alfabesini öğretmek –bilgisini ona en kolay yoldan, hiç üzmeden aktarmak– niyetiyle masanın başına oturunca, halacığı ona ha kızdı ha kızacak diye zaten ödü patlayan küçüğün en ufak bir dikkatsizliğinde sinirleniyor, kanı tepesine çıkıyor, bağırıp çağırmaya başlıyor, hatta bazen kolundan yakaladığı gibi küçük Nikolay'ı götürüp köşede cezaya dikiyordu. Çocuğu cezaya diktikten sonra bu sefer de acımasızlığından, katı yürekliliğinden ötürü kendi kendini suçlayıp oturuyor, hüngür hüngür ağlıyordu; o zaman küçük Nikolay cezası daha bitmeden köşeden ayrılıp geliyor, kendi hıçkırıkları halasının hıçkırıklarına karışarak onun gözyaşlarına bulanmış ellerini yüzünden çekmeye, halasını avutmaya çalışıyordu. Ama bütün bunlar bir yana, Prenses Mariya'nın en ağır, en katlanılmaz çilesi, babasının artık zulüm hâlini alan ve kızından başka bir hedef tanımayan öfkesiydi. İhtiyar Prens kızını diz üstü çöktürüp sabaha kadar dua etmeye zorlasa, sabahtan

akşama kadar ona odun kestirip su taşıtsa ya da sopa çekse, gıkını çıkarmak aklının ucundan geçmeyecekti Prens Mariya'nın; gelelim, kızını deliler gibi seven ve sırf bu sevgisi yüzünden bir kat daha zalimleşen, sırf bu sevgisi yüzünden hem kızına hem de kendine acı çektiren despot ihtiyar, kızın sadece (bile bile) en zayıf yerlerinden yararlanmakla kalmıyor, üstelik bir de onu kabahatli çıkarıp utandırmayı da beceriyordu. Son zamanlarda da yeni bir işkence yöntemi benimsemişti ve doğrusu, Prens Mariya'yı yaralamak için bundan daha zalimce bir yöntem bulunamazdı: Matmazel Bourienne'le samimiyeti her geçen gün biraz daha ilerletme yöntemi bu. Oğlunun evleneceğini öğrendiği gün şakadan ortaya attığı düşünce –Andrey evlenirse, kendisinin de Matmazel Bourienne'le evleneceği düşüncesi– pek hoşuna gitmiş olacak ki, son zamanlarda, besbelli sırf kızına hakaret etmiş olmak amacıyla Matmazel Bourienne'e cilveler yapıyor, Fransız kadınına sevgi gösterileri yoluyla kızından hoşnutsuzluğunu açığa vuruyordu.

Moskova'da bir gün İhtiyar Prens, kızının önünde (Prens Mariya, orada bulunduğu bir anı babasının özellikle kolladığı düşüncesindeydi), Matmazel Bourienne'in elini öptükten sonra bununla da yetinmeyip, Fransız kadını belinden yakalayıp çekerek kucakladı, bir güzel okşadı, sevdi. Utancından kıpkırmızı kesilen Prens Mariya koşarak kaçtı odadan. Birkaç dakika sonra da Matmazel Bourienne Prens'in odasına geldi ve hiçbir şey olmamış gibi en tatlı sesiyle gülererek şakalaşmaya başladı. Prens Mariya hemen gözyaşlarını kuruladı, kararlı bir tavırla kalkıp Fransız kadının karşısına geçti, herhalde ne yaptığını kendi de bilmeden, sesi çatallaşıp kısılacak kadar tiz çığlıklar kopararak açtı ağzını, yumdu gözünü:

“İnsan zaafından yararlanmak... İnsanlığa yakışmayacak kadar kötü, aşağılık, iğrenç bir şeydir...” Lafını tamamlamadan, “Defol odamdan,” diye haykırarak hıçkırmaya başladı.

Ertesi gün Prens kızına bir şey söylemedi, ama sofrada servise Matmazel Bourienne'den başlanması konusunda talimat verdiği de kızının gözünden kaçmadı. Yemeğin sonunda uşak Filip kahve-

lerini verirken alışkanlıkla Prenses Mariya'dan başlayınca öfkeden çılgına dönen İhtiyar Prens bastonunu Filip'in kafasına fırlatıp, derhal askere gönderilmesi emrini verdi.

"Emrime karşı gelmeye kalkıyor... İki kez söyledim ona... Yine de emrimi dinlemiyor! Bu evde en başta Matmazel Bourienne gelir; benim en yakınım odur," diye bas bas bağırırdı. Sonra, ilk kez Prenses Mariya'ya hitap ederek, çılgınca bir öfkeyle ona yüklendi: "Sen de eğer, dün yaptığın gibi bir kez daha matmazelin önünde haddini aşacak olursan, ben sana haddini öğretmesini bilirim! Hadi, git! Yıkıl, gözüm görmesin seni! Git de kendisinden özür dile hadi! Git, özür dile!"

Prenses Mariya yalnız Matmazel Bourienne'den özür dilemekle kalmadı, hem kendi adına hem de (araya girmesi için kendisine yalvaran) Filip adına babasından da af diledi.

Böyle anlarda Prenses Mariya'nın yüreğini, kendini başkaları uğruna feda etmekten ileri gelen, gurura benzer bir duygu kaplıyordu. Bir bakıyordu ki, az önce yaptıklarından ötürü içinden kınadığı babacığı, elinin hemen altındaki gözlüğünü göremeyerek, el yordamıyla aramaktadır; ya da yine bir olayın ardından, olanları hemen unutuvermiştir; yahut dizleri tutmayan zayıfbacakları üstünde zar zor yürürken, durumunu izleyen biri var mı diye dönüp dönüp bakmaktadır; yahut da en kötüsü, yemekte onu uyanık tutacak bir konuk yoksa, peçetesini yere düşürmüş, başı tabağının içine girecek gibi sarkarak uyuyakalvermiştir. İşte böyle anlarda Prenses Mariya kendini kınıyor, kendini suçluyor, 'O zayıf, zavallı bir ihtiyarcık, bense tutup onu kınamaya yelteniyorum!' diye düşünüyordu.

III

1811 yılında Moskova'da, çok kısa bir sürede yıldızı parlayarak herkesin gözdesi hâline gelen, Metivier adında bir Fransız doktoru vardı. Çok uzun boylu, yakışıklı, bütün Fransızlar gibi terbiyeli ve nazik olan bu adamın eline su dökebilecek başka bir doktor bulun-

madığı konusunda bütün Moskova görüş birliği içindeydi. Yüksek sosyetenin kaymak tabakasından, en ileri gelen kişilerin evlerinde bile yalnız bir doktor olarak değil, aynı zamanda onların bir dengi gibi kabul görüyordu bu adam.

İhtiyar Prens Bolkonski hekimlik mesleğini öteden beri küçümsemesine, hekimlerle alay etmesine rağmen, Matmazel Bourienne'in sözünü dinleyerek bu doktorun arada sırada kendisini yoklamasına izin vermiş, sonradan da alışmıştı ona. Metivier haftada iki kez düzenli olarak yokluyordu İhtiyar Prensi.

Prensin isim günü –aynı zamanda Aziz Nikolay günü– olan 6 Aralık günü bütün Moskova, Prensin evinin sokak kapısı önünde kuyruğa girmişti, ama yemeğe sayılı üç beş konuğun çağrılmasını isteyerek bunların listesini Prens Mariya'ya veren Prens, başka kimsenin içeriye alınmamasını sıkı sıkı tembihlemişti.

Sabah sabah, erkenden Prensi kutlamaya gelen Metivier, sonradan Prens Mariya'ya dediği gibi, Prensin doktoru sıfatıyla bu yasağı çiğneme hakkını kullanarak, eve girmeyi başarmış, Prensi odasında ziyaret etmişti. İsim günü olmasına rağmen o sabah da Prensin huysuzluğu adamakıllı üstündeydi. Sabahleyin daha kalkar kalkmaz titrek bacaklarıyla ortalıkta dolaşmaya, ona buna kusur bulmaya başlamıştı; sabahtan beri, kimsenin dediğini anlamıyormuş ya da kendisi kimseye laf anlatamıyormuş gibi sahte bir tavır takınmıştı. Babasının kavga çıkarmak için bahane arayan ve sonunda mutlaka bahaneyi bulup için için biriktirdiği öfkesini kusmasıyla sonuçlanan bu hâlini çok iyi bilen Prens Mariya, sabahtan beri âdeta alnına çevrili, dolu ve horozu kalkık bir silahla burun burunaymış gibi kaçınılmaz sonucu bekleyerek silah ha patladı ha patlayacak diye korku içinde dolanıyordu ortalıkta. Doktor gelinceye kadar, sabahın ilk saatleri kazasız belasız atlatılmıştı. Prens Mariya doktoru babasının odasına buyur ettikten sonra eline bir kitap alıp kapının yanına, çalışma odasında geçen bütün konuşmaları duyabileceği bir yere oturdu.

İlkin yalnız Metivier'nin sesini işitiyordu, derken, babasının sesini duydu, biraz sonra da iki adam bir ağızdan konuşmaya baş-

ladılar. Çok geçmeden kapı hızla ardına kadar açıldı; önce dağınık siyah saçları ve korku içindeki yakışıklı yüzüyle Metivier, onun arkasından da başında takkesi, sırtında ropdöşambırı ile İhtiyar Prens yüzü öfkeden çarpılmış, gözleri belermiş bir hâlde kapı ağzında göründüler.

“Anlamıyorsun, ha?” diye avazı çıktığı kadar bağırıyordu İhtiyar Prens. “Ama ben, bal gibi anlıyorum! Fransız casusu seni! Seni gidi Fransız casusu, seni gidi Bonaparte’ın uşağı seni! Defol evimden! Defol diyorum sana!” diyerek kapıyı doktorun ardından çarparak kapadı.

Metivier omuzlarını silkti ve gürültüyü bitişik odadan duyup koşarak gelen Matmazel Bourienne’e doğru ilerledi.

“Prens Hazretleri iyi değil, kanı başına hücum ediyor, o yüzden sıkıntısı var. Tasalanmayın, ben yarın yine gelir yoklarım,” dedi doktor ve “aman ses çıkarmayın,” gibilerden parmağını dudaklarının ucuna götürüp çarçabuk savuştu.

Çalışma odasından, İhtiyar Prens’in şıpıdıklarıyla dolaşırken bas bas bağırdığı duyuluyordu: “Casuslar, hainler! Her yer bunlarla dolmuş! Kendi evimde bile bir dakika rahat bırakmıyorlar beni!”

Metivier gittikten sonra kızını yanına çağırtan Prens, öfkesini ondan çıkardı: Bir casusu eve alıp, onun çalışma odasına getirecek kadar kafasız olduğu için bütün kabahat kızındaydı. Bir liste yapıp eline vermemiş miydi? O listede bulunanlar dışında kimsenin eve alınmayacağını kızına kaç kez söylememiş miydi? Öyleyse o alçak herif niçin içeri alınmıştı? Bütün kabahat Prenses Mariya’daydı işte! Zaten hep şu kızı yüzünden hiç huzur bulabildiği yoktu ki; şuracıkta ölecek olsa, altmış saniyecik huzur vermeyecekti babasına bu kız.

“Hayır hanımefendi, bu iş böyle yürümeyecek!” dedi Prenses Mariya’ya. “Sizinle ayrı oturmamız gerekiyor! Ayrı oturmamız gerekiyor, ayrı! Anlayın artık bunu! Ben daha fazla dayanamayacağım,” diyerek odadan çıktı. Sonra, sanki Prenses Mariya’yı yeterince üzmemiş gibi geri döndü ve sakın görünmeye çalışarak, “Sakin ola bunu kızgınlık anımda, bilmeyerek söylediyimi sanmayasın!”

diye ekledi. “Bak, işte gayet sakinim ve tartarak söylüyorum sana; bu iş ister istemez böyle olacak; bizim ayrı oturmamız gerek. Git, kendine başka bir ev bul!..” Buna rağmen, hâlâ öfkesini alamayan ihtiyar, ancak kabahatini bilen ve saldırdığı kişiyi deli gibi seven insanlarda görülebilecek akıl almaz bir hırsla Prenses Mariya’ya yumruklarını sallayarak avazı çıktığı kadar, “Sanki seni karı diye alıp evine sokacak bir adam çıkar da!” diye bağırıp, kapıyı çarptı ve Matmazel Bourienne’yi yanına çağırttıktan sonra çalışma odasına kapandı.

Saat ikide, altı seçkin konuk öğle yemeği için evde bir araya gelmiş bulunuyordu. Konuklar –ünlü Rostopçin* Prens Lopuhin ile yeğeni, İhtiyar Prens’in eski silah arkadaşlarından General Çatrov ve genç kuşaktan Piyer ile Boris Drubetskoy– salonda ev sahibini bekliyorlardı.

Birkaç gün önce Moskova’ya izinli gelmiş olan ve Prens Nikolay Bolkonski’ye tanıştırmak için can atan Boris ne yapmış etmiş, evine genç bekâr erkek sokmamayı ilke edinen İhtiyar Prens’in bir ayrıcalık tanıyarak kendisini evine kabul etmesini sağlamıştı.

Prens’in konağı Moskova’da öyle fazlaca sözü edilen, modaya uygun ahım şahım evlerden değildi, ama çok dar bir seçkinler grubunun kâbesi hâline gelen bu eve kabul edilmeyi herkes en büyük onur sayardı. Aziz Nikolay günü münasebetiyle Moskova garnizon komutanı geçen hafta Kont Rostopçin’i yemeğe çağırdığı vakit, Kontun bu çağrıya verdiği cevabı duyan Boris, o eve kabul edilmemesinin ne büyük bir onur sayıldığını daha o zaman anlamıştı. Kont Rostopçin, Moskova garnizon komutanına şu cevabı vermişti:

“Ne yazık ki, çağrınızı kabul edemeyeceğim. Ben her yıl, Aziz Nikolay gününde Prens Nikolay Bolkonski Hazretlerini ziyaret eder, mübarek ellerini öper, saygılarımı sunarım; hiç aksattığım olmamıştır.”

* “Ünlü Kont Rostopçin,” Kont F.V.Rostopçin (1763-1828): İmparator Pavel’in gözdelelerinden olan Kont Rostopçin 1812 yılında Moskova valisi, aynı zamanda Moskova garnizon komutanı oldu. Ciltler dolusu kitap da yazmış olan Rostopçin güvenilir bir karaktere sahipti ve son derece tutucu, hatta gerici biri olarak tanınmıştı. –İngilizce çev.

Garnizon komutanı bunun üzerine, “Aaa, tabii tabii,” diye cevap vermişti. “Prens Hazretleri nasıllar acaba?”

Yemek öncesi, geçen yüzyıldan kalma mobilyalarla dolu o yüksek tavanlı, eski tarz salonda bir araya gelen küçük grubun hâli, bir mahkemenin duruşma salonundaki ağırbaşlı bir oturumu andırıyordu. Kimse uzun uzun konuşmuyor, konuşanlar da aralarında fısıldaşıyorlardı. Odasından çıkıp çatık kaşlı, ciddi bir suratla yanlarına gelen Prens Nikolay Andreyiç’in de ağzından tek kelime çıkmıyordu. Prenses Mariya ise her zamankinden de çekingen ve suskundu. Onun konuşmalarla ilgilenmediğini, konuşulanları dinlemediğini gören konuklar da, dolayısıyla, Prensese hiç hitap etmiyorlardı. Konuşmayı bir başına Kont Rostopçin sürüklüyor, kâh kentten en son haberleri veriyor, kâh en yeni siyasal dedikoduları aktarıyordu.

Lopuhin’le İhtiyar Generalin arada bir, iki üç kelimeyle konuşmaya katıldıkları oluyordu.

Mahkeme heyetine başkanlık eden ve kendisine sunulan raporları dinleyen bir yargıç edasıyla konuşmaları izleyen İhtiyar Prens, dikkatine sunulan savları anladığını belirtmek için arada sırada – ama genellikle tek heceli ya da çok kısa – bir homurtu koyvermekle yetiniyordu. Konuşmaların genel havasından anlaşıldığı kadarıyla, bu küçük topluluk içinde, siyaset dünyasında olup bitenlerden hoşnut olan kimse yoktu. Her ağzını açan, işlerin kötüden betere gittiği yolundaki ortak kanıyı pekiştirecek örnekler getiriyordu; ama konuşan, eleştirel örnekler getiren ya da yergi kokan fıkralar anlatan her kim olursa olsun, bir noktaya kadar gelip duruyor, o noktadan öteye geçemiyordu; hiç kimsenin ötesine geçme cesaretini gösteremediği bu nokta, eleştirel görüşlerin ucunun Majeste İmparatorun şahsına dokunma olasılığının belirdiği noktaydı.

Yemek sırasında konuşmalar geldi, en yeni ve en önemli siyasal habere dayandı: Napolyon’un, Oldenburg Dükası’nın varlıklarına el koyduğu ve bunun üzerine Rusya’nın –Avrupa’daki bütün sarayları da bu konuda bilgilendirerek– Napolyon’a düşmanca bir nota verdiği haberine.

Kont Rostopçin daha önce başka yerlerde de birçok kez yaptığı benzetmeyi burada da tekrarlayarak, “Bir korsan ele geçirdiği gemiye ne yaparsa, Napolyon da Avrupa’ya aynen onu yapıyor,” dedi. “Ama asıl şaşılacak şey hükümdarların bu çileye bu kadar uzun süre katlanabilmeleri ya da bu kadar kör olabilmeleridir. Şimdi de sıra Papa’ya geldi. Napolyon, Katolik kilisesi başındaki insanı gözünü kırpmadan devirmeye kalkıyor da, bunlar seslerini bile çıkarmıyorlar! Oldenburg Dükası’nın topraklarına el konulmasına bir tek bizim Hükümdarımız karşı çıktı, ama o bile...” Rostopçin, yasak sınırına gelip dayandığını fark ederek sustu.

Prens Bolkonski, “Oldenburg Dükalığı topraklarına karşılık başka topraklar önerdi Napolyon,” dedi. “Ben toprak kölelerimi Daz Tepeler’den Boguçarovo’ya ya da Ryazan’daki yurtluğuma canımın istediği gibi nasıl sürebilirim, o da dükleri oradan oraya öylece sürüyor.”

Boris, saygıyı elden bırakmaksızın konuşmaya katılarak “Oldenburg Dükası’nın, uğradığı felaketlere katlanmakta gösterdiği metanet ve tevekkül karşısında hayran olmamak elde değil,” dedi.

Petersburg’dan gelirken, yolda Oldenburg Dükası ile tanıştırılma onuruna erdiği için söylemişti bunu Boris. İhtiyar Prens buna bir karşılık vermek ister gibi genç adama şöyle bir baktıysa da anlaşılan onun gençliğine vererek vazgeçti.

Kont Rostopçin, bu işlerin içinde yoğrulduğunu göstermek ister gibi kayıtsız bir tavırla, “Oldenburg olayıyla ilgili protestomzu okudum da, notanın bu kadar kötü kaleme alınmış olması karşısında şaşırdım doğrusu,” dedi.

Notanın kötü kaleme alınmış oluşunun Rostopçin’i neden rahatsız ettiğini anlayamamış gibi adamın yüzüne şaşkın şaşkın, saf saf baktı Piyer.

“İçeriği yeterince güçlü olduktan sonra, kaleme alınış biçiminin o kadar önemi var mı Kont?” diye sordu.

Kont Rostopçin, “Aziz dostum, 500 bin kişilik bir ordumuz varken, notamızı kolayca daha fiyakalı bir üslup kullanarak da kaleme alabilirdik,” karşılığını verdi.

Notanın kötü kaleme alınışının Kont Rostopçin'i neden rahatsız ettiğini ancak o zaman anladı Piyer.

"İşleri güçleri yazı yazmak olan kimselerden de geçilmiyor bugünlerde," dedi İhtiyar Prens Bolkonski. "Orada, Petersburg'da habire bir şeyler kaleme alıp duruyorlar. Sadece nota kaleme alsalar neyse; yeni yeni yasalar da kaleme alıyorlar. Benim Andrey bile tuttu, Rusya için koskoca bir cilt dolusu yasa kaleme aldı. Bugünlerde herkes hep bir şeyler yazıyor nedense!" diyerek yapmacıklı bir tavırla güldü.

Konuşmalarda kısa bir duraklama olduktan sonra, İhtiyar General dikkatleri üzerine çekmek ister gibi gırtlığını temizledi.

"Petersburg'daki en son geçit töreninde olanları duydunuz mu? Fransız büyükelçisinin takındığı tavrı?"

"Ha? Evet evet, böyle bir şey kulağıma geldi: Majestelerinin huzurunda saçma sapan laflar etmiş galiba."

General devamla, "Majesteleri, büyükelçisinin dikkatini geçit törenine, özellikle de Humbaracılar tümeninin yürüyüşüne çekmiş," dedi. "Ama anlaşıldığına göre, büyükelçi hiç oralı olmayıp, 'Biz Fransa'da böyle ıvır zıvırla uğraşmayız!' cevabını vermiş. İmparator Hazretleri buna karşılık vermeye tenezzül etmemişler. Öbür geçit töreninde de büyükelçinin yüzüne bile bakmamışlar."

Herkes susmuştu. İmparatorun şahsını ilgilendiren konularda düşünce ileri sürülemezdi çünkü.

"Küstah herifler!" dedi Prens Bolkonski. "Metivier'yi tanır mısınız? Bu sabah evimden kapı dışarı ettim onu. Buraya gelmiş; kimseyi içeri almamaları için o kadar da rica etmiştim, ama," diye eklerken de öfkeli öfkeli kızının yüzüne baktı.

Daha sonra, İhtiyar Prens, Fransız doktoruyla aralarında geçen konuşmayı başından sonuna dek aktararak, hangi nedenle Fransız doktorunun casus olduğu kanısına vardığını söyledi. İleri sürdüğü nedenler pek anlaşılır gibi ve yeterli değil idiyse de kimseden bir karşı görüş gelmedi.

Et yemeğinden sonra kadehlere şampanya konuldu. Konuklar, İhtiyar Prensi kutlamak için yerlerinden kalkıp yanına kadar git-

tiler. Prenses Mariya da masanın öbür başından kalkıp geldi, babasını kutladı.

Kızına soğuk ve sert bir ifadeyle bakan İhtiyar Prens, sinekkaydı tıraş edilmiş buruşuk yanağını uzatıp öptürdü. Yüzünün ifadesiyle, sabahki konuşmayı unutmadığını, kararının hâlâ geçerli olduğunu ve eğer konukları bulunmasa aynı şeyleri yine söyleyeceğini anlatıyordu kızına.

Yemek salonundan kalkıp kahvelerini içmek üzere misafir salonuna geçtiklerinde yaşlı beyler bir araya toplandılar.

Çenesi artık açılan Prens Nikolay Bolkonski yaklaşan savaşla ilgili görüşlerini açıklamaya girişti.

Tilsit Barış Antlaşması dolayısıyla Rusya'nın Avrupa'nın sorunlarına zaten yok yere bulaştırılmış olduğunu ve Rusya'nın Almanlarla ittifak kurmaya çalışarak Avrupa'nın işlerine daha fazla burnunu sokması hâlinde, Bonaparte'la yapılacak savaşın Rusya için felaketle sonuçlanacağını söyledi. İhtiyar Prens görüşüne göre Rusya'nın çıkarları Doğu'daymış ve Bonaparte konusunda Rusya'nın bütün yapacağı, sınırlarında askerî güç bulundurup kararlı bir politika izlemek olmalıymış; o zaman Bonaparte, 1807'de yaptığı gibi Rus sınırını aşmaya cesaret edemezmiş. "Zaten o zaman da, ne Avusturya'nın yanında, ne Avusturya'ya karşı savaşa girmemiz gerekirdi!" dedi.

Kont Rostopçin, "Hem zaten, Fransızlarla nasıl dövüşebiliriz biz, Prens?" dedi. "Baş tacı ettiğimiz akıl hocalarımıza karşı nasıl silah çekeriz? Şu gençlerimize, şu hanımlarımıza baksanıza! Fransızları tanrılarımız yerine koymuşuz, Paris'i de cennetimiz bellemişiz bir kez!"

Söylediklerini duymayan kalmasın diye sesini iyice yükseltti Kont Rostopçin:

"Her yerde Fransız giyim modası, her yerde Fransız görüşü, her yerde Fransız duygusallığı! Bakın, sırf bir Fransız'dır, alçağın biridir diye siz, Metivier'yi yakasından tuttuğunuz gibi kapı dışarı ettiriyorsunuz, ama bizim hanımlar adamın önünde dört ayak üstünde yerlerde sürünüyorlar. Dün gece bir davete gitmiştim;

oradaki beş hanımdan üçü Katolik kilisesine bağlıymış ve pazar günleri yün örebilmek için bile Papa'nın iznini almak gereğini duyarlarmış. Öyleyken, bu hanımefendiler, deyimimi bağışlarsanız, halk hamamlarının kapısındaki tabelalarda yer alan resimler gibi neredeyse yarı çıplak oturuyorlardı. Ah, ah! Şu gençlere baktıkça, insanın koşup müzeden Büyük Petro'nun topuzunu çıkarası, şunlara bizim babadan kalma Rus usulü bir güzel girişesi geliyor, Prens; ancak o zaman akılları başlarına gelir bunların.”

Çıt çıkmıyordu kimseden. İhtiyar Prens, Rostopçin'i gülümseyerek dinlerken, bir yandan da ona hak verdiğini belli edercesine başını sallayıp duruyordu.

Rostopçin, dinçliğini göstermek için her zamanki gibi çevik bir hareketle yerinden kalkıp İhtiyar Prense elini uzatarak, “Eh, bana müsaade, Ekselans, sağlıcakla kalın!” dedi.

İhtiyar Prens ona yanağını uzatırken, elini elinden bırakmadan, “Güle güle aziz dostum... Ağzından bal akar bunun vallahi, ne kadar dinlesem hiç bıkmam!” dedi.

Rostopçin'in kalktığını görünce ötekiler de ayaklandılar.

IV

Prenses Mariya oturduğu yerden ihtiyar erkeklerin konuşmalarını, onu bunu çekiştirmelerini dinlerken duyduklarından hiçbir şey anlamamıştı; babasının kendisine karşı soğuk tutumunu konukların da fark edip etmediklerine takılıydı kafası. Moskova'ya yeni geldiği hâlde evlerini üçüncü kezdir ziyaret eden Boris Drubetskoy'un yemek boyunca kendisine pek iltifatla davrandığını, özel bir ilgi gösterdiğini bile fark etmemişti.

İhtiyar Prens de odasına çekildikten sonra konuk olarak sadece Piyer kalmıştı salonda Prenses Mariya ile; Piyer elinde şapkası, gülümseyerek ev sahibesine yaklaşıırken, Prenses Mariya onun yüzüne soran bakışlarla dalgın dalgın bakıyordu.

Piyer, “Biraz daha oturabilir miyim?” diyerek koca gövdesini en yakınındaki bir koltuğa bıraktı.

“A, tabii,” dedi Prenses Mariya. Bakışları ise, ‘Hiçbir şey fark etmediniz mi?’ diye soruyordu sanki.

Karnını iyice doyurduğu için keyfi yerindeydi Piyer’in. Önüne bakıyor, tatlı tatlı gülümsüyordu.

“Bu genç adamı eskiden beri tanır mıydınız, Prenses?” diye sor-du Piyer.

“Kimi?”

“Drubetskoy’u.”

“Hayır, pek eski sayılmaz...”

“Beğeniyor musunuz onu?”

“Evet, kibar, hoş bir beyefendi... Neden soruyorsunuz bunu bana?” derken, Prenses Mariya’nın akli hâlâ babasıyla aralarında geçen konuşmadaydı.

“Sormamın nedeni; genç erkekler Petersburg’dan Moskova’ya izinli geldiler mi, amaçları hep zengin bir kız bulmaktır da...”

“Yani, siz öyle mi düşünüyorsunuz?” dedi Prenses Mariya.

Piyer, “Evet,” diye karşılık verdi gülümseyerek. “Bu genç erkek de işini çok iyi bilenlerdendir; nerede bir zengin hanım varsa, onu orada görürsünüz. Kitap gibi içini okuyorum onun. Şu sırada bir kararsızlık içinde; sizi mi, Matmazel Jüli Karagina’yı mı seçeceği-ne karar veremedi henüz. Onunla da çok ilgileniyor.”

“Onlara da gidiyor mu?”

“Hem de sık sık.” Neşesini bulduğu anlaşılan ve güncesinde kendi kendini eleştirirken hep yakındığı o alaycılığı besbelli yine üstünde olan Piyer, şakacı bir gülümsemeyle ekledi: “Yeni moda kur yapma yöntemini biliyor muydunuz siz?”

“Hayır,” diye cevap verdi Prenses Mariya.

“Kızların gönlünü çelmek için melankolik pozlara giriyor şimdi genç beyler. Bu da, Matmazel Karagina’ya böyle melankolik pozlar takınıyor hem de ne melankolik, ne melankolik...” dedi Piyer.

Akli hâlâ kendi derdinde olan Prenses Mariya, yüzünden iyilik akan Piyer’in gözlerinin içine dalgın dalgın bakarak, “Sahi mi?” dedi. İçinden, ‘Birisine içimi dökebilecek cesareti bulsam, öyle rahatlayacağım ki,’ diye geçiriyordu. ‘Piyer’e açılabilmek isterdim.

Çok iyi, çok yüce gönüllü bir insandır o. Açılısam rahatlardım. Bana akıl verirdi.'

"Onunla evlenir miydiniz, Prensese?" diye sordu Piyer.

Prensese Mariya, ağlamaklı bir sesle, "Ey ulu Tanrım! Öyle zamanlarım oluyor ki, karşıma kim çıksa evlenebilirim, Kont!" diye öyle bir bağırış bağırdı ki, buna kendi de şaştı. Sonra, titreyen sesiyle, "Ah, ah, bir bilseniz, insana ne kadar zor geliyor..." diye sürdürdü. "İnsanın, çok sevdiği bir yakını için elinden hiçbir şey gelmemesi, onun için bir üzüntü kaynağından başka bir şey olmadığını bilmesi ve bunu değiştirememesi... Ne kadar acı. O zamanda, yapılacak tek şey kalıyor; çekip gitmek; ama ben nereye gidebilirim?"

"Hayrola? Bir terslik mi var, ne oldu Prensese?"

Prensese Mariya daha fazlasını söyleyemedi, birdenbire iki gözü iki çeşme ağladı.

"Bugün de bana bir hâller oldu, neyim var, bilmiyorum. Siz lütfen bana aldırmayın, söylediklerimi unutun!"

Piyer'in bütün neşesi bir anda kaçırılmıştı. Kaygılanarak, Prensese soru yağmuruna tuttu, içini dökmesini, kendisine açılmasını rica etti, ama ağzından başka laf alamadı; Prensese hep aynı şeyi tekrarlıyor, ne söylediğini bilmediğini ileri sürerek Piyer'in söylenenleri unutmasını rica ediyor, aslında Piyer'in de bildiği bir tek üzüntüsü olduğunu -Prens Andrey'in evlenme sorunu yüzünden baba oğulun ipi koparmalarından korktuğunu- söylüyordu. Sonra, sırf konuyu değiştirmiş olmak için sordu:

"Rostov'lardan hiç haber aldınız mı? Yakında buraya geleceklerini duydum da. Bugünlerde Andrey'i de bekliyoruz. Burada buluşmalarını isterdim."

Piyer, İhtiyar Prensi kastederek, "Konuya şu sıralarda o nasıl bakıyor?" diye sordu.

Prensese Mariya olumsuzluk belirten bir baş işareti yaptı:

"Elden ne gelir? Bir iki ay sonra bir yıllık süre dolacak," dedi. "Bu iş sonsuza dek böyle sürüp gidecek değil elbet, ama benim bütün derdim, hiç değilse gelişinin ilk günlerinde ağabeyimin üzül-

memesini sağlamak. Rostov'lar da bir an önce gelseler bari. Natalya Rostova ile arkadaş olmayı çok istiyorum. Siz onları eskiden tanırırsınız. Bana lütfen açıkça söyleyin, ama elinizi vicdanınıza koyarak; Natalya Rostova nasıl bir insan? Ama bana gerçeği olduğu gibi söylemenizi rica ediyorum; çünkü Andrey babasının isteği dışında bu işe kalkışmakla bunca şeyi göze aldığına göre, ben de bilmek isterim tabii...”

Bütün bu açıklamalardan, ille de gerçeği olduğu gibi söylettirmek için ısrar edilmesinden bu işte bir bit yeniği olduğunu çıkaran ve Prenses Mariya'nın, ileride yengesi olacağı kız için pek de iyi niyetler beslemediği gibi, kendisinden de Prens Andrey'in seçimini doğru bulmadığını söylemesini beklediğini içgüdüleriyle az çok sezen Piyer, düşüncesini değil, duygularını dile getirmeyi yeğledi.

Nedenini kendi de bilmeden kızarak, “Sorunuza nasıl cevap vereceğimi bilemiyorum,” dedi. “Onun nasıl bir kız olduğunu aslında ben de bilmiyorum; bir türlü çözemiyorum onu. İnsanı büyülüyor; ama bu büyüleyiciliğinin nereden geldiğini bilemiyorum. Onun için söyleyebileceklerim bundan ibaret.”

Prenses Mariya içini çekerken, yüzündeki ifade, “Evet, ben de bunu bekliyorum, bundan korkuyordum zaten,” diyordu.

“Akıllı mıdır?” diye sordu Prenses Mariya.

Piyer bir an düşündü.

“Sanmıyorum,” dedi. “Öte yandan da evet, akıllı! Akıllı geçinmek için hiç çaba harcamaz ama... Yok yok, büyüleyici bir kızdır vesselam...”

Prenses Mariya yine olumsuzluk belirten bir baş işareti yaptı.

“Ah, onu sevebilmeyi o kadar isterdim ki! Onu benden önce göreceksanız, bu söylediğimi lütfen iletin kendisine.”

“Duyduğuma göre yakında geliyorlarmış,” dedi Piyer.

Prenses Mariya aklından geçenleri –Rostov'lar gelir gelmez müstakbel geliniyle dostluk kurmak için, İhtiyar Prensi de müstakbel gelinine alıştırmak için neler yapmayı düşündüğünü– anlattı Piyer'e.

Kendine zengin bir kız arayan Boris aradığını Petersburg'da bulamayınca kalkıp, aynı amaçla Moskova'ya gelmişti. Moskova'ya gelince bu sefer de birbirinden zengin iki kız arasında Jüli ile Prenses Mariya arasında bir türlü seçim yapamayarak kararsız kaldı. Prenses Mariya'yı, güzel olmamasına rağmen Jüli'den daha çekici bulduğu hâlde, her nedense kur yapamıyordu. İhtiyar Prens'in ismi gününde, Prenses Mariya ile son görüşmelerinde Boris lafı duygusal konulara getirmek için kaç kez girişimde bulunduysa, kız her seferinde ilgisiz karşılıklar vermiş, Boris'i hiç dinlemediğini belli etmişti.

Jüli ise tam tersine, Boris'in gösterdiği ilgiyi –belki biraz alışılmadık bir biçimde, tamamıyla kendine özgü bir tavırla, ama seve seve– kabul ediyordu.

Jüli yirmi yedisindeydi. Erkek kardeşlerinin ölümüyle ailenin biricik varisi o kaldığı için büyük bir servete konmuştu. Artık güzelliğinden hiç eser kalmadığı hâlde eskisi kadar güzel olduğunu sanıyor, hatta şimdi eskisinden de çekici buluyordu kendini. Kızın bu hüsnükuruntusunun iki nedeni vardı: Birincisi, çok zengin oluşunun verdiği özgüven; ikincisi de artık karta kaçtığı ve erkekler için tehlike yaratmadığı için verdiği şölenlerden, suarelerden yararlanma amacıyla evlerini dolduran erkeklerin hiç çekinmeden, herhangi bir yükümlülük altına girecekleri korkusuna kapılmadan rahat rahat onunla ilgilenabiliyor oluşları. On yıl önce olsa, on yedi yaşında bir kızın bulunduğu eve, gerek kızın adını çıkarmamak, gerek kendileri oltaya takılmamak kaygısıyla sık sık girip çıkmaktan çekinecek erkekler, şimdi her gün onların evinde boy gösteriyorlar ve Jüli'ye evlenme çağındaki bir genç kız gibi değil de cinsiyet taşımayan eski bir arkadaş gibi davranıyorlardı.

O kış, Moskova'da herkesin gitmeye can attığı, en hoş vakit geçirilen, en konuksever ev Karagin'lerin eviydi. Karagin'lerde resmî şölenler ve suareler dışında da hemen her gece bir toplantı oluyor, bu kalabalık toplantılara çoğunlukla da, akşam yemeklerini gece

yarısı yiyip sabah üçlere kadar oturmayı seven erkekler katılıyor-
du. Jüli hiçbir baloyu, hiçbir oyunu ya da gezintiyi kaçırmıyordu.
Hep son modaya uygun giyiniyordu. Bununla birlikte Jüli kendini
çevresine yaşamdan hiç zevk almamış gibi göstermeye çalışıyor-
du; arkadaşlığa da, aşka da, yaşama sevinci diye bir şeyin varlığına
da inanmadığını, ancak “*öbür dünyada*” huzura ereceğini söylü-
yordu herkese. Büyük hayal kırıklığına uğramış –sevdiği erkeği
yitirmiş ya da sevdiği erkek tarafından acımasızca aldatılmış– bir
genç kız havalara girerek rol kesiyordu. Gerçekte böyle bir şey
olmamasına rağmen, herkes onun başına böyle bir şey geldiğini
sanmaya, kendisi de yaşamdan çok sille yediğine sahiden inanma-
ya başlamıştı. Ama bu melankolik havası ne onun genç erkeklerle
gönül eğlendirmesine, ne de genç erkeklerin onun evinde hoşça
vakit geçirmelerine engel oluşturmazdı. Eve adını atan her ko-
nuk önce ev sahibesinin bu melankolik havasıyla ilgilenip haracını
öder, ondan sonra rahat rahat keyfine bakardı; ya sosyete dediko-
dularına katılarak, ya zekâ oyunları oynayarak, ya dans ederek ya
da o sıralarda Karagin’lerin evinde çok tutulan *bout rimes**’lere
katılarak gecenin tadını çıkarırdı. Aralarında Boris’in de bulun-
duğu az sayıda birkaç genç Jüli’nin melankolik durumuyla çok
yakından ilgileniyorlardı. Jüli de onlarla dünyada her şeyin boş ol-
duğu üzerine baş başa uzun konuşmalara dalıyor, insanın yüreğini
karartan resimlerle, özdeyişlerle, dizelerle dolu albümünü yalnız
onlara gösteriyordu.

Boris’e özellikle güler yüz gösteriyordu Jüli. Boris’in böyle genç
yaşta yaşama karamsar gözle bakmasına üzülmüş görünerek, an-
cak kendisi gibi yaşamda çok çekmiş birinin sağlayabileceği avu-
tucu dostluğundan Boris’i yararlandırıyor, ona albümünü gösteri-
yordu. Boris bu albüme iki tane ağaç resmi çizerek, altına da şöyle
yazmıştı: “*Ey ıssız ağaçlar, kara dallarınızın gölgesi kasvet gibi, kara
sevda gibi kapıyor üstüme.*”

* “Bout-rimés”: Bir çeşit salon oyunu. Oyunculara bir dize verilir ve bu dizeye
uyaklı yeni bir dize ekleme istenir, başaramayan elenir. O dönemde Rus sosyete-
sinde yalnız gençler değil, yaşlı başlı insanlar tarafından da çok tutulan bir oyun-
du. –İngilizce çev.

Başka bir yere de bir başka sefer, mezar resmi çizerek altına şöyle yazdı Boris:

La mort est secourable est la mort est tranquille.

*Ah! Contre les douleurs il n'y a pas d'autre asile,**

Jüli bu iki dizeyi çok beğendiğini söyleyerek, “Melankolik gülümseyişte insanı alıp götürən bir taraf var,” dedi; bu sözü kelimesi kelimesine bir kitaptan almıştı. “Karanlıkta bir ışık gibi, keder ve umutsuzluk arasındaki ince fark gibi, tesellinin mümkün olabileceğini gösteriyor bize.”

Buna karşılık Boris de ona şu dizeleri yazdı:

Aliment de poison d'une âme trop sensible

Tois, sans qui le bonheur me serait impossible,

Tendre melancholie, ah, viens me consoler,

Viens calmer les tourments de ma sombre retraite

Et m le une douceur secrète

*A ces pleurs, que je sens couler.***

Jüli arpının başına geçer, en hüznünlü noktürnleri çalardı Boris'e. Boris de ona *Zavallı Liza*'dan*** pasajlar okur, bu arada çok uygulandığı, boğazı gözyaşlarıyla tıkağı için sık sık nefesini kesmek zorunda kalırdı. Boris'le Jüli kalabalık toplantılarda karşılaştıkları zaman, duygusuz insanlarla dolu bu dünyada birbirini anlayabilen iki kişi yalnız onlarmış gibi bakışırldı.

Karagin'lerin evine sık sık girip çıkan Anna Mihailovna bir seferinde Jüli'nin annesiyle kâğıt oynamaya oturdu ve bir punduna

* Fr. Ölüm yardımcıdır, ölüm asudedir.
Bizi üzüntülerden kurtaracak tek sığınaktır o. -çev.

** Fr. En duyarlı yüreklerin zehirli besini,
Sensiz mutluluk haramdır bana,
Gel ey tatlı melankoli, gel avut beni,
Gel, dindir acılarını karanlık yalnızlığımın,
Ve gizli bir tat ver
Aktığını duyduğum şu gözyaşlarıma. -çev.

*** “Zavallı Liza” (Bednaya Liza): Ünlü Rus yazarı Nikolay Mihayloviç Karamzin'in 1790 yılında yazdığı, yoksul bir köylü kızının bir derebeyine olan bahtsız aşkını konu alan duygusal roman. -çev.

getirip, Jüli'nin drahoması (Penza'daki yurtlukla, Nijini Novgorod'daki ormanlık arazi) hakkında güvenilir bilgi edildi. Anna Mihailovna oğluyla zengin Jüli'yi bir araya getiren hüzünlü romantizmi duygulanarak izliyor, inançlı bir insanın tevekkülüyle bunu takdir-i ilahi diye kabul ediyordu.

Jüli'ye, "Sizi hep hüzünlü görüyorum, ama siz her zaman sevimlisiniz, sevgili Jüli," diyordu.

Annesine, "Borisciğim ruhunun yalnız sizin evinizdeyken sükûn bulduğunu söylüyor," diyordu; "yavrucuğum o kadar çok hayal kırıklığıyla karşılaştı ki... Üstelik çok da hassas bir yüreği vardır."

Bir gün de oğlunu karşısına alıp, "Canımın içi, şu Jüli'ye o kadar bağlandım ki, son zamanlarda..." dedi. "Hem, zaten kim sevmeyi? Melek gibi bir kız! Ah, Boris, Boris!" Bir an susup bekledi. "Annesine de öyle acıyorum ki," diye devam etti. "Bugün bana Penza'dan gelen mektuplarla hesapları gösteriyordu da -Penza'da öyle muazzam yurtlukları var ki, sorma- sonracığıma, ne diydum? Ha, kadıncağыз yapayalnız işte, yardım edecek kimsesi yok. Tabii, onlar da onun bu durumundan yararlanıyorlar!"

Boris annesini dudaklarında belli belirsiz bir gülümsemeyle dinledi. Kadının böyle safça kurnazlığa kalkışması güldürmüştü onu, ama yine de annesini sonuna kadar dinleyip, usturuplu biçimde, Penza ve Nijini Novgorod'daki yurtluklarla ilgili birkaç soru sordu.

Melankolik hayranından evlenme teklifi almayı çoktandır bekleyen Jüli, teklifi hemen kabul etmeye hazırды; gelgelelim, Jüli'nin evlenmeye böyle can atışı ve yapmacıklı tavırları yüzünden için için ondan sıdkı sıyrılan, böyle bir evlilik yapmakla gerçek aşkı tanıma olanağını bir daha hiç bulamayacağını düşünerek dehşete düşen Boris, bir türlü dili varıp da teklifi yapamıyordu. İzin süresi dolmak üzereydi. Her gün Karagin'lere giden, sabahtan akşama dek onlarda oturan Boris, konuyu kafasında evirip çevirdikten sonra her seferinde ertesi gün evlenme teklifini yapmayı kararlaştırıyordu. Ne var ki, çoktandır kendini Penza ve Nijini Novgo-

rod'daki yurtlukların sahibi sayarak buradan elde edilecek gelirleri nasıl harcayacağını hesabını bile yapan aynı Boris, Jüli'nin karşısına geçip de kızın o kırmızı suratına, hemen hemen her zaman pudralı olan sivri çenesine, sulanmış gözlerine ve yüzünün ifadesine –melankoliyi falan bir anda unutup karı koca yaşamının zevklerine büyük bir tutkuyla kucak açmaya hazır olduğunu gösteren o ifadeye– baktıkça, bir türlü dili varmıyor, işi bitirecek sözleri söyleyemiyordu. Boris'in bu ikircikli durumunu fark eden Jüli'nin aklına zaman zaman genç adamın kendisinden tiksindiği düşüncesi takılmıyor değildi; ama kadınlık gururu yüzünden her seferinde özgüvenini yeniden kazanabiliyor, Boris'in bu çekingenliğinin sadece aşkından ileri geldiğine inandırıyor kendini. Bununla birlikte, melankolik tavrı yavaş yavaş yerini sinirliliğe bırakmaya başladı ve Boris'in ayrılışına az bir zaman kala, kesin sonuç alacak bir eylem planı kurdu kafasında. Boris'in izninin bitiminden kısa bir süre önce Anatol Kuragin Moskova'ya gelmiş ve –söylemeye gerek bile yok– Karagin'lerin salonunda boy göstermeye başlamıştı; işte bunu fırsat bilen Jüli, melankoliyi falan bir yana bırakıp bütün neşesini takınarak hemen Kuragin'in çevresinde pervane kesiliverdi.

Anna Mihailovna da oğlunu bir kenara çekip, “Bak, evladım,” dedi; “güvenilir bir kaynaktan öğrendiğime göre Prens Vasili oğlunu Moskova'ya Jüli ile evlensin diye yollamış. Ben Jüli'yi o kadar severim ki, başına böyle bir şey gelirse üzülürüm doğrusu. Sen bu işe ne dersin, yavrum?”

Enayi yerine konulmak, koskoca dört haftayı melankolik tavır takınma gibi sıkıcı bir görevle Jüli'nin emrinde boşu boşuna harcamış olmak ve güzel güzel harcayacak yerler bulduğu, nasıl kullanacağını en ince ayrıntısına kadar tasarladığı Penza yurtlukları gelirinin başka birisinin eline, hem de Anatol gibi bir salağın eline geçmesine göz yummak, bunları düşünmek bile çok ağrına gitti Boris'in. Arabaya atladığı gibi, evlenme teklifini yapma kararıyla Karagin'lerin kapısına dayandı. Jüli onu gayet neşeli karşıladı, hiçbir şeyi umursamayan bir insan tavrıyla havadan sudan

söz edip dün geceki baloyu nasıl bulduğunu ve Moskova'dan ne zaman ayrılacağını sordu. Boris oraya ilanı aşk etmek niyetiyle gittiği için tatlı sözler söylemeye hazırlamıştı kendini, oysa kızın bu tutumu karşısında birdenbire sinirlenerek, kadınların dönecek ruhlu olduklarından, üzüntülerini nasıl bir anda unutup neşelenebildiklerinden, kendilerine kur yapanların nabzına göre şerbet verdiklerinden söz etmeye başladı. Jüli alındı ve bunun doğru olduğunu, kadınların da değişikliğe ihtiyaç duyduğunu, hep aynı şeyleri tekrarlayanın kabak tadı verdiğini söyledi.

VI

Kont İlya Andreyiç Rostov, Nataşa ve Sonya ile birlikte Moskova'ya ocak ayı sonunda geldi. Kontes, sağlığı hâlâ düzelmediğinden yola çıkabilecek durumda değildi, ama oturup onun iyileşmesini beklemelerine de olanak kalmamıştı artık: Prens Andrey'in ha bugün, ha yarın Moskova'ya gelmesi söz konusuydu. Ayrıca, çeyiz için siparişlerin verilmesi, Moskova yakınlarındaki yurtluğun satılması ve Prens Bolkonski hazır Moskova'dayken bu fırsattan yararlanıp, müstakbel gelinini ona takdim etmesi gerekiyordu. Rostov'ların Moskova'daki evleri kış boyunca hiç ısıtılmadan kaldığı, üstelik Moskova'da fazla oyalanmayacakları ve yanlarında Kontes de bulunmadığı için, Mariya Dimitriyevna Ahrosimova'nın evine inmeye karar verdiler; kadıncağız zaten ne zamandan beri onları ısrarla evine çağırıp duruyor, konukseverliğini göstermek istiyordu.

Bir akşam geç vakit Rostov'ların dört kızıağı Mariya Dimitriyevna'nın Koca Konyuşenyi'deki* evinin avlusuna girdi. Mariya Dimitriyevna yalnız yaşıyordu. Kızı evlenip gitmişti, oğullarının hepsi de askerdeydi.

* Konyuşenyi: Eskiden Rusya'da Çarların ahırlarından sorumlu olan yüksek rütbeli subay; Osmanlılardaki "İmrahor" karşılığı. Moskova'daki bir alanın eski adıdır. -çev.

Mariya Dimitriyevna hâlâ eskisi gibi dimdikti; yine öyle, doğru bildiğini herkesin yüzüne karşı, yüksek sesle, dobra dobra söylemekten geri kalmıyor, o heybetli duruşuyla çevresindeki insanların zaafı, tutkuları, kötüeğilimlerikarşısına –bunların zerresine bile tahammülü olmayan– somut bir sitem simgesi gibi dikiliyordu âdeta. Sabah erkenden kalkar, sırtında bol bir sabahlıkla dolaşır, ev işlerini düzene koyar, ondan sonra dışarı çıkardı. Pazar günleri ya da kutsal günlerde önce kiliseye gidip ayine katılır, oradan çıkınca zindanları, hapishaneleri dolaşır, ama böyle hayır işleriyle* uğraştığını kimseye söylemezdi. Öteki günlerde giyinip kuşanır, kapısından hemen hemen hiçbir gün eksik olmayan birkaç tane si çeşitli tabakalardan ricacıları kabul ederdi. Ondandır öğle yemeğine oturur, lezzetli yemeklerin hepsinden büyük bir iştahla bolca atıştırır; sofrasında her zaman üç beş konuk bulunurdu. Yemekten sonra bir parti boston oynar, akşamları da birisine ya gazeteleri ya da yeni çıkmış bir kitabı okutturur, kendisi de dinlerken örgü örerdı. Hiç akşam ziyareti yapmayan Dimitriyevna Ahrosimova, alıştığı bu düzenden asla ödün vermezdi, ama pek seyrekle düzeninin dışına çıkıp birine akşam ziyaretine giderse, ancak kentin en önemli kişilerinden birini görmek için yapardı bunu.

Rostov'lar geldiğinde Mariya Dimitriyevna henüz yatmamıştı; Rostov'larla uşakları, hizmetçileri dışarının soğuşundan kendilerini içeriye atarlarken, menteşeleri her zaman gıcırdayan antre kapısının durmadan açılıp kapandığını duyuyordu. Kalkıp sofaya çıkan Mariya Dimitriyevna, gözlüğü burnunun ucunda, başını geriye doğru alıp orada dikildi, sert denebilecek kadar ciddi bir yüzle şöyle bir baktı gelenlere. Hemen ardından eğer konukların ve eşyalarının yerleştirilmesi konusunda uşaklara dikkatle emirler yağdırmaya başlamamış olsa, suratındaki ifadeyi görenler onun gelenlere herhalde çok kızdığını, az sonra hepsini kapı dışarı attıracağını sanırlardı.

* Rusya'da hapisaneye, zindana atılanların durumları içler acısıydı. Bunlar yarı aç yaşar, çok yokluk çekerlerdi. Bu insanlara yardım etmek Katolikler ve Ortadokslarca önemli bir Hristiyanlık görevi sayılırdı. –çev.

Hiçbirine daha hoş geldin bile demeden giysi torbalarını işaret ederek, "Kontun mu bunlar?" dedi. "Onları bu tarafa alın. Küçük hanımlarınki? Onlar sol tarafa. Ne sallanıp duruyorsunuz bakayım öyle!" diye hizmetçilere çıkıştı. "Hadi, semaveri hazırlayın, hemen!.." Soğuktan yanaklara pancar kesilen Nataşa'yı kukuletasından tutup kendine doğru çekerek, "Toplamış, güzelleşmişsin," dedi. "Üf, üf, üf! Sen donmuşsun ayol!" Sonra da, elini öpmeye davranan Konta, "Sen de çabuk çıkar bakayım şu üstündekileri!" diye bağırdı. "Eminim, donmak üzeresindir! Çayın yanında rom da getirin!" diye emir verdikten sonra Sonya'ya dönerek, "Bonjour, Sonyuşka!" dedi; kıza tatlı bir dil kullanmasına rağmen, böyle Fransızca konuşmakla onu azıcık küçümsediğini göstermiş oluyordu.

Konuklar yol giysilerini çıkarıp üstlerini değiştirdikten sonra çay içmek üzere toplandıklarında, Mariya Dimitriyevna yaş ve önem sırasına göre bir bir hepsini öptü.

"Evime geldiğiniz ve bende kalacağınız için yürekten sevinçliyim," dedi. Nataşa'ya anlamlı anlamlı bakarak, "Moskova'ya gelmeniz de zamanıydı artık yani," diye ekledi. "İhtiyar burada, oğlunun da bugün, yarın gelmesi bekleniyor. İhtiyarla bir an önce tanışmalısınız..." Sonra, onun yanında konuşmak istemediğini belli edecek biçimde gözünün kuyruğuyla Sonya'ya şöyle bir bakarak, "Neyse, bunu sonra konuşuruz," diye ekledi. Konta dönerek, "Bak bakayım buraya," dedi; "sen şimdi yarın için ne düşünüyorsun? Kimleri çağırınamı istersin? Şinşin'i?" diyerek bir parmağını kıvırdı. "Sulu gözlü Anna Mihailovna'yı? Etti iki... Oğluyla birlikte Moskova'da şu sırada. Oğlunu evlendiriyor! Sonra, Bezuhov'u, ha? O da karısıyla burada. Adam karısından buraya kaçtı, karısı dört-nala hemen arkasından koşup geldi. Çarşamba günü öğle yemeğinde bendeydi. Bunlara gelince" diyerek kızları gösterdi, "yarın onları alır, önce İverskaya'ya götürürüm, Kutsal Meryem Anamızın tasvirini bir ziyaret etmiş olurlar, ondan sonra da şu ünlü terzimize, Aubert-Chalmey'e gideriz. Giyim kuşamını baştan aşağı yeniletmek istersiniz herhalde, değil mi? Yalnız, siz benim üstümdekilere bakarak karar vermeyin sakın: Bugünün modasında kol-

lar nah bu kadar! Geçenlerde Prenses İrina Vasileyevna ziyaretime gelmişti de, bakmaya korktum vallahi! Kollarına birer fıçı takmış gibi... Her gün yeni bir moda çıkarıyorlar. Eveet, senin işler ne âlemde bakalım?" diye azarlar gibi sordu Konta.

"Amaan, her şey üst üste geldi canım," diye cevap verdi Kont. "Bir yandan kıza üst baş düzmemiz gerekiyor, öte yandan Moskova'daki yurtlukla eve bir alıcı çıktı. Tarihini belirleyeyim de, günübirliğine yurtluğa bir uzanayım diyorum; artık, kusura bakmazsanız benim kızları sizin başınıza bırakacağım o gün."

Mariya Dimitriyevna aynı zamanda vaftiz anası da olduğu göz bebeği Nataşa'nın yanağını tombul eliyle okşayarak, "Çok iyi olur, çok iyi olur," dedi. "Benim evde kızların başına bir şey gelmez; ha benim ev, ha emniyet sandığı! Gidecekleri yerlere de ben alır götürürüm onları, azıcık döverim, azıcık da severim!"

Ertesi sabah Mariya Dimitriyevna kızları yanına alıp önce İverskaya kilisesine, sonra da terzi Madam Aubert-Chalme'ye götürdü. Terzi kadın Mariya Dimitriyevna'dan o kadar korkardı ki, başından bir an önce savabilmek için elbiseleri yok pahasına verirdi ona. Mariya Dimitriyevna, Nataşa'nın neredeyse bütün çeyizini ona ısmarladı. Eve döndüklerinde Nataşa'dan başka herkesi odadan çıkardı, gözbebeğini yanına çağırıp oturttu.

"Eveet, şimdi seninle şöyle baş başa bir konuşalım bakalım. Nişanlın için kutlarım seni. Mükemmel bir adam seçmişsin! Senin adına çok sevindim. Daha şu kadarcıktan tanırım onu," derken, eliyle yerden elli, altmış santim bir yüksekliği işaret etti. Nataşa sevincinden kızardı. Mariya Dimitriyevna sürdürdü konuşmasını: "Çok severim onu – aslında o ailenin hepsini severim. Şimdi iyi dinle beni! Prens Nikolay oğlunun evlenmesini hiç istemiyor; biliyorsundur, tabii. Huysuzun tekidir bizim ihtiyar. Prens Andrey de çocuk değil, babasının isteyip istemediğine aldırmadan dilediğini yapabilir elbet, ama babanın rızasını almadan bir eve gelin girmek de hoş olmasa gerek. Her işi yoluyla yordamıyla, barış içinde çözmeli. Sen akıllı kızsındır, bunun da üstesinden gelirsin. Zekânın yanından yüreğini de eksik etmezsen her şey yoluna girer."

Nataşa hiç konuşmuyordu, ama Mariya Dimitriyevna'nın sandığı gibi utandığından değil, Prens Andrey'e duyduğu sevgiyle ilgili konulara kimsenin karışmasından hoşlanmadığı için susuyordu. Kendine göre tüm insan ilişkilerinin ötesinde, apayrı bir ilişki diye kabul ettiği bu sevgiyi kimsenin anlayamayacağını sanıyordu. O, Prens Andrey'i –yalnız onu– seviyor, ondan başkasını tanımıyordu; Prens Andrey de onu seviyordu ve birkaç güne kadar burada olacak, Nataşa'yı alıp götürecekti. Bundan başka hiçbir şey ilgilendirmiyordu Nataşa'yı.

“Anlıyorsun ya, çok eskiden beri tanırım ben Prens Andrey'i; görümcen Maşa'yı* da severim. Görümceler fesat olur derler, ama o, bir sineği bile incitmez o kız. Seni onunla görüştürmemi rica etmişti benden. Yarın babanla birlikte onları ziyarete gidersiniz, sen de elinden geldiği kadar hoş tutmaya bakarsın Maşa'yı; ne de olsa yaşça senden büyüktür. Senin delikanlı dönene kadar, onun kız kardeşi ve babasıyla sen dostluğu ilerletmiş, kendini onlara sevdirmiş olursun. İyi olmaz mı? Böylesi en iyisi değil mi, ha, ne dersin?”

Nataşa istemeye istemeye, “Eh, öyle olsun bakalım,” diye cevap verdi.

VII

Ertesi gün Kont Rostov, Mariya Dimitriyevna'nın öğüdü uyarınca Nataşa'yı alıp Prens Nikolay Bolkonski'yi ziyarete gitti. Kont Andreyiç Rostov yola çıkarken hiç de keyifli değildi; içinde bir korku vardı. Prensle son görüşmesini unutmamıştı daha; milis kuvvetlerinin oluşturulması sırasında İhtiyar Prensi yemeğe davet ettiği zaman karşılık olarak, kendi bölgesinin payına düşen sayıyı tamamlamadı diye ihtiyardan adamakıllı azar yemişti. Nataşa ise tam tersine, çok neşeliydi; en güzel elbisesini giymişti. ‘Beni sevmemek ellerinden gelmez,’ diye içinden geçiriyordu. ‘Beni sevmeyen biri hiç çıkmadı bugüne dek, üstelik ben de onu Andrey'in

* Rusçada Mariya adının küçültme durumudur; ilk hece yarım ölçü uzatarak okunur. –çev.

babası olduğu, öbürünü de kız kardeşi olduğu için sevmeye ve her istediklerini yapmaya o kadar hazırım ki, onların da beni sevmemeleri için hiçbir neden yok...'

Arabaları, Vozdvjenka'daki o eskiden kalma kasvetli evin kapısına dayandı, antreye girdiler.

Kont, yarı şaka, yarı ciddi, "Eh, Tanrı yardımcımız olsun!" dedi, ama Nataşa babasının sofaya doğru ilerleyip Prens ya da Prensesin evde olup olmadıklarını alçak sesle, çekine çekine sorarken nasıl telaş ettiğini fark etmişti. Onların geldiğini içeriye bildirirlerken hizmetçiler arasında da bir telaş baş göstermişti. Adlarını içeriye bildirmek için seğırtten uşağı misafir salonunun kapısında bir başka uşak göğüsleyip, kulağına bir şey fısıldadı. Ardından, koşa koşa sofaya çıkan bir hizmetçi kız, İhtiyar Prensle ilgili çabuk çabuk bir şeyler söyledi.

En sonunda, aksi suratlı, yaşlı bir uşak gelip Prens Hazretlerinin konuk kabul etmediğini, ama Prensesin içeri buyurmalarını rica ettiğini bildirdi Rostov'lara. Konukları karşılamaya ilk çıkan, Matmazel Bourienne oldu. Kontla kızını aşırı bir nezaketle selamlayıp onları Prensesin odasına buyur etti. Pençe pençe kızarmış yüzünden sinirli ve heyecanlı olduğu bir bakışta anlaşılan Prenses bir yandan da içtenlikli ve rahat görünmeye çalışarak, o sert adımlarıyla, topuklarına basa basa konuklarını karşılamaya koştı. Prenses Mariya daha ilk bakışta Nataşa'dan hoşlanmamıştı. Aşırı derecede modaya düşkün, hoppa denecek kadar neşeli ve pek kendini beğenmiş biri gibi görünmüştü gözüne Nataşa. Oysa Prenses Mariya müstakbel gelini daha görmeden, sırf güzelliğini, gençliğini, mutluluğunu kulaktan duyarak kıskandığı, ağabeyi de ona âşık diye daha da çok kıskandığı için zaten ön yargılıydı Nataşa'ya karşı; ne var ki, şu anda bunu akıl edecek durumda değildi. Nataşa'ya duyduğu ve bir türlü bastıramadığı bu antipati bir yana, heyecanını da daha üstünden atamamıştı; çünkü az önce Rostov'ların geldiği haber verildiğinde İhtiyar Prens bas bas bağırarak kimseyi görmeyeceğini, kimseyi kabul etmeyeceğini, canı istiyorsa konukları kendisinin kabul etmesini söylemişti Prenses. Prenses gerçi

konukları kabul etmeye karar vermişti ama Rostov'ların gelişine fena hâlde sinirlenen babası her an tutup bir münasebetsizlik yapabilir diye de ödü kopuyordu.

Kont, "Evet, aziz Prenses, işte benim küçük şarkıcı kızımı getirdim size," diyerek saygıyla eğildi Prenses Mariya'nın önünde, ama eğilirken, İhtiyar Prens bir yerden çıkıverirse diye korkuyla sağına, soluna göz atmaktan da kendini alamadı. "Sonunda ikinizi tanıştırebildiğim için ne kadar sevinçliyim bilemezsiniz... Beybabanız Prens Hazretlerinin hâlâ iyileşememiş oluşuna da çok üzüldüm," dedi ve basmakalıp birkaç laf daha ettikten sonra ayağa kalktı. "İzin verirseniz Prenses Nataşacığımı on beş dakikalığına size bırakacağım. Hazır buraya gelmişken, Anna Semyonovna'ya da bir uğrayıvereyim kapıdan; zaten hemen şuracıkta, İt Meydanı'nda oturuyor. Dönüşte alırım Nataşa'yı."

Kont İlya Andreyiç bu diplomatik manevrayı (sonradan kızına da dediği gibi), müstakbel gelin görümcenin, baş başa kalırlarsa birbirlerini daha rahat tanıma fırsatı bulacaklarını düşünerek çevirmişti, ama ölesiye korktuğu İhtiyar Prensle karşılaşma tehlikesinden kurtulma isteğinin de büyük payı vardı bu davranışında. Bundan kızına sonradan da hiç söz etmedi Kont; oysa babasının kaygılı, tedirgin hâlini fark eden Nataşa asıl nedeninin bu olduğunu hemen o anda anlamış ve babası adına rezil olmuştu. Utancından kıpkırmızı kesilen Nataşa, kızardığı için kendi kendine daha beter kızdı ve hiç kimseden korkusu olmadığını göstermek ister gibi, meydan okurcasına baktı Prenses Mariya'nın yüzüne. Prenses de Konta çok sevineceğini, ama Anna Semyonovna'nın yanından çabuk dönmemesini rica ettiğini söyledi ve Kont ayrıldı.

Nataşa ile baş başa kalmak isteyen Prenses Mariya sıkıntılı bakışlarını ikide birde Matmazel Bourienne'e çevirdiği hâlde oralı olmayan Fransız kadını odadan çıkmadığı gibi, hiç durmadan Nataşa'ya Moskova'nın eğlence yaşamını, tiyatrolarını anlatarak öbürlerine konuşma fırsatı da vermiyordu. Antrede bekletilmelelerinden, babasının tedirgin hâlinden ve Prensesin âdeta kendisini lütfen kabul edermiş gibi gelen o kasıntılı tavrından ötürü onuru

yaralandığı için şimdi Nataşa'nın gözüne her şey sevimsiz görünüyordu. Çirkin, kasıtlı ve soğuk bulduğu Prenses Mariya'ya hiç kanı kaynamamıştı. Elinde olmaksızın içine kapandı, metelik vermeyen bir tavır takındı; onun bu tavrı da Prenses Mariya'yı Nataşa'dan daha beter soğuttu. Yapmacıklı olduğu için daha da çok sinir bozan beş dakikalık sıkıcı bir konuşmadan sonra, kapıya doğru hızla yaklaşan şıpidıkların sesi duyuldu. Prenses Mariya'nın ne kadar korktuğu yüzünden okunuyordu. Kapı açıldı ve sırtında ropdöşambırı, başında gecelik beyaz takkesiyle İhtiyar Prens oda-ya daldı.

"Aaa, madam!" diye başladı. "Madam, Kontes... Kontes Rostova... Yanılmıyorsam... Affınızı dilerim, affınızı dilerim... Bilmiyordum, madam. Ziyaretinizle bizi onurlandırdığınızdan vallahi haberim yoktu da, onun için bu kılıkta girdim; kızıma bir şey söyleyecektim. Affınızı dilerim. Vallahi bilmiyordum," diye tekrarlarken, "vallahi" sözcüğünü o kadar yapmacıklı, o kadar tatsız bir biçimde vurguladı ki, Nataşa'nın da, babasının da yüzüne bakamayacak duruma giren Prenses Mariya gözlerini önüne eğdi.

Kalkıp hafifçe diz kırarak ihtiyarı selamlayan Nataşa da ne yapacağını şaşırmıştı. İçlerinde yalnız Matmazel Bourienne tatlı tatlı gülümsüyordu.

İhtiyar Prens tekrar, "Affınızı dilerim, vallahi bilmiyordum," diye mırıldanıp Nataşa'yı tepeden tırnağa kadar bir süzdükten sonra odadan çıktı.

Ziyaretin ardından kendini ilk toparlayan Matmazel Bourienne oldu ve Prens rahatsızlığından dem vurmaya başladı. Nataşa ile Prenses Mariya hiç konuşmadan birbirlerinin yüzüne bakmaktaydılar, söylemek istediklerini söyleyemeden böyle bakışmaları uzadıkça da, aralarındaki soğukluk büsbütün artıyordu.

Kontun dönüşünü sevinçle karşılayan Nataşa, işi nezaketsizliğe vardırarak kadar belli etti bu sevincini ve hemen kalkıp gitmeye davrandı: Böylesine küçük düşürülmesine neden olan ve onunla yarım saat oturup da bir kez bile Prens Andrey'in lafını etmeyen bu

kasıntılı, yaşı geçkin Prensesten nefret ediyordu şu anda. ‘O Fransız kadınının yanında Andrey’in lafını açmak bana düşmezdi elbet,’ diye düşünüyordu Nataşa. Aynı anda Prenses Mariya da buna benzer bir düşünceyi içinden geçiriyor ve üzülüyordu. Nataşa’ya hangi konudan söz etmesi gerektiğini çok iyi bildiği hâlde bunu yapmamıştı; gerçi Matmazel Bourienne’in orada bulunuşu bir engeldi, ama her nedense Prensesin dili de bir türlü varmamıştı evlilikten söz açmaya. Kontla kızı odadan çıkmak üzerelerken Prenses Mariya aceleyle Nataşa’nın yanına gitti, elini tuttu ve içini çekerek, “Durun! Bilmenizi isterim ki...” dedi.

Nataşa nedenini kendi de bilmeksizin ona alaycı bir ifadeyle baktı:

“Sevgili Natalya,” dedi Prenses Mariya, “Bilmenizi isterim ki, ağabeyimin mutluluğu sizde bulması beni sevindirmiş...”

Söylediğine kendisi de inanmadığından sustu. Nataşa bunu fark etti, nedenini de anladı. İçinden ağlayacak duruma geldiği hâlde, dışından ağırbaşlı ve soğuk tavrını koruyarak, “Bana kalırsa, Prenses, bunu konuşmanın sırası değil şimdi,” dedi.

Kapıdan dışarı adımını atar atmaz da, ‘Ben ne dedim; ne yaptım ben?’ diye düşündü.

O gün öğlen yemeğinde Nataşa’yı uzun zaman beklediler sofrada. Odasında oturmuş hıçkırığa hıçkırığa, çocuklar gibi burnunu çeke çeke ağlıyordu. Yanı başında dikilen Sonya onun saçlarını öpüyordu.

“Nataşa, ağlayacak ne var bunda?” diyordu Sonya. “Sen onlara ne bakıyorsun? Bunların hepsi gelir geçer, Nataşa.”

“Ama insanın ne kadar ağına gittiğini bir bilsen... Sanki ben...”

“Bunları konuşma, Nataşa. Hem, kabahat sende değil ki, ne diye aldırıyorsun? Hadi şimdi, öp bakayım beni,” dedi Sonya.

Nataşa başını kaldırdı, arkadaşını dudaklarından öptü, ıslak yanağını onun yanağına dayadı.

“Ne bileyim işte. Ben de bilmiyorum. Kimsenin kabahati yok,” dedi Nataşa. “Kabahat bende. Ama acısı yüreğime oturdu... Neden bir an önce gelmez sanki?”

Alt kata yemeğe indiğinde gözleri kızarmıştı. Prens'in Rostov'ları nasıl karşıladığını öğrenmiş bulunan Mariya Dimitriyevna, Nataşa'nın allak bullak suratını hiç fark etmemiş görünerek bütün yemek boyunca yüksek sesle Kontla ve öbür konuklarıyla şakalaştı durdu.

VIII

Rostov'lar o akşam operaya gittiler; Mariya Dimitriyevna onlara bir loca ayırtmıştı.

Nataşa gitmek istemiyordu ama Mariya Dimitriyevna'nın kendileri ve özellikle de kendisi için zahmete girip loca ayırtarak gösterdiği bu ince davranışını reddetmek cesaretini bulamadı. Giyinip kuşanmış, geniş antrede babasını beklerken boy aynasında güzelliğini seyrediyor ve güzel olduğunu, hem de çok güzel olduğunu görmek öncekinden de beter bir hüznün veriyordu içine; ama bu daha yumuşak, daha tatlı bir hüznüdü.

'Yarabbi, o şimdi burada olsaydı karşısında eskisi gibi budalaca çekingen durmazdım. Kollarımı boynuna dolar, kendime doğru çeker, yüzünü yüzüme yaklaştırırdım; bana sık sık baktığı o araştıran, sorgulayan bakışlarıyla gözlerimin içine baktırır, o zaman yaptığım gibi yine güldürürdüm onu. Ya o gözleri... Şu anda capcanlı görüyorum karşımda o gözlerini!' diye düşünüyordu. 'Hem, onun babasıyla kız kardeşinden bana ne? Ben onu seviyorum, yalnız onu bir de o gözlerini ve gülümsemesini; tam bir erkeğe yakışır, ama aynı zamanda çocuksu gülümsemesini... Hayır, iyisi mi onu düşünmemeli; düşünmeyip unutmalı. Şimdilik onu tamamıyla aklımdan çıkarmalıyım, yoksa bu bekleyişe katlanamayacağım. Şimdi ağlamaya başlayacağım!' Ağlamamak için kendini zor tutarak aynanın karşısından ayrıldı. Sonya'nın da giyinmiş kuşanmış olarak elinde yelpazeyle içeri girdiğini görünce, 'Peki, nasıl oluyor da Sonya Nikolay'ı bu kadar sevdiği hâlde böylesine rahat, sakın durabiliyor? Bu kadar uzun zaman sabırla nasıl bekleyebiliyor?' diye içinden geçirdi. 'Yok, yok, o benden çok farklı. Ben onun gibi olamam!'

O anda bütün duygusallığı, sevgiye susamışlığı üstünde olan Nataşa'ya, sevmek ve sevildiğini bilmek yetmiyordu: O sırada, tam o anda istediği şey, sevgilisinin boynuna sarılıp yüreğini dolduran sevgiyi dile getirmek ve aynı sözleri sevgilisinin de ağzından duymaktı. Arabada babasının yanında düşünceli düşünceli oturup buz tutmuş camdan dışarısını, ışıkları kırpışan sokak lambalarını seyrederken her zamankinden kederli, her zamankinden sevdalıydı Nataşa; kiminle gittiğini, nereye gittiğini bile unutmuştu o anda. Rostov'ları taşıyan kupa arabası arabaların oluşturduğu sıraya girerek, tekerlekleri karların üzerinde hafifçe gıcırdaya gıcırdaya ağır ağır tiyatronun önüne yanaştı. Nataşa'yla Sonya eteklerini kaldırarak çarçabuk indiler arabadan. Uşağın yardımıyla Kont da indikten sonra, hanımefendilerin, beyefendilerin ve program satıcılarının oluşturduğu kalabalığa karışarak içeriye daldılar, üçü birlikte birinci kat localarının bulunduğu koridora doğru ilerlediler. Kapalı kapıların ardından orkestranın sesi geliyordu.

"Nataşa, saçların!.." diye fısıldadı Sonya.

Yer göstericilerden biri saygılı bir tavırla yandan sıyrılıp hanımların önüne geçerek localarının kapısını açtı. Kapı açılınca müzik sesi birden yükselivermiş gibi oldu ve çıplak omuzlu, çıplak kollu hanımların oturduğu, iyi aydınlatılmış sıra sıra localarla, pırıl pırıl üniformalıların doldurduğu, konuşma seslerinin uğultu hâlinde yükseldiği parter gözlerinin önüne serildi. Bitişik locaya giren bir hanım, kadınlara özgü kıskanç bir bakışla Nataşa'yı çarçabuk şöyle bir süzdü. Perde henüz açılmamıştı; orkestra uvertürü çalıyordu. Nataşa elbisesini düzeltti ve Sonya'yla birlikte geçip ön tarafa oturdu, karşısına düşen pırıl pırıl aydınlatılmış localara doğru çevirdi gözlerini. Çoktandır tatmadığı –yüzlerce gözün çıplak boynuna bakmasından ileri gelen– o hem tedirgin edici hem de tatlı duygu bir anda benliğini sardı ve bu duygunun çağrıştırdığı başka başka duygular, anılar, arzular hep birden üşüşüverdi.

Uzun zamandır Moskova'da görünmeyen Kont Rostov'la yanındaki dikkat çekecek kadar güzel iki kız, Nataşa ve Sonya, herkesin ilgisini uyandırmıştı. Ayrıca, Nataşa'nın Prens Andrey'le

nişanlandığını duymayan kalmadığı ve nişandan sonra Rostov'ların hep köyde oturdukları bilindiği için, şimdi herkes merakla Rusya'nın en parlak damat adaylarından biriyle evlenecek olan kızı seyrediyordu.

Herkesin de kendisine söylediği gibi köy havası Nataşa'ya yaramış, güzelliğine güzellik katmıştı; hele şimdi, heyecandan kızardığı için, bir kat daha güzel görünüyordu. Capcanlı görünüşüyle, güzelliğiyle ve çevresindeki her şeye kayıtsız duruşuyla görenleri etkiliyordu. Dirseğinin üstüne kadar çıplak narin kolunu locanın kadife kaplı küpeştesine dayamış, elinde tuttuğu programı müziğin temposuna uyarak –besbelli farkında olmaksızın– sıkıp sıkıp bırakırken, belli bir kimseye bakmadan kara gözlerini kalabalığın üzerinde dolaştırıyordu.

“Bak, Alenina şurada,” dedi Sonya, “yanındaki de annesi, değil mi?”

İhtiyar Kont, “Hay Allah!” dedi; “şu Mihail Kiriliç'in hâline baksanıza, daha da şişmanlanmış!”

“Asıl şu bizim Anna Mihailovna'ya bakın siz, başındaki hotoza ne buyrulur!”

“Karagin'lerle birlikte gelmiş, Jüli ile Boris de orada. Nişanlandıkları bir bakışta anlaşılıyor...”

Rostov'ların locasına gelen Şinşin, “Drubetskoy evlenme teklifini yapmış! Biliyor muydunuz? Ben de bugün işittim,” dedi.

Nataşa babasının baktığı tarafa gözlerini çevirince, yüzünde mutlu bir gülümsemeyle annesinin yanında oturan Jüli'yi gördü; pudralanmış olduğunu çok iyi bildiği kıpkırmızı boynuna sıra sıra inci gerdanlık takmıştı. Hemen onların arkasında oturan, saçları pırıl pırıl taralı Boris öne doğru eğilmiş, yakışıklı yüzünü Jüli'nin kulağına yaklaştırmıştı. Kaşlarının altından Rostov'lara doğru baktıktan sonra gülümseyerek nişanlısının kulağına bir şey söyledi.

‘Bizden, benden ve Andrey'den söz ediyorlar,’ diye aklından geçirdi Nataşa. ‘Allah bilir, Jüli şu anda kıskançlığından çatlıyordur, Boris de onu yatıştırmaya, benden yana kaygılanmasına gerek ol-

madığına inandırmaya çalışıyordu. Boşuna üzülmüyorlar! Ne onu ne de öbürünü zerre kadar önemsemediğimi bir bilseler!

Daha arkada, başında yeşil hotozuyla Anna Mihailovna oturuyordu; takdir-i ilahi karşısındaki tevekkülünü ifade eden suratından yine de bayram çocuğu gibi sevinç ve mutluluğu okunuyordu. Nişanlıların bulunduğu yerlerde rastlanan ve Nataşa'nın çok iyi bildiği, çok sevdiği aynı hava vardı onların locasında da. Nataşa gözlerini onlardan ayırırken sabahki ziyaretinde küçük düşürülmekten duyduğu o utanç duygusunun birdenbire yeniden yüreğini sızlattığını duyumsadı.

Localardaki kimi tanıdık, kimi tanımadık yüzler üzerinde bakışlarını dolaştırırken, 'İhtiyar Prens hangi hakla beni ailesine kabul etmek istemiyor? Ama neyse, şimdi bunları hiç düşünmeyeyim daha iyi, hiç değilse Andrey gelene kadar,' diye içinden geçiriyordu. Parterin en ön sırasının tam ortasında Dolohov ayakta duruyordu: Acem elbiseleri giymiş, gür kıvrırcık saçlarını yukarıya doğru kabarık bir biçimde taramış olan Dolohov sırtını orkestrayı ayıran parmaklığa dayamış, tiyatroyu dolduran tüm seyircilere kendini gösteriyordu. Herkesin dikkatini çektiğini bildiği hâlde, yine de kendi evindeymiş gibi rahattı. Hepsinin de ona hayran oldukları anlaşılan, Moskova'nın en parlak gençlerinden bir grup çevresini sarmıştı Dolohov'un.

Kont Rostov dirseğiyle Sonya'yı dürtüp gülerek ona eski hayranını işaret edince, boynuna kadar kızardı kızcağız.

"Tanıdın mı onu?" diye sordu Kont. Sonra Şinşin'e dönerek, "Nereden çıktı bu yine birdenbire böyle," dedi. "Hani ortadan kaybolmuştu bu?"

"Doğrudur, kaybolmuştu," dedi Şinşin. "Kafkasya'daydı, oradan kaçıp gelmiş. Dediklerine bakılırsa bir ara İran'da bulunmuş, şahın bakanlığını yapmış, sonra da şahın erkek kardeşini öldürmüş. Moskovalı hanımlar şimdi deli divane oluyorlar onun için. 'İranlı Dolohov' diyorlar da, başka bir şey demiyorlar! Herkesin dilinde o; varsa Dolohov, yoksa Dolohov. Ant içerken bile onun adı üstünde ant içiliyor; şölen verenler, sofralarında Dolohov varsa, en

alasından çığa balığı ikram eder gibi konuklarına onu ikram ediyorlar artık. Dolohov’la Anatol Kuragin bizim Moskovalı hanımların akıllarını başlarından aldılar.”

O sırada bitişik locaya, tombul beyaz omuzlarını ve iki sıra inci gerdanlık taktığı boynunu cömertçe gösteren açık bir tuvalet giymiş, örgülü saçlarını koskoca bir topuz hâlinde toplamış, uzun boylu, güzel bir kadın girdi; ipek elbisesini hışırdatta hışırdatta eteklerini toplayıp yerleşene kadar epeyce uğraştı.

Nataşa, güzelliğine ve incilerine hayran kaldığı bu hanımın omuzlarını, boynunu, inci gerdanlığını, saç tuvaletini uzun uzun seyretmekten kendini alamadı. Nataşa tam dönüp ona bir kez daha bakmaya hazırlanırken, hanım da onlara doğru baktı ve Kontla göz göze gelince gülümseyerek başıyla selam verdi. Piyer’in karısı, Kontes Bezuhova idi bu hanım. Sosyetede tanımadığı kimse bulunmayan Kont hemen o yana doğru eğilerek konuşmaya başladı onunla.

“Uzun zamandan beri mi buradasınız, Kontes?” diye sordu. “Geleceğim, elinizi öpmeye mutlaka geleceğim! Moskova’ya bir iş için gelmiştim, kızlarımı da yanımda getirdim, bakın. Semyonova’nın* oyunu bir harikaymış diyorlar,” diye konuşmasını sürdürdü Kont. “Kont Piyer bizleri hiç unutmazdı eskiden. Kendisi burada mı?”

Gözlerini deminden beri Nataşa’dan hiç ayırmayan Elen, yine genç kıza bakarken, “Evet, biraz sonra gelir,” diye cevap verdi Konta.

Kont geri çekilip, yerine yerleşti.

Nataşa’nın kulağına, “Güzel kadın, değil mi?” diye fısıldadı.

“Harika!” dedi Nataşa. “Böyle bir kadına hangi erkek olsa vurulur!”

Bu sırada uvertürün en son notaları duyuldu, orkestra yönetmeninin değneğiyle tık-tıkladı. Geç kalan birkaç seyirci apar topar localarına yerleştiler ve perde açıldı.

* Nimfodora Semyonova: İlk kez 1809 yılında sahneye çıkan ve kısa zamanda ün kazanan Rus kadın şarkıcı. Şantöz olarak yetişmiş olmasına rağmen, oyunculuk yeteneğiyle daha çok dikkatleri çekmişti. -çev.

Perdenin açılmasıyla ortalığa derin bir sessizlik çöktü ve gerek localardaki, gerek parterdeki tüm izleyiciler –genciyle, ihtiyarıyla, üniformalı ya da fraklı bütün erkeklerle, çıplaklıklarını değerli taşlarla örten bütün kadınlar– merakla dikkatlerini sahneye verdiler.

Nataşa da gözlerini sahneye çevirdi.

IX

Sahnenin orta bölümündeki dümdüz tahta döşeme çıplaktı, yanlarda boyanmış kartondan ağaçlar yer alıyordu, gerideyse fon olarak döşemeden biraz kalkık bir bez gerilmişti. Sahnenin ortasında kırmızı korsajlı, beyaz etekli birkaç kız yere oturmuştu. Onlardan biraz uzakta, arkalığına yeşil karton yapıştırılmış alçak bir sırada, beyaz ipek giysiler içinde son derece şişman bir kız bir başına oturuyordu. Hep bir ağızdan şarkıya benzer bir şey söylüyorlardı. Şarkılarını bitirince beyazlı kız suflör yerine doğru ilerledi, aynı anda da, şişman bacaklarına sımsıkı yapışmış ipek pantolonlu, şapkası sorguçlu, beli hançerli bir adam kıza yaklaştı ve ikisi birden kollarını savura savura düet yapmaya başladılar.

Bir ara pantolonu yapışık adam solo yaptı, sonra kız tek başına söyledi, daha sonra ikisi birden sustu ve yalnız orkestra çaldı; kızın elini avucunda tutan yapışık pantolonlu adam –besbelli düete gireceği anı beklerken yerini kaçırmamak için– parmaklarıyla kızın elinin üstünde tempo tutuyordu. Derken, düete başladılar; bitirince de tiyatrodaki bütün seyirciler “Bravo!” haykırışları arasında onları alkışlamaya koyuldu. İzleyiciler alkışlarken, sahnedeki –herhalde iki aşığı canlandıran– adamlar kadın da kollarını iki yana açarak eğilip kalkıyor, çevreye gülücükler dağıtıyorlardı.

Köyde uzun süre kaldıktan sonra, hele her şeyi ciddiye almasına neden olan bugünkü ruhsal durumu içinde, bütün bunlar Nataşa’ya son derece itici gelmişti. Hepsi birer ucube gibi görünüyordu gözüne. Ne operayı izleyebiliyor, ne de müziğe doğru dürüst kulağını verebiliyordu; sağa sola yerleştirilmiş boyalı kartonlarla,

parlak ışığın altında acayip davranışlarla oradan oraya gidip gelerek konuşan, şarkı söyleyen komik kılıklı kadınlar ve erkekleri görüyordu yalnızca. Bütün bunların sözüm ona neyi simgelediğini biliyordu bilmesine, ama her şey o kadar yapay, o kadar itici, öylesine ucube gibi görünüyordu ki, bir yandan aktörlerin hâline içinden gülmek gelirken, bir yandan da onlar adına utanmaktan kendini alamıyordu Nataşa. Oyunu tiksindirici bulan, kendisi kadar şaşırان başkaları da var mı diye zaman zaman başını sağa sola çevirip izleyenlerin yüzlerine bakıyordu; ama bütün yüzlerin kendinden geçmişçesine büyük bir dikkatle sahneye çevrili olduğunu görüyor ve onların bu kendinden geçmiş hâlini de yapmacık buluyordu. 'Böyle olması gerekiyor herhalde!' diye düşünüyordu. İkide birde kâh parterdeki sıram sıram, pomatlı kellelere, kâh localardaki yarı çıplak kadınlara, en çok da bitişik locadaki Elen'e bakıyordu; Elen, salonun kalabalıktan ısınan havasında ve parlak ışıkların altında güneşlenir gibi sere serpe oturmuş, ağırbaşlı bir gülümsemeyle, gözlerini sahneden bir an bile ayırmaksızın sakın sakın seyrediyordu. Nataşa yavaş yavaş, çoktandır duymadığı bir esriklik hâlinin üzerine çökmeye başladığını duyumsuyordu. Ters-i dönmüş gibiydi; kendisinin kim olduğunu, gözlerinin önünde neler olup bittiğini, nerede bulunduğunu büsbütün unuttu. Böyle dalgın dalgın seyredip düşünürken, ansızın en olmayacak şeyler geliveriyordu aklına: Bir an, içinden atlayıp sahneye inmek, kadını susturup onun yerine şarkı söylemek geliyor; bir an sonra, uzanıp az ötede oturan beyefendiye yelpazeysiyle dokunmak istiyor; derken, bitişik locaya doğru eğilip Elen'i gıdıklamamak için zor tutuyordu kendini.

Bir aralık, tam yeni bir aryanın başlayacağı, bütün seslerin sustuğu, ortalıkta tıs çıkmadığı bir sırada, partere açılan, Rostov'ların locasına en yakın yan kapılardan biri gıcırdadı ve yol halısına topuklarıyla sertçe basışından erkek olduğu anlaşılan gecikmiş bir seyircinin ayak sesleri duyuldu. Şinşin, "Hah, işte Kuragin geldi!" diye fısıldadı. Kontes Bezuhova başını çevirerek, yeni gelene gülmüseddi. Kontesin baktığı yere bakan Nataşa, yaver üniforması

giymiş, son derece yakışıklı bir adamın kendinden emin, ama zarif bir tavırla onların locasına doğru yaklaşmakta olduğunu gördü. Uzun zaman önce Petersburg'daki baloda gördüğü, o zaman da dikkatini çekmiş olan Anatol Kuragin'di bu. Omzu kordonlu, tek apoletli bir yaver üniforması vardı şimdi sırtında. Salına salına, öyle kasıntılı bir yürüyüşü vardı ki, bu kadar yakışıklı olmasa ve güleç yüzü yapmacıksız, içten bir neşeyi yansıtmasa bu yürüyüşü gülünç gelebilirdi insana. Perde çoktan açıldığı hâlde Kuragin dimdik tuttuğu başından çevreye parfüm kokuları saça saça, kılıcıyla mahmuzlarının hafif şakırtısı arasında, hafif eğimli yan koridordan onlara doğru salına salına geliyordu. Nataşa'yı gözünün ucuyla süzerek Elen'e yaklaştı, şık eldivenli elini locanın küpeştesine dayadı, kız kardeşini selamladıktan sonra ona doğru eğilip başıyla Nataşa'yı işaret ederek bir şey sordu.

Hiç kuşkusuz Nataşa'yı kastederek, "Ne de güzelmiş!" dedi Anatol. Nataşa gerçi onun sözlerini tam olarak duymamıştı, ama dudak hareketlerinden böyle dediğini çıkarabilmişti. Anatol Kuragin oradan ayrılıp koltukların en ön sırasında, Dolohov'un yanındaki yerine oturdu ve herkesin yaltaklandığı bu adamı o hiç umursamadan, sıradan bir şey yapar gibi dirseğiyle dostça bir dürtüp koltuğuna yerleşti. Neşeli neşeli gülümseyerek Dolohov'a bir göz kırptı ve bir ayağını orkestrayı ayıran parmaklığa dayadı.

"Abla kardeş ne kadar da birbirlerine benziyorlar!" dedi Kont İlya Andreyiç. "İkisi de birbirinden güzel!"

Şinşin sesini alçaltarak, Konta, Kuragin'in Moskova'daki çapkınlıklarından birini anlatmaya koyuldu, Nataşa da, sırf Anatol kendisini güzel bulduğu için, hikâyeye kulak kabarttı.

Birinci perde bitince, parterdeki seyirciler yerlerinden kalktılar, gidiş gelişler, dolaşmalar başladı salonda.

Boris de Rostov'ların locasına geldi, kutlamalarına karşılık yarım ağızla teşekkür etti, kaşlarını kaldırıp dalgın dalgın gülümseyerek Nataşa ile Sonya'ya nişanlısının ağzından düğün çağrısını ilettiler ve çekildi gitti. Nataşa, bir zamanlar âşık olduğu bu adamla, Boris'le konuşurken, yakında yapılacak düğünleri için kutlarken,

ona tatlı bir dil kullanmış, güler yüz göstermişti. O esriklik hâli içinde her şeyi basit yanından alıyor, her şeyi doğal karşılıyordu.

Bitişik locada yarı çıplak oturan Elen ayırım gözetmeden herkese nasıl gülümsüyorsa, Nataşa da Boris'e işte öylesine gülümsemişti.

Parterden gelerek Elen'in locasını dolduran, çevresini saran tanınmış, kültürlü erkekler Elen'le tanıştıklarını herkese göstermek için birbirleriyle yarış hâlindeydiler âdetâ.

Perde arası boyunca Dolohov'la birlikte orkestrayı ayıran parmaklığın önünde ayakta duran Kuragin gözlerini bir an bile Rostov'ların locasından ayırmamıştı. Nataşa onun yanındaki adama kendisinden söz ettiğini anlıyor ve bundan çok hoşlanıyordu. Hatta kendine göre profili en güzel hangi açıdan görünüyorsa, Anatol'e profilini o açıdan göstermek için yan bile döndü Nataşa. İkinci perde başlamadan parterde Piyer de boy gösterdi. Rostov'lar geleli beri görmemişlerdi Piyer'i. Yüzü kederliydi ve Nataşa'nın onu son gördüğünden bu yana daha da şişmanlamıştı. Piyer kimseyle ilgilenmeden ön sıraya doğru yürüdü. Anatol onun yanına gitti, Rostov'ların locasına doğru bakarak ve başıyla ara sıra locayı işaret ederek Piyer'le konuşmaya başladı. Piyer, Nataşa'yı görünce sevindi, hemen koltukların yanındaki koridora çıkıp Rostov'ların locasına doğru yürüdü. Gelip, kollarını locanın küpeştesine dayadı ve uzun bir konuşmaya daldı Nataşa ile; onunla konuşurken yüzünde güller açıyordu Piyer'in. Böyle konuşurlarken bir ara Nataşa'nın kulağına Kontes Bezuhova'nın locasından gelen bir erkek sesi çalındı ve içinden bir ses bunun Anatol Kuragin olduğunu söyledi ona. Başını çevirince, Kuragin'le göz göze geldi. Kuragin belli belirsiz bir gülümsemeyle genç kızın gözlerinin içine bakıyordu; hem de öyle okşayıcı bir bakışla, öylesine kendinden geçmiş gibi bakıyordu ki, tanışmadıkları ama hayranlığı gözlerinden okunan bu adamın bu kadar yakınına sokulduğunu bilmek, onunla böyle göz göze gelmek Nataşa'nın içini bir tuhaf yaptı.

İkinci perdede dekorlar bir mezarlık sahnesini canlandıracak biçimde düzenlenmişti, fonu oluşturan kumaşa da ayı simgelemek

üzere yuvarlak bir delik açılmıştı. Ramp lambalarının üzerlerine abajurları konarak ışıkları karartılmıştı. Borular, kontrbaslar pes perdeden çalmaya başladığında sahnenin sağından ve solundan kara cübbeler giymiş birtakım adamlar girdi. Elllerinde hançere benzer bir şey taşıyan bu adamlar kollarını sallamaya başladılar. Derken, sahneye başka adamlar da girdi ve bunlar, birinci perdeye beyaz giysiyle çıkan, şimdi ise üstünde açık mavi giysiler bulunan kıızı hançerlemeye başladılar. Adamlar hançerledikleri kızla birlikte bir süre şarkı söyledikten sonra onu sürükleyerek sahneden çıkardılar, aynı anda da sahnenin arkasından üç kez, metalik vuruş sesi duyuldu ve sahnedekilerin hepsi diz çökerek duaya başladılar. Sahnedeki bu gösteriler seyircilerin coşkun kutlama çılgınlıkları yüzünden birkaç sefer kesildi.

İkinci perde boyunca Nataşa'nın gözü ne zaman Kuragin'in bulunduğu yana kayacak olsa her seferinde de onun bir kolunu koltuğunun arkasına atarak dönmüş, kendisine bakmakta olduğunu gördü. Nataşa adamı bu kadar büyüleyebildiği için seviniyor ve bunda bir kötülük bulunabileceğini aklının köşesinden bile geçir-miyordu.

İkinci perde bitince Kontes Bezuhova ayağa kalktı, Rostov'ların locasına doğru hafifçe eğilerek döndü –o sırada göğüsleri olduğu gibi meydana çıkmıştı– eldivenli zarif elinin parmağıyla Kont İlya Andreyiç'e yaklaşmasını işaret etti ve locasına girenlere hiç aldırış etmeden, tatlı tatlı gülümseyerek Kontla konuşmaya başladı.

“Aa, ama sevimli kızlarınızla beni tanıştırmalısınız,” dedi. “Bütün kent övgüyle onlardan söz ediyor, bense henüz tanıştırlmadım bile onlarla.”

Nataşa ayağa kalkıp görkemli Kontese dönerek diz kırdı. Bu göz kamaştırıcı dilberin övgüsünü kazanmak o kadar hoşuna gitmişti ki, heyecanından kızarınıştı Nataşa.

“Ben de artık Moskovalı olmaya kesin karar verdim,” dedi Elen. “Oysa siz bu inci gibi kızları köye kapatıyorsunuz; nasıl kıyabiliyorsunuz onlara?”

Kontes Bezuhova'nın insanları büyüleyen bir kadın olarak ün kazanması boşuna değildi. İnanmadığı şeyleri –özellikle övgü dolu sözleri– rahatça ve hiç yapmacık görünmeden söyleyebilme yeteneği vardı.

“Azizim, Kont, izin verin de kızlarınızla ben ilgileneyim burada. Gerçi Moskova’da uzun süre kalacak değilim. Hoş, siz de fazla kalmıyorsunuz ya. Ama olsun, onları eğlendirmek için yine de elimden geleni yaparım.” Yüzündeki o hiç değişmeyen tatlı gülümsemesiyle Nataşa’ya dönerek, “Petersburg’dayken hep sizden söz edildiğini duyar, sizinle tanışmak isterdim,” dedi. “Benim uydularımdan olan Drubetskoy’un ağzından da hakkınızda çok övgü duydum, biliyorsunuz, evleniyor kendisi.” Sonra, Prens Andrey’le Nataşa arasındaki ilişkiyi bildiğini göstermek için özellikle üstüne basa basa, “Ve tabii, kocamın arkadaşı Bolkonski’den, Prens Andrey Bolkonski’den de çok duydum,” diye sürdürdü lafını. Daha iyi tanışabilmek için küçük hanımlardan hiç değilse temsilin geri kalan bölümünde kendi locasında oturmasını rica etti Elen. Bunun üzerine Nataşa kalkıp bitişik locaya geçti ve Elen’in yanına oturdu.

Üçüncü perde bir saray dekoruyla açıldı. İçinde sıra sıra şamdanlarla mumlar yanan sarayın duvarlarında sakallı şövalyelerin resimleri asılıydı. Sahnenin ön bölümünde kralla kraliçeye benzetilmeye çalışılmış bir erkekle bir kadın duruyordu. Sağ koluyla birtakım hareketler yapan kral –herhalde heyecanından olacak– fena hâlde falsolar yaparak söyledi aryasını; sonra da geçip kan kırmızı bir tahta kuruldu. Birinci perdede beyazlarla, ikinci perdede açık mavi giysiyle sahneye çıkan kız bu kez sırtında sadece uzun bir gömlekle ve saçlarını çözmüş olarak gelip tahtın yanı başında dikildi, kraliçeye doğru yalvarır gibi bir sesle aryasını söylemeye başladı, ama kral sert bir tavırla elini salladı; bunun üzerine sağdan, soldan sahneye dolan çıplak bacaklı kadınlar ve erkekler birlikte dans etmeye koyuldular. Derken, kemanlar en tiz sesleriyle neşeli bir hava çalmaya başladı. Kalın kalın bacakları ve incecik kollarıyla öteki kadınlar arasında göze çarpan bir kadın, kulis arasına çekilerek orada korsajını düzelttikten sonra sahne-

nin ortasına geldi ve sıçramaya başladı; her sıçrayışında ayaklarını havada hızlı hızlı birbirine değdiriyordu. Parterdeki seyirciler hep birden alkışlayıp, “Bravo!” diye bağırmaya başladılar. Bu sırada, deminden beri sahnenin bir köşesinde bir başına dikilmekte olan çıplak bacaklı bir erkek, simballerle, boruların ötmesiyle birlikte uçar gibi hareketlerle, oldukça da yükselerek hızlı hızlı zıplamaya başladı. (Bu adam, bu becerisi karşılığında tamı tamına altmış bin gümüş ruble alan Duport idi.) Parterde de, localarda da, paradide de ne kadar kadın, ne kadar erkek varsa ellerinin ve gırtlaklarının olanca gücüyle alkışlayıp yırtınmaya başladılar, bunun üzerine havalara zıplayan adam oyunu bıraktı, sağa, sola eğilip kalkarak gülücük dağıtmaya koyuldu. Bunun ardından, yine çıplak bacaklı başka erkeklerle kadınlar dans ettiler. Derken, kral el kol hareketleriyle karışık, yüksek sesle resitatif yaparak bir şeyler söyledi, onun resitatifine koro cevap verdi. Tam o sırada ansızın bir fırtına koptu, orkestradan yarım sesli gamlar, birer oktavlık ani kreşendo ve dekreşendolar yükseldi ve oyuncular, içlerinden birini yine sü-rüyerek kulise doğru kaçıışrlarken perde indi. Seyircilerden yine korkunç bir alkış tufanı koptu ve kendinden geçmiş suratlarla, hep bir ağızdan, gırtlaklarını paralarcasına tempo tutarak bağırmaya başladılar: “Dü-port! Dü-port! Dü-port!”

Bütün bu olanı biteni artık tuhaf bulmuyordu Nataşa. Âdeta bunlardan zevk duyarak çevresine bakınıyor, neşeyle gülümsüyordu.

Elen, “Şu Duport da bir harika, değil mi?” diye sordu ona. “Ah, evet,” diye cevap verdi Nataşa.

X

Perde arasında Elen’in locasında bir soğuk hava akımı oldu, açılan kapıdan başını eğerek ve kimseye takılmamaya çalışarak Anatol girdi içeriye.

Elen, gözlerini kaygıyla Nataşa’dan Anatol’e çevirerek, “İzninizle size kardeşimi tanıştırayım,” dedi.

Nataşa küçük güzel başını çıplak omzunun üzerinden geriye çevirerek yakışıklı subaya gülümsedi. Yakından bakıldığında da uzaktan görüldüğü kadar yakışıklı olan Anatol, genç kızın yanına oturdu ve onu ilk kez Narişkin'lerin balosunda görmek mutluluğuna erdiğini, bir daha da aklından çıkaramadığını, o gün bugündür hep bu tanışma zevkine ereceği anı gözlediğini söyledi. Kadınların yanındayken erkek meclislerinde olduğundan çok daha akli başında, çok daha yapmacıksız davranır, kasıntı yapmaya kalkışmazdı Anatol. Onun bu yapmacıksız, sade, dobra dobra konuşması karşısında, hakkında bir sürü hikâyeler anlatılan bu adamın hiç de öyle korkulacak biri olmadığını görerek şaşırان Nataşa, hatta tam tersine, o güne dek hiçbir erkeğin yüzünde bu kadar sevimli, bu kadar içten, bu kadar yapmacıksız bir gülümseme görmediğini düşündü.

Anatol Kuragin ona temsili nasıl bulduğunu sorduktan sonra, vaktiyle bir seferinde Semyonovna'nın nasıl sahneden aşağı yuvarlandığını anlatmaya koyuldu.

Birdenbire teklifi tekellüfö bir yana bırakıp Nataşa'ya eski bir arkadaşımış gibi hitap ederek, "Haa, bakın aklıma geldi, Kontes," dedi Anatol; "biz bir kıyafet balosu düzenliyoruz. Siz de mutlaka katılmalısınız, çok eğleneceğiz. Hepimiz Karagin'lerde toplanıyoruz. Ne olur, siz de gelin! Geleceksiniz, değıil mi?"

Anatol konuşurken içi gülen gözlerini bir an için olsun Nataşa'nın yüzünden, boynundan ya da çıplak kollarından ayırmamış, Nataşa'nın da artık adamın kendisine iyice hayran olduğundan hiç kuşkusu kalmamıştı. Gerçi bu Nataşa'ya büyük zevk veriyordu, ama bu adamın yanında her nedense vücudunu ateş bastığını, içini bir tedirginlik kapladığını duyumsayarak kendini kasıyordu. Anatol'ün yüzüne bakmadığı anlarda adamın gözlerini çıplak omuzlarında duyumsuyor, elinde olmaksızın, onunla göz göze gelmeye ve böylelikle Anatol'ün gözlerini omuzlarından yüzüne çekmeye çalışıyordu. Ama Anatol'ün gözlerinin içine bakınca da, başka erkeklerle kendisi arasında her zaman bir uzaklık oluşturan görgü kuralları engelinin bu adamla kendisi arasında ortadan kalkıverdiğini anlıyor, bu yüzden de içine korku düşüyor-

du. Beş dakika içinde bu adamı nasıl kendine bu kadar yakın hissedebildiğini kendi de bilemiyordu. Başını öte yana çevirdiği anda adam ona arkadan, çıplak kollarından tutarak sarılacakmış ya da ensesinden öpecekmiş gibi geliyordu. Havadan sudan konuştukları hâlde Nataşa bu adamı en mahrem duygularını paylaşabileceği biri gibi görüyordu; hiçbir erkeğe bu kadar yakınlık duymamıştı o güne dek. Arada bir, nedir bu başıma gelen, der gibilerden dönüp dönüp babasına ya da Elen'e bakıyordu, ama Elen Generalin biriyle konuşmaya daldığı için Nataşa'nın bakışlarına karşılık vermiyordu; babasının gözleri ise her zamanki gibi yine aynı şeyi söylüyordu: "Sen eğleniyorsun ya? Eh, ben de mutlu oluyorum."

Kimsenin söyleyecek bir şey bulamadığı o sıkıntılı sessizlik anlarından birinde, Anatol iri gözlerini hiç ayırmadan ona bakarken Nataşa sessizliği bozmak için Moskova'yı sevip sevmediğini sordu Anatol'e. Soruyu sorar sormaz da kızardı. Deminden beri, bu adamla konuşmakla yanlış bir iş yaptığı duygusu vardı içinde. Anatol onu yüreklendirmek ister gibi gülümsedi.

"Önceleri o kadar hoşlanmamıştım," dedi; "çünkü bir kenti erkeğe sevdiren nedir? Güzel kadınlardır, değil mi?" Sonra Nataşa'ya çok anlamlı bakarak ekledi: "Ama şimdi çok seviyorum bu kenti doğrusu! Kıyafet balosuna geleceksiniz, değil mi, Kontes? Ne olur, gelin!" dedi ve elini Nataşa'nın elindeki çiçek buketinin üstüne koyarak Fransızca fısıldadı: "Balonun en güzeli siz olacaksınız. Ne olur gelin, sevgili Kontes, geleceğinizin bir kanıtı olarak da şu elinizdeki buketi bana verin!"

Onun sözlerinin ne anlama geldiğini Nataşa gerçi anlamamıştı; hoş, Anatol kendi de anlamış değildi ya, ama bu anlaşılmayan sözlerin altında edepsizce bir niyetin gizli olduğunu da sezinlemişti. Ne yapacağını bilemeyerek, söyleneni hiç duymamış gibi başını öte yana çevirdi. Ama çevirmesiyle de Anatol'ün hemen oracıkta, arkasında, çok yakında olduğu aklına geldi.

'Şimdi ne hissediyor acaba? Utanmış mıdır? Kızdı mı yoksa? Acaba yaptığımı tamir etmem gerekir mi?' diye kendi kendine sorup duruyordu Nataşa. Kendini tutamayarak başını tekrar

Anatol'e çevirdi, erkeğin ta gözünün içine baktı. Anatol'ü bu kadar yakınında duyumsamak, onun o kendinden emin tavrını ve saf saf, iyilikle gülümsemesini görmek yumuşayıvermesine yetti. Erkeğin gözlerinin içine bakarken Nataşa da aynen onun gibi gülümsedi ona. Ve yine, aralarında hiçbir engel bulunmadığı duygusuna kapılarak korktu.

Perde tekrar açıldı. Anatol sakın, şen bir tavırla locadan çıktı gitti. Nataşa kendini yepyeni bir dünyanın büyüüne kaptırmış bir hâlde kalktı, babasının yanına döndü. Olan biten her şey artık gözüne son derece doğal görünüyordu; öte yandan, gerek nişanlısıyla, gerek Prenses Mariya'yla ya da köydeki yaşantısıyla ilgili bütün düşünceleri, çok uzak bir geçmişin anıları gibi silikleşmişti kafasında.

Dördüncü perdede sözüm ona bir şeytan vardı; şeytan, ellerini kollarını savura savura bir başladı haykırmaya, bir daha da susmak bilmedi. En sonunda ayaklarının altındaki döşeme açılıp içinde kayboldu da, sesi ancak öyle kesilebildi. Dördüncü perdeden Nataşa'nın aklında kalanlar işte bu kadarcıktı. Çünkü üzerine bir huzursuzluk ve tedirginlik gelen Nataşa bütün perde boyunca, bu huzursuzluk ve tedirginliğin nedeni olan Kuragin'i gözlemekten kendini alamamıştı. Tiyatrodan çıkarlarken Kuragin yanlarına geldi, Rostov'ların arabasını çağırdı ve binmelerine yardım etti. Nataşa'yı arabaya bindirirken, bileğinin az üstünden tuttuğu çıplak kolunu sıktı kızın. Birden heyecanlanarak kızaran Nataşa başını çevirip ona baktı. Anatol içleri tutuşan gözlerini ona dikmiş, tatlı tatlı gülümsüyordu.

• • •

Neler olup bittiğini ancak eve döndükten sonra doğru dürüst düşünüp algılayabildi Nataşa ve birden aklına Prens Andrey geldi, dehşete kapıldı. Tiyatro dönüşü hep birlikte çaylar içilirken, Nataşa birdenbire derin bir inilti koyverdi, kıpkırmızı kesilerek koş koş odadan çıktı.

‘Yarabbi, mahvoldum ben!’ diye söylendi. ‘İşin bu kerteye varmasına nasıl göz yumabildim?’ Alev alev yanan yanaklarını ellerinin içine aldı, oturdu, başına gelenleri anlayabilmek için uzun uzun düşündü, ama başına gelenleri anlayamadığı gibi, duygularını da çözümleyemiyordu bir türlü. Her şey karanlık, bulanık ve korkunç görünüyordu gözüne. Pırıl pırıl aydınlatılmış o koskoca tiyatro salonunda genç kızından en yaşlı erkeğine varıncaya kadar tüm seyircilerle birlikte yarı çıplak Elen bile –gururlu ve coşkuz gülümseyişini hiç bozmasa da– gırtlaklığını yırtarcasına “Bravo!” diye bağırırken her şey gözüne doğal görünmüştü; sahnede çıplak bacaklarıyla, sırtında benekli ceketiyile müziğe uyarak sıçrayıp duran Duport’u, Elen’in korucuyu gölgesine sığınarak seyredirken her şey basit gelmişti Nataşa’ya; ama şimdi burada, böyle bir başına otururken, başına gelenlere bir türlü bir anlam veremiyordu işte.

‘Nedir bunun anlamı? Onun yanında neden öyle dehşete kapılıyordum? Şu anda vicdanımın böyle sızlamasının anlamı nedir?’ diye sorup duruyordu kendi kendine.

Geceleri yatağına girip duygularını açtığı annesi de yoktu ki yanında; İhtiyar Kontesten başka duygularını açabildiği kimsesi yoktu ki... Sonya’ya açılacak olsa, onun o tek yönlü bakışı ve doğruluktan şaşmayan karakteriyle böyle bir itirafı ya hiç anlayamayacağını ya da dehşete düşeceğini biliyordu Nataşa. Dolayısıyla, içine dert olan bu bulmacayı kimsenin yardımı olmaksızın, bir başına çözmeye çalışması gerekiyordu.

‘Prens Andrey’in aşkına layık değil miyim ben artık; gerçekten de düştüm mü bu duruma?’ diye sorarak kendini yokladı ve güven duyarak gülümsedi. ‘Böyle bir soruyu sormam bile ne kadar saçma? Ne oldu ki? Hiç. Bir şey yapmadım ki. Ona cesaret de vermedim. Kimse olanın bitenin farkında değil; hem bir daha onun yüzünü göreceğim de değilim,’ diye düşündü. ‘O hâlde durum apaçık işte: Hiçbir şey olmamıştır, ortada pişmanlık duyulacak bir şey yoktur ve Prens Andrey beni hâlâ sevebilir. Ama niçin “hâlâ” diyorum? Ah, Yarabbi, ah, Yarabbi! Niçin şimdi burada değil Andrey?’

Nataşa bir an için sakinleşiyor, ama bir an sonra içgüdü, ortada bir şey olmasa da, düşündükleri doğru da olsa, yine de Prens Andrey için yüreğinde taşıdığı sevginin artık o eski saflığını yitirdiğini söylüyordu ona. Yeniden geriye dönüp Kuragin'le aralarında geçen konuşmaları baştan sona hayalinde tekrarlıyor, kolunu sıkı o edepsiz yakışıklı yüzü, jestleri, tatlı gülümseyişi gözünün önünde canlanıyordu.

XI

Anatol Kuragin babasının zoruyla gelmişti Moskova'ya; Petersburg'da yılda yirmi bin rubleden fazla nakit harcadığı, bir o kadar da borç taktığı ve alacaklıları onun borcu yüzünden babasını sıkıştırdıkları için Prens Vasili çareyi oğlunu Moskova'ya sepetlemekte bulmuştu.

Babası, borçlarının yarısını son kez olarak ödeyeceğini, ama bunun için iki koşulu olduğunu söylemişti ona: Anatol başkomutan yaveri olarak -bu işi de zaten babası bulmuştu- Moskova'da oturacak, sonra da aklını başına devşirip kendine iyi bir eş bulacaktı. Aday olarak da ona Prenses Mariya ile Jüli Karagina'yı göstermişti babası.

Babasının koşullarına razı olan Anatol, Moskova'ya gelip Piyer'in evine yerleşmişti. Başlangıçta Anatol'ü evine istemeye istemeye kabul eden Piyer, zamanla alışmıştı ona; hatta ara sıra Anatol'ün iştret âlemlerine katıldığı, borç adı atında ona para yardımları yaptığı bile oluyordu.

Şinşin'in de haklı olarak dediği gibi, Anatol daha Moskova'ya ayak bastığı andan itibaren tüm Moskovalı hanımların akıllarını başlarından almıştı. Hanımların Anatol için böyle deli divane oluşlarının önemli bir nedeni de, onun sosyete hanımlarına pek yüz vermeyip çingene kızlarıyla Fransız aktrislerini yeğlemesiydi; bu Fransız aktrisleri arasında da Matmazel Jorjet en başta geliyordu ve denildiğine göre Anatol bu matmazelle işi iyice pişirmişti. Anatol, Dolohov'un verdiği içkili toplantılardan hiçbirini kaçırmadığı gibi,

Moskovalı öbür hovardaların düzenledikleri işret âlemlerinden de eksik olmuyor, sabahlara kadar kafayı çekip içki yarışında yere sermedik kimse bırakmıyor, en elit kent sosyetesinin verdiği *soirée*'lerin, baloların hepsinde boy gösteriyordu. Evli birkaç hanımı baştan çıkardığına ilişkin dedikodular ağızlarda dolaşırken, Anatol bunların bazılarıyla balolarda bile kırıştırmaktan geri durmuyordu. Bununla birlikte, genç kızlardan, özellikle de -çoğu çirkin olan- zengin kızlardan köşe bucak kaçıyordu. Bunda da haksız sayılmazdı, çünkü -ancak en yakın bir iki arkadaşının bildiği gibi- iki yıllık evliydi Anatol. Bundan iki yıl önce alayı Polonya'dayken, hâli vakti pek yerinde olmayan Polonyalı bir toprak ağasının kızıyla -kızın babasının zoruyla- evlenmişti. Anatol kısa bir süre sonra karısını terk etmiş ve kayınbabasına düzenli olarak yollamaya söz verdiği sus payı karşılığında kendini herkese bekâr diye göstermesine karısıyla kayınbabasının ses çıkarmamalarını sağlamıştı.

Anatol, durumundan da, kendinden de başkalarından da her zaman hoşnut olan yaratılıştaki bir adamdı. Başka türlü yaşayamayacağına ve bütün yaşamı boyunca hiç kimseye en ufak bir kötülüğü dokunmadığına içgüdüsel olarak kesinlikle inanırdı. Davranışlarının başkalarını nasıl etkileyebileceğini, şu ya da bu eyleminin ne gibi sonuçlar doğurabileceğini düşünmekten acizdi. Ördek nasıl suda yüzmek için yaratılmışsa, Tanrı'nın kendisini de sırf yılda otuz bin rubleyi afiyetle yesin, sosyetenin de hep en şatafatlı yerlerinde bulunsun diye yarattığına inanırdı. Hem de öyle içtenlikle, öyle kuvvetle inanırdı ki, ona bakanlar da ister istemez aynı inancı taşımaya başlarlar ve ona sosyetedeki önemli bir yer ya da para vermemelik edemezlerdi; Anatol de, kim olursa olsun, önüne gelen herkesten borç para ister, istediğini alır, ama tabii geri ödemeyi aklının ucuna getirmezdi.

Kumarcılığı yoktu; hiç değilse, kumardan para kazanmayı düşünmez, kaybederse de üzülmezdi. Kibirli de değildi. Başkalarının onun için ne düşündüğü vız gelirdi Anatol'e. Yüksek mevkilerde gözü olduğu ise hiç söylenemezdi. Meslek yaşamını kaç kez berbat etmiş, babasını kaç kez kızdırmıştı bu yüzden. Saygınlık, seçkinlik

gibi kavramlara güler geçerdi. Eli açık bir insan da olan Anatol, isteyeni eli boş çevirmezdi. Onun aklı fikri “hoşça vakit geçirmek”te ve kadınlardaydı. Kendi düşüncesine göre bu zevklerinde hor görülebilecek bir taraf bulmayan Anatol, zevklerini doyururken başkalarına bir zarar verip vermediğini algılayabilecek yeteneği de bulunmadığından, kendisinin sağlam karakterli bir erkek olduğuna içtenlikle inanır, hilecilerden, alçaklardan nefret eder, vicdanı temiz bir insan gibi başını hep dik tutardı. Hovardalar da –yani bu erkek Magdalena’lar da– tıpkı kadın Magdalena’lar gibidir; onlar da ötekiler gibi, ileride bağışlanacakları umudunu taşırlar, onlar da orospular gibi, içlerinden masum olduklarına inanırlar. “Orospu, yüreğindeki sevgiyi herkese dağıttığı için bütün günahları bağışlanacaktır onun; hovarda da eğlenmekten başka bir şey yapmadığı için bağışlanacaktır.”

İran’da birtakım serüvenler de yaşadıktan sonra o yıl sürgünden dönüp Moskova’ya gelen ve yine kumarıyla, işretiyle, her türlü sefasıyla lüks yaşamaya başlayan Dolohov, Petersburg’dan eski arkadaşı Kuragin’le ahbablığı tazelemişti ve onu kendi çıkarlarına alet ediyordu.

Anatol, zekâsı ve gözü pekliğinden ötürü Dolohov’a gönülden bağlıydı. Zengin delikanlıları kumar ağına düşürmek için yem olarak Anatol Kuragin’in adına, ününe ve tanıdıklarına ihtiyaç duyan Dolohov hiç kuşkulandırmadan onu hem çıkarları için kullanıyor hem de onun kesesinden yiyip içip eğleniyordu. Dolohov bir yandan onu çıkarları için kullanırken, bir yandan da kendisi için başlı başına bir eğlence kaynağı, vazgeçilmez bir ihtiyaç, bir alışkanlık olan, başka erkeklerin iradesine hükmetme zevkini bu sayede doyurmuş oluyordu.

Nataşa’dan oldukça etkilenmişti Kuragin. Operadan sonra Dolohov’la birlikte akşam yemeği yerken tuttu, bu işlerden anlayan bir adam olması dolayısıyla Dolohov’a Nataşa’nın bütün çekici yanlarını –kollarının, omuzlarının, ayaklarının, saçının güzelliğini– ayrı ayrı saydı döktü ve ona kur yapmak niyetinde olduğunu açıkladı. Davranışlarının olası sonuçlarını hiçbir zaman tartama-

yan Anatol böyle bir flörtün nelere yol açabileceğini de düşünmezdi elbet.

“Evet, aslanım, cici bir kız; güzelliğine diyecek yok da, bize göre değil,” dedi Dolohov.

“Ablama söyleyip yemeğe çağırttıracağım onu. Buna ne dersin?” dedi Anatol.

“Kız evlenene kadar bekleseydin bari...”

“Yahu, bilirsin işte, ben küçük kızlara bayılırım,” diye üsteledi Anatol. “Böylelerinin akılları başlarından uçuverir hemen.”

Anatol’ün evli olduğunu bilen Dolohov, “Böyle ‘küçük kız’lardan biri yüzünden başını yakmıştın bir kez,” dedi, “ayağını denk al!”

“İkinci kez paçayı kaptıracak göz var mı bende, ha?” diyerek tatlı tatlı güldü Anatol.

XII

Rostov’lar ertesi gün evden dışarı çıkmadılar, gelen gidenleri de olmadı. Mariya Dimitriyevna Nataşa’dan gizli, Kontla bir şeyler konuşuyordu. Onların İhtiyar Prens Bolkonski’yi konuştuklarını, bir şeyler tasarladıklarını tahmin eden Nataşa buna alındı, aynı zamanda da kaygılandı. Prens Andrey’in her an gelmesini bekleyen Nataşa o gün Vozdvijenka’ya iki kez adam yollayıp sordurmuştu nişanlısının gelip gelmediğini. Prens Andrey gelmemişti. Moskova’ya geldikleri günküne oranla şimdi daha da perişan bir durumdaydı Nataşa. Prens Andrey’in hasretine, bu yüzden çektiği acıya, şimdi bir de Prenses Mariya ve babasıyla yaptığı görüşmenin tatsız anısıyla, nedenini bilmediği bir huzursuzluk ve korku eklenmişti. Sürekli olarak ya Prens Andrey’in hiç gelmeyeceğini ya da o gelmeden kendisinin başına bir şey geleceğini kuruyor, bu kuruntuyu bir türlü kafasından atamıyordu. Prens Andrey’i artık eskisi gibi sakın sakın, yalın olarak düşünemiyor, Prens Andrey’i düşünmeye başladığı anda hemen düşüncelerinin arasına İhtiyar Prensle, Prenses Mariya ile tiyatroyla ve Kuragin’le ilgili anılar karışı-

veriyordu. Yine suçlu olup olmadığı sorusu, yine Prens Andrey'in güvenini kötüye kullanıp kullanmadığı sorusu kafasında belirliyor, hemen ardından da, kendisinde böylesine akıl almaz bir dehşet duygusu uyandıran erkeğin ağzından çıkan her bir sözcüğü, onun her jestini, yüz ifadesindeki her bir değişikliği en ince ayrıntısına kadar gözünün önünde canlandırmaya başladığını fark ediyordu. Aile bireyleri gerçi Nataşa'yı her zamankinden canlı görüyorlardı, ama aslında genç kız ne eskisi kadar sakın, ne de eskisi kadar mutluymuştu şimdi.

Pazar sabahı Mariya Dimitriyevna konuklarını mahalle kilisesinde –Mogiltsi'deki* Uspeniye** Kilisesi'nde– yapılacak ruhani ayine götürmeyi önerdi.

Düşüncelerinde ne kadar özgür bir insan olduğunu belirtmek ister gibi, "Ben öyle şatafatlı kiliseleri sevmem," dedi. "Tanrı, her yerde Tanrı'dır. Papazımız mükemmel bir insandır, büyük bir ciddiyetle tam usulüne uygun olarak yönetir ayini; diyakozumuz da öyledir. Neymiş o öyle, kiliselerin koro yerlerinde konser vermeler! Ayinin ruhaniliği mi kalır? Ben sevmem öyle şeyleri, şımarıklıktan başka bir şey değil!"

Mariya Dimitriyevna pazar günlerini sever, o günün hakkını vermesini de bilirdi. Evi daha cumartesiden fırçalarla ovulup temizlenir, pazar günü olunca kendisi de hiçbir işe el sürmez, uşaklarına da iş gördürmez, bayramlıklar giyilip hep birlikte kiliseye gidilirdi. O gün sofraya birkaç kap fazladan yemek gelir, uşaklara votkayla birlikte ya kaz kızartması ya da süt domuzu kızartması verilirdi. Ama o günün tatil günü olduğunu en iyi Mariya Dimitriyevna'nın hiçbir zaman ciddiliğini yitirmeyen ablak suratından anlardınız; pazar oldu mu, o ciddi yüze bayram çocuğu neşesi gelirdi.

Kilisedeki ayinden dönülüp, kahveler, mobilyaların üstünden bütün örtüleri kaldırılmış olan misafir salonunda içildi; kahveler

* Mogiltsi: Moskova'da, veba salgınında ölenlerin mezarlığıdır, sözü edilen kilise bu mezarlığa kurulmuştur. –çev.

** Uspenye: Rusça, "Uruc"; özellikle de Hz. Meryem'in Urucu "Assumption" karşılığıdır. –çev.

bitirilir bitirilmez de uşak gelip arabanın hazır olduğunu bildirdi ve Mariya Dimitriyevna ciddi bir edayla doğruldu yerinden. Ziyaretlere giderken giydiği bayramlık şalını üstüne aldı ve Nataşa hakkında konuşmak için Prens Nikaloy Bolkonski'ye gideceğini bildirdi konuklarına.

Mariya Dimitriyevna gittikten sonra Rostov'lar için Madam Şalme'nin atölyesinde çalışan terzi kadınlardan biri geldi ve oyalanacak bir şey çıktığına sevinen Nataşa misafir salonuna bitişik olan odaya kapanarak yeni giysileri üstünde denemeye koyuldu. Teyelle tutturulmuş, kolları daha takılmamış yeni korsajı henüz giymiş, başını çevirerek aynada uyup uymadığına bakıyordu ki, bitişik salondan heyecanlı heyecanlı konuşmaya başlayan babasının sesiyle bir başka ses –bir kadın sesi– kulağına çalındı ve kıpkırmızı oldu Nataşa. Elen'in sesiydi bu. Nataşa daha üstündeki korsajı çıkarmaya fırsat bulamadan kapı açıldı ve yüksek yakalı pembe kadife kostümü içinde Kontes Bezuhova tatlı tatlı gülümseyerek şen bir tavırla içeriye girdi.

“Ah, benim tatlım! Ne şeker şey!” diye bir çığlık atarak, kıpkırmızı kesilen Nataşa'ya doğru yürüdü Elen. Arkasından gelen Kont Rostov'a dönerek, “Hayır, ama bu kadarı da olmaz yani sevgili Kont,” dedi. “Moskova'ya gelinir de eve kapanıp kalmak olur mu hiç? Yoo, vallahi bırakmam yakanızı! Bu akşam Matmazel Jorjet bizim evde temsil verecek –birkaç kişi de gelecek– güzellikleriyle Matmazel Jorjet'in pabucunu dama attırabilecek bu cici kızlarınızı alıp siz de gelmezseniz, bir daha yüzünüze bakmam! Kocam burada değil, Tver'e gitti, yoksa sizleri aldırmaya onu yollardım. Mutlaka gelmelisiniz. Ama mutlaka! Sekizle dokuz arası bekliyorum.”

Önünde saygıyla yerlere kadar eğilen, tanıdığı terzi kadına başını hafifçe eğerek selam verdi, eteğinin pilelerini zarif bir tavırla açarak aynanın yanındaki koltuğa oturdu. İçten gelen bir neşeyle hiç durmadan tatlı tatlı konuşuyor, Nataşa'ya övgüler yağıdırıyor, güzelliğini göklere çıkarıyordu. Nataşa'ya yaptırılan giysileri bir bir inceleyip beğendiğini belirtirken, Paris'ten aldığı “metal rengi

tlden” kendine yeni yaptırdığı tuvaleti de övmekten geri kalma-
yarak, Nataşa’ya da aynısından yaptırtmasını salık verdi.

“Ama zaten size ne olsa yakışır, güzelim!” dedi.

Zevkten kendinden geçen Nataşa’nın yüzü hep gülüyordu. Evvelce gözüne çok kibirli ve yanına yaklaşılmaz biri gibi g-
rndğ hâlde şimdi kendisine böyle iyi davranan bu cana yakın
Kontes Bezuhova’nın yağırdığı övgüler karşısında ruhunda ba-
harlar açıyor, mutlu oluyordu. Bütün neşesi yerine gelmişti; bu
güzeller güzeli, bu iyi yürekli kadına tutulmuştu âdetâ Nataşa.
Öte yandan Elen de Nataşa’yı içtenlikle beğendiğı için onun gün-
ln hoş etmek istiyordu. Anatol ondan Nataşa’yla kendisini bu-
luşturmasını rica ettiğı için gelmişti Rostov’ların ayağına kadar.
Anatol’le Nataşa’yı buluşturma düşüncesi pek sarmıştı Elen’i.

Gerçi bir vakitler, Petersburg’dayken, Boris’i kendisinden uzak-
laştırıyor diye Nataşa’ya çok kızmıştı, ama artık bunu dşnm-
yor, kendine göre içtenlikle onun iyiliğini istiyordu. Rostov’lardan
ayrılırken, artık kendi himayesinde saydığı Nataşa’yı bir kenara
ekti.

“Dn kardeşim yemekte bizdeydi de gülmekten öldürdü bizi;
sizin için ah çekmekten ağızına bir lokma koyamadı, canımın içi!
Size şık, deliler gibi şık, şekerim!”

Bunu duyunca kulaklarına kadar kızardı Nataşa.

“Ah, nasıl da kızarıyor, nasıl da kızarıyor şekerim!” dedi Elen.
“Mutlaka gelmelisiniz. şekerim, insan birini sevince ille de ken-
dini eve kapaması gerekmez ki. Nişanlısınız, biliyorum ama evde
can sıkıntısından leceğimize, biraz insan içine çıkmanızı eminim
nişanlınız da daha doğıru bulurdu.”

‘Demek ki, nişanlı olduğumu biliyor,’ diye içinden geçirdi Na-
taşa. ‘Demek o ve kocası Piyer –o iyi, dürüst insan Piyer– arala-
rında bunu konuşmuşlar ve glşmşler. Öyleyse bunda bir kötü-
lk yok demektir.’ Böylece, onu o kadar korkutan, gözüne o kadar
müthiş görünen şey şimdi Elen’in etkisiyle yine basit ve doğıal g-
rnmeye başladı Nataşa’ya. ‘Koskoca bir hanımefendi, ne kadar da

iyi yürekli, üstelik beni çok sevdi. Öyleyse birazcık eğlenmemde ne sakınca var?’ diye aklından geçirirken, testekerlek açılan gözlerini Elen’e dikmiş, hayran hayran bakıyordu.

Mariya Dimitriyevna tam öğle yemeği vaktinde döndü eve; hiç ağzını açmayışından, suratının bir karış olmasından İhtiyar Prensin onu bozum ettiği anlaşılıyordu. İhtiyar Prensle karşı karşıya gelmenin verdiği heyecanı hâlâ üzerinden atamadığı için, görüşmenin nasıl geçtiğini bir türlü anlatamıyordu. Kontun sorularına karşılık olarak, her şeyin yolunda gittiği, yarın etraflica anlatacağı cevabını vermekle yetiniyordu. Kontes Bezuhova’nın geldiğini, yarın akşam Rostov’ları çağırdığını öğrenince de aklından geçeni pat diye söyleyiverdi Mariya Dimitriyevna:

“Bana göre ahbablık edilecek biri değildir Kontes Bezuhova; onunla görüşmenizi size de salık vermem. Ama madem bir kere söz vermişsiniz, eh, gidin bakalım.” Sonra, Nataşa’ya dönerek ekledi: “Senin için de bir değişiklik olur; sıkıntını atarsın.”

XIII

Kont İlya Andreyiç kızlarını aldı, Kontes Bezuhova’lara götürdü. Epeway kalabalık olan suarede, Nataşa’nın hemen hemen hiç tanıdığı yoktu. Suaredekilerin neredeyse tümünü serbestlikleriyle dillere düşmüş kimselerin oluşturduklarını fark edince, Kont İlya Andreyiç’in bütün neşesi kaçtı. Salonun bir köşesine çekilmiş olan Matmazel Jorjet’in çevresini genç erkekler sarmıştı. Pek çok Fransız konuk vardı; Kontes Bezuhova’nın Moskova’ya gelişinden beri onu sık sık ziyaret eden Metivier de bunların arasındaydı. Kont İlya Andreyiç kâğıt oyununa oturmamaya, kızlarını bir an bile gözünün önünden ayırmamaya, Matmazel Jorjet’in gösterisi biter bitmez de kalkıp gitmeye karar verdi.

Anatol kapı ağzında durmuş, konuklara göz gezdiriyor, besbelli Rostov’ları arıyordu. Kontla selamlaşır selamlaşmaz hemen Nataşa’nın yanına yanaştı ve ardı sıra onunla birlikte girdi salona... Nataşa onu gördüğü anda yine aynı karmaşık duyguya kapıl-

dı; tıpkı operada olduğu gibi, bir yandan Anatol'ün kendisine hayran oluşu nedeniyle gururu okşanırken, bir yandan da aralarında ahlaksal engelin bulunmayışı dolayısıyla korkuyordu.

Elen genç kızı sevinçle karşılayıp güzelliğini ve giysilerini yüksek sesle övdü. Rostov'lar geldikten biraz sonra, Matmazel Jorjet kostüm değiştirmek için salondan çıktı. Bu arada salona sandalyeler dizildi ve konuklar yerlerini almaya başladılar. Anatol hemen Nataşa'nın sandalyesini tuttu ve tam onun yanına oturmaya hazırlanırken, kızının üstünden bir an bile gözünü ayırmayan Kont ondan daha atik davranıp kızının yanına yerleşince, Anatol'e de Nataşa'nın arkasındaki sandalyeye oturmak düştü.

Matmazel Jorjet, dirsekleri çukurlu tombul kolları çıplak, bir omzunun üstünden kırmızı bir şal atmış olarak geldi, sandalyeler arasında kendisi için boş bırakılan yerde yapmacıklı bir poz alarak durdu. Hayranlık belirten fısıldaşmalar duyuldu.

Aktris, kaşlarını çatarak gamlı, teatral bir ifadeyle seyircileri şöyle bir süzdükten sonra, bir ananın oğluna duyduğu günahkâr aşkı dile getiren –kendi kendine konuşma biçiminde kaleme alınmış– Fransızca bir şiir okumaya başladı. Yer yer sesini yükseltiyor, yer yer vakur bir ifadeyle başını dikleştirirken sesini düşürüp fısıldar gibi okuyor, zaman zaman da gözlerini deviriyor ve bu sırada sesi boğuklaşıyor, çatallanıyordu.

Dört bir yandan sesler yükseliyordu: Adorable!"... "Divin!"... "Délicieux"*

Nataşa gözlerini gerçi şişko aktrise dikmişti, ama gözlerinin önünde olup bitenleri ne görüyor, ne işitiyor, ne de anlıyordu. Şu anda sadece bir tek şeyin farkındaydı Nataşa: Eski dünyasından alınıp, yabancı olduğu, duyumların yer almadığı bir dünyaya –neyin iyi, neyin kötü ya da neyin akıllılık, neyin çılgınlık olduğunu anlama yetisini insanın elinden alan bir dünyaya– karşı konulmaz bir güçle sürüklendiğinin. Ensesinin dibinde Anatol'ün oturduğunu biliyor ve bunu bilmek ürkütücü bir bekleyiş duygusu içinde bırakıyordu onu.

* Fr. "Tapılası!"... "Tanrısalsal!"... "Enfes!" –çev.

Birinci monoloğun sonunda herkes ayağa kalkıp Matmazel Jorjet'in çevresini aldı, herkes kendinden geçercesine aktrise hayranlığını dile getirmeye koyuldu.

Öbürleriyle birlikte ayağa kalkıp kalabalık arasında itiş kakış aktrise sokulmaya çalışan babasına, "Ne kadar güzel bir kadın!" dedi Nataşa.

Nataşa'nın ardı sıra yürüyen Anatol, "Size bakınca bana hiç de güzel gelmiyor o," dedi. Bunu söylerken öyle denk getirdi ki, sözlerini Nataşa'dan başka kimse duymadı. "Siz insanı büyülüyorsunuz... Daha sizi ilk gördüğüm andan itibaren bir an bile..."

Başını geriye çevirip kızını arayan Kont, "Yürü hadi, Nataşa, yürüsen!" dedi. "Ne hoş bir kadın!"

Nataşa babasına cevap vermeden adımını hızlandırıp arkasından yetiştii, ama sersemlemiş, bakışları donuklaşmıştı.

Matmazel Jorjet birkaç şiir daha okuduktan sonra toplantıdan ayrıldı ve Kontes Bezuhova konuklarını balo salonuna aldı.

Kont bir an önce gitmek istiyordu, ama Elen bunun hazırlıksız bir balo olduğunu ileri sürerek oyunbozanlık etmemesi için diller döktü ona. Rostov'lar da onu kıramayarak kaldılar. Anatol gelip Nataşa'yı valse kaldırdı, dans boyunca da Nataşa'nın belini ve elini sıkarak ne kadar büyüleyici olduğunu, ona vurulduğunu fısıldayıp durdu kızın kulağına. *Ecossaise* dansına da birlikte kalktılar, ama dansa çiftlerin baş başa kaldığı bölümlerde Anatol ağzını açmadan, sadece gözlerini onun gözlerinin içine dikmekle yetindi. Nataşa da, 'Vals sırasında Anatol yoksa bir şey söylemedi de, ben düş mü gördüm acaba?' diye düşündü. Birinci figürün sonunda Anatol yine onun elini sıkmaya başladı. Nataşa korku dolu gözlerini kaldırıp onun yüzüne baktı, ama Anatol'ün yumuşacık, sevgi dolu bakışlarını, kendine güvenen ifadesini, o tatlı gülümsemesini görünce, dilinin ucuna kadar gelen şeyi söylemekten vazgeçti. Gözlerini indirdi.

Kendi kendine mırıldanır gibi ve çabuk çabuk, "Bana böyle şeyler söylemeyin. Ben nişanlıyım ve başkasını seviyorum," dedi. Gözlerini kaldırıp baktı. Söylediklerinden ne alınmış ne de incinmişti Anatol.

“Bana bunun lafını bile etmeyin. Bundan bana ne?” dedi Anatol. “Ben size, sizi sevdiğimi, hem de deliler gibi sevdiğimi söylüyorum. Siz güzelliğinizle insanı büyülüyorsunuz; bunda benim günahım ne?.. Hadi, şimdi sıra bizde.”

Heyecandan eli ayağı titremeye başlayan Nataşa korkudan iri iri açılan gözleriyle sağına, soluna bakınıyor, her zamankinden daha neşeli görünmeye çalışıyordu. Bu akşam olanları akli alınıyordu. *Ecossaise ve gross vater* danslarını Anatol’le yaptı Nataşa. Babası, gitme vaktinin geldiğini söyleyince Nataşa kalmaları için yalvardı. Nataşa nerede durursa, kiminle konuşursa, üstünde hep onun gözlerini hissediyordu. Sonradan hatırladığına göre, bir ara üstüne başına çekidüzen vermek amacıyla giyinme odasına gitmek için babasından izin aldı, onun ardından odaya gelen Elen de gülererek, kardeşinin onun aşkıyla yanıp tutuştuğunu söyledi Nataşa’ya. Daha sonra Elen ortadan kayboldu, Nataşa’yı küçük odada yalnız başına bıraktı, az sonra da, Nataşa o odada Anatol’le bir kez daha karşı karşıya kaldı.

Anatol onun elini eline aldı, gözlerinin içine bakarak yumuşak, dokunaklı bir sesle, “Benim size ziyarete gelmem doğru olmaz; ama sizi bir daha görmeden de nasıl durabilirim? Sizin için deli oluyorum. Hiç olacak şey mi bir daha sizi görmemek?” dedi ve Nataşa’nın önünü keserek, yüzünü yüzüne yaklaştırdı.

Anatol’ün –erkek güzeli Anatol’ün– ıslıl ıslıl yanan iri gözleri yüzüne o kadar yaklaşmıştı ki, Nataşa bu gözlerden başka bir şey göremiyordu.

Anatol sorar gibi, “Natali?” diye fısıldadı ve ellerini avuçlarının içinde öyle bir sıktı ki, canı yandı Nataşa’nın. “Natali?”

Nataşa’nın gözlerinde, “Bir şey anlamıyorum, diyecek bir şey bulamıyorum,” cevabı okunuyordu.

Alev gibi dudakları, Nataşa’nın dudakları üstüne kapandı ve aynı anda, Nataşa ellerinin tekrar serbest kaldığını hissederken, odada Elen’in ayak sesleriyle eteğinin hışırtısı duyuldu. Nataşa başını çevirip Elen’e bir baktıktan sonra eli ayağı titreyerek, kıpkırmızı kesilen yüzünü tekrar Anatol’e çevirdi, korku dolu gözleriyle sorar gibi ona çabucak bir bakış attı ve kapıya doğru yürüdü.

“Bir kelime, Tanrı aşkına, bir kelimecik!” diye inledi Anatol.

Nataşa duraladı. O anda Anatol’un ağzından olanı biteni kendisine açıklayacak, kendisinin de cevap verebileceği bir söz duymaya o kadar ihtiyacı vardı ki.

Ne dediğini bilmeksizin, “Natali, bir kelime, bir kelimecik!” diye habire yalvaran Anatol, Elen yanlarına gelene kadar da aynı sözleri tekrarladı durdu.

Elen, Nataşa’yı alarak salona geri götürdü. Rostov’lar akşam yemeğine kalmadan ayrıldılar.

Eve döndükten sonra Nataşa sabaha kadar gözünü kırpmadı; bir türlü çözüm bulamadığı bir sorunla karşı karşıyaydı: Hangisine âşıktı? Prens Andrey’e mi, Anatol’e mi? Prens Andrey’i seviyordu, onu ne kadar sevdiğini çok iyi hatırlıyordu. Ama Anatol’ü de seviyordu: Bundan da hiç kuşkusu yoktu. ‘Öyle olmasa bütün bunlar nasıl gelirdi başıma?’ diyordu kendi kendine. ‘Bütün bu olanlardan sonra sıra vedalaşmaya geldiğinde onun gülümsemesine, ben de gülümseyerek karşılık verebildiğime göre; durumun bu noktaya kadar gelmesine izin verebildiğime göre, demek ki, ilk görüşte vurulmuşum ona. Demek o kadar iyi, o kadar soylu, o kadar mükemmel bir erkekmiş ki, onu görünce gönlüm ferman dinlemez olabilmiş. Hem onu, hem ötekini sevdiğime göre, ne yapacağım şimdi ben?’ diye, bu korkunç sorulara bir cevap bulamadan, kendi kendine habire soruyor, soruyordu...

XIV

Sabah oldu; ufak tefek kaygılarıyla, telaşıyla yeni bir gün başladı. Herkes kalktı, bir koşuşturma, bir konuşmadır giderken tekrar terzi geldi, derken, Mariya Dimitriyevna da kalktı ve kahvaltıya çağrıldılar. Nataşa kendisine çevrilen her bakışı karşılamak istercesine, büyümüş gözleriyle tedirgin tedirgin herkesin yüzüne bakıyor, her zamanki gibi görünmek için tüm çabasını harcıyordu.

Kahvaltıdan sonra Mariya Dimitriyevna (günün en sevdiği vakti buydu), koltuğuna yerleşti ve Nataşa’yla Kontu yanına çağırdı.

“Eveet, dostlarım, konuyu kafamda evirdim, çevirdim; size verebileceğim öğüt şu,” diye lafa girdi, “bildiğiniz gibi, dün Prens Bolkonski ile görüşmeye gittim. Adamakıllı da konuştum onunla... Bağırıp çağırmaya kalkıştı, ama öyle bağırıp çağırmayla benim gözümün korkutulamayacağını kendi de anladı. Ağzıma geleni söyledim ona!”

“Ya o, ya o ne dedi?” diye sordu Kont.

“O mu? Kaçığın biri canım... Nuh diyor da peygamber demiyor. Kime laf anlatacaksın? Her neyse, kızcağızı yeterince üzdük zaten,” dedi Mariya Dimitriyevna. “Benim size verebileceğim öğüt şu: Buradaki işinizi bitirip evinize, Otradnoye’ye dönün... Orada bekleyin.”

“A, olmaz öyle şey!” diye atıldı Nataşa.

“Bal gibi olur,” dedi Mariya Dimitriyevna. “Gider, orada beklersiniz. Nişanlın şu sırada gelirse mutlaka bir kavga çıkar; oysa ihtiyarla baş başa kalırsa, konuşa, görüşe işi yoluna koyar, ondan sonra kalkıp sana gelir.”

Kont Rostov bu öğüdü akla yakın bularak kabul etti. Hele ihtiyarın gönlü bir kez yapılsın da, daha sonra da ziyaretine gidebilirdi; ha burada, Moskova’da olmuş, ha Daz Tepeler’de. Öte yandan, ihtiyarın yumuşatılmaması durumunda da düğün onun rızası dışında zaten ancak Otradnoye’de yapılabilirdi.

“Yerden göğe kadar hakkınız var. Kızımı alıp ziyaretine gittiğime de pişmanım şimdi,” dedi İhtiyar Kont.

“Pişmanlık duymaya gerek yok, canım! Burada bulunduğuna göre, gidip saygılarınızı sunmak zaten üstünüze düşen bir görevdi. Ama istemiyorsa, o da onun bileceği iş.” dedi Mariya Dimitriyevna. El çantasının içinde bir şey ararken ekledi: “Kızın çeyizi de hazır zaten, onun için burada beklemenize hiç gerek yok; hazır olmayanları da ben arkanızdan yollarım. Sizlerden ayrılmayı hiç istemiyorum, ama en iyisi de bu. Tanrı yolunuzu açık etsin, güle güle gidin!”

Çantasında aradığını bulan Mariya Dimitriyevna, onu Nataşa’ya uzattı. Prenses Mariya’dan bir mektuptu bu.

“Sana yazmış. Ne kadar da üzülüyor, zavalıcılık! Senden hoşlanmadığını sanmışsındır diye kahroluyor.”

“Ama gerçekten de hoşlanmadı benden,” dedi Nataşa.

“Saçmalama bakayım!” diye çıkıştı ona Mariya Dimitriyevna.

Nataşa mektubu alırken, hiç sözünü sakınmadan, “Kimsenin sözüne inanacak değilim; benden hoşlanmadığını biliyorum işte,” diye karşılık verdi. Kararlılık okunan yüzünde öylesine soğuk, öylesine sert bir ifade vardı ki, Mariya Dimitriyevna kaşlarını çatarak onu dikkatle süzmekten kendini alamadı.

“Bana böyle karşılık verme, güzel evladım!” dedi. “Ben doğru bildiğimi söylüyorum! Şimdi sen otur, bir cevap yaz ona bakayım!”

Nataşa cevap vermedi, kalktı, Prenses Mariya’nın mektubunu okumak için odasına gitti.

Prenses Mariya, aralarında geçen anlaşmazlıktan ötürü müt-hiş üzüldüğünü yazıyordu. Babasının duyguları ne olursa olsun, kendisinin Nataşa’yı sevdiğini; mutluluğu uğrunda her şeyini feda etmeye hazır bulunduğu, ağabeyinin eş olarak seçtiği bir insanı ister istemez seveceğini söylüyor, Nataşa’nın buna inanmasını rica ediyordu.

“Bununla birlikte,” diye yazıyordu, “babamın size karşı kişisel bir husumet beslediğini de sanmayınız lütfen. Bağışlanması gereken hastalıklı bir ihtiyardır o; ama iyi yürekli, yüce gönüllü bir insandır ve oğlunu mutlu edecek gelinini mutlaka sevecektir.”

Prenses Mariya daha sonra Nataşa’dan, onu tekrar görebilmek için bir gün vermesini rica ediyordu.

Nataşa mektubu okuduktan sonra, cevap vermek üzere yazı masasının başına oturdu. Fransızca olarak, mekanik bir biçimde hızlı hızlı, “Aziz Prenses,” diye yazdı ve orada durdu. Geçen gece olanlardan sonra, yazabileceği ne kalmıştı ki? Başlayıp da bitiremediği mektubunun karşısında otururken, ‘Evet işte, evet! Olanlar oldu bir kez; her şey değişti artık,’ diye aklından geçiriyordu. ‘Prens Andrey’le nişanı bozmam mı gerekir acaba? Şart mı bu? Öff... Ne zor iş!..’ diyerek, bu korkunç düşüncelerden kaçmak için Sonya’nın yanına gitti, onunla birlikte nakış örnekleri çıkarmaya koyuldu.

Yemekten sonra odasına çekilen Nataşa, Prenses Mariya'nın mektubunu tekrar eline aldı. 'Her şey bitmiş olabilir mi, mümkün mü bu?' diye düşündü. 'Kısacık bir süre içinde, böyle olup biter mi her şey ve daha önce olup bitenlerin üstüne bir anda böyle sünger çekilebilir mi?' Prens Andrey'i ne kadar sevdiğini, bu sevginin bir zamanlar ne güçlü olduğunu hatırladı, aynı anda da, Kuragin'e tutulduğunu duyumsadı. Kendini Prens Andrey'in karısı olarak gözlerinin önüne getirdi, vaktiyle birçok kez yaptığı gibi yine hayalinde onunla geçireceği mutlu anları canlandırdı ve bunu yaparken, aynı anda da, dün gece Anatol'le aralarında geçen konuşmayı en ufak ayrıntısına kadar hatırlayarak heyecanlandı, yüzünü ateş bastı.

Bunları aklından geçirirken, kafasında zaman zaman, 'İkisi bir arada niçin yürümesin?' diye bir sorunun çıktığını fark ediyor, böyle bir şeyi nasıl düşünebildiğine kendi de şaşıyordu. 'Ancak ikisi birden olsa tam bir mutluluğa erebilirdim; oysa şimdi ikisi arasında bir seçim yapmam gerekiyor ve ben hangisini bırakırsam bırakayım, mutsuz olacağım. Öte yandan, Prens Andrey'de karar kılırsam, olanı biteni ona söylemem gerekecek ki, buna imkân yok; ama söylememek de olmaz. Oysa berikinde karar kılırsam, hiç böyle zorluklar yok. Peki, ama bunca zaman Prens Andrey'e olan aşkımla yaşadıktan sonra, bu zevkten ömrümün sonuna kadar kendimi nasıl yoksun bırakabilirim ben?'

Gizli bir iş yapar gibi sessizce odaya giren hizmetçi kızlardan biri, "Lütfen bakar mısınız, küçük hanım!" diye fısıldadı. "Bir adam bunu size vermemi istedi," diyerek, Nataşa'ya bir mektup uzattı.

Nataşa hiç düşünmeden, mekanik bir hareketle mührünü kırıp mektubu açarken, hizmetçi kız, "Aman küçük hanım... Allah rızası için... Sakın kimseciklere..." diye yalvarıyordu.

Nataşa, Anatol'den gelen aşk mektubunu tek kelimesini bile anlamadan yutarcasına okurken sadece bir şeyin farkındaydı: Bu mektup ondan geliyordu; sevdiği erkekten. Tabii ya, seviyordu onu; yoksa bütün bu olanlar hiç olabilir miydi? Sevmese, o erkekten gelen aşk mektubunu şimdi böyle elinde tutuyor olabilir miydi?"

Anatol'ün ağzından Dolohov'un kaleme aldığı tutku dolu aşk mektubunu tir tir titreyen elinde tutarak okurken, Nataşa bu mektupta kendi duygularının bir yankısını bulur gibi oluyordu.

“Yazgım dün akşam belirlendi, artık değişmez; ya sizin sevginize ereceğim ya da öleceğim. Benim için başka çıkar yol yok,” diye başlamıştı Anatol. Nataşa'nın ailesinin kızlarını ona vermeye yanaşmayacağını bildiğini –bu konuda herkesten sakladığı nedenleri sadece Nataşa'ya açıklayabileceğini– ama Nataşa onu seviyorsa bir tek “Evet” sözünün yeteceğini, ondan sonra dünyada hiçbir gücün onların mutluluğunu engelleyemeyeceğini; aşkın her şeye kadir olduğunu; Nataşa'yı aldığı gibi dünyanın öbür ucuna kaçırabileceğini söyleyerek de devam ediyordu.

Nataşa, her sözcüğünden derin anlamlar çıkardığı mektubu yirminci kez okurken, ‘Evet, evet işte! Seviyorum onu!’ diye düşünüyordu.

O akşam Arharov'lara misafirliğe gitmeye hazırlanan Mariya Dimitriyevna kızları da götürmek istedi. Nataşa, başının ağrıdığını bahane ederek evde kaldı.

XV

Misafirlikten gece geç vakit dönen Sonya, Nataşa'nın odasına girip de onu giyinik durumda divanda uyur bulunca çok şaşırdı. Başucundaki sehpa da Anatol'ün mektubu açık duruyordu. Sonya mektubu alıp okudu.

Mektubu okurken, Sonya'nın gözleri ikide birde Nataşa'ya kayıyor, okuduğu mektubun açıklamasını uyuyan kızın yüzünde bulmaya çalışıyor, ama bulamıyordu. Nataşa'nın yüzünde dingin, yumuşak, mutlu bir ifade vardı. Hıçkırığa hıçkırığa ağlamamak için elini göğsüne bastıran Sonya, yüzü bembeyaz kesilmiş bir hâlde, korku ve heyecandan eli ayağı titreyerek gidip bir koltuğa yığıldı ve hüngür hüngür ağlamaya başladı.

‘Nasıl oldu da hiç dikkatimi çekmedi? İş bu kerteye kadar nasıl gelebildi böyle? Yoksa Prens Andrey'i sevmiyor mu artık?’

Kuragin'ın bu kadar ileri gitmesine nasıl izin verebildi? Düzenbazın, alçağın tekidir o, bu bilinen bir şey! Nikolenka ah, yüce ruhlu sevgili Nikolenka öğrenince kim bilir ne hâle gelecektir! Demek Nataşa'nın evvelki günkü, dünkü, bugünkü anormal hâlinin, yüzündeki o kararlı ve heyecanlı ifadenin altında bu yatıyormuş,' diye düşünüyordu Sonya. 'Ama Nataşa'nın böyle bir adama gönül vermesi olanaksız! Belki de kimden geldiğini bilmeden açmıştır mektubu. Okuyunca da kendine hakaret saymıştır herhalde. Nataşa böyle bir şey yapamaz!'

Gözyaşlarını sildi, Nataşa'nın yanına gidip yüzünü tekrar dikkatle inceledi.

Duyulur duyulmaz bir sesle, "Nataşa!" diye fısıldadı. Nataşa uyandı, Sonya'yı gördü.

"Ha, döndünüz mü?" dedi ve uykudan yeni uyanan bir insanın yaptığı gibi, o da ilk anda içinden nasıl geliyorsa öyle davranarak Sonya'ya sevgiyle sarıldı. Ama Sonya'nın yüzündeki çekingen ifadeyi görünce şaşırdı ve kuşkulandı.

"Sonya, yoksa mektubu okudun mu?" diye sordu.

Sonya yumuşak bir sesle, "Evet," dedi.

Nataşa kendinden geçer gibi gülümsedi.

"Hayır, Sonya, daha fazla dayanamayacağım!" dedi. "Artık senden saklayamam. Sen de bil; birbirimizi seviyoruz onunla! Şekerim, mektubunda diyor ki... Ah, Sonya..."

Sonya gözlerini testekerlek açmış, kulaklarına inanamayarak arkadaşının yüzüne bakakalmıştı.

"Ya Bolkonski?" diye sordu.

"Ah, Sonya, ne kadar mutlu olduğumu bir bilsen!" dedi Nataşa. "Aşkın ne olduğunu bilmezsin sen..."

"Ama Nataşa, öteki büsbütün bitti mi yani?"

Nataşa soruyu anlamamış gibi gözlerini iri iri açmış, Sonya'nın yüzüne bakıyordu.

"Yani, sen şimdi Prens Andrey'le nişanını bozuyor musun?" dedi Sonya.

Nataşa bir an için sinirlenerek, "Amaan, senin de bir şeyden anladığın yok! Saçmalayıp durma da, dinle!" dedi.

"Buna inanmam," diye üsteledi Sonya. "Hiç anlamıyorum. Bir yıl boyunca bir erkeğin sevgisiyle yaşa, sonra da birdenbire kal-kıp... Topu topu üç kez gördün bu adamı daha! Nataşa, söylediklerine asla inanmıyorum; benimle dalga geçiyorsun sen! Üç gün içinde sen her şeyi unut, sonra da..."

"Üç gün mü?" dedi Nataşa. "Onu yüz yıldır seviyormuşum gibi geliyor bana. Sanki ondan önce kimseyi sevmemiş gibiyim. Sen bunu anlayamazsın. Sonya, beni dinle, otur hele şuraya," diyerek Sonya'yı kucaklayıp öptü.

"Böyle şeylerin insanın başına geldiğini daha önce de duymuş-tum, sen de mutlaka duymuşsundur, ama böyle bir aşkın var ola-bileceğini ilk kez şimdi anlıyorum. Öncekine hiç benzemiyor bu seferki. Daha onu görür görmez, onun benim sahibim olduğunu, benim ise onun kölesi olduğumu, onu sevmemenin elimden gele-meyeceğini hemen anladım. Evet, kölesiyim onun! Bana emretsin yeter, her dediğini yaparım! Sen bunu anlayamazsın. Ne yapmam gerekiyor? Ne yapacağım ben şimdi, Sonya?" diye mutlu, ama aynı zamanda korku dolu bir ifadeyle sordu Sonya'ya.

"Ne yaptığını bir düşünsene, canım," diye bağırdı Sonya. "Ol-maz; bu işi böyle bırakamam ben. Böyle gizli gizli mektuplaşma-lar... Bu işi buralara kadar nasıl vardır-dın?" diye sözünü sürdürür-ken, duyduğu dehşeti ve tiksintiyi gizlemiyordu.

"Bende irade olmadığını söylemiştim sana," diye cevap verdi Nataşa. "Niye anlamıyorsun? Onu seviyorum işte."

Hüngür hüngür ağlamaya başlayan Sonya, "Öyleyse, ben de izin vermeyeceğim işte, hadi bakalım... Gidip söyleyeceğim!" diye bağırdı.

"Sen neler diyorsun? Allah rızası için... Söylersen, benim düş-manım bil kendini," diye dayattı Nataşa. "Benim acı çekmemi isti-yorsun... Bizi ayırmak istiyorsun sen..."

Sonya onun ne kadar korktuğunu görünce Nataşa'nın hâline acı-dı ve onun hesabına utanıp, bu sefer bunun için ağlamaya başladı.

“Peki, ama neler geçti aranızda?” diye sordu. “Sana ne söyledi? Niçin eve kendisi gelmiyormuş?”

Nataşa onun sorularını cevapsız bıraktı.

“Allah rızası için, Sonya, sakın kimseye söyleme, eziyet etme bana,” diye yalvardı. “Unutma ki, böyle durumlarda araya girilmez! Bak, ben sana sırrımı açtım...”

“Peki, ama bu gizlilik niye? Niçin eve gelmiyor?” diye sordu Sonya. “Niçin gelip açık açık sana evlenme teklifi yapmıyor? Ama-cı gerçekten de evlenmekse, bu konuda biliyorsun, Prens Andrey seni tamamıyla özgür bıraktı; ama ben onun amacının evlenmek olduğunu hiç sanmıyorum! Nataşa, mektupta sözü edilen şu gizli nedenler ne olabilir acaba, hiç fikrin var mı?”

Nataşa onun yüzüne şaşkın şaşkın baktı. Anlaşılan bu soru onun aklına da ilk kez geliyordu ve ne cevap vereceğini bilemiyordu.

“Ne olduğunu ben de bilmiyorum, ama demek ki, birtakım nedenler varmış işte!”

Sonya derin derin içini çekti ve inanmadığını belli edercesine başını iki yana salladı.

“Ortada bir neden olsaydı...” diye başladı.

Ama Sonya’nın kuşkulandığını fark eden Nataşa korkuya kapılarak onun lafını ağzına tıkadı.

“Sonya, ondan kuşkulanılmaz! Kuşkulanılmaz, kuşkulanılmaz! Anlamıyor musun bunu?” diye bağırdı.

“Seni seviyor mu?”

Arkadaşının anlayırsızlığına acırmış gibi gülümseyerek, “Beni seviyor muymuş?” dedi Nataşa. “Mektubunu kendin de okudun ya işte; sevip sevmediğini anlamış olman gerekir.”

“Ya namussuzun biriye?”

“O mu? O mu namussuz? Sen onu bir tanısan!” diye haykırdı Nataşa.

“Namuslu bir adamsa niyetini açık açık ortaya koyar; yok, eğer koyamıyorsa, o zaman da seninle görüşmekten vazgeçer. Bunu ona sen yaptırmazsan, ben yaptırırım,” dedi Sonya kararlı bir tavırla. “Hem ona bir mektup yazarım hem de beybabama söylerim.”

“Ama ben onsuz yaşayamam!” diye bağırdı Nataşa.

“Nataşa, seni anlayamıyorum. Sen neler söylüyorsun, kuzum? Babacığını, Nikolay’ı düşünsene.”

“Kimseye ihtiyacım yok benim, yalnız onu seviyorum ben. Hem, sen kalkıp nasıl namussuz dersin ona bakayım? Onu sevdiğimi bilmiyor musun?” diye çığlık çığlığa bağırdı Nataşa. “Çekil, git başımdan, Sonya! Seninle bozuşmak istemiyorum, ama git, lütfen git başımdan! Ne kadar acı çekiyorum, görüyorsun işte!” diye öfkeyle bağırırken umutsuzluktan ve öfkesini yenmeye çabalamaktan sesi titriyordu Nataşa’nın. Sonya hıçkırıklarını tutamayarak koşa koşa kaçtı odadan.

Nataşa gidip masanın başına oturdu, kalemi eline aldı ve sabah-tan beri bir türlü cevap yazamadığı Prenses Mariya’ya, bir an bile düşünmeden yazmaya koyuldu. Bu mektupta Prenses Mariya’ya kısaca, bütün anlaşmazlıkların sona erdiğini; bu anlaşmazlıklarda eğer kendisinin bir suçu varsa, bağışlamasını, yurt dışına giderken kendisini özgür bırakan Prens Andrey’in yüce gönüllülüğüne sığınarak her şeyi unutmmasını rica ettiğini; ama ne yazık ki, onun eşi olamayacağını bildirdi. O anda Nataşa’ya her şey kolay, basit ve apaçık görünüyordu.

• • •

Rostov’lar cuma günü köye dönmeye hazırlanırlarken, perşembe günü yurtluğa bir alıcı çıktığı için Kont onunla Moskova yakınlarındaki yurtluğuna gitti.

Kontun kentten ayrıldığı gün Sonya ile Nataşa, Karagin’lerin evinde verilen büyük bir şölene çağrıldılar ve Mariya Dimitriyevna’nın eşliğinde şölene katıldılar. Nataşa orada tekrar karşılaştı Anatol’le. Sonya, adamın Nataşa’ya, kimseye duyurmamaya çalışarak bir şeyler söylediğini, ondan sonra da Nataşa’nın bütün yemek boyunca çok heyecanlı olduğunu gözünden kaçırmadı. Eve döndüklerinde Sonya konuyu açmak için uygun bir zaman kollarken, Nataşa ondan önce giriverdi konuya.

Nataşa, yumuşacık bir sesle –uslu durdukları için aferin bekleyen küçük çocukların bir sesi vardır hani, işte aynen öyle sesle– “Bak, Sonya, sen onun için ne saçma sapan şeyler söylemiştin,” diye başladı. “Bugün her şeyi açıklığa kavuşturduk onunla.”

“Eee? Ne oldu? Ne söyledi sana? Nataşa, bana darılmadığına çok sevindim! Hadi, bana her şeyi anlat, gerçeği olduğu gibi anlat bana. Ne söyledi?”

Nataşa düşünceye daldı.

“Ah, Sonya, keşke sen de benim kadar tanısaydın onu! Dedi ki... Bolkonski’ye ne sözü verdiğimi sordu önce. Onu reddetme özgürlüğüne sahip olduğumu öğrenince sevindi.”

Sonya üzüntüyle içini çekti.

“Ama sen Bolkonsi’yi reddetmedin, değil mi?”

“Belki de reddetmişimdir. Belki Bolkonski’yle aramda her şey bitmiştir artık. Neden benim için kötü kötü şeyler getiriyorsun aklına?”

“Aklıma bir şey getirdiğim yok, yalnız bunu aklım almıyor işte...”

“Hele biraz sabret, Sonya, her şeyi anlayacaksın. Onun nasıl bir erkek olduğunu göreceksin! Benim için de, onun için de kötü şeyler getirme aklına. Bak, ben kimsenin kötülüğünü düşünmem: Herkesi seviyorum, herkese acıyorum ben. Ama ne yapayım işte?”

Nataşa’nın bu sevecen tavrına kanmaya, yumuşamaya hiç niyeti yoktu Sonya’nın. Nataşa yaltaklandıkça, yüzündeki ifade yumuşadıkça, Sonya’nın yüzü bir o kadar ciddileşiyor, sertleşiyordu.

“Bak, Nataşa,” dedi Sonya, “seninle bu konuda konuşmamamı istedin, ben de konuşmadım, ama şimdi sen kendin açtın konuyu. Bu adama güvenmiyorum ben. Niçin bütün bu gizlilik?”

“Hep aynı şey! Hep aynı şey!” diye onun sözünü kesti Nataşa.

“Nataşa, senin adına korkuyorum!”

“Neden korkuyorsun?”

Sonya, kararlı bir tavırla, “Kendi kendini mahvetmenden korkuyorum,” dedi ve söyler söylemez de korkarak pişman oldu.

Nataşa’nın yüzü yine öfkeyle kararıvermişti.

“Evet, mahvedeceğim, hem de en kısa zamanda mahvedeceğim kendimi! Sen karışma! Acısını çekecek olan sen değilsin, benim. Çekil başımdan, çekil başımdan! Nefret ediyorum senden!”

Sonya korku ve şaşkınlık içinde, “Nataşa!” diye inledi.

“Nefret ediyorum senden, nefret ediyorum! Ölünceye dek düşmanımsın benim!” diye bağırarak koşa koşa odadan çıktı Nataşa.

Nataşa artık Sonya ile konuşmuyor, yüz yüze gelmemeye çalışıyordu. Yine öyle ne yapacağını bilmez hâlde, hem bir suçluluk duygusu hem de alışık olmadığı yepyeni bir heyecanın etkisi altında evin içinde şaşkın şaşkın dolaşıyor, kâh şu işe, kâh bu işe el atıyor, ama hemen bırakıyordu.

Sonya, çok kırılmasına rağmen, yine de arkadaşını izlemekten geri kalmıyor, bir an bile gözünün önünden uzaklaştırmıyordu onu.

Kontun döneceği günden bir gün önce, Nataşa’nın sabahtan beri bir şey bekler gibi salon penceresinin önünden kalkmadığı Sonya’nın dikkatini çekti ve bir aralık, evin önünden geçen bir subaya –onu Anatol sanıyordu Sonya– işaret yaptığını gördü.

Arkadaşını şimdi daha dikkatli izlemeye başlayan Sonya gerek yemekte, gerek akşam boyunca Nataşa’da bir tuhaflık, bir anormallik sezdi. Nataşa sorulara gelişigüzel cevaplar veriyor, bir lafa başlayıp sonunu getirmiyor ve olur olmaz her şeye gülüyordu.

Çaydan kalktıktan sonra Sonya hizmetçilerden birinin korka korka Nataşa’nın kapısında beklediğini gördü. Hizmetçi içeriye girene kadar bekledi Sonya. Sonra gidip kapıya kulağını dayadı ve Nataşa’ya yeni bir mektup getirildiğini öğrendi.

Nataşa’nın o akşam için korkunç bir şey tasarladığı o anda kafasına dank etti Sonya’nın. Nataşa’nın kapısını vurdu, ama Nataşa onu içeri almadı.

‘Onunla kaçmaya hazırlanıyor!’ diye düşündü Sonya. ‘Her şeyi yapabilecek durumda. Zaten sabahtan beri yüzünde acıklı, aynı zamanda kararlı bir ifade vardı. Beybabasıyla vedalaşırken de ağlamıştı!’ diye hatırladı birden. ‘Evet, evet belli, onunla kaçmayı kafasına koymuş; peki şimdi ben ne yapayım?’ diye düşünürken,

Nataşa'nın korkunç bir şey tasarladığını gösteren belirtileri bir bir aklından geçiriyordu. 'Kont da burada yok. Ne yapacağım ben şimdi? Kuragin'e yazıp, açıklama mı isteyeyim? Ama bana cevap vermek zorunda değil ki. Yoksa Piyer'e mi yazmalı?.. Prens Andrey de benden rica etmişti ya... Kötü bir durum olursa diye... Ama ya Nataşa, Bolkonski'yi reddetmiş bulunuyorsa... Dün Prenses Mariya'ya bir mektup yollamamış mıydı? Kont da burada yok...' Olanı biteni Mariya Dimitriyevna'ya -Nataşa'ya bu kadar güvenen kadına- söylemeyi göze alamıyordu Sonya. Karanlık koridorda kalakalmış, düşünüyordu: 'Ne olursa olsun, ailenin bana yaptığı iyilikleri unutmadığımı ve Nikolay'a olan sevgimi kanıtlamanın şimdi tam zamanıdır. Evet! Üç gün, üç gece uykusuz bile kalsam, şu koridordan bir yere gitmeyeceğim, gerekirse Nataşa'ya zorla engel olacağım, aileye leke sürdürmeyeceğim.'

XVI

Anatol son birkaç gündür Dolohov'un evinde kalıyordu. Natallya Rostova'nın kaçırılması planı bir iki gün önce yapılmış, Dolohov bütün hazırlıkları tamamlamıştı; Sonya'nın, Nataşa'nın kapısını dinleyip onu korumaya karar verdiği gün, plan uygulamaya konulacaktı. Nataşa, o gece saat onda arka kapıya çıkıp, Kuragin'le buluşmaya söz vermişti. Kuragin kapıda bir troykayla hazır bekleyecek, Nataşa'yı arabaya attığı gibi, Moskova'ya altmış beş kilometre uzaktaki Kamenka köyüne götürecek, papazlıktan atılma bir adam orada sözüm ona onların nikâhını kıyacaktı. Kamenka'da hazır bekletilen bir menzil arabası onları Varşova şosesine çıkaracak, oradan sağlayacakları posta arabasıyla da sınırı geçeceklerdi.

Anatol pasaportla posta arabası kiralamak için gerekli izin belgesini cebine koymuş, kız kardeşinden on bin ruble almış, bir on bin ruble de Dolohov aracılığıyla birinden borç sağlamıştı.

Düzmece nikâhta tanıklık yapacak iki kişiden biri, Dolohov'un kumar işlerinde kullandığı, eski zabıt kâtiplerinden Hvostikov, öbürü de Kuragin'e sonsuz sevgisi olan iyilikçi, ama zayıf karak-

terli, emekli süvari subayı Makarin idi; Dolohov'un evinin sokağa bakan odasında oturmuş, çay içiyorlardı bu ikisi.

Duvarları yerden tavana kadar Acem halılarıyla, ayı postlarıyla kaplı, çeşit çeşit silahlarla süslü koskoca çalışma odasında, üstünde bir abaküs ile deste deste banknotlar bulunan, kapağı açık yazıhanenin önünde oturuyordu Dolohov; sırtında, yolculuklarda giydiği kaftanı, ayaklarında yüksek konçlu çizmeleri vardı. Anatol, üniforma ceketinin düğmeleri iliklenmemiş olarak çalışma odası, tanıkların oturdukları oda ve arka oda arasında mekik dokuyup duruyordu; arka odada da Anatol'ün Fransız oda uşağı son kalan eşyayı toparlıyordu. Dolohov bir yandan paraları sayıyor, bir yandan da bir şeyler not ediyordu.

"Eveet, Hvostikov'a iki bin ruble verilecek," dedi Dolohov.

"Veriver öyleyse," dedi Anatol.

"Makarka'ya (Makarin'e öyle diyorlardı) gelince, o zaten beş kuruş beklemeden senin için kendini ateşe de atar, suya da. Böylece hesabımız tamam oluyor," diyerek yazdığı notu Anatol'e uzattı Dolohov. "Bak bakalım, tamam mı?"

Dolohov'u hiç dinlemeden, hep gülümseyerek önüne bakmakta olan Anatol, "Tamamdır, canım," dedi.

Dolohov, yazıhanesinin kapağını çarparak kapadı ve alaycı bir gülümsemeyle Anatol'e döndü.

"Bak ne diyeceğim, biliyor musun? Bence gel bu işten vazgeç sen! Hazır vakit varken!"

"Salak!" diye karşılık verdi Anatol. "Aptal aptal konuşup durma! Ah, sen bunun ne demek olduğunu bir bilsen... Benim için ne demek olduğunu!"

"Vazgeçsen iyi edersin, vallahi. Ciddi söylüyorum, bak. Öyle bir işe kalkışıyorsun ki... Şaka götürür yanı yok."

"Yine dalga mı geçmeye başladın benimle? Canın cehenneme emil!" diyerek suratını buruşturdu Anatol. "Senin salakça şakalarını dinleyecek vaktim yok benim," diyerek odadan çıktı.

Anatol odadan çıkınca, Dolohov hor gören, kibirli bir ifadeyle gülümsedi onun arkasından.

“Dur birazcık, yahu,” diye Anatol’ün arkasından seslendi. “Şaka filan yaptığım yok benim. Ciddi konuşuyorum. Gel buraya, gel!”

Odaya geri gelen Anatol, Dolohov’un isteğine elinde olmaksızın boyun eğdiğini gösteren bir ifadeyle, dikkatini toplamaya çalışarak baktı onun yüzüne.

“Şimdi kulağını aç da, beni dinle. Sana son kez söylüyorum. Niçin şaka yapayım? Sana engel olmaya kalktım mı? Her şeyi hazırlayan kim? Papazı bulan, pasaportu ayarlayan kim? Parayı bulan kim? Hepsini yapan benim.”

“Pekâlâ, Allah razı olsun senden. Sana minnettar olmadığımı mı sanıyorsun?” diyerek içini çekti ve Dolohov’u kucakladı Anatol.

“Sana yardım ettim, ama gerçeği söylemek de boynumun borcudur; bu iş tehlikeli, azizim, ayrıca, üstünde biraz düşünürsen, aptallık. Hadi, kızı kaçırdın diyelim, iyi hoş! Peki, bunu senin yanına bırakacaklar mı? Evli olduğun eninde sonunda çıkacaktır meydana. Adamı ipe kadar götürürler, yahu!”

Anatol yine yüzünü buruşturarak, “Amaan, saçmalama be, saçmalama!” dedi. “Sana daha önce de açıklamadım mı ben? Ha?” Ve Anatol, kendi kafasından başkasını beğenmeyen bütün kalın kafalılar gibi, Dolohov’a belki yüz kez tekrar ettiği düşüncesinde direnerek yeni baştan açıklamaya girişti. “Yahu, şu sonuca vardığımı açıkladım ya sana: Eğer bu nikâh geçersiz sayılırsa,” diyerek parmaklarından birini kıvırdı, “benim sorumluluğum da ortadan kalkar; yok, eğer geçerli sayılırsa, o zaman da hava hoş! Yurt dışında kim ne bilecek? Öyle değil mi, ha? Onun için, kafa ütöleyip durma, bana bırak!”

“Ben çok ciddiyim, bu işi burada bırakırsan iyi edersin! Yoksa gırtlığına kadar batacaksın!”

Anatol, “Canın cehenneme be!” diye haykırdı ve başını ellerinin arasına alarak odadan kaçtı, ama hemen geri gelip, ayaklarını da altına alarak Dolohov’un karşısındaki koltuğa oturdu. “Ne biçim iş bu yahu! Ha? Bak, bak, elini koy da bak, nasıl çarpıyor!” diyerek Dolohov’un elini tutup yüreğinin üstüne bastırdı. Sonra,

Fransızca konuşarak ekledi: “Ah, o ayaklar, azizim! Ah, o bakışlar! Bir içim su! Ha?”

Güzel, küstah gözlerine bir ısıltı gelen Dolohov, besbelli bu işin biraz daha tadını çıkarmak ve Anatol’le biraz daha dalga geçmek niyetiyle soğuk soğuk gülümsedi.

“Eee, paralar suyunu çekince ne olacak?”

Gelecekle ilgili bir düşünceyle karşılaşınca birden akli karışan Anatol, şaşkın şaşkın, “Ne mi olacak? Ha?” dedi... “Ne mi olacak? O zaman... Bilmem ki... aman, bırak şimdi bu saçmalıkları canım!” diyerek saatine göz attı. “Vakit geldi!” dedi, kalktı, arka odaya gitti.

“Hadi bakalım, hadi! Daha bitirmediniz mi? Sallanıp duruyorsunuz!” diye çıkıştı uşaklara.

Dolohov paraları kaldırdı, uşağını çağırıp, yola çıkmadan karınlarını doyurmak için yiyecek, içecek bir şeyler hazırlamasını emretti ve Hvostikov ile Makarin’in oturdukları odaya geçti.

Anatol çalışma odasında, dirseğine dayanmış olarak divana yan gelmiş, kendi kendine usul usul bir şeyler mırıldanıyordu.

Dolohov içeriki odadan, “Gel de iki lokma bir şey ye. Bir içki al!” diye seslendi ona.

Anatol hâlâ tatlı tatlı gülümseyerek, “Canım istemiyor!” diye cevap verdi.

“Gelsene! Bak, Balağa geldi.”

Anatol kalktı yemek odasına geçti. Balağa, troyka sürmekteki ustalığıyla tanınmış bir arabacıydı; Anatol’le Dolohov’u altı yıldır tanıyan Balağa bu altı yıl içinde troykalarıyla onlara az hizmet etmemişti. Anatol’ün alayı Tver’deyken kaç kez onu geceleyin Tver’den alıp sabaha karşı Moskova’ya yetiştirmiş, ertesi akşam yine alayına döndürmüştü. Dolohov’u kaç kez düşmanlarının eline düşmekten kurtarmıştı. Dolohov’la Anatol’ü çingeneler ve “bayancıklar”la (kokotlara bayancıklar derdi) birlikte ne gezintilere çıkarmıştı kentte. Onların hizmetinde, Moskova caddelelerinde kaç yaya ezmiş, kaç araba devirmiş, ama her seferinde de, “efendilerim” dediği Dolohov ve Anatol sayesinde ceza yemeden paçayı kurtarmıştı. Onların hizmetinde kaç at çatlatmıştı. Onların

elinden kaç kez sopa yemiş, yine onların elinden içtiği – çok sevdiği– mader a şarabı ve şampanya ile kaç kez sarhoş olmuştu. Onlar hakkında neler bilirdi neler; bir tanesi bile sıradan bir vatandaşın Sibirya'yı boylamasına yetecek türden şeylerdi bu bildikleri. İçki âlemlerine sık sık Balağa'yı da çağırırlar, onu da içirirler, yanlarına alıp çingenelere götürür, dans ettirirlerdi. Balağa'nın elinden efendilerinin binlerce rublesi geçmişti. Onların hizmetinde Balağa yılda yirmi kez postunu da, canını da tehlikeye atardı. Yine onların hizmetinde telef ettiği atların değeri onlardan aldığı parayı kat kat aşardı. Ne var ki, Balağa çok seviyordu bu ki efendisini: Saatte yirmi kilometrelik hızla çılgınca araba sürmeyi seviyordu Balağa; başka arabaları devirmeyi seviyordu; yoldan geçen yayaların üstüne arabasını sürmeyi, Moskova caddelerinden yel gibi geçmeyi seviyordu. Atlar en son hızlarıyla dörtlüye koşarken bile, arkasından o sarhoş sesleriyle yine de “Sür! Sür!” diye narayı basmalarını seviyordu. Canını kenara dar atan, korkudan zaten ödü patlamış mujiğin ensesine kırbacı basmayı seviyordu Balağa. “Gerçek beyefendiler” diye yalnız Anatol'le Dolohov'u bilirdi o.

Anatol'le Dolohov da Balağa'yı severlerdi: Hem usta sürücülüğünden ötürü severlerdi hem de onların hoşlandığı şeylerden o da hoşlanıyor diye. Balağa başka müşterileriyle pazarlık eder, bir saatlik gezintiye yirmi beş ruble ister, çoğunlukla da arabayı kendi sürmez, yamaklarına yaptıırırdı bu işi. Ama “beyefendiler” e gelince, hizmeti asla başkasına bırakmaz, hizmetine karşılık da onlardan hiçbir zaman para almazdı. Sadece yılda iki kez –uşaklarının ağzından efendilerinin elinin para gördüğünü öğrendiği zamanlar– sabah sabah, ayık kafayla önlerine dikilir, yerlere kadar eğilip güzelce selamlar ve yardımlarını dilerdi. Beyefendiler onu ayakta tutmaz, her zaman oturturlardı.

“şu sıkıntımı bir hâllediverseniz, aziz efendim, Fiyodor İvaniç,” ya da “Ekselans,” derdi Balağa. “Elimde at kalmadı vallahi. Gön-lünüzden ne koparsa artık, verseniz de, şu panayıra bir uzansam.”

Anatol'le Dolohov da, ellerinde eğer para varsa hiç esirgemezler, çıkarır biner, ikişer bin ruble verirlerdi.

Balağa ucu kalkık kısa burunlu, sarı saçlı, kırmızı yüzlü, pancar gibi kırmızı kalın enseli, pırıl pırıl parlayan boncuk gözlü, kısa sakallı, kısa boylu, yirmi yedi yaşında bir mujikti. İçi kürklü deri yeleşinin üstüne ipek astarlı, ince kumaştan lacivert bir kaftan giymişti.

Odaya girince önce kutsal tasvirlerin bulunduğu köşeye doğru dönüp istavroz çıkardı, sonra Dolohov'a yaklaşarak, ufak, kapkara elini uzattı.

Yerlere kadar eğilip, "Fiyodor İvaniç!" dedi.

"Nasılsın bakalım, ahbap? Hah, o da geldi işte!"

Balağa, o sırada odaya giren Anatol'e elini uzatarak, "Hayırlı günler, Ekselans!" dedi.

Anatol iki elini arabacının omuzlarına koyarak, "Bak buraya, Balağa," dedi; "beni sever misin, sevmez misin? Ha? Şimdi senden önemli bir hizmet bekliyorum... Hangi atlarla geldin bakayım? Ha?"

"Habercinizle gönderdiğiniz emre uydum, en sevdiğiniz canavarları koştum troykaya," diye cevap verdi Balağa.

"Dinle öyleyse, Balağa! Hayvanların üçünü de çatlatacak, ama üç saatte ulaştıracaksın beni oraya. Tamam mı?"

"Hayvanları çatlattırsam troykayı kime çektireceğim?" diyerek göz kırptı Balağa.

"Ulan, suratını dağıttırma bana şimdi! Şaka istemez!" diye gözlerini devirerek bağırdı Anatol.

Arabacı gülerek, "Şaka bunun neresinde?" dedi. "Efendilerimden atlarımı hiç esirger miyim? Dört nala gidebildikleri kadar süreceğiz işte, o hızla elbet zamanında varırız!"

"Ha şöyle! Otur bakalım!" dedi Anatol.

"Evet, otur ya," dedi Dolohov da.

"Ayakta durayım, Fiyodor İvaniç!"

"Otur şuraya; saçmalama! Bir içki iç," dedi Anatol ve Balağa'ya koca bir bardak mader şarabı doldurdu.

Şarabı görünce arabacının gözleri parladı. Nezaket gereği azıcık nazlandıktan sonra şarabı içti, külâhının altından çıkardığı kırmızı ipek mendille ağzını sildi.

“Yola ne zaman çıkıyoruz, Ekselans?”

“İşte...” diyerek saatine bir göz attı Anatol. “Hemen çıkıyoruz. Balağa, karışmam ha! Zamanında varacaksın oraya, tamam mı? Ha?”

“Şansımız yaver gider de kentten erken çıkabilirsek, elbette. Niçin varmayacakmışız zamanında? dedi Balağa. “Sizi buradan Tver’e yedi saatte atmıştık ya! Hatırlarsınız herhalde, Ekselans?”

Bir anısını hatırlayan Anatol gülümseyerek Makarin’e döndü; adam gözlerini fal taşı gibi açmış, hayran hayran onları dinliyordu. “Biliyor musun, Makarka,” dedi Anatol, “bir seferinde, Noel’de, Tver’den buraya kadar ben sürmüştüm kızağı. Nasıl hızlı gidiyorduk, ama aklın durur! Uçuyorduk be! Önümüze yük taşıyan kızaklar çıkmaz mı?.. Dosdoğru üzerlerine sürüp iki kızağı devirerek üstlerinden geçtik! Tamam mı?”

“Ama bizim atlar da, attı yani!” diye hikâyenin gerisini Balağa anlatmaya başladı. “O seferinde benim doruyu ortaya almış, iki yanına da gencecik iki tay koşmuştum,” diye, Dolohov’a dönerek sürdürdü anlatmayı. “İnanmayacaksınız, ama Fiyodor İvaniç, almış kilometreyi uçar gibi aldı o hayvanlar. Başlarını tutmak mümkün değil, bir de ayaz var ki, demeyin gitsin, ellerim uyuştı, bırakıverdim terbiyeleri elimden, ‘Al Ekselans, sen kendin sür!’ dedim, attım kendimi kızağın dibine, büzülüverdim oracığa. Hayvanları dehlemeye bile gerek yok; dehlemek ne kelime! Varacağımız yere kadar başlarını tutabilene aşk olsun! Canavarlar, üç saatte getirdiler bizi, vallahi! Ama sol yandaki de yolun sonunda çatladı.”

XVII

Anatol odadan çıktı, birkaç dakika sonra sırtında kürk palto, belinde gümüş tokalı kemer, başında da fiyakalı bir biçimde hafif yana yıkılmış, yakışıklı yüzüne çok yakışan samur bir kalpakla döndü. Aynada kendisine şöyle bir baktı ve Dolohov’un önünde, aynanın karşısında aldığı pozda durarak elindeki şarap kadehini kaldırdı.

“Eee, Fedya, allahaismarladık. Yaptıkların için teşekkürler; sağlıcakla kal!” dedi. “Eee, arkadaşlar, dostlar...” deyip, bir an kadar düşündükten sonra, Makarin’le ötekilere dönerek, “... gençlik dostlarım benim, hepinize elveda!” diye tamamladı.

Hepsi de onunla birlikte gidiyordu, ama onlara böyle hitap ettiğine göre, anlaşılan giderayak şöyle dokunaklı bir gösteri yapmak gelmişti Anatol’ün içinden. Göğsünü ileri çıkarmış, bir bacağına hafif hafif sallayarak yüksek sesle, ama ağır ağır konuşuyordu.

“Hepiniz kadehlerinizi alın elinize; sen de, Balağa. Eveet, yoldaşlarım, dostlarım, hep birlikte güzel günler geçirdik, eğlendik, kurtlarımızı döktük. Tamam mı? Bir daha nerede görüşeceğiz sizlerle? Yurt dışına gidiyorum ben. Sizlerle çok iyi vakit geçirdik, şimdi elveda, arkadaşlar! Hepimizin sağlığına! Hurra!” diye bağırarak kadehini bir dikişte boşalttı ve yere vurup parçaladı.

Balağa da “Sağlığınıza!” diyerek kadehini boşalttı, ağzını mendiliyle kuruladı.

Makarin, gözleri yaşararak Anatol’ü kucakladı.

“Ah, Prensım, sizden ayrılacağıma o kadar üzülüyorum ki!”

“Haydi, gidiyoruz! Gidiyoruz!” diye haykırdı Anatol.

Balağa kapıdan çıkmaya hazırlanırken, Anatol bağırdı:

“Dur, çıkma! Kapıyı kapat; önce, yere çökmemiz gerek. İşte böyle yapılacak.”

Kapıyı kapatıp, hepsi yere oturdular.*

Anatol yerden kalkarak, “Haydi bakalım, şimdi marş! İleri arkadaşlar!” diye bağırdı.

Oda uşağı Jozef, çantasıyla kılıcını getirip verdi Anatol’e; hep birlikte sofaya çıktılar.

“Peki, hani kürk manto nerede?” dedi Dolohov. “Hey, İgnatka, koş git, Matriyona Matviyevna’nın samur kürkünü al gel!” Sonra bir göz kırparak, “Kız kaçırmalarda neler olduğunu çok duymu-

* Rus geleneklerinde yer alan bir inanışa uyarak, yolcular uzun yolculuğa çıkmadan önce bir süre odalarına kapanır, tefekküre dalarlar. Yere oturma göreneği de, bu tefekküre dalma göreneğini simgeleyen bir davranıştır. -İngilizce çev.

şumdur ben,” diye ekledi. “Sırtında incecik şeylerle kız çıkar dışarı, soğuktan geberir, birazcık fazla geciktin mi de başlar, ‘anacım’, ‘babacım’ diye iki göz iki çeşme ağlamaya; dayanamayıp, kaçar içeriye. Onun için, sen ilk iş onu kürkle güzelce bir sarıp sarmalar, öyle atarsın kızağa.”

Uşak, tilki yakalı bir kürk mantoyla döndü.

“Sersem! Ben sana, samur kürk dedim! Hey, Matriyona, samur kürk!” diye öyle bir bağırdı ki Dolohov, sesi evin en uzak odalarında bile çın çın öttü.

Işıl ışıl parlayan kömür gözlü, maviye çalan kara kıvrıkcık saçlı, zayıf, soluk benizli, sırtına kırmızı bir şal örtmüş güzel bir çingene kızı elinde samur kürkle koş a koş a geldi.

Efendisinden korkunakla birlikte, samur kürkünün gittiğine yandığını da belli eden bir ifadeyle, “Bir kürke mi kaldım, al, işte!” dedi.

Dolohov ona cevap vermeden kürkü elinden aldı ve Matriyona’nın üstüne atarak onu güzelce sardı sarmaladı, “İşte böyle olacak,” dedi, “sonra da böyle yapacaksın!” diyerek kürk yakayı kaldırıp, yüzün ancak ufacık bir bölümü gözükecek biçimde sardı kızın başını. “Ondan sonra da böyle!” dedi ve kürk yaka içinden Matriyona’nın pırıl pırıl gülümseyen dudaklarını gösteren ufacık aralığa doğru Anatol’ün başını iterek yaklaştırdı.

Anatol kızı öperek, “Eee, allahaısmarladık, Matriyona,” dedi. “Ah, ah bütün çılgınlıklarımı burada bırakıyorum işte! Styoska’ya sevgilerimi iletirsin. Hadi bakalım, allahaısmarladık! Sağlıcakla kal, Matriyoşa; bana mutluluk dile.”

Matriyoşa, çingene şivesiyle, “Allah sana mutluluk nasip etsin, Prens,” dedi.

Sokak kapısının önünde üçer atlı iki kızak duruyordu; genç, güçlü kuvvetli iki arabacı yamağı da atların başını tutuyordu. Balığa öndeki kızağa bindi, geçti sürücü yerine oturdu, dirseklerini yukarıya kaldırarak terbiyeleri iki eline usul usul, dikkatle yerleştirdi. Anatol’le Dolohov onun kızağına bindiler. Makarin, Hvostikov ve uşak arkadaki kızağa yerleştiler.

“Herkes hazır mı?” diye sordu Balağa. Terbiyelerin ucunu elle-rine dolayarak, “Ya Allaah!” diye bir nara attı ve troyka bir anda Nikitski Bulvarından aşağı doğru yıldırım gibi fırladı. Balağa da, sürücü yerinde onun yanında oturan genç yamak da bir ağızdan bağırıp duruyorlardı: “Deeh! Dehaa! Haydaa!” Arbat alanında troyka bir kupa arabasına yandan vurdu, bir çatırtı koptu, haykır-malar duyuldu, ama troyka uçarcasına geçti gitti alandan.

Podnovinski Bulvarını boydan boya geçtikten sonra döneme-ce yaklaşırlarken Balağa hayvanları yavaşlattı ve oradan bir dönüş yapıp kızıağı Koca Konyuşenyi kavşağında durdurdu. Genç ya-maklardan biri yere atlayıp atların başını tuttu. Anatol’le Dolohov kaldırıma çıkıp yürüdüler. Avlu kapısına yaklaşıncı, Dolohov bir ıslık çaldı, ıslığına ıslıkla karşılık verildi ve avludan dışarı fırlayan bir hizmetçi kız koşa koşa yanlarına gelip, “Çabuk avluya girin, yoksa görülürsünüz; küçük hanım şimdi geliyor,” dedi.

Dolohov avlu kapısında kaldı, Anatol avluya girdi, köşeyi dön-dü, dış merdivenleri koşar adım çıktı.

Anatol’ü Mariya Dimitriyevna’nın dev yapılı uşağı Gavriilo karşıladı. Uşak çıkış yolunu kapatacak biçimde kapı ağzını tuta-rak, kuyudan gelir gibi çıkan o bas sesiyle, “Hanımefendinin yanı-na buyurunuz,” dedi.

Heyecandan göğsü körük gibi inip çıkmaya başlayan Anatol, “Hangi hanımefendinin yanına! Hem, sen kimsin bakayım?” diye fısıldadı.

“İçeri buyurun efendim, sizi içeri almam emredildi.”

“Geri dön, Kuragin!” diye haykırdığı duyuldu Dolohov’un.

“Geri dön! İhanete uğradık! Geri!”

Avlu kapısında kalan Dolohov, Anatol içeriye girdikten sonra kapıyı kapatıp kilitlemeye çalışan kapıcıyla boğuşuyordu. Son bir çabayla kapıcıyı geriye atan Dolohov, tam o sırada koşa koşa geri gelen Anatol’ü kolundan tuttuğu gibi dışarıya çekti ve ikisi birlikte troykaya doğru koştular.

Sonya'yı koridorda ağlarken yakalayan Mariya Dimitriyevna kızı biraz sıkıştırdınca her şeyi almıştı ağzından. Nataşa'ya gönderilen pusulayı da eline geçirip okuduktan sonra, elinde o pusulayla Nataşa'nın odasına girdi.

"Seni alçak, seni utanmaz arlanmaz seni!" dedi. "Sus, tek kelime istemiyorum!"

Kendisine şaşkın şaşkın, ama ağlamadan bakan Nataşa'yı göğsünden itip yerine oturttu, kapıyı çekip üstüne kilitledi. Avlu kapısına bakan kapıcıya, akşam gelenler olursa içeriye almasını, ama dışarı bırakmamasını; özel uşağına da gelenleri alıp kendisine getirmesini emrettikten sonra geçti misafir salonunda oturdu, kız kaçırmaya gelecek olanları beklemeye koyuldu.

Gavrilo beklenenlerin geldiğini, ama elinden kaçırdığını söyleyince Mariya Dimitriyevna kaşlarını çatarak yerinden kalktı, ellerini arkasında bağladı, ne yapacağını düşünerek uzun bir süre odadan odaya gezindi durdu. Gece yarısına doğru, cebindeki anahtarı parmaklarının arasında evire çevire, Nataşa'nın odasına gitti. Sonya hâlâ koridorda bekliyor, hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordu. "Mariya Dimitriyevna, Allah rızası için bırakın da içeriye gireyim!" diye yalvardıysa da, kadın ona cevap bile vermeden kapının kilidini açarak içeriye girdi. Korkunç öfkesini yenmeye çalışarak, 'İğrenç bir şey... Alçaklık... Hem de benim evimde... Yüzsüz şırfıntı! Babasına yazık, yoksa!' diye düşünüyordu. 'Zor olacak, ama söyleyeyim de bari herkes dilini tutsun, Kontun kulağına bir şey gitmesin.' Kararlı adımlarla odaya girdi. Nataşa divana uzanmış, yüzünü ellerinin arasına almış, kımıldamadan yatıyordu. Mariya Dimitriyevna odaya ilk girdiğinde Nataşa'yı hangi pozda bıraktıysa, aynen o biçimde yatıyordu kız.

"Aman ne güzel, kızım! Aman ne güzel!" dedi Mariya Dimitriyevna. "Benim evimde âşığınla randevulaş sen! Bırak numarayı şimdi: Ben konuştuğum zaman aç kulağını da, dinle! En aşağılık

bir şıfıntı gibi iki paralık ettin onurunu. Ben sana ne yapacağımı bilirdim, ama babana acıyorum, onun için örtbas edeceğim bu işi.”

Nataşa konumunu hiç değıştirmede, ama kesik kesik, sessiz hıçkırıklarla tüm bedeni sarsılmaya başladı. Mariya Dimitriyevna başını çevirip Sonya’ya bir baktıktan sonra, Nataşa’nın yanındaki koltuğa oturdu.

O kaba sesiyle, “Şansı varmış ki, elimden kurtuldu herif; ama ben onu bulurum!” dedi. “Ne dediğimi duyuyor musun?” diye ekledi.

İri elini Nataşa’nın başının altından sokup yüzünü kendisine doğru çevirdi. Nataşa’nın suratının hâlini görünce Mariya Dimitriyevna da, Sonya da şaşırdılar. Nataşa’nın bir damla bile yaş olmayan gözleri pırıl pırı parlıyordu, dudakları sımsıkı kapalıydı, avurtları çökmüştü.

“Bırakın! Bırakın beni! Umurumda değil! Ölmek istiyorum!” diye mırıldandı, hırsla silkinip Mariya Dimitriyevna’nın elinden başını kurtardı ve tekrar yığılıp eski konumunu aldı.

“Natalya!..” dedi Mariya Dimitriyevna. “Ben senin iyiliğini istiyorum. Canın istiyorsa kıpırdamadan yat öyle, sana dokunacak değilim. Ama dinle. Sana suçunun ne büyük olduğunu anlatmaya kalkışacak da değilim; kendin biliyorsundur, elbet. Yalnız, yarın baban geldiğinde ne diyeceğim ben ona? Ha?”

Nataşa’nın bedeni yine hıçkırıklarla sarsılmaya başladı.

“Ya öğrenirse baban? Ya ağabeyin, nişanlın öğrenirse?”

“Nişanlım filan yok benim! Reddettim onu!” diye haykırdı Nataşa.

“Bu hiçbir şeyi değıştirmez,” diye üsteledi Mariya Dimitriyevna. “Bir duyarlarsa, iş bu kadarla kalır mı sanıyorsun? Hele baban... Onu iyi tanırım ben... Ya adamı düelloya çağırırsa, iyi mi olur bu? Ha?”

“Amaan... Bırakın beni! Hem, niçin benim işime karışıp bozdunuz? Niçin? Niçin? Kim istedi sizden karışmanızı?” diye çığlık çığlığa bağıırıyordu Nataşa; divanda doğrulup oturmuş, Mariya Dimitriyevna’nın gözlerinin içine kinle bakıyordu.

Mariya Dimitriyevna yine öfkelenerek, "Peki sen ne istiyordun?" diye bağırdı. "Seni kilit altında mı tutuyorduk? Nedir? Bu eve adam gibi girmesine engel olan mı vardı onun? Seni bir çingene parçası gibi kapıp kaçırmasına göz mü yummalıydık?.. Tut ki, kaçırdı, ne sanıyorsun sen? Yakalamayacaklar mıydı onu? Ya baban, ya ağabeyin, ya nişanlın; birinden biri yakalamayacak mıydı onu? Alçağın, rezilin biri bu adam, işte o kadar!"

Nataşa ayağa kalkarak, "O sizin hepinizden iyidir!" diye haykırdı. "Hiç engel olmaya kalkmayacaktınız... Ah, Yarabbi, nedir bu başıma gelen, nedir? Sonya, ya sen? Çekilin başımdan!.." Başlarına gelen derdin sorumlusunun kendileri olduğunu bilen insanlar nasıl kapkara bir umutsuzluğa düşer, bu umutsuzluğun acısıyla nasıl yaygara koparırlarsa, Nataşa da aynı acılar içinde kıvranarak, hırından hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Tam Mariya Dimitriyevna tekrar ağzını açmaya hazırlanıyordu ki, Nataşa haykırmaya başladı: "Gidin, çekilin!.. Uzaklaşın benden! Hepiniz benden nefret ediyorsunuz, hepiniz beni aşağılıyorsunuz!" Kaldırdı kendini yine divana attı.

Mariya Dimitriyevna bir süre daha onun yanında kalıp öğüt vermeyi sürdürdü, öğütlerini tutması için dayattı Nataşa'ya. Bunları Kontun öğrenmemesi gerektiğini; Nataşa her şeyi unutmayı üstüne alır da bir şey belli etmezse, kimsenin bir şeyden haberi olamayacağını ısrarla söyledi. Nataşa ise hiç cevap vermiyor, artık hıçkırıyordu da; yalnız, üşüdüğü için titreme nöbetleri geçiriyordu. Mariya Dimitriyevna onun başının altına bir yastık verdi, üstüne iki yorgan örttü, kendi eliyle de ıhlamur getirdi, ama Nataşa hiç orali olmadı.

Mariya Dimitriyevna onun uyuduğunu sandı, "Varsın uyu-sun," diyerek odadan çıktı.

Oysa Nataşa uyumuyordu; yüzü kireç gibi olmuş, gözleri büyümüş, dimdik önüne bakıyordu. Bütün gece ne uyudu, ne ağladı, ne de birkaç sefer kalkıp yanına gelen Sonya ile konuştu.

Ertesi gün Kont Rostov, Moskova yakınlarındaki yurtluğundan, söz verdiği gibi tam vaktinde dönüp öğle yemeğine yetişti.

Neşesi, keyfi pek yerindeydi; müşteriyle işleri yoluna koyduğu için artık onu Moskova'da tutacak bir işi kalmamıştı, böylece, çok özlediği karıcığın yakında kavuşabilecekti. Kontu, Mariya Dimitriyevna karşılayıp, Nataşa'nın geçen gün çok rahatsızlandığını, doktor çağırttıklarını, ama kızının şimdi daha iyi olduğunu söyledi. Nataşa o sabah odasından hiç çıkmamıştı. Gözleri kupkuru bir hâlde, çatlamış dudaklarını sımsıkı kapalı tutarak hep pencerenin yanında oturmuş, kaygılı gözlerle sokaktan gelip geçenleri kollamıştı; odaya girip çıkanlar oldu mu, irkilerek dönüp bakıyordu arkasına. Besbelli, ya onun gelmesini ya da ondan bir haber, bir mektup bekliyordu.

Kont onu görmeye geldiğinde, dışarıda erkek ayak sesi duyan Nataşa heyecan ve umutla başını kapıya çevirdi, sonra yüzü yine eskisi gibi soğuk, kindar bir ifade aldı. Babasını karşılamak için ayağa bile kalkmadı.

"Ne oldu sana böyle, meleşim? Hastalandın mı?" diye sordu Kont.

Nataşa bir an ağzını açmadı. Sonra, "Evet, hastalandım," diye cevap verdi.

Kont meraklanarak ona niçin böyle kederli durduğunu, yoksa nişanlısına mı bir şey olduğunu sorunca, Nataşa hiçbir şey olmadığını, lütfen üzülmemesini söyledi. Kötü bir şey olmadığı konusunda Nataşa'nın söylediklerini Mariya Dimitriyevna da doğruladı. Hastalık lafının bahane olduğunu sezinleyen Kont gerek Nataşa'nın kederli hâlinden, gerek Sonya ile Mariya Dimitriyevna'nın yüzlerindeki çekingen ifadeden, yokluğu sırasında ters giden bir şeyler olduğunu bal gibi anlamıştı, ama bir yandan sevgili kızının başından utanılacak bir olay geçtiğini düşünmek bile ona çok korkunç geldiği, öte yandan da rahatına son derece düşkün olduğu ve kıymetli ağzının tadını kaçırmak istemediği için, altını daha fazla eşelemekten kaçındı; herhalde o kadar da önemli bir şey olmamıştır diye kendini avuttu. Tek üzüntüsü, Nataşa'nın keyifsizliği yüzünden köye dönüşlerinin gecikecek olmasıydı.

Karısı Moskova'ya geldiğinden beri Piyer sırf onunla bir arada olmamak için bir yerlere gitmeyi kuruyordu. Rostov'ların Moskova'ya gelişlerinin hemen ertesinde Nataşa'dan edindiği izlenim de eklenince, düşüncesini uygulamaya koymakta daha da acele etti. Bazdayev'in dul karısı epey zaman önce, kocasından kalan belgeleri ona teslim etmek istediğini söylediği için Piyer de bu bahaneyle kalktı, onu görmeye Tver'e gitti.

Moskova'ya döndüğünde Mariya Dimitriyevna'dan gelen bir mektubu verdiler Piyer'e; Mariya Dimitriyevna mektubunda Andrey Bolkonski ve nişanlısıyla ilgili çok önemli bir konuda kendisiyle görüşmek istediğini bildiriyor, Piyer'i evine çağırıyordu. Piyer ise Nataşa ile görüşmekten elden geldiğince kaçınmaya çalışıyordu. Nataşa'ya beslediği duyguların, evli bir adamın, hem de arkadaşının nişanlısına besleyeceği duyguların ötesine geçtiğini düşünüyordu. Gelgelelim, tuhaf bir alınyazısı Piyer'i hep Nataşa ile karşı karşıya getirmekteydi.

Mariya Dimitriyevna'ya gitmek üzere giyinirken, 'Acaba ne olabilir? Sonra, neden beni istiyorlar?' diye düşünüyordu. Mariya Dimitriyevna'ya giderken de, yolda, 'Prens Andrey de bari bir an önce gelse de, evlenecekse evlense artık şu kızla!' diye aklından geçirdi.

Tverskoy Bulvarından geçerken birisi, adıyla seslendi ona.

"Piyer! Çok oldu mu döneli, ne zaman geldin?" diyordu tanıdık bir ses. Piyer başını kaldırıp baktı. Bir çift rahvan kır atın toynaklarıyla karları savura savura kuş gibi uçurdıkları bir kızağın içinde Anatol'le yanından hiç eksik etmediği arkadaşı Makarin hızla geçip gittiler. Anatol yüzünün alt bölümünü kunduz kürkü kaplı yakasının içine gömmüş, başını hafif yana eğmiş, züppe subaylara özgü o klasik duruşla, baston yutmuş gibi oturuyordu. Gençlik fışkıran yüzü pembe pembeydi. Hafif yana yıktığı ak sorguçlu şapkasının altından, toz gibi incecik karla örtülü, briyantınlanmış kıvrıkcık saçları görünüyordu.

‘Bilge adam diye ben buna derim, vallahi!’ diye içinden geçirdi Piyer. ‘O an için yaşadığı zevkin dışında bir şeye kafa yormaz, kaygı nedir bilmez; her zaman şen, her zaman doygun, her zaman telaşsızdır. Onun gibi olabilmek için neler vermezdim!’ diye düşündü imrenerek.

Mariya Dimitriyevna’nın evine vardığında antrede uşak, kürklü paltosunu çıkarmasına yardım ederken Piyer’e hanımefendinin onu yatak odasında beklediğini söyledi.

Piyer misafir salonundan geçerken, Nataşa’nın pencere önünde oturduğunu gördü; kızın incelmış, solmuş yüzünde hırçın bir ifade vardı. Nataşa başını çevirip Piyer’e baktı, kaşları çatıldı ve kibirli, buz gibi bir tavırla yerinden kalkıp salondan çıktı.

Piyer daha Mariya Dimitriyevna’nın odasına adımını atar atmaz, “Hayrola?” diye sordu.

“Keşke hayırlı olsaydı!” diye cevap verdi Mariya Dimitriyevna. “Elli sekiz yaşıma geldim, rezaletin böylesini görmedim daha!”

Mariya Dimitriyevna, söyleyeceklerini hiçbir yerde ağzından kaçırmayacağına Piyer’den namus sözü aldıktan sonra, Nataşa’nın ailesinin haberi olmadan Prens Andrey’le nişanını Anatol Kuragin yüzünden bozduğunu; Kuragin’le Nataşa’yı Elen’in buluşturduğunu; Nataşa’nın, gizlice evlenmek için babasının yokluğu sırasında Kuragin’le kaçmaya yeltendiğini bir bir anlattı.

Piyer başını omuzlarının arasına kısırmış, ağzı bir karış açık dinliyor, kulaklarına inanamıyordu. Prens Andrey’in sevgilisi, aziz nişanlısı Nataşa’nın –bir zamanların o sevimli kızı Nataşa’nın– zaten evli olan (Piyer, Anatol’ün evli olduğunu biliyordu) salak Anatol uğruna Bolkonski’yi bırakabileceğini, onunla kaçmayı düşünecek kadar bu budalaya abayı yakmış olabileceğini Piyer’in aklı, havsalası alınıyordu.

Çocukluğundan beri tanıdığı ve kafasında hep o son derece çekici, sevimli kişiliğiyle canlandığı Nataşa’yı şimdi bu yepyeni kişiliğiyle –adi, alçak, rezil ve acımasız kişiliğiyle– bir türlü bağdaştıramıyordu. Karısı aklına geldi. Kötü bir kadına bağlanmak bahtsızlığına uğrayan tek erkeğin kendisi olmadığını dü-

şünerek, 'Kadın milleti değil mi, hepsi aynı işte!' diye düşündü. Prens Andrey aklına geldikçe yüreği sızlıyor, arkadaşına acıyor, onurunun ayaklar altına alınışından dolayı arkadaşı adına kahroluyor, gözyaşlarını koyvermemek için kendini zor tutuyor ve arkadaşı aklına geldikçe, onun acısı yüreğini kavurdukça, az önce salondan geçerken o soğuk, o kibirli hâli içinde gördüğü Nataşa'ya duyduğu nefret, hatta tiksinti de bir yandan arttıkça artıyordu. Nataşa'nın yüreğini kapkara bir umutsuzluğun sardığını, onurunu ayaklar altına almış biri olarak utanç içinde kıvrandığını ve bu yüzden, elinde olmaksızın o soğuk, kibirli, sert ifadeyi takındığını bilemezdi Piyer.

Mariya Dimitriyevna'nın ağzından çıkan son sözleri, evlenme lafını duyunca, "Peki, ama nasıl evleneceklerdi?" diye bağırdı Piyer, "Anatol evlenemez ki, zaten evli o!"

"Bir bu eksikti!" diye söylendi Mariya Dimitriyevna. "Ne mal-mış meğer bu adam! Alçak herif! Beriki de hâlâ onu bekleye dur-sun! Dünden beri umutla bekliyor. Bunu ona söylemek lazım! Böy-lece adamdan umudunu keser bari."

Mariya Dimitriyevna, Anatol'ün evlenme hikâyesini Piyer'in ağzından dinledikten ve Anatol'e lanetler, hakaretler yağdırıp hırsını aldıktan sonra, Piyer'i çağırma nedenini anlattı ona. Kontun ya da her an gelmesi beklenen Bolkonski'nin (her ne kadar onların kulağına gitmemesini sağlayabileceğini umuyorsa da) olayı öğrenmeleri durumunda, birinden birinin Anatol'ü düelloya çağırmasından korkuyordu Mariya Dimitriyevna. İşte bunun için de, Piyer'den, gidip Anatol'e kendi adına (Mariya Dimitriyevna adına) Moskova'yı hemen terk etmesini, bir daha da kıza yan gözle bile bakmaya kalkışmamasını söylemesini rica ediyordu. İhtiyar Kontu, Nikolay'ı ya da Prens Andrey'i nasıl bir tehlikenin beklediğini ancak şimdi algılayabilen Piyer, Mariya Dimitriyevna'nın isteğini yerine getireceğine söz verdi. Mariya Dimitriyevna isteklerini ona bir kez daha özetledikten sonra Piyer'i misafir salonuna buyur etti.

“Aman, dikkat edin de, Kont hiçbir şey sezmesin. Bir şey bilmiyormuş gibi davranın. Ben de gidip kıza artık umudunu kesmesini söyleyeceğim!” dedi Piyer’e. Sonra da arkasından seslendi: “İster-seniz yemeğe de kalın!”

Piyer Kontla karşılaştığında onu biraz sinirli ve üzgün gördü. Nataşa o sabah, Prens Mariya’ya, Bolkonski ile nişanı bozduğunu bildiren bir mektup yolladığını söylemişti babasına.

Kont, “Dert üstüne dert, aziz dostum!” dedi Piyer’e. “Anneleri yanlarında olmayınca, başıma öyle dert oldular ki bu kızlar benim! Buraya geldiğime bin pişmanım vallahi! Bakın, size açıklamamda sakınca yok. Nataşa’nın kimseye danışmadan nişanı bozduğunu biliyor muydunuz? Gerçi bu nişan benim de hiç hoşuma gitmemişti. Prens Andrey Bolkonski’nin fevkalade bir insan olduğuna hiç kuşku yok, ama babasının rızası olmadan yapacakları evlilikten de hayır gelmeyecekti; eh, Nataşa’ya nasıl olsa başka kısmet de çıkar elbet. Ama yine de, bu kadar uzun nişanlı kaldıktan sonra, üstelik anasına, babasına danışmadan böyle bir şey yapması!.. Üstelik bir de hastalandı; Allah bilir, nedir hastalığı! Zor dostum, zor, anaları yanlarında olmayınca kızlarla başa çıkmak zor...”

Kontun çok üzüldüğünü gören Piyer birkaç kez konuyu değiştirmek istediysede, Kont her seferinde lafı yine kendi dertlerine getirdi.

Heyecanlı bir yüzle, telaşla Sonya girdi salona.

“Nataşa hiç iyi değil; odasında, sizi görmek istiyor. Mariya Dimitriyevna var yanında, o da gelmenizi rica ediyor.”

Kont, “Evet, siz Bolkonski’nin yakın arkadaşısınız ya, herhalde size bir şey söylemek istiyordur Nataşa,” dedi. “Hey Yarabbim! Hey Yarabbim! Ne kadar da mutluyduk!..”

Kont, şakaklarındaki seyrek saçları eliyle sıvazlayarak odadan çıktı.

Mariya Dimitriyevna, Nataşa’ya Anatol’ün evli olduğunu söyleyince, Nataşa ona inanmamış, bunu bir de Piyer’in ağzından duymak istemiş; Piyer’i koridordan geçirip Nataşa’nın odasına götürürken ona bunu Sonya söyledi.

Nataşa soluk bir yüzle kaşlarını çatmış, Mariya Dimitriyevna'nın yanı başında oturuyordu; Piyer odaya adımını atar atmaz, Nataşa'nın hummalı bir pırıltıyla bakan soru dolu gözleriyle karşılaştı. Nataşa ne gülümsedi, ne başıyla olsun bir selam verdi; Piyer'in yüzüne diktiği gözlerinde bir tek soru okunuyordu: Piyer, Anatol'e dost gözüyle mi bakıyordu, yoksa başkaları gibi o da düşman mıydı Anatol'e? Piyer'i umursadığı bile yoktu onun.

Mariya Dimitriyevna Nataşa'ya döndü ve Piyer'i kastederek, "O her şeyi biliyor," dedi. "Sana doğruyu söyleyip söylemediğimi kendisinin ağzından duy işte."

Yaklaşan köpeklere ve avcılara bakan yaralı bir hayvan gibi, bir onun yüzüne, bir ötekinin yüzüne bakıp duruyordu Nataşa.

Yapmak zorunda olduğu bu işten iğrenen, bir yandan da Nataşa'nın hâline acıyan Piyer, gözlerini önüne indirerek, "Natalya İlyiniçna," diye söze başladı, "duyduklarınızın doğru olup olmasının sizin için bir önem taşımaması gerekir, çünkü..."

"Demek ki, evli olduğu doğru değil!"

"Hayır, doğrudur."

"Evleneli çok mu olmuş?" dedi Nataşa. "Namusunuz üzerine?.."

Piyer namusu üzerine yemin etti.

"O şimdi Moskova'da mı?" diye aceleyle sordu Nataşa.

"Evet, daha demin gördüm onu."

Konuşacak gücü bulamadığı anlaşılan Nataşa, kendisini yalnız bırakmaları için eliyle bir işaret yaptı onlara.

XX

Piyer öğle yemeğine kalmadı, odadan çıkar çıkmaz evden ayrıldı. Arabasına bindi, kentte sokak sokak Anatol'ü aramaya çıktı. Anatol aklına geldikçe kanı beynine sıcıyor, yüreği sıkışır gibi oluyor, soluk almakta zorluk çekiyordu. Anatol'ü ne buzlu tepelerde, ne çingenelerin yanında ne de Comoneno'nun Yeri'nde bulabildi. Bunun üzerine kulübe gitti Piyer. Kulüpte eski düzen aynen sürüyordu: Öğle yemeğine gelenler hemen aralarında

gruplaşıyorlardı. Piyer'i selamlıyor, onunla kent haberleri üstüne sohbete giriyorlardı. Piyer'in kimlerle alıhpaplık ettiğini ve onun alışkanlıklarını iyi bilen uşak, Piyer'i selamladıktan sonra ufak yemek odasında kendisi için yer ayrıldığını, Prens Mihail Zakariç'in kitaplıkta olduğunu, Pavel Timofeyeviç'in ise henüz gelmediğini bildirdi. Piyer'in tanıdıklarından biri, havadan sudan konuşurlarken birdenbire tam lafın ortasında, bütün kentin Kuragin'in Genç Kontes Rostova'yı kaçırma haberiyle çalkalandığını söyleyerek, doğru olup olmadığını Piyer'e sordu. Piyer güldü, daha şimdi Rostov'ların yanından geldiğini, bunun saçma bir dedikodudan başka bir şey olmadığını söyledi. Her önüne çıkana Anatol'ü soruyordu Piyer. Kimi, henüz kulübe uğramadığını, kimi yemeğe geleceğini söylüyordu. İçinden şu anda geçenleri hiç bilmeyen bu insan kalabalığının dünyayı umursamayan, kaygısız, tasasız hâlini yadırgıyordu. Balo salonuna geçip bir aşağı bir yukarı dolaşarak yemek salonunun dolmasını bekledi, Anatol'ün gelmediğini görünce, yemeğe oturmadan arabasına atladı, evinin yolunu tuttu.

Piyer'in fellik fellik aradığı Anatol, bozulan işi nasıl düzeltebileceğini danışmak, bir çare bulmak amacıyla o gün Dolohov'a gitmiş, öğle yemeğine de onda kalmıştı. Nataşa'yı mutlaka görmek istiyordu Anatol. Akşamüzeri kalktı, Nataşa'yla bir buluşma ayarlanabilir mi acaba diye öğrenmek için ablasına gitti. Anatol'ü bütün Moskova'da aradıktan sonra eve eli boş dönen Piyer içeri girer girmez, uşağı ona Prens Anatol'ün Kontesin yanında olduğunu bildirdi. Kontesin misafir salonu konuklarla doluydu.

Karısının Moskova'ya gelişinden beri onu hiç görmemiş olan -ve şu anda karısını her zamankinden daha da iğrenç bulan- Piyer ona merhaba bile demeden salona daldı, Anatol'ü orada görünce doğru onun yanına gitti.

Kocasının yanına yaklaşan Kontes, "Ah, Piyer," dedi, "zavallı Anatolcüğümüzün başındaki belayı bir bilsen..."

Ama kocasının boğa gibi öne eğilmiş başını, suratını, içinde şimşekler çakan gözlerini ve kararlı adımlarını görüp de onun

Dolohov'la yaptığı düellodan sonra, kendi gözleriyle tanık olduğu korkunç öfkesini ve gücünü hatırlayınca, kocasının şimdiki hâlinde de aynı öfkenin belirtilerini sezerek lafının sonunu getiremedi.

Piyer karısına dönerek, "Nereye adımını atsan, oraya günah ve kötülük bulaştırıyorsun!" dedi. Sonra Fransızca olarak, "Anatol, gel benimle, seninle konuşacaklarım var," diye ekledi.

Anatol ablasının yüzüne bir baktı, Piyer'in isteğine boyun eğerek yerinden kalktı ve ardı sıra gitmeye hazırlandı.

Piyer onu kolundan yakalayıp yanına çekti, tam götüreceği sırada, Elen fısıltı hâlinde, "Buna benim salonumda cüret edersen..." diye başladı, ama Piyer ona cevap bile vermeden yürüyüp çıktı salondan.

Anatol de her zamanki fiyakalı, salıntılı yürüyüşüyle, istifini bozmadan onu izledi, ama tedirginliği de yüzünden okunuyordu.

Piyer, Anatol'ü çalışma odasına soktuktan sonra kapıyı kapadı ve yüzüne bakmadan konuşmaya başladı.

"Kontes Rostova'ya evlenme vaadinde bulunmuşsun, onu kaçırmaya kalkışmışsın, öyle mi?"

Anatol "*Mon cher*," diye Fransızca olarak cevap vermeye girişti (zaten başından beri Fransızca konuşuyordu); "Bana bu tonda sorulan sorulara cevap vermek zorunda değilim."

Piyer'in zaten kireç kesilen suratı öfkeyle çarpıldı. O koskoca eliyle Anatol'ün üniformasını yakasından şöyle bir kavrayıp, dut gibi silkelemeye başladı onu ve gözlerinden yeterince korktuğunu anlayıncaya kadar da bırakmadı.

"Seninle konuşacaklarım var dedim mi, ben adamı..." diye gürledi Piyer.

Anatol, kumaşıyla birlikte kopan yaka düğmesini elleyerek, "E, ne olmuş? Saçma değil mi bu şimdi?" dedi.

"Sen alçağın, sen namussuzun tekisin ve kafanı şununla parçalamaktan beni alıkoyan nedir, bilmiyorum," derken, Fransızca konuştuğundan olacak, tavrı biraz yapmacıklı kaçınıştı Piyer'in.

Masasının üstündeki kocaman prespapye'yi* kapıldığı gibi kaldırmış, ama hemen yine yerine bırakmıştı.

“Evlenme vaadinde bulundun mu ona?”

“Be-be-ben, sa-sa-sandım ki... Yani aslında söz verdim sayılmaz, çü-çü-çünkü...”

Piyer onun sözünü kesti.

“Mektupları var mı sende? Mektupları var mı?” diye üstüne yürüdü Anatol'ün.

Piyer'in yüzüne şöyle bir bakan Anatol hemen elini cebine atıp cüzdanını çıkardı.

Piyer, Anatol'ün verdiği mektubu aldı, yolunun üstündeki masayı elinin bir hareketiyle yana itip divana çöktü.

Anatol'ün ürkerek elini kaldırması üzerine, “Korkma, sana bir şey yapacak değilim,” dedi Piyer. Sonra, kendi kendine ders tekerrarlar gibi, “Mektuplar bu bir...” diye devam etti. Biraz durdu ve “ikincisine gelince,” diyerek yerinden kalktı, odayı arşınlamaya başlarken, “Yarın Moskova'yı terk edeceksin,” dedi.

“Ama, nasıl terk ederim?..”

Piyer ona kulak asmadan, “Üçüncüsü,” diye devam etti, “Kontes Rostova ile aranızda geçenlerden hiç kimseye tek kelime etmek yok, tıs çıkmayacak ağzından... Bu konuda seni engellememe olanak yok, bunu biliyorum, ama eğer sende vicdan denen şeyin zerresi varsa...” dedikten sonra sustu ve hiç ağzını açmadan oda da birkaç tur attı. Anatol masanın başına oturmuş, suratını asmış, dudaklarını ısırıp duruyordu.

“Şunu iyice kafana sokmalısın ki, bu dünyada senin kişisel zevklerinin dışında, başka insanların mutluluğu, başkalarının huzuru diye de bir şey vardır; bir anlık zevkin için koskoca bir yaşamı mahvetmeye kalkıştığını bilmelisin. Sen git, benim karım gibilerle gönül eğlendir, o gibilerle istediğini yapmaya hakkın var: Senin kendilerinden ne beklediğini iyi bilir onlar. Onlar da en az senin kadar ahlâksız oldukları için, hiç değilse kendile-

* Kâğıtların uçmaması için üstlerine konan ağırlık. -çev.

rini savunabilirler; ama masum bir kızı evlenme vaadiyle ayartmaya kalkışmak... Aldatıp, kaçırmaya kalkışmak... Bu düpedüz, küçücük bir çocuğu ya da zavallı bir ihtiyarı dövmeye kalkışmak kadar adice bir iş!..”

Anatol susuyor ve Piyer’in yüzüne artık korkuyla değil, merakla bakıyordu.

Piyer öfkesini yendiği için Anatol’ün de güveni geri gelmişti. Bu güven içinde, “Ben onu bunu anlamam, tamam mı?” dedi. Piyer’in hiç yüzüne bakmadan, ama çenesi hafif hafif titreyerek, “Ben anlamam bunlardan, anlamak da istemem,” diye devam etti. “Ama sen bana öyle laflar ettin ki, ‘alçak’ dedin, bilmem ne dedin; onur sahibi bir erkek olarak, böyle lafları kaldıramam ben, kim söylerse söylesin...”

Onun ne demek istediğini anlayamayan Piyer, şaşkın şaşkın bakıyordu Anatol’ün suratına.

“Gerçi bunları *tet-â-tet* söyledin, ama,” diye devam etti Anatol, “olsun, yine de kaldıramam...”

Piyer alay eder gibi, “Yani, senden özür dilememi mi istiyorsun?” diye sordu.

“Hiç değilse, sözlerini geri alabilirsin. Tamam mı? Tabii, eğer istediklerini yapmamı istiyorsan. Tamam mı?”

“Aldım, gitti! Aldım, gitti!” dedi Piyer. “Senden özür de diliyorum,” diyerek, elinde olmaksızın, düğmesi kopuk iliğe baktı. “Yolculuk için para filan da gerekiyorsa...”

Anatol sırtıttı. Karısının suratında da kaç kez gördüğü için çok iyi bildiği bu aşağılık, bu yalaka, sırtıkan ifade Piyer’i çileden çıkardı.

“Adilik, alçaklık soyunuzda var sizin!” diye haykırarak odadan çıktı.

Anatol ertesi gün Petersburg yolunu tuttu.

İsteklerinin yerine getirildiğini ve Anatol'ün Moskova'dan def edildiğini bildirmek için Mariya Dimitriyevna'ya gitti Piyer. Evde bir korku, büyük bir telaş havası vardı. Mariya Dimitriyevna'nın Piyer'e, kimseye söylememek koşuluyla anlattığına göre, Nataşa çok hastaydı; Anatol'ün evli olduğunun kendisine bildirildiği günün gecesi, gizlice ele geçirdiği fare zehrinden yutarak kendini zehirlemişti. Fare zehiri olarak kullanılan arsenikten biraz yutmuş, sonra korkmuş, Sonya'yı uyandırarak durumu anlatmıştı. Allah'tan panzehir zamanında yetiştirilmişti de, bu sayede ölüm tehlikesini atlattı kızcağız; ama bünyesi zayıf düştüğü, dolayısıyla bu hâlde onu köye göndermek söz konusu bile olamayacağı için, Kontesi Moskova'ya getirtmek üzere adam yollanmıştı. Piyer, ne yapacağını şaşırılmış durumda olan Kontu ve ağlamaktan yüzü gözü şişmiş Sonya'yı gördüyse de Nataşa'yı göremedi.

O gün öğle yemeğini kulüpte yiyen Piyer, Rostova'nın kaçırılmasıyla ilgili dedikodular hakkında dört bir yandan soru yağmuruna tutuldu. Dedikoduları inatla yalanlayan Piyer herkesi, kayınbiraderinin sadece Rostova'ya evlenme teklifinde bulunduğu ve geri çevrildiğine inandırmak için elinden geleni yaptı. Durumu örtbas edip Nataşa'nın onurunu kurtarmayı âdeta boynunun borcu sayıyordu.

Prens Andrey'in dönüşünü korku içinde bekleyen Piyer, bir haber alabilmek için her Allah'ın günü bir kez İhtiyar Prensine evine uğruyordu.

İhtiyar Prens Bolkonski kentte dönen bütün dedikoduları Matmazel Bourienne'den öğrenmiş, Nataşa'nın nişanı bozduğunu bildirmek için Prenses Mariya'ya yolladığı mektubu da okumuştur. Alışılmadık derecede keyifli görünen ihtiyar büyük bir sabırsızlıkla oğlunun dönüşünü bekliyordu.

Anatol'ün Moskova'yı terk edişinden birkaç gün sonra Piyer, Prens Andrey'den bir pusula aldı; Prens Andrey döndüğünü bildiriyor, Piyer'in gelip kendisini görmesini rica ediyordu.

Prens Andrey Moskova'ya döndüğü gün, daha ayağının tozuyla, babası hemen onun eline Nataşa'nın Prenses Mariya'ya yolladığı, nişanı bozduğunu bildiren mektubunu tutuşturdu; mektubu Mazmezel Bourienne, Prenses Mariya'dan aşırıp İhtiyar Prene vermişti. İhtiyar Prens de Nataşa'nın kaçırılması olayını bire bin katarak anlatmıştı oğluna.

Prens Andrey evine akşam vakti inmişti, ertesi sabah da Pi- yer ziyaretine geldi. Piyer onu aşağı yukarı Nataşa'nın durumunda bulacağını sanıyordu, dolayısıyla, solana girip de çalışma odasından gelen konuşmaları duyunca çok şaşırdı: Prens Andrey yüksek sesle ve heyecanlı heyecanlı, Petersburg'da dönen dolaplarla ilgili bir konuyu konuşuyordu babasıyla. Prens Andrey'in konuşmasını zaman zaman babasının sesiyle bir başka ses kesiyordu. Piyer'i karşılamaya Prenses Mariya çıktı. Prenses Mariya, ağabeyinin durumuna acıdığını belli etmek için olacak, Prens Andrey'in bulunduğu odanın kapısına doğru bakarak derin bir iç geçirdiyse de, Piyer, Prensesin hem olayların bu biçimde gelişmesine hem de ağabeyinin Nataşa'nın sadakatsizliği karşısındaki bu tutumuna sevindiğini yüzünden okuyabiliyordu.

"Ağabeyim zaten böyle bir şeyi bekliyormuş, öyle söyledi," dedi Prenses Mariya. "Gerçi duygularını tam olarak açıklamasına gururu engeldir, ama yine de beklediğimden iyi, hem de çok daha iyi oldu tepkisi. Anlaşılan, olacağı varmış..."

"Yani, her şey bitmiş mi oluyor böylece?" diye sordu Piyer.

Prenses Mariya gözlerini hayretle açarak baktı Piyer'e. Onun böyle bir soruyu nasıl sorabildiğini aklı almıyordu. Piyer çalışma odasına girdi. Çok değişmiş, sağlığı gözle görülür derecede düzelmiş, ama alnında yeni kırışıklar belirmiş olan Prens Andrey sivil giysilerle babasının ve Prens Neşçerski'nin karşısında ayakta duruyor, canlı el kol hareketleriyle hararetli hararetli tartışıyordu onlarla. Tartıştıkları konu Speranski idi; adamın sözüm ona vatanı ihanet ettiği ve sürgüne yollandığı haberi Moskova'ya yeni ulaşmıştı.

“Daha bir ay öncesine kadar onu (Speranski’yi) etekleyen aynı kişiler, şimdi onu kötölemeye, suçlamaya kalkışıyorlar,” diyordu Prens Andrey; “bunların tümü de, onun amaçlarını zerre kadar anlayamamış kimselerdir. Gözden düşen bir insanı yargılamak ve başkalarının tüm kabahatini ona yüklemek en kolay iş; ama ben diyorum ki, bu hükümdar döneminde doğru dürüst yapılmış hangi iş varsa, onu Speranski yapmıştır, hem de tek başına.”

Piyer’e gözü ilişince konuşmasını kesen Prens Andrey’in yüzü bir anda kinli bir ifade aldı.

“... değerini sonrakiler anlayacaklardır,” diye lafını bağladı ve hemen Piyer’e doğru döndü.

“Eee, nasılsın bakalım? Şişmanlamaya devam mı?” diye şen bir tavırla sordu, ama alnındaki yeni kırışık biraz daha derinleşmişti. Piyer’in sorusuna, “A, evet, ben çok iyiyim,” diye karşılık vererek gülümsedi.

Onun bu gülümseyişinde Piyer şu anlamı açıkça okudu: “Evet, çok iyiyim, ama benim sağlığımın kimseye yararı yok artık.”

Polonya sınırından sonra yolların ne kadar bozuk olduğu üzerine; İsviçre’de tanıştığı, Piyer’in oradaki ahbabları üzerine; oğlu için yurt dışından getirdiği özel eğitmen Mösyö Dessalles üzerine Piyer’le üç beş kelime konuştuktan sonra, Speranski’yle ilgili tartışmayı hâlâ sürdüren iki ihtiyara tekrar katıldı Prens Andrey.

Çabuk çabuk ve heyecanlı konuşarak, “Ortada bir ihanet söz konusuysa ve onun Napolyon’la işbirliği yaptığına ilişkin somut kanıtlar varsa, bunlar halka açıklanmalıdır,” diyordu. “Kendi payıma, Speranski’yi sevmem ben, hiçbir zaman da sevmemiştir, ama adaletin yerini bulmasını isterim!”

İnsanın, çok sevdiği biriyle ilgili acılı düşüncelerle kıvranırsa, bu düşünceleri boğabilmek için kendini heyecanlandıracak bir şeylere nasıl ihtiyaç duyduğunu, nasıl kendini ilgilendirmeyen konularda tartışmalara girmeye can attığını öz deneyimlerinden bilen Piyer, şimdi aynı duyguları arkadaşının yaşadığını görüyordu.

Prens Neşçerski gittikten sonra Prens Andrey, Piyer'in koluna girdi, kendisine ayrılan odaya götürdü onu. Odada yeni hazırlanmış bir karyola vardı ve açılmış birkaç valiz, birkaç elbise torbası henüz ortalıkta duruyordu. Prens Andrey valizlerden birinin yanına çömeldi, içinden bir kutu aldı, kutunun içinden sicimle bağlı bir paket çıkardı. Bu işi hiç konuşmadan, çabuk çabuk yapmıştı. Doğruldu ve öksürdü. Dudakları kısılmış, yüzü asılmıştı.

"Seni zahmete sokacağım için bağışla..."

Prens Andrey'in Nataşa'dan söz etmeye hazırlandığını anlayan Piyer'in ablak suratında, arkadaşının duygularını paylaştığını, aynı zamanda ona acıdığını gösteren bir ifade belirmişti. Bu ifadeyi fark ederek sinirlenen Prens Andrey, kararlı bir ifadeyle ve kulak tırmalayan, tiz, tatsız bir ses tonuyla sürdürdü konuşmasını:

"Kontes Rostova'dan ret cevabını aldım, aynı zamanda da senin kayınbiraderinin ona evlenme teklif ettiği yolunda ya da buna benzer bir şeyler duydum. Bu söylentiler doğru mu?"

Piyer, "Hem doğru hem değil," diye söze başlayacak olduysa da, Prens Andrey onun sözünü kesti.

"Burada kendisinin mektuplarıyla resmi var," dedi Piyer'e. Masanın üstüne koyduğu paketi alıp Piyer'e verdi.

"Lütfen bunu Kontese veriver... Kendisini görürsen."

"Şu anda ağır hasta," dedi Piyer.

"Yani, hâlâ Moskova'da mı kendisi?" dedi Prens Andrey. Sonra, "Ya Kuragin?" diye aceleyle ekledi.

"O çoktan ayrıldı Moskova'dan. Kontes ölümün eşiğinden döndü."

Prens Andrey, "Hastalığına çok üzüldüm," dedi ve kinli, kötü-cül, soğuk bir ifadeyle tıpkı babası gibi tatsız tatsız gülümsedi.

"Demek, Kontes Rostova, Mösyö Kuragin'le evlenme onuruna eremedi, öyle mi?" diyerek kıs kıs güldü Prens Andrey.

"Kuragin evlenemezdi ki, çünkü, evli zaten," dedi Piyer.

Prens Andrey tıpkı babasının gülüşünü andıran bir tavırla tatsız tatsız güldü yine.

“Bir sakıncası yoksa kayınbiraderinin şimdi nerede olduğunu sorabilir miyim?”

“Peters... Ama ben de tam olarak bilmiyorum,” dedi Piyer.

“Neyse, önemi yok,” dedi Prens Andrey. “Daha önce olduğu gibi şimdi de tamamiyle özgür sayıldığını ve kendisine mutluluklar dilediğini lütfen Kontes Rostova’ya söyleyiver.”

Piyer paketi aldı. Prens Andrey söyleyeceği başka bir şey kalıp kalmadığını hatırlamak ister gibi ya da Piyer’in başka bir diyeceği var mı diye bekler gibi gözlerini arkadaşının yüzüne dikmişti.

“Seninle Petersburg’daki tartışmamızı hatırlıyor musun?” dedi Piyer. “Hani...”

“Evet,” diye aceleyle karşılık verdi Prens Andrey. “Düşmüş bir kadının bağışlanması gerektiğini söylemiştim, ama bağışlarım dememişim. Ben bağışlayamam.”

“Ama onunla bir tutulabilir mi?” dedi Piyer. “Hiç bununla...”

Ne var ki, Prens Andrey onun sözünü keserek çıkışır gibi bağırmağa başladı:

“Ne yani, yeniden ona evlenme mi teklif etmeli, yüce gönüllük gösterilerine filan mı kalkmalıyım?.. Ya, pek soylu bir davranış olur doğrusu, ama o beyefendinin artıklarına tenezzül edecek adam değilim ben. Sen de eğer benim arkadaşım olarak kalmak istiyorsan, bir daha bana asla bundan söz etme... Asla! Hadi bakalım, güle güle... Paketi ona verirsin, değil mi?”

Piyer odadan çıkıp, İhtiyar Prensle Prenses Mariya’nın yanına gitti.

İhtiyarın alışılmamış derecede neşeli bir hâli vardı. Prenses Mariya her zaman nasılsa yine öyleydi, ama ağabeyi için üzülüyor görüntüsü altında nişanın bozulduğuna için için sevindiği Piyer’in dikkatinden kaçmamıştı. Onların hâline bakan Piyer, hepsinin de Rostov’lara nasıl düşmanlık beslediklerini açıkça anladı ve başka bir erkek uğruna Prens Andrey’den vazgeçebilen kızın adının bile bunların önünde ağıza alınamayacağını düşündü.

Yemekte konuşma, yakında patlayacağı açıkça görülen savaş konusuna döküldü. Prens Andrey kâh babasıyla, kâh İsviçreli eğit-

men Dessales'la tartışarak hiç durmadan konuşuyor, konuşuyor, nedenini Piyer'in çok iyi anladığı anormal bir heyecan içinde görünüyordu.

XXII

Kendisine verilen görevi yerine getirmek için Piyer hemen o akşam Rostov'lara gitti. Nataşa yatakta, Kont da kulüpte olduğu için mektupları Sonya'ya bırakan Piyer daha sonra, Prens Andrey'in haberi nasıl karşıladığını çok merak eden Mariya Dimitriyevna'nın yanına çıktı. On dakika geçmeden de Sonya, Mariya Dimitriyevna'nın yanına geldi.

"Nataşa ille de Kont Piyotr Kiriloviç'i* göreceğim diye tutturdu," dedi.

"Nasıl olur? Kontu alıp onun ayağına mı götüreceğiz? Hem, odanız dandini!" diye itiraz etti Mariya Dimitriyevna.

"Yok, yok; Nataşa giyinip misafir salonuna indi," dedi Sonya.

Mariya Dimitriyevna bıkkın bir ifadeyle omuzlarını silkti.

"Anası bir an önce gelse bari! Bu kızın derdi beni öldürecek yoksa! Aman, kuzum her şeyi olduğu gibi anlatmayın ona sakın," dedi Piyer'e. "İnsan onu azarlamaya da kıyamıyor ki... Öylesine acınacak hâlde zavallıcığım!"

Nataşa misafir salonunun ortasında ayakta duruyordu; iyiden iyiye süzölmüş, solmuştu, ama sert bir ifade takınan yüzünde hiç de Piyer'in beklediği utanç belirtisi yoktu. Piyer eşikte görününce, gidip konuşma karşılarsın mı, yoksa onun gelmesini mi beklesin diye kararsızlık içinde kaldığı anlaşılan Nataşa bir bocalama geçirdi.

Piyer hızlı adımlarla Nataşa'ya doğru ilerledi. Nataşa'nın her zamanki gibi kendisine elini uzatacağını sanmıştı; oysa Nataşa ona doğru iki adım atıp durdu, tıpkı balo salonunun ortasında

* Piyotr Kiriloviç, terbiye kurallarına uygun, resmî bir hitap biçimidir. Kiriloviç, "Kiril'in oğlu" demektir. -İngilizce çev.

durup şarkı söylediği zamanlar yaptığı gibi kollarını cansız bir biçimde sarkıttı, ama şimdi yüzünde bambaşka bir ifade vardı ve göğsü körük gibi inip kalkıyordu.

Hızlı hızlı, “Piyotr Kiriloviç, Prens Bolkonski sizin arkadaşınızdı...” diye söze başladı ve hemen ardından, “arkadaşınız,” diye yanlışını düzeltti. (Nataşa’ya sanki her şey geçmişte kalmış ve şimdi durum her bakımdan bambaşkaymış gibi geliyordu.) “Eğer bir şey olursa size başvurmamı...”

Piyer âdeta dili tutulmuş gibi Nataşa’nın yüzüne bakıyor, kesik kesik burnunu çekip duruyordu. Şu ana kadar içinden hep Nataşa’yı ayıpladığı, onu hor görmeye çalıştığı hâlde, şimdi kıza öyle acıyordu ki, ayıplama gibi, hor görme gibi duygulara yüreğinde yer veremeyeceğini hissediyordu.

“O buradaymış: Lütfen söyleyin ona... Beni... beni bağışlasın!”

Nataşa sustu; solukları sıklaşmıştı, ama gözlerinde yaş yoktu.

“Olur... Söylerim ona,” diye cevap verdi Piyer; “ama...” Piyer ne diyeceğini bilemiyordu.

Nataşa, “beni bağışlasın” sözünden Piyer’in yanlış anlam çıkardığını sezerek telaşlandı. Aceleyle, “Yok, onu demek istemedim; her şeyin artık bittiğini biliyorum. Bir daha asla düzelemeyeceğini biliyorum,” dedi. “Ben sadece, ona kötülüğüm dokunduğu için vicdan azabı çektiğini belirtmek istemiştım. Lütfen ona beni bağışlamasını rica ettiğimi söyleyiniz; bağışlamasını, her şeyi bağışlamasını...”

Nataşa birdenbire zangır zangır titremeye başladı, bir koltuğa çöktü.

O güne dek hiç duymadığı türden bir acıma duygusuyla yüreği kabarıp taşıyordu Piyer’in.

“Söyleyeceğim, ona her şeyi bir kez daha söyleyeceğim,” dedi Piyer. “Ama... Önce bir şeyi bilmek isterim...”

Nataşa bakışlarıyla soruyordu: ‘Neyi öğrenmek istiyorsunuz?’

“Bilmek istediğim şey, şu...” Anatol’ü nasıl adlandıracağını bilemeyen Piyer, adamı aklına getirince kızardı, “...şu kötü adamı sevip sevmediğiniz...”

“Ona kötü demeyiniz,” dedi Nataşa. “Ama bilmiyorum, hiç bilmiyorum...”

Nataşa ağlamaya başlayınca, bu sefer acımayla, sevecenlik ve sevginin de karışmasıyla Piyer’in yüreği neredeyse çatlayacak hâle geldi. Gözlük camlarının altından gözyaşlarının süzüldüğünü duyumsuyor, içinden, ‘İnşallah fark edilmiyordur,’ diye geçiriyordu.

“Bunu daha fazla konuşmayalım, benim aziz dostum,” dedi ve onun bu yumuşacık, içten tavrı birden Nataşa’ya tuhaf geldi.

“Bunu daha fazla konuşmayalım, aziz dostum – ona her şeyi anlatacağım; ama sizden bir tek ricam var: Beni dostunuz bilin ve bir yardıma, akıl danışmaya ya da şimdi değil, ama kendinizi toparladığınız zaman yüreğinizi birine açmaya ihtiyacınız olursa lütfen beni hatırlayın!” Nataşa’nın elini avucunun içine alarak öptü. “Öyle mutlu olacağım ki, ah, elimden gelebilseydi de...”

Bir an ne diyeceğini şaşırdı Piyer.

Nataşa, “Benimle böyle konuşmayın. Ben buna layık değilim!” diyerek odadan çıkmak için arkasını dönecek olduysa da, Piyer onun elini bırakmadı.

Söylemek istediklerinin hepsini söylemediğini, daha söyleyecek şeyi olduğunu biliyordu Piyer. Ama söylediği zaman da, ağzından çıkan sözlere kendisi şaşıtı kaldı.

“Susun, susun! Daha önünüzde koskoca bir yaşam var sizin,” dedi.

Nataşa, kendini hor gören bir insanın utancı içinde, “Benim önümde mi? Yooo! Benim için her şey bitmiştir,” diye cevap verdi.

“Her şey bitmiş midir?” diye onun sözünü tekrarladı Piyer. “Eğer ben çirkin ve evli bir adam olacağıma, dünyanın en yakışıklı, en akıllı, en iyi adamı ve serbest olsaydım, şu anda önünüzde yere diz çöker, size evlenme teklif eder, sevginizi dilenirdim!”

Nataşa çok uzun bir zamandan beri ilk kez yüreğini ısıtan bir sevecenlik duygusunun etkisi altında minnet gözyaşları dökerek ve dönüp dönüp arkaya, Piyer’e bakarak odadan çıktı.

Nataşa gittikten sonra, Piyer de ağlamamak, acıma ve sevinç gözyaşları dökmemek için kendini zor tutarak, boğazında bir yumruyla koşa koşa sofaya çıktı, kürk paltosunun kollarını bulup da bir türlü geçiremediğinden paltoyu omuzlarına atarak kızığine bindi.

“Şimdi nereye, Ekselans?” diye sordu kızak sürücüsü.

‘Nereye mi?’ diye kendi kendine düşündü Piyer. ‘Nereye gidebilirim ben şimdi? Kulübe mi gitmeli, birilerini ziyarete mi gitmeli? Olacak şey değil!’ Hissettiği o yumuşak duyguların yanında, yüreğini dolduran sevginin yanında; hele, Nataşa’nın gözyaşları arasından son kez kendisine bakarken gözlerinde okunan o yumuşacık, duygulu, minnet ifadesiyle karşılaştırıldığında, herkes o kadar acınası, o kadar zavallı görünüyordu ki...

“Eve!” dedi Piyer ve eksi on derecelik ayaza rağmen ayı postundan gocuğunun önünü açıp, havayı sevinçle, derin derin içine çeken geniş göğsünü meydana çıkardı.

Hava açık ve ayazdı. Yarı karanlık pis sokakların üstünde, siyah damların üstünde, karanlık gökyüzünde yıldızlar kırışıyordu. Piyer, şu anda yücelerde dolaşan ruhundaki temiz duygularla karşılaştırıldığında son derece aşağılık kalan her şeyi –insanoğlunu küçülten, insan onurunu yaralayan her şeyi– ancak böyle gökyüzüne bakarken unutabiliyordu. Arbat Alanı’na girerlerken yıldızlarla dolu karanlık gökyüzü bütün enginliğiyle gözlerinin önüne serildi. Preçistenka Bulvarının üstünde, gökyüzünün hemen hemen tam ortasında, pırıl pırıl bir sürü yıldızın arasında bunların hepsinden yere yakınlığıyla, parlaklığıyla ve yukarı kıvrık upuzun beyaz kuyruğuyla ayrılan 1812 yılının kuyruklu yıldızı –binbir çeşit bela taşıdığı ve dünyanın sonunu haber verdiği söylenen kuyruklu yıldız– duruyordu. Oysa pırıl pırıl uzun kuyruğuyla bu kuyruklu yıldız Piyer’in yüreğinde en ufak bir korku uyandırmamıştı. Uzaklığı ölçülemeyen uzayın derinliklerinde akıl almaz hızıyla çizdiği yörüngesi üzerinden gelip şimdi âdeta belli bir noktayı hedef almışçasına –yeryüzüne saplanan

bir ok gibi- orada duruverdiği izlemini yaratan, sayısız yıldızların titrek ışıkları arasında kendi göz alıcı ışığını sergileyerek parlak kuyruğunu dimdik yükselten bu yıldıza korkuyla değil, tam tersine, gözlerinde sevinç yaşlarıyla bakıyordu Piyer. Yeni bir yaşamın baharlarının açtığı yücelmiş, yumuşamış ruhunda şu anda yer alan bütün duygulara bu kuyruklu yıldız tercüman oluyormuş gibi geliyordu Piyer'e.

İKİNCİ CİLDİN SONU

Savaş ve Barış, yüz elli yıldır büyük bir hayranlıkla okunan dev bir başyapıt ve hiç kuşkusuz tüm zamanların en güzel epik romanlarından biri.

Tolstoy, Rus toplumundan son derece gerçek, yüzlerce karakteri, Napolyon ordularının Moskova'ya kadar ilerlediği tarihsel dönem içinde betimliyor. Canlı ve görkemli savaş ve barış tabloları, zekice kurgulanmış ayrıntılarla bezeli...

Büyük gerçekçi yazarların hep yaptığı gibi, Tolstoy da tarihe ve topluma canlı ve hareketli bir merkezden bakıyor. Onun merkezinde daima 'iki ulus', yani köylülerle toprak sahipleri arasındaki bölünme var. *Savaş ve Barış*'ta soylu sınıfın en seçkin kesimleriyle birlikte sıradan 'halk'ı, ölüm kalım mücadelesi içinde omuz omuza görüyoruz ama zafer bile, aralarındaki eşitsizliği ortadan kaldırmaya yetmiyor.

Büyük eleştirmen Lukács'ın sözleriyle Tolstoy: "Yaşam, başkalarının emeğini sömürmek yoluyla insanların kendi kendilerini yıkmak zorunda kalmayacakları bir şekilde nasıl düzenlenir?" sorusunun yanıtını hayatı boyunca aramış bir yazar. *Savaş ve Barış*, eşsiz epik büyüklüğünü biraz da bu soruya borçlu.

"Ne büyük bir yapıt, değil mi? Nasıl dev bir insan! İşte size bir sanatçı... Daha da şaşırtıcı olan nedir, biliyor musunuz? Onun köylü sesi, köylü gibi düşüncüsü! Etine, kemigine kadar bir köylü o! Bu soylu adam ortaya çıkana kadar edebiyatımızda gerçek bir mujik yoktu... Avrupa'da kim onunla aynı düzeye konulabilir? Hiç kimse!" **Lenin**

yordam
edebiyat

15 TL. KDV DAHİL

ISBN 978-605-172-176-7

9 786051 721767